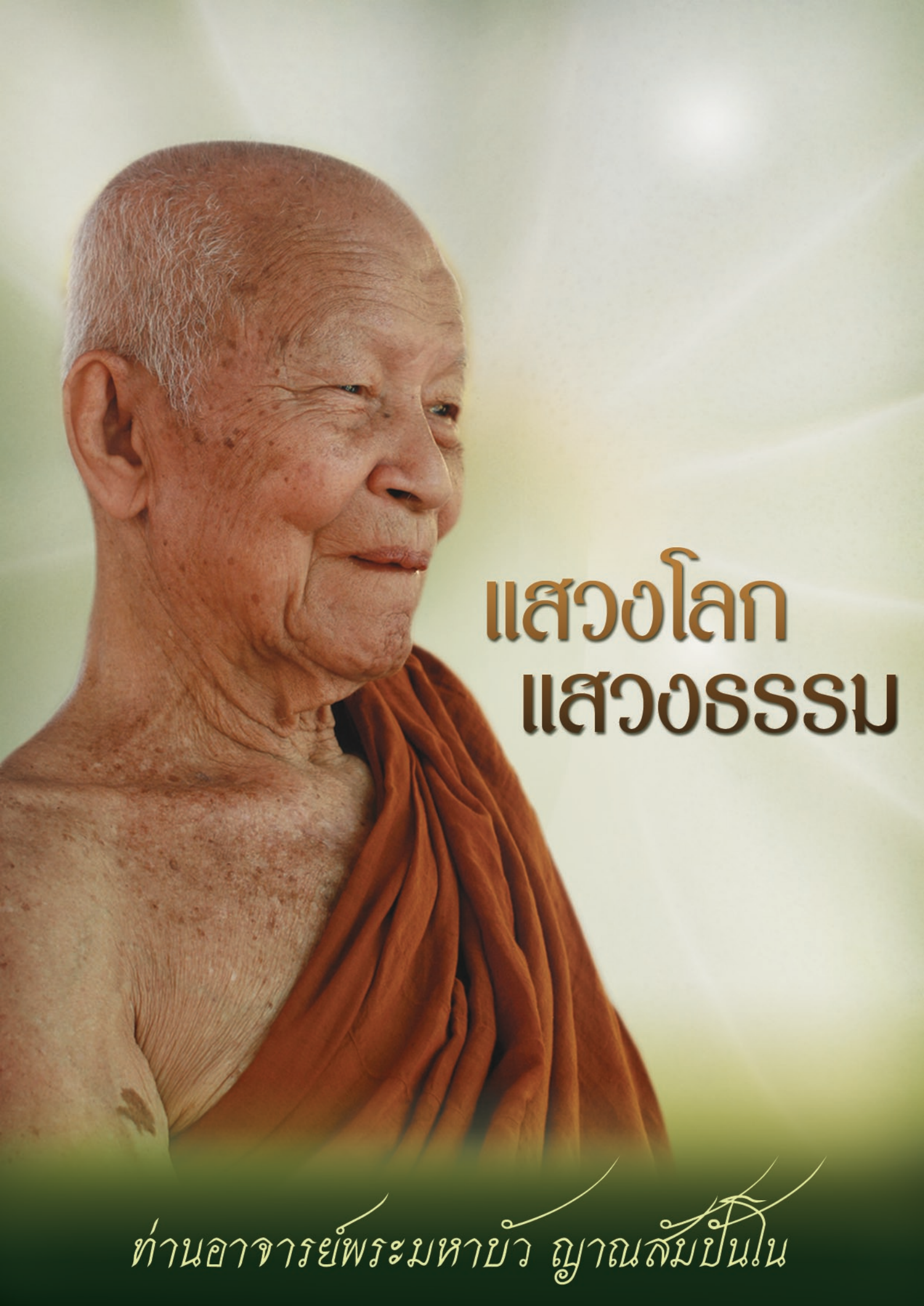

แสงโลก แสงธรรม

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

แสวงโลก แสวงธรรม

โดย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

วัดป่าบ้านตาด

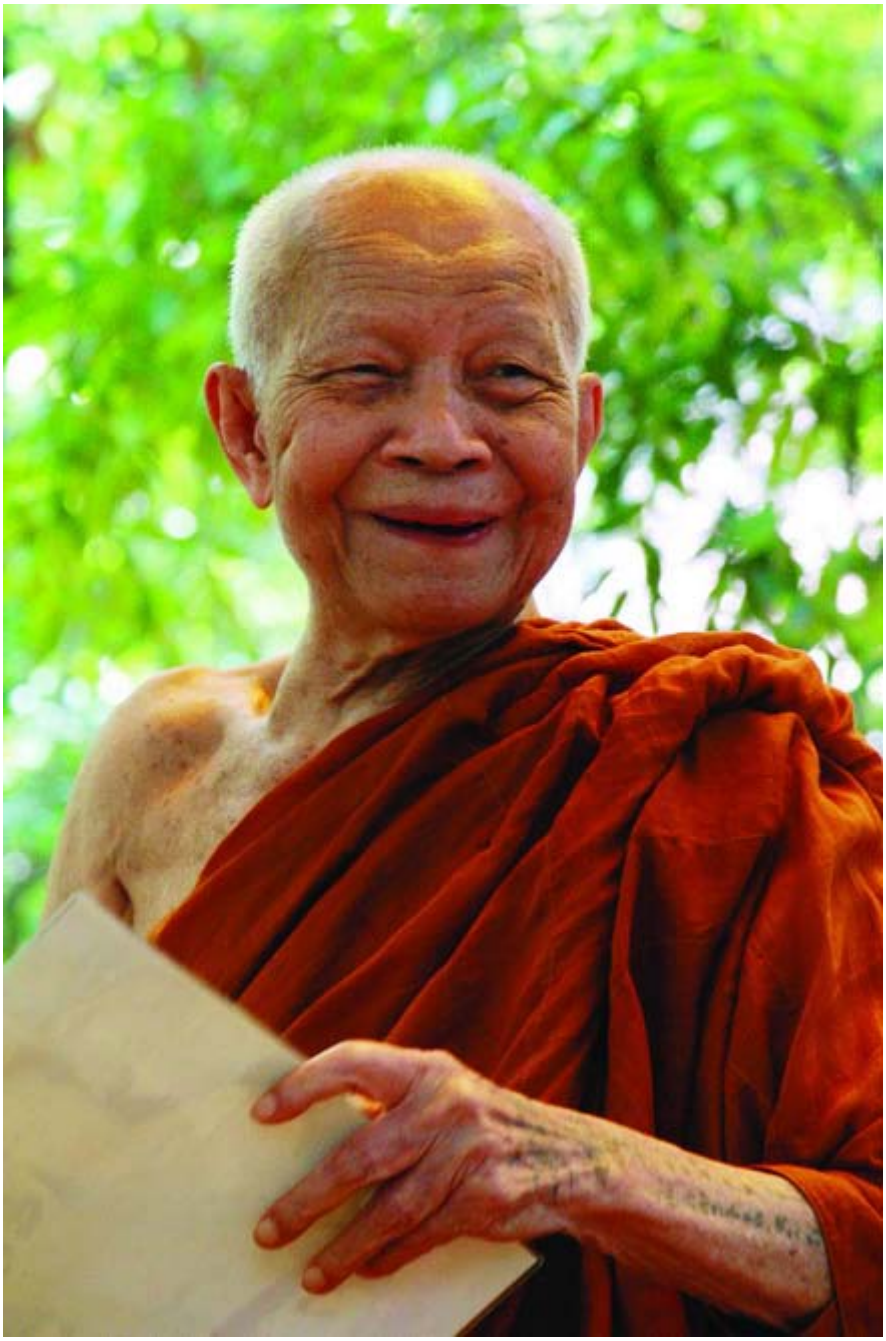

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

สารบัญ

๑. ปรับใจให้สัมผัสธรรม
๒. กิเลสไม่ชินชาต่อผู้ใด
๓. พาล-บัณฑิต-การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม
๔. ใจว่างเพราะธรรม
๕. ปฏิปทาของนักปราชญ์
๖. ความจำกับความจริง
๗. ใจดวงก่อเหตุ
๘. โรคกายโรคใจ
๙. การแสวงโลก การแสวงธรรม
๑๐. ไม่มีอะไรอัศจรรย์เกินคาดยิ่งกว่าจิต
๑๑. อินทรีย์ ๕
๑๒. กิเลสเด็ดธรรมต้องเด็ด
๑๓. ธรรมจักร
๑๔. ธรรมแท้ไม่เหมือนอะไร
๑๕. สนฺทิฏฺฐิโก
๑๖. แก่นใจ แก่นธรรม
๑๗. ภาวนามยปัญญา
๑๘. เจ้ามหาอำนาจภายในใจ
๑๙. เด็ดด้วยธรรม
๒๐. อำนาจกิเลส อำนาจธรรม
๒๑. ธรรมมีอยู่ตลอดอนันตกาล
๒๒. กรงขังของวัฏฏะ
๒๓. ปลุกปลอบเร้าใจ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๖

ปรับใจให้สัมผัสธรรม

โทษก็เห็นอยู่ในใจ ทุกข์ที่เกิดจากโทษก็เห็นอยู่ในใจ ธรรมที่เป็นเครื่องมือสอดส่องมองดูทั้งโทษทั้งทุกข์ โทษหมายถึงความผิด ทุกข์หมายถึงผลที่เกิดขึ้นจากความผิด ท่านก็สอนไว้โดยถูกต้อง ก็อยู่ในจิตแห่งเดียวกัน อุบายวิธีแก้โทษเพื่อดับทุกข์อันเป็นผลของโทษ ท่านสอนไว้โดยถูกต้องละเอียดลออมากให้นักปฏิบัติเรา สอนตั้งแต่ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักใหญ่กว่าอย่างอื่น ๆ ศีลก็ต่างองค์ต่างรักษาอยู่แล้ว คือส่วนหยาบ โทษส่วนหยาบที่แสดงออกมาทางกาย ทางวาจา มีใจเป็นตัวการสำคัญ เราก็ได้รักษาอยู่แล้ว เพราะสิ่งเหล่านี้รักษาได้ง่ายกว่าธรรมประเภทอื่น ๆ

สมาธิ ปัญญา ตามขั้นตามภูมิ ท่านสอนไว้แล้วโดยละเอียดลออไม่มีแง่สงสัย ธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมืออันเหมาะสมสำหรับที่จะสอดส่องมองดูและแก้ไขถอดถอนสิ่งที่เป็นโทษภายในใจของเราผู้ปฏิบัติ แต่เหตุใดจึงมีตั้งแต่โทษ ภายในจิตใจก็เป็นตัวโทษอยู่แล้ว แสดงอากัปกิริยาออกมาทุกอาการล้วนแล้วแต่โทษ ส่วนธรรมไม่ค่อยปรากฏหรือไม่ปรากฏ นี่เป็นสิ่งที่น่าคิดอยู่มาก ธรรมก็ประกาศกังวานมานานครูอาจารย์ทั้งหลายที่แนะนำสั่งสอนโดยถูกต้องแม่นยำ ท่านก็สอนมาอยู่เรื่อย ๆ ผู้รับการศึกษาอบรมจากท่านก็รับเรื่อยมา แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการอบรมฝึกฝนทรมานตนจากครูจากอาจารย์นั้นไม่ค่อยปรากฏ มีแต่สิ่งที่จะแก้จะถอดถอนจะทำลายมันนั้นแลเจริญงอกงามขึ้นภายในจิตใจ มากกว่าธรรมจะเจริญภายในใจ นี่จึงเป็นเรื่องที่หนักอยู่มากสำหรับผู้ให้การแนะนำสั่งสอน

ยิ่งมาสับปนกันมาก ๆ ไม่ทราบมาจากแห่งหนตำบลใด และไม่ทราบว่าได้รับการอบรมอย่างไรหรือไม่ มาคละเคล้ากันแล้วเลยกลายเป็นทะเลมูตรทะเลคูถไปตาม ๆ กันหมด เก้ง ๆ ก้าง ๆ เด้น ๆ ด้าน ๆ หนักใจจะตายทั้งผู้อยู่ก่อนทั้งครูอาจารย์ มันได้เรื่องได้ราวอะไร นี่ยิ่งนับวันมากขึ้นทุกที มากเพื่อความดีงามก็พอทำเนา ไอ้มากเพื่อความเหลวไหลเหลวแหลกนี่ซิ จะทำให้แหลกไปตาม ๆ กันหมด ควรคิดควรคำนึงให้มากนักปฏิบัติ อย่าเห็นแก่ความสุขความสบายซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสผลิตขึ้นมาหลอกลวงเป็นประจำเท่านั้น จะไม่มองเห็นทางออกเลย

ถ้ายังมีความอาลัยเสียดายอยู่กับความสุขอันเป็นนิสัยของกิเลสฝังใจอยู่แล้ว จะไม่มีทางออก ธรรมจะประกาศกังวานอยู่ทั่วแดนโลกธาตุก็ประกาศแต่ธรรม แต่ไม่เกิดประโยชน์กับผู้ไม่สนใจ ผู้รักใคร่ต่อกิเลสอันเป็นกองเพลิงทั้งหลาย จะคลุกเคล้ากันอยู่

อย่างนั้นตลอดไป หาต้นหาปลายไม่ได้ถ้าไม่มีการชำระสะสาง ไม่มีความอดความทน ความอุตส่าห์พยายาม นี่จึงเป็นที่หนักใจอยู่มาก

เคยสอนหมู่เพื่อนก็สอนมาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ทั้งด้านปฏิบัติหนักเบามากน้อยเพียงไรก็ได้นำมาสอน อะไรในโลกอันนี้จะเป็นเรื่องยุ่งเรื่องยาก เรื่องเหนียวแน่นมั่นคงยิ่งกว่ากิเลส ที่ฝังอยู่ภายในจิตใจของสัตว์โลกและของเรานี้ไม่มีเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นการแก้ไข การถอดถอน การต่อสู้กัน จึงต้องเป็นเรื่องหนักไม่ใช่น้อย ถ้าเราจะเอาแบบกิเลสมาใช้กับกิเลส ก็เป็นการเพิ่มพูนหรือบวกกิเลสให้มีจำนวนมากและมีกำลังมากขึ้น ทุกข์ก็เพิ่มขึ้นตาม ๆ กันกับกำลังแห่งกิเลสมีจำนวนมาก เราหวังผลประโยชน์อะไรถ้าไม่เพิ่มพูนทางด้านธรรมะขึ้น วิริยะก็ต้องเพิ่ม คือความเพียร อุบายวิธีการต่าง ๆ ต้องพลิกแพลงเปลี่ยนแปลง สังเกตเหตุสังเกตผล สังเกตการลบการบวกของตนเองในการประพฤติปฏิบัติพากเพียร สักแต่ว่าทำเฉย ๆ จะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

สติเป็นของสำคัญเคยพูดเสมอ อยู่ที่ไหน อิริยาบถใด ให้เป็นเหมือนกันกับเข้าต่อสู้สงครามอยู่ตลอดเวลา ทุกข์ก็ยอมทุกข์กับการต่อสู้ อย่ายอมทุกข์เพราะความแพ้เพราะความนอนใจ ความคล้อยตามสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าอยู่แล้ว

ทำไมอริยสัจมีเต็มอยู่ทั้งร่างกายและจิตใจไม่มีอะไรบกพร่องเลย ทำไมจึงไม่เห็น นี่ซิน่าแปลกใจอยู่มาก เอาจิตส่งไปไหน เอาสติปัญญาส่งไปไหน จิต สติ ปัญญา เป็นสิ่งที่จะควรรู้ควรเห็นสิ่งที่มีอยู่ในกายในใจของเราโดยแท้ ทำไมจึงไม่รู้ไม่เห็น ส่งไปไหน ส่ายไปไหน สัจธรรมมีอยู่ในกายในใจนี้แท้ ๆ ทุกข์ที่แสดงเปลวขึ้นมาภายในใจ ก็มีเชื้อของมันส่งเสริมคือสมุทัย ความคิดความปรุงด้วยความอยากในแง่ต่าง ๆ ไม่มีประมาณนั้นคิดอยู่ตลอดเวลา ปรุงตลอดเวลา สำคัญมั่นหมายอยู่ตลอด มีอะไรเข้าไปขัดไปขวาง มีอะไรเข้าไปทดสอบเข้าไปพิจารณา เป็นเครื่องคัดค้านต้านทานกันบ้าง ถ้ามีก็ควรจะรู้ เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดจากจิตแท้ ๆ สติปัญญาก็ผลิตขึ้นได้ในจิต อยู่ด้วยกัน ถ้าไม่ปล่อยเรื่องสติปัญญาให้เหลวแหลกแหวกแนวไปเสียเท่านั้น

มีแต่เรื่องของทุกข์ของสมุทัยทำหน้าที่เต็มหัวใจอยู่ตลอดเวลา แม้ขณะที่สำคัญว่ากำลังทำความพากเพียรอยู่ ถ้าไม่เป็นทำนองที่กล่าวนี้อย่างไรต้องรู้ต้องเห็น เพราะสัจธรรมนี้สด ๆ ร้อน ๆ อยู่แท้ ๆ เป็นปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาภายในกายในใจของเรา ไม่เป็นสิ่งที่จะต้องคว้าหาโน้นคว้าหานี้ คว้าไปตามเวล่ำเวลาตามฤดูกาล ตามสถานที่นั่นที่นี่ ตามอิริยาบถนั่นนี่ มันมีอยู่กับกายกับใจนี้ตลอดเวลาโดยไม่เลือกว่ากาลสถานที่เวล่ำเวลาใด ๆ เลย เป็นของมีอยู่เป็นปัจจุบันธรรม หรือว่ากิเลสก็เป็นปัจจุบันของมันอยู่นั้น ธรรมก็เป็นปัจจุบันธรรม หยิบยกขึ้นมาพิจารณาเมื่อไรก็รู้ก็เห็นกัน แต่นี้ทำไมจึงไม่รู้ไม่เห็น

เราหวังอะไรเรื่องความเกิดความทุกข์ความทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ เราเคยประสบพบเห็นมาด้วยกันแล้ว เป็นที่สงสัยที่ตรงไหน แล้วเรื่องความเกิดแก่เจ็บตายนี้ก็เอาตัวของเรานี้เป็นสักขีพยานยืนยันกัน ตั้งแต่อดีตมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันและอนาคตหาประมาณไม่ได้ จะเป็นใครถ้าไม่ใช่เป็นเรื่องของจิตตัวหลับตาไม่มีสติปัญญารักษาตนนี้เลย กลิ้งไปเหมือนลูกฟุตบอลเท่านั้นไม่มีอะไรมาเป็นวัฏฏะ ผู้พิจารณาต้องพิจารณาตรงนี้ **เราสงสัยอะไรเรื่องโลกสงสารอันนี้ มีอะไรที่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ น่าแปลกประหลาด น่าติดอกติดใจอ้อยอิ่ง ให้ยึดให้ถือให้คล้อยตามตลอดเวลาไม่มีเวลาจืดจางเลย นอกจากเป็นเครื่องล่อของกิเลสโดยถ่ายเดียวเท่านั้น เราสงสัยอะไร**

ท่านผู้วิเศษไม่ใช่ท่านผู้นอนจมอยู่ในกองทุกข์นี้ ผู้สลัดปัดทิ้งซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้แล้วได้หลุดพ้นไป จึงให้นามว่าเป็นผู้วิเศษขึ้นมา และเป็นผู้วิเศษขึ้นมาได้ ดังพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาองค์ไหนก็วิเศษองค์นั้น เพราะพ้นจากสิ่งสกปรกโสมมไปแล้ว พระสงฆ์สาวกองค์ใดก็ตาม เมื่อหลุดลอยออกจากกองมูตรกองคูถคือกิเลสประเภทต่าง ๆ แล้ว เรียกได้เป็นผู้วิเศษด้วยกันทั้งนั้น ธรรมที่ท่านได้บรรลุท่านได้ตรัสรู้ก็เป็นธรรมวิเศษ **เราเคยเห็นที่ไหนว่า กิเลสตัวราคะวิเศษ โทสะวิเศษ โมหะวิเศษ ความรักความชัง ความเกลียดความโกรธวิเศษ มีที่ตรงไหน เราถึงได้รักได้สงวนเอานักหนา จึงไม่เคยเห็นภัยมัน นอกจากถูกกล่อมตลอดเวลา**

การเกิดแก่เจ็บตายถ้าไม่ใช่เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นโซ่เป็นตรวนผูกมัดรัดรึงแล้ว จะอะไรเป็นผู้ผูกมัดรัดรึง เป็นผู้ชักผู้จูงให้เกิดในภพชาติต่าง ๆ พร้อมกับการหาบกองทุกข์ไปโดยลำดับลำดาในภพชาตินั้น ๆ ถ้าไม่ใช่ประเภทเหล่านี้จะเป็นอะไรไป ธรรมมีที่ไหนว่าพาสัตว์โลกให้ได้รับความทุกข์ ให้ได้รับความลำบาก ไม่เคยมี ทำให้สัตว์โลกได้รับความทุกข์ความทรมาน ไม่เคยมี ธรรมพาสัตว์โลกให้ล่มจมฉิบหาย ให้เป็นผู้ต่ำช้าเลวทรามไม่เคยมี มีแต่ให้วิเศษวิโสทั้งนั้น ดิบดีขึ้นไปโดยลำดับลำดาจนถึงขั้นวิเศษวิโส

ไอ้ที่กล่าวมาเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เรื่องของกิเลส พาให้สัตว์ได้รับความทุกข์ความยากความลำบาก ความทรมาน ความต่ำช้าเลวทราม เกิดนั้นเกิดนี้เกิดไม่หยุดไม่ถอย เกิดที่ตรงไหนแบกทุกข์ที่ตรงนั้น คำว่าไม่ได้แบกทุกข์นี้ไม่มี ถ้าลงชื่อว่าได้เกิดแล้ว จะมากจะน้อยมีต่างกันบ้างเล็กน้อยเท่านั้นเอง แต่ยังไงก็คือตัวภัย ทำไมท่านถึงว่าเรื่องความเกิดเป็นตัวภัย ก็เพราะไม่ใช่ตัวคุณ คุณก็คือความไม่เกิด มหาคุณคือความไม่เกิด ความเลิศความประเสริฐก็คือจิตที่ไม่เกิด จิตที่หลุดลอยออกจากสิ่งที่พาฝังจมมาเป็นเวลานานนี้ได้แล้วเท่านั้น จึงเป็นผู้ประเสริฐ จิตประเสริฐ

ความเพียรเราทำไมจึงให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลา มันวิเศษละเหรอในวงความเพียร เดินจงกรมก็ให้กิเลสเหยียบ นั่งสมาธิก็ให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่ ธรรมเกิดขึ้นได้ที่ไหน ความเผอเรอ ความไม่มีสติสตัง ความไม่จดจ่อต่อเนื่อง ความไม่เอาไหน เหล่านี้ล้วนแล้วแต่กิเลสแทรกอยู่ตลอดเวลา เราทั้งหลายอยากทราบ เอ้า พิจารณาตามที่กล่าวนี้ซิ นี่ได้พิจารณามาแล้วไม่ได้คุย ไม่อย่างนั้นไม่ได้สิ่งเหล่านี้มาพูดต่อสู้กันเสียจนชีวิตบางทีจะหาไม่ไปเลยก็มี แต่มันก็ไม่ตาย จึงได้เรื่องเหล่านี้มาพูดให้หมู่เพื่อนฟัง

ใครจะคิดก็คิดซิ มันวิเศษวิโสอะไรธาตุขันธ์อันนี้ ดูซิ ดินก็ทราบว่าเป็นดิน น้ำทราบว่าเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟอยู่แล้ว ในส่วนผสมที่เรียกว่าร่างกายนี้มีอะไรเป็นของประเสริฐเลิศเลอ มีความรู้ที่แทรกอยู่ในร่างกายนี้เท่านั้น อาศัยประสาทช่วยรับรู้ในแง่ต่าง ๆ ซึ่งออกไปจากความรู้อันเดียวคือใจเป็นสำคัญ ก็มีเท่านั้น และพิจารณาลงไปซิ กรรมฐานที่พระพุทธเจ้าประทานไว้นั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยเหรอ นั้นแลคือเครื่องมือที่ปราบวัฏจักรวัฏจิตที่ติดพันอยู่ในสิ่งเหล่านี้ แยกแยะออกให้เห็นตามความจริงของมัน ตั้งแต่ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เข้าไปถึงภายใน นอกจากความเป็นปฏิกูลโสโครกไปหมดทั้งร่างนี้แล้ว ท่านยังแสดง **อนิจฺจำ ทุกฺขำ อนตฺตา** ทับลงไปอีก ซึ่งเป็นส่วนละเอียดเป็นลำดับไป

เราอยู่กับกอง **อนิจฺจำ** เป็นความสุขแล้วเหรอ นั่น อยู่กับกองทุกข์ กอดกองทุกข์เป็นความสุขแล้วหรือ อยู่กับ **อนตฺตา** กอด **อนตฺตา** อยู่ว่าเป็นตนเป็นตัวอยู่นั้น เป็นความสุขแล้วหรือ ถ้าสุขโลกนี้บ่นกันทำไม โลกนี้ต้องแบกทุกข์กันทำไม เพราะโลกนี้เต็มไปด้วย **อนิจฺจำ ทุกฺขำ อนตฺตา** อยู่แล้ว หากว่าพาโลกให้ประเสริฐจริง ๆ โลกนี้ควรจะประเสริฐไปนานแล้ว นี่ก็เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเสี้ยนเป็นหนามเป็นพิษเป็นภัยนั่นเอง จึงได้สอนให้พิจารณาเพื่อถอดเพื่อถอนตนออกจากสิ่งเหล่านี้ การถอดถอนตนออกได้มากน้อย นั้นคือความพ้นภัยไปได้โดยลำดับ เมื่อถอนได้โดยสิ้นเชิงแล้วก็ภัยไม่มี ความทุกข์ก็สิ้นซากลงไป เพราะกิเลสสิ้นซาก

นี่ได้สอนซ้ำ ๆ ซาก ๆ สอนหมู่เพื่อนมาเป็นเวลาตั้ง ๓๐ กว่าปีแล้วนี่จนกระทั่งป่านนี้ สังขารร่างกายก็ร่วงโรยลงไป ๆ หมู่เพื่อนพอที่จะได้รับเหตุรับผลเป็นเครื่องทำนุบำรุงจิตใจ ให้ได้สืบต่อแขนงแห่งธรรม ตั้งแต่สมาธิธรรม ปัญญาธรรมขึ้นไป ก็ไม่ค่อยปรากฏแล้วทำยังไง นี่ตามปกติก็ไม่ประชุม เพราะเหนื่อยลำบากในธาตุในขันธ์แต่ก็ทนเอา เมื่อพอถูไถได้จึงต้องลงมา หมู่เพื่อนควรจะเห็นใจตัวเองด้วย เห็นใจครูอาจารย์ด้วย ตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติกำจัดสิ่งที่เป็นข้าศึก **คำว่าข้าศึกอยู่ที่ไหนก็เป็นอยู่**

อย่างนั้น ไม่มีเป็นความเคยชินต่อผู้ใด ใครสัมผัสสัมพันธ์เข้าก็เหมือนไฟ ต้องร้อนทุกระยะ ร้อนทุกจุดที่สัมผัสกัน กิเลสก็เหมือนกันอย่างนั้นเอง

วันหนึ่งคืนหนึ่งประกอบความเพียรมานี้เป็นผลยังไงบ้าง ได้บวกลบคูณหารกันบ้างหรือยัง ควรจะพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงแก้ไขกันอย่างไร ไม่มีสติปัญญาไปไม่รอดนะ เรื่องกิเลสนี่แหลมคมขนาดไหนได้เคยพูดแล้ว มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะเอาตัวรอดได้ อย่างที่เคยเป็นมาก็คือเรื่องของกิเลสอยู่แล้ว จะรอดหรือไม่รอดมันก็จมอยู่แล้ว มีปัญหาอะไรที่จะพูดขึ้นมา นอกจากจะใช้สติปัญญาให้มีความละเอียด จะพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ คำว่าเหตุการณ์คือเรื่องของกิเลสนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอื่นเรื่องใด

สมาธิก็อยู่กับตัวนี้ ภาวนาให้เป็นสมาธิทำไมจิตมันเป็นไปไม่ได้ ทำอะไรต้องทำให้จริงให้จังอย่าทำเหลาะ ๆ แหละ ๆ อยู่ที่ไหนก็ให้กิเลสไปทำงานเสีย ในวงสมาธิก็ให้กิเลสไปทำงานอยู่นั้นเสีย มีแต่ชื่อว่าสมาธิ ภาวนาก็มีแต่ชื่อ ผู้ทำงานจริง ๆ คือเรื่องของกิเลส เรื่องความเผอเรอ ความเลื่อนลอย หาความพากเพียรไม่ได้ หาความอดทนไม่ได้ หาสติปัญญาไม่ได้ กลายเป็นเรื่องของกิเลสไปเสียหมด แต่แล้วก็จะทวงเอามรรคผลนิพพาน ทวงเอามรรคผลนิพพานจากกิเลสได้ที่ไหน ถ้าไม่ทวงจากอรรถจากธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม ขันติธรรม เป็นต้น ไม่ต้องทวงก็ได้ ขอให้หนักแน่นในธรรมเหล่านี้ จะเป็นกุญแจเปิดออกให้เห็นแจ้งชัดเจนในความจริงทั้งหลายที่มีอยู่มากน้อย หยาบละเอียด พ้นสติปัญญานี้ไปไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าเคยประกาศกังวานมา ๒,๕๐๐ ปีนี้แล้วด้วยธรรมเหล่านี้ เราผู้ปฏิบัติธรรมจึงไม่ควรนอนใจ

ผู้มาศึกษาอบรมพอสมควรที่จะขยับขยาย ก็ควรพิจารณาถึงหมู่ถึงเพื่อนที่เข้าใหม่ก็มี ผู้ที่จะมาใหม่ก็มี หัวใจมีคุณค่าด้วยกัน มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน มีแต่อัดแน่นอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่มาใหม่อบรมศึกษาก็ไม่ได้เรื่อง สุดท้ายผู้อยู่เก่าก็ไม่ได้เรื่องอีกแน่นอัดกันอยู่ เลยกลายเป็นข้องอึ่งข้องปลาไปเสีย อยู่ในข้องเต็มข้องนั่นแหละ คอยแต่จะลงหม้อน้ำร้อน วัดก็เลยเป็นเหมือนข้องปลาไปน่ะซิ หม้อน้ำร้อนก็คือ **ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา** นั่นแลจะเป็นอะไรไป

นี่ดูมัน โห ขวางตามากนะระยะนี้ ทำให้คิดเอามากทีเดียว ที่เราห่างจากการแนะนำสั่งสอนการอบรม ตั้งแต่ออกพรรษามาแล้วนี้สุขภาพไม่สมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน การอบรมสั่งสอนหมู่เพื่อนก็น้อยลงไป ๆ จนแทบว่าจะขาดไปในบางครั้ง ทีนี้หมู่เพื่อนก็มาเรื่อย ๆ มองดูก็ขวางแล้ว ฟังด้วยหูก็ขวางแล้ว สัมผัสสัมพันธ์อะไร ๆ ขวางไปหมดอะไรมันขวาง ถ้าไม่ใช่เรื่องของกิเลสจะมาขวางได้ยังไง ก็เรื่องความผิดความพลาดความไม่น่าดู ความพลั้งความเผลอ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่อง

คลังของกิเลสทั้งมวลแสดงตัวออกมา เจ้าตัวไม่รู้เพราะไม่มีเครื่องพิสูจน์ ไม่ได้พิสูจน์ไม่สนใจพิสูจน์ในตัวเอง นี่สำคัญ มันจึงไม่รู้ ผู้อื่นอยู่ไกล ๆ มองเห็นทำไมรู้

เทศน์ไปมันก็ไม่ถึงไหนรู้สึกเหนื่อยแล้ว หยุดเพียงแค่นี้

พูดท้ายเทศน์

ธาตุขันธ์สำหรับใช้เมื่อชำรุดไปแล้วมันก็ไม่เอาไหนนี่จะว่าไง ก็บีนมายังงั้นละ แม้แต่ร่างกายทั่ว ๆ ไปก็รู้สึกว่าอ่อนมากปีนี้ มิหนำซ้ำโรคหัวใจยังฝังจมอยู่ภายในนั้นด้วย คอยแต่จะกำเริบ จึงทำให้วิตกวิจารณ์ถึงหมู่ถึงเพื่อนเกี่ยวกับธาตุขันธ์ของตัวเองมันจะไปเมื่อไรก็ได้อันนี้ สำหรับเราเองเราไม่ได้วิตกวิจารณ์แหละ เฉพาะตัวเราเองนะจะไปเมื่อไรไม่มีปัญหาอะไรนี่ ในหัวใจนี้ไม่มีก็บอกไม่มี เราไม่มาเกี่ยวข้องไม่มายุ่งมันกับเรื่องธาตุเรื่องขันธ์เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เรื่องสมมุติ นี่จึงว่าไม่วิตกวิจารณ์กับมัน ไม่มาเป็นกังวลกับมัน มันเป็นสัดเป็นส่วนอยู่แล้วตามหลักธรรมชาติ

แต่ที่วิตกกังวลหรือเป็นห่วงมากก็คือเพื่อนฝูงนั่นเองที่มาศึกษาอบรม อันนี้ทำให้เป็นห่วงอยู่มาก เพราะครูบาอาจารย์ที่จะให้อรรถให้ธรรม รู้สึกว่าร่อยหรอลงไปทุกวัน ๆ แม้มีชีวิตอยู่ท่านก็ไม่สามารถที่จะนำออกใช้ได้แล้ว บรรดาธรรมที่บรรจุไว้ภายในจิตใจของท่าน เมื่อเครื่องมือไม่อำนวยก็ใช้ไม่ได้ อย่างหลวงปู่ขาวเราก็เห็นอยู่นั้น เพียงประคองขันธ์นี้ก็จะประคองไม่ได้แล้ว คนอื่นช่วยประคองให้เวลานี้ ส่วนจิตท่านจะเป็นอะไร ขันธ์จะแข็งแรงไม่แข็งแรงจิตท่านจะเป็นอะไร จิตท่านไม่ใช่ขันธ์นี่ ขันธ์ไม่ใช่จิต

อยู่ตามลำพังเจ้าของเองไม่อยากยุ่งกับอะไร นี่ปล่อยมันไปนานแล้วนะนี่ วันไหนก็วันขันธ์เอาอะไรกับมัน ดินก็ดิน เหยียบอยู่นี้ก็ดิน นั่งอยู่นี้ก็ดิน น้ำก็น้ำ ลมก็ลม ไฟก็ไฟ จะเอาอะไรกับมัน มันก็เต็มอยู่ด้วยดินด้วยน้ำด้วยลมด้วยไฟในโลกอันนี้ บกพร่องที่ไหน ถ้าจะเอาเป็นมรรคเป็นผลมันก็รวยกันทั้งโลกนั่นแล้ว ใครจะมีความบกพร่อง มาบ่นทุกข์กันทำไม แต่นี้ไม่ใช่มรรคใช่ผลน่ะซิ แม้อยู่ในกายของเรามันก็เป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟของมัน อยู่ตามหลักธรรมชาติของมัน จะเสกสรรปั้นยอสักเท่าไรมันก็ไม่ได้เป็นไปตามความเสกสรร

ในจิตมันหดตัวเข้ามา ๆ อย่างนั้นนะทุกวันนี้ เรื่องรับผิดชอบอะไรมันหดเข้ามา ๆ ขนาดนี้ก็รู้ชัด ๆ แล้ว โรคหัวใจนี้ถ้าไม่มีอะไรทางภายในใจช่วยไว้บ้าง มันไปนานแล้วนะของผมนี่ สมมุติว่าจะปล่อยต้องไปนานแล้วนะ พอพยุงมันได้ก็พยุงกันไปอย่างนั้น ถ้าปล่อยตามเรื่องของมันแล้วก็ดูจะไปง่าย ๆ นี่พอพยุงก็พยุงไป เหมือนกับยารักษาโรคนั่นแหละ ธรรมโอสถรักษาใจก็เหมือนกัน พอพยุงกันไปก็พยุงกันไป เมื่อยุบยอบพอแรงแล้วก็ปล่อยเสีย ก็เหมือนกับยากับคนไข้นั่นแหละ

วัตถุนั่นละมันเข้ามาท่วมทับน่ะให้ระวัง นี่ไม่ได้ชินต่อสิ่งเหล่านี้นะหัวใจนะ มันชินมันกลมกลืนอยู่กับธรรมต่างหากนี่ ธรรมนี่เหมือนกับว่าอะไรมาแตะไม่ได้ว่างั้นเลย นอกจากนั้นสิ่งใดจะขาดตกบกพร่องนี้ ไม่ได้ถือเป็นสำคัญอะไรนักเลย ไม่ได้ถือเป็นอารมณ์ยิ่งกว่าธรรม นั่นซิเมื่อเวลาเห็นอะไรแปลกหูแปลกตาเข้ามันสะดุด ๆ นะ แปลกหูแปลกตาก็คือว่า ข้าศึกมันจะมาเหยียบย่ำทำลายธรรมนั่นเอง จึงพยายามสงวนไว้ ต่อไปธรรมจะไม่มีนี่นะ มีแต่วัตถุเต็มไปหมด เลยศาสนวัตถุละซิ ไม่ใช่ศาสนธรรมเสียแล้ว นั้นก็หรูหรา นี่ก็หรูหราเข้ามา จะเอาอะไรกับมัน สิ่งเหล่านี้เต็มแผ่นดินอยู่แล้วนี่ อาศัยไปเท่านั้นเอง

ธรรมต่างหากวิเศษประเสริฐ ไม่มีอะไรเหมือนในโลกธาตุนี้ และไม่มีอะไรเหมือนธรรม ไม่มีอะไรเหมือนใจ ถ้าใจกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้วไม่มีอะไรเหมือนใจ ไม่มีอะไรเหมือนธรรมในสามแดนโลกธาตุนี้ นั่นฟังซิ เพียงเท่านั้นก็ทราบแล้วว่าไม่มีอะไรประเสริฐเหมือนนั้น แน่ะ อย่างจะมาเห็นสิ่งเหล่านั้นประเสริฐอยู่ อันนี้ก็ยุบยอบ อันนี้ก็เกิดไม่ได้ ถ้าไม่ขยับใส่อันนี้มาก ๆ

การภาวนาถ้าไม่มีจุดไม่มีหมายไม่มีที่สูงที่ต่ำกันบ้าง ก็ไม่เห็นกำลังของกันและกัน แล้วนิสัยผมเป็นอย่างนั้น จึงได้เคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังเสมอ อะไรก็ได้เข้าขั้นทดลองกันดูเสียก่อน ถึงได้อันนั้นละมาใช้ เอามาใช้เป็นการเป็นงานเลย จิตเวลาไม่จนตรอกนี้ก็โอ้เอ้ ๆ อยู่นั่น เวลาจนตรอกจริง ๆ จะตายจริง ๆ อะไรตาย ค้นลงไปหาที่มันตาย มันจะทุกข์ขนาดไหนจิตก็รู้อยู่นี้ มันตายเมื่อไร ฟัดกันลงไปตรงนั้นเอาให้เห็นความจริง วันนี้อะไรตายก็ตายเถอะ ให้รู้ต่อหน้าต่อตากันนี้วันนี้ เราจะดูทั้งความเป็นความตายนั้นละ อะไรตายอะไรไม่ตายให้รู้ แต่จิตนี้เป็นนักรู้นี่ ขุดค้นลงไป ทุกข์มากเท่าไรมันก็ไม่ถอยความตายทิ้งข้างหลังไว้เลย

เอาความจริงกางไว้ข้างหน้านี้ ให้มันเอื้อมใส่ความจริง สุดท้ายก็ทะลุไปเลย หือเป็นอย่างนี้หรือ ทีนี้ทำไมจะไม่ได้คำพูดมาพูดเมื่อรู้อย่างนั้นแล้ว คำพูดนี้เอาออกมาจากความรู้นั้น นั่นทำไมจะพูดไม่ได้วะ เมื่อมันรู้มันเห็นเข้าไปแล้วพูดได้ทั้งนั้นแหละ สิ่งไรที่พูดไม่ได้เหมือนโลกก็รู้กันอยู่อย่างนั้น ปฏิเสธกันไม่ได้ ดังที่ว่าธรรม ๆ นี้ไม่มีอะไรเหมือนนี่ เอ้าจะว่าอย่างนี้ ในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรเหมือน ว่างั้นเลย แต่ก็พอพูดได้ว่าธรรม ๆ ก็พูดเสีย ธรรมชาติอันนั้นพูดไม่ได้ก็ไม่พูด แต่รู้กันอยู่นั้นจะว่าไง นี่ถึงกล้าพูดซิว่า ไม่มีอะไรสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้นอกจากใจ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ทั้งหมดนี้ก็ใช้กันไปคนละแบบละฉบับไปเสีย ไม่ใช่ฐานะที่จะเข้าไปสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้นอกจากใจ เพราะฉะนั้นจึงปรับใจให้ดี ควรจะสัมผัสสัมพันธ์ธรรมในขั้นสมาธิ ก็ให้ได้สัมผัส

สัมพันธ์ในใจของตัวเอง ปรับเข้าไป ๆ ธรรมมีอยู่แล้วเป็นแต่เพียงปรับจิตไม่ถูกเท่านั้นเอง

ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ธรรมไม่เคยล้าสมัย มันล้าสมัยแต่กิเลสพาให้ล้าล่ะซี ธรรมไม่ได้ล้า ถ้ามันมีวงในวงนอกกันบ้างเหมือนเขาต่อยมวยชกมวยกันมันก็ดี นี่อะไรก็เรื่อย ๆ ไม่ได้อะไรสะดุดใจนะ เมื่อไม่มีอะไรสะดุดใจแล้วกำลังใจก็ไม่เกิด กำลังใจเป็นสำคัญมากนะ ถ้าลงมีกำลังใจแล้วมันพุ่ง ๆ ๆ เราจึงเห็นว่ากำลังใจนี่สำคัญมากทีเดียว เจ้าของนั่นแหละเป็นผู้จะเพิ่มกำลังให้มีขึ้นมา โดยอาศัยครูอาจารย์เป็นผู้แนะแนวทางให้ เมื่อเวลาไปเจอเข้าเท่านั้นละ นั่นละกองกำลังขึ้นที่ความจริงนั้นแหละ พอได้เจอเข้าแล้วความเชื่อไม่ต้องบอก ฝังลงทันทีเลย แม้สิ่งนี้จะไม่ปรากฏอีกก็ไม่ถอน นั่นจึงเรียกว่า **อจลศรัทธา** ได้เคยรู้เคยเห็นแล้วสิ่งนี้ แม้จะไม่ปรากฏทุกเวล่ำเวลาที่ต้องการก็ตาม แต่สิ่งนี้มีแล้วได้เห็นแล้ว นั่น ปฏิเสธไม่ได้ มีแต่จะขุดค้นลงไปให้ถึงอย่างนั้นอีก หรือยิ่งกว่านั้นเข้าไป ถ้าควรจะยิ่งได้ยังไงให้ยิ่งเข้าไป กำลังใจมีแล้วมันพุ่ง ๆ

คิดดูซิแต่เดินจะหกล้มก้มกราบ จิตยังเหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้า ไม่ได้อ่อนไปตามร่างกายเลย เช่นเวลาเราทรมานเราอย่างหนักนี้มี มันจะก้าวขาไม่ออก ไปบิณฑบาตในหมู่บ้านก็จะไม่ถึงบ้านเขา นั่นเพลียขนาดไหน ร่างกายมันอ่อนเต็มที่ ทั้ง ๆ ที่ยังหนุ่ม ๆ อยู่นั่นละ ก็เพราะการฝึกการทรมาน ทีนี้จิตไม่ได้เป็นอย่างนั้นนี่ มันเหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้าโน่น แม้ถึงเวลาที่ควรจะไปฉันแล้วนะ จิตแทนที่จะกระหยิ่มในเรื่องฉัน มันไม่เป็นนะ แต่ไม่ฉันให้มันก็จะตายเสีย จะไม่ได้ทำคุณถึงที่ถึงฐาน จำเป็นต้องเยียวยากันไป ได้ฉันไปแล้วก็รู้

นิสัยเราหยาบ เวลาฝึกกันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ถ้ามันไม่ควรรู้ ถึงสิ่งที่ควรจะรู้มันก็ไม่รู้ ถ้าถึงขั้นเป็นของมันแล้วก็ไม่ต้องบอก นั่นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ขั้นที่ต้องถูต้องไถมันต้องถูไถกันบ้าง ควรหนักต้องหนักกันบ้าง ถ้าถึงเวลาที่รู้การรู้งานแล้วมันไหลของมันไปเอง ไม่ต้องพูดแหละอันนั้นหากเป็นในเจ้าของนี้แหละ ไม่มีใครบอกก็รู้ เช่นอย่างสติปัญญาอัตโนมัติอย่างนี้ ท่านว่ามหาสติมหาปัญญา เราก็ได้ยินแต่ชื่อไม่เคยสัมผัสสัมพันธ์ แต่พอเกี่ยวข้องกันสัมผัสสัมพันธ์กันแล้วไม่ถามก็รู้ เพราะเป็นความจริงอันเดียวกันนี่ จิตที่เคยโง่เง่าเต่าตุ่นคืบ ๆ คลาน ๆ ล้มลุกคลุกคลานนี้มันไม่ได้เป็นแบบนั้นนี่ มันเป็นตัวใหม่ขึ้นมา คล่องตัวเสียทุกอย่าง หูดีตาดีไปหมดเมื่อสติปัญญาดีเสียอย่างเดียว อะไรสัมผัสสัมพันธ์มันวิ่งถึงกันพั่บ ๆ ๆ เลยเชียว มันอยู่เฉย ๆ เมื่อไร จนกระทั่งไม่มีอะไรที่จะต่อสู้แล้วมันยุติกันไปเอง

ธรรมะสด ๆ ร้อน ๆ แท้ ๆ นี่นา ทำไมจึงคืบคลานเข้าไม่ถึงนี่หมู่เพื่อน ผมน่ะวิตกวิจารณ์มากตรงนี้ซิ เทศน์ก็เทศน์ความจริงให้ฟังเต็มเม็ดเต็มหน่วยทุกแง่ทุกมุม ตั้งแต่เวลามีกำลังวังชาสุขภาพอำนวยอยู่ก็เทศน์ให้เต็มเหนี่ยว ทุกวันนี้ไม่ได้เรื่องแล้ว พอพูดไปก็หอบไปแล้วจะว่าไง นี่ก็ถึงได้หยุดน่ะซิ มันรู้แล้วภายในนี่ว่าจะไปไม่รอด

โห กิเลสปิดหูปิดตาใจนี้ปิดจริง ๆ นะ ปิดมืดมิดปิดตา เอาของปลอมเข้ามาหุ้มห่อไว้หมดเลย จนไม่เห็นของจริงได้เลยนี่ซิ ผิดอะไรกับคนตาบอดหูหนวก ไปที่ไหนก็ถูกกิเลสจูงไป ไม่ได้ไปโดยลำพังอิสระเจ้าของ เหมือนคนตาบอดไป ลูบ ๆ คลำ ๆ ไป เดี๋ยวโดนนั้นเดี๋ยวโดนนี้ล้มลุกคลุกคลานถลอกปอกเปิก เพราะไปไม่ถูกทาง คนตาบอดมันจะไปถูกทางอะไร นี่ใจบอดก็อย่างนั้น มันก็โดนโน้นโดนนี้ โดนรักโดนชัง โดนเกลียดโดนโกรธ ผลสุดท้ายก็มีแต่กองทุกข์ สิ่งเหล่านี้จูงไปหากองทุกข์ ผิดอะไรกับคนตาบอด ฟังให้ถึงใจซิ ให้จิตเปิดออกจากนี้ดูซิถึงจะได้รู้ชัดเจน อย่างที่ว่าอวกาศของจิตอวกาศของธรรม อวกาศของโลกอวกาศของธรรมไม่ผิดกันแหละ เมื่อหมดความดึงดูดแล้วมันไปได้คล่องตัวอย่างว่า

จิตเมื่อหมดสิ่งดึงดูดแล้วก็เหมือนกันนั้น ไม่มีอะไรจะมาครอบได้เลย เหนือหมดทุกอย่าง อยู่ไหนก็เหนืออยู่อย่างนั้น ไม่มีคำว่ากาลสถานที่ **อกาลิกจิต** พอแล้ว เพราะฉะนั้นการเป็นการตายจะไปกำหนดมันหาอะไร เหมือนกับยกซุงทั้งท่อนจะปรุงให้มันหนักทำไม ก็รู้เสียทุกอย่างแล้วมันก็อยู่เท่านั้นเอง อยู่กับรู้ ๆ นั้นเท่านั้น พอดีกับอันนั้น ไม่ต้องไปปรุงไปแต่งอะไรให้หนักให้ลำบาก

มันดูดมากนะ เวลาเริ่มแรกนี้ดูดเอาจริง ๆ จนจะขยับตัวไม่ได้นะ กิเลสดูดจิตมันดูดขนาดนั้นนะ นั่งภาวนาชั่วครู่ชั่วยามนี้เหมือนจะเอาไปฆ่านั้นละ มันดิ้นรนกวัดแกว่งไปหมด พอก้าวเข้าสู่สมาธิได้บ้างละ เอ้อ ความดึงดูดทั้งหลายก็ค่อยเบา เห็นได้ชัด จิตสงบเย็น แต่ก่อนไม่เย็น มันยุ่งอยู่กับอะไรต่ออะไร ปรุงมีแต่ปรุงเรื่องของกิเลสมีแต่กิเลสทำงานท่าเดียว ทีนี้ไม่ทราบจะหลีกจะเร้นไปไหน ก็เหมือนคนตาบอดอย่างว่าไปไหนก็โครมคราม ๆ ก้าวไปไหนก็โครมคราม ๆ มีแต่ขวากแต่หนาม ตาบอดแล้วไปไหนก็มีแต่ขวากแต่หนาม เมื่อจิตไม่มีช่องมีทางไปเป็นอย่างนั้นแหละ คิดไปเรื่องไหนก็มีแต่ฟืนแต่ไฟไปหมด นี่ซิมันสำคัญ

มันเป็นมาหมดแล้วนี่ถึงได้นำมาพูด ที่นี่เวลามันเบิกออก ๆ ก็รู้ชัดเข้าไป ๆ พอจิตก้าวเข้าสู่สมาธิเป็นสมาธิ เย็น ที่นี่สบาย ไปไหนก็สบายไม่ยุ่งกับอะไร แม้กิเลสยังมีอยู่แต่ก็ไม่ได้ออกเพ่นพ่าน เพราะกิเลสประเภทหยาบ ๆ สงบตัวลงไป เพราะสมาธิครอบหัวมัน จากนั้นถึงได้คลี่คลายทางด้านปัญญา เหมือนกับว่าปิดประตูแล้วทีนี้ เข้าฟันกันในคอกนั่นแหละ สมาธิเป็นเหมือนปิดประตูไว้เข้าสู่ความสงบเป็นบาทเป็นฐาน

แล้ว เอ้า ที่นี่มีกำลังแล้ว ปัญญาคลี่คลายเข้าไป ฟันเข้าไป แยกแยะออกมา จึงเป็นวรรคเป็นตอนเลยที่นี่ กิเลสตัวไหนขาดไป ๆ ขาดด้วยปัญญา ๆ รู้ รู้จนกระทั่ง อ๋อ สมาธิไม่ใช่ผู้ฆ่ากิเลส เป็นแต่เพียงว่าครอบหัวกิเลสไว้เท่านั้น บทเวลาฆ่าจริง ๆ เป็นเรื่องของปัญญา มันก็รู้ได้ชัดซิ

กิเลสละเอียดเท่าไร สติปัญญายิ่งละเอียดลงไป ๆ ตามกันไป ๆ ทันกันไปเรื่อย ฆ่ากันไปเรื่อย มันจะเอามาจากไหนกิเลส มีแต่ฆ่าอย่างเดียวไม่ได้ผลิตขึ้นมานี่ เมื่อถึงขั้นไม่ผลิตมันไม่ผลิตนะ ถึงขั้นฆ่าแล้วมีแต่ฆ่าทั้งนั้น จนกิเลสโผล่ออกมาไม่ได้ โผล่ออกมาก็หัวขาดเลยนี่ ถึงปัญญาขั้นนั้นแล้วเป็นปัญญาไม่ถอย เป็นปัญญาไม่มีคำว่ากลัวกิเลส สะทกสะท้านต่อกิเลสไม่มี มีแต่ขยับหาทั้งนั้น คุ้ยเขี่ยหา มันจึงเลยไม่มีอะไรเหลือ แล้วจะค้นหาอะไร แน่ะหมดแล้ว **กุสลา ธมฺมา** เผามันเรียบหมดเลย ความฉลาดเผากิเลสหมดแล้วก็อยู่สบาย

บางคืนไม่คิดว่าจะภาวนาตลอดรุ่งอะไรเลย นั่งภาวนาธรรมดานี่ ทีนี้ภาวนา ๆ ไปทุกขเวทนามันเกิดนี่ซิ ทีแรกก็สงบแหละจิต สงบแน่ว จากนั้นมาทุกขเวทนามันก็ขึ้นของมัน หนักเข้า ๆ ทนไม่ไหว เปลี่ยนท่ารบใหม่ซิที่นี่ สุดท้ายความสงบนั้นก็รื้อบัลลังก์เลย หมุนออกทางด้านปัญญาฟัดกันเลย จนกระทั่งปัญญานี้ตีแตกกระจายไปหมดแล้ว ทีนี้เป็นสมาธิเอง ลงแน่วเลย เป็นเอง อันนี้เป็นสมาธิเกิดขึ้นจากด้านปัญญา คือเป็นสมาธิที่อะไรพูดไม่ถูกนะ สมาธิประเภทนี้เป็นสมาธิกรณีพิเศษ เหมือนอย่างเราใช้ปัญญาที่เรียกว่าปัญญาอบรมสมาธินั่นแหละ อัปปนามันก็เลยเสีย อะไรพูดไม่ถูกนะ อัปปนาเราก็เคยเป็นนี่ แน่วตลอด จะให้ลงเมื่อไรก็ได้ นี่มันชำนาญขนาดนั้นอัปปนาหากรู้ แต่อันนั้นไม่เป็นอย่างนั้นนี่ จะว่าอัปปนามันก็พูดไม่ถูก แต่พูดรวม ๆ เอาว่าเป็นสมาธิ คือแน่นปึ๋งเลย แน่นเอาเสียจนไม่มีอะไรเข้าไปเกาะเลย นั่นด้วยอำนาจของปัญญา

การพิจารณากายนอกกายในนั้นมีความสำคัญเท่ากัน ขอแต่ความถนัดความสัมผัสของจิตเถอะ ถ้าพิจารณาทางข้างในไม่ได้ เอาข้างนอกเสียก่อน มันติดมันเกี่ยวข้องกับเรื่องรูปอะไร ยกรูปนั้นมาตั้งก็ลงไปแล้วพิจารณาแยกแยะเลย เอามันหลายครั้งหลายหนจนเป็นที่เข้าใจ แล้วถึงย้อนเข้ามาภายในของตัวเอง อย่างนั้นนะการพิจารณา

กายวิภาคไม่ใช่ว่าจะมาวิภาคเฉพาะกายภายใน กายภายนอกก็วิภาคได้ วิภาคคือแยกแยะออก นั่นท่านว่าวิภาค ๆ คือแยกออก **อุคคหนิมิต** ยกขึ้น **อุคฺคห** แปลว่ายกขึ้น ยกขึ้นพิจารณา เป็นปฏิภาคคือแยกส่วนแบ่งส่วนออกไป ภาคก็แปลว่าส่วน **อุคฺคห** ยกขึ้น **อุคคหนิมิต ปฏิภาคนิมิต** จะยกเอารูปกายใดมาก็ได้มาตั้งไว้ตรงนั้น

กำหนดพิจารณาตั้งแต่ผิว ๆ มันเข้าไป ๆ แยกแยะออกไป กำหนดให้มันพังทลายให้เห็น แต่กิเลสหลอกเรามันยังหลอกได้ อุบายเหล่านี้เป็นอุบายที่จะแก้ความหลอกลวงของกิเลสด้วยธรรม กิเลสมีอย่างนั้น ธรรมก็มีอย่างนี้แก้กัน กิเลสว่าอันนั้นมันสวยมันงาม เอ้า อันนี้ไม่สวยไม่งามเข้าไปแก้กัน นั่น นี้เป็นฝ่ายมรรค อันนั้นเป็นฝ่ายกิเลส

การแก้นี้พิจารณาเป็นอุคคหนิมิตเป็นปฏิภาคนิมิต ยกขึ้นแล้วแยกแยะกันออกนี้เป็นฝ่ายมรรค ทีนี้มาพิจารณาภายในก็ได้ เมื่อพิจารณาภายนอกแล้วพิจารณาเข้ามาภายใน เทียบกันได้ทุกสัดทุกส่วน เอาจนพอ ถือเป็นการเป็นงานตลอด จนกระทั่งมันพอของมัน มันรู้เองเวลาพอ ไม่ว่าอสุภะภายนอกภายใน ไม่ว่ากายเขากายเรา พอแล้วมันปล่อยทั้งนั้นแหละ นี่จึงได้พูดถึงเรื่องสุภะอสุภะเมื่อเวลามันปล่อยของมัน มันผ่านตรงกลางเลยนะ ไม่ได้ไปอสุภะ ไม่ได้ไปสุภะ ให้เห็นอย่างนั้นซินักปฏิบัติ

ไม่มีใครบอกมันก็รู้ของมัน **ธรรมมีอยู่กับทุกคน จำเป็นอะไรจะต้องไปดูแต่ในแบบแผนตำรับตำราอย่างเดียวเท่านั้น ธรรมมีอยู่ทั่วไป ความจริงมีอยู่ทั่วไป กิเลสมีอยู่ทั่วไป ทำให้เกิด-เกิดได้ทั้งนั้น ไม่ต้องไปดูตำรากิเลสก็เกิด ไม่ต้องไปดูตำราธรรมก็เกิดถ้าพิจารณาให้ถูกในแง่ของธรรม** พิจารณาให้เป็นไปในแง่ของกิเลสไม่ต้องดูตำราก็เกิดกิเลส ธรรมเป็นของจริงที่ปรากฏขึ้นในจิตใจนี้มันมากยิ่งกว่าเป็นไหน ๆ แตกแขนงออกไปมีสิ้นสุดเมื่อไร อันนี้พระคันถรจนาจารย์ท่านก็จดจารึกกันไว้อย่างนั้นพอประมาณตามกำลังของท่าน และตามกำลังของผู้ที่จดจำเท่านั้น ว่า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ความรู้อันเป็นของจริงที่เกิดขึ้นในใจมีกำหนดเมื่อไร ไม่มี แตกแขนงกันออกไปไม่มีขอบเขต

ดังพ่อแม่ครูบาอาจารย์ท่านพูด ที่เราเขียนไว้ในการโต้ตอบปัญหานั่นดูเอาซิ ธรรมเกิดได้ทุกเวล่ำเวลา ท่านจึงพูดว่า ธรรมที่มีในคัมภีร์นี้เหมือนกับน้ำในตุ่มในไหเท่านั้น ไม่ได้มากมายอะไร ที่นอกคัมภีร์น่ะซิเหมือนน้ำในท้องฟ้ามหาสมุทร ฟังซิ จิตนี่มีขอบเขตเมื่อไร เมื่อถึงเวลารู้แล้วมันกระจายออกไปหมดเลย จะเอาอะไรมาเป็นขอบเขตของจิตประเภทนี้ล่ะ จิตประเภทนี้ไม่ได้เป็นผู้ต้องหา ไม่ได้ถูกกักขังนี่ แหวกว่ายหัวหางกลางตัวได้สุดเขตสุดแดนของโลกธาตุจะว่าไง จะเอามาพูดอะไร ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ท่านกล่าวไว้พอประมาณเท่านั้น

ให้รู้ขึ้นภายในของผู้ปฏิบัติซิมันถึงชัดเจนว่ะ อย่างพระพุทธเจ้าสอนโลก รายนี้เข้ามาเป็นรายหนึ่ง รายนั้นเข้ามาเป็นอย่างหนึ่ง มีกี่ร้อยกี่พันกี่หมื่นกี่แสนกี่ล้านรายมันเหมือนกันเมื่อไรนิสัยคน การแสดงธรรมจะไปแสดงแบบเดียวกันได้เหรอ รายไหนมานิสัยอย่างไรมาก็ต้องตอบอย่างนั้น เพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ผู้นั้น เหมาะสมกับจริตนิสัยของผู้นั้นได้รับประโยชน์ ผิดกันไปเปลี่ยนกันไปเป็นราย ๆ ไปเลย ธรรมะของท่านท่าน

ไม่ได้ไปค้นหาคว้ามาจากไหนแหละ พอทางนั้นพับทางนี้ขึ้นรับแล้ว มีอยู่กับนี้แล้ว นอกจากไม่นำออกใช้ตามเหตุการณ์เท่านั้น เมื่อมีเหตุการณ์อะไรก็นำออกใช้ทันที ๆ ท่านจะไปหาคว้ามาจากไหนคว้าไม่ทัน ถ้าไปหาคว้าแล้วไม่ทัน ตายทิ้งเปล่า ๆ มีอยู่กับใจหมดแล้ว คว้าไม่คว้าก็อยู่กับนั้นเลยจะว่าไง ถืออยู่กับมือแล้วจ้วงเข้าไปเลยจะว่าไง แทงเข้าไปเลยซิ

เราตัวเท่าหนูแต่มันอาจหาญพูดนี่นะเรื่องเหล่านี้ อาจหาญตรงที่จิตไม่ได้เป็นผู้ต้องหาแล้วนี่นะว่างั้นเลย ถ้าลองจิตได้พ้นจากความเป็นผู้ต้องหา พ้นจากความถูกกักขังแล้ว มีประมาณที่ไหนความรู้อันนี้ว่างั้นเลย เวิ้งว้างไปหมด รู้ไปได้หมด พูดไปได้ทั้งนั้น มันก็รู้ได้ชัดนี่ เมื่อไม่มีกิเลสเสียอย่างเดียวเอาอะไรมาขวางจิตประเภทนี้ จิตดวงนี้วะ ว่าโลกนี้มีก็เหมือนไม่มี เมื่อจิตไม่ไปสัมผัสสัมพันธ์เสียอย่างเดียว มันเวิ้งว้างไปหมดโลกธาตุนี่ จิตต่างหากไปพัวไปพันไปติดไปเกาะ กิเลสพาให้เป็นต่างหาก แน่ะ เมื่อตัวพาให้เป็นตายไปเสีย ฉิบหายไปเสียแล้ว อะไรจะไปให้เป็นอย่างนั้น มีแต่จิตแต่ธรรมล้วน ๆ แล้ว ไปติดอะไรกับอะไร ไปข้องอะไรไปคาอะไร ก็เหมือนอย่างอวกาศน่ะซิ เวิ้งว้างไปหมดเลย

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

กิเลสไม่ชินชาต่อผู้ใด

ความรู้สึกในตัวของเราทุกแง่ทุกมุมที่แสดงออก ให้เป็นความรู้สึกเกี่ยวข้องกับหลักธรรมหลักวินัยอยู่เสมอ อย่าได้ลืมตัว พระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญเป็นศาสดาของพวกเราก็ดี พระธรรมที่ปรากฏให้เราทั้งหลายได้พอมองเห็นร่องเห็นรอยอยู่ทุกวันนี้ก็ดี พระสงฆ์ท่านที่เป็นสรณะได้กราบสนิทอยู่ทุกวันนี้ก็ดี ทั้งสามรัตนะนี้เฉพาะพระพุทธเจ้าและสาวกท่านดำเนินหรือเคลื่อนไหวทุกแง่ทุกกระทง เป็นการเคลื่อนไหวและการดำเนินเพื่อเหยียบย่ำทำลายกิเลสไม่ว่าประเภทใด ๆ อยู่ตลอดเวลาและทุกอิริยาบถ พระธรรมที่ปรากฏขึ้นมา ให้เราทั้งหลายได้กราบไหว้หรือโลกได้กราบไหว้เวลานี้ เกิดขึ้นมาจากการปราบปรามสิ่งปกคลุมหุ้มห่อทั้งหลายออก ธรรมจึงได้ปรากฏเด่นขึ้นมาในพระทัยของพระพุทธเจ้า

ให้พึงคำนึงเสมอ อย่ามีความชินชาต่อความเป็นอยู่ต่อเพศของตน เพราะกิเลสไม่เคยชินชาต่อผู้หนึ่งผู้ใด ไม่ว่าประเภทใดของกิเลส ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งปกคลุมหุ้มห่อจิตด้วยความไม่มีชินชา พอจะเบื่อหน่ายกับจิตดวงนั้น ๆ แล้วปล่อยวางทิ้งไว้เสีย ให้เหลือแต่ใจไม่มีกิเลส เพราะกิเลสเบื่อหน่ายภายในจิตใจของสัตว์โลกอย่างนี้ไม่มี ตลอดกัปไหนกัลป์ใดก็ตาม ต้องเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป ถ้าไม่มีสิ่งไปชำระสะสางหรือปราบปรามสิ่งเหล่านี้ออก สิ่งเหล่านี้จะไม่มีความเบื่อหน่ายอิ่มพอในตัวเองและสิ่งที่ตนอาศัยอยู่ เช่นใจของสัตว์โลก จะมีความเกี่ยวพันกันอยู่ตลอดไป

ด้วยเหตุนี้ผู้ปฏิบัติธรรมจึงจะทำความชินชาต่อการประพฤติปฏิบัติต่อเพศของตนไม่ได้ ขัดต่อหลักธรรมซึ่งเป็นเครื่องขัดเกลาหรือชำระกิเลส แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น บรรดาความชินชาทั้งหลายที่มีอยู่ในหัวใจของเรา พึงทำความรู้สึกตัวรอบอวัยวะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจของตัว และสิ่งเกี่ยวข้องภายนอกที่เรียกว่า อายตนะภายนอก อยู่เสมอ อย่าทำความชินชา อย่าทำความอิดหนาระอาใจต่อการแก้ไขถอดถอน การชำระสะสาง การระมัดระวังตน เพราะสิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นสมบัติเดิมของกิเลสทั้งนั้น ไม่ใช่สมบัติของธรรมที่จะนำไปแก้กิเลสได้ เพราะเป็นสมบัติของกิเลสอยู่แล้ว ก็ยิ่งจะเพิ่มพูนความเป็นกิเลสให้หนาแน่นขึ้นภายในจิตใจ เพราะความท้อแท้อ่อนแอเป็นต้น

ผู้ปฏิบัติธรรมจึงต้องตั้งท่าตั้งทางระมัดระวังตนอยู่เสมอ เพราะเวลานี้เราเป็นนักบวช และได้ก้าวออกสู่ทางด้านปฏิบัติ จึงเท่ากับเข้าสู่สงครามแล้ว อันข้าศึกนั้นไม่อยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่ใจของเรานี้แล แต่เวลายังไม่ได้ตั้งจิตตั้งใจที่จะชำระแก้ไขหรือปราบปราม

ซึ่งกันและกันแล้ว ก็เหมือนกับเราไม่ได้รบสงคราม ขณะที่เราไม่ได้รบสงครามนั้น สงครามมีความสงบภายในใจของเราหรือไม่ นี่เราก็ไม่ได้คิด ยิ่งขณะที่เราไม่ได้มีการต่อสู้ มีการระมัดระวัง มีการแก้ไขถอดถอนกับข้าศึกศัตรู ได้แก่กิเลสประเภทต่าง ๆ ด้วยแล้ว นั้นแลเป็นเวลาที่กิเลสทั้งหลายเรืองอำนาจเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ไม่ว่าจะแสดงออกทางด้านจิตใจ และส่งออกตามอายตนะภายในสู่อายตนะภายนอก นับแต่ตาออกไปถึงรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ล้วนแล้วแต่เป็นหน้าที่การงานแห่งการกว้านกิเลส กว้านฟืนกว้านไฟเข้ามาเผาลนจิตใจของเรา โดยไม่สะทกสะท้านหวั่นไหวใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะไม่มีเครื่องคัดค้านต้านทานกัน เนื่องจากเรานอนใจเสียจนเกินตัว เข้าใจว่าเวลานี้ไม่ได้รบสงครามก็เป็นเวลาที่สงบ

ความจริงเวลาที่ไม่ได้มีการต่อสู้กันนั้นแล เป็นเวลาที่สงครามกำเริบมาก คืบคลานเข้ามา เหยียบย่ำเข้ามา ผลที่เราเจอจึงมีแต่เรื่องความทุกข์ความทรมานทางด้านจิตใจ ดีไม่ดีร่างกายก็ซอกซ้ำไปด้วย เมื่อมันมากต่อมากขึ้นพลอยกระเทือนถึงส่วนร่างกายด้วย เช่นอย่างคนคิดมาก ๆ เสียใจมาก ๆ ร่างกายย่อมซูบผอม ดีไม่ดีเป็นบ้าเป็นโรคประสาทไปเลย กินไม่ได้นอนไม่หลับ นี่คือข้าศึกศัตรูมันกำเริบ เพราะไม่มีทางต่อสู้ไม่รู้เรื่องการต่อสู้กันว่าเป็นอย่างไรเลย แต่นี้เรารู้ พระพุทธเจ้าทรงสอนทุกแง่ทุกมุมแล้ว

แบบแผนการดำเนินของพระพุทธเจ้านั้น ล้วนแล้วแต่เป็นการดำเนินปราบกิเลสให้ราบไปทั้งมวล ปฏิปทาที่สาวกท่านดำเนินมาทั้งมวล ตลอดวิธีการที่ท่านปฏิบัตินั้นเป็นปฏิปทาและวิธีการปราบปรามกิเลสให้เรียบราบไปหมดทั้งนั้น จงนำวิธีการหรือปฏิปทาของท่านมาดำเนิน ให้เข้าใกล้ชิดสนิทติดแนบกับใจของเราอย่าได้ปล่อยวาง นี้แลคือเป็นผู้ถือศาสตราอาวุธด้วยความตั้งอกตั้งใจ ด้วยความมีสติสตัง ความระมัดระวังต่อสู้ข้าศึกศัตรูซึ่งแสดงตัวอยู่ภายในใจ และมาจากภายนอก เพราะสื่อภายในไปเกี่ยวข้องติดต่อกันมา จึงต้องได้ใช้ความระมัดระวังเสมอ

ใจที่ถูกกดขี่บังคับ แม้จะมีความรู้ก็ไม่เต็มภูมิ เหมือนอย่างนักโทษในเรือนจำ ไม่ใช่จะมีแต่คนโง่เขลาเบาปัญญาถ่ายเดียว คนเฉลียวฉลาดปราดเปรื่องมีอยู่เยอะในเรือนจำนั้น นักโทษเป็นราย ๆ ที่มีความรู้ความฉลาดมีอยู่มาก แต่ความรู้ความฉลาดเหล่านั้น ๆ ทำประโยชน์อะไรไม่ได้ เพราะมีสิ่งกดขี่บังคับให้ทำไม่ได้อยู่นั่นแล

ใจแม้จะรู้ขนาดไหนก็ตาม เมื่อถูกสิ่งกดขี่บังคับบีบไว้ ความรู้จึงแสดงออกได้ในแง่ของสิ่งที่มีอำนาจอยู่นั้นบงการเท่านั้น สิ่งใดที่ผู้มีอำนาจหรือกิเลสประเภทต่าง ๆ ไม่บงการแล้วก็รู้ไม่ได้ ถูกปิดถูกกำบังไว้หมด เหมือนดวงไฟจะมีอยู่ก็ตาม เมื่อแก้วครอบดำไปหมดแล้วมองหาดวงไฟย่อมไม่เจอ จะส่งแสงสว่างกระจ่างแจ้งให้เต็มดวงของตน

ก็ส่งไม่ได้ เพราะถูกครอบอยู่ด้วยแก้วครอบอันดำทั้งหลาย จิตที่ถูกครอบอยู่ด้วยกิเลสตัวมืดดำกำตาทั้งหลาย จึงแสดงออกได้ในความรู้อันเป็นทางของกิเลสเปิดให้ทำหน้าที่ของมัน เพื่อผลประโยชน์ของมันเท่านั้น

ความรู้จะมีมากน้อยเพียงไรที่อยู่ภายในใจ ก็แสดงออกให้เป็นความแยบคายอะไรไม่ได้ จึงรู้ไปแบบงู ๆ ปลา ๆ รู้แบบสามัญชน รู้แบบคนมีกิเลส จะมีความฉลาดแหลมคมหรือเรียนวิชาการได้สูงต่ำขนาดไหน ก็อยู่ในความปิดบัง อยู่ในการบีบบังคับของความมืดอันนั้นอยู่จนได้ ไม่มีความรู้ใดที่จะเหนือจากสิ่งมืดดำเหล่านี้สอดแทรกออกไป กระจายตัวออกไป ให้เป็นแสงสว่างกระจ่างแจ้ง ย้อนมองกลับคืนมาเห็นความมืดดำของสิ่งที่ครอบงำจิตใจนี้ได้

นี่แหละคำว่าความรู้อยู่ในวัฏจักร ความรู้ของสามัญชน ก็คือความรู้เทียบกันได้กับความรู้ของนักโทษในเรือนจำนั่นแล ไม่มีอะไรจะแยบคายยิ่งกว่าความรู้ที่เป็นอยู่ เพราะอำนาจของกิเลสบีบบังคับหรือครอบงำไว้ เมื่ออยากจะทราบ ให้ดำเนินตามหลักธรรมอันเป็นเครื่องทำลายสิ่งมืดดำทั้งหลายนี้ไปโดยลำดับลำดา เราจะทราบได้ภายในตัวของเราเอง เอ้า เบื้องต้นรู้ซ่านออกไปไหนก็ล้วนแล้วแต่ความฟุ้งซ่านเพราะอำนาจของกิเลสฉุดลากไป รู้ไปเรื่องไหนเป็นแต่เรื่องของกิเลสจับจองไว้หมด กิเลสบงการเสียหมด ทีนี้บังคับจิตไม่ให้ออกรู้แบบนั้น ให้รู้แบบธรรม

ที่นี่ท่านก็สอนเรื่องบทภาวนา จะบริกรรมภาวนาก็ตาม จะกำหนดธรรมบทใดก็ตาม ให้รู้อยู่จุดเดียว อย่าไปรู้ในสิ่งทั้งหลายที่เคยรู้เคยเห็นเคยสัมผัสสัมพันธ์มาแล้วเหล่านั้น นั้นเป็นความรู้ที่ออกจากการบงการหรือบีบบังคับของกิเลสให้รู้ให้สัมผัสสัมพันธ์ ผลจึงเป็นเรื่องของความทุกข์อันเป็นผลประโยชน์ของกิเลสโดยถ่ายเดียว หาผลแห่งธรรมปรากฏให้เป็นความสงบเย็นใจบ้างไม่มีเลย ธรรมจึงยอกย้อน ซึ่งสวนทางกันกับความรู้ของกิเลส ในขั้นต้นให้รู้เข้ามาภายในใจนี้ก่อน ไม่ให้รู้กับสิ่งทั้งหลายต่อไป เฉพาะอย่างยิ่งให้บริกรรมภาวนาที่ท่านเรียกว่า สมถภาวนา

ธรรมบทใดที่จะเป็นเครื่องกำกับ ที่เป็นเครื่องยึดของจิตให้จิตเข้าสู่จุดเดียว ความมีอารมณ์อันเดียวกับธรรมบทนั้น ให้บังคับจิตอยู่กับธรรม กับอารมณ์แห่งธรรมบทนั้น ๆ ให้รู้อยู่โดยเฉพาะ เมื่อสติบังคับจิตไม่ให้ส่ายแส่ออกไปสู่ความรู้ที่เคยเป็นมาของตน ให้รู้อยู่ในจุดที่ธรรมแสดงบอกนี้เท่านั้น ก็จะเกิดความสงบขึ้นมา ความเย็นใจขึ้นมา ความสว่างขึ้นมาภายในตัวเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับกิเลส เป็นความสว่าง เป็นความผ่องใสขึ้นภายในตัวของตน มองเห็นได้โดยลำดับและมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ท่านสอนให้กำจัดสิ่งที่ปิดบังหุ้มห่อเพราะความฟุ้งซ่านรำคาญ เกี่ยวกับเรื่องรูป เสียง กลิ่น รส ทั้งหลาย ให้เข้าสู่ความรู้อันเดียวคือธรรม เพราะธรรมไม่เป็นข้าศึก

อาศัยธรรมบทนั้นภาวนาอยู่โดยลำดับลำดา ใจเมื่อได้ยึดธรรมเป็นหลักย่อมมีความทรงตัวได้ ย่อมกลายมาเป็นตัวของตัวได้ตามขั้นของจิต ตามขั้นของธรรม เมื่อใจมีความสงบใจย่อมเย็น ใจย่อมสบาย ใจย่อมมีความสว่างไสวภายในตัว นี่เป็นสมบัติของใจ เป็นสมบัติของธรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของเรา พยายามอบรมจนกระทั่งจิตมีความสงบมาก ละเอียดแนบแน่น ความสว่างภายในตัวเองก็สว่างกระจ่างแจ้งขึ้นมา ละเอียดลออขึ้นมา

ท่านสอนปัญญาในอันดับต่อไป ตั้งแต่ขั้นสมาธิ ทีแรกก็ให้มีปัญญาแฝงกันไปตามขั้นแห่งสมาธิ ตามขั้นของปัญญา เรียกว่า วิปัสสนา พิจารณาแยกแยะสิ่งที่เคยสำคัญมั่นหมาย อันเป็นเรื่องปิดบังความจริงไว้ทั้งมวล ให้รู้เล็กรู้น้อย รู้แคบรู้กว้าง รู้ลึก ๆ เข้าไปโดยลำดับ ชื่อว่ากระแสของธรรมกระจายความมืดคือเมฆ ได้แก่กิเลสทั้งหลาย ซึ่งปิดกำบังจิตใจไว้ ให้กระจายตัวออกไป ให้จางออกไป จิตใจสามารถทราบสิ่งทั้งหลายได้ด้วยปัญญาธรรม

ที่นี่ความรู้ที่เคยอยู่ใต้อำนาจของกิเลส ก็ค่อยขยายตัวออกไปได้ด้วยธรรมเป็นเครื่องส่งเสริม ด้วยธรรมเป็นเครื่องกำจัดความมืดทั้งหลายออก ความรู้ก็กระจายออกไป เอ้า แยกธาตุแยกขันธ์ แยกอายตนะภายในของตน แล้วแยกสภาวธรรมที่เป็นส่วนภายนอก เทียบเคียงกันให้ได้ทุกสัดทุกส่วน รวมลงใน **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** ปัญญายิ่งแตกกระจายออกไปตามแขนงต่าง ๆ แห่งสภาวธรรมซึ่งมีไม่มีสิ้นสุด สติปัญญาก็ไม่มีสิ้นสุด ที่จะทราบตามเรื่องแห่งความจริงทั้งหลายเหล่านั้น

นี่ละความรู้เบิกกว้างออกไป ๆ อย่างนี้ ภายในก็เย็น ภายในก็สบาย ขณะเดียวกันภายในที่เคยกดเคยถ่วง ก็ถูกถอดถูกถอนออกด้วยปัญญาไปในขณะเดียวกันกับความสว่างกระจ่างแจ้งที่เห็นได้ด้วยการพิจารณานั้น ๆ จิตหรือความรู้นี้ก็เบิกกว้างออกไป ละเอียดเข้าไปโดยลำดับ สิ่งไม่เคยรู้ก็รู้ สิ่งไม่เคยเห็นก็เห็น ทำไมจึงไม่เคยรู้ก็รู้ ก็เพราะสิ่งที่ไม่เคยรู้นั้นเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่ามีสิ่งปิดบังหุ้มห่อใจดวงนี้ไว้ ไม่ให้เห็นสิ่งที่มีอยู่นั้นตามความเป็นจริง จึงเหมือนกับสิ่งนั้นไม่มี มีแต่สิ่งจอมปลอมปกคลุมหุ้มห่อจิตใจอยู่โดยถ่ายเดียว

เมื่อธรรมคือปัญญาธรรมได้สอดแทรกเข้าไปตรงไหน ก็ย่อมจะสว่างกระจ่างแจ้งเข้าไป ทั้งส่วนหยาบที่มีอยู่ก็เห็นตามความเป็นจริง ทั้งส่วนกลาง ส่วนละเอียด อันใดมีอยู่อย่างไรก็เห็นตามความจริง สิ่งที่เคยสำคัญมั่นหมายว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้อันเป็นเรื่องจอมปลอม ก็ถอดถอนความสำคัญมั่นหมายออกมา เพราะความรู้จริงเห็นจริงเปิดออกได้โดยลำดับ นี่ที่ว่าสิ่งไม่เคยรู้ก็รู้ ส่วนหยาบก็เหมือนกัน ส่วนกลางส่วนละเอียดที่ไม่เคยรู้ ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านี้มีอยู่ ก็ทำให้รู้ รู้ไปโดยลำดับจนถึงขั้นละเอียด

สิ่งที่ปกคลุมมีหลายขั้นหรือมีหลายชั้น เช่น ความสำคัญความติดในวัตถุหยาบ ๆ เช่นรูปกาย นี่ก็เรียกว่าสิ่งเหล่านี้เป็นวัตถุหยาบ เป็นกิเลสประเภทหยาบปกคลุมจิตใจ เมื่อเปิดสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ออกได้ด้วยอำนาจของปัญญาแล้ว สิ่งที่ปิดบังในท่ามกลางก็คือ ขันธ์ ๔ พวกเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเป็นสิ่งปิดบังแต่ละอย่าง ๆ ทั้งนั้น ต่างกันแต่ความหยาบละเอียดแห่งสิ่งปิดบังนั้น ๆ ปัญญาที่ได้ฝึกฝนอบรมตนมา ซึ่งเป็นคู่ควรกับสภาวธรรมทั้งหลายเหล่านี้ ย่อมทราบสภาวธรรมทั้งหลายเหล่านี้ตามเป็นจริงเช่นเดียวกับส่วนหยาบ แล้วปล่อยวางสลัดปัดทิ้งออกจากตัวของตัวได้แก่ใจ ที่เรียกว่า ถอนอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น

จิตยิ่งสว่างกระจ่างแจ้งออกไปโดยลำดับ เพราะสิ่งที่ปิดบังหนึ่งชั้น ได้แก่วัตถุหยาบ มีรูปกายเป็นต้น ส่วนปานกลาง มีพวกเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นสำคัญ ก็เปิดออกด้วยปัญญาขั้นนี้ แล้วเปิดเข้าไป ส่วนที่ละเอียดสุดปกคลุมหุ้มห่อจิตอย่างละเอียดสุด ปัญญาก็ละเอียดสุด กำจัดกันออกได้โดยสิ้นเชิง ได้แก่เชื้อแห่งภพแห่งชาติ **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** เป็นวาระสุดท้าย เปิดออกหมดด้วยอำนาจของสติปัญญา ที่เป็นของคู่ควรกันกับการปราบกิเลสที่ปกคลุมหุ้มห่ออย่างละเอียด ออกหมดไม่มีสิ่งใดเหลือ นั้นแลที่นี่จิตที่เคยรู้มาแต่ก่อนเป็นมาอย่างไร กับจิตนับแต่ขณะที่สิ่งหุ้มห่ออันละเอียด ไม่ต้องพูดถึงอย่างหยาบอย่างกลาง อันละเอียดนั้นได้สลายตัวไปหมดแล้ว ความรู้นี้เป็นอย่างไร

นี่แหละที่เรียกว่า ความรู้เป็นอิสระ ความรู้ไม่มีอะไรปิดบัง ความรู้ไม่มีอะไรบีบบังคับ ความรู้ไม่อยู่ใต้อำนาจของสิ่งใด ขึ้นชื่อว่าสมมุติในสามแดนโลกธาตุนี้ ได้สลัดปัดทิ้งออกหมดแล้ว อยู่เหนือสภาพสมมุติทั้งหลายแล้ว จึงเป็นความรู้ที่เต็มตัวเต็มภูมิของใจของอรรถของธรรม ไม่มีอัดไม่มีอั้น ไม่มีขอบเขตว่ากว้างว่าแคบ ว่าลึกตื้นหยาบละเอียด รู้ไปได้หมดทุกแห่งทุกหน ไม่ว่าสภาพหยาบ กลาง ละเอียดตลอดทั่วถึง เพราะไม่มีสิ่งใดมากีดกันนี่ ความรู้ประเภทนี้แลเป็นความรู้ประเภทที่อัศจรรย์

ท่านกล่าวไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า **ญาณํ อุทปาทิ** นั่น ไม่เพียงแต่ใจเท่านั้น เมื่อได้เปิดสิ่งทั้งหลายที่ปกคลุมหุ้มห่อนี้ออกหมดแล้วนั้น **ญาณํ อุทปาทิ** ก็ได้เกิดขึ้น คือเป็นขึ้นภายในใจดวงนั้นแล **วิชฺชา อุทปาทิ** ก็ปรากฏขึ้นในใจดวงนั้น **อาโลโก อุทปาทิ** ก็ได้ปรากฏขึ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เวิ้งว้างไม่มีอะไรเป็นขอบเป็นเขต เพราะคำว่าขอบว่าเขตนั้นเป็นสิ่งสมมุติทั้งมวล จะเรียกว่าอวกาศของจิตเทียบกับอวกาศของโลกก็ไม่ผิด

ไม่มีอะไรเป็นเครื่องดึงดูด รูปก็มี เสียงก็มี กลิ่นก็มี รส เครื่องสัมผัสต่าง ๆ ก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของเรานี้ก็มีอยู่อย่างสมบูรณ์ด้วยกัน แต่ไม่มีสิ่งใดมาดึงดูดจิต

ใจนี้ มากดขี่บังคับจิตใจนี้ ไม่มีเชื้อภายในจิตใจที่จะให้ดูดดื่มกับสิ่งทั้งหลาย นับแต่ธาตุขันธ์ของตนออกไปสู่สภาวธรรมภายนอกไม่มีประมาณ หมดความดึงดูด เห็นก็สักแต่ว่าเห็น ได้ยินสักแต่ว่าได้ยิน สัมผัสสัมพันธ์ก็สักแต่ว่าสัมผัสสัมพันธ์ไปเท่านั้น ไม่ติดไม่พัน ไม่อัดไม่อั้น ไม่ตีบไม่ตัน ไม่มีอะไรมาบังคับบัญชา เป็นสภาพที่ว่างเปล่าจากสมมุติทั้งมวลอยู่ตลอดเวลา

นั่นคือจิตที่เป็นวิมุตติ คือจิตที่ทรงความรู้เต็มภูมิของตน ในขณะที่ยังครองขันธ์อยู่ก็เห็นได้อย่างชัด ๆ ไม่มีอะไรมาปิดมากีดมากั้นมากัน เป็นความรู้อิสระผิดกับความรู้ดั้งเดิมที่เคยเป็นมา ถ้าจะเทียบว่าเป็นโลกทั้งสอง ก็เรียกว่า คนละโลก ถ้าไม่เทียบก็เรียกว่า ความรู้ของวัฏโลกกับความรู้ของวิวัฏธรรม เทียบกันได้เท่านั้น

นี่ละพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย ท่านปราบกิเลสตัวกีดกัน ตัวปกคลุมหุ้มห่อให้อยู่ในขอบเขต ให้อยู่ในข้อบังคับ ให้อยู่ในเรือนจำ ออกได้โดยสิ้นเชิง แล้วทำลายหมดตลอดเรือนจำ สถานที่หรือสิ่งคุมขัง สิ่งที่เป็นอำนาจบีบบังคับทั้งหลายไม่มีเหลือ เรือนจำก็ทำลาย ผู้ควบคุมอยู่ในเรือนจำก็ทำลาย ทำลายหมด

นี่ท่านกล่าวไว้ในธรรมบทนี้เป็นพุทธภาษิตที่พระพุทธเจ้าทรงอุทานเสียเองว่า

อเนกชาติสังสารัง สนฺธาวิสฺสัง อนิพฺพิสัง
คหการัง คเวสฺสนฺโต ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนัง
คหการก ทิฏฺโฐสิ ปุน เคหัง น กาหสิ
สพฺพา เต ผาสุกา ภคฺคา คหกูฏัง วิสงฺขตัง
วิสงฺขารคตัง จิตฺตัง ตณฺหานัง ขยมชฺฌคา

นี่เป็นพระพุทธภาษิตที่ทรงพูดเย้ย ถ้าจะพูดแบบโลก ๆ พูดเย้ยพูดถากเจ้ากิเลสตัณหาอวิชชา โดยใจความย่อ ๆ ก็ว่า “เมื่อญาณความรู้แจ้งเห็นจริงที่ทันสมัยในการปราบข้าศึกศัตรูของเรา ยังไม่เกิดยังไม่มี เราจำต้องเสาะแสวงหา และท่องเที่ยวไปในสังสารจักรสังสารวัฏนี้หาประมาณไม่ได้” ที่เรียกว่า อเนกชาติ ไม่ใช่เพียงชาติหนึ่งชาติเดียวเท่านั้น จนนับประมาณไม่ได้ และก็เสาะแสวงหานายช่างเรือนคือเจ้าตัณหา คือเป็นไปตามนายช่างเรือน คือตัณหามีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ซึ่งเป็นเรื่องหาบกองทุกข์ทั้งมวล

ท่านว่า **ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนัง** การเกิดแต่ละครั้ง ๆ นั้นเป็นเรื่องของกองทุกข์ทั้งมวล **ปุนปฺปุนัง** บ่อย ๆ ๆ นั่นละคือการเกิด เกิดบ่อยเท่าไรก็ทุกข์บ่อยเท่านั้น ในขณะเกิดก็เป็นทุกข์ เป็นตัวผลคือตัวเกิดขึ้นมาแล้ว จนกระทั่งถึงวันตายก็เป็นทุกข์ **มรณมฺปิ ทุกฺขัง** นั่น สุดท้ายเป็นทุกข์

“ดูก่อน นายช่างคือตัณหา ผู้สร้างบ้านสร้างเรือนให้เรา” ท่านว่า พูดง่าย ๆ “บัดนี้เราได้เห็นตัวเจ้าเสียแล้ว เจ้าไม่สามารถที่จะสร้างบ้านสร้างเรือนคือภพชาติให้เราต่อไปอีกได้แล้ว ซี่โครงอันเป็นฝาเรือนของท่านนั้น ได้ถูกเราทำลายให้เสร็จไม่มีเหลือแล้ว” เรือนยอดคืออวิชชานั่นแหละตัวสำคัญ ท่านว่า “เรือนยอดเราได้ขจัดหมดแล้ว จิตของเราได้ถึงแล้วซึ่งวิสังขาร อันสมมุติใด ๆ เข้าปรุงแต่งไม่ได้แล้ว และได้ถึงแล้วซึ่งความสิ้นไปแห่งตัณหาได้แก่พระนิพพาน” นี่เป็นพุทธภาษิตที่ท่านแสดงไว้

ก่อนอื่นพระองค์ไม่ได้ประกาศธรรมบทนี้ขึ้นมา พอไปเจอเข้าอย่างจัง ๆ เท่านั้น และทำลายกิเลสเหล่านี้ได้โดยสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดเหลือแล้ว จึงได้อุทานขึ้นมา หรือแสดงเป็นการเยาะเย้ยกันตามหลักสมมุตินิยม แต่ในหลักธรรมชาติของพระพุทธเจ้าหรือของจิตดวงนั้นแท้ ๆ แล้วท่านก็จะไปว่าอะไร เพราะสิ่งเหล่านั้นก็เป็นสภาวธรรมหรือเป็นสภาพหนึ่งเท่านั้น

การแก้ก็แก้ด้วยสภาวธรรมอันเป็นฝ่ายแก้นี้ต่างหากเท่านั้น เมื่อหมดสิ้นอันนี้ไปแล้วก็หมดปัญหาไป นี่ท่านกล่าวให้เป็นบุคคลาธิษฐานเทียบกับธรรมาธิษฐาน เพื่อจะได้เป็นน้ำหนักแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม ให้ได้มีความสะดุดใจในเรื่องข้าศึกว่า เป็นข้าศึกจริง ๆ สิ่งที่เป็นคุณก็เป็นคุณจริง ๆ ให้มีความหนักแน่น ให้มีความดูดดื่ม เมื่อความหนักแน่นความดูดดื่มความมุ่งมั่นภายในจิตใจมีแล้ว มันทำได้หมดนั่นแหละคนเรา

การประพฤติปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง สาวกทั้งหลายท่านก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง หัวใจเต็มตัวอยู่เช่นเดียวกัน เมื่อมีความเชื่อความเลื่อมใส ได้ฟังเหตุฟังผลเรื่องสุขเรื่องทุกข์ เรื่องดีเรื่องชั่ว เรื่องคุณเรื่องโทษอย่างถึงใจแล้ว ทำไมจะไม่มีกำลังเพื่อแหวกว่ายตะเกียกตะกายตนออก เพื่อก้าวเข้าสู่มหาคุณ ได้แก่ **ตณฺหานำ ขยมชฺฌคา** คือความสิ้นไปแห่งความอยากทั้งมวล นับแต่ส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียดสุด เรียกว่าตัณหาทั้งนั้น หมด ต้องเป็นไปได้ กำลังใจเป็นสำคัญ ลงกำลังใจได้เข้าจุดไหนแล้วเป็นแหลกแตกกระจายไม่มีเหลือ ไม่มีกำลังใดที่จะมีอำนาจมากยิ่งกว่ากำลังใจ ขอให้ได้เกิดความเชื่อความถึงใจเถอะ การทำก็ถึงใจ ความมุ่งมั่นก็ฝังใจ ความเพียรเป็นมาเอง

การที่จะพยายามปลูกฝังศรัทธาความเชื่อขึ้นในเบื้องต้น พอได้เห็นผลอันเป็นเชื้อแห่งความอุตส่าห์พยายามต่อไปนี้ เป็นความลำบากด้วยกันทั้งนั้นแหละ ไม่ว่าพระพุทธเจ้า ไม่ว่าสาวก แต่ความพยายาม ความตะเกียกตะกายนี้เป็นทางที่ถูกต้องดีงาม ที่สามารถจะยังเราให้หลุดพ้นจากทุกข์ไปได้ด้วยกัน จึงเป็นสิ่งที่ควรสนใจใฝ่ใจ เป็นสิ่งที่ควรหนักแน่นในธรรมเหล่านี้ อย่าปล่อยให้กิเลส หรืออย่าปล่อยช่องว่างให้กิเลส เข้ามา

ฉวยเอาธรรมทั้งหลายไปกินเสีย จะเหลือแต่ร่างกระดูกเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร สัตว์โลกมีด้วยกันทั้งนั้น

ทุกท่านที่มาอบรมศึกษา จงนิมนต์อบรมศึกษาให้ถึงใจ อย่าสักแต่ว่ามาเฉย ๆ ไม่เกิดประโยชน์อันใด มาเพื่อศึกษา ทางหู ทางตาทางไหน สัมผัสสัมพันธ์เข้ามาสู่ใจ ให้ใช้สติปัญญาพินิจพิจารณาเพื่อเลือกเฟ้นสิ่งที่ผิดที่ถูก แล้วยึดไว้ในสิ่งที่เป็นสาระ อันใดไม่ดีให้รีบกำจัดปัดเป่าออกไป อย่าได้อยู่ด้วยความประมาทนอนใจ สิ่งเหล่านี้เราเคยอยู่แล้ว และเคยเป็นพิษเป็นภัยต่อเรามามากต่อมากแล้ว ถ้าเราไม่เชื่อธรรมของพระพุทธเจ้า เราไม่มีทางจะออกจากกองทุกข์มหันตทุกข์นี้ได้ตลอดไป มีธรรมเท่านั้นเป็นเครื่องจะฉุดลากเราให้ออกไปได้ จึงต้องพยายามในธรรมทั้งหลาย วิริยธรรมเป็นสำคัญ

หลักใหญ่ก็คือสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรมเป็นเครื่องหนุนให้สติธรรม ปัญญาธรรม ทำหน้าที่สืบเนื่องกันไป และขยายตัวให้เป็นวงกว้างและละเอียดแหลมคมเข้าไปเป็นลำดับ กิเลสมีอยู่มากน้อยจะมีอยู่ที่หัวใจนี้เท่านั้น ไม่มีอยู่ที่ไหน สติปัญญาผลิตขึ้นที่หัวใจ ความเพียรหนุนที่ใจ จะไม่พ้นจากความพังทลายแห่งกิเลสทั้งหลายไปได้ด้วยธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้เลย ธรรมนี้เป็นธรรมสด ๆ ร้อน ๆ เหมาะสมกับการปราบกิเลสอยู่ตลอดเวลา ขอให้นำเข้ามา ขอให้ส่งเสริมให้ผลิตขึ้นให้มีกำลังกล้า อย่าได้นอนอกนอนใจ

เราจงถือเอาชาติปัจจุบันของเรานี้ เป็นหลักประกันแห่งความทุกข์ทั้งหลายตลอดถึงชาติความเกิด ชราความแก่ มรณะความตาย ทั้งอดีตที่เป็นมาแล้วและอนาคตที่จะเป็นไปข้างหน้า จะไม่นอกเหนือจากจิตดวงที่ฝังยาพิษ คือเชื้อแห่งความเกิดไว้ภายในตัวเองนี้เลย จะพาให้ไปเกิดในสถานที่ต่าง ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ สูง ๆ ต่ำ ๆ เพราะอำนาจแห่งวิบากกรรมดีชั่วที่กิเลสพาให้ทำ นี่เป็นหลักความจริง ให้หนักแน่นลงที่ตรงนี้

อย่าไปลูบ ๆ คลำ ๆ เดือนปีนาทีโมง สถานที่นั่นสถานที่นี่ ว่าเกิดหรือไม่เกิด เคยเกิดหรือไม่เคยเกิด เคยตายหรือไม่เคยตาย ชาติหน้ามีหรือไม่มี อย่าไปหลงกลมายาของกิเลสที่วาดภาพออกหลอกตัวของเรา แต่ตัวของมันเองเหยียบย่ำทำลายอยู่ภายในจิตใจของเรานี้ และเหยียบย่ำทำลายไปทุกภพทุกชาติ ก็คือกิเลสนี้เองพาให้เกิดพาให้ตาย จะเป็นผู้ใดในสามแดนโลกธาตุนี้ มีกิเลสเท่านั้นพาให้เราเกิดเราตายเรื่อยมา ทำไมเราจะหลงกลมายาของกิเลส ว่าเคยเกิดหรือไม่เคยเกิด เคยตายหรือไม่เคยตาย แล้วชาติหน้ามีหรือไม่มี ทำไมจะหลงกลของมันอีก

ธรรมประกาศกังวานอยู่ทุกระยะเวลา เฉพาะอย่างยิ่งในพระพุทธเจ้าของเราองค์ปัจจุบันนี้ก็ประกาศมาได้ ๒,๕๐๐ ปี **ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ** ตะกี้นี้ได้ยกพุทธภาษิตที่

พระพุทธเจ้าประทานเสียเองหรืออุทานเอง เป็นความจริงแค่ไหนลงศาสดาได้อุทานขึ้นมาเสียเอง เรายังจะเห็นกิเลสทั้งหลายวิเศษยิ่งกว่าพระพุทธเจ้าอยู่เหรอ เราจึงไปเชื่อมันว่าตายแล้วเกิดหรือไม่เกิด ทุกข์หรือไม่ทุกข์ ตายแล้วสูญหรือไม่สูญ หรือจะได้เกิดอีกแบกทุกข์มาเพราะกิเลสพาให้เกิดให้ตายเท่าไรแล้ว เรายังไม่รู้เนื้อรู้ตัวอยู่เหรอ

ธรรมประกาศกังวานอยู่ตลอดมาตั้งแต่วันพระพุทธเจ้าตรัสรู้ เฉพาะองค์ปัจจุบันนี้ **ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ** นั่น ตะกี้นี้ก็ยกขึ้นแล้ว ตั้งแต่ **อเนกชาติสํสารํ** นายช่างเรือนคือตัณหาได้แก่อะไร ถ้าไม่ได้แก่พวกอวิชชา ตัณหา อุปาทาน เหล่านี้จะได้แก่อะไร อยู่ที่ไหนเวลานี้ อยู่ที่ใจ มันสูญไปไหน ทำไมภพชาติจะสูญเมื่อกิเลสนี้ยังไม่สูญ ภพชาติจะเอาสูญมาจากไหน ก็กิเลสเป็นผู้ผลิตภพผลิตชาติขึ้นแท้ ๆ ให้เห็นอย่างปัจจุบันทันตาอยู่เวลานี้ ตัวของเรานี้ตัวภพตัวชาติหรือตัวอะไร เห็นอยู่เวลานี้ ใครเป็นผู้ผลิตขึ้นมาถ้าไม่ใช่กิเลสตัวนี้ ตัวที่พระพุทธเจ้าประกาศกังวานให้เราทั้งหลายได้ทราบตัวมหาภัยอยู่ตลอดมา ตั้งแต่ **อเนกชาติสํสารํ** จนกระทั่งถึง **วิสงฺขารคตํ จิตฺตํ ตณฺหานํ ขยมชฺฌคา**

แน่หรือไม่แน่พระพุทธเจ้า เราจะกราบใครถ้าไม่กราบพระพุทธเจ้าพระองค์เอกที่ทรงอุทานออกมาด้วยความรู้จริงเห็นจริงของพระองค์นี้ เราจะกราบใคร หรือจะกราบกิเลสตัวตายแล้วเกิดหรือไม่เกิดอยู่หนา ทุกข์หรือไม่ทุกข์หนานั่นเหรอ ก็มันอยู่บนหัวใจเรา กิเลสตัวนี้อยู่ที่หัวใจเรา ลากเราไปเกิดที่นั่น ลากเราไปเกิดที่นี่ แล้วยังสงสัยอะไรอีก ผลก็เห็นกันอยู่นี้ เป็นรูปเป็นกายอยู่เวลานี้ ความทุกข์ความลำบากแม้ภายในจิตใจมันก็ผลิตทุกข์ขึ้นมาให้เราเห็นอยู่เป็นประจำ เรายังไม่ทราบอยู่เหรอว่ากิเลสพาให้เราเป็นทุกข์ แล้วเรายังไม่ยอมเชื่อธรรมของพระพุทธเจ้าอยู่เหรอว่า **ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ** นั่น สารธรรมที่สำคัญมากก็คือ **อเนกชาติสํสารํ** นี้ที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศเสียเองและทรงเย้ยตัณหาคือกิเลสประเภทต่าง ๆ ก็ประกาศอยู่แล้ว

อย่างที่กล่าวมาตะกี้นี้ **คหการก ทิฏฺโฐสิ** ดูก่อนนายช่างเรือน คือตัณหานี้ เธอตัวที่พาให้เกิดให้ตาย ลากเราไปในภพนั้นภพนี้ ภพน้อยภพใหญ่ ให้ได้รับความทุกข์ความทรมาน ทุกข์มหันตทุกข์เพราะเธอนี้ เราได้เห็นหน้าแล้ว เธอตัวสำคัญ แต่ก่อนเราไม่รู้ เราไม่เห็น เห็นแต่ความทุกข์ รู้แต่ความทุกข์ที่บีบคั้นอยู่ตลอดเวลา ไม่เห็นผู้ผลิตทุกข์ขึ้นมา ไม่เห็นตัวสำคัญที่เอาลูกศรทิ่มแทงเรา บัดนี้เราเห็นแล้วทั้งลูกศรด้วย ทั้งผู้ที่ทิ่มศรมาด้วย พูดชัด ๆ ว่าอย่างนี้

ปุน เคหํ น กาหสิ ต่อไปนี้เจ้าจะไม่สร้างบ้านสร้างเรือน คือภพคือชาติให้เราได้อีกแล้ว นั่นท่านประกาศขนาดนั้น จะสร้างได้เฉพาะที่เป็นมาแล้วเท่านั้น บัดนี้เราได้เห็นหน้าเห็นตา พร้อมทั้งฆ่าให้แหลกไม่มีอะไรเหลือแล้ว เจ้าไม่อาจสร้างบ้านสร้างเรือนคือตัวภพตัวชาติให้เราได้อีกต่อไปแล้ว อะไร ๆ ถูกทำลายหมดดังที่กล่าวไปแล้วนั้น

เรือนยอดหมายถึงอวิชชาเราขจัดแล้ว จิตเราถึงซึ่งวิสังขาร เหนือสิ่งที่ปรุงแต่งทั้งหลายแล้ว อย่ามาปรุงได้อีกเลย อย่าเข้าใจว่าจะมาปรุงได้อีกเลย จิตเราได้ถึงแล้วซึ่งนิพพาน ได้แก่ **ตณฺหานำ** ความอยากแม้ละเอียดสุดอันเป็นเรื่องของกิเลส ขาดสะบั้นไปหมดแล้ว

เราไม่เชื่อพุทธอุทานนี้จะเชื่อใคร กิเลสมันอุทานที่ตรงไหน ว่าได้รับความสุขความสบายเพราะมันนั้นน่ะ พิจารณาซิ ทำไมจึงเชื่อเอาเสียนักหนา เชื่อเอาแบบไม่ลืมหูลืมตา แล้วยังจะเชื่อมันอีกแบบไม่ลืมหูลืมตาตลอดไปเหรอ **พุทฺธำ ธมฺมำ สรณำ คจฺฉามิ** ประกาศกังวานอยู่ ทำไมไม่น้อมศีรษะลงไปรองฝ่าพระบาทท่าน เพื่อจะได้กำจัดปัดภัยทั้งหลายที่ติดตามเราแนบสนิท ๆ มานี้ให้กระจายตัวออกไป

การแสดงธรรมให้ท่านทั้งหลายได้ฟัง ตามหลักความจริงที่มีอยู่ในหัวใจของเราทุก ๆ รายทุก ๆ องค์ตลอดสัตว์โลกทั่ว ๆ ไป มีกิเลสตัวนี้นะตัวสำคัญมาก ตัวโกหกมายาแสนกลอยู่ตรงนี้หมด ละเอียดแหลมคมมาก จึงต้องได้ใช้สติปัญญาพินิจพิจารณาจนกระทั่งถึงได้เห็นตัวของมันดังที่พระพุทธเจ้าทรงเย้ยหยันนั่น ทรงพูดเย้ยทรงพูดถากพูดถาง ได้เห็นหน้าเธอแล้ว มิหนำซ้ำยังทำลายอีกแหลกไปเลย เห็นที่ไหน หน้ากิเลสอยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่ใจ ทำลายที่ใจแล้วความสิ้นภพสิ้นชาติก็สิ้นที่ใจ สิ้นก็คือสิ้นทุกข์นั่นแหละ สาเหตุที่ให้เกิดทุกข์ก็คือกิเลส สิ้นกิเลสก็สิ้นภายในใจนั้นเอง เมื่อสิ้นกิเลสแล้วก็สิ้นเชื้อที่จะพาให้เกิดต่อไปอีก **ตณฺหานำ ขยมชฺฌคา** ถึงแล้วซึ่งแดนแห่งพระนิพพาน แปลเอาความเลยอย่างนั้น

ธรรมเหล่านี้มีอยู่แต่ครั้งพุทธกาลนั้นเหรอ กิเลสประเภทที่มองเห็นหน้ามันนั้นมีแต่พระพุทธเจ้าเห็นหน้ามันเท่านั้นเหรอ มันมีหน้ามีตาแต่ครั้งพระพุทธเจ้าเหรอ ครั้งเรานี้กิเลสไม่มีหน้าเหรอ กิเลสไม่เคยสร้างความทุกข์ให้เราเหรอ เราถึงไม่เห็นมันและเห็นโทษของมัน ธรรมะศักดิ์สิทธิ์วิเศษมีอยู่กับพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายเท่านั้นเหรอ มาถึงพวกเราแล้วเป็นธรรมเมาไปหมดแล้วเหรอ อย่างที่**หลวงปู่แหวน**ท่านว่าเอามาใช้ซิ

เราเข้าสู่สงคราม ก็คือต่อสู้กับกิเลสซึ่งมีอยู่ภายในจิตของเรา ด้วยวิริยธรรม สติธรรม ปัญญาธรรม อุตสาหธรรม ขันติธรรม นี่เป็นสำคัญ หมุนตัวลงไป ทุกข์ขนาดไหนก็ทุกข์เถอะ เคยทุกข์มาแล้วเพราะกิเลสย่ำยีตีแหลก แม้แต่ความทุกข์ที่เราประกอบความเพียรนี้ก็เพราะการแก้กิเลสนั้นเอง **ธรรมแท้ไม่ได้ให้ทุกข์แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเลย ความทุกข์ที่แก้กิเลสก็คือว่าทุกข์เพราะการแก้กิเลสต่างหาก ไม่ใช่ทุกข์เพราะธรรม เราทำไมไปตำหนิติเตียนว่าการบำเพ็ญธรรมเป็นทุกข์** กิเลสสร้างทุกข์ให้เราจนมองหาตัวไม่เจอ แล้วแก้กิเลสออกเป็นการแก้ยากขนาดไหน ทุกข์ยากขนาดไหน จึงทำไมไม่คิดตรองตรงนี้บ้าง

ว่ากิเลสนี้ทั้งแก้ก็ยาก ทุกข์ก็ทุกข์ แก้ก็ได้รับความทุกข์ความลำบากเพราะมันทำไมจึงไปตำหนิเอาว่าการบำเพ็ญธรรมการปฏิบัติธรรมเป็นของยาก กิเลสพาให้ยากทำไมไม่ว่ากัน ปัญญาย้อนเข้าไปซิถ้าอยากจะทันกิเลส นี่ก็กิเลสมันหลอกเราว่าการบำเพ็ญธรรมยาก การทำสมาธิภาวนายาก เดินจงกรมยาก การแก้กิเลสยาก ก็กิเลสพาให้ยากทั้งนั้นธรรมไม่ได้พาให้ยาก คิดให้มันถึงกันซิกับกิเลส ไม่งั้นจะทำลายกิเลสได้ยังไงปัญญาไม่ทันกัน

เราทำไมจึงเอาโทษไปโยนใส่อรรถใส่ธรรม ซึ่งเป็นของวิเศษเลิศโลกมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ทำไมไม่โยนโทษอันเป็นหลักความจริงให้แก่กิเลสตัวจริงล้วน ๆ ในเรื่องก่อทุกข์ให้สัตว์โลกบ้าง หรือทำไมไม่โยนทุกข์ให้กิเลสซึ่งเป็นตัวเหตุอันสำคัญว่ามันเป็นตัวสำคัญ ทำไมจึงโยนทุกข์ให้ไปหาธรรมนู้น มันถูกต้องที่ไหนให้กิเลสพาโยน ถ้าธรรมพาโยนก็ย้อนลงไปหากิเลสนั่นซิ โยนเข้าไปหากิเลสนั่นซิ

การทุกข์ยากลำบากอยู่ทุกวันนี้ เพราะการประกอบความพากเพียร ก็คือเพื่อแก้กิเลสนั่นเองไม่ใช่เพื่อแก้ธรรมนี่นะ ธรรมท่านไม่ได้เป็นนักโทษ จิตเราเป็นนักโทษเพราะกิเลสบีบบังคับต่างหาก ธรรมไม่ได้มาบีบบังคับ ไม่ว่าธรรมประเภทใดไม่เคยบีบบังคับหัวใจของโลก ธรรมจึงเป็นสิริมงคล ธรรมจึงเป็นเครื่องค้ำจุนโลก ให้ความสุขความเจริญแก่โลกมาแต่กาลไหน ๆ ไม่ได้เหมือนกิเลส

กิเลสต่างหากเป็นผู้ให้ทุกข์ให้ร้อน ให้ความเป็นฟืนเป็นไฟ ทรมานจิตใจของสัตว์โลกเรื่อยมา ในภพน้อยภพใหญ่มีแต่กิเลสพาให้เป็นทั้งนั้น ทีนี้เราจะแก้กิเลสออกจากใจของเรา การแก้ยากแก้ง่ายขนาดไหน ก็เป็นเรื่องการต่อสู้กับกิเลสแก้กิเลส เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวลไม่ใช่เรื่องของธรรมพาให้เราทุกข์ พิจารณาซิ ถ้าเราพิจารณาตามหลักความจริงเช่นนี้ ถูกต้องตามความจริงเช่นนี้ เราก็ไม่หนักอกหนักใจในการประกอบความพากเพียร

สำคัญที่โยนความทุกข์ไปให้ธรรมนี้ซิ พอจะแก้กิเลสแล้วโยนความทุกข์ไปให้ธรรม ตำหนิติโทษธรรมเสียให้กิเลสได้ใจ ให้กิเลสเอาเป็นเครื่องมือเสียหมด มันก็ก้าวเข้าสู่ความเพียรไม่ได้ คอยแต่จะล้มจะตายเพราะกิเลสกล่อมกิเลสหลอก ไม่เคยเห็นความทุกข์ความลำบากเพราะกิเลสเป็นต้นเหตุนี้เลย เลยกลายเป็นว่าธรรมเป็นต้นเหตุให้ได้รับความทุกข์ความลำบากไปเสีย

รู้ไหมว่าพวกเรานี้หลงกลมันมาเท่าไร แม้แต่เข้าสู่สงครามเข้าสู่ทางจงกรมนั่งสมาธิภาวนาแล้ว ยังให้กิเลสกล่อมได้ ให้ไปตำหนิติเตียนธรรมนู้น ไม่ให้ตำหนิติเตียนกิเลสเลย แล้วกิเลสจะถลอกได้ยังไงเมื่อไม่ย้อนสติปัญญาอันเป็นหลักธรรมเข้าไปสู่หัวกิเลส ตีหัวกิเลสลง มันยากที่ไหน ธรรมท่านไม่ได้พายากนี่ ตัวกิเลสนี้ต่างหากพายาก

ฟัดหัวมันลงให้มันแหลกนี้ อย่างนั้นถึงถูกเรื่องของนักปฏิบัติโดยอรรถโดยธรรม ถูกต้องตามความเป็นจริง

เอ้า ให้กิเลสหมดไปซิในหัวใจนี่เป็นยังไง ใจดวงนี้น่ะ ตั้งแต่ก่อนเคยถูกบีบบังคับอยู่ตลอดเวลา หาความสว่างสร่างซาอะไรไม่ได้เลย ยังไม่เห็นโทษของมัน เอาให้เห็นโทษของมัน ให้แก้มันได้ ฆ่ามันให้แหลกดังพระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานขึ้นมา หรือว่าพุทธภาษิตในปฐมกาลก็ถูก เอาให้เห็นดำเห็นแดงกันอย่างนั้นซิ ธรรมนี้เพื่อความเห็นจริง เพื่อความเห็นดำเห็นแดงกัน ให้เข้าสู่ความจริงล้วน ๆ กิเลสเป็นยังไงให้เห็นกันให้รู้กันซิ มันอยู่ในหัวใจเราแท้ ๆ นี่ ธรรมก็อยู่ในหัวใจของเราแท้ ๆ สอนอยู่ที่ใจ กังวานอยู่ที่ใจ นำมาแก้กันซิปราบกันซิจะเป็นอะไรไปนักปฏิบัติ

เราเสียดายอะไรทุกวันนี้ ความเสียดายเหล่านั้นเป็นเรื่องของความเสียดายกิเลสทั้งหมด เรายังจะกล้าเสียดาย เรายังจะดื้อด้านเสียดายอยู่เหรอ เรามาปฏิบัติธรรมเอาให้จริงจังซิ เมื่อถึงขนาดที่ว่ากิเลสบรรลัยไปหมดแล้ว ความรู้นั้นไม่ต้องบอกที่นี่ ไม่มีขอบมีเขต สิ่งไม่เคยรู้-รู้ไปหมด เห็นได้หมด นอกจากพูดหรือไม่พูดเท่านั้นเองสามารถที่จะพูดได้อย่างเต็มปากถ้าจะนำมาพูดนะ อ๋อ เท่าที่จิตไม่สะดวก รู้อะไรไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เห็นอะไรไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นเรื่องกิเลสทั้งมวลครอบหัวเอาไว้ จึงรู้อะไรก็รู้ตามประสีประสาอยู่ในอำนาจของกิเลส พอกิเลสพังไปหมดแล้วความรู้นี้เป็นยังไง นั่น

อ๋อ มีกิเลสเท่านั้นปิดหัวใจ คือความรู้อันนี้เอาไว้ ไม่มีอะไรในสามแดนโลกธาตุนี้ปิดความรู้นี้ไม่ให้แสดงตัวเต็มภูมิเต็มที่เต็มฐาน มีกิเลสเท่านั้น มันก็รู้ชัด ๆ น่ะซิ เพราะมันไม่มีอะไร เวลากิเลสหมดไปจากใจจริง ๆ มีอะไรเป็นขอบเป็นเขต มีอะไรเป็นที่ติดที่ข้องที่ตีบที่ตันไม่มี นั่น เอาให้มันจริงจังนักปฏิบัติ

ผู้มาศึกษาอบรมก็ฟังให้ถึงใจ ประพฤติปฏิบัติให้จริงให้จังซิ ธรรมะสด ๆ ร้อน ๆ อยู่ กังวานอยู่ในหัวใจเราทุกคน **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ** ประกาศให้เห็นชัด ๆ อยู่นี้มีอดีตอนาคตที่ไหน ปรากฏอยู่ในปัจจุบันของเรานี้ทุกขณะ **สมุทัย อริยสจฺจํ** กิเลสมีที่หลับที่นอนเมื่อไร มีหมอนมีมุ้งที่ไหน มันทำงานอยู่บนหัวใจของเราตลอดเวลา ทำไมมรรคจะฆ่ากิเลสจึงจะมีแต่เสื่อแต่หมอนมัดเต็มตัว ว่าดับทุกข์ก็มีแต่เรื่องดังครอก ๆ ดับทุกข์นั้นเหรอพระพุทธเจ้าพาดับทุกข์ ดับบนเสื่อบนหมอนที่มัดติดตัวแล้วหลับไม่ตื่นดังครอก ๆ นั้นเหรอนิโรธความดับทุกข์น่ะ นั่นคือนิโรธของคนตาย ถ้าหมดลมหายใจแล้วก็ตายเท่านั้นแหละจึงดังครอก ๆ

เอาละพอ พูดเท่านั้นแหละ เหนื่อย พูดไปพูดมา

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

พาล-บัณฑิต-การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

เราทำงานเพื่อโลกอยู่ตลอดเวลานี้จะไม่ให้คิดได้อย่างไร เราทุกข์ยากลำบากทุกวันนี้เพราะเกี่ยวกับโลกนั้นเอง โดยลำพังเราอยู่ไหนเราก็อยู่ได้ไม่ได้คุยนะ วันหนึ่งไม่ได้เจอใครไม่อยู่กับใครเราสบาย ทรงแต่ธาตุแต่ขันธ์ของเจ้าของ ไม่มีอะไรมาเพิ่มเติมให้เป็นน้ำหนักกดถ่วงกันมันก็สบาย ได้ยินเสียงรถหวือ ๆ หวี ๆ เข้ามาอย่างนี้อยากโดดเข้าป่าเข้ารก ก็เราไม่ได้หวังเอาอะไรกับใคร พูดให้เต็มหัวใจว่ามันพอเสียหมดทุกอย่างแล้ว พิจารณาเสียจนพอ นั่นละธรรมท่านว่าพอ

โลกมันหาเมืองพอเมื่อไร ยิ่งหัวใจนี้เต็มไปด้วยความหิวความโหย เอาอะไรมาทับมันเท่าไรก็ยิ่งแสดงฤทธิ์ขึ้นเต็มฤทธิ์เต็มเดชของมัน ถ้าพูดถึงเรื่องหัวใจ..เหมือนกันหัวใจคนทุกข์คนจนหัวใจคนโง่ตามหลักสมมุตินิยม ไม่ได้มีความรุนแรง ไม่ได้เป็นพิษเป็นภัย ไม่ได้โลภมาก โกรธมาก หลงมาก ยิ่งกว่าหัวใจที่สำคัญตนว่ามั่งว่ามี ว่ารู้ว่าฉลาด ว่ายศถาบรรดาศักดิ์ใหญ่ นี่ความสำคัญตอนนี้มันสร้างพิษสร้างภัยขึ้นมาทำลายคนอื่น

เราอย่าไปเข้าใจว่าคนที่มีสมบัติมาก ๆ เขาจะมีความโลภน้อยลงไป คนมีความรู้มากกิเลสน้อยลงไป ความโลภ ความโกรธ ความหลงน้อยลงไป อย่าไปเข้าใจอย่างนั้นผิดร้อยทั้งร้อยทีเดียว มีมากเท่าไรนั่นแหละตัวโลภมากยิ่งเพิ่มตะพึดตะพือ ความโลภมันมีเมืองพอเมื่อไร นั่นให้คิดดูซิ เสริมเท่าไรยิ่งมีกำลังตะพึดตะพือขึ้นไป ฉะนั้นเราจึงพูดให้เต็มปากตามหลักความจริงเลยว่า มั่งมีเท่าไรยิ่งตัวโลภมาก คือโลภจนกระทั่งตายโน่น วันตายก็จะไม่มีลดหย่อนเลย ผู้ไม่มีมันก็ไม่กระตือรือร้นพอที่จะดิ้นรนวุ่นวาย ทำความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นมากมายเหมือนคนประเภทนี้ แล้วโลกก็สมมุตินิยมว่าพวกนี้ทำประโยชน์ให้โลกมากมาย มันทำอะไร มีแต่กดขี่บังคับรีดไถ ถ้าไม่มีธรรมแทรกในหัวใจเป็นอย่างนั้น

ถ้ามีธรรมแทรกในหัวใจและมีธรรมภายในใจ คำว่าแทรกกับมีนี่ต่างกัน แทรกมีเพียงเล็กน้อย มีในหัวใจนี้มากพอที่จะทำประโยชน์ให้โลกได้มากมาย ด้วยความรู้ความฉลาดของตน ด้วยยศถาบรรดาศักดิ์ของตน ด้วยสมบัติเงินทองข้าวของของตน ด้วยอุบายวิธีต่าง ๆ ตามสติปัญญาของตน โลกได้รับความร่มเย็นถ้ามีธรรมเข้าแทรกภายในใจและมีธรรมภายในใจ ยิ่งมีธรรมเต็มหัวใจด้วยแล้วจะไม่มีอะไรเสียหายให้แก่โลกเลย

แสดงออกกิริยาท่าทางใดเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่โลกทั้งหมด เพราะจิตนั้นทรงไว้แล้วซึ่งมหาคุณอันอุดมเอกอุ อยู่ที่หัวใจนะอย่าเข้าใจว่าอยู่กับอะไร ความเสียหายก็ดี ความเจริญรุ่งเรืองอุดมสมบูรณ์สงบสุขก็ดีอยู่ที่หัวใจ ใจเป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นมา นี่เราพูดเรื่องโลกเรื่องธรรมเทียบกันให้เข้าใจ

การวิ่งตามกิเลสนี้เมื่อไรจะทัน เราเคยเห็นไหมคนวิ่งตามความโลภ วิ่งตามความโกรธ ความหลง วิ่งตามราคะตัณหา มีรายไหนบ้างในสามแดนโลกธาตุนี้ว่า ข้าพอแล้วเพราะการวิ่งตามกิเลสประเภทต่าง ๆ ไม่เคยมี มีแต่เพิ่มตะพึดตะพือ วิ่งเท่าไรก็ยิ่งเพิ่ม ๆ ๆ ขึ้นไปเท่านั้น ที่จะให้ลดหย่อนผ่อนผันลงมาเพราะการวิ่งตามกิเลส คือความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหานี้ไม่มีหวัง ตายก็ตายทิ้งเปล่า ๆ นั่นแหละ นี่เราจะว่าเราฉลาดที่ตรงไหนเมื่อเป็นเช่นนั้น

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ให้พิษให้ร้ายต่อหัวใจของโลกแท้ ๆ เรายังไม่ได้เห็นโทษของมันเลย มีแต่เห็นคุณค่าของมันวิ่งตามมันโดยถ่ายเดียว หันหลังให้ศาสนาคือความจริง หันหน้าเข้าสู่ความจอมปลอม มันก็มีแต่ฟืนแต่ไฟเผาลนอยู่ทั้งวันทั้งคืน เราจะไปปรารถนาอะไรมาเป็นความสุขความเจริญ ถ้าลงหัวใจยังดิ้นอยู่กับอำนาจของกิเลสตัวหลอกลวงนี้แล้ว เราอย่าเข้าใจว่าเราจะมีความสุขความสบาย หวังเท่าไรก็ตายทิ้งเปล่า ๆ นั่นแหละ นี่คือหลักความจริง ไม่เช่นนั้นพระพุทธเจ้าไม่ได้สอนโลก

ถ้าพูดถึงเรื่องความเฉลียวฉลาดสามารถ ใครมีความฉลาดเทียมเท่าพระพุทธเจ้าในสามแดนโลกธาตุนี้..ไม่มี อุบายใดที่ทรงสั่งสอนไว้แล้วผิดที่ตรงไหน ที่ว่าผิดก็คือเรื่องของกิเลสมันค้านความจริงเท่านั้น มันไม่ได้ผิด แต่เป็นเรื่องของกิเลสค้านความจริงต่างหาก กิเลสตัวจอมปลอมต้องเป็นฝ่ายค้านเสมอ ฝ่ายที่จะเห็นตามไม่เคยมี เรื่องของกิเลสจึงเรียกว่าเป็นข้าศึกของธรรม

นั่นแหละพระพุทธเจ้าเห็นภัย ท่านเห็นอย่างนั้นเห็นประจักษ์พระทัย ภัยก็เห็นอย่างถึงใจ คุณก็เห็นอย่างถึงใจ สลัดออกได้หลุดพ้นโผล่ขึ้นมา ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ก็ผู้นี้แลผู้มีกำลังสามารถนำสัตว์โลกให้พ้นจากทุกข์ในวัฏสงสาร แม้อยู่ในครอบครัวก็มีความร่มเย็นเป็นสุข เพราะอาศัยธรรมโอสถเป็นเครื่องเยียวยารักษาป้องกันตัวและครอบครัวสังคมต่าง ๆ ให้มีความสงบเย็นใจต่อกัน นอกจากต่อตัวเองแล้ว ผู้นี้เป็นผู้สามารถ นี่แหละฉลาดอย่างนี้ท่านจึงเรียกว่า **ปณฺฑิตานญฺจ**

อเสวนา จ พาลานำ ก็หมายถึงความฉลาดฝ่ายตรงกันข้าม ฝ่ายมารของศาสนาที่ว่า **อเสวนา จ พาลานำ** *อย่าคบคนพาลสันดานหยาบ คนใดที่มีความรู้ความเห็น ความประพฤติขัดแย้งต่อศาสนธรรม ขัดแย้งต่อหลักความจริง จะมีความรู้มากน้อยขนาดไหน ก็คือมีพิษมีภัยมากขนาดนั้นต่อศาสนธรรม เป็นมารของศาสนธรรม เมื่อคบกับ*

ใครก็เป็นมารของผู้นั้น เพราะฉะนั้นท่านจึงห้ามไม่ให้คบคนประเภทนี้ นั่นหมายถึงพาลภายนอก

พาลภายในก็อยู่ในหัวใจของเราแต่ละราย ๆ นี้ มันคิดขึ้นมาในวันหนึ่ง ๆ เวลาหนึ่ง ๆ มันคิดเรื่องอะไร คิดแต่เรื่องพาลทั้งนั้น เรื่องทำลายเจ้าของ เรื่องทำลายศาสนธรรม ที่เจ้าของกำลังอุตส่าห์พยายามบำเพ็ญ และในความรู้สึกของเจ้าของที่ว่ากำลังบำเพ็ญอยู่นั่นแล ก็ถูกมารทำลายอยู่ตลอดเวลา นี่ **พาลา** ความเขลา..ท่านว่า แต่กิเลสจริง ๆ ไม่ได้เขลานะ มันทำให้เราเขลาต่างหาก ถ้ากิเลสเป็นตัวพาลตัวเขลาแล้วจะได้ครองโลกอย่างไรเล่า ผู้ใดเป็นผู้ฉลาดผู้นั้นเป็นหัวหน้า แม้สัตว์ สัตว์ฉลาดก็ได้เป็นหัวหน้า คนฉลาดก็เป็นหัวหน้าคน จนกระทั่งถึงทั่วประเทศอาศัยคนฉลาดเป็นผู้นำ กิเลสถ้าโง่แล้วมันจะนำสัตว์โลกให้เกิดแก่เจ็บตายกันมาตลอดจนปัจจุบันนี้ และต่อไปข้างหน้าเป็นอนันตกาลหาที่สุดไม่ได้นั้นได้อย่างไร

คำว่า พาล ๆ นั้น คนพาลก็คือว่าถูกกิเลสกล่อม ถูกกิเลสครอบงำ ถูกกิเลสปิดหูปิดตา กิริยาอาการที่แสดงออกทุกแง่ทุกมุม เป็นไปแต่เรื่องความเป็นพิษเป็นภัยทั้งนั้น คนประเภทนั้นเรียกว่าคนพาล คือกิเลสมันฉลาดมันครอบหัวคนนั้นให้เป็นคนพาลไปได้ ให้เป็นข้าศึกต่อตัวเองแล้วก็เป็นข้าศึกต่อส่วนรวมไป นั่นท่านว่าไม่ให้คบคนพาลประเภทนั้น

ทีนี้ความคิดของเราในวันหนึ่งเวลาหนึ่ง มันคิดเรื่องประเภทนี้มากเท่าไร ทั้ง ๆ ที่เราก็เป็นนักบวชนักปฏิบัติอยู่เช่นนี้แล ขณะที่จะคิดเป็นอรรถเป็นธรรมเพื่อจะแก้จะถอดถอนกิเลสนั้นมีสักเท่าไร ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์แล้ว ๕% ก็ไม่ได้ใน ๑๐๐% นี่ขั้นตะเกียกตะกาย ขั้นอุตส่าห์พยายามของเราในขั้นเริ่มแรกเป็นอย่างนี้ แม้แต่ขั้นสมาธิก็ยังเป็นอย่างนี้ เราไม่กล่าวถึงขั้นมหาสติมหาปัญญา อันนั้นไม่กล่าว เพราะนั้นพลังของธรรมมีเต็ม เกือบว่าเต็มที่แล้ว ถึงขนาดที่ว่าอัตโนมัติ หมุนตัวไปแล้ว อันนั้นไม่ได้นับเข้ามาในวงนี้ นอกนั้นมีแต่เรื่องคนพาลหัวใจพาลทั้งนั้น ให้น้อมเข้ามาคิดแยกนอกแยกในซินักปฏิบัติ ไม่อย่างนั้นจะเรียกว่าฉลาดได้อย่างไร

ธรรมสอนให้คนฉลาดไม่ได้สอนให้คนโง่ ต้องสอนให้เจ้าของฉลาดนี่ละสำคัญ ใครจะโง่จะฉลาดขนาดไหนก็ยังไม่ได้เป็นสมบัติอันแท้จริงของเรา ต่อเมื่อความโง่หรือความฉลาดมีอยู่กับเรานั่น เราจึงจะได้รับผลทั้งดีทั้งชั่วตามความโง่ความฉลาดนั้น เฉพาะอย่างยิ่งความฉลาดผลิตขึ้นมาซิ ความฉลาดนี้แหละจะแก้ความโง่ของตัวเอง เพราะความถูกกล่อมของกิเลสได้ นี่ท่านว่าอย่าคบคนพาล

ให้ระมัดระวังความคิดความปรุงของเจ้าของ ในขณะหนึ่ง ๆ มันคิดได้อย่างคล่องตัว ลื่นไม่มีอะไรเสมอความรวดเร็วของจิตที่เป็นมารของศาสนา มันอยู่ภายในตัว

ของเรา เดินจงกรมอยู่มันก็เหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลา เราอย่าเข้าใจว่าเราเดินจงกรมมารของเราไม่มี เราทำความเพียรและภาคภูมิใจในความเพียรของเจ้าของทั้ง ๆ ที่หาสติสตังไม่ได้ ถูกกิเลสไปเหยียบย่ำทำลายแหลกหมด อย่างนั้นเหรอความเพียรภาคภูมิใจกับสิ่งอย่างนั้นเหรอ

นักปฏิบัติต้องคิดซิ ต้องฝืนไม่ฝืนไม่ได้ กำลังของกิเลสมากเราจะไปทำอ่อนแอท้อแท้เหลวไหลอยู่ตามประสีประสาอย่างนั้น ประสีประสาเป็นเรื่องของกิเลสเหยียบคนต่างหากนี่นาไม่ใช่เรื่องของธรรม ไม่ใช่เรื่องการประคองตนด้วยธรรมตามประสีประสา คำว่าประสีประสาก็คือคนโง่เง่าเต่าตุ่น ไม่มีทะเบียนบัญชีอะไรเป็นที่รับรองหรือยอมรับกันเลย แน่ะ นั่นละประสีประสา นั่นเหรอจะเป็นสมบัติของพวกเรา ผู้ตั้งใจเพื่อความเฉลียวฉลาดด้วยอรรถด้วยธรรมของพระพุทธเจ้าเพราะการปฏิบัติของตน ต้องการตามประสีประสานั้นเหรอ

ต้องฝืนซินักปฏิบัติ ไม่ฝืนไม่รู้ ไม่ฝืนผ่านไปไม่ได้ ถึงขั้นฝืนต้องฝืน ถึงขั้นฟัดต้องฟัดต้องเหวี่ยงกันเต็มที่เต็มฐาน เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เมื่อถึงวาระที่ควรจะตะลุมบอนกันแล้วเป็นอย่างนั้นในหลักธรรมชาติของการประพฤติปฏิบัติ เอ้า ดำเนินไป ท่านทั้งหลายจะเห็นเองรู้เอง ขอให้ความมุ่งมั่นเรื่องของมรรคผลนิพพาน เรื่องอรรถเรื่องธรรมให้เต็มหัวใจเถอะ ความมุ่งมั่นนี้แลจะเป็นแม่เหล็กดึงดูดความพากความเพียร ความอุตส่าห์พยายาม ทุกข์ยากลำบากขนาดไหนก็บืน เพราะความมุ่งมั่นมีมาก

ขอให้พึงทราบเสียว่า ศาสนธรรมของพระพุทธเจ้านี้คือตลาดแห่งมรรคผลนิพพานโดยสมบูรณ์ ไม่มีอะไรบกพร่องเลยตั้งแต่กาลไหนกาลไรมา แต่ครั้งพุทธกาลกระเทือนพระทัยของพระพุทธเจ้า กระเทือนใจของสาวกจนถึงเป็นอรหัตอรหันต์ประกาศธรรมสอนโลกกังวานไปทั่วสามแดนโลกธาตุ ล้วนแล้วแต่ธรรมออกเวที คนที่นับถือพระพุทธศาสนามีความเชื่อความเลื่อมใสหนักเข้ามากน้อยเพียงไร ก็หลุดไปพ้นไป ๆ นั่นละคือความมุ่งมั่น นั่นละท่านว่าตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน กังวานตั้งแต่สมัยโน้น

มาสมัยนี้มีแต่ตลาดแห่งกิเลสตัณหาอาสวะ ตลาดแห่งความชั่วช้าเลวทรามเหลวไหลทุกสิ่งทุกอย่างเต็มหัวใจของสัตว์ จึงแสดงออกมาแต่เรื่องที่จะเป็นฟืนเป็นไฟเผาลนกัน เพราะเหตุไร เพราะไม่ได้หันหน้าเข้าสู่ศาสนาอันเป็นตลาดแห่งมรรคผลนิพพานอันเป็นตลาดแห่งความสุขความเจริญ ความเย็นใจ ความแน่ใจ ความมีหลักมีเกณฑ์ภายในตัวเองตลอดถึงหน้าที่การงาน

การดำเนินทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าฆราวาสไม่ว่าพระ ดำเนินไปด้วยหลักด้วยเกณฑ์การครองชีพก็แน่นหนามั่นคงไม่เดือดร้อนวุ่นวาย ไม่กระทบกระเทือนผู้หนึ่งผู้ใด ยิ่ง

เป็นทางดำเนินของพระด้วยแล้ว มีแต่การฆ่ากิเลสซึ่งเป็นตัวเสนียดจัญไร เป็นข้าศึกของใจและของศาสนธรรม ที่จะเกิดขึ้นและมีอยู่ภายในใจนี้เท่านั้นไม่มีอย่างอื่น นั่นละท่านว่าตลาดแห่งมรรคผลนิพพาน ล้าสมัยที่ไหน ธรรมของพระพุทธเจ้า สวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้ว ๆ อ่านไปในบทใดคัมภีร์ใดเหมือนกับพระพุทธเจ้าทรงชี้บอกอยู่ตลอดเวลา นั่นละที่ว่าเป็นศาสดาแทนเราตถาคต ดูเอาในหนังสือน่ะ ฟังให้ถึงใจอ่านให้ถึงใจนะ เป็นอย่างนั้นจริง ๆ

ดังที่ท่านตรัสกับพระอานนท์ ธรรมและวินัยที่เราตถาคตบัญญัติไว้แล้วหรือสั่งสอนไว้แล้วนี้แล จะเป็นศาสดาแทนเราเมื่อเราผ่านไปแล้ว คือหมายความว่าเราตายแล้ว ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้นั้นชื่อว่าบูชาเราตถาคต นั่น ผลจากการปฏิบัติในธัมมานุธัมมปฏิปันโนนี้ก็คือว่า ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต เห็นที่ตรงไหนเห็นธรรม ถ้าไม่เห็นตามหลักธรรมที่สอนไว้นั้น ให้ดำเนินตามหลักธรรมคือสวากขาตธรรม ให้แน่วแน่ต่อการปฏิบัติของตน และให้ถูกต้องตามหลักธรรมนั้นเถิด ชื่อว่าตามเสด็จพระพุทธเจ้าทุกระยะ หรือบูชาพระองค์ท่านอยู่ตลอดเวลา สุดท้ายก็ถึงองค์จริงของท่าน คือองค์ไหน คำว่าศาสดาคือองค์ไหน พระรูปพระโฉมเป็นเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ นี้เป็นเรือนร่างของศาสดาแท้ ศาสดาองค์เอกได้แก่พระจิตที่บริสุทธิ์พุทโธเป็นดวงที่ประเสริฐไม่มีอันใดเสมอเหมือนเลย นั่นแหละพุทธะแท้

การปฏิบัติตามหลักความจริงที่ทรงสั่งสอนไว้ ไม่ให้ผิดเพี้ยนจากหลักความจริงนี้ นั้นแลคือการก้าวเดินตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นสด ๆ ร้อน ๆ อยู่อย่างนี้ตลอดมา เป็นแต่เพียงว่าคนผู้ถือศาสนาไม่ได้สนใจเท่าที่ควร และไม่ได้สนใจเท่านั้น จึงไม่ปรากฏผลขึ้นมาให้ตัวเองได้ภาคภูมิใจบ้างแม้เล็กน้อย การให้ทานก็สักแต่ว่าให้ทานไป ได้ยินปู่ย่าตายายบอกว่าให้ทานได้บุญก็ทำไป เพราะไม่ได้ถึงใจ แม้ที่สุดการภาวนาเช่นอย่างนักปฏิบัติของเรานี้ นักบวชของเรานี้ แทนที่จะถืองานนี้เป็นสาระสำคัญ ก็เถลไถลไปเรื่องงานนอกงานนา งานโลกงานสงสาร งานกิเลสตัณหาไปเสีย จะเอาธรรมมาจากไหน พิจารณาซิ

ตลาดมรรคผลนิพพาน คำว่า**ตลาดมรรคผลนิพพาน ก็คือธัมมานุธัมมปฏิปันโน นี้ละตลาด ปฏิบัติตามนี้ตามคำสอนนี้ ผลจะปรากฏขึ้นมาโดยลำดับลำดา ชนิดไหนมีหมด นับตั้งแต่กัลยาณปุถุชนขึ้นไปถึงโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคา อนาคา อรหัตมรรค อรหัตผลหลุดพ้นไปเลย ไม่นอกเหนือไปจากศาสนธรรมที่ว่ามัชฌิมา ๆ นี่เลย** พอเหมาะพอสมอยู่ตลอดเวลา ควรแก่ผู้ปฏิบัติธรรมในลักษณะของธัมมานุธัมมปฏิปันโนอยู่เสมอไป

หลักธรรมท่านในสังฆคุณก็ประกาศกังวานอยู่ในหัวใจของเราทุกวันนี้ไม่ใช่เหรอ ได้สวดอยู่ไม่ใช่เหรอว่า **สุปฏิปนฺโน อุชุปฏิปนฺโน ญายปฏิปนฺโน สามีจิปฏิปนฺโน** นี้แล ผู้ทรงมรรคผลนิพพาน ท่านก็บอกอยู่แล้ว ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตรง ก็ตรงหลักธรรมหลักวินัยนั่นเอง **ญาย** ปฏิบัติเพื่อความรู้จริงเห็นจริง ไม่ได้แบบรู้ปลอมเห็นปลอมนี่ รู้ปลอมเห็นปลอมเคยรู้เคยเห็นมาแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร นอกจากเป็นโทษโดยถ่ายเดียวเท่านั้น **สามีจิ** ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติด้วยความราบรื่นสม่ำเสมอเป็นที่ภาคภูมิใจตัวเอง เมื่อตัวเองก็ภาคภูมิใจในการปฏิบัติของตนเอง คนอื่นเขามีหูมีตามีหัวใจทำไมเขาจะไม่ทราบว่าใครปฏิบัติดี น่ากราบไหว้บูชาเคารพนับถือ เขาก็ต้องรู้เหมือนกัน

ยทิทำ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา คู่แห่งบุรุษ ๔ คือบุคคลทั้งแปด ท่านแยกเป็นบุคคลาธิษฐานต่างหาก จะได้แก่คู่ ๔ บุรุษ ๔ ที่ไหนมา ก็ตัวของเรานี้เอง ตัวของหญิงของชายผู้ **สุปฏิ อุชุ ญาย สามีจิ** นี้แลจะเป็นที่ไหนไป คู่แห่งบุรุษ ๔ ก็คือคู่แห่งธรรม มรรค ๔ ผล ๔ นั่นเอง ผู้ใดเป็นผู้ครองก็ผู้นั้น เป็นผู้หญิงครองก็ผู้นั้น ผู้ชายครองก็ผู้นั้น ครองด้วยการปฏิบัติถูกต้องของตน จะไม่มีหญิงชายที่ไหนแปลกปลอมมาฉวยเอามรรคผลนิพพานอันเป็นคู่แห่งบุรุษ ๔ บุคคล ๘ จำพวกนี้ไป ก็คือผู้ปฏิบัตินั่นแหละ

ท่านแยกประเภทออกไป ถ้าพูดเป็นคู่เป็น ๔ คู่แห่งธรรม มรรคผล โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล เป็นคู่หนึ่ง สกิทาคามรรค สกิทาคาผล เป็นคู่หนึ่ง แน่ะ ๒ คู่แล้ว อนาคามิมรรค อนาคามิผล ก็คู่หนึ่ง เป็น ๓ คู่แล้ว อรหัตมรรค อรหัตผล คู่หนึ่ง เป็น ๔ คู่แล้ว ใครจะบรรลุในธรรมที่กล่าวมานี้ก็ดำเนินมรรค มันก็ต้องเป็นคู่ซิ เมื่อผลปรากฏขึ้นมาก็รับกัน ๆ ๆ เพราะเหตุกับผลเดินไปตามร่องรอยอันเดียวกัน เหตุเป็นที่เกิดของผลจนกระทั่งถึงอรหัตผล

ใครจะเป็นคนครอง ก็คือผู้ปฏิบัตินี้แล อยู่ไหน อยู่ในวงของสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบนี้ ไม่นอกเหนือจากนี้ ความมั่นใจลงได้มีในจุดนี้แล้ว การปฏิบัติก็ให้ตามจุดนี้แล้วไม่ต้องสงสัย **อกาลิโก** นั่นท่านบอกแล้ว ธรรมไม่เคยมีกาลไม่เคยมีสมัย ไม่มีกาลโน้นไม่มีสมัยนี้ ว่าทางโน้นธรรมดีทางนี้ธรรมชั่ว สมัยโน้นธรรมประเสริฐ สมัยนี้ธรรมเลวทราม ไม่เคยมี ประเสริฐตลอด เต็มบาทเต็มเต็งทุกอย่าง โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล จนกระทั่งอรหัตมรรค อรหัตผล อยู่ในวงของสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนี้ และอยู่ในวงของ **สุปฏิปนฺโน อุชุ ญาย สามีจิปฏิปนฺโน** นี้ทั้งนั้น ไม่นอกเหนือไปจากนี้ ให้เน้นหนักลงไปตรงนี้

การประพฤติปฏิบัติธรรมอย่าตื่นข่าวกับใคร **พุทฺธํ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** ได้สละชีวิตกับท่านแล้ว เราไม่ได้สละชีวิตกับชาวบ้านชาวเมืองขี้หมูราขี้หมาแห้งที่ไหนพอว่า

เป็น **สรณำ คจฺฉามิ** หรือหลงอะไร ตื่นเงาตื่นปากที่มีกิเลส ปากสกปรก ปากพระพุทธเจ้าเป็นปากสะอาดเพราะใจสะอาด แสดงออกมาถูกต้องทุกแง่ทุกมุม ไม่มีผิดมีเพี้ยนแม้นิดหนึ่งเลย เพราะทรงรู้ทรงเห็นทุกอย่างแล้วจึงนำมาสอนโลก จะเอาอะไรมาผิด

เมื่อเห็นแล้วถึงค่อยพูด ฟังได้ยินแล้วพูด ทุกสิ่งทุกอย่างได้เห็นประจักษ์แล้วนำมาพูดจะผิดที่ตรงไหน แม้แต่เราตาฝ้า ๆ ฟาง ๆ ด้วยตาเนื้อนี้ไปเห็นอะไรแล้ว ยังชัดเจนยังประจักษ์ตัวเองหายสงสัยได้ ทำไมตาญาณซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดแหลมคมยิ่งกว่านี้จะไม่ชัดยิ่งกว่านี้ไปอีกร้อยเท่าพันทวีเล่า นี่ได้กล่าวถึงเรื่องพาลเรื่องบัณฑิต บัณฑิตคือผู้ฉลาด ฉลาดโดยธรรม ไม่ใช่ฉลาดแบบโลก ๆ นั่นฉลาดแบบคนพาล ได้พูดให้ฟังแล้วให้พยายามระมัดระวังกำจัดสิ่งเหล่านี้

นี่เวลามีมาก ๆ มันเหลวมันไหลเข้าไปละนะ ผมอกจะแตกแล้วนะอย่าว่าไม่บอกพูดอยู่เสมอ เวลามีมาก ๆ มันดีเมื่อไร มันกดถ่วงกันลงไป ๆ ไม่มีเจตนาก็ตาม หนักต้องเป็นหนัก ผิดต้องเป็นผิดอยู่นั้นแหละ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาหรือไม่เจตนา ผู้มาก็ให้ตั้งอกตั้งใจศึกษาด้วยดี อย่ามาเร่ ๆ ร่อน ๆ เด้น ๆ ด้าน ๆ กีดขวางหมู่เพื่อนอยู่เฉย ๆ ให้ดู ตามีให้ดู ข้อวัตรปฏิบัติ การประพฤติปฏิบัติของหมู่ของเพื่อนครูบาอาจารย์ท่านทำยังไง หูมีให้ฟัง ฟังแล้วนำไปคิดเพื่ออรรถเพื่อธรรม สมกับตนที่มาศึกษามาอบรม ถึงจะเกิดประโยชน์ ไอ้เพียงเพศเฉย ๆ นี้ใครก็ทำได้ ไอ้ผมโกนก็ได้นี่ โกนจนกระทั่งเอาทั้งหนังออกยังเหลือแต่กะโหลกศีรษะก็ได้ แต่มันไม่เป็นมรรคเป็นผลน่ะซิถ้าไม่มีการปฏิบัติ ไม่มีความสนใจ

อันนี้เป็นเพศประกาศให้เขารู้ว่านี่คือเพศนักบวช **เราเองก็รู้ว่าเราเป็นนักบวช ได้ปล่อยวางมาหมดแล้วสิ่งเหล่านั้น แต่จิตใจเป็นยังไงมันบวชด้วยไหม กิเลสที่อยู่ภายในจิตใจนั้นมันบวชด้วยไหม มันปล่อยวางไหม มันไม่ได้ปล่อยนะ ต้องได้ต่อสู้กันอีกทีหนึ่ง ต้องบวชมันอีกทีหนึ่ง ฆ่ามันอีกทีหนึ่งถึงจะได้** อันนี้เป็นเพียงเพศเป็นเครื่องประกาศให้โลกทั้งหลายได้รู้ ว่านี่คือเพศแห่งนักบวช เพศไม่มีอิจฉาพยาบาทอาฆาตจองเวรผู้ใด เป็นเพศที่ร่มเย็น เป็นเพศที่ไว้วางใจได้ เป็นเพศที่สงบ เป็นเพศที่เย็นใจ นั่นประกาศไปอย่างนั้น

แต่ทีนี้เราเย็นใจไหม เราเป็นเพศนั้นแล้วเราเย็นใจไหม ถ้าไม่ฆ่ากิเลสออกได้เมื่อไรใจก็หาความเย็นไม่ได้ นั่นน่ะตรงนั้นน่ะ ต้องฆ่ามันตรงนั้นซิ เราสละทุกสิ่งทุกอย่างจากทางโลกทางสงสารออกมาบวช มันสละแต่กาย หัวใจไม่สละ คว้าโน้นคว้านี้ทั้งอดีตอนาคต คว้าลมคว้าแล้ง จริงไม่จริงมันคว้าไปหมด แล้วจะเอาอะไรมาเกิดผลเกิดประโยชน์ จะเอาอะไรมาเป็นมรรคเป็นผล ก็มีแต่กิเลสมาทำงานอยู่บนหัวใจของพระผู้ประพฤติปฏิบัติศาสนา ผู้จะกำจัดกิเลสเสียเองแล้วทำไง ว่าจะกำจัดกิเลส มีแต่ความคิด

อยู่เฉย ๆ ว่าจะกำจัด แต่ผู้มันกำจัดเรา คิดหรือไม่คิดมันก็กำจัดเราอยู่ตลอดเวลา ทำลายอยู่ตลอดเวลา เราทราบไหมนี่

ถ้าอยากจะทราบก็เอ้า ข้อวัตรปฏิบัติ เฉพาะอย่างยิ่งคือการภาวนาพิจารณาค้นคว้า ถึงระยะที่ค้นคว้า ถึงกาลที่ค้นคว้า ค้นคว้าลงไป ค้นลงไป ถึงเวลาที่จะบีบบังคับกิเลสให้เข้าสู่จุดรวม ตะล่อมเข้ามาสู่สมาธิให้มันสงบ เมื่อกิเลสสงบ ความฟุ้งซ่านสงบ จิตก็เป็นสมาธิ จิตก็สงบเท่านั้นแหละ เอาให้ได้ตอนนี้ก็ดี ทำอะไรทำให้จริงให้จังอย่าเหลาะ ๆ แหละ ๆ ความเหลาะ ๆ แหละ ๆ ไม่ใช่เรื่องของธรรม ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้มีความจงใจ มีความตั้งอกตั้งใจ ทำอย่างแข็งแรงอย่างเอาจริงเอาจัง เหมือนกับว่าเรามุ่งผลต่อสิ่งนั้นจริง ๆ อย่างนั้นถึงจะเกิดประโยชน์

อย่ามาทำเหลาะ ๆ แหละ ๆ เก้ง ๆ ก้าง ๆ มันขวางหูขวางตา เทวทัตมันเข้ามาเหยียบย่ำทำลายอยู่ในหัวใจเรา เรายังไม่ทราบ กิเลสมารนั่นน่ะเป็นมารของเรา มันขวางหมู่ขวางเพื่อนไปได้หมดนั่นแหละ ขึ้นชื่อว่ากิเลสมันไม่เคยร่องไม่เคยทำให้ใครดี มีแต่เป็นพิษเป็นภัย น้อยก็ตามมากก็ตาม จึงไม่เป็นสิ่งที่ควรนอนใจกับมันได้

สติปัญญามีเท่าไรให้พิจารณา เอาให้เห็นดูซิว่า จิตดวงนี้ที่เคยโง่เขลาเบาปัญญาไม่นึกไม่คาดไม่ฝันเลยว่าจะรู้สิ่งนั้นสิ่งนี้ เพราะมีแต่รู้เฉย ๆ รู้ก็รู้แบบกิเลสบังคับขับไสไป กิเลสถือบังเหียนเฆี่ยนตีไปตลอดเวลา ไม่ใช่เป็นความรู้ที่จะออกนอกอำนาจของกิเลส แต่เป็นความรู้ที่ถูกกิเลสขับไส ความรู้อันนี้เป็นอย่างนี้ มีอยู่กับหัวใจทุกคน เอ้าทีนี้ประพฤติปฏิบัติธรรมเข้าไปซิ ธรรมพระพุทธเจ้าที่ว่ากังวานมาได้ ๒,๕๐๐ ปีนี่ กังวานในหัวใจของพระพุทธเจ้า กังวานในหัวใจของสาวก ประกาศเป็นกระแสเสียงมาให้โลกทั้งหลายได้ทราบ แต่ธรรมยังไม่เคยกังวานในหัวใจเราล่ะซิ มันถึงหาความสุขความสบาย หาความแปลกประหลาด หาความอัศจรรย์ไม่ได้ ความฉลาดไม่ทราบอยู่ที่ไหน ถ้าลงธรรมได้เข้ากังวานในจิตใจแล้ว ความฉลาดจะแตกกระจายออกไป ๆ ไม่มีความฉลาดใดจะเหนือจิตไปได้

จิตเป็นสิ่งที่พิสดารมากทีเดียว ตานี้จะมองเห็นแต่เพียงรูปเพียงสีแสงเท่านั้นที่เป็นวิสัยของตา นอกจากนั้นไม่สามารถ มีวงจำกัดของมัน หูก็เหมือนกัน อยู่ในวิสัยที่จะฟังได้ด้วยหูก็ฟังได้เท่านั้น มากกว่านั้นก็มีเครื่องช่วยบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ จมูก ลิ้น กาย มีใช้ตามหน้าที่ ๆ ที่เรียกว่าเครื่องมือของใจ ก็ใช้ได้แค่นั้น ๆ แต่ตัวของใจเองไม่ต้องเอาตา หู จมูก ลิ้น กาย นี้มาใช้ แต่อาศัยธรรมเป็นเครื่องมือพินิจพิจารณาลงไป มันจะกังวานไปหมดสะเทือนไปหมด ความรู้ไม่เคยรู้ก็รู้ สิ่งไม่เคยเห็นก็เห็น พิสดารไม่มีอะไรเกินหัวใจ

เพราะฉะนั้นเวลาธรรมเข้าบรรจุในหัวใจ เต็มอรรถเต็มธรรมหรือเต็มจิตเต็มใจ ใจเป็นธรรม ธรรมเป็นใจแล้ว จึงไม่มีอะไรที่จะประมาณเรื่องความฉลาด ความรอบคอบรอบรู้ของจิต ความแปลกประหลาดและอัศจรรย์ของจิต ไม่มีอะไรจะเกินในโลกนี้ นี่ละสิ่งที่พิสดารมากแต่พิสดารไม่ได้ เพราะกิเลสบีบบังคับให้อยู่ในวงจำกัดของมัน ทีนี้เวลาธรรมเข้าเบิกเข้าทำลายวงจำกัดอันเป็นเรื่องของกิเลสนั้นออกไปโดยลำดับ ๆ ความรู้นี้ก็จะกระจายกระแสของตนออกไป สว่างไสวออกไปเรื่อย ความไม่เคยรู้ก็รู้ ไม่เคยเห็นก็เห็น เรื่อยไป ตั้งแต่ขั้นรู้หยาบจนกระทั่งถึงขั้นละเอียดและละเอียดสุดคือพระนิพพาน

เมื่อจิตพุ่งทะลุไปหมดในสามแดนโลกธาตุนี้แล้ว ไม่มีอะไรมาติดมาข้องมาพัวมาพันแล้ว ถามหาทำไมนิพพาน จะว่ารู้กว้างรู้แคบมันก็ครอบไปหมดแล้วในสามแดนโลกธาตุนี้ นั่นจึงเรียกว่ารู้ อะไรเป็นผู้รู้ ก็ใจดวงนี้แหละ ดวงที่เคยถูกครอบงำเพราะอำนาจของกิเลสอยู่นี่แล เวลาปราบกิเลสออกเสียทั้งหมด ธรรมได้เข้าครองใจเต็มที่แล้ว **โลกวิทู** ที่เราเคยอ่านในตำรับตำรา จะประกาศกังวานขึ้นที่ใจดวงนี้ อ๋อ **โลกวิทู** เป็นอย่างนี้เชียวเหรอ นั่น แต่ก่อนไม่เคยคาดเคยฝันว่าจิตนี้จะได้รู้ขนาดนี้ จะได้เห็นขนาดนี้ จะได้ละขนาดนี้ จะได้แปลกประหลาดและอัศจรรย์ขนาดนี้ ได้เป็นแล้วเหรอ ๆ เป็นเพราะอะไร ก็เป็นเพราะธรรม เพราะข้อปฏิบัติ ข้อปฏิบัติมาจากไหน มาจากสวากขาตธรรม มาจากศาสนธรรม แน่ะมันก็ลงในนั้น

ทีนี้พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานนานปีเท่าไรและกี่พระองค์มาแล้ว นับเป็นล้าน ๆ ก็ตามสงสัยที่ไหน เพราะธรรมชาตินี้ประกาศกังวานอยู่แล้วถึงพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นอันเดียวกันอย่างนี้ นี่ละผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต เห็นตรงจิตที่บริสุทธิ์เต็มที่นั่น เรียกว่าเห็นพระพุทธเจ้าเต็มองค์ เมื่อเริ่มเห็นธรรมก็เริ่มเห็นพระพุทธเจ้าเรื่อยเข้าไป ๆ จนกระทั่งเห็นธรรมเต็มดวงใจ ใจเป็นธรรม ธรรมเป็นใจเต็มดวงแล้ว นั่นแหละคือศาสดาเต็มองค์ เห็นแล้ว ถามหาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ที่ไหน ไม่ถาม

ตายแล้วจะไปเกิดที่ไหนไม่คิดให้เสียเวลา ความจริงเต็มหัวใจอยู่แล้วไปหาความปลอมอะไร ตะครุบเงาหาอะไร ตายแล้วจะไปเกิดที่ไหน ภพหน้าชาติหน้ามีไหม ถามหาอะไร เรื่องภพเรื่องชาติประกาศกังวานอยู่ในจิตนี้แล้ว ตั้งแต่ขั้นสมาธิละเอียดเข้าไปโดยลำดับ ๆ รู้เรื่องภพเรื่องชาติของตัวไปโดยลำดับ เชื้อของภพของชาติละเอียดเข้าไป เรียกว่ากิเลสละเอียดเข้าไป เชื้อของภพของชาติคือกิเลส ปัญญาก็ละเอียดเข้าไป ๆ ฟาดฟันกันขาดลงไป ๆ จนกระทั่ง เอ้า ขาดสะบั้นออกหมดจากหัวใจแล้ว ดีดออกจากโลกสมมุตินี้ทั้ง ๆ ที่จิตก็อยู่กับร่างนี้แหละ แต่ดีดกันออกจากสมมุติอยู่ภายในนี้ กลายเป็นจิตที่บริสุทธิ์เป็นธรรมล้วน ๆ ขึ้นมา จะไปเกิดที่ไหนที่นี่ เชื้อมีมากน้อยก็เห็น

กันอยู่ ตัดกันอยู่ ฟันกันอยู่โดยลำดับลำดา แม้จะไปเกิดพรหมโลกหรือสุทธาวาส ๕ ชั้น ไม่มีเชื้อไปเกิดได้ยังไง ก็เห็นชัด ๆ อยู่ภายในจิตว่าได้ทำลายเชื้อหมดแล้ว ท่านว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** ๆ สด ๆ ร้อน ๆ นานเมื่อไร

อยู่ที่หัวใจของผู้ปฏิบัติทุกรายไป อยู่ที่ตรงนี้ **สนฺทิฏฺฐิโก** ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้เองเห็นเอง **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** ท่านผู้รู้ทั้งหลายรู้จำเพาะตน ใครกินใครคนนั้นก็อิ่มละซี คนไม่กินจะหิวอยู่ทั้งโลกก็เป็นเรื่องของเขาหิวนี่ เราเป็นผู้กินเราเป็นผู้อิ่ม เราไม่ได้หิว รู้อยู่ชัด ๆ ภายในตัวเจ้าของนี่ เขาว่าความอิ่มไม่มีก็เพราะเขาหิว เราอิ่มเต็มตัวอยู่แล้วหลงบ้าไปกับเขาอะไร ธรรมพระพุทธเจ้าเป็นของจริงบรรจุเต็มหัวใจแล้ว ตื่นบ้าไปกับโลกกิเลสตัณหาอาสวะ โลกมืดโลกบอดหาอะไรกัน แน่ะมันก็เท่านั้น นี่ละการปฏิบัติ

ผู้แนะนำสั่งสอนที่จะเพื่อพยุงจูงใจนี้หาลำบากนะทุกวันนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายได้ตั้งอกตั้งใจ อย่านอนใจ การอยู่ด้วยกันเป็นของไม่แน่นอน มีการพลัดพรากผันแปรอยู่เสมอ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสมมุติ เมื่อเป็นสมมุติแล้วจะนอกเหนือไปจากกฎ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา ได้ยังไง ต้องแปรสภาพไปอยู่เสมอ ในขณะที่เป็นกาลอันควรอยู่นี้ให้พยายามตักตวง อย่านอนใจ อย่างไรให้มุ่งต่อศาสดา มุ่งต่อความหลุดพ้นเป็นหลักใหญ่ แล้วความเพียรจะได้ค่อยคืบคลานไปตาม ๆ นั้น ความอุตส่าห์พยายามก็จะเป็นไป

การอยู่ในโลกนี้เคยอยู่มาแล้ว ดูปัจจุบันธาตุขันธ์อันนี้ก็แล้วกัน ใจดวงที่เป็นอยู่ในวงของสมมุติ วงของกงจักรนี้เป็นยังไง วิเศษอะไรบ้าง วันหนึ่งคิดยิ่งกว่ากงจักร ได้ความวิเศษอะไรจากความคิดเหล่านี้ เสียดายอะไร คิดเรื่องรูป เรื่องเสียง เรื่องกลิ่น เรื่องรส เครื่องสัมผัส เรื่องอดีตอนาคตที่เคยได้รู้ได้เห็นอะไร ๆ เอามาเป็นธรรมารมณ์ยุ่งอยู่แต่ภายในใจนี้วิเศษวิโสอะไร ทีนี้เราจะเปลี่ยนความคิดนี้ให้เป็นอรรถเป็นธรรมเพื่อตัดฟันความคิดที่เป็นกงจักรนี้ออก ทำไมจึงถือว่าเป็นความลำบากลำบน แล้วจะก้าวออกได้ยังไง มันก็จะเป็นหมูขึ้นเขียงอยู่นั้นซิ จนได้เอามีดเอาพร้าเขี่ยลงก็จะไม่ยอมลงนี่ เราไม่ใช่หมูนี่ ธรรมพระพุทธเจ้ากระเทือนโลกอยู่เรื่อยมา ทำไมเราจึงจะไม่ตื่น

ที่ถึงใจก็ในธรรมท่านแสดงไว้ว่า **โก นุ หาโส กิมานนฺโท?** แหม ถึงใจมากนะสะเทือนใจมากเชียว **นิจฺจํ ปชฺชลิเต สติ, อนฺธกาเรน โอนทฺธา, ปทีปํ น คเวสถ.** “ก็เมื่อโลกสันนิวาสนี้เต็มไปด้วยฟืนด้วยไฟ เผาลนอยู่ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน หาเวลาเย็นไม่ได้นี้ พวกท่านทั้งหลายหัวเราะรื่นเริงกันหาอะไร นั่นฟังซิ ทำไมจึงไม่เสาะแสวงหาที่พึ่ง ไปนอนใจอยู่อะไร ประมาทอยู่ทำไม ตื่นกันหาเรื่องอะไร” ถึงใจท่านพูดอะไร ท่านผู้รู้จริงเห็นจริงนำมาพูด เหมือนกับว่าเอามรรคผลนิพพานมาเปิดให้เราดูต่อหน้าต่อตานี่ แล้วก็เอาฟืนเอาไฟให้ดูอยู่ต่อหน้าต่อตา และให้เห็นทั้งโทษให้เห็นทั้งคุณ

ประจักษ์ ถ้าลงใจไม่ยอมรับแล้วก็หมดท่า เหมือนกับคนไข้ไม่มองหน้าหมอ ไม่รับยานั่นแหละ มีแต่ถ่านแต่ฟืนมาเผากันไปเกิดประโยชน์อะไร

นี่เราบวชมาเพื่อทรงมรรคทรงผลทรงอรรถทรงธรรม ทำไมจะทรงแต่กิเลสตลอดไปอย่างนี้ หาความวิเศษอะไร เคยทรงมานานเท่าไรแล้ว กิเลสครอบหัวได้ประโยชน์อะไร จะแก้กิเลสตัณหาอาสวะแต่ละอย่าง ๆ ทำไมสร้างความท้อแท้อ่อนแอแก่ตัวเอง อันเป็นเรื่องของกิเลสแท้ ๆ พาให้เป็นพาให้ทำ พาให้ขัดขวางการดำเนินที่ถูกต้องดีงามของตน เราต้องคิดเรื่องเหล่านี้ ระยะนี้จะยังไม่ทราบ แต่ยังไงก็ให้ดำเนินตามที่แสดงนี้เถอะ จะค่อยทราบไปโดยลำดับในเรื่องกลมายาของกิเลสนี้แหลมคมขนาดไหน จะทราบด้วยสติ ด้วยปัญญา ศรัทธา ความเพียรของเรานี้ พ้นไปจากนี้ไม่ได้เพราะกิเลสไม่ได้เหนือธรรม ธรรมเหนือกิเลส ให้สร้างธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม อุตสาหธรรม ขันติธรรมขึ้นให้มากเถอะ อย่างไรจะต้องทราบ ได้ดูหน้าดูตามัน ฆ่ากิเลสให้ล้มทั้งหงายเห็นประจักษ์ต่อใจนี้โดยไม่ต้องสงสัยแหละ ธรรมเหล่านี้แลจะเป็นเครื่องฆ่าถ้าเรานำมาฆ่า

จิตที่ถูกเผาอยู่ด้วยฟืนด้วยไฟราคะตัณหาคือ **ราคคฺคินา โทสคฺคินา โมหคฺคินา** ร้อนขนาดไหน จิตที่หลุดพ้นออกไป หลุดลอยไปจากฟืนจากไฟนี้แล้วเย็นขนาดไหน ท่านบอกไว้แล้วว่า **ปรมำ สุขๆ** มีสุขอะไรที่จะเสมอเหมือนได้ นั่น ไม่มีอะไรเสมอแล้ว **นตฺถิ สนฺติปรำ สุขๆ** ความสงบใดจะเสมอเหมือนความสงบที่กิเลสตายอย่างราบไปหมดแล้วนั้น ความสุขใดที่จะนอกเหนือไปจากความสุขที่กิเลสอันเป็นตัวข้าศึกหมอบราบไปหมดแล้ว นั่นละ **ปรมำ สุขๆ** หมายถึงอันนี้ จิตผู้บริสุทธิ์นั่นแหละเป็นผู้รู้ผู้เห็นผู้ทราบเรื่องเหล่านี้

กิเลส **ปรมำ สุขๆ** มีไหมล่ะ เราเคยเห็นไหม ไม่ว่าราคะไม่ว่าตัณหา **ปรมำ สุขๆ** มีที่ไหน ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้วเป็นไฟทั้งนั้น **ราคคฺคินา** แน่ะฟังซิ ไฟคือราคะ **โทสคฺคินา** ไฟคือโทสะ **โมหคฺคินา** ไฟคือโมหะ มีแต่ไฟ ๆ ทั้งนั้นเอาอะไรมาเย็น คำว่าไฟมีแต่เผาลงไป ๆ จนเป็นเถ้าเป็นถ่าน นี่เราเป็นเถ้าเป็นถ่านมากี่ภพกี่ชาตินับได้เหรอ เรื่องภพเรื่องชาติของเราที่ถูกกิเลสเหล่านี้ผลิตขึ้นมาแล้วเผา ๆ ผลิตภพผลิตชาตินั่นแหละขึ้นมาแล้วเผา ๆ อยู่นั้นตลอดกี่ภพกี่ชาติ ได้ความวิเศษอะไรมาพอที่จะนิ่งนอนใจอยู่กับมันตลอดไป เคลิ้มหลับไปกับเพลงกล่อมของมัน ธรรมเข้าถึงใจไม่ได้

เอาให้จริงให้จังนักปฏิบัติ ถ้าอยากเห็นแดนแห่งความพ้นทุกข์ จะไม่พ้นที่ไหนจะพ้นที่ถูกจองจำอยู่นี้ คือจิตดวงถูกจองจำอยู่เวลานี้ จะพ้นที่นี่ เพราะผู้นี้เป็นผู้สลัด ผู้นี้เป็นผู้ปัด ผู้นี้เป็นผู้ชำระ เป็นผู้ฟาดฟันกันกับกิเลส ผู้นี้เป็นผู้เผากิเลส จะเป็นผู้ใด

เป็นผู้รับผลอันดีและดีเลิศจากการกระทำดังที่กล่าวเหล่านี้ ก็คือจิตดวงนี้เอง จงพากันตั้งอกตั้งใจ อย่านิ่งนอนใจ

วันหนึ่งคืนหนึ่งมีแต่มืดกับแจ้งเท่านั้นละโลกอันนี้ อย่าไปตื่น อันมืดแจ้งนี้เคยมีมาแล้วตั้งแต่วันเกิดว่ายังไง แล้วตื่นอะไรอีก วันคืนปีเดือนออกไปจากมืดกับแจ้งนี้ ว่า เสาร์ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ ว่าไป ชวด ฉลู ขาล เถาะ มะโรง มะเส็ง ว่ากันไปตามขั้นสมมุติที่ใช้กันอยู่ในวงนี้เท่านั้น ถ้าผู้หลงละก็ไปใหญ่ อันนี้ก็เป็นไฟได้ ถ้าผู้รู้เท่าแล้วมีอะไร มีแต่มืดกับแจ้งเท่านั้น ตายเกิด ๆ อัศจรรย์อะไร มันก็อยู่ในตัวของเราอยู่แล้ว ถ้าสิ่งเหล่านี้จะพาให้ประเสริฐก็ควรจะประเสริฐกันไปหมดแล้วในโลกธาตุนี้ นี่มันไม่ประเสริฐ นั่นซิท่านจึงสอนว่า มันเป็นฟืนเป็นไฟทั้งนั้น สำหรับผู้ปฏิบัติควรจะคิดจะค้นให้มากในสิ่งเหล่านี้ เพื่อได้ยังใจของตนให้หลุดลอยออกไปแล้วเสวยวิมุตติสุข ท่านว่านั่นฟังซิ วิมุตติสุขคือหลุดพ้นแล้วจากเครื่องจองจำทั้งหลาย **ปรมำ สุขำ** ท่านว่า **นิพฺพานำ ปรมำ สุขำ** ก็หมายถึงใจนั่นเองที่ดับสนิทแล้วในบรรดาเชื้อทั้งหลาย เป็น **ปรมำ สุขำ**

เอาละแสดงเพียงเท่านี้

พูดท้ายเทศน์

เรื่องวิตกวิจารณ์กับหมู่เพื่อนวิตกมากนะ มันจะค่อยร่อยหรอไป ๆ ปากกิเลสมันกว้างจะกลืนเอา ๆ ไปหมด สุดท้ายกรรมฐานก็จะไม่มี กิเลสจะกลืนเอา ๆ กลืนโลกกลืนสงสารเสีย หมู่มากลากไป สุดท้ายไม่มองธรรมเลย อันนี้แหละวิตกมากนะ ก็นี้ไม่ได้คุ้นกับอะไรนี่ มองอะไรมองด้วยเหตุด้วยผลทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เคยได้คุ้นกับอะไรเลย หากเป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้นนี่ ทำไมจะไม่รู้เมื่อจิตเป็นของมันอยู่อย่างนั้นโดยหลักธรรมชาติ ปิดไม่อยู่ต้องรู้ แน่ะ แบบหลับหูหลับตาก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่นี้ไม่ได้หลับนี่ในหัวใจ หลับอะไรมันเป็นของมันในหลักธรรมชาติ

การปฏิบัตินี้คำพูดเหล่านี้หมู่เพื่อนอย่าลืมนะ ผมตายลงยังจะกราบศพผมหรือกราบชื่อผมอยู่ ถ้าปฏิบัติไปอย่างที่สอนนี้นะ มันจะไปไหนถ้าไม่ไปลงรอยเดียวกัน ไม่งั้นสาวกพุทธบริษัททั้งหลายเชื่อพระพุทธเจ้าอย่างถึงใจได้ยังไง ถ้าไม่ลงความจริงอย่างเดียวกัน เมื่อลงความจริงอย่างเดียวกันหาที่ค้านกันได้ยังไง เมื่อค้านไม่ได้ เห็นแต่ธรรมชาติที่อัศจรรย์ ที่ได้จากพระพุทธเจ้าทั้งนั้น ๆ ก็กราบราบเท่านั้นซิ อันนี้ไม่เห็นน่ะซิมันไม่เข้าถึงใจ ถึงด้นถึงเดา ถึงคาดโน้นคาดนี้ เดี๋ยวก็ล้ม ๆ ไปเสียตั้งไม่ได้

ให้เล็งดูหลักธรรมหลักวินัยยิ่งกว่าจะดูอะไร การติการชมของโลกธรรมอย่าเอาเข้ามายุ่ง ให้ดูโลกธรรมภายในตัวเองนี่ แก้โลกธรรมภายในนี้เสร็จเรียบไปหมดแล้วไม่

มีปัญหาอะไร อยู่ในท่ามกลางโลกธรรมก็ไม่กระทบกระเทือนกันถ้าจิตของเรานี้ไม่เป็นเสียเอง

ให้วิตกวิจารณ์กับหมู่กับเพื่อน ครูอาจารย์ที่คอยให้อรรถให้ธรรมก็นับวันร่อยหรอไป ๆ ผู้เป็นหลักเป็นเกณฑ์ที่เชื่อถือได้จริง ๆ ฝากเป็นฝากตายได้ในธรรมปฏิบัติตลอดมรรคผลนิพพาน ร่อยหรอไปโดยลำดับลำดา นี่ซิที่น่าวิตก ผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นจริง ๆ จะหาหลักยึดไม่ได้ พอเป็นแนวทางเดินให้ได้ความสะดวกมันไม่ได้นี่ซิ ความตั้งใจมีอยู่แต่ผู้พาดำเนินไม่มี ผู้คอยแนะเหตุแนะผลแนะอรรถแนะธรรมในทางถูกต้องดีงามเหมาะสมไม่มี นี่ก็ทำให้ล่าช้า ดีไม่ดีเขวไปได้ แน่ะความตั้งใจดีด้วย การประพฤติปฏิบัติดีด้วย และความรู้ความเห็นในทางด้านสมาธิก็ดี ทางด้านปัญญาก็ดี ก็เป็นไปด้วย ๆ มีครูบาอาจารย์คอยแนะนำสั่งสอนด้วย นั่นมันก็เหมาะมันรวดเร็ว เพราะการปฏิบัติทางใจไม่เหมือนอย่างอื่น มันเป็นเหมือนแบบพิมพ์เชียว เข้ากันได้กับผู้ปฏิบัติที่รู้เห็นไปแล้วเท่านั้น สั่งสอนมันถึงจะลงใจได้ มาสอนสุ่มสี่สุ่มห้ากันสอนไม่ได้นะ

เอ้า อย่างยกตนเป็นอาจารย์ ความรู้ในทางภาคปฏิบัติไม่มีภายในใจเลย แต่บรรดาลูกศิษย์ที่มารับการอบรมศึกษามีความรู้มีภูมิอรรถภูมิธรรม สมาธิเป็นขั้น ๆ ปัญญาเป็นภูมิ ๆ นี้แล้วจะมาลงใจได้ยังไง จะยึดเอาหลักจากครูบาอาจารย์องค์ไม่รู้ภาษีภาษานั้นได้ยังไง หากครูบาอาจารย์ก็เป็นผู้รู้ผู้ทรงไว้แล้วซึ่งธรรมเหล่านี้มันก็คล่องใจซิ จิตใจไม่ต้องบอกละ เรื่องฝากเป็นฝากตายมันเป็นของมันเอง ยิ่งจิตของเราได้ทรงมรรคทรงผลเข้าไปเท่าไรแล้ว เรื่องครูบาอาจารย์พระพุทธเจ้าไม่ต้องบอก จะใกล้ชิดสนิทเข้ามา ๆ รวมอยู่ที่ใจเลย นี่ละพระกรรมฐานที่ว่าฝากเป็นฝากตายกับครูบาอาจารย์ เคารพครูบาอาจารย์เคารพจริง ๆ เคารพอย่างนี้เอง

ครูบาอาจารย์องค์ไหนที่เป็นหลักเป็นเกณฑ์ เป็นอรรถเป็นธรรมเต็มภูมิของท่านแล้ว ไปอยู่ที่ไหนไม่ต้องนิมนต์หรอกกรรมฐาน ไปเอง ลูกศิษย์ลูกหาหลั่งไหลไป ไปอยู่ภาคไหนก็ไปเถอะปิดไว้ไม่อยู่ละ ก็หวังพึ่งนี่ พึ่งทางใจนั่น พึ่งการรับการอบรมสั่งสอนจากท่านด้วยความสัตย์ความจริงความถูกต้องแม่นยำ ใครจะไปเหลว ๆ ไหล ๆ จะไปลูบ ๆ คลำ ๆ ใครจะอยากเป็นอย่างนั้น ท่านพูดออกมาคำไหนถูกทุกคำ ๆ เพราะท่านรู้แล้วเห็นแล้วทุกอย่าง นี่ซิภาษาของใจความรู้ของใจมันต่างกันอยู่มากนะ เพราะฉะนั้นจึงว่าใจนี่พิสดารมาก รู้เกินสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในอวัยวะของเรานี้จนหาประมาณไม่ได้ ดังที่พูดตะกี้นี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย นี้รู้ตามวิสัยของตนนี้แค่นั้นแหละไม่เลยนั้น แต่ใจนี้พิสดารมาก เพราะฉะนั้นใจจึงควรแก่ธรรมทั้งหลาย

ธรรมละเอียดขนาดไหนใจถึงหมด นั่นเมื่อถึงขั้นถึงแล้วถึงหมดเลย อย่างที่ท่านว่าธรรมมีอยู่เป็นอนันตกาล ธรรมมีอยู่ตลอดเวลา จะเอาอะไรไปจับธรรมที่มีอยู่ให้เห็นเป็นความจริงขึ้นมาว่า ธรรมนี้มีอยู่จริงด้วยความสามารถของเรานี้ เอาตาไปดูก็เห็นแต่รูปแต่สีแต่แสงไปเสีย แน่ะ เอาหูไปฟังก็ได้ยินแต่ลมของธรรม กระแสของธรรมที่แสดงมา ซึ่งไม่ใช่ตัวธรรมจริงนั้นเสีย แน่ะ ยิ่งเอาจมูกไปดมแล้วไม่ได้เรื่อง เอากายไปสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้ยังไง

เอ้า สมาธิธรรม สมาธิท่านบอกไว้ตามตำรับตำรานั้นเป็นชื่อของสมาธิ วิธีการของสมาธิ ถ้าจิตไม่สัมผัสก็ไม่รู้ว่าสมาธิเป็นยังไง พอจิตเริ่มเป็นสมาธิแล้วเข้าใจ เริ่มเป็นสมาธิขั้นไหนเข้าใจ ละเอียดขนาดไหนเข้าใจ ๆ นั่น ใจเป็นผู้จะสัมผัสสมาธิธรรมหรือสมถธรรม วิปัสสนาธรรม เอ้า วิปัสสนา ตั้งแต่เริ่มแรกตรุณวิปัสสนา คือวิปัสสนาอ่อน ๆ ขึ้นไปโดยลำดับจนกระทั่งมหาสติมหาปัญญา ใจเท่านั้นจะเป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์ผ่านจากนี้ไปก็หลุดพ้น ก็ใจเท่านั้นเป็นผู้หลุดพ้น

ใจเท่านั้นเป็นผู้สัมผัส ใจเท่านั้นเป็นภาชนะรับธรรมทั้งหลาย ละเอียดขนาดไหนถ้าลงถึงขั้นบริสุทธิ์แล้ว เต็มภูมิแล้ว เลยสมมุติไปแล้ว พูดว่าละเอียดไม่ได้ ก็ใจเท่านั้นเป็นผู้จะรู้ สิ่งอื่นจะเอาอะไรมารู้ นี่ซิจึงต้องปฏิบัติ มีทางเดียวเท่านั้นที่จะให้รู้ธรรมของพระพุทธเจ้าตามที่ว่าธรรมมีอยู่ ถ้าไม่ปฏิบัติเรียนมาจบพระไตรปิฎกแบกคัมภีร์ก็หลังหักทิ้งเฉย ๆ นี่ เราไม่ได้ประมาท เรียนเป็นมหาเปรียญมานี่ แต่มันก็แบกแต่ความสำคัญมั่นหมายเจ้าของน่ะซิ ไม่ได้แบกอรรถแบกธรรม มันแบกแต่กิเลสนี่ เข้าใจว่าตัวเรียนรู้อย่างนั้นเรียนรู้อย่างนี้ ชั้นนั้นชั้นนี้ กิเลสไม่ได้ถลอกปอกเปิกแม้นิดหนึ่งเลย มีแต่พอกขึ้นเรื่อย ๆ พอกพูนขึ้นด้วยความสำคัญมั่นหมาย จนจะก้าวออกไม่ได้เพราะหนักความรู้ มันหนักความรู้ตายอะไร มันหนักกิเลสทิฐิมานะความสำคัญมั่นหมายต่างหาก อันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล

ถ้าอยากรู้ปฏิบัติเข้าไปซิ พอปฏิบัติเข้าไป ๆ สิ่งเหล่านี้จะค่อยกระจายออก ๆ พังลงไป ๆ สุดท้ายสลัดปุ๊ดเลยไม่มีเหลือ แน่ะทรงแต่ความจริงล้วน ๆ ความจำผ่านไปหมดแล้ว ปล่อยหมด ทีนี้ทรงความจริง สมาธิก็จริงในใจ ปัญญาทุกขั้นจริงในใจ วิมุตติหลุดพ้นจริงที่ใจ จริงหมดจริงที่ใจ อ๋อ ที่ว่าธรรมพระพุทธเจ้ามีอยู่ตลอดเวลา ผู้นี้เองเหรอเป็นผู้รับทราบกัน เป็นผู้ทรง นั่น

พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์โมฆะเชียวเหรอ เหมือนตุ๊กตาเชียวเหรอพระพุทธเจ้าทั้งองค์ ศาสนธรรมพระพุทธเจ้านี้เป็นตุ๊กตาเชียวเหรอ ทำไมไม่ให้เข้ามากระเทือนหัวใจเราบ้าง เราจะได้เห็นคุณค่าของศาสนธรรมพระพุทธเจ้า เรียนกันไป ท่องกันไป บ่นกันไป ถือกันไปแบบโลก ๆ แบบกิเลสพาถือไม่ใช่แบบธรรมพาถือ มันก็แบกเอาแต่

กิเลสล่ะซิ ถือแบบธรรมแบบศาสนธรรมสอนซิ ถือเพื่อแก้ถอดถอนสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อตนเอง มันรู้มันเห็นเข้าที่นั่นจะไปตื่นอะไรที่นี่ เมื่อความจริงมันเห็นของมันหมดแล้ว สามแดนโลกธาตุมาหลอกก็ไม่ตื่น ลงได้เข้าถึงความจริงเต็มสัดเต็มส่วนแล้วเอาอะไรมาตื่น

นี่อยากให้หมู่เพื่อนรู้เห็นนี่นา ตั้งแต่เกี่ยวกับหมู่เพื่อนมานี้เป็นเวลา ๓๐ กว่าปีแล้วแหละ อย่างพ่อแม่ครูอาจารย์มรณภาพไปก็ได้ ๓๐ กว่าปีแล้วนี่ เริ่มแบกภาระมาตั้งแต่โน้นละ พอพ่อแม่ครูอาจารย์มรณภาพปุ๊บเท่านั้น หมู่เพื่อนก็เกาะพรึบเลยเต็มไปหมด แต่ก่อนเราไม่เคยสนใจกับใคร มีพ่อแม่ครูอาจารย์เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรและช่วยเราด้วย พอขึ้นไปหาท่านก็ครองผ้าขึ้นไป ถ้าไปปรึกษาปรารภนั่นไม่ได้ครองผ้าหรอก

เป็นธรรมดาคือก่อนจะไปเที่ยวธุดงค์ที่ไหน คุยกันไปเรื่องนั้นเรื่องนี้ แล้วก็ปรึกษาปรารภท่านเสียก่อน เราไม่เคยลาท่านไปเลยทีเดียว ทางท่าน ๆ ให้โอกาสแล้วนั่นละ ทีนี้เวลาจะลาเราครองผ้า จะไปที่ไหนที่นี่ ท่านก็ว่าจะไปกี่องค์ไปกับใคร *ไปองค์เดียว* เอ้อ นั่นแหละดี ท่านช่วยทันทีนะ ใครอย่าไปยุ่งท่านมหานะ ให้ท่านมหาไปองค์เดียว สนุกดีท่านว่า ท่านพูดอย่างนั้นใครจะไปกล้าล่ะ แล้วท่านเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรอย่างนั้นอยู่แล้ว เราก็ไปสะดวกสบาย ไม่ได้คิดว่าใครจะจดจ้องมองดูเรา สังเกตเรา จับเราในแง่ใดต่อแง่ใดละ เราก็ไปตามประสีประสาของเรา

พอท่านล่วงพับเท่านั้นแหละรุมเลย ตั้งแต่โน้นมาจนป่านนี้คิดดูซิ ขโมยหนีไปไหนก็รุม ๆ ไม่รู้กี่ครั้งกี่หนแล้วที่ผมขโมยหนีจากหมู่เพื่อน เพราะอัธยาศัยของผมเป็นอย่างนั้นนี่ อยู่สบาย ๆ วันทั้งวันไม่ได้พบใครก็ตาม พบแต่เจ้าของเท่านั้นพอใจแล้ว ไม่สนใจกับอะไรเลย ถ้าพูดถึงว่าปล่อยมันปล่อยขนาดนั้นแหละ เพราะเรียนมันเสียพอปฏิบัติมันพอ รู้มันจนกระทั่งเต็มหัวใจแล้วสงสัยอะไรในโลกนี้ว่างั้นเลย นี่ก็หมู่เพื่อนรุม

หากขโมยหนีกลับเป็นตกนรกแล้ว ผมนี่จมอยู่ใต้ก้นเทวทัตโน่นแหละ ขโมยหนีจากหมู่จากเพื่อนตั้งแต่เริ่มแรกโน่น อยู่มันไม่สบาย มีหนึ่งมีสองก็มีความรับผิดชอบกันอยู่ในนั้นแหละตามสัญชาตญาณ มีมากเข้าไปเท่าไรก็ต้องรับผิดชอบมาก หนักมากเข้าไป ขโมยหนีก็ไม่พ้น ไปอยู่ไม่กี่วันแหละ ๒ อาทิตย์ ๓ อาทิตย์เดี๋ยวรุมไปอีกแล้ว สุดท้ายก็เลยเกาะกันเต็มเรื่อยมาอย่างนี้ละ

ยิ่งก้าวเข้าสู่ปัญญาขั้นตะลุมบอนด้วยแล้ว โอ้โฮ้ ใครเข้าไม่ติดนี่ แม้แต่หมู่เพื่อนวิ่งตามไปด้วยนี้ ไล่กลับเท่าไรไม่ยอมกลับ นี้ก็ต้องเร่ไปอยู่โน้น ไปอยู่ไม่ให้เห็นตัวกันเลย เหมือนกับไปอยู่องค์เดียวจริง ๆ บอกเวลาผมอยู่ที่นี่อย่ามานะ โน่นบอกขนาดนั้นนะ บอกว่าอย่ามาเป็นอันขาด ถ้าผมอยู่ในร้านนี้อย่าเข้ามานะ ว่างั้นเลย ถ้าจะมาทำข้อวัตรปฏิบัติอะไรนี่ ตอนผมไม่อยู่ค่อยมา นั่นแหละไม่เห็นกันขนาดนั้นละ เอาขนาดนั้น

นะ ไปบิณฑบาตถ้ามีสอง(หมู่) บ้านก็ไปคนละบ้านเสีย ถ้าจำเป็นมีบ้านเดียวก็ไปด้วยกัน จะพบกันก็ระยะนั้น ๆ ต่อจากนั้นมาก็เงียบเลย

เพราะจิตของเราหมุนอยู่ติ้ว ๆ มันทำงานตลอดเวลา จะไปเสียเวลากับใคร นอกจากเอาเวลามาทุ่มใส่กิเลสอย่างเดียวเท่านั้น มันเป็นของมันเองนี่ พูดให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็เหมือนว่า พระนิพพานอยู่ในเอื้อมมือชั่วเอื้อมนี่ เหมือนอย่างนั้น มันหมุนของมันละซิ นอนก็ไม่ทราบมันหลับเมื่อไรไม่หลับเมื่อไร ขนาดนั้นนะเวลามันเป็น ไม่ว่ากลางวันกลางคืน จนมันจะตายเสียก่อนได้บังคับกันเสียทีหนึ่ง จนกระทั่งมันไปหมดฤทธิ์หมดเดชหมดกำลังวังชาของมันแล้ว ไม่ได้บอกมันอยู่เอง เหอ เป็นอย่างนี้หรือที่นี่ แต่ก่อนหมุนเหมือนกงจักร ทีนี้หายหน้า ถ้าเราจะมาคิดอย่างนี้นะ เหมือนกับว่า เหออย่างนี้หรือที่นี่ เป็นอย่างนี้หรือ จะฆ่ากับอะไรจะสู้กับอะไร รู้อยู่นั้นจะว่าไง **สนฺทิฏฺฐิโก** เต็มภูมิของมันจะไปไหนอีก ดิ้นไปไหน สู้กับอะไร

มันมีเวลาสิ้นสุดด้วยนะงานของทางศาสนานี่ ท่านว่าธรรมมีเมืองพอ ธรรมมีความพอ ไม่ว่าสมาธิธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม มีความพอประจำตนทั้งนั้น เมื่อพอแล้วหยุด แน่ะ สมาธิธรรมเมื่อเต็มภูมิแล้วเท่านั้น ก้าวไม่ออก ไปไหนอีกไม่ได้ จากนั้นก็ก้าวทางปัญญา แน่ะมันก็รู้ จะเอาขนาดไหนก็อยู่แค่นั้นไม่เลยนั้น รู้แล้วพอ ปัญญาเวลาเริ่มออก ออกจนกระทั่งหมุนติ้ว ๆ แล้วเหมือนกับว่าจะไม่มีเวลายับยั้งพักตัวเลย หรือถึงระยะที่มันพักมันก็พักเอาเสียจนหายเงียบไปเลย มันพอตัวของมันแล้วนี่

ปัญญาพอกิเลสตายหมดสู้กับอะไร ปัญญาที่หมุนติ้ว ๆ เป็นธรรมจักรจะสู้กับอะไร แน่ะ เครื่องมือเครื่องต่อสู้ก็ปลดปล่อยกันออกไปเองโดยหลักธรรมชาติ นั่นจึงว่าพอ ๆ สมาธิก็พอ สมาธิธรรมก็พอ ปัญญาธรรมก็พอ วิมุตติธรรมก็พอ ถ้าเรื่องของธรรมมีความพอ เรื่องของโลกนี้ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ก็ไม่มีเมืองพอ สมบัติทั้งสามแดนโลกธาตุนี้ให้เป็นสมบัติของคนเดียวก็ยังไม่พออีก ยังจะไปหาเอาโลกไหนอีกไม่รู้ กิเลสเคยสร้างความพอให้คนไหม ไม่เคยมี เพราะฉะนั้นใครดิ้นกับกิเลสจึงมีแต่จะดิ้นตายทั้งนั้นแหละ

คนเราถ้าจะหาความเป็นอยู่การครองชีพให้เหมาะสม ต้องมีธรรมจึงจะมีความสุข มันพอสมควรแล้วก็มีธรรมเตือนว่าพอแล้ว นั่นละไม่ได้ดิ้นก็สบาย ๆ ถ้าเราปล่อยให้กิเลสฉุดลากแล้ว โอ๋ จนตายไม่มีวันพอ มีแต่ขณะที่หลับเท่านั้นเองคนเรา ถ้าไม่มีหลับแล้วเสร็จเลยนะมนุษย์เรานี่ แต่ยังดีมีเวลาพักหลับ เวลานั้นเป็นเวลาปล่อยหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ถ้าเป็นหลับสนิทนะ กาลเวลาสถานที่ไม่มี สกลกายอะไรไม่มี อิริยาบถไม่มี ญาติมิตรเพื่อนฝูงสมบัติเงินทองข้าวของ มืดแจ้งสว่างอะไรไม่

มีเวลานั้น ไม่มีอะไรทั้งสิ้น มีได้เวลานั้นเท่านั้น พอตื่นขึ้นมาก็เอาแล้ว ตะลุมบอนกันแล้ว ก็กิเลสนั่นแหละมันตะลุมบอนสับลง

เราได้สับกิเลสเมื่อไร มันว่าอะไรก็ดีไปหมด ๆ น่ะซิ ตื่นลมตื่นแล้งตื่นแดดตื่นฝนไปอย่างนั้น ไม่ได้คิดสะดุดใจว่ากิเลสเหยียบหัวใจนี่ซิ แล้วใครเป็นคนฉลาดในโลกนี้ มีแต่ดิ้นตายอยู่นั้น เอาความฉลาดมาจากไหน เอาอะไรมาอวดโลกมาอวดว่าฉลาด กองทุกข์มันโตยิ่งกว่าภูเขา แต่ละคน ๆ แต่ละราย ๆ เราไม่ได้พูดประมาทนะ เราพูดตามหลักความจริงนี่ ใครมีความสุขสบายกว่ากันในโลกนี้ เอ้าว่ามาซิ เอาหลักความจริงจับกันว่ากัน เอ้ามีธรรมเป็นพยาน เอาหลักความจริงนี้เข้าไปวินิจฉัยซิ ไปถามซิในโลกอันนี้ ไม่ว่าทวีปไหนละที่ว่าแดนมนุษย์ ที่อยู่ของมนุษย์นี่ ไปถามซิ

ใครจะมาบอกว่า เอ้อ ข้ามีความสุขแล้วเพราะข้ามีสมบัติมาก ข้ามีลูกมาก ข้ามีเมียมาก ข้ามีความเฉลียวฉลาดมาก ข้ามีความสุข...ไม่เคยมี ข้ามีมากแล้วข้าพอแล้ว ๆ ไม่มี คำว่าพอถ้าลงเรื่องของกิเลสแล้ว คำว่าพออย่ามายุ่งถ้าไม่อยากหงายว่างั้นเลย นั่นถ้าเป็นธรรมแล้วพอ ให้จำไว้ซิ นี่ละคือความจริง เราพูดความจริงให้ฟัง ก็เมื่อมันหาความพอไม่ได้ มันหิวมันโหยตลอดเวลา คนหิวโหยเป็นความสุขเหรอ เพียงหิวข้าวก็จะตายอยู่แล้วนี่ หิวน้ำก็จะตาย หิวด้วยอำนาจกิเลสตัณหายิ่งลึกยิ่งล้ำเข้าไปยิ่งกว่าอะไร ยิ่งแผดยิ่งเผาเข้าไป ยิ่งทำให้ดิ้นให้รน สนุกดูซิ ขอให้มีธรรมเป็นเครื่องดูมนุษย์ดูสัตว์เถอะน่า

พระพุทธเจ้าท่าน **โลกวิทู** ท่านเห็นหมด เหมือนคนตาดีดูคนตาบอดนั่นละ เดินงุ่มง่ามต้วมเตี้ยม ไปไหนชนนั้นโดนนี้ คนตาดีดูรู้อยู่ โอ้ มันจะไปชนนั้นน่ะ ชนจริง ๆ ตูม แน่ะ คนตาดีไม่โดน แต่คนตาบอดโดนเอา ๆ ล้มตูมตาม ๆ หน้าผากแตก **ใจบอดก็อย่างนั้นละซิ หาความสุขแต่ไม่เคยเจอความสุข โดนแต่ทุกข์ ๆ อยู่อย่างนั้นตลอดเวลาจะว่าไง ดีไม่ดียังหันหน้ามากัดศาสนธรรมอันเป็นของเลิศของประเสริฐอีกด้วย อำนาจของกิเลสมันไว้หน้าใครเมื่อไร แล้วก็มาให้คะแนนศาสนาบ้าง มาตัดคะแนนศาสนาบ้าง นั่นอำนาจของมันพอ ๆ กับหัวใจแล้วมันกัดไปหมดนั่นแหละ กัดดะไปเลยเหมือนกับสุนัขบ้า** นี่มันมีอยู่ในหัวใจของสัตว์โลกเรานี่แหละ เราไม่ได้พูดตำหนิติเตียนผู้หนึ่งผู้ใด เราพูดตามหลักความจริงซึ่งเป็นของมีอยู่แล้วดั้งเดิม

เอาละเลิกกัน

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

ใจว่างเพราะธรรม

คำว่า “กิเลส” นี้เป็นศัพท์ที่จอมปราชญ์คือศาสดาของเรา ทรงบัญญัติให้ชื่อให้นามขึ้นมา สิ่งนี้เป็นข้าศึกต่อธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นภายในใจดวงเดียวกันกับสถานที่กิเลสอยู่นั้น ท่านให้ชื่อว่ากิเลส รวมหมดบรรดาสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรมและต่อใจของโลกทั้งมวล รวมเป็นคำว่ากิเลส ท่านแยกแขนงออกไปไม่มีประมาณ แต่ส่วนใหญ่มีอยู่ ๓-๔ ประการด้วยกัน เช่น ความโลภ คือ การแสดงออกจากตัวของกิเลสเป็นอาการออกมาเป็นแขนงออกมา ถ้าอยู่เฉย ๆ สิ่งเหล่านี้ไม่แสดงออกมาก็เป็นกิเลสอยู่ตามหลักธรรมชาติของมัน ซึ่งมีอยู่ภายในใจนั้น

เวลาอาการของกิเลสแสดงตัวออกมาก็เรียกว่า กิเลสทำงาน ความโลภทำงาน ความโกรธทำงาน ความหลงทำงาน ความรักความชังทำงาน หรือความยินดียินร้ายทำงาน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องของกิเลสทำงานเพื่อผลรายได้ของตน แล้วขนผลรายได้ทั้งมวลเข้ามาสู่ใจ กลายเป็นฟืนเป็นไฟ เป็นความทุกข์ร้อนขึ้นมาที่ใจของสัตว์โลกทั่ว ๆ ไป ใจจึงไม่มีว่างจากคำว่ากิเลสแม้ดวงเดียว จะเป็นใจสัตว์ใจบุคคล กำเนิดเกิดในสถานที่สูงต่ำขนาดใดก็ตาม ขึ้นชื่อว่าเกิด ชื่อว่าภพว่าชาติแล้ว ต้องไม่ว่างจากกิเลสครองหัวใจเช่นเดียวกันหมด เป็นแต่เพียงว่ามีมากมีน้อยต่างกันเท่านั้น

กิเลสเรืองอำนาจมากภายในใจ ย่อมทำสัตว์ให้ได้รับความทุกข์ความทรมานมาก กิเลสเรืองอำนาจน้อย ความทุกข์ก็มีน้อย กิเลสหมดไปจากใจเพราะอำนาจแห่งธรรมเป็นเครื่องสังหารไม่มีเหลือแล้ว ไม่มีคำว่ายุ่งยากลำบากลำบนเหมือนกิเลสครองใจ นี่คือธรรมครองใจ ธรรมครองใจนั้นทำใจให้ว่าง ว่างโดยหลักธรรมชาติคือธรรม ยุ่งโดยหลักธรรมชาติคือกิเลส อยู่ในใจดวงเดียวกัน เพราะฉะนั้นใจจึงไม่มีคำว่าว่างจากกิเลสแม้ดวงเดียว เว้นใจพระอรหันต์เท่านั้น

แต่ก่อนใจของท่านก็บรรจุสิ่งทั้งหลายที่เป็นข้าศึกเหล่านี้เต็มอยู่เช่นเดียวกับเรา ๆ ท่าน ๆ แต่เพราะการชำระสะสางด้วยวิชาธรรม ที่พระพุทธเจ้าประทานไว้โดยถูกต้องแม่นยำนี้ ไม่ลดหย่อนอ่อนกำลัง

ศรัทธาความเชื่อมั่นในธรรม พยายามเสริมขึ้นให้มากกว่าความเชื่อมั่นในกิเลส

วิริยะความเพียร เพียรเพื่อถอดเพื่อถอนกิเลส มากยิ่งกว่าการเพียรเพื่อสั่งสมกิเลส

สติตั้งท่าตั้งทางระมัดระวังจิตใจกายวาจาของตนให้มีกำลังมากขึ้นโดยลำดับ ยิ่งกว่าการระลึกไปตามแนวแถวของกิเลสซึ่งต้องใช้สติเช่นเดียวกัน เป็นแต่เพียงว่าใช้ไปในทางที่ผิดและถูกต่างกันเท่านั้น

สมาธิ ให้มีความเหนียวแน่นมั่นคงในหน้าที่การงานของตน เพื่อถากถางถอดถอนกิเลสออกจากใจ ให้มากยิ่งกว่าความตั้งมั่นหรือความสนใจ ความแน่วแน่ในกิเลสทั้งหลาย หรือความขยันหมั่นเพียรในกิเลสทั้งหลาย พลิกกันไปคนละด้าน

ปัญญา ใช้เพื่อการถอดถอนกิเลสประเภทต่าง ๆ ออกจากใจ ให้มากยิ่งกว่าที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือของกิเลสไปทำงานเพื่อทำลายตัวเราเอง

นี่ธรรมกับโลก หรือกิเลสกับธรรม การกระทำก็อาศัยสติปัญญาเหล่านี้ แต่ท่านไม่เรียกว่าสติ ไม่เรียกว่าปัญญา ไม่เรียกสมาธิ ทั้ง ๆ ที่เป็นหลักธรรมชาติที่กิเลสนำมาใช้อยู่ตลอดเวลา เพื่อการทำลายและสังหารเรานั้นแล แต่นั้นเป็นทางผิดท่านจึงไม่เรียกว่าศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เพราะทำคนให้โง่เขลา ทำคนให้ได้รับความทุกข์ความลำบาก แต่ทางด้านธรรมะนี้เป็นศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นธรรมล้วน ๆ ในการถากถางหรือถอดถอนชำระกิเลสซึ่งเป็นข้าศึกต่อธรรม และเป็นข้าศึกต่อใจของเราออกโดยลำดับ จนกระทั่งหมดไปโดยสิ้นเชิง ตามหลักศาสนธรรมที่ทรงประกาศสอนไว้โดยถูกต้องแม่นยำแล้ว

อุบายวิธีการสั่งสอนของกิเลสเสี้ยมสอนมนุษย์ เสี้ยมสอนสัตว์ มีความแยบยล มีความละเอียดแหลมคมมากทีเดียว ถ้าไม่มีธรรมเป็นคู่แข่ง สัตว์โลกจะต้องถูกกล่อมจากวิชาของกิเลสโดยไม่มีวันฟื้นตัวได้เลย นับแต่วันล่มจมไปโดยลำดับลำดา จิตใจนี้รุ่มร้อน หากาลเวลาสถานที่อิริยาบถไม่ได้ **ถ้าลงกิเลสได้ครองหัวใจและทำงานอยู่บนหัวใจ โดยไม่มีธรรมเป็นเครื่องคัดค้านต้านทานแล้ว จะไม่มีสถานที่ใดร้อนยิ่งกว่าใจของสัตว์โลกที่กิเลสทำงาน ขอให้พากันจำไว้อย่างถึงใจ**

กิเลสเรืองอำนาจกับธรรมเรืองอำนาจนั้น ถ้าเป็นโลกก็ต่างกันคนละโลก ถ้าเป็นทวีปก็ต่างกันคนละทวีป ผิดกันถึงขนาดนั้น เท่าที่สัตว์โลกได้ยอมตนเป็นเครื่องมือของกิเลสและเป็นที่ขับถ่ายของมัน เป็นที่อยู่ที่อาศัยทุกสิ่งทุกอย่างของกิเลสนั้น ก็เพราะเราไม่มีความรู้ความฉลาดพอที่จะปลดเปลื้องหลีกเลี่ยงตนเองจากสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ จึงต้องยอมรับความทุกข์ ซึ่งเป็นผลเกิดขึ้นมาจากกิเลสผลิตขึ้นมาโดยทั่วกัน

นี่แหละ**ที่พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาในโลก เป็นลาภอันประเสริฐของสัตว์ และเป็นธรรมชาติที่อุบัติได้ยาก ก็เพราะธรรมต้องมีครู มีแบบมีฉบับ สัตว์โลกที่ถูกกล่อมอยู่ด้วยเพลงของกิเลส ใครเล่าจะไปสนใจต่ออรรถต่อธรรม ต่อวิชาที่จะมา**

ทำลายกิเลส นอกจากสนใจต่อการส่งเสริมรายได้ ให้กิเลสนำผลนั้นเข้ามาเผาลนตนทุกถ้วนหน้าไปเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้การอุบัติของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์นั้น จึงเป็นของยากของลำบากที่สัตว์โลกทั้งหลายจะได้พบได้เห็นได้ยินได้ฟัง เพราะพระวาจาพระโอวาทของพระพุทธเจ้านั้น ไม่ได้นำมาจากผู้หนึ่งผู้ใดในสามแดนโลกธาตุนี้ แต่นำมาจากหลักธรรมชาติแห่งความสามารถ ที่เป็นสัพพัญญูของพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น การที่จะได้อรรถได้ธรรมขึ้นมาสั่งสอนโลก พร้อมทั้งพระองค์ก็หลุดพ้นจากแหล่งแห่งกองทุกข์ที่กดขี่บังคับทั้งหลายได้ ก็เพราะพระบารมีที่ทรงสั่งสมมาไม่หยุดไม่ถอย และไม่พ้นจาก**พละ ๕** ที่กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นว่า ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญานี้เลย

เมื่อได้ทรงพยายามบำเพ็ญเต็มสติกำลังความสามารถไม่หยุดไม่ถอย เพราะมีแต่การบำรุงส่งเสริมโดยถ่ายเดียว ธรรมซึ่งเป็นสิริมงคล ซึ่งเป็นของดีและเป็นของดีเลิศย่อมปรากฏขึ้นในพระทัยโดยลำดับลำดา จนถึงได้ผ่านพ้นขึ้นมาเป็นความตรัสรู้ กลายเป็นศาสดาเอกของโลกให้เราทั้งหลายได้กราบไหว้บูชา และได้ยินได้ฟังคำว่าธรรม ๆ มาจนกระทั่งบัดนี้ จึงเป็นของยากของลำบากมาก สำหรับพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ที่จะมาอุบัติตรัสขึ้นในโลก และรื้อขนสัตว์โลกให้พ้นโอฆกันดารทั้งหลายเหล่านี้

เราทั้งหลายเป็นเพียงผู้ได้ยินได้ฟัง โดยไม่ต้องได้ค้นคว้าหาวิชาประเภทนี้ เพียงบำเพ็ญตามพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ยังถือว่าเป็นความลำบากลำบน ให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายรื้อถอนศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องมือของมันเสียจนสิ้น แล้วเราจะหวังประโยชน์อะไรจากความเป็นอยู่แห่งมนุษย์ และเราหวังความสุขความเจริญจากอะไร หวังความสุขความเจริญจากกิเลส ก็มีแต่ฟืนแต่ไฟที่เผาลนสัตว์ทั้งหลายอยู่

เช่นเดียวกับนักโทษหวังความเจริญในเรือนจำ จะได้ความสุขความเจริญที่ไหน ในเรือนจำสำหรับนักโทษทั้งหลายที่ถูกคุมขังไว้นั้น เราทั้งหลายที่ถูกคุมขัง เป็นนักโทษของกิเลสบังคับบัญชาอยู่ตลอดเวลา จะหวังความสุขความเจริญที่ตรงไหน ในความเป็นนักโทษแห่งวัฏจักรนี้ นอกจากจะพยายามแหวกว่ายตนให้หลุดพ้นไปเสีย ด้วยอรรถธรรมของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ความหวังที่เราต้องการนี้จะไม่ปรากฏขึ้นมา และไม่สมบูรณ์ให้เห็นตามความมุ่งหมายของเราได้เลย

การชำระกิเลสว่าเป็นของยาก อะไรพาให้ยาก ธรรมท่านไม่ได้พาให้ยาก มรรคผลนิพพานไม่ได้พาให้ยาก ธรรมทั้งหลายไม่ได้พาให้ยาก คำว่ายากคำว่าลำบากล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล หากเราไม่ฝ่าฝืนความยากความลำบาก ไม่อดไม่ทนแล้ว ก็ชื่อว่าเราแพ้กิเลสวันยังค่ำ หรือเราไม่ต่อสู้กิเลส เราหมอบราบต่อกิเลสวันยังค่ำ

ความเพียรจะไม่ปรากฏในทางที่ถอดถอนหรือชะล้างสังหารกิเลสได้เลย นี่เป็นหลักสำคัญที่เราจะคิดสำหรับนักบวช

เบื้องต้นได้พูดถึงจิตไม่ว่าง ความไม่ว่างของจิตนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ความทรมาน เพราะยาพิษฝังอยู่ภายในนั้น มีอวิชชาเป็นพื้นฐานแห่งยาพิษทั้งหลาย กระจายแขนงออกมาเป็นความโลภ เป็นความโกรธ เป็นความหลง เป็นราคะตัณหา โกรธเกลียด ชังต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นฟืนเป็นไฟสำหรับเผาลนหัวใจทั้งนั้น ไม่ใช่ของดี ทำไมจึงต้องสนิทสนมกับสิ่งเหล่านี้โดยไม่มีวันจืดจางเลย จะหาทางหลุดพ้นจากสิ่งเหล่านี้ ทำจิตให้ว่างจากสิ่งเหล่านี้ได้เพราะเหตุผลกลไกอะไรเรามองไม่เห็น ถ้าได้เห็นห่างจากพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเสียเท่านั้น จะไม่มีวันหลุดพ้นไปได้เลย จะกี่กัปกี่กัลป์ไม่มีกำหนด เรียกว่าอนันตกาล หากาลหาเวลาที่หลุดพ้นไม่ได้ มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา นี้เป็นสำคัญที่จะเป็นทางให้หลุดพ้นได้

การแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน ได้สั่งสอนมาเป็นเวลานานตั้ง ๓๐ กว่าปีมาแล้ว ควรจะถึงใจ เพราะการสั่งสอนทุกแง่ทุกมุม ไม่ได้สั่งสอนด้วยความด้นเดาเกาหมัด สอนจากเหตุจากการที่ได้ประสบพบเห็นมา ทั้งวิธีต่อสู้ วิธีรบราฆ่าฟันกับกิเลส ตลอดถึงผลที่ได้มากน้อยเพียงไร ก็นำมาทุ่มเทให้หมู่เพื่อนฟังทั้งสิ้น ไม่มีอะไรเหลืออยู่ภายในใจเลยแม้แต่น้อย หากว่าเป็นสิ่งที่จะหมดเนื้อหมดตัวไปได้แล้ว เราหมดเนื้อหมดตัวไปนานแล้ว ไม่มีอะไรเหลือติดตัวเลย ทำไมหมู่เพื่อนจึงไม่ถึงใจในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นความจริง ที่ได้นำมากล่าวมาสั่งสอนอยู่ทุกเวลำ่เวลา ทำไมจึงให้กิเลสมันฉุดมันลากเอาต่อหน้าต่อตาให้เห็นอยู่เป็นประจำ จนเกิดความสลดสังเวช บางครั้งเกิดความท้อถอย เกิดความอ่อนใจเป็นลำดับลำดา เกิดความสลดสังเวชในกิริยาอาการที่แสดงขึ้นของหมู่คณะ ซึ่งเท่ากับว่าไม่เคยได้ยินได้ฟังการแนะนำสั่งสอนหนักเบามากน้อยอย่างถึงใจนั้นมาบ้างเลย นี่เป็นเหตุให้ฝังจิต

จะคิดก็คิดนักปฏิบัติ อย่ามาแสดงความหยาบโลนให้เห็น ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล คำว่ากิเลสนั้นได้เคยเห็นเคยรู้เคยเป็นอยู่แล้วภายในจิต ถ้าหากจะวิเศษวิโสต่างคนก็ได้วิเศษวิโสไปแล้ว ไม่จำต้องมาได้รับความทุกข์ความทรมานดังที่เป็นอยู่นี้เลย นี่ก็เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีนั่นแล ความไม่ดีก็ธรรมเป็นผู้ชี้ผู้แนะตามหลักความจริงแท้ ๆ อะไรจะแสดงขึ้นมามันไม่ดีทั้งนั้น แม้แต่อยู่ภายในใจไม่แสดง มันก็ไม่ดีอยู่ภายในใจนั่นแล เวลาแสดงออกมาก็เป็นความไม่ดีของการแสดงออก แล้วนำผลเข้าไปสู่ตัวเองและเรี่ยราดสาดกระจายไปสู่วงคณะ ให้เกิดความเสียหายเดือดร้อนไปตาม ๆ กัน

กิเลสไปที่ไหนเป็นของดีเมื่อไร เป็นความกระทบกระเทือนทั้งนั้น อยู่ในใจก็กระทบกระเทือนจิตใจ ระบายออกทางกายวาจาความประพฤติ ก็กระทบกระเทือนไป

โดยลำดับลำดา หาความสวยงามในตัวเองไม่ได้ **ขึ้นชื่อว่ากิเลสแล้วต้องเป็นพิษเป็นภัยเสมอไป ไม่ว่าส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียดของกิเลส เป็นพิษเป็นภัยด้วยกันทั้งนั้น เหมือนกันกับยาพิษ จะเอาออกมาส่วนย่อยส่วนใหญ่ส่วนไหนก็ตาม เป็นยาพิษทั้งมวล ล้วนแล้วแต่สิ่งที่จะสังหารมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายให้ฉิบหายไปได้ด้วยกัน**

ขึ้นชื่อว่ากิเลสก็เป็นยาพิษสำหรับจิตใจ และเป็นมานานแล้วควรจะเข็ดหลาบ ควรจะนำธรรมเข้าไปแก้ไขถอดถอนและเชื่อธรรมอย่างถึงใจ ศรัทธาเชื่อมรรคผลนิพพาน เชื่อในบุญในกรรม เชื่อในโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นศาสดาองค์เอกอย่างแท้จริง วิริยะเพียรซิ นักปฏิบัติไม่เพียรใครจะเพียร สิ่งที่ผูกมัดรัดรึงอยู่ภายในใจของเราจนหาเวล่ำเวลา ถ้าจะพูดถึงเรื่องลมหายใจแล้ว มันจะแทบหายใจไม่ได้เพราะถูกรัดจากกิเลส แต่นี้ช่องหายใจมันเปิดไว้เราจึงได้หายใจ หากมันปิดเหมือนอาการอื่น ๆ ของจิตแล้วเราจะไม่ได้หายใจ ตายไปนานแล้ว นี้มันเปิดช่องเปิดทางไว้ให้หายใจ

ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์อยู่ภายในใจ แต่เปิดทางไว้ที่ลมหายใจไม่ให้ตาย เพราะเหตุใด เพราะใจไม่ใช่ของตาย ถึงจะทุกข์ยากลำบากขนาดไหนก็ยอมรับว่าทุกข์ แต่ไม่ฉิบหายไม่ตาย กิเลสจึงต้องได้อาศัยสถานที่นั่นคือจิตดวงนั้น เป็นสถานที่อยู่ เป็นสถานที่ทำงานของตน ส่วนจิตจะได้รับความทุกข์ยากลำบากประการใดนั้น กิเลสไม่ได้สนใจไม่ได้คิด ไม่ได้ให้อภัยแก่ผู้ใด นอกจากทำงานให้เต็มตามความต้องการของตนเท่านั้น

เป็นยังไงหัวใจเรา ปฏิบัติมาเป็นเวลานาน มีกิเลสตัวไหนถลอกปอกเปิก นอกจากธรรมกระเจิงไปเท่านั้น หากมีมากมีน้อยก็แตกกระจัดกระจายไปหมด เพราะอำนาจของกิเลสมันกดมันดัน มันบีบมันบังคับให้แสดงออกในกิริยาอาการต่าง ๆ จนดูไม่ได้ นี้หรือนักปฏิบัติธรรมะเป็นเช่นนี้หรือ เราอยากจะถามอย่างนั้น ถามตัวเองก็ถามมาพอแล้ว เพราะกิเลสในหัวใจก็เคยมีกับหมู่กับเพื่อนเหมือนกันไม่ใช่ไม่มี ก็เคยถาม ถามนี้ก็ถามเพื่อจะเอาเหตุเอาผล เพื่อความแก้ไขถอดถอนกิเลส สังหารกิเลสให้ขาดสะบั้นไปจากใจนั่นแลจึงต้องถาม นี่การถามหมู่ถามเพื่อนก็ถาม เพราะเป็นครูเป็นอาจารย์แนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนมาเต็มสติกำลังความสามารถ

เป็นอย่างไรจึงต้องเป็นเช่นนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมปฏิบัติอย่างไรจึงให้กิเลสออกหน้าออกตา เหยียบย่ำทำลายไปเสียจนจะขาดสะบั้นไปหมด เมื่อไรจะคิด อยู่กับครูกับอาจารย์ก็ได้แนะนำสั่งสอนเต็มสติกำลังความสามารถ ผลเหล่านั้นไปไหนหมด จึงมีแต่กิเลสมาออกร้านตลาด นี้หรือของดีของวิเศษอยู่ตรงนี้หรือ นั่นซี ที่ว่าไปไหนต้องเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์ ถ้าลำพังมันก็เป็นเช่นนั้น ไม่มีใครปลุกใครเตือนไม่มีใครดุด่าว่ากล่าวมันยิ่งจะไปใหญ่ ขนาดอยู่กับครูกับอาจารย์ต่อหน้าต่อตายังเป็นไปได้ ทำไมอยู่

โดยลำพังมันจะไม่แสดงเต็มฤทธิ์เต็มเดชของเพลงกิเลส เต็มกายวาจาใจเล่า ต้องเต็มอยู่ทุกเวลา มันอัดอั้นตันใจเหมือนกับติดคุกติดตะราง อยู่ในวงธรรมวงวินัย อยู่ในแวดวงของครูอาจารย์แนะนำสั่งสอน มันเหมือนกับถูกกดถูกดันเอาไว้ ไม่ได้แสดงลวดลายของกิเลสอย่างเต็มสติกำลังของมัน เวลามีโอกาสมันก็ทะลักออกมาให้เห็นชัด ๆ น่าทุเรศ

อย่างที่ก่อสร้างอะไรเล็กน้อยเท่านี้ ก็เห็นเรื่องหยาบโลนของหมู่เพื่อนมากมายทีเดียว นี่ที่คิดไว้ทุกแง่ทุกมุมว่าการก่อสร้างไม่ว่าประเภทใด เป็นข้าศึกต่อจิตตภาวนานั้น ประกาศลั่นให้เห็นชัดเจนแล้วเห็นหรือยัง ท่านทั้งหลายได้เห็นหรือยัง ในตำรับตำราท่านก็แสดงเอาไว้ เช่นอย่างในธัมมขันธกวินัยก็มี การบำเพ็ญสมณธรรม ยิ่งผู้บำเพ็ญเริ่มฝึกหัดบำเพ็ญใหม่ ๆ ด้วยแล้วให้ระมัดระวัง สถานที่ใดมีการก่อการสร้างอย่าไปอยู่สถานที่นั้น ให้หลีกเร้นอยู่ในสถานที่สงัด ไม่มีการงานอย่างอื่นหรือสิ่งแวดล้อมทั้งหลายเข้ามารบกวนใจ แม้ที่สุดไปอยู่ต้นไม้ที่ทรงดอกทรงผล มีนกกาทั้งหลายมาจิกมากินนั้นก็ไม่ให้ไปอยู่ ท่าน้ำที่ผู้คนหญิงชายขึ้นลงเสมอก็ไม่ควรไปอยู่ ให้ไปหาอยู่ในที่สงัดวิเวกนั่นท่านชี้แจงแสดงไว้ขนาดนั้น เพื่อความสะดวกสบาย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นภัยต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม งานเหล่านั้นทำได้ง่าย และการทำลายสมณธรรมของเราก็ทำลายได้ง่ายด้วย

การที่จะผลิตธรรม งานของธรรม บำเพ็ญงานของธรรม ทำงานของธรรมให้เกิดนั้น ทำได้ยาก เกิดได้ยาก แต่ฉิบหายได้ง่าย ท่านจึงสอนให้ระมัดระวัง เพียงเท่านี้เราก็เห็นได้ชัด ๆ ประจักษ์ตา ทั้ง ๆ ที่คิดไว้เรียบร้อยแล้วก็ไม่ผิดจากที่คิด ยังเลยความคาดคิดไปอีกมากมาย จนถึงเกิดความสลดสังเวชเพราะสิ่งเหล่านี้

มันทุกข์มันยากมันลำบากขนาดไหนการต่อสู้กับกิเลสการจะหักห้ามกิเลสมันจะตายก็ให้เห็นดูซินักปฏิบัติ ทำไมจะต้องไปตายด้วยความถลำไปตามกิเลสตายด้วยการต่อสู้กิเลสดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายนั้นให้ได้เห็นซิ จึงสมนามว่าเป็นศากยบุตรของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เป็นบ่อยของกิเลส เป็นทาสของกิเลส อันนี้เคยเป็นมาอยู่แล้วมันวิเศษวิโสอะไร

สอนก็สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย สอนจนไม่มีภูมิ หมดภูมิทุกสิ่งทุกอย่างสอนหมู่สอนเพื่อน ผลปรากฏขึ้นมาเห็นแต่ขวากแต่หนามเห็นแต่ฟืนแต่ไฟ ทิ่มแทงทั้งหูทั้งตาทั้งใจไม่เว้นแต่เวลำเวลา เต็มไปหมด ยิ่งมามากเท่าไรก็ยิ่งเอาฟืนเอาไฟเข้ามา เจตนาไม่เจตนาก็ตาม ไฟย่อมเป็นของร้อนเสมอ ไปสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งใด สิ่งนั้นย่อมถูกไหม้ให้ฉิบหายวางปวงไปได้ กิเลสเป็นของร้อน อะไรจะร้อนยิ่งกว่ากิเลส ไฟกองขนาดไหนก็สู้กิเลสภายในใจของเราร้อนไม่ได้

นี่ถ้าไม่เห็นภัยในกิเลสจะไปเห็นภัยกับอะไรนักปฏิบัติธรรม นี่ได้เคยชี้แจงให้ทราบทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ถอดออกมาจากจิตจากใจเทศน์ให้ฟัง เพราะเจตนาความเมตตาความสงสารอยากให้รู้ให้เห็นธรรมเหล่านี้ กิเลสประเภทเหล่านี้ ยากนักยากหนาที่จะขุดคุ้ยขึ้นมาให้เห็นทั้งโทษทั้งคุณ โทษของกิเลสก็ให้เห็นอย่างถึงใจ คุณค่าของธรรมก็ให้เห็นอย่างถึงใจด้วยการประพฤติปฏิบัติ การชี้แจงจึงต้องชี้แจงทั้งโทษทั้งคุณ ชี้แจงทั้งวิธีละวิธีบำเพ็ญอย่างถึงใจทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่น่าจะเป็นขวากเป็นหนาม เป็นหอกเป็นหลาวแหลมมาทิ่มแทงดังที่เห็นอยู่นี้เลย

ใครจะอยู่จะไปก็ไป อย่ามาทำให้หนักใจ เราสอนเพื่อความเบาใจ ให้ธรรมเกิดขึ้นมีในใจของพระ และเป็นที่เบาใจทั้งผู้มาศึกษาอบรม ทั้งผู้แสดงและผู้ที่อยู่ร่วมกันมากน้อย ธรรมมีอยู่ที่ใดย่อมมีความสงบเย็นใจ ถ้ากิเลสมีอยู่ที่ใดเป็นฟืนเป็นไฟหาความสงบร่มเย็นไม่ได้ มันออกทุกแง่ทุกมุมแซงหน้าแซงหลัง นี่ได้ทุเรศนะ เพียงพาทำก่อสร้างอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านี้ เกิดความสลดสังเวชเอามากคราวนี้ ตั้งแต่อยู่กับหมู่คณะมาก็มีคราวนี้ เราก็คิดแล้วคิดเล่าก่อนที่จะตัดสินใจลงทำอันนี้ก็ดี แล้วก็เป็นไปตามที่คิด แล้วเลยคาดไปอีกมากมาย เลยคาดเลยคิดไปอีก ให้เห็นความหยาบโลนของกิเลสที่แสดงออกมา จะเจตนาไม่มีเจตนาไม่สำคัญ ความหยาบต้องเป็นความหยาบวันยังค่ำ

การทำอะไรได้ระมัดระวังก็เพื่อหมู่เพื่อคณะให้เป็นผลเป็นประโยชน์ ไม่ได้ทำสุ่มสี่สุ่มห้า โดยถือว่าเป็นหัวหน้าวัดแล้วก็ทำไปตามความชอบใจของตน นี่ไม่เคยคิดอย่างนั้น คิดแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรม คิดเกี่ยวข้องกับหมู่กับเพื่อนเสมอ ใครมาอยู่มากน้อยก็แนะนำสั่งสอนให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ผิดถูกประการใดสอนโดยไม่มีความเกรงใจคนนั้นเกรงใจคนนี้ยิ่งกว่าธรรม ความเกรงใจหาเหตุหาผลไม่ได้นั้นก็คือความหมอบราบต่อกิเลส นี่ไม่หมอบ ผิดตรงไหนบอกกันตรงนั้นเลย เพราะความผิดนั้นเป็นเรื่องของกิเลส เป็นข้าศึกของธรรม ต้องบอกให้รู้ ให้รู้วิธีหลบวิธีหลีก วิธีละ วิธีแก้ไขถอดถอน

อะไรที่เรืองอำนาจอยู่ทุกวันนี้ ก็มีแต่อันเดียวนี้เท่านั้นในหัวใจของสัตว์โลก วิเศษวิโสที่ตรงไหน ไปถามซิถามทุกชาติชั้นวรรณะ ใครได้รับความวิเศษวิโสเพราะกิเลสที่กล่าวมาเหล่านี้เรืองอำนาจอยู่ภายในใจ ธรรมต่างหากทำให้คนได้รับความสงบสุขร่มเย็น ความเจริญ-เจริญที่ใจต่างหากยิ่งกว่าด้านวัตถุ วัตถุถ้าไม่มีใจเป็นเครื่องอบรมเป็นแนวหน้าแล้ว ก็กลับมาเป็นฟืนเป็นไฟเผาโลกอยู่โดยดี

ว่าวัตถุเจริญ บ้านนั้นเจริญ บ้านนี้เจริญ แต่ไม่ได้พูดถึงว่าใจของผู้เป็นเจ้าของของบ้านนั้นเมืองนี้เจริญ นี่ซิสำคัญ มันทำลายตรงนี้ ถ้าเจริญจริง ๆ โลกก็ต้องได้รับ

ความสุขความสบายสงบร่มเย็น นี่อะไรจะเจริญขึ้นขนาดไหนก็ตาม ความทุกข์ร้อนยิ่งทวีรุนแรงขึ้นโดยลำดับลำดา มันเจริญอะไรถ้าไม่เจริญด้วยฟืนด้วยไฟ เพราะความโลภไม่มีเมืองพอ ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ความมักใหญ่ใฝ่สูง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องเสริมฟืนเสริมไฟให้เผาลนจิตใจของโลก แล้วโลกจะเอาความเจริญมาจากสิ่งเหล่านี้ได้ยังไง ก็มีแต่ความบ่นละเมอเพ้อฝันไป ฝันดิบฝันสดไปอย่างนั้น หาความสุขความเจริญไม่เจอจนกระทั่งวันตายถ้าไม่ได้นำธรรมเข้าไปบำรุงจิตใจ ประพฤติปฏิบัติตามธรรม ให้ธรรมเป็นผู้พาดำเนิน

ไม่ว่าหน้าที่การงานอันใดวัตถุใด ถ้าธรรมเป็นเครื่องพาดำเนินแล้วจะมีความสงบร่มเย็น ว่าโลกเจริญก็เจริญจริง เจริญด้วยธรรมไม่ใช่เจริญด้วยฟืนด้วยไฟดังที่เป็นอยู่เวลานี้ ซึ่งเห็น ๆ กันอยู่ทั่ว ๆ ไป พูดกันเต็มปากว่าบ้านนั้นเจริญ เมืองนี้เจริญ มีตึกรามบ้านช่องตลาดลาดเลเหลืองอร่ามงามตา มันงามแต่ตานั้นซิแต่ใจเป็นฟืนเป็นไฟ เอาอะไรมาประเสริฐมาเจริญ หัวใจไม่ได้มองดู มีแต่ความใฝ่ฝันเอาอะไรมาเจริญ

นี่เราเป็นนักบวช เขาให้ชื่อว่ากรรมฐานก็ตื่นเงาตัวเอง ทั้ง ๆ ที่หัวใจของกรรมฐานไม่ได้ชำระซักฟอก ไม่ได้รู้สึกตัวเลย มันเอาอะไรมาเจริญ ความสงบร่มเย็นเพียงเล็กน้อยก็ไม่มีเอาอะไรมาเจริญ ถ้าความสงบไม่มีภายในใจแล้วมันก็ร้อนเช่นเดียวกับฆราวาส หรือยิ่งกว่าเขาเสียอีก มันวิเศษอะไร เพียงผ้าเหลืองอยู่ตามตลาดอดอยากเมื่อไร จะเอารถไฟใส่ก็ได้ บวชเฉย ๆ กิเลสไม่ได้บวชด้วย ไม่ได้ฝึกหัดอบรม ไม่ได้ดัดแปลงแก้ไขถอดถอนกิเลสซึ่งเป็นตัวภัยอยู่ภายในใจจะเอาอะไรมาร่มเย็น

การบวชมาก็เป็นช่องเป็นโอกาสดีที่สุดแล้วที่จะได้ห้ำหั่นกับกิเลส ซึ่งถือว่าเป็นตัวพิษตัวภัยให้บรรลัยไปจากใจ ด้วยความพากเพียรเอาจริงเอาจังของแต่ละราย ๆ ซึ่งเป็นนักบวชนักปฏิบัติด้วยกัน นี่ความเจริญอยู่ที่นี่ต่างหาก ไม่ได้อยู่กับวัตถุนั้นวัตถุนี้ เช่นอย่างวัดของพระ วัดก็เป็นสถานที่ที่บำเพ็ญของพระ จตุปัจจัยไทยทานเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากศรัทธาญาติโยมของเขา เขาเป็นผู้เก็บผลประโยชน์จากศรัทธาของเขาต่างหาก เราเอาผลประโยชน์อะไรจากสิ่งนั้น นอกจากเพียงอาศัยเพื่อเลี้ยงอัตภาพไปวันหนึ่ง ๆ จุดใหญ่ก็เพื่อบำเพ็ญธรรมเอาความดิบความดีความสงบร่มเย็น ความประเสริฐเลิศเลอจากการประพฤติปฏิบัติของตนนี้ต่างหาก

ตื่นอะไร เกิดมาก็เกิดกับวัตถุ ท้องของแม่ก็เป็นวัตถุไม่ใช่เหรอ ตัวของเราก็เป็นวัตถุ ตกคลอดออกมาจากสถานที่ใดก็เป็นวัตถุทั้งนั้น ในบ้านในเรือนตึกรามบ้านช่องหอปราสาทราชมณเฑียร มีแต่วัตถุทั้งนั้นตื่นไปอะไร ส่วนธรรมไม่มีในใจนั่นซิ ที่มันกระเสือกกระสนกระวนกระวายอยู่เวลานี้โลกของเรา เพราะไม่มีธรรมในใจ หันหน้า

ซ่องสุมกับกิเลสวันยังค่ำคืนยังรุ่ง หลับตื่นลืมตามีแต่หันหน้าซุกหัวให้กิเลสเผาเอาฟันเอาแหลกแตกกระจาย แล้วยังจะบ่นหาความสุขที่ไหนกันอีก หวังความสุขที่ไหนกันอีก โดยที่จิตใจซึ่งเป็นสถานที่ที่เกิดแห่งความสุข ไม่สนใจที่จะบำรุงรักษาให้มีความสงบร่มเย็นเท่าที่ควร และให้สงบร่มเย็นอย่างราบคาบด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม แล้วเราจะหวังผลประโยชน์กับอะไร

ฟังให้จริงซินักปฏิบัติ มาฟังเล่น ๆ ได้เหรอ ธรรมะของพระพุทธเจ้าไม่ใช่ตุ๊กตาเครื่องเล่นของเด็ก ศาสดาไม่ใช่ศาสดาตุ๊กตา ธรรมจึงไม่ใช่ธรรมตุ๊กตา พอที่จะมาเป็นเครื่องเล่นของนักบวชนักปฏิบัติเรา ถ้าไม่ใช่นักปฏิบัติเราเป็นตุ๊กตาเท่านั้น ตุ๊กตากับตุ๊กตามันก็เข้ากันได้ดี อยู่ไปวันหนึ่ง ๆ ไม่ได้คิดอ่านไตร่ตรองอะไรเกิดผลประโยชน์อะไร

ที่อยู่ที่อาศัยก็เหมือนกัน ดูไปตามร้านต่าง ๆ นั้น เอาผ้ามาจากสวรรค์วิมานที่ไหนมาตัดมากั้น ผ้าอยู่ในวัดนี้เต็มไปไม่อดไม่อยาก ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมดิ้นรนหาอะไร มันแซงไปอย่างนั้นซิ เดินไปตามนั้นจนดูไม่ได้ มันไม่ทันสมัย หาแต่ของดิบของดีตามกิเลสชอบ ๆ นั่นแหละมาทำ รู้ไหมว่ากิเลสเหยียบหัวใจ วัตถุเหล่านั้นมันวิเศษยิ่งกว่าธรรมเหรอ จึงต้องไปสนใจกับสิ่งเหล่านั้นมากยิ่งกว่าธรรม

พระพุทธเจ้าท่านพาฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมเหรอ พาลืมเนื้อลืมตัวกับโลกามิสทั้งหลายเหรอ เราถึงได้เป็นอย่างนั้นนักปฏิบัติ ผ้าเต็มอยู่ในวัดนี้ทำไมไม่เอาไปตัดไปทำ ให้กิเลสฉุดลากคอออกไปหาอะไรของอย่างนั้นมาทำ มันยิ่งโก้ยิ่งหรูขึ้นไปทุกวัน ๆ เหยียบย่ำทำลายวัดวาอาวาสครูบาอาจารย์เข้าไปโดยลำดับทั้งเก่าทั้งใหม่ เก่าเหยียบแบบหนึ่งทำลายแบบหนึ่ง ใหม่เหยียบแบบหนึ่งทำลายแบบหนึ่ง มีแต่เรื่องทำลาย หาความส่งเสริมแทบจะมองไม่เห็นแล้วนะเวลานี้ในวัดนี้ แล้วหลั่งไหลเข้ามาเรื่อย ๆ มาหาประโยชน์อะไร แนะนำสั่งสอนทำไมไม่ฟัง สั่งสอนนี้สั่งสอนเพื่อให้เลวทรามลงไปเหรอ สั่งสอนเพื่อชำระความเลวทรามต่างหาก เพื่อของดิบของดีจะได้เกิดขึ้นภายในใจต่างหาก แล้วทำไมจึงกลับไปเป็นอย่างนั้นขึ้นมา ยิ่งเกิดความสลดสังเวชนะอยู่ไปนาน ๆ กับหมู่กับเพื่อน

นี่ก็ทน ที่อยู่กับหมู่กับเพื่อนไม่ใช่อยู่ด้วยความสมัครใจ ทนเอา ก็เพราะความสงสาร แต่แทนที่จะสนองความสงสารด้วยการประพฤติปฏิบัติให้เห็นเป็นที่งามตางามใจ กลับกลายเป็นเรื่องการเหยียบย่ำทำลายความสงสาร แล้วมาสนองด้วยสิ่งเลวร้ายทั้งหลายเหล่านี้ มันเลยเกิดความท้อถอยอ่อนใจที่จะแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนต่อไป นอกจากหนีไปอยู่คนเดียวเสียเท่านั้น สอนก็ไม่เป็นประโยชน์แล้วจะฝืนสอนไปทำไม ก็มัน

ไม่เป็นประโยชน์ยังจะฝืนทำอยู่ทำไม ถ้าเป็นเหตุผลแล้วก็ไม่ควรฝืน ทำอะไรเป็นประโยชน์ค่อยทำ ไม่เป็นประโยชน์ทำไปทำไม

การแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนก็สอนมามากต่อมากเต็มเม็ดเต็มหน่วย จนไม่มีอะไรจะพูดแล้วเวลานี้ แล้วทำไมผลจึงแทรกจึงแซงขึ้นมาแบบนี้ ซึ่งเป็นเรื่องเสี้ยนเรื่องหนามของศาสนธรรมและวงปฏิบัติด้วยซ้ำให้เห็นตำตาอยู่นี่ เดินเข้าไปซิตามร้านเหล่านั้นน่ะ ไปหาผ้ามาจากไหน ได้ผ้ามาจากไหน ถึงได้หรูหราเอานักหนาขนาดนั้น ถ้าเรานับถือครูถืออาจารย์แล้วทำไมไม่ปรึกษาปรารภสักคำหนึ่ง หรือถ้าได้ปรึกษาปรารภสักคำหนึ่งมันจะไม่เรียกว่าได้เหยียบย่ำทำลายศาสนาและครูบาอาจารย์อย่างเต็มฝ่าเท้าอย่างนั้นเหรอ และดูท่านทั้งหลายที่มานี้ก็ไม่ได้ตั้งใจมาอย่างนั้น มาด้วยเจตนาอย่างนี้แต่ทำไมกิริยาที่ทำจึงเป็นอย่างนั้น มันขัดกันอยู่ตลอดเวลา

มันกำลังจะเป็นบ้าวัตถุแล้วนะเวลานี้วัดนี้น่ะ หรูหราโก้ หัวใจเป็นฟืนเป็นไฟไม่ดูบ้างเหรอ นี่สอนเพื่อหัวใจต่างหากนะ ไม่ได้สอนเพื่อจะสั่งสมเหล่านั้น เอาอันนั้นมาอวดโลกนะ โลกเขามีดีกว่านั้นก็มีมาก แต่ไม่มีอะไรดียิ่งกว่าธรรม จึงต้องสอนลงในอรรถในธรรม ประเสริฐก็มีแต่ชื่อ ไม่มีอะไรประเสริฐยิ่งกว่าธรรม จึงสอนลงตรงนี้

เห็นอะไรเป็นของดิบของดีเวลานี้ มันแทรกมันแซงขึ้นทุกแง่ทุกมุม เราเลยอกจะแตก ยิ่งธาตุขันธ์ชำรุดลงไปไม่ค่อยได้แนะนำอบรมสั่งสอนหมู่เพื่อน อยู่ตามสภาพของธาตุของขันธ์ ก็ยิ่งทวีรุนแรงขึ้นในเรื่องฟืนเรื่องไฟเรื่องเสนียดจัญไรทั้งหลาย สั่งสมขึ้นทุกแห่งทุกหน ทุกมุมวัดทุกรายเข้าไปแล้วเวลานี้ มันเป็นยังไง ที่สอนมาเหล่านั้นไม่มีอะไรเป็นประโยชน์เลยยิ่งกว่ากิเลสตัวที่ฝังใจอยู่เวลานี้ ให้แสดงฤทธิ์เต็มที่เต็มฐานของมันอย่างนั้นเหรอ

มันเหมือนกับว่าอัดอั้นตันใจ เหมือนกับอยู่ด้วยถูกบังคับกดขี่ แล้วอยากแสดงลวดลายอวดธรรมทั้งหลายด้วย อวดครูบาอาจารย์ทั้งหลายบ้าง ถ้าไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็บ้าง นี่เข้าใจว่าไม่บ้าง มันเต็มภูมิ..ความเลว เอาซิ ถ้าเป็นไปตามความมุ่งหมายที่มา มันจะตายเพราะความพากเพียรบังคับกิเลสตัวมันอยากดีดอยากดิ้นก็เอาให้เห็นดูซิ มันจะชักลงทั้งเป็นก็ให้เห็นนี่ จะเป็นยังไงนักปฏิบัติ การต่อสู้กิเลสจนถึงขนาดขั้นสลบก็ให้เห็นซิ พระพุทธเจ้าทรงเป็นมาแล้วนี่สลบ จะเป็นอะไรไป

มองไปไหนมีแต่เรื่องกิเลสอวดกัน ฟังอะไรมีแต่เรื่องของกิเลสออกทำงาน ถ้าเป็นสนามเหมือนสนามกีฬานี้ก็เต็มไปด้วยกิเลสออกลวดลายเต็มสนาม ธรรมต้องหมอบต้องหลบต้องซ่อน หากว่ามีอยู่บ้างก็หลบก็ซ่อน ส่วนมากธรรมกระเจิงไม่มีเหลือมีแต่กิเลสเต็มสนามและเล่นเต็มเพลงเต็มลวดเต็มลาย เรายังเพลินอยู่เหรอ เรายัง

สบายอยู่เหรอ ยังหยิ่งในตัวอยู่เหรอ เป็นถึงขนาดนั้นเวลานี้ ยังไม่ยอมรู้สึกตัวอยู่เหรอ ที่สอนทั้งหมดทุกบททุกบาทก็สอนเพื่อให้รู้สึกตัว ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

นี่อยู่สบาย ที่ไม่สบายนี่ก็เพราะหมู่เพราะเพื่อนนั่นเอง เราอยู่สบายไม่ใช่คุย อยู่ได้สบาย ๆ ความเจ็บความทุกข์ความลำบากลำบนในเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ เป็นสิ่งที่เคยมีเคยเป็นอยู่แล้วกับธาตุกับขันธ์อันนี้ เรียนธรรมะก็เรียนอยู่ในเรื่องธาตุเรื่องขันธ์เรื่องสัจธรรม เรียนอยู่ที่นี่ทำไมจะไม่รู้ ทำไมจะอยู่ด้วยกันไม่ได้ เพราะเคยอยู่ด้วยกันมาแล้วนี่ มันทนไม่ไหวจะแตกก็แตกไปซิ แน่ะ ยากอะไร จะอยู่ก็อยู่ไป จะแตกก็แตกไป ดินน้ำลมไฟเป็นเรื่องของดินน้ำลมไฟ

ถ้าเราฉลาด ความฉลาดก็เป็นเรื่องของเรา ไม่ได้ติดให้จม ให้สิ่งเหล่านี้ได้เหยียบย่ำทำลายจิตใจให้ลำบากลำบน ถ้าฉลาดตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว เรียนสัจธรรมก็เรียนอยู่ที่นี่ รู้กันอยู่ที่นี่ แล้วกระทบกระเทือนกันที่ไหนเมื่อต่างอันต่างจริงต่างอันต่างรู้กันแล้ว ส่วนมากมีแต่ใจเป็นฝ่ายโง่ให้สิ่งเหล่านั้นเหยียบย่ำทำลายทับถมโจมตีจนแหลก ไม่ตายก็ต้องดิ้นรนกระวนกระวายอยู่งั้น เพราะจิตไม่เคยตาย

เล้ยไม่มีอะไรดิบดีเลย มีแต่กิเลสออกหน้าออกตาออกลวดลายอยู่ทั้งวันทั้งคืน ยืนเดินนั่งนอน เลยเป็นวัดสั่งสมกิเลสไปเสียหมด พระเณรทั้งหมดก็กลายเป็นคลังกิเลสไปหมด ไม่มีคลังแห่งธรรมแล้วทำยังไง ยังสนุกยังเพลินอยู่เหรอเวลานี้ ผู้ที่ดีก็เลยเป็นความหนักใจ ความรำคาญ อยู่ไม่สะดวกสบาย ผู้ไม่เป็นท่าก็ยิ่งสนุกแสดงลวดลายทำลายหมู่เพื่อนนอกจากทำลายตัวแล้ว ให้กีดให้ขวางกันอยู่ตลอดทุกแห่งทุกหน เป็นยังไงเป็นมงคลแล้วเหรอ นี่อกจะแตกแล้วนะกับมงคลเหล่านั้นน่ะ

ปกติแม้ไม่ได้แนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน ความเป็นห่วงเป็นใยหมู่เพื่อนก็เต็มหัวใจไม่เคยลดน้อยลงบ้างเลย ตามองไปไหนก็มองเพื่อหมู่เพื่อน ฟังอะไรก็ฟังเพื่อหมู่เพื่อน ความบกพร่องสมบูรณ์ตรงไหนต่อตรงไหน ฟังอย่างนั้นดูอย่างนั้นดูหมู่ดูเพื่อน ไม่ได้ดูเพื่อความยกโทษยกกรณ์แบบโลก ๆ เขา ดูก็ดูเพื่ออรรถเพื่อธรรม ดูเพื่อการแก้ไขถอดถอน ส่งเสริมในสิ่งที่ควรส่งเสริม ให้แก้ไขถอดถอนสิ่งที่ไม่เป็นมงคลทั้งหลายออกจากตัวเอง จึงเป็นความลำบากอยู่ไม่น้อยที่เกี่ยวกับหมู่กับเพื่อน ต้องได้สังเกตอยู่ตลอดเวลา เดินไปไหนตาก็ต้องได้ดู หูต้องฟัง ใจต้องคิดเสมอ ไม่ได้คิดเพื่อตัวเอง ส่วนมากคิดเพื่อหมู่เพื่อนทั้งนั้น หนักหรือไม่หนัก แล้วยังจะมาว่าดุด่าว่ากล่าวอยู่เหรอ

การแนะนำสั่งสอนก็หมดทุกสิ่งทุกอย่าง วิธีการประพฤติปฏิบัติก็ได้แสดงให้ฟังโดยลำดับลำดาไม่มีปิดบังลี้ลับ ความทุกข์ความยากความลำบากทั้งหลายไม่มีอะไรเกินการรบกับกิเลสนะ แน่ะบอกแล้ว กิเลสนี่ฉลาดแหลมคมมากจึงได้ครองไตรภพนี้ แน่ะก็บอกแล้ว วิชาธรรมถ้าไม่เข้มแข็งไม่เอากันจริง ๆ แล้วจะไม่ทันกิเลส แน่ะบอกหมด

เพราะอันนี้มันคล่องตัวของมันแล้ว ถ้าเป็นนักมวยก็แชมเปี้ยน รวดเร็วทุกกิริยาที่เคลื่อนไหว ถ้าไม่ได้ฝึกหัดธรรมให้เข้าเป็นคู่แข่งกันไปโดยลำดับลำดาแล้วจะไม่เห็นเพลงของกิเลส จะถูกต่อยเอา ๆ อยู่ตลอดไป ได้รับความทุกข์ความทรมานเพราะถูกกระทบกระเทือนถูกต่อยจากกิเลสอยู่เรื่อยไป หาวันเวลาที่จะหลุดพ้นไปไม่ได้เลย นั่นความไม่มีความเพียร ความไม่มีศรัทธา ความไม่มีสติ ความไม่มีสมาธิ ความไม่มีปัญญาทางด้านธรรมะ เป็นผลร้ายต่อเราอย่างนั้นแล เพราะธรรมทั้งหมดนี้กลายเป็นเครื่องมือของกิเลสกลับมาห้ำหั่นเรา แล้วเราจะหวังความสุขความเจริญจากอะไร

เคยกล่าวไม่รู้กี่ครั้งกี่หน พูดไม่รู้กี่ครั้งกี่หน ก็เพื่อให้เป็นคติ ให้เป็นที่มั่นใจ ให้เป็นผู้หนักแน่นไม่ให้อ่อนแอท้อถอยนั่นเอง ที่พูดถึงเรื่องว่าการต่อสู้การทำงาน งานอะไรก็ตามไม่ได้หนักเหมือนงานต่อสู้กับกิเลส แก้ไขถอดถอนกิเลส นี่ได้บอกอยู่เสมอว่า สติปัญญามีเท่าไรได้ทุ่มกันลงเต็มสติกำลังความสามารถ ไม่งั้นไม่ทันกลมายาของมัน ยิ่งขั้นเริ่มแรกออกประพฤติปฏิบัติด้วยแล้ว ล้มลุกคลุกคลานจนกระทั่งเกิดความท้อถอยน้อยใจตัวเอง ซึ่งก็เป็นเรื่องของกิเลสอีกเหมือนกัน เพราะจิตจะเอาให้อยู่มันไม่อยู่ มันดีดมันดิ้นอยู่ต่อหน้าต่อตาให้เห็นนั้นน่ะ มันไปต่อหน้าต่อตา ฉุดลากเราไปด้วยต่อหน้าต่อตา ก็ได้พูดให้ฟัง แต่ยังไงก็ไม่พ้นความอุตส่าห์พยายาม ความเข้มแข็ง กิเลสมีกำลังมากต้องใช้ความเข้มแข็งและอุบายวิธีที่จะตัดทอนมันลงด้วยวิธีใด เช่นอย่างการอดอาหารนี่ก็เหมือนกัน ก็เพราะกำลังของธาตุมีมากขึ้นโดยลำดับ มันก็ช่วยส่งเสริมทางด้านจิตใจซึ่งเป็นตัวกิเลสตัณหาอยู่เต็มตัวแล้วนั้น ให้มีกำลังมากขึ้น จึงต้องได้ตัดทอนทางนี้ลง เราเป็นคนหยาบ ได้ใช้ความฝึกทรมานตนจนสุดความสามารถทุกแง่ทุกมุมตามกำลังของตนนั่นแหละ

ใครจะไม่หิวไม่ได้กินข้าว ธาตุมันต้องการมันต้องหิวต้องโหยต้องอยาก แต่ถ้าให้กินเข้าไปมาก ๆ แล้ว กิเลสมีกี่กองพลมันก็ยิ่งส่งเสริมกันขึ้นอย่างรวดเร็ว นั่งสมาธิภาวนาทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ใจมันคึกมันคะนอง มันก็ฉุดลากเราไปต่อหน้าต่อตาเอากลับมาไม่ได้ เวลาอดนอนหรือผ่อนอาหารลงไปให้มีกำลังน้อย เครื่องมือของกิเลสก็นับว่าลดกำลังลงไป ๆ เห็นได้ชัด สติก็ค่อยตามกันทันพอรั้งกันไว้ได้ สงบชั่วระยะเวลา นี่ก็เห็นผล

เมื่อได้เห็นผลเช่นนั้น ถึงจะยากลำบากขนาดไหนก็ต้องได้ตะเกียกตะกาย เอ้าทั้ง ๆ ที่อยากทั้ง ๆ ที่หิว ๆ โหย ๆ จนตัวสั่น เอาก็เอ้า อันนี้เราเคยกินมาแล้ว หิวก็เคยหิวมาแล้ว ธรรมนั้นเรายังไม่เคยได้ ผู้ประเสริฐเลิศโลกเสียด้วยเป็นผู้ประกาศว่าธรรมนี้ประเสริฐ เราจะพยายามเอาธรรมให้ได้ก็ต้องตะเกียกตะกาย หิวโหยขนาดไหน ทุกข์ลำบากเพราะความหิวความโหยความอ่อนเพลียขนาดไหนก็ต้องได้ทำ เพราะมันลำบาก

ในขั้นเริ่มแรก จนกระทั่งได้รับความสงบร่มเย็น เพราะอุบายวิธีการต่าง ๆ ซึ่งทำไม่ลดละท้อถอย ผลก็ปรากฏขึ้นมา นี่ก็ได้เล่าให้ฟังหมดแล้ว

เมื่อได้ผลอย่างไร ทุกข์ยากลำบากก็ให้ทราบว่า นี่นิสัยของเรากิเลสของเรามันนิยมเช่นนี้ ธรรมของเรานิยมเช่นนี้ ได้ผลด้วยวิธีการนี้ ยากลำบากขนาดไหนก็ต้องทำ จะไปหลีกไปเลี่ยงไปทำอย่างอื่นตามความชอบใจไม่ได้เกิดผลอะไร สิ่งที่เกิดผลมีอยู่ยากลำบากก็ต้องทำ นี่แหละการฝึกทรมานจิตมันยากอย่างนั้น

ประสาทก็เร็ว ทางตาทางหูทางจมูกมันรวดเร็ว ใจซึ่งเป็นตัวกิเลสแสดงอยู่ภายในก็รวดเร็ว เพราะอันนั้นแหละพาให้ตาหูรวดเร็ว เพราะกิเลสตัวนั้นแหละตัวมันคึกมันคะนองมันรวดเร็วอยู่ภายในตัวของมันเอง ไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์อะไรก็แสดงความคึกความคะนองอยู่ภายในตัว เหมือนกับว่ามันโดดมันเต้นอยู่บนเวทีบนหัวใจเรานั้นละมันไม่ได้ออก ถูกบังคับไว้ก็กระทืบเวทีกระทืบโรงจนจะบรรลัย คือกระทืบหัวใจเรา ถึงขนาดนั้นนะเวลามันคึกมันคะนอง มันเป็นด้วยกันนั่นแหละ แต่ก็ไม่พ้นอุบายวิธีการต่าง ๆ ที่ฝึกทรมาน จนกระทั่งมันสงบได้และสงบได้อย่างราบคาบ เพราะการฝึกการทรมาน

ทุกข์ก็ยอม ธาตุขันธ์ยิ่งตอนยังหนุ่มยังน้อยด้วยแล้วมีกำลังมาก ฉันอะไรลงไปคอยแต่จะมีกำลังคอยแต่จะเสริมกิเลส นี่ซิจึงต้องได้ฝึกได้ทรมานเจ้าของ หิวโหยขนาดไหนก็ต้องได้อดได้ทนเพื่อรสของธรรม ยิ่งกว่ารสของลิ้นของปากของท้องของอาหารการกินเป็นไหน ๆ ก็ต้องได้ฝืนได้ทำ ด้วยเหตุนั้นปฏิปทาของเราจึงมักเป็นความลำบากเรื่อยมาด้วยการอด ทั้ง ๆ ที่อยาก ๆ หิว ๆ อยู่นั้นแหละก็ต้องได้ทำเอาทนเอา เพราะเห็นผลภายในจิตใจ จนท้องเสีย เสียเราก็ไม่ได้เสียดายท้องยิ่งกว่าธรรม เสียก็เสียไปซิ เขาไม่ได้ฝึกทรมานอย่างเราเขาก็มีท้องเสียเหมือนกัน วิเศษวิโสอะไรกับท้องดีท้องเสียนั้น ธรรมต่างหากเป็นของวิเศษ แน่ะ ก็ไม่เสียใจที่เคยทำลงไปแล้ว น่าเสียใจไม่อยากจะทำอีกหรือน่าขยะแขยง ไม่ได้เป็น เหล่านี้เป็นความลำบากทั้งนั้น

จนกระทั่งจิตสงบได้แล้วก็ขนาบใหญ่เลยเชียว เพราะความทุกข์ความลำบากด้วยความคึกคะนองของกิเลสนี้ได้เห็นประจักษ์ มันเข็ดมันหลาบ แต่หาทางออกไม่ได้ หาทางหลบหลีกปลีกตัวไม่ได้เพราะกำลังไม่พอ เมื่อกำลังพอขนาดไหนก็ฟัดกันขนาดนั้นลงไป จนกระทั่งเห็นได้ชัด ๆ สงบไม่ดิ้นไม่ดีด อยู่สบาย...เย็น นี่เพียงขั้นสมาธิเท่านั้นก็สบายแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ซึ่งเคยพัวพันเอาเป็นฟืนเป็นไฟมาเผาลนตัวเองอยู่ตลอดเวลาก็สงบไป เพราะความอิ่มภายในจิตใจ

ใจอิ่มธรรมในขั้นความสงบย่อมไม่หิวโหย ไม่กระโดดโลดเต้นไปถึงรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายนอกมาเป็นอารมณ์เผาตัวเอง อาศัยธรรมเป็นอารมณ์...เย็น จากนั้นก็พิจารณาทางด้านปัญญาคลี่คลายมันออก กิเลสมันหมอบเฉย

ๆ เรื่องของความสงบเรื่องสมาธิ กิเลสหมอบเท่านั้น ไม่ได้ตายไม่ได้ฉิบหายไป นั่นเป็นเรื่องของปัญญาพิจารณาคลี่คลายให้เห็นในสกลกาย ดังท่านสอนไว้ในเวลาบวช เริ่มต้นบวชใครก็ต้องได้เรียนหลักธรรมกรรมฐาน ๕ มี เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ เป็นต้น ในอาการ ๓๒ ซึ่งเต็มอยู่ในร่างกายของเรานี้

นี่เป็นของเล็กน้อยแล้วเหรอ นี่แหละเครื่องมือปราบกิเลสตัวรักสวยรักงาม ตัวยึดมั่นถือมั่น ตัวราคะตัณหาออกจาก เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่เอง ว่าสวยว่างามปั้นขึ้นมา มันสวยงามที่ตรงไหนผม เพียงหลุดตกลงไปในภาชนะก็เป็นสิ่งที่ขยะแขยงไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่อยู่บนศีรษะนี้ประคับประคองกันแทบเป็นแทบตายว่าสวยว่างาม พอตกลงไปคลุกเคล้ากับอาหารแล้วเป็นยังไงจิตใจเรา มันเป็นกลมายาขนาดไหนเรื่องกิเลสนั่นน่ะ อยู่บนหัวนี้ว่าสวยว่างามน่ารักใคร่ชอบใจยิ่งกว่าเทวดา จึงต้องเอากรรมฐานนี้เข้าไปคลี่คลายดู เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ดูให้เห็นตามความจริง อย่าดูไปตามความปลอมของกิเลส มันสวยที่ไหน..ไม่มี มันปลอมมันหลอกเอาต่างหาก ความจริงมีแต่ปฏิกูลมีแต่โสโครกเต็มไปหมด ยิ่งเข้าไปข้างในหมดสกลกายนี้ก็คือป่าช้าผีดิบนั่นเอง ป่าช้าผีดิบสวยไหม ป่าช้าผีตายสวยไหม อันนี้ก็เหมือนกัน ดูเข้าไป นี่เรียกว่าปัญญา

บังคับให้มันดูอยู่นี้ บังคับให้มันทำงาน สติปัญญาคิดอย่างอื่นคิดมาพอแล้ว ไม่ได้คิดทำงานอย่างนี้ ทีนี้จะให้คิดทำงานทางด้านธรรมะที่เรียกว่ากรรมฐาน ๆ ที่ตั้งแห่งงานชิ้นเอก พิจารณาให้เห็นชัดแจ้งตามเป็นจริง ดูจนมันรู้ พลิกข้างนอกข้างในดูให้เห็นชัดเจนแต่ละอย่าง ๆ จะเอาอย่างไหนก็ตามแล้วแต่ความถนัด มันหากจะกระจายไปหมดทั่วสรรพางค์ร่างกาย เพราะเป็นเหมือนกันอย่างเดียวกัน กิเลสมาเหมาเอาว่าสวยงามอย่างเดียวกันหมด จะเหม็นคลุ้งตลบเมฆก็บอกว่าสวยว่างาม เราก็เชื่อมันเพราะเราโง่

ถ้าไม่เอาปัญญาธรรมสอดแทรกเข้าไปแล้วจะไม่เห็นความโง่ของตัวเอง และจะไม่เห็นกลมายาของกิเลส ก็จะให้มันหลอกเรื่อยไปอย่างนั้นแหละ จึงต้องเอากรรมฐาน ๕ นี่ อาวุธที่ทันสมัยเอามาพิจารณาซิ แยกแยะเข้าไป ท่านบอกเพียง ตโจ ถึงหนัง มันก็ครอบหมดแล้วในสกลกายของคนของสัตว์ พิจารณาเข้าไปข้างในเท่าไร ยิ่งเต็มไปด้วยสิ่งที่น่าอิดหนาระอาใจ น่าสะอิดสะเอียนน่าขยะแขยง นั่น ตายไป ๒๔ ชั่วโมงดูกันได้ละเหรอพิจารณาซิ เอ้า ๔๘ ชั่วโมงเข้าไปอีก เทียบเข้าไปซิเป็นยังไง ๓๖ ชั่วโมงหรือ ๑๐๐ ชั่วโมงเข้าไปเป็นยังไง ดูได้ไหม จากนั้นมันก็ระเบิดออกมาแล้วเป็นยังไง แตกบ้านแตกเมืองโน้นนั้นเหรอของสวยของงาม จนถึงขนาดแตกบ้านแตกเมือง ยังไม่รู้ว่ามันปฏิกูลมันน่าขยะแขยงขนาดไหน ยังมาหลับหูหลับตาว่ามันสวยมันงามได้อยู่เหรอ

เอาซิปัญญาหยั่งลงไปซิ พระพุทธเจ้าสอนอย่างเป็นความจริงล้วน ๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์ กิเลสมันปลอมร้อยเปอร์เซ็นต์ มันหลอกร้อยเปอร์เซ็นต์ มันเสกสรรปั้นยอร้อยเปอร์เซ็นต์ อันนี้เป็นความจริงร้อยเปอร์เซ็นต์ เอาเข้าไปแก้กันซิ ให้เห็นชัดเจน เมื่อเห็นชัดเจนแล้วจะเคยรักมากี่กัปกี่กัลป์ก็ตาม มันจะถอนพรวดออกหมดเลยความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเหล่านี้ ก็ดิน ถ้าจะแยกเป็นดินเป็นธาตุก็ดี ก็ดิน เหยียบอยู่นี้ก็ดิน สวยที่ตรงไหน น้ำสวยงามที่ตรงไหน ลมสวยงามที่ตรงไหน ไฟสวยงามที่ตรงไหน ถึงจะได้ไปแบกไปหามไปรักไปชอบมันเอานักหนา ดินน้ำลมไฟ อยู่ที่ไหนก็มีแต่ดินน้ำลมไฟตื่นหาอะไร กิเลสหลอกว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นหญิงเป็นชาย ว่าสวยว่างาม ก็ดินน้ำลมไฟนี้เองหลอกไปไหน ก็ดินน้ำลมไฟตื่นไปไหน นั่น เอาธรรมหยั่งเข้าไปซิ จนเห็นชัดตามเป็นจริงแล้วมันเกิดความสลดสังเวชน้ำตาร่วง

โอ้โฮ ๆ สลดสังเวชเท่าไรจิตยิ่งเบา ๆ หวิว ๆ เพราะมันถอนอุปาทานออกมาเรื่อย ๆ ความยึดมั่นถือมั่น เข้าใจชัดที่ตรงไหนก็ถอนตัวออกมา ๆ จนกระทั่งรู้ชัดตามเป็นจริงเต็มส่วนแล้วถอนเต็มที่ แน่ะ ไม่ว่าเวทนาทางกาย เวทนาทางจิต มันก็ลุกลามเข้าไปแหละ สติปัญญาถ้าลงได้ถึงขั้นนี้แล้วจะไม่ถอย ความเพียรไม่ต้องบอก...มาเอง เราจะเห็นได้ชัดเจนว่าความขี้เกียจคือตัวกิเลสแท้ ๆ เมื่อถึงขั้นที่ขยันหมั่นเพียรในด้านอรรถธรรมเพื่อแก้เพื่อถอดถอนเพื่อปราบปรามกิเลส มีมากขึ้นเท่าไรก็ยิ่งเห็นโทษแห่งความขี้เกียจขี้คร้านว่าเป็นตัวกิเลสล้วน ๆ นั่นมันเห็นกันอย่างนั้นนี่

เวทนาก็ฟังซิ ความสุข ความทุกข์ เฉย ๆ เกิดขึ้นได้ทั้งทางกายและทางใจ เกิดมาตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้ จะพิจารณาให้เห็นตามความจริงของมันทำไมจะพิจารณาไม่ได้ ธรรมเป็นของจริงมีอยู่ พิจารณาเพื่อความจริงให้รู้ได้เห็นได้อยู่นี่ ถ้าจะนำมาพิจารณาให้เห็นตามความจริงจะพ้นความจริงไปได้ยังไง

สัญญาก็เงาของจิต..มีอะไร เรากับเงาเราไม่เห็นตื่นเงาเจ้าของ แล้วทำไมไปตื่นเงาของจิต ปรุงแย็บขึ้นมาก็ปรุงแล้วก็ดับ ปรุงแล้วก็ดับ ตื่นกันอยู่นั่น ตื่นความปรุงของเจ้าของ ตื่นภาพของจิตที่เกิดขึ้นจากเจ้าของ หลอกเจ้าของตื่นเจ้าของ โดยอาศัยอันนั้นมาพาดมาพิงว่ารูปนั้นเสียงนี้เรื่องนั้นเรื่องนี้ เอาอยู่นอก ๆ มันหายไปถึงโลกธาตุไหนแล้ว เราปรุงขึ้นมาจากจิตมันก็เป็นภาพของจิต ยังหมายเอาเรื่องนั้นเรื่องนี้เข้ามาสู่จิต ภาพปรุงขึ้นมาหลอกตัวเองอยู่นั้น มันตื่นเงา พิจารณาให้เห็นชัดซิ เมื่อเห็นชัดว่าเป็นเงาของจิต เกิดขึ้นมาจากจิต ปรากฏเป็นภาพออกมาจากจิต รู้ชัดตามจริงมันก็ดับลงไปที่จิต ก็มีเท่านั้น วิญญาณความรับทราบ แย็บ ๆ ๆ ก็ดับ ดังที่เคยพูดมาแล้วไม่ทราบกี่ร้อยกี่พันครั้งแล้วนี่ ความจริงเป็นอย่างนั้น อย่าฝืนความจริง พิจารณาให้เห็น

ตามความจริงจะรู้ความจริงเห็นความจริง จะปล่อยสิ่งจอมปลอมทั้งหลายโดยไม่ต้องสงสัย

นี่แหละการแก้กิเลสแก้ด้วยปัญญา สมาธิเป็นแต่เพียงว่าตะล่อมกิเลสเข้ามาสู่ความสงบ ถ้ากิเลสไม่เพ่นพ่านจิตก็สงบ กิเลสเพ่นพ่านหาความสงบไม่ได้ จึงต้องอาศัยสมาธิ จากนั้นก็คลี่คลายทางด้านปัญญาจนกระทั่งเห็นชัดเจนแจ่มแจ้งรอบไปหมด รูปก็รอบ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณก็รอบ เอ้า เวทนาทางจิตซึ่งเป็นของละเอียด มันก็จะรอบของมันไม่หนีไปไหนละ เชื้ออยู่ตรงไหน ไฟตปธรรมจะเผาเข้าไป ๆ เมื่อรู้รอบขอบชิดในอาการทั้งห้านี้แล้วมันก็รู้ว่าอาการ นี่ไม่ใช่ตัวจริง มันอาการต่างหาก เรามาตื่นเงามาตื่นอาการ เราหลง แน่ะมันก็รู้แล้ว ปัญญามีต้องรู้ หยั่งทราบเข้าไปแล้วมันก็ปล่อย ก็เหลือแต่จิตกับอวิชชาที่พัวพันกันอยู่ มันก็ไม่พ้นอีกนี่ก็ดี ฟัดกันลงในตรงนั้น ตัวภพตัวชาติให้เกิดแก่เจ็บตายฝังอยู่ที่จิต ท่านให้ชื่อกิเลสประเภทนี้ว่า **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** อวิชชานั้นแลเป็นปัจจัยเป็นเครื่องหนุนให้เกิดในภพน้อยภพใหญ่เกิดอยู่ไม่หยุดไม่ถอย วิบากพาให้ดีให้ชั่วให้สุขให้ทุกข์ออกจากอันนี้ พิจารณาฟาดฟันลงไปตรงนั้น จนกระทั่งอวิชชาที่ว่าเป็นเชื้ออันฝังลึกอยู่ภายในแตกกระจายไปจากใจแล้ว มันปลอมที่ไหนจิตนี่ กิเลสพาปลอมต่างหาก จิตทุกข์ที่ไหนที่นี่ ก็กิเลสพาให้ทุกข์ต่างหากนี่

จิตที่มีธรรมเป็นธรรมทั้งดวง จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิต แล้วมีทุกข์ที่ไหน มียากลำบากที่ตรงไหน กิเลสต่างหากพาให้ยาก กิเลสต่างหากพาให้ขี้เกียจขี้คร้าน กิเลสต่างหากพาให้ตำหนิติเตียนตนว่าบุญน้อยวาสนาน้อย แต่เวลาจะนอนจมทั้งวันทั้งคืน กิเลสไม่ได้บอกว่านั่นวาสนาน้อยหรือมาก เพราะเป็นเรื่องของกิเลส เป็นผลรายได้ของกิเลส มันไม่บอก ให้พากันทราบไว้ซิ นี่แหละกลมายาของกิเลสมันหลอกขนาดนั้นแหละ เพราะฉะนั้นความทุกข์ความยากความลำบากทั้งหมดในการประกอบความเพียรจึงเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล เราต่อสู้กับกิเลสก็ต้องทุกข์ต้องยากซิ เราไม่ได้ต่อสู้กับธรรม ธรรมจะยากอะไร เมื่อต่อสู้กิเลส กิเลสหายซากไปหมดแล้วไม่มีอะไรยากที่นี่ อยู่แสนสบาย เอ้า ธรรมเรืองอำนาจบนจิต จิตกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้ว มีอะไรจะมาติดมาข้องในสามแดนโลกธาตุ เรียกว่า อวกาศของจิต นั่นหมายถึงอย่างนั้น

อวกาศของโลกเป็นยังไง อวกาศของจิตเป็นยังไง ฉันใดก็ฉันนั้นไม่มีอะไรผิดกัน มันติดมันขัดที่ตรงไหน มันติดขัดกับกิเลสต่างหาก กิเลสเป็นผู้กีดผู้ขวางต่างหาก เมื่อกิเลสได้สิ้นไปจากใจแล้วอะไรมาขวางจิต ถ้าเป็นสัตว์ก็ลงแบบว่ายหัวหางกลางตัวในน้ำมหาสมุทรทะเลไปสุดเหวี่ยงนั้นแหละ นี่จิตก็รู้สุดเหวี่ยงคิดได้สุดเหวี่ยง พูดได้เต็มปาก

ไม่มีอะไรมากีดมาขวางมากั้นมากางจิตใจ มันเวิ้งมันว้างไปหมด กิเลสบรรลัยไปเสียอย่างเดียวเท่านั้นเวิ้งว้างไปหมด ไม่มีอะไรขวาง

กิเลสเท่านั้นเป็นตัวกีดตัวขวางเป็นตัวเสนียดจัญไร ฟัดลงให้มันแหลกซินักปฏิบัติ กลัวเป็นกลัวตายอะไรเป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด การอยากรู้เห็นความจริงนั้นเป็นธรรม เอาให้เห็นความจริงจะพ้นไปไหน ศาสดาองค์เอกสอนลงเป็นสวากขาตธรรมแท้ ๆ ปลอมไปที่ไหน กิเลสมันปลอมวันยังค่ำอยู่ในหัวใจทำไมไม่รู้ว่ามันปลอม พอจะหยิบธรรมขึ้นมาประพฤติปฏิบัติชั่วครู่ชั่วยาม ให้กิเลสมันปัดมือหลุดไปหมด เครื่องมือศาสตราอาวุธอะไรที่จะต่อสู้กับกิเลสหลุดมือไปหมด เหลือแต่ตัวให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่เป็นประโยชน์อะไร

เราเป็นนักปฏิบัติควรที่จะได้ครองมรรคผลนิพพานด้วยการปฏิบัตินี้แท้ ๆ ทำไมจะให้กิเลสมาเหยียบหัวอยู่ตลอดเวลา มันสมควรแล้วเหรอนักปฏิบัติ คิดบ้างซิ

พอพูดไป ๆ เหนื่อย เอาละเพียงเท่านี้

<u>พูดท้ายเทศน์</u>

ครูบาอาจารย์ที่เคารพเลื่อมใสเช่นอย่างท่านอาจารย์มั่นนี่ เราเชื่อท่านร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่มีบิ่นเลย ถ้าเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้แล้วท่านจะไม่แตะเลย เป็นสิ่งที่เป็นโทษเป็นกรรมหรือเป็นวัฏจักร เป็นยาเสพย์ติดเสพเติดอะไร เป็นภัยต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมและมรรคผลนิพพานแล้ว ท่านอาจารย์มั่นจะเป็นองค์หนึ่งทีเดียวที่จะสลัดทันทีเลย เร็วยิ่งกว่าฟ้าแลบเสียอีก

เช่น หมากพลู บุหรี่ มันจะเป็นอะไร ถ้าให้มันเกินประมาณอะไรก็เป็นภัยทั้งนั้นแหละ แม้แต่อาหารก็ลองกินเกินประมาณดูซิ ท่านจึงสอนว่า **มตฺตญฺยุตา สทา สาธุ โภชเนมตฺตญฺญุตา** ก็คือไม่ให้เลยประมาณ เช่น ติดบุหรี่หรือสูบบุหรี่ สูบเสียจนกระทั่งจะเป็นจะตายหัวราน้ำก็เป็นได้เหมือนกัน อาหารก็เป็นอาหารนั่นแหละ กินจนจะให้ตายมันก็ตายได้ อะไรถ้าเลยประมาณแล้วไม่ใช่ของดี

เรามาพิจารณาเรื่องหมากพลูบุหรี่ ว่าเป็นข้าศึกต่อการบำเพ็ญสมณธรรมตรงไหนก็ไม่เห็น เช่นอย่างการปฏิบัติธรรม ฉันหมากอยู่ก็ปฏิบัติได้อยู่นี่ สติก็มีอยู่นี่ ปัญญาก็มีอยู่นี่ หมากชิ้นไหนมาทำลายสติปัญญาได้ หมากชิ้นไหนมาทำลายความเพียรเราได้ หมากนี้เหรอจะกั้นกางไม่ให้เห็นมรรคผลนิพพาน มันกีดกันได้จริง ๆ เหรอเราก็มองไม่เห็น แน่ะ ไอ้พวกยุแหย่พวกอวดดิบอวดดีในเรื่องว่าการฉันหมากเป็นภัย นี่คือตัวภัย ตัวนี้ตัวมันเป็นภัยที่ร้ายแรงมาก อยู่ไม่เป็นสุข เพื่อจะอวดโลกเขานี่ สูบธรรมดาฉันธรรมดาตามหลักประเพณีที่เคยเป็นมาธรรมดา ๆ ของธาตุของขันธ์ของประเพณี ไม่ได้ทำศีลธรรมอะไรให้เสื่อมให้เสีย มันจะเป็นอะไร จะมาหา

เกาอะไรที่มันไม่คันอยู่นี้ ตรงมันคัน ๆ ทำไมไม่เกา พวกนี้พวกยุแหย่พวกก่อกวนพวกทำลาย ถ้าเทียบกับลัทธิก็ลัทธินั่นแหละว่างั้นเลย เราว่างั้นนะ

เราก็พิจารณาเต็มหัวใจของเรา อะไรมันทำให้ศีลธรรมตรงไหนบกพร่องไปก็ไม่เห็นมี หากจะวิเศษวิโสกับมันนี้ก็ไม่เห็นมี ความเคยชินก็ทำไปอย่างนั้นแหละ ๆ ถ้าว่าติดนี้มันก็ไม่ได้เห็นติดพอจะไปทำลายมรรคผลนิพพานให้ขาดสะบั้นลงไป ถ้าสมมุติว่าผู้จะรับมรรคผลนิพพานแล้วฉันหมากสูบบุหรี่ทำลายไปหมด เช่น พระอรหันต์สูบบุหรี่ฉันหมากอย่างนี้ พระอรหันต์แหลกไปหมดนี่ อย่างท่านอาจารย์มั่นอย่างนี้ องค์ทรงมรรคทรงผลนิพพานร้อยเปอร์เซ็นต์ ท่านไม่เสียดายมรรคผลนิพพานท่านเหรอท่านถึงได้ฉันหมากสูบบุหรี่ หมากพลูบุหรี่นี้มีคุณค่ายิ่งกว่ามรรคผลนิพพานที่บรรลัยไปแล้วนั้นเหรอ นั่น เพราะหมากบุหรี่นี้ทำลายมันก็ไม่เห็นมี

อย่างอุตริไม่ฉันเนื้อฉันปลานี้ก็เหมือนกัน พวกนี้มีแต่พวกทำลายทั้งนั้น พระพุทธเจ้าทรงเห็นเหตุการณ์ทรงบัญญัติไว้แล้วทุกสิ่งทุกอย่าง มันยังมาแก้ใหม่ได้เดี๋ยวนี้ ถ้าไม่ใช่เทวทัตจะเป็นใคร ก็เทวทัตเป็นผู้ขอเองขอพร ๕ ประการนี้ จะยกเทวทัตขึ้นมาเหยียบหัวพระพุทธเจ้าได้ยังไง พิจารณาซิ ห้ามไม่ให้ฉันเนื้อฉันปลานี้ก็พระเทวทัตไม่ใช่เหรอไปขอจากพระพุทธเจ้า พระองค์ก็บอกว่าเราห้ามไม่ได้ โลกเป็นอยู่อย่างนั้นจะไปทำไง ก็เหมือนกับเอาฝ่ามือไปกั้นน้ำมหาสมุทร องค์ไหนอยากฉันก็ฉัน ไม่อยากฉันก็แล้วแต่ แต่สำคัญที่**อุทิสสมังสะ** เนื้อเจาะจง ๓ ประการและเนื้อ ๑๐ อย่างนั้น แน่ะ

ท่านก็บอกไว้แล้ว เนื้อม้า เนื้อหมา เนื้องู เนื้อเสือโคร่ง เสือเหลือง เสือดาว เนื้อหมี เนื้อมนุษย์ ท่านก็บอกไว้แล้วที่ห้ามฉัน ฉันนั้นเป็นอาบัตินั้น ๆ ฉันเนื้อมนุษย์เป็นอาบัติถุลลัจจัย ก็บอกไว้หมด จากนั้นก็ห้ามเนื้ออุทิสสมังสะที่เขาเจาะจงก็บอกไว้แล้ว แม้เช่นนั้นองค์ไหนไม่รู้ไม่เห็นก็ฉันได้บอกไว้อีก เห็นชัด ๆ กันอยู่แล้ว มันไปรื้อมาทำไม เทวทัตตายไปแล้วมันอยากแทนเทวทัตหรือ อวดอะไร สมบัติของเทวทัตเอามาอวดพระพุทธเจ้าทำไม แน่ะ ใครจะไปรู้ดีรู้ชอบเหมาะสมยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า ถ้าหากว่าเทวทัตรู้ดีรู้ชอบยิ่งกว่าพระพุทธเจ้าก็กราบเทวทัตเสียซิ จะว่า **พุทฺธ สรณ คจฺฉามิ** ทำไม ก็**เทวทัต สรณ คจฺฉามิ** เสียซิ มันก็เท่านั้นเอง ใครชอบอะไรก็เอานั้น จะไปหาคัดค้านต้านทานโลกคือชาวพุทธที่เขาถือตามพระพุทธเจ้าทำไม

มันเคยเห็นแล้วนี่ พวกนี้พออดมาก ๆ แล้ว โอ แหมโจมตีใหญ่นะ จะว่าพูดอะไรแม้แต่ท่านอาจารย์อุ่นนี้ท่านก็ยังเป็น นั่นก็พอดีกับท่านอาจารย์กงมาที่ไปกรุงเทพฯ ด้วยกัน ท่านอาจารย์กงมาท่านตรงไปตรงมานี่ ไปบิณฑบาต “*ท่านอาจารย์อุ่นอย่าไปนะวันนี้น่ะ*” เอาเลยนะ “*ถ้าไปแล้วแตกหมดเลยกรุงเทพฯ*” เขาเอาหมกห่อใส่

บาตร พวกอาหารอย่างนี้โยนทิ้งต่อหน้าเขา ท่านเอาขนาดนั้นนะ ท่านอาจารย์กงมาเลย ไม่ให้บิณฑบาต

ท่านว่าพระแร้งพระกาพระยักษ์พระผีไปหมด ไปที่ไหนตำหนิแต่เรื่องพระ สอนมรรคผลนิพพานให้คนไม่ยอมสอน เอาตัวนี้โจมตีไปทั่วโลกดินแดน ท่านอาจารย์อุ่นนี่ท่านก็ยังดีอันหนึ่ง ท่านจากท่านอาจารย์มั่นไปเสียนาน ก็ไปเป็นความเห็นผิดอย่างฝังจมอย่างนี้นะ เวลากลับไปหาท่านอาจารย์มั่นเราอยู่หนองผือนี่ ท่านก็ใส่เอาเสียหนัก ๆ ก็ดีนะท่านรู้ตัวแก้ทันทีเลย นี่น่าชมท่าน

ท่านอาจารย์มั่นท่านใส่เอา "*ไหนอุ่น*" ว่างี้นะ "*ท่านรู้ท่านฉลาดท่านไม่ฉันเนื้อฉันปลา ผมเป็นพระยักษ์พระผีฉันเนื้อฉันปลา ผมไม่รู้ไม่ฉลาด เอ้า ท่านเอาธรรมที่ไม่ฉันเนื้อฉันปลามาสอนผมบ้างนะ ผมจะได้ปฏิบัติตามท่าน ผมนี้มันโง่ ท่านน่ะฉลาดเหนือพระพุทธเจ้า*" ว่างี้เลยนะ "*พระพุทธเจ้าท่านไม่ทรงห้ามการฉันเนื้อฉันปลา เว้นแต่อย่างนั้น ๆ*" อย่างที่ว่า *"แต่ท่านนี้ไม่ฉันไปโดยประการทั้งปวง ท่านคงเก่งกว่าพระพุทธเจ้า ท่านลองเอาธรรมที่เก่งกว่าพระพุทธเจ้ามาสอนผมหน่อยซิ*"

ท่านใส่ลงไปปึ๋ง ๆ เลยนะ โอ๊ย เวลาท่านพูดนี้ขึงขัง "*ผมนี้มันโง่*" ว่างั้นนะ ท่านไม่ว่าท่านฉลาดเลย ท่านอาจารย์อุ่นก็นิ่งเลย พอออกจากท่านไปแล้วหยุด งดเลย ทีนี้มาฉัน ฉันทีแรกก็อาเจียน ฉันไข่เฉย ๆ ก็อาเจียน ท่านก็เอาจนได้นะ ท่านยอมรับเลยปฏิบัติตามท่านอาจารย์มั่นตั้งแต่บัดนั้นไป ท่านอยู่ท่าอุเทน ท่านก็เสียแล้วแหละ แต่ท่านปฏิบัติตัวของท่านอย่างท่านอาจารย์มั่นว่า ไม่ค้านท่านอาจารย์มั่นแม้คำเดียวเลยนะ นิ่งเลยเชียว ท่านอาจารย์มั่นก็พูดอย่างเต็มที่เหมือนกันนะ ก็อย่างนั้นแล้ว

พวกนี้ก็แบบเดียวกัน ไปไหนกระเทือนโลก ไม่ได้ส่งเสริมโลก มีแต่ทำลายทั้งนั้น เย่อหยิ่งจองหองพองขนถือตัวว่าวิเศษวิโส ใครรับนาน ๆ เข้าก็เป็นนะไม่ทราบว่าเป็นยังไง เท่าที่ผมเคยได้เกี่ยวข้องมาเป็นทุกราย เป็นมากเป็นน้อยต่างกัน เฉพาะอดไปมากนานเท่าไรก็ยิ่งเป็นมาก แต่ผมไม่ยกตัวอย่างขึ้นให้มากยิ่งกว่านี้ ชื่อของพระของครูบาอาจารย์ที่ไม่ฉันเนื้อฉันปลานี่ เป็นไปอย่างนี้ทั้งนั้นแหละ แต่ก็ไปลงที่ท่านอาจารย์มั่นนะ ท่านเหล่านี้ไปลงที่ท่านอาจารย์มั่น ทั้ง ๆ ที่เคยเป็นลูกศิษย์ของท่านออกไปก็เป็นอย่างนั้นแหละ แต่กลับไปก็ไปแก้เจ้าของกับท่านอาจารย์มั่นได้เหมือนกัน ท่านไม่ฉันเนื้อฉันปลาท่านหยุด ท่านก็กลับฉันตามเดิม มีหลายองค์นะ

พวกนี้พวกก่อกวนทำลายศาสนธรรม มีอยู่เห็นกันอยู่นี่ อวดตัวเก่ง อวดไปไหนก็อวดไปเถอะ ถ้าลงนอกจากหลักธรรมหลักวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว มันมีแต่ความอวดตัวกิเลสตัวเก่ง ๆ ตัวมันกัดเก่ง ๆ นั่นแหละ ไปไหนกัดดะไปเลยยิ่งกว่าหมา ไม่รู้

จนกระทั่งเจ้าของแล้วนะ เก่งกว่าหมาอีก หมายังรู้เจ้าของนะนอกจากเป็นบ้าเท่านั้นเอง หมามันรู้เจ้าของไม่กัด กัดแต่คนอื่น อันนี้กัดถึงพระพุทธเจ้าที่เป็นเจ้าของเลย ดูซิ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

ปฏิปทาของนักปราชญ์

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกของพระพุทธเจ้าก็ดี พระที่ให้นามว่าภิกษุบริษัทก็ดี ซึ่งแยกจากกันกับที่ว่าพระสาวกที่ได้เป็นสรณะของพวกเราทั้งหลาย เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ไม่ใช่ผู้ลืมเนื้อลืมตัว ไม่ใช่ผู้เหลือเฟือ ไม่ใช่ผู้ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม พื้นฐานของท่านมักจะเป็นอยู่ด้วยความฝืดเคืองตามสายตาของโลก แต่เป็นความสมบูรณ์และความพอดิบพอดีสำหรับธรรม เราจะเห็นได้จากการดำเนินของท่าน เช่น ท่านสั่งสอนสาวกให้ไปอยู่ สถานที่ท่านทรงสั่งสอนให้ไปอยู่เหล่านั้นไม่ใช่สถานที่เหลือเฟือฟุ่มเฟือย เกิดการลืมเนื้อลืมตัวฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม แต่เป็นสถานที่ตรงกันข้ามทั้งนั้น

พระสาวกที่ออกมาจากพระพุทธเจ้าก็ชาติชั้นวรรณะต่างกัน พระพุทธเจ้าเองเราก็ทราบแล้วว่าพระองค์เป็นกษัตริย์ พระสาวกที่เป็นกษัตริย์ก็มี เป็นเศรษฐีกุฎุมพี เป็นเสนาบดี จนกระทั่งถึงขั้นคนธรรมดา ท่านเหล่านี้เวลาออกมาจากสกุลแล้วเปลี่ยนแปลงทั้งความเป็นอยู่ เปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ความเห็น เปลี่ยนแปลงทั้งความประพฤติ การขบการฉันการใช้สอย การอยู่ในที่ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปหมดจากสกุลของท่าน หรือจากความเป็นฆราวาสซึ่งมีฐานะต่าง ๆ กัน เข้าสู่กรอบแห่งธรรมของพระพุทธเจ้า คือความมักน้อย ความสันโดษ คำว่ามักน้อย จะมีมากเท่าไรก็ยินดีแต่น้อยเท่านั้น สันโดษรองลงมา ยินดีเฉพาะสิ่งที่เกิดที่มี ไม่เสาะไม่แสวงไม่ยุ่งเหยิงวุ่นวายกับสิ่งที่ไม่เกิดไม่มี ชอบวิเวกสงัด ไม่พลุกพล่านวุ่นวายกับรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ที่เป็นไปเพื่อการสั่งสมกิเลส แต่ชอบสัมผัสสัมพันธ์กับรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมอรรถธรรม

รูปก็ต้นไม้ภูเขา ดูแล้วชื่นตาชื่นใจ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะพอกพูนกิเลสขึ้นมา แต่เป็นสิ่งที่จะให้เกิดความรื่นเริงในธรรมทั้งหลาย เพราะป่าเขานั้นเต็มไปด้วยสิ่งที่น่ากลัว สัตว์ร้ายต่าง ๆ ชอบมีอยู่ในป่าในเขาเช่นนั้น เสียงก็เสียงนกเสียงกา ยิ่งกว่านั้นก็เสียงสัตว์ร้าย ผู้มุ่งธรรมอยู่แล้วเสียงสัตว์ร้ายก็กลายเป็นธรรมขึ้นมาได้ เช่น เสียงเสือร้องคราง หรือกระหึ่ม เสียงสัตว์ที่เป็นภัยก็กลายมาเป็นธรรมได้ ด้วยการพินิจพิจารณาโดยความเป็นธรรม มีสติปัญญาไตร่ตรองเสียงทั้งหลายเหล่านั้นให้เกิดโอชารสขึ้นมาภายในจิตใจ ความกล้าหาญก็ปรากฏขึ้น ความเห็นภัยในสิ่งทั้งหลายซึ่งเคยเห็นภัยแบบโลก ๆ ก็กลายมาเห็นภัยในด้านธรรมะขึ้นมา จึงเป็นเรื่องพอกพูนธรรมขึ้นภายในจิตใจ เพราะ

รูป เพราะเสียง กลิ่นอายอะไรก็พิจารณาเข้ามาเป็นอรรถเป็นธรรม สิ่งเกี่ยวข้องทั้งหลายเลยกลายเป็นธรรมไปหมด เพราะจิตใจมุ่งต่ออรรถต่อธรรมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

ทางดำเนินของพระพุทธเจ้าก่อนที่จะเป็นศาสดา ก็ทรงดำเนินเช่นเดียวกับที่ทรงสั่งสอนสาวกให้ปฏิบัติตาม การเสด็จออกไม่ใช่เสด็จออกสู่บ้านนั้นเมืองนี้เพื่อความรื่นเริงบันเทิง เพื่อความสนุกสนานสะดวกสบาย แต่เสด็จออกเพื่ออรรถเพื่อธรรม ซึ่งจะต้องได้ฟันฝ่าความทุกข์ความทรมานทั้งหลาย ซึ่งเคยได้รับความสุขมาแต่ก่อนทั้งนั้น ไม่ได้พูดว่าแทบทั้งนั้น ความเป็นอยู่ของกษัตริย์ในป่าในเขาหาขอทานเขามาเสวยอย่างนั้น กับในพระราชวังของพระองค์ผิดกันอย่างไร เครื่องนุ่มห่มใช้สอยที่อยู่ที่อาศัยเป็นสภาพของคนอนาถาทั้งนั้น ถ้าไม่เป็นการทรมานพระองค์ให้ได้รับความลำบาก จะเป็นการทำความสะดวกสบายให้แก่พระกายได้อย่างไร

แต่สำคัญที่พระทัยของพระพุทธเจ้า ทรงมุ่งมั่นต่อธรรมอย่างแรงกล้า จึงทุกข์ขนาดไหนก็สู้เพื่ออรรถเพื่อธรรมโดยถ่ายเดียว จนได้ตรัสรู้ขึ้นมา ในพระประวัติก็แสดงไว้แล้วว่า ๖ ปี การถูกทนทุกข์ทรมานอยู่ถึง ๖ ปีนั้นไม่ได้เป็นทุกข์ทรมานอย่างธรรมดาเหมือน**นักโทษในเรือนจำที่เราเห็น ๆ กันอยู่นี้ นี่ข้าวก็ได้กิน ที่อยู่ที่หลับที่นอนถึงเวล่ำเวลาก็ได้หลับได้นอนสะดวกสบาย แม้จะไม่มีอิสระในตัว แต่ก็ไม่ได้รับความลำบากเหมือนพระพุทธเจ้าที่เสด็จออกทรงผนวชและบำเพ็ญอยู่ในป่าดังที่มีในตำรานั้น นั่นเป็นเรื่องทุกข์เรื่องลำบากอยู่ตลอดอิริยาบถทั้งสี่ ภายในพระทัยก็ต่อสู้กับข้าศึกซึ่งมีอยู่ภายในพระจิตนั้น จะมีเวลาสะดวกสบายที่ตรงไหน นี่ละปฏิปทาของพระพุทธเจ้า**

การต่อสู้กับฝ่ายต่ำเพื่อธรรมฝ่ายสูงและเพื่อความหลุดพ้น อันเป็นความประเสริฐหรือธรรมประเสริฐนั้น จึงต้องได้ฟันฝ่ากับสิ่งชั่วช้าลามกซึ่งกีดขวางหรือหุ้มห่อห้อมล้อมอยู่ทั้งส่วนร่างกายและจิตใจอย่างเต็มที่เต็มฐาน ควรอยู่ก็อยู่ ควรตายก็ต้องตาย ดังพระองค์สลบ ๓ หนนั่น ถ้าไม่ฟื้นก็ต้องตาย ดูซิพระพุทธเจ้าที่เป็นศาสดาของพวกเราท่านสบายไหม คนสลบสบายที่ไหน ไม่ฟื้นก็ตาย เรียกว่าความทุกข์ความลำบากถึงขั้นสลบ แล้วทรงได้รับความทุกข์ทรมานอยู่นั้นถึง ๖ ปี นักโทษในเรือนจำสู้ไม่ได้เรื่องความทุกข์ก่อนที่จะได้ตรัสรู้ นี่ละความเป็นมาของศาสดาที่ว่า **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ** ของพวกเรา ให้ยึดไว้เป็นหลักใจ

ทางเดินเพื่อผ่านพ้นจากทุกข์ทั้งหลายเดินอย่างนี้ ไม่ใช่เดินด้วยความสะดวกสบาย กลัวแต่ความทุกข์ความลำบากที่จะมาถูกต้องร่างกาย แต่ไม่ได้กลัวทุกข์ที่บีบคั้นภายในจิตใจอยู่ตลอดเวลานับกัปนับกัลป์ไม่ถ้วนได้เลย จึงเป็นความเห็นความรู้ความเข้าใจที่สวนทางกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเท่านั้น สิ่งที่สวนทางกันร้อยเปอร์เซ็นต์

กับธรรมของพระพุทธเจ้าถ้าไม่ใช่กิเลสจะเป็นอะไรไป กิเลสพาผู้ใดให้ดี พาผู้ใดให้ได้รับความสุขความสบาย คนมีกิเลสหนา ๆ เป็นคนเลิศโลกมีไหม เราเคยเห็นไหม นอกจากคนที่สลัดปัดทิ้งกิเลสออกโดยสิ้นเชิง ด้วยการต่อสู้โดยเอาชีวิตเข้าแลกและได้ชัยชนะหลุดพ้นไปได้เท่านั้นเป็นผู้ประเสริฐ

ดังพระพุทธเจ้าของเรา ประเสริฐด้วยการต่อสู้ ประเสริฐด้วยการชนะกิเลสให้หมอบราบภายในพระทัย **ธมฺโม ปทีโป** ได้กระจ่างแจ้งขึ้นภายในพระจิตของพระองค์เป็นศาสดาขึ้นมาในขณะที่กิเลสหมอบราบลงไปหมดไม่มีเหลือ ตราบใดที่กิเลสยังอยู่บนหัวใจหรืออยู่ในพระทัยของพระองค์ พระองค์ก็ไม่ได้เปล่งพระวาจาออกมาว่าเป็นศาสดา ดังที่กล่าวไว้แล้วในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า สิ่งเหล่านี้ ๆ แต่ก่อนเราไม่เคยรู้ เราไม่เคยเห็น เราไม่เคยเป็น เราก็ไม่กล้าพูดว่าเรารู้เราเห็นเราเป็น แต่บัดนี้เราได้รู้ได้เห็นได้เป็นแล้ว เราจึงกล้าพูดว่าเราได้รู้ได้เห็นได้เป็นได้ละได้ชนะแล้วกับกิเลสทั้งหลายได้หลุดพ้นแล้วโดยสิ้นเชิง นี่เราย่อเอาคำในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรมาแสดงเอาเฉพาะใจความนั้น ผู้ปฏิบัติทั้งหลายได้ยึดเอา ไม่ได้แปลไปตามศัพท์ตามบาลีทุกบททุกบาท แต่เอาเนื้อความซึ่งเป็นความจริงจากบาลีนั้นทีเดียวมาแสดง

นี่แหละทางเดินของพระพุทธเจ้าผู้เป็น **สรณำ คจฺฉามิ** ของพวกเรา ที่นี่สาวกทั้งหลายก็เดินแบบลูกศิษย์มีครู ไม่ลืมศาสดา เดินตามรอยพระบาทไปโดยลำดับลำดา พระองค์พาทุกข์ก็ทุกข์ พาลำบากก็ลำบาก สอนว่าอย่างใดดำเนินตามนั้น ไม่เห็นสิ่งใดที่เลิศประเสริฐยิ่งกว่าศาสนธรรมที่ประทานให้แล้ว จะยากลำบากขนาดไหนก็ดำเนินตามนั้น ทีนี้ปฏิปทาของผู้บำรุงธรรมของผู้รักษาธรรม ผู้ขุดค้นธรรมจะให้เกิดขึ้น ต้องเป็นปฏิปทาที่อดอยากขาดแคลน เป็นปฏิปทาที่ยอมรับในเรื่องความทุกข์ในการต่อสู้ทั้งหลาย

ความไม่ยอมรับในความทุกข์ความลำบากบ้างเลย แต่จะเอาความวิเศษเลิศโลกขึ้นมานั้นไม่มีทาง นอกจากถูกหลอกจากกิเลสซึ่งเป็นตัวเลวทราม โดยเสกสรรปั้นยอตนเองหรือหลอกลวงสัตว์โลกว่าจะดีจะประเสริฐเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ผู้ปฏิบัติแม้สมัยปัจจุบันนี้ ท่านผู้ปรากฏชื่อลือนามดังเราทั้งหลายได้กราบไหว้บูชาเรื่อยมา เฉพาะอย่างยิ่งอย่างท่านอาจารย์เสาร์ ท่านอาจารย์มั่น หรือหลวงปู่ขาว เหล่านี้เป็นต้น ปฏิปทาของท่านเฉียบขาดสมกับว่า **พุทฺธำ ธมฺมำ สรณำ คจฺฉามิ** อยู่ในหัวใจท่านอย่างแท้จริง การดำเนินทุกแง่ทุกมุมเป็นแบบเป็นฉบับ เป็นสิ่งที่กิเลสขยะแขยงและหมอบราบไปโดยลำดับลำดา ไม่เป็นปฏิปทาที่กิเลสหัวเราะเยาะเหมือนอย่างพวกเราทั้งหลายดำเนินอยู่นี่มันเป็นปฏิปทาที่กิเลสทั้งหลายหัวเราะนะ อย่าเข้าใจว่าเคร่งครัด อย่าเข้าใจว่าตนปฏิบัติดี กิเลสจะหมอบราบ นอกจากกิเลสหัวเราะเท่านั้น

พยายามทำใจให้เหนือกิเลส เราจะทราบเรื่องแง่งอนและกลมายาของกิเลสว่าแหลมคมขนาดไหนจะทราบไปโดยลำดับ ถ้าหากปฏิปทาที่กิเลสตกแต่งให้แล้วก็คือปฏิปทาของกิเลสนั่นแล มันจะผลิตแต่ความสำคัญขึ้นมาให้เรา หลอกเป็นสองชั้นสามชั้น ว่าเราได้เดินจงกรม เรานั่งสมาธิเราภาวนา วันหนึ่ง ๆ ได้เท่านั้นนาทีได้เท่านี้ชั่วโมง เราฉันข้าวมื้อเดียว เราบิณฑบาตตามกิจวัตร ทีนี้เราไม่ทราบว่ากิเลสสวมรอยเข้าไปโดยลำดับลำดา ทุกระยะทุกก้าวทุกความเคลื่อนไหวของเรานี่ซิ มันจึงได้แต่รางวัลของกิเลสนอนจมอยู่ในกิเลสตลอดเวลาหาทางฟื้นทางตื่นตัวไม่ได้

เพราะปฏิปทานี้เป็นเรื่องของกิเลสโดยที่เราไม่รู้สึก เพราะเรียนวิชาไม่ทันมัน กลมายาไม่ทันมัน หลักวิชาเรามีสติปัญญาเป็นต้นไม่ทันกลมายาของกิเลส แล้วจะไปรู้ความแหลมคมของกิเลส จะหลบหลีกปลีกตัวและต่อสู้กิเลสให้พ่ายแพ้หรือให้หมอบราบไปได้ยังไง นี้ควรนำไปคิดให้มากนักปฏิบัติ ปฏิปทาที่ดำเนินอยู่อย่างนี้เป็นอยู่อย่างนี้ มันจะไม่ได้เรื่องหรือไม่ได้เรื่อง เพราะเป็นปฏิปทาของหมูขึ้นเขียงคือเหลือเฟือ **ไม่ว่าการอยู่การกินการใช้การสอยการหลับการนอน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับพระปฏิบัติ เป็นสิ่งที่เหลือเฟือ เป็นสิ่งที่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมลืมเนื้อลืมตัวไปเสียหมด นี่คือปฏิปทาจะขึ้นเขียงเหมือนหมู ไม่ใช่ปฏิปทาจะสับจะฟันกิเลสให้แหลกแตกกระจายไปจากหัวใจเลย**

ครูบาอาจารย์องค์ใดที่มาแนะนำสั่งสอนพวกเราจนได้เป็นคติตัวอย่างมาทุกวันนี้ ถ้าท่านทั้งหลายไม่ทราบก็ได้เล่าให้ฟังเรื่อยมาดังที่เคยเล่านี้แล เล่ามาเพื่ออะไรถ้าไม่เพื่อเป็นคติ คือเป็นปฏิปทาที่กิเลสหมอบราบ เป็นปฏิปทาที่กิเลสขยะแขยง เป็นปฏิปทาที่กิเลสกลัว ไม่ใช่เป็นปฏิปทาที่กิเลสหัวเราะดังที่เราทั้งหลายปฏิบัติ โดยสำคัญตนว่าเคร่งว่าครัดอยู่เวลานี้ นี้แลคือปฏิปทาที่กิเลสหัวเราะ

อยู่หลายองค์มากเข้า ๆ มันเลอะ ๆ เทอะ ๆ เหลว ๆ ไหล ๆ จนร่องรอยที่พาดำเนินมาจะไม่มีเหลือแล้ว ค่อยกลืนไป ๆ องค์ไหนมาก็กลืนไป องค์ไหนมาก็เหยียบย่ำลงไป เก่าเหยียบย่ำแบบหนึ่ง ใหม่เหยียบย่ำแบบหนึ่ง เหยียบย่ำกันอยู่เรื่อย ๆ หาทางฟื้นไม่ได้ ผู้แนะนำสั่งสอนก็หมดกำลังใจไปโดยลำดับลำดา เพราะผลปรากฏขึ้นมาแต่เรื่องดังที่กล่าวมาเหล่านี้ ผู้สอนก็คนทำไมจะไม่รู้เรื่องผิดถูกดีชั่วผลได้ผลเสีย

ถ้าจะมานอนจมแบบประมาทอยู่นี้ให้พากันไปนะ อย่าอยู่ให้หนักวัดและให้หนักใจ เก้ง ๆ ก้าง ๆ เพ่น ๆ พ่าน ๆ ยั้ว ๆ เยี้ย ๆ ทางจงกรมไม่มอง หัวใจไม่มอง มองแต่เรื่องกิเลสมันร้อยรัดเอา จมูกไหน ๆ สอดแต่จมูกให้กิเลสร้อยรัดอยู่ทั้งวันทั้งคืน ไม่ว่าทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายและทางใจ มีแต่สอดออกไปให้กิเลสร้อยรัด ๆ อยู่ทั้งวันทั้งคืน นี้เหรอมรรคผลนิพพานของผู้ปฏิบัติ ทำกันแบบนี้ละเหรอ

ถ้าไม่ต้องการเป็นควายให้กิเลสร้อยจมูกก็สอนหมดแล้ว อะไรก็สอนหมดแล้วทุกแง่ทุกมุม หมดภูมิในการสั่งสอนหมู่เพื่อน ไม่มีปิดบังลี้ลับ ไม่ได้สอนด้วยความโอ้อวด แต่สอนด้วยความจริง สอนอย่างเปิดเผย ทั้งเหตุก็สอนให้เต็มภูมิ ผลได้ปรากฏมากน้อยตามความโง่ของตนขนาดใดก็เปิดให้เต็มภูมิ ทำไมจึงไม่ถึงใจผู้มาฟังทั้งหลาย ยิ่งกว่ากิเลสที่ฝังใจอยู่ทุกวันนี้ เดี๋ยวนี้มันถึงใจกับกิเลสไม่ได้ถึงใจกับธรรม ไม่ได้ถึงใจกับโอวาทของครูของอาจารย์ **พุทฺธํ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** สักแต่ว่าชื่อ สักแต่ว่านาม สักแต่ว่าระลึก ไม่ได้ถึงใจเหมือนกิเลสอาสวะทั้งหลาย **สรณํ คจฺฉามิ** อยู่โดยหลักธรรมชาติของหัวใจที่ติดแนบกับกิเลส ไม่ยอมฟื้นตัว ไม่ยอมมีสติที่จะสลัดปัดมันนั้นเลย นั้นแลเป็นสิ่งที่ถึงใจของนักปฏิบัติเรา

เฉพาะอย่างยิ่งวัดป่าบ้านตาด ท่านทั้งหลายคิดอย่างไร**ทุกวันนี้ อะไรที่แสลงธรรมแล้วมันเด่น ๆ อะไรที่จะแสลงกิเลสไม่ค่อยปรากฏ แล้วมรรคผลนิพพานจะเกิดขึ้นเพราะการแสลงกิเลสหรือเพราะการแสลงธรรม** เวลานี้มีแต่ความแสลงธรรมเป็นส่วนมาก ความแสลงกิเลสไม่ค่อยมี มีแต่การเหยียบย่ำทำลายธรรมลงโดยไม่รู้สึกตัว หรือรู้สึกก็ไม่อาจทราบได้แหละ มากกว่าที่จะเหยียบย่ำทำลายกิเลสลงด้วยการประพฤติปฏิบัติของตนเอง มันลืมเนื้อลืมตัว เพราะไม่เคยลำบากลำบนเหมือนครูอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านพาดำเนินมา ท่านกระเสือกกระสนดิ้นล้มดิ้นตายกลัวจะไม่พ้นจากทุกข์ ด้วยปฏิปทาวิธีการต่าง ๆ พยายามเต็มสติกำลังความสามารถ เหล่านี้ได้นำมาแสดงให้หมู่เพื่อนฟังหมดไม่เคยปิดบังลี้ลับ

ธรรมชอบเกิดขึ้นในสถานที่อดอยากขาดแคลนแร้นแค้นกันดาร แต่กิเลสชอบเกิดในสถานที่เหลือเฟือ ที่ลืมเนื้อลืมตัว ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม นี่กิเลสเกิดจากอาการอย่างนี้ เราจะแก้กิเลสเราก็ต้องแก้อาการเหล่านี้ ถ้าไม่แก้อาการเหล่านี้ก็ไม่พ้นที่จะแบกหามกิเลสสั่งสมกิเลส เป็นคลังกิเลสขึ้นภายในกายวาจาใจของตนเอง ทุก ๆ อาการที่เคลื่อนไหวจากในออกมาถึงข้างนอก ล้วนแล้วแต่เป็นอาการที่น้อมรับ ๆ กิเลสทั้งมวล การน้อมรับกิเลสกับการเข้าแบกหามกองทุกข์ก็เป็นอันเดียวกัน เกี่ยวโยงถึงกันอยู่นี้แยกกันไม่ออก การยอมรับธรรมกับการสลัดปัดทิ้งกิเลสก็เช่นเดียวกัน ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นโมฆะเมื่อไร แล้วยังจะมาชินชาจนกลายเป็นเรื่องหน้าด้านไป ถ้าไม่ใช่กิเลสพาให้ด้าน เมื่อไรจะรู้เนื้อรู้ตัว

การประพฤติปฏิบัติตน สมาธิก็อยู่กับเรา อยู่กับการฝึกฝนอบรม สมาธิเกิดขึ้นได้เพราะอะไร ท่านก็สอนไว้หมดในบรรดาวิธีที่จะให้เกิดสมาธิคือสมถธรรม ได้แก่ความสงบภายในใจเป็นภาคพื้น ก่อนที่ปัญญาจะก้าวออกเดินตามหลักธรรมที่ท่านเรียงไว้โดยลำดับลำดา **นั่งภาวนาก็ดี เดินจงกรมก็ดี ถ้าไม่มีสตินั่งจนก้นแตกก็ตามเถอะ**

น่ะ มันด้านก็ตามก็ไม่ผิดอะไรกับก้นลิง แต่กิเลสจะไม่ถลอกปอกเปิกสักนิดหนึ่ง จิตไปกี่ทวีปก็ไม่รู้ ถ้ามีสติมันเคลื่อนไปไหนรู้ ๆ เพราะความจดจ่อต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งตั้งใจรักษาจิต ตั้งใจทำหน้าที่จิตตภาวนานี้เท่านั้น

เสียดายอะไรความคิดความปรุงทางโลกทางสงสาร เกี่ยวกับเรื่องรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เรื่องได้เรื่องเสียอันเป็นอตีตารมณ์ เราเคยคิดมาเท่าไรแล้วเกิดผลเกิดประโยชน์อะไร นอกจากกวนจิตใจให้ชอกช้ำขุ่นมัวและได้รับความทุกข์ไปโดยลำดับลำดาเรื่อยมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ ไม่เห็นผลดีอันใดปรากฏขึ้นเป็นเครื่องสนองตอบแทนพอที่จะให้มีความเสียดายกับความคิดเหล่านี้เลย จะปล่อยความคิดเหล่านั้นเข้ามาสู่วงงานแห่งการปฏิบัติของตนในวงปัจจุบันกับคำภาวนาเท่านั้น ทำไมทำไม่ได้นักปฏิบัติพระธุดงคกรรมฐานแท้ ๆ นักปฏิบัติตั้งหน้าตั้งตาเข้าสู่แนวรบแท้ ๆ ทำไมจึงยื่นด้ามดาบให้เขาฟันหัวเอามีเหรอ นี่มีแต่ยื่นแบบนั้นให้กิเลสฟันเอา ๆ

กำหนดธรรมบทใดก็ให้เป็นธรรมบทนั้น ให้มีความจริงจังต่องานของตน ฝึกหัดนิสัยให้จริงจังอย่าเหลาะแหละ คนไม่มีหลักใจย่อมหาหลักธรรมไม่ได้ เหลาะแหละกับเหลวไหลมันเป็นอันเดียวกัน สิ่งเหล่านี้มีประจำหัวใจของโลก ผู้ครองธรรมควรจะแก้จะไขเพื่อความมีหลักมีเกณฑ์มีสัตย์มีจริงต่อตัวเอง เราฝึกเราไม่ได้เราจะไปฝึกใคร ใครดีจะยิ่งกว่าเราดี พระพุทธเจ้าเลิศก่อนจึงสั่งสอนโลก สาวกทั้งหลายเลิศก่อนถึงสอนโลก สอนได้ง่ายสอนได้สะดวกสบาย สอนไม่อัดไม่อั้น เพราะรู้แล้วค่อยสอน ไม่ใช่สอนแบบด้นเดา รู้แบบด้นเดา รู้จริงเห็นจริงสอนจริงทุกสิ่งทุกอย่าง นี่ก็ตั้งใจสอนตนทำไมจะสอนไม่ได้ อุบายวิธีการต่าง ๆ ครูอาจารย์แนะนำสั่งสอนไม่มีปิดบังลี้ลับ ไม่มีที่น่าสงสัย นอกจากการปฏิบัติของตัวเองมันไม่เอาไหนเท่านั้นถึงไม่ได้เรื่อง นั่งภาวนากี่ปีกี่เดือนมาแล้วผลปรากฏอย่างไร ไม่สะดุดใจบ้างเหรอ

ถ้าแม้สมาธิความสงบก็ไม่เกิดแล้ว แสดงว่าเลวมากนักปฏิบัติเรา การฝึกจิตเพื่อความสงบด้วยความตั้งใจนี้แน่ใจว่าจะผ่านความฝึกการทรมาน ด้วยความมีสติด้วยความจดจ่อต่อเนื่องกันนี้ไม่ได้เลย จะต้องหยั่งเข้าสู่ความสงบให้เห็นทันตาทีเดียว เอ้า จิตจะโผนขนาดไหนการฝึกการทรมานต้องโผนขนาดเดียวกัน มันดิ้นถึงขนาดจะเอาเราให้ตาย เราก็ฟัดมันจนเอาให้มันตายเหมือนกัน ทำไมจะต่อสู้กันไม่ได้ ธรรมเป็นสิ่งที่เหนือกิเลสอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เมื่อนำมาใช้ทำไมจะไม่เหนือ นอกจากเราจะยื่นด้ามดาบให้กิเลสฟันเอาเสียเท่านั้น ธรรมพระพุทธเจ้าท่านไม่ได้บอกให้ยื่นด้ามดาบให้กิเลสนี่ บอกให้ฟันกิเลสต่างหาก คนฟันกิเลสจะจับปลายดาบฟันได้เหรอ ก็ต้องจับด้ามฟัน นั่น

พูดมาสอนมาจนอกจะแตกแล้วยังไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร เหมือนอยู่คนละทวีป คำว่าสมาธิก็ดี ปัญญาก็ดี วิมุตติหลุดพ้นก็ดี มันติดหัวใจอยู่เฉพาะกิเลสเท่านั้น ธรรมะไม่มีทางที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องได้เลย ธรรมะไม่ใช่วิสัยของพระของผู้ปฏิบัติอย่างนั้นก็เป็นอีกทำนองหนึ่ง แต่นี่ไม่ใช่อย่างนั้น จิตเป็นภาชนะได้ทั้งกิเลสทั้งธรรม สัจธรรมอยู่ด้วยกัน ทุกข์ไม่ว่าทุกข์ทางใจทุกข์ทางกายก็อยู่ในกายในใจอันนี้ สมุทัยอยู่ที่ใจ มีกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นต้น ก็เกิดขึ้นที่ใจ

มรรคจะเกิดขึ้นทวีปไหน มรรคได้แก่อะไร ท่านก็แสดงไว้แล้ว ๘ อาการ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป คือปัญญา สัมมากัมมันตะ การงานชอบ คือการงานเช่นไร เดินจงกรมปล่อยใจให้ออกนอกทวีปโน้น นั่งสมาธิก็ปล่อยใจให้ออกนอกทวีปโน้น อย่างนั้นเป็น สัมมากัมมันตะ ได้อย่างไร การงานชอบ นั่งสมาธิอย่างไรจึงชอบ จึงเป็นไปเพื่อความสงบเย็นใจก็นั่งแบบนั้นซิ นั่งแบบมีสติท่านเรียกว่าการงานชอบ ตั้งสติไว้ชอบ

พูดเรื่องอะไรก็เป็นอรรถเป็นธรรม เป็นเหตุเป็นผลที่เป็นคติตัวอย่างแก่กันและกัน เป็นเครื่องรื่นเริง ไม่ใช่พูดเพื่อสั่งสมกิเลส หรือทำความกระทบกระเทือนให้แก่ผู้ฟังทั้งหลาย นี่เรียกว่า สัมมาวาจา ในหลักธรรมท่านกล่าว สัมมาวาจา นี้ไว้ใน สัลเลขธรรม นี่ก็เคยอธิบายให้ฟังแล้ว

นั่นละพระครั้งพุทธกาลท่านพูดกันท่านคุยกัน คุยถึงเรื่องความมักน้อย ความสันโดษ ความวิเวกสงัด สถานที่นั่นที่นี่วิเวกสงัด ความไม่คลุกคลีตีโมงซึ่งกันและกัน ปลีกตัวออกเป็นบุคคลผู้เดียว มีความเพียรเต็มเม็ดเต็มหน่วยอยู่กับตน ศีลก็ระมัดระวังรักษาอย่างเข้มงวดกวดขันยิ่งกว่าชีวิตจิตใจ สมาธิก็เอาจริงเอาจัง พูดถึงเรื่องสมาธิให้เป็นความรื่นเริงซึ่งกันและกัน จิตใครมีความสงบร่มเย็นอย่างไรก็มาเล่าสู่กันฟังเป็นการสนทนากัน ให้เป็นกำลังใจจากการได้ยินได้ฟัง พูดถึงเรื่องปัญญา ใครรู้มากรู้น้อย ใครมีความฉลาดแหลมคมในการต่อสู้กิเลสประเภทต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงไรก็เล่าสู่กันฟัง จนถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น นี่ สัลเลขธรรม

พระครั้งพุทธกาลท่านพูดท่านคุยกันอย่างนั้น ท่านไม่ได้คุยถึงการบ้านการเมือง การได้การเสีย ความรื่นเริงบันเทิง การซื้อการขายอะไรต่าง ๆ ท่านไม่พูด เพราะนั่นเป็นเรื่องของโลก เรื่องของธรรมมีแต่การแก้สิ่งไม่ดีทั้งหลาย ชะล้างสิ่งไม่ดีทั้งหลายให้ออก เวลาพูดก็พูดเพื่อความชะล้างไม่ได้พูดเพื่อความสั่งสม นี่เป็น สัมมาวาจา ของท่าน

สัมมาวายามะ เพียรชอบ ท่านก็บอกไว้แล้วใน ปธาน ความเพียร ๔ ก็บอก ใน สติปัฏฐาน ๔ ก็บอก สถานที่ทำงานซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นความเพียรชอบทั้งนั้น ถ้าจิตและสติได้ตั้งอยู่ในธรรมที่กล่าวเหล่านี้เป็นความเพียรชอบด้วยกัน สัมมาสติ ก็เหมือนกัน

ตั้งลงในองค์สติปัฏฐาน ๔ อะไรที่เป็นความเหมาะสมกับจริตจิตใจของตนในขณะนั้น ๆ แล้ว สัมมาสมาธิ ก็เป็นสมาธิชอบขึ้นมา เป็นความแน่นหนามั่นคงภายในจิตใจ นี่ก็คือมรรค ไปอยู่ทวีปไหน ถ้าไม่อยู่ในใจไม่ผลิตขึ้นในใจได้พระพุทธเจ้าสอนลงนี้ทำไม ไม่ได้สอนว่าให้ผลิตทวีปโน้นโลกโน้นโลกนี้ บอกลงในจุดเดียวจึงครบอริยสัจ นี่ที่กล่าวมาแล้วเรียกว่า มรรคปฏิปทา เครื่องดำเนิน เครื่องปราบปราม เครื่องสังหารกิเลสอันเป็นตัวภัยได้แก่สมุทัย ซึ่งมีอยู่ในจิตดวงเดียวกันนี้ นิโรธคือความดับทุกข์ เพราะสมุทัยหมอบราบหรือเรียบราบไปหมดแล้ว ทุกข์ที่จะเกิดขึ้นเพราะอำนาจสมุทัยผลิตก็หมดไปเอง

ทำไมพวกเรานำธรรมะเหล่านี้มาปฏิบัติจึงไม่เป็นหยูกเป็นยาอะไรเลย ไม่มีน้ำยากลายเป็นโมฆะไปหมด เหลือแต่ชื่อแต่นามกรรมฐาน เกิดประโยชน์อะไรกับชื่อกับนาม จะตั้งให้เลยจรวดดาวเทียมเลยอวกาศก็ตั้งได้..ชื่อ เกิดประโยชน์อะไร ถ้าเจ้าของไม่ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นประจักษ์กับใจของตนเองแล้วไม่มีอะไรดีทั้งนั้นแหละ ไอ้ชื่อไอ้นามก็ตั้งไว้ตามสมมุตินิยมนั้น กรรมฐาน ๆ ก็เหมือนกัน

ปัญญาก็ได้อธิบายให้ฟังแล้วไม่รู้กี่ครั้งกี่หน ถึงเวลาจะควรใช้ก็ใช้ ในขั้นเริ่มแรกที่จะควรบังคับต้องบังคับ ก็ได้บอกไว้แล้ว เพราะยังไม่เห็นผลของปัญญาว่าปัญญานั้นเป็นอย่างไร ผลที่เกิดขึ้นจากปัญญาชำระนั้นเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ จึงไม่อยากจะสนใจ ก็ได้อธิบายให้ฟังหมดแล้ว การพิจารณาคลี่คลายเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ อายตนะภายนอกภายใน อุปัชฌาย์ท่านสอน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่ สิ่งที่เป็นเครื่องหลบซ่อนของกิเลส มันหลบซ่อนอยู่ตามผม ขน เล็บ ฟัน หนังนี้นะ มันหลอกว่าเป็นของสวยของงามเป็นของจีรังถาวร พิจารณาดูซี ความเห็นของกิเลสกับความเห็นของธรรมต่างกันไหม ท่านให้พิจารณา

บวชทีแรกอุปัชฌาย์ต้องสอนทั้งนั้น ไม่สอนไม่ได้เพราะเป็นธรรมจำเป็น เป็นงานที่จำเป็นสำหรับนักบวช ท่านจึงสอนลงที่นี่ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ทั้งอนุโลมทั้งปฏิโลม ตลบทบทวนหลายครั้งหลายหนเพื่อให้เกิดความชำนิชำนาญ จนหยั่งทราบตามหลักความจริงของสิ่งเหล่านี้ แล้วปล่อยวางลงตามเป็นจริงของมัน และไม่ว่าแต่เพียง ๕ อาการนี้เท่านั้น หมดในร่างกายนี้ก็เป็นสภาพอันเดียวกัน เมื่อทราบแง่ใดแง่หนึ่งแล้วก็ซึมซาบไปตลอดทั่วถึงกันหมด ภายในร่างกายของตนและของคนอื่น ย่อมปล่อยวางได้ การปล่อยวางร่างกายด้วยความรู้เท่าทันโดยทางปัญญานี้ ก็คือการปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นอันเป็นภาระหนักกดถ่วงจิตใจให้เกิดความทุกข์ความทรมานนั้นแล ท่านก็สอนลงที่นี่ ปัญญาพิจารณาลงที่นี่ มันจะไปไหนถ้าไม่รู้

เมื่อได้ความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้แล้ว เรื่องความละเอียดยิ่งกว่านี้ของกิเลสและของปัญญาจะเป็นขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งทะลุปรุโปร่งไปหมด ปัญญาก็เหมือนไฟได้เชื้อ เชื้ออยู่ที่ไหนไฟจะลุกลามไปเรื่อย ๆ ปัญญาที่เผากิเลสก็เหมือนกัน กิเลสไม่ว่าส่วนหยาบส่วนกลางส่วนละเอียด ปัญญาคือตปธรรมเผาไปโดยลำดับลำดา จนกระทั่งสุดท้ายละเอียดขนาดไหนที่ฝังอยู่ภายในจิต ให้เป็นเชื้อพาให้เกิดแก่เจ็บตายอยู่ไม่หยุดไม่ถอย ก็ถูกเผาออกหมดไม่มีเหลือ เมื่อกิเลสอาสวะประเภทต่าง ๆ ที่หุ้มห่อจิตใจได้ถูกปัญญาเป็นตปธรรมแผดเผาออกไปหมดแล้ว ยังเหลือแต่ความบริสุทธิ์ภายในจิตใจ นั่นที่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ตรัสรู้ในขณะที่กิเลสพังลงจากพระจิตนั่นเอง พระสาวกบรรลุธรรมถึงขั้นอรหัตภูมิก็คือการทำลายกิเลสพังลงจากใจของท่านทั้งนั้น ด้วยปัญญาด้วยความเพียรทุกประเภท

นี่แหละปรากฏเป็น **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ** ของพวกเราเป็นมาอย่างนี้ **ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** เกิดขึ้นด้วยวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญดังที่กล่าวมานี้ ไม่อย่างนั้นธรรมเหล่านี้ก็ไม่เกิด **สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** ที่เรากราบไหว้บูชาว่าเป็นพระสงฆ์สาวก ก็คือท่านผู้ดำเนินตามแบบฉบับของพระพุทธเจ้าที่ประทานไว้แล้วโดยถูกต้องแม่นยำ จนกระทั่งกิเลสบรรลัยไปหมดเป็น **สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** เต็มดวงขึ้นมาแต่ละองค์ ๆ รวมแล้วเรียกว่า **สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** ของพวกเราท่านดำเนินดังที่กล่าวมานี้ เราจึงควรคำนึงให้มากที่จะเป็น **สรณํ คจฺฉามิ** ของตนเอง

พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ นั้นยึดเป็นหลายแง่ ยึดพระพุทธเจ้าเป็นหลักจิตหลักพึ่งเป็นพึ่งตาย ติดแนบสนิทกับพระพุทธเจ้าอันหนึ่ง ยึดปฏิปทาเครื่องดำเนินของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มาดำเนินสำหรับตัวเอง เพื่อเป็นสรณะของตัวเองนี้เป็นอีกประเภทหนึ่ง อันนี้สำคัญอยู่มาก นั่นเป็นเครื่องยึดอันหนึ่งเป็นขั้น ๆ สร้างสรณะให้เต็มขึ้นภายในใจของตนเองด้วย **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ** ก็โผล่ขึ้นที่นี่เป็นพุทธะที่บริสุทธิ์เต็มดวง เช่นเดียวกับพุทธะของพระพุทธเจ้าและอรหันต์ท่าน **ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** ก็เป็น **ธมฺโม ปทีโป** ขึ้นในขณะเดียวกัน **สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** ก็คือตัวเราเองเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งธรรมทั้งหลาย นี่เป็น **สรณํ คจฺฉามิ** ของเราแล้วที่นี่ จากการประพฤติปฏิบัติและจากการน้อมพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มาเป็นแบบฉบับเครื่องดำเนิน จนกระทั่งได้เห็นผลประจักษ์ขึ้นภายในใจของตน เป็น **สรณํ คจฺฉามิ** ขึ้นโดยหลักธรรมชาติ ทีนี้จะกล่าวถึงพระพุทธเจ้าไม่กล่าวถึงก็เป็นหลักธรรมชาติอยู่แล้วโดยสมบูรณ์ภายในใจ นี้แลผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคตเห็นกันที่ตรงนี้ พระพุทธเจ้ากี่พระองค์ก็ตามความจริงเป็นอันเดียวกัน ไม่มีอะไรผิดกันแม้แต่น้อยหนึ่ง

คำว่าธรรมเป็นยังไงก็รู้เอง เพราะไม่มีอะไรที่จะสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้ยิ่งกว่าใจ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมือของใจเท่านั้น แต่ไม่สามารถจะเป็นภาชนะและสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้เหมือนใจ ใจจึงเป็นความสำคัญมาก พิสดารมาก ความสามารถมากคือใจ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่สามารถ แต่ใจสามารถทั้งเห็นทั้งรู้ทั้งละทุกสิ่งทุกอย่างได้ภายในจิตใจ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่สามารถสัมผัสสัมพันธ์ธรรม แต่ใจสามารถสัมผัสสัมพันธ์ได้ อวัยวะไม่สามารถจะทำตัวให้บริสุทธิ์ได้ แต่ใจสามารถทำตัวให้บริสุทธิ์ได้จากกิเลสทั้งหลาย ซึ่งเคยบีบบังคับอยู่ที่หัวใจโดยอาศัยร่างกายเป็นเครื่องมือ นี่ละสรณะที่แท้จริงอยู่ที่ตรงนี้ และจะปรากฏขึ้นมาจากผู้ปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ไม่มีคำว่าล้าสมัยถ้าไม่ใช่เราเป็นคนล้าสมัยพระล้าสมัยเสียเอง ดูถูกเหยียดหยามศาสนาและทำลายตัวเองว่า ศาสนาหมดเขตหมดสมัย หรือครึหรือล้าสมัย คนนั้นคือคนครึคนล้าสมัยคนทำลายตัวเอง พร้อมกับทำลายศาสนาอันเป็นธรรมประเสริฐแก่โลกทั้งหลาย

เราเป็นคนประเภทไหนเป็นพระประเภทไหนเวลานี้ เวลานี้ควรเวลานั้นไม่ควร นั่นแหละคือการทำลายตัวเอง เอ้า นี้นอนเสียก่อนอยู่สบายเสียก่อน เวลานั้นจึงเดินจงกรมเวลานี้จึงนั่งสมาธิ นี่ละคือการทำลายตัวเอง ให้กิเลสหลอกเอา กิเลสมันมีกาลมีเวลาเมื่อไร มันบอกให้นั่งเสียก่อนให้กิเลสได้พักผ่อนหน่อย กิเลสอยู่บนหัวคนเหนื่อยจะตายไปไม่เห็นว่านี่ กิเลสอยู่บนหัวพระกรรมฐานมันเหนื่อยจะตายแล้ว เดี๋ยวนี้ให้กิเลสได้พักผ่อนเสียหน่อยเคยมีที่ไหน กิเลสพักผ่อนบนหัวใจคนมีที่ไหน มีแต่เหยียบย่ำตลอดเวลาเราทำไมไม่คิด เวลาจะแก้กิเลสทำไมจึงต้องหาที่พักที่ผ่อนอันเป็นกลมายาของกิเลสซ้ำเข้าไป

เรียนให้รู้เรียนให้จบ มีสติธรรมปัญญาธรรมเป็นสำคัญ ศรัทธา วิริยะ เหล่านั้นเป็นเครื่องหนุนเข้าไป ๆ ความอดความทนหมุนเข้าไป สติปัญญาเป็นเครื่องมืออันทันสมัยกวาดต้อนมันเข้าไป กิเลสไม่อยู่ที่ไหน อยู่ที่ใจ สั่งสมสติปัญญาขึ้นให้พอตัวแล้วพังทั้งนั้นแหละไม่ว่าครั้งพุทธกาลไม่ว่าครั้งนี้ เพราะกิเลสมีประเภทเดียวกัน ธรรมะจึงไม่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนประเภทมาจากไหน เป็นศาสดาองค์ใหม่ขึ้นมาถึงจะทันกิเลส ธรรมะเหล่านี้พระองค์เคยปราบกิเลสราบมาแล้ว และสอนสาวกนำไปปราบกิเลสราบมาหมดแล้ว กิเลสตัวไหนจะเหนือธรรมเหล่านี้ไปได้ ถ้าไม่ยื่นด้ามดาบให้มันเสียอย่างเดียวเท่านั้น นำไปคิดซินักปฏิบัติ

มาอยู่นี้กี่ปีกี่เดือนแล้วก็ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร ผู้สอนแทบล้มแทบตายแล้ว จะให้สอนอะไรกันอีกนักหนา มองไปไหนมันขัดสายตา ฟังขัดหูอยู่ตลอด ถ้าเป็นธรรมทำไมมันขัด ก็เราสอนด้วยธรรมแท้ ๆ มองดูหมู่เพื่อนมองดูด้วยธรรมแท้ ๆ หมู่เพื่อน

ก็มาปฏิบัติธรรมแท้ ๆ ทำไมมันจึงขวางทำไมมันจึงขัด ถ้าไม่ใช่สิ่งที่ขัดที่ขวางมันมีอยู่ในนั้น ยาพิษมีอยู่ในกิริยานั้นจะเป็นอะไร จะเป็นของวิเศษวิโสมาจากไหน ถ้าเป็นของวิเศษวิโสแสดงออกมาจะขัดทำไม ก็เราหาสิ่งไม่ขัดอยู่แล้ว นี่ทำไมมันขัด ๆ อยู่ตลอดยิ่งเหลวไหลลงไปทุกวัน ๆ นะนักปฏิบัติ กิเลสสวมรอยอยู่ทุกระยะก็ไม่รู้ เพราะไม่มีสติจะดู

อยากให้รู้ให้เห็น สอนแทบเป็นแทบตาย หนักขนาดไหนก็ทนเอา เพราะเห็นว่าหัวใจแต่ละดวง ๆ มีคุณค่า แต่กลับปล่อยให้กิเลสเอาไปเหยียบย่ำทำลายเสียหมด มันก็เสียเจตนาของผู้อบรมแนะนำสั่งสอน ทั้งตัวเองที่มุ่งมาเพื่ออรรถเพื่อธรรมก็ยังไม่รู้ว่าเสียตัวไปเพราะสิ่งเหล่านี้ทำลาย เนื่องจากกลมายาของกิเลสมันแหลมคมมากยิ่งกว่าธรรมที่จะนำไปแก้ไปชำระมัน เดินจงกรมอยู่มันก็สวมรอยเหยียบอยู่นั้นละเราก็ไม่รู้ จิตส่งออกไปไหนไม่มีสตินั้นแหละคือมันลากไปแล้ว

จะเดินอยู่ก็ตาม ยืนอยู่ก็ตาม นั่งภาวนาอยู่ก็ตาม จิตเผลอไปเมื่อไรก็แสดงว่ามันเอาไปแล้ว เอาไปต้มไปตุ๋นที่ไหนแล้วเราก็ไม่รู้นี่ ถ้ากลับมาก็มาทวงเอาคะแนนกับธรรมมาเหยียบย่ำทำลายธรรม ตำหนิติเตียนธรรม ว่านั่งมานานแสนนานไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร ก็ไม่ได้นั่งเอาธรรมนี่ มันนั่งเอากิเลสกดคอต่างหาก แล้วจะเอาอะไรมาเป็นของวิเศษวิโส ก็มีแต่กิเลสแล้วมันวิเศษวิโสไหมล่ะ มันขี่อยู่บนหัวคน เจ้าของยังวาดภาพเพลินไปว่าเจ้าของนี่นั่งภาวนา ไม่ทราบว่าเป็นช้างให้กิเลสขึ้นบนตะพองเลย ให้กิเลสขึ้นเหยียบบนหัวนี่ยังไม่รู้

เอ้า คำพูดทั้งหมดนี้ให้ท่านทั้งหลายจับเอาไว้ภายในใจแล้วดำเนินไป มันจะผิดไหมที่พูดนี้ ขอให้ฟิตสติปัญญาให้ดีเถอะ เรื่องที่กล่าวมานี้ทั้งหมดจะกังวานอยู่ในหัวใจของท่านทั้งหลายเอง แม้ผมตายไปแล้วก็ตาม จะไม่เป็นของล้าสมัยจะไม่เป็นของนมนานอะไรเลย จะปรากฏขึ้นในปัจจุบันจิตที่ได้สัมผัสสัมพันธ์กับธรรมทั้งหลาย กับกิเลสทั้งหลายดังที่กล่าวมานี้ไม่สงสัย เพราะธรรมเป็นมัชฌิมาตลอดเวลา กิเลสเองอยู่บนหัวใจคนตลอดมา จะว่าเป็นมัชฌิมาของมันก็ได้นี่ มีกาลมีสมัยว่าช้าว่าเร็วที่ไหน ขอให้รู้ขึ้นที่ใจเถอะมันจะกังวานขึ้นตรงนี้เอง ดังที่เคยพูดเสมอพระพุทธเจ้าปรินิพพานกี่ปีกี่เดือนกี่ล้านปีก็ตาม กี่ล้านองค์ก็ตาม สำคัญอะไรกับตรงนั้น มันสำคัญอยู่ที่ความจริงที่กระเทือนถึงกันภายในหัวใจเรานี้เท่านั้น เมื่อความจริงได้กระเทือนในหัวใจนี้แล้วกระเทือนไปหมด ในบรรดาพระพุทธเจ้าทั้งหลายยอมรับหมดเลย นั่นมันอยู่นี้ต่างหากนี่

ให้ทำความพากความเพียร อย่ามาเพ่น ๆ พ่าน ๆ ตามศาลงศาลาไม่มีกิจมีการงานอะไร **เราอยากเห็นพระเดินจงกรมด้วยความมีสติ เราอยากเห็นพระของเรานั่ง**

ภาวนาเอาจริงเอาจังกับการฆ่ากิเลส ตัวเสนียดจัญไรตัวแสบที่สุดคือกิเลสประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าความโลภ ความโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง นี้เป็นหอกเป็นหลาวทิ่มแทงหัวใจทั้งนั้น ธรรมทิ่มแทงที่ไหน มีมากมีน้อยเป็นความชุ่มเย็นภายในจิตใจเท่านั้น ธรรมไม่เคยเป็นข้าศึกต่อผู้ใด กิเลสต่างหากเป็นข้าศึก ทำไมเราจึงเห็นเป็นหอมเป็นหวานไปได้ ถ้าไม่ถูกกล่อมเสียจนมืดมิดปิดตาเท่านั้น

เอาละพูดเพียงเท่านี้ รู้สึกเหนื่อย ๆ ขึ้นมาแล้ว

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

ความจำกับความจริง

โดยไม่อ้างกาลอ้างเวลาสถานที่ใด ๆ ทั้งสิ้น การที่จะรู้ธรรมเห็นธรรมที่ว่ามีอยู่ตลอดอนันตกาลนั้น ต้องดำเนินตามหลักศาสนธรรมฝ่ายเหตุที่ท่านชี้แนะแนวทางเอาไว้ ซึ่งเป็นอุบายวิธีหรือทางดำเนินสด ๆ ร้อน ๆ เช่นเดียวกันกับธรรมที่มีอยู่ ศาสนธรรมที่แสดงนี้เป็นกิริยาแห่งธรรม ไม่ใช่ธรรมอย่างแท้จริงที่ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้พึงเห็นด้วย **สนฺทิฏฺฐิโก** อันเนื่องมาจากการปฏิบัติดำเนินตามแนวแห่งสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วในทางเหตุ ผลก็แสดงไว้ชอบแล้วเช่นเดียวกัน จะพึงได้รับประจักษ์โดยไม่สงสัย

ใจเราเคยทรงไว้แต่สิ่งสกปรกโสมมทั้งหลาย จนไม่อาจคำนวณได้ว่ากี่ปีกี่เดือนกี่กัปกี่กัลป์ เรียกว่าไม่มีเงื่อนต้นเงื่อนปลาย นานถึงขนาดนั้น จิตดวงนี้ทรงไว้ซึ่งอย่างน้อยเชื้อแห่งวัฏฏะ มากกว่านั้นก็เต็มไปหมดในคำที่ว่ากิเลส สิ่งที่ทำให้จิตอยู่เป็นปกติสุขไม่ได้ ต้องกวัดต้องแกว่งส่ายโน้นส่ายนี้ ดิ้นรนกระวนกระวายอยู่ด้วยความอยากไม่มีเวลาพักตัวได้เลย นอกจากเวลาหลับเท่านั้น

จิตของสัตว์โลกบรรจุสิ่งที่กล่าวไว้นี้เต็มด้วยกัน ไม่มีใครจะบกพร่องกว่ากันเลย เพราะฉะนั้นคำว่าทุกข์ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากสิ่งเหล่านี้ผลิตขึ้นมาจึงไม่เลือกชาติ จะเป็นชาติมนุษย์ชาติสัตว์ชาติใดก็ตาม ทุกชั้นวรรณะจำต้องยอมรับสิ่งที่ธรรมชาตินี้ผลิตขึ้นจากใจของตนนั้นแลมากน้อย จะสุขจะทุกข์มากน้อยเพียงไรก็จำต้องยอมรับ เพราะไม่มีอะไรจะมาผลัดเปลี่ยนให้มีรสมีชาติหรือมีการกระทำต่างจากนี้

เราทั้งหลายบวชมาในพุทธศาสนา ตั้งแต่เริ่มเกิดมาพบกับพุทธศาสนาก็จัดว่าเป็นลาภอันหนึ่งแล้ว เพราะชาติมนุษย์นี้เป็นชาติที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับศาสนธรรมทั้งหลาย นอกจากนั้นยังได้มาบวชในพระพุทธศาสนา ท่านผู้ต้องการทรงมรรคทรงผลเปลี่ยนจากสภาพแห่งการทรงกิเลสแบกหามกิเลสทั้งหลายด้วยใจของตนเอง ก็พึงดำเนินตามหลักศาสนธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้วนี้ด้วยความถูกต้องแม่นยำ ในขณะเดียวกันพึงระวังเสมอว่า สิ่งที่เป็นข้าศึกของธรรมและเป็นข้าศึกของใจเรานั้นมีความคล่องตัวมาก เพราะเคยอยู่บนหัวใจ เคยมีอำนาจครอบครองใจมาเป็นเวลานานแล้ว จะขัดจะขวางจะกีดกันให้กำลังวังชาทุกด้านที่จะเป็นไปเพื่ออรรถเพื่อธรรมนั้นด้อยลงไปหรือล้มเหลวไปได้ นี่เป็นสิ่งที่ควรระวังเสมอ

พยายามดัดแปลงใจของตนให้ได้รับรสชาติแห่งธรรมด้วยการปฏิบัติ ดังครั้งพุทธกาลท่านที่ทรงอรรถทรงธรรม นับแต่พระพุทธเจ้าลงมาจนถึงสาวกองค์สุดท้ายนี้

เป็นผู้ทรงธรรมอย่างเด่นชัด คือทรงมรรคผลนิพพานเต็มพระทัยและเต็มใจ ท่านที่ทรงมรรคผลนิพพานอย่างเต็มพระทัยและเต็มใจนั้น ท่านทรงด้วยวิธีการอันใด องค์ศาสดาของเราทรงประกาศสอนไว้ทุกแง่ทุกมุม ในบรรดาอุบายที่ทรงรู้ทรงเห็น ที่ทรงเคยดำเนินมาจนได้ผลเป็นที่พอพระทัย นำออกมาสั่งสอนสัตว์โลกอย่างกระจ่างแจ้งชัดเจน ไม่มีข้อใดลี้ลับและไม่มีที่น่าสงสัย จึงเรียกว่า **สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม** ตรัสไว้ชอบแล้วทุกแง่ทุกมุมในบรรดาธรรมอันเป็นความชอบ ไม่ผิดเพี้ยนแม้แต่น้อย

ผู้ปฏิบัติมีนักบวชเป็นสำคัญซึ่งมีหน้าที่อันเดียวนี้เท่านั้น กิจการงานอื่นใด โลกที่เขามีศรัทธาใจบุญอยู่แล้วเขาช่วยสนับสนุนเสียจนได้ห้ามเอาไว้ เพราะจะทำให้ลืมตัวและการปฏิบัติเนิ่นช้าด้วยปัจจัยทั้งสี่ คือ จีวร บิณฑบาต อาหารการบริโภค เครื่องนุ่งห่มใช้สอย ที่อยู่ที่อาศัย ยาแก้โรคแก้ภัย มีไม่อดไม่อั้น เป็นมาจากศรัทธาญาติโยมสนับสนุน เขาพอใจอยู่แล้ว แม้เขาทำไม่ได้อย่างนักบวช สิ่งใดที่อยู่ในวิสัยของเขาชาวพุทธเราพร้อมอยู่แล้ว เราผู้เป็นพระซึ่งออกแนวรบเพื่อจบพรหมจรรย์ทรงไว้ซึ่งมรรคผลนิพพาน จึงไม่มีอะไรบกพร่องในบรรดาเครื่องสนับสนุน

ที่ขาดอยู่เวลานี้เฉพาะอย่างยิ่งก็คือศรัทธา แม้เชื่อมรรคผลนิพพานว่าเป็นของมีตามหลักธรรมที่ทรงสั่งสอนไว้แล้ว แต่ก็ยังไม่เชื่อตัวเองได้ วิริยะ ท่านสอนไว้แล้วอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่การกระทำของเราให้เป็นไปตามนั้นมันด้อย สติยิ่งแล้วตั้งได้สักครู่หนึ่งก็เผลอไปเสียเป็นชั่วโมง ตั้งได้ครู่เดียวเผลอไปได้เป็นชั่วโมง ๆ นี่สิ่งที่ย่อหย่อนอ่อนกำลัง สมาธิแม้จะยังไม่ได้องค์สมาธิคือความตั้งมั่นแห่งใจ แต่ควรจะได้สมาธิคือการกระทำด้วยความขะมักเขม้น ด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความเอาจริงเอาจัง เรียกว่าเป็นหลักมั่นคงต่อการกระทำก็ด้อย ยิ่งปัญญาด้วยแล้วไม่มีวี่แววบ้างเลย

อันปัญญาที่ใช้ในโลกในสงสารนี้เข้ากับปัญญาที่จะแก้กิเลสไม่ได้ จึงเรียกว่าไม่มีปัญญาก็ได้ตามหลักธรรม ปัญญาทางโลกทางสงสารมีได้ด้วยกันทั้งนั้นมนุษย์เรา ยิ่งเรียนมากก็ยิ่งมีความฉลาดมากไปตามโลกิยวิสัย แต่ปัญญาที่เป็นด้านธรรมะซึ่งจะถอดถอนตัวข้าศึกอันเป็นเรื่องเหมาะสมต่อกันอย่างยิ่ง ไม่เกิดไม่มีภายในใจของเรา นี่แหละที่ว่าพวกเราด้อย ด้อยที่ตรงนี้

คือสรุปความลงมาก็ได้แก่พละ ๕ นี้ด้อย เพราะธรรมทั้งหลายที่จะปรากฏขึ้นนับแต่ธรรมขั้นพื้น ๆ จนกระทั่งถึงธรรมอันสูงสุดหลุดพ้น จะไม่นอกเหนือไปจากพลธรรมทั้งห้านี้เลย ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

เอ้า เราต้องการเป็นผู้ทรงมรรคทรงผลดังศาสดาองค์เอกและสาวกอรหันต์ทั้งหลายท่านทรง จงเป็นผู้หนักแน่นในข้อวัตรปฏิบัติตามแนวทางแห่งธรรมแห่งวินัยที่ประทานไว้แล้วอย่างใด อย่าเสียดายสิ่งใดมากยิ่งกว่าหลักธรรมหลักวินัย มากยิ่งกว่า

การประพฤติปฏิบัติตนด้วยความเข้มแข็งตามหลักธรรมหลักวินัย ชีวิตจิตใจของเราทั้งมวลให้ทุ่มลงไปเพื่อมรรคผลนิพพาน เพื่อความหลุดพ้น

อย่ามีความชินชากับสิ่งใดบรรดาที่เคยสัมผัสสัมพันธ์มาแล้ว ผลที่ได้รับก็ดังที่เคยเป็นมาแล้วนั้น ไม่มีอะไรแปลกต่างจากใคร เพราะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีเหมือนกันในสามัญชนทั่ว ๆ ไป ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสนั้น ๆ จะมีในลักษณะเดียวกัน นี่เราก็เคยผ่านมามากแล้ว จึงควรละสิ่งเหล่านั้นไม่เสียดาย ไม่เป็นอารมณ์ แล้วเปลี่ยนความรู้สึกหมุนตัวเข้าสู่อรรถสู่ธรรมสู่ข้อปฏิบัติ มีเท่าไรความรู้สึกนึกคิดให้น้อมเข้าเพื่อการบำเพ็ญหรือเพื่อความเพียร อันเป็นการถอดถอนสิ่งที่เป็นข้าศึกฝังจมอยู่ภายในใจนั้นออกได้ด้วยความเพียรโดยวิธีต่าง ๆ ผู้นี้แลเป็นผู้จะทรงมรรคทรงผล ตั้งแต่ต้นจนสุดยอดแห่งธรรมที่ท่านกล่าวไว้

พระพุทธเจ้ากล่าวไว้กับกิเลสนั้นเป็นอย่างไร ใจของเราเป็นใจที่เต็มไปด้วยกิเลสอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นจึงเชื่อได้ง่ายในอุบายวิธีการเสี้ยมสอนของกิเลส และไม่ว่าจะสัมผัสสัมพันธ์ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ครุ่นคิดให้เป็นธรรมารมณ์ทางใจ เป็นสิ่งที่ชอบเป็นสิ่งที่อ้อยอิ่ง เป็นสิ่งที่ไม่มีความจืดจางได้เลย ติดพันกันได้ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอนไม่มีคำว่าอิ่มพอแล้ว นี่คือความติดเพราะอำนาจความกระซิบกระซาบ เราจะเรียกว่าคำพูดของกิเลสเสี้ยมสอนเราก็ได้ เมื่อเทียบกับคำพูดของพระพุทธเจ้าว่ากิเลสสั่งสอนโลก ธรรมของพระพุทธเจ้าสั่งสอนโลก มีน้ำหนักต่างกันอย่างไรในความรู้สึกของเรา

ในขณะที่จิตยังมีความหนาแน่นไปด้วยเรื่องของกิเลสภายในใจอยู่แล้ว อะไรกระดิกออกมาจะต้องเชื่อ และจะต้องเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวลและเชื่อดะไปเลย โดยไม่มีความสำนึกเลยว่านี้เป็นความผิดหรือความถูก เพราะเคยชินอย่างนั้นมานานแสนนาน เนื่องจากไม่มีสิ่งใดที่เข้าแทรกเข้าซ้อนเข้าเป็นคู่แข่ง เข้าเป็นคู่เทียบเคียง แม้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ตามตำรับตำราก็เห็นเป็นเรื่องธรรมดาไปเสีย คำว่าเรื่องธรรมดานี้ก็เป็นเรื่องของกิเลส ไม่ใช่เรื่องธรรมดาของธรรม จึงทำให้เชื่อยากระหว่างคำพูดของพระพุทธเจ้ากับคำพูดของกิเลส ระหว่างการอบรมสั่งสอนของพระพุทธเจ้ากับการเสี้ยมสอนของกิเลส ใจจึงมักไหลลงสู่ทางกิเลสเสมอ หรือไหลลงอยู่ตลอดเวลา ในเบื้องต้นจิตย่อมเป็นเช่นนี้ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้การประพฤติปฏิบัติจึงล้มลุกคลุกคลาน

แต่เมื่อได้ทำความอุตส่าห์พยายามอยู่โดยสม่ำเสมอ และได้ยินได้ฟังอรรถธรรมจากครูจากอาจารย์ที่ท่านสอนโดยความถูกต้องแม่นยำ ธรรมย่อมจะซึมซาบเข้าภายในใจวันละเล็กละน้อย ตัวเองก็ดำเนินปฏิบัติ การฟังธรรมก็เข้าสู่ใจอยู่โดยสม่ำเสมอ ใจย่อมซึมซาบกับธรรมเข้าไปโดยลำดับ จนกระทั่งคำว่าผลคือสมาธิใน

เบื้องต้น ได้แก่ความเยือกเย็น ความสงบใจ ได้ปรากฏขึ้นที่ตัวของเรา นี่เป็นภาคพื้น พอผลได้ปรากฏขึ้นย่อมจะเป็นคู่เทียบเคียงกันได้ กับผลที่กิเลสผลิตขึ้นมาให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอย่างไรบ้าง ระหว่างความสงบกับความฟุ้งซ่านที่เคยเป็นมานาน แม้ความสงบจะเกิดขึ้นเพียงขณะเดียวเท่านั้นก็เป็นสิ่งที่สะดุดใจอยู่มาก

ด้วยเหตุที่ว่า**ธรรมนั้นแม้จะมีจำนวนน้อย แต่ก็มีฤทธาศักดานุภาพมากพอที่จะให้ลืมไม่ได้ จะปรากฏเพียงขณะหรือเวลาเดียวก็ตาม ยังสามารถจะยึดจิตใจหรือดึงดูดจิตใจให้เกิดความความระลึกเสียดายอยู่เป็นเวลานาน และยิ่งได้ประพฤติปฏิบัติตนด้วยความอุตส่าห์พยายาม เพราะอาศัยผลที่ปรากฏขึ้นแล้วเป็นเชื้อหรือเป็นแม่เหล็กเครื่องดึงดูด ก็ยิ่งจะเพิ่มกำลังขึ้นโดยลำดับลำดา**

คำว่าสมาธิที่ว่าเป็นภาคพื้น ก็กลายเป็นสมาธิที่ละเอียดแนบแน่นเข้าไป ความสงบละเอียดเพียงไร ความสุขความสบาย ความแปลกประหลาดความอัศจรรย์แห่งธรรมซึ่งเป็นผลเกิดขึ้นจากการปฏิบัติของเรา ก็ยิ่งเด่นชัดขึ้นภายในใจ นี่ธรรมได้เริ่มเข้าสู่ใจบ้างแล้วแม้เป็นขั้นสมาธิก็ยังดี ศรัทธา วิริยะ สติ จะค่อยตามกันมาเรื่อย ๆ คือ ศรัทธา เชื่อในความเป็นของตน ไม่ได้เชื่อเพียงอยู่ในตำรับตำราเท่านั้น อันนั้นเชื่อด้วยความคาดคะเน ส่วนเชื่อด้วยความรู้ความเห็นของตนนี้เชื่อประจักษ์ใจ เมื่อความเชื่อประจักษ์ใจปรากฏขึ้น ความเพียรยิ่งเข้มแข็ง สติก็ตั้งได้เป็นลำดับลำดา แม้จะยังไม่ถึงขั้นปัญญาก็ตาม

พอจิตมีความสงบ ซึ่งควรจะพิจารณาแยกแยะตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ว่า **สมาธิปริภาวิตา ปญฺญา มหปฺผลา โหติ มหานิสสา** ปัญญาเมื่อมีสมาธิเป็นเครื่องหนุนแล้ว ย่อมดำเนินตนได้ด้วยความคล่องตัว สะดวกและแกล้วกล้าว่องไว เมื่อได้ใช้ปัญญาพินิจพิจารณาสภาวธรรมทั้งหลายมีกายคตาเป็นสำคัญ คือกายของเรา กายภายในกาย ภายนอก กายเขากายเรา กายสัตว์กายบุคคล พิจารณาแยกแยะออกได้หลายแขนงออกได้หลายอุบาย ตามแต่ปัญญาที่จะพิจารณาให้แยบคายไปในทางใด ส่วนมากมักจะแยกแยะออกไปในทางด้านอสุภะ คือความไม่สวยไม่งาม มีเพียงหนังหุ้มอยู่เท่านั้น เมื่อปัญญาได้ส่องทะลุเข้าไปย่อมเห็นความจริง ตามที่มีอยู่ในร่างกายทุกส่วนได้โดยลำดับและได้อย่างชัดเจน นี่เรียกว่าปัญญา คำว่าศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ก็ไปตาม ๆ กันในพละ ๕ นี้

ในขั้นต่อไปก็พิจารณาเป็นไตรลักษณ์ โดยเป็นหลักธรรมชาติของใจ หากมีความถนัด หากมีความเสาะความแสวงที่จะพิจารณาเป็นวรรคเป็นตอนไปในเรื่องของไตรลักษณ์ จะเป็นไตรลักษณ์ใดก็ตามอันเป็นเรื่องของปัญญาด้วยกัน เมื่อปัญญาได้สอด

แทรกลงไปที่ตรงไหน ความจอมปลอมที่กิเลสปักเสียบเอาไว้ เช่นว่าเป็นของสวยของงามเป็นต้น ปัญญาจะพังทลายเข้าไปหมด เพราะนี้เป็นของปลอมล้วน ๆ

แม้เราคิดดูด้วยสามัญสำนึกเรา เราก็ค้านคำว่าอสุภะนี้ไม่ได้ เพราะไม่สวยไม่งามอันใดเลย หนังสวยที่ตรงไหน เนื้อสวยที่ตรงไหน เอ็น กระดูก สวยที่ตรงไหน ม้าม หัวใจ ตับ ปอด พังผืด ไส้ใหญ่ ไส้น้อย อาหารใหม่ อาหารเก่า สวยงามที่ตรงไหน นี่เพียงในสามัญสำนึกเราเราก็ค้านไม่ได้ เป็นแต่เพียงว่ากิเลสมีอำนาจเหนือกว่า ถึงไม่สวยไม่งามเท่าไรกิเลสก็บอกว่าสวยว่างาม ก็จำต้องถูกมันฉุดลากไปจนได้ นี่ละเราติดเพราะความฉุดลากของกิเลส แม้ปลอมกิเลสพาว่าจริงเราก็ว่าจริง ทีนี้ปัญญาสอดแทรกเข้าไป ๆ จนกลายเป็นเรื่องปัญญาพังทลายสิ่งจอมปลอมทั้งหลาย เหลือแต่ความจริงล้วน ๆ ในขั้นนี้คืออสุภะอสุภังเต็มหมดทั้งตัว ไม่ว่าหญิงว่าชายสัตว์บุคคลมีสภาพเช่นเดียวกันนี้หมด

จากนั้นแยกแยะออกไปเป็น **อนิจฺจ** ความแปรสภาพ **ทุกฺข** บีบคั้นอยู่ทั้งวันทั้งคืนไม่ว่าส่วนร่างกายและจิตใจสงสัยที่ตรงไหน คำว่าทุกข์ก็เห็นอยู่ชัด ๆ คำว่าแปรสภาพก็เห็นอยู่ชัด ๆ **อนตฺตา** ผมนั่นหรือเป็นเรา ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูกนั้นหรือเป็นเรา แล้วรวมแล้วสิ่งเหล่านี้เป็นธาตุดิน ดินนั่นเหรอเป็นเรา น้ำนั่นเหรอเป็นเรา เรานั่นเหรอเป็นน้ำ เป็นดิน ลมนั่นเหรอเป็นเรา ไฟนั่นหรือเป็นเรา หรือเรานั่นหรือเป็นไฟเป็นลม ไฟก็รู้ชัด ๆ ว่าไฟอยู่แล้ว ลมก็รู้ว่าลมอยู่แล้ว มาเป็นเราได้อย่างไร ดินน้ำ ก็รู้ว่าดินว่าน้ำอยู่แล้ว อย่างตามท้องนานี่มองไปซิมาเป็นเราได้อย่างไร ก็น้ำ ดินเหยียบย่างไปมาอยู่นี้ ก็เป็นดินเห็นชัด ๆ อยู่แล้ว เป็นเราได้อย่างไร เป็นของเราได้อย่างไร แล้วดินน้ำลมไฟในร่างกายของเรานี้ก็เป็นดินน้ำลมไฟเช่นเดียวกับภายนอกนั้นมันแปลกต่างกันตรงไหน จึงจะมาขัดมาแย้งความจริงถือว่าเป็นเราเป็นของเราได้

ปัญญาแทรกลงไปจนกระทั่งเห็นแจ้งประจักษ์ภายในใจแล้วจะไม่ปล่อยได้อย่างไร ก็ดินน้ำลมไฟ คำว่าเราว่าของเรานั้นเป็นเรื่องของกิเลสมันบังคับเฉย ๆ แต่อำนาจแห่งความจริงแทรกเข้าไป ๆ จนกระทั่งพังทลายความจอมปลอมนี้ออกได้แล้วใจก็ปล่อยวางได้ นี่ละเรียกว่าปัญญา

เมื่อจิตได้ก้าวเข้ามาสู่ขั้นเหล่านี้แล้ว เรื่องที่ว่าจิตเป็นภาชนะของกิเลสโดยสิ้นเชิงก็กลายเข้ามาเป็นภาชนะของธรรมแทรกเข้าไปแล้ว ไม่มีแต่กิเลสประเภทที่ผลิตความทุกข์บีบคั้นหัวใจเราโดยถ่ายเดียว ยังมีประเภทแห่งธรรมบีบคั้นกิเลสให้แหลกแตกกระจายไปอีกเช่นเดียวกัน และกลายเป็นจิตที่ทรงอรรถทรงธรรมขึ้นมาโดยลำดับลำดา

เมื่อการพิจารณาไม่หยุดไม่ถอยตามหลักธรรมชาติที่กล่าวมาแล้วนี้ คืออยู่ในวงไตรลักษณ์หรืออสุภะอสุภังซึ่งเป็นความถูกต้องดีงาม อันเป็นอุบายวิธีการทำลายความ

จอมปลอมของกิเลสที่มันปักเสียบเอาไว้หมดทั้งเนื้อทั้งตัวนี้ ให้ขาดสะบั้นลงไปโดยลำดับลำดา จิตย่อมถอยตัวเข้ามาไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่สำคัญว่านั้นเป็นเราเป็นของเรา สิ่งใดเป็นความจริงอย่างไรก็ทราบชัดและรู้ตามเป็นจริงของมันอย่างนั้น เช่น เป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟ ก็ไม่คัดไม่ค้านไม่ขัดไม่แย้ง เพราะเป็นความจริงล้วน ๆ แล้วด้วยปัญญา จิตก็ไม่ไปแตะไปต้องไม่ไปยึดไปถือ ไม่ไปแบกไปหามด้วยอำนาจของอุปาทานเหมือนแต่ก่อน ถอนตัวเข้ามาด้วยความรู้แจ้งเห็นจริงอย่างนี้ จิตก็เป็นจิตที่ทรงอรรถทรงธรรม หรือว่าทรงมรรคทรงผลขึ้นมาเป็นขั้น ๆ ตอน ๆ กิเลสก็เสื่อมลงไป ที่เคยฝังจมอยู่ภายในจิตก็ถูกกำจัดออกไปด้วยสติธรรมปัญญาธรรมเป็นสำคัญ นี่ละจิตที่ทรงมรรคทรงผลคือทรงอรรถทรงธรรม ทรงด้วยวิธีการอย่างนี้

การทรงกิเลสก็มีวิธีการอันหนึ่งที่กิเลสพาให้ทรงพาให้แบกให้หาม เป็นอุบายของกิเลสแต่ละประเภท ๆ เสี้ยมสอนให้เราหลงเคลิ้มไปตาม เพราะฉะนั้นการเชื่อกิเลสจึงเชื่อได้ง่ายยิ่งกว่าธรรมในขั้นเริ่มแรก ครั้นต่อมาถึงขั้นปัญญาดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ความเชื่อธรรมเชื่อได้ง่าย ความเชื่อกิเลสเชื่อได้ยาก และเห็นกิเลสเป็นภัยด้วย มีการระมัดระวังและต่อสู้ขับไล่กิเลสอยู่เป็นประจำในหลักแห่งความเพียรของผู้เห็นภัยนี้ด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นกิเลสจะมาสนิทติดพันกับเราได้อย่างไร เมื่อเราไม่ได้มีความสนิทติดจมกับกิเลส กิเลสย่อมจะจางออกไป ธรรมที่เป็นที่สนิทติดใจฝากเป็นฝากตายของเราก็ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนแล้ว

เมื่อธรรมปรากฏขึ้นมาภายในใจ ไม่ได้สร้างความทุกข์ความลำบากให้เราเลย มีแต่สร้างความสุขความเย็นใจความแยบคายขึ้นภายในใจโดยลำดับลำดา ตรงกันข้ามกับกิเลส เรียกว่าร้อยเปอร์เซ็นต์สวนทางกัน กิเลสมีมากมีน้อยสร้างแต่ความทุกข์บีบคั้นจิตใจเรา ธรรมมีมากมีน้อยสร้างแต่ความสุขความเย็นใจความแยบคายให้จิตใจ นี่แหละเป็นคู่แข่งกันเห็นได้อย่างชัด ๆ ภายในจิตดวงเดียว ระหว่างกิเลสเป็นผู้ผลิตงานขึ้นมา ผลของกิเลสผลิตขึ้นมาเป็นอย่างไร ธรรมเป็นผู้ผลิตงานขึ้นมาผลของธรรมเป็นอย่างไร ในจิตดวงเดียวเป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์ธรรมและกิเลสย่อมทราบได้อย่างชัดเจน จึงสนุกคัดเลือกเรื่องของกิเลสกับเรื่องของธรรมได้ด้วยปัญญาของตนโดยไม่มีความนอนใจ นี่ละท่านผู้ทรงมรรคทรงผลท่านทรงไปโดยลำดับลำดาอย่างนี้

จนสุดท้ายปัญญาแทรกเข้าไปหมด ไม่ว่าจะรูปกายทุกสัดทุกส่วน รู้เห็นตามเป็นจริงด้วยปัญญาแล้ว ปล่อยวางไว้ตามสภาพแห่งความจริงของมัน ไม่ว่าจะเป็นส่วน **ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา** หรือว่าเป็น**อสุภะอสุภัง** เห็นตามความเป็นจริงทั้งสิ้นแล้วปล่อยวางไม่ยึดถือโดยประการทั้งปวง นี่เป็นส่วนหยาบคือรูปธรรม

ส่วนนามธรรมท่านกล่าวไว้ว่าขันธ์ ๔ **เวทนา** ความสุข ความทุกข์ เฉย ๆ ซึ่งมีได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ **สัญญา**คือความจำได้หมายรู้ **สังขาร**คือความคิดความปรุงภายในใจ **วิญญาณ**ความรับทราบ ในขณะที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มีแต่ความเกิดขึ้นแล้วดับไป ๆ และเป็นไปตามความจริงของมัน ไม่ว่าสุขว่าทุกข์เกิดขึ้นดับไปด้วยกันทั้งนั้น ท่านจึงเรียกว่า **เวทนา อนิจฺจา** หรือ **เวทนา อนตฺตา** นั่นยึดได้ยังไง มันหมุนตัวของมันอยู่ด้วยความแปรสภาพตลอดกาล **อนตฺตา** ก็บอกชัดเจนแล้วว่าอย่ายุ่งอย่ายึด กงจักรทั้งมวลเขาเดินอยู่ตามสภาพของเขาโดยธรรมชาติของเขาเอง เราอย่าหลงอย่าเข้าไปสำคัญให้เป็นแง่ต่าง ๆ ไปจากธรรมชาติเดิมของเขา คือ **อนตฺตา** โดยแท้ ปัญญาจึงหยั่งทราบในสิ่งเหล่านี้ตามความเป็นจริงแล้วปล่อย

ขันธ์ทั้งห้าซึ่งใจเป็นผู้รับผิดชอบ ใจเป็นผู้ยึดถือ ใจเป็นผู้สำคัญมั่นหมายและแบกหามว่าเป็นเราเป็นของเราโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวมาตั้งแต่วันเกิด จนกระทั่งถึงวันปัญญาแยบคายขึ้นมาโดยลำดับและปัญญาแทงทะลุไปหมด ก็เห็นได้อย่างชัดเจนว่าต่างกันอย่างไรบ้างที่นี่ ขันธ์ก็ขันธ์อันนี้แล ใจก็ใจดวงนี้แล แต่ความรู้ของใจที่รอบคอบต่อขันธ์นี้มีต่างกันอยู่มากกับความรู้ของใจแต่ก่อน ซึ่งไม่เคยได้พิจารณาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาเลย นี่ท่านเรียกว่ากิ่งก้านสาขาของกิเลสของกองทุกข์ที่ใจเป็นผู้แบกหามแต่ผู้เดียว รวมลงไปก็คือจิตอวิชชา

เมื่อรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเป็นที่หลบซ่อน เป็นที่ทำงานแสวงหาผลรายได้สำหรับกิเลส ได้ถูกปัญญาทำลายสะบั้นหั่นแหลกไปหมดแล้ว ตัวอวิชชาไม่มีที่หลบที่ซ่อนจึงหดตัวเข้าไปสู่จิต ปัญญาซึ่งเคยรู้จริงเห็นแจ้งหยั่งเข้าไปสู่จิตที่มีพิษภัยฝังจมอยู่ภายในนั้น ทำไมจะไม่รู้ทำไมจะไม่เห็น คำว่าอวิชชาก็คือยอดแห่งสมมุติหรือยอดของกิเลส มหาสติมหาปัญญาก็คือยอดแห่งปฏิปทาฝ่ายมรรคแทงทะลุกันจนได้ จนอวิชชากระจายไปหมด ถ้าเรียกว่าผุยผงก็เลยผุยผงไปแล้ว ไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่ภายในใจเลย ใจดวงนั้นแลที่อวิชชาไปปราศแล้วนั้น เป็นใจที่ทรงมรรคทรงผลเต็มสัดเต็มส่วนเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย **สนฺทิฏฺฐิโก** ผู้รู้ผู้เห็นนั้นจะเห็นประจักษ์ด้วยการปฏิบัติของตน

ธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้ครึล้าสมัยไปแล้วเหรอ ถ้าไม่ใช่กิเลสมันกล่อมว่าธรรมนั้นครึนั้นล้าสมัย กิเลสมันทันสมัย มันผลิตทุกข์ให้สัตว์โลกได้รับความทุกข์ความทรมานมาเท่าไรก็ไม่มีวันตื่น ไม่มีวันเห็นโทษ เพราะกิเลสมันทันสมัย แม้ธรรมมันก็กีดกันปิดบังไว้หมดเสียไม่ให้สัตว์โลกทั้งหลายได้เห็น

ตามหลักความจริงแล้วกิเลสมันหยาบที่สุด ธรรมประเสริฐสุด นั่นสวนทางกันร้อยเปอร์เซ็นต์ ธรรมชาติหนึ่งเลวร้อยเปอร์เซ็นต์ ธรรมชาติหนึ่งประเสริฐร้อยเปอร์เซ็นต์ ยังถูกกิเลสปิดกั้นไว้หมดไม่ให้เชื่อ ไม่ให้รู้ไม่ให้เห็น ไม่ให้เสาะไม่ให้แสวงให้เสาะให้แสวงให้เชื่อให้ทำตามกลอุบายของมันถ่ายเดียวเท่านั้น มันจึงเป็นผู้ครองจิตใจของสัตว์โลกจนหาทางออกไม่ได้ ตายแล้วเกิดเล่า ก็เช่นเดียวกับจูงคนตาบอดไปสถานที่นั่นที่นี่นั่นแล จูงไปไหนก็ไปเถอะ ของเก่าของใหม่เคยไปมาแล้วกี่ครั้งกี่หน คนตาบอดนั้นจะทราบไม่ได้เลยเพราะตาไม่เห็น จูงเหยียบย่ำไปมาในสถานที่เก่า ๆ นั้นกี่ร้อยกี่พันครั้งก็ไม่มีโอกาสได้รู้ว่า สถานที่เหล่านี้ได้เคยมาแล้วได้เคยเห็นแล้ว เห็นยังไงก็ตาบอดจะเห็นได้ยังไงจะรู้ได้ยังไง ก็ใจมันบอดด้วยนี่ เพราะตาปิดเสียมันก็มองไม่เห็น

นี่แหละ**การเกิดแก่เจ็บตายของสัตว์โลก เคยเกิดแก่เจ็บตายมากี่ภพกี่ชาติ ก็ทำนองเดียวกันกับคนตาบอดท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ นั้นแล เหมือนเป็นของใหม่ไปอยู่เรื่อย ๆ ใจที่ถูกอวิชชาปิดบังหุ้มห่อไว้ให้ไปด้วยความมืดบอด จึงไม่สามารถที่จะทราบได้ว่าภพนี้ภพเก่าภพนั้นภพใหม่ เราเคยเกิดมาแล้วในภพนั้นชาตินี้เป็นสัตว์เป็นบุคคล หรือไปเกิดในภพใด ๆ ก็ตามหาทางทราบไม่ได้ เพราะไปด้วยความมืดบอดมีอวิชชาเป็นผู้ปิดบังไว้ นี่แหละมันจึงกล่อมเข้าไปอีกว่าตายแล้วสูญ มีแต่กลมายาของอวิชชาทั้งนั้น** บาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ล้วนแล้วแต่กลอุบายของอวิชชาซึ่งเป็นข้าศึกต่อธรรมลบล้างธรรมมาเป็นประจำ

ผู้ปฏิบัติถ้าไม่ทราบเรื่องของอวิชชา ไม่ทราบเรื่องของกิเลส จะทราบเรื่องอะไรก็ธรรมเป็นสิ่งที่จะทราบสิ่งเหล่านี้อย่างแท้จริงอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าก่อนจะสอนธรรมแก่โลก พระองค์ได้ทราบความจริงด้วยการปฏิบัติ ทราบหมดเรื่องของกิเลสประเภทต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุให้พาเกิดแก่เจ็บตายในวัฏสงสารมามากน้อยเพียงไร พระญาณหยั่งทราบแทงทะลุไปหมด กิเลสสลายตัวไปจากพระทัย เป็นพระทัยที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ มองทะลุปรุโปร่งไปหมด เช่นเดียวกับอวกาศของจิต เวิ้งว้างไม่มีอะไรมาปิดบังหุ้มห่อได้ ยิ่งทำให้รู้ได้ชัดว่าที่ถูกกิดกันที่ถูกปิดบังหุ้มห่อ ไม่สะดวกสบายในการคิดการรู้การเห็น ก็เพราะกิเลสเท่านั้นเป็นผู้ปิดบังกีดขวางเอาไว้ เมื่อกิเลสบรรลัยลงไปเสียเท่านั้น ไม่มีอะไรที่จะเวิ้งว้างยิ่งกว่าจิตที่เป็นอิสรเสรีเต็มที่ ไม่มีอะไรมาบังคับกีดขวางได้อีก

นี่ละเหตุที่พระพุทธเจ้าจะทรงทราบได้ชัดถึงเรื่องบาปก็ดี บุญก็ดี นรกก็ดี สวรรค์ก็ดี และทราบกลมายาของกิเลสที่เคยหลอกลวงโลกมานาน ในอุบายเหล่านี้อย่างประจักษ์พระทัย จึงได้รื้อฟื้นความจริงนี้ขึ้นมา ในขณะเดียวกันก็เหมือนกับว่าประจานหน้าของกิเลสตัวต้มตุ๋นหลอกลวงสัตว์โลกนี้ให้โลกทั้งหลายได้เห็น โดยแสดงว่าบาปมีนะ บุญมีนะ นรกมี สวรรค์มี นิพพานมี ให้ละบาปนะ ให้บำเพ็ญบุญนะ ให้

บำเพ็ญคุณงามความดีให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ถ้าอยากหลุดพ้นจากทุกข์ถึงพระนิพพาน ประกาศให้โลกได้รู้ได้เห็นด้วยพระจักษุญาณ เห็นอย่างแท้จริงไม่ได้ด้นเดาในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น

นี่ละใจที่ทรงมรรคทรงผลแล้ว แสดงเรื่องมรรคเรื่องผลทำไมจะแสดงไม่ได้ ใจที่เคยจมอยู่กับกิเลสและถอนตัวออกจากกิเลสแล้ว ทำไมจะแสดงเรื่องของกิเลสไม่ได้ ต้องแสดงได้อย่างเต็มภูมิ ใจที่ทรงอรรถทรงธรรมเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้ว ทำไมจะไม่แสดงเรื่องมรรคเรื่องผลเรื่องอรรถเรื่องธรรมได้เต็มหัวใจเล่า ก็รู้ด้วยตัวเองเห็นด้วยตัวเอง ทั้งกิเลสบาปธรรมต่าง ๆ ทั้งมรรคผลนิพพานประจักษ์ใจอยู่แล้วด้วยกัน คลังนี้เป็นทั้งคลังกิเลสด้วย จะแสดงเรื่องของกิเลสประเภทต่าง ๆ ไม่ได้อย่างไร และจิตนี้ได้กลายมาเป็นคลังแห่งธรรมโดยสมบูรณ์แล้ว จะไม่แสดงเรื่องอรรถเรื่องธรรมให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยได้อย่างไร ต้องแสดงได้อย่างเต็มภูมิไม่สงสัย นี่จึงว่าธรรมสด ๆ ร้อน ๆ

คำว่าธรรมมีอยู่ก็ให้พึงทราบว่า **ไม่มีสิ่งใดในอวัยวะของเรานี้จะสามารถสัมผัสสัมพันธ์ธรรม ตั้งแต่ธรรมพื้น ๆ ขึ้นไปจนกระทั่งถึงวิมุตติธรรมได้ ตาสามารถเห็นตั้งแต่รูปหรือสีแสงต่าง ๆ เท่านั้น นี่วิสัยของตามีเพียงเท่านั้น หูเป็นวิสัยไปในทางเสียง จมูกไปทางกลิ่น ลิ้นไปทางรส กายไปทางความสัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็ง ได้เพียงเท่านั้น ไม่ได้ลึกไม่ได้ละเอียดแหลมคม ไม่ได้ซาบซึ้ง ไม่ได้กว้างขวางอะไรเหมือนใจเลย แต่ใจนี้สามารถหมด เพราะฉะนั้นใจจึงเป็นภาชนะที่เหมาะสมอย่างยิ่ง** และสามารถสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้ ตั้งแต่ขั้นพื้น ๆ เช่นสมาธิธรรม ทุกขั้นของสมาธิ ปัญญาธรรม ทุกขั้นของปัญญา จิตจะเป็นผู้สัมผัสเอง เป็นผู้รู้ผู้เห็นเอง จนกระทั่งถึงปัญญาขั้นละเอียดสุด ท่านเรียกในสมัยพุทธกาลว่ามหาสติมหาปัญญา ใจก็เป็นมหาสติมหาปัญญาเสียเอง จนถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น

เอ้า ความบริสุทธิ์เป็นอย่างไร ใจเป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์เสียเอง ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น ใจเป็นผู้จะรับทราบ เป็นภาชนะ เป็นที่สถิตอยู่แห่งธรรมทั้งหลาย ตั้งแต่พื้น ๆ แห่งธรรมจนกระทั่งวิมุตติธรรม จะนอกเหนือจากใจนี้ไปไม่ได้ ใจไม่มีคำว่าอดีตอนาคต ใจไม่มีคำว่าล้าสมัย รู้อยู่ตลอดมาและตลอดไป เมื่อใจได้ถึงขั้นบริสุทธิ์แล้วจะมีอดีตอนาคตที่ไหน และตามธรรมชาติของจิตและกิเลสฝังจมอยู่ภายในตัวเองให้เกิดแก่เจ็บตายอยู่ ก็ไม่ปรากฏว่าจิตนี้ได้ตายได้ฉิบหายไปเหมือนกับอวัยวะทั้งหลายเลย เป็นธรรมชาติที่ยืนโรงอยู่อย่างนั้นในภพชาติต่าง ๆ กิเลสก็เหยียบอยู่บนหัวใจนั่นแล ให้ไปเกิดที่นั่นที่นี่ และก็กิเลสนั่นแลเป็นผู้ปฏิเสธว่าตายแล้วสูญ ๆ

มันเก่งไหมอุบายของกิเลส มันเหยียบย่ำอยู่บนหัวใจ แล้วก็ฉุดลากหัวใจหรือเหยียบย่ำหัวใจนั้นแลให้ไปเกิดที่นั่นที่นี่ ผลักไสหัวใจนั่นแลให้ไปเกิดในสถานที่ต่าง ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ หรือสูง ๆ ต่ำ ๆ แต่แล้วมันก็บอกว่าตายแล้วสูญนะ การที่เกิดในที่สูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นสุขบ้างเป็นทุกข์บ้าง ก็เพราะอำนาจแห่งบาปแห่งบุญ มันก็บอกว่าบาปไม่มีบุญไม่มี นั่น ทั้ง ๆ ที่เกิดอยู่ไม่หยุดไม่ถอยมันก็บอกว่าตายแล้วสูญเห็นไหม ฟังซิอุบายของกิเลสแหลมคมขนาดไหน

มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้น ที่จะเปิดหน้ากากมันขึ้นมาได้อย่างเต็มโคตรแซ่ของมัน นอกนั้นยากลำบากมากที่จะทราบ ต้องยอมให้มันกล่อม แต่พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์แล้วไม่มีทางยอม เปิดหน้ากากมันขึ้นมาให้หมด ความชั่วช้าลามกของมันที่เคยหลอกลวงต้มตุ๋นสัตว์โลกบีบบี้สีไฟสัตว์โลกมา ได้รับความทุกข์ความทรมานมากน้อยเพียงไร มีพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้นจะเป็นผู้รู้ผู้เห็นจะเป็นผู้ทำลายมัน และเป็นผู้แสดงเรื่องของมันตลอดถึงเรื่องมรรคผลนิพพาน ซึ่งเป็นของมีอยู่ดั้งเดิมให้โลกทั้งหลายได้เห็นได้รู้ นั่นแหละความแหลมคมของกิเลส มันอยู่บนหัวใจแท้ ๆ พาไปเกิดที่นั่นที่นี่ไม่หยุดไม่ถอย ยังกล้าปฏิเสธได้ว่าตายแล้วสูญ มันหลอกถนัดดีไหม

เอ้า สมมุติว่าเราจะย้อนลูกศรกัน ถ้าหากว่าตายแล้วสูญจริง ๆ กิเลสมันอยู่กับอะไรกิเลสถึงไม่บรรลัยถึงไม่สูญ ก็มันมีที่อยู่มีที่อาศัยอยู่นี่มันถึงไม่สูญ..กิเลส มันอาศัยจิตบังคับจิต มันอยู่บนหัวใจมันบังคับหัวใจ ให้พาไปเกิดในที่ต่าง ๆ แต่ก็บอกว่าตายแล้วสูญ ทีนี้บทเวลาสติปัญญาธรรมได้เกรียงไกรเต็มที่แล้ว ฟาดฟันหั่นแหลกตัวมันเองซึ่งอยู่บนหัวใจนั้นให้พังทลายลงไปแล้ว จิตนี้สูญไหม นั่น ถ้าสูญเอาอะไรมาบริสุทธิ์ ก็มีกิเลสเท่านั้นเป็นผู้โกหกโลกว่าตายแล้วสูญ มันก็เห็นได้ชัด บริสุทธิ์แล้วยิ่งรู้ชัดว่าใจนี้สูญที่ไหน นี่ท่านจึงว่า **นิพฺพานำ ปรมำ สุขำ** พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง นั่น ถ้าจิตสูญแล้วเอาอะไรมาเป็นสุขอย่างยิ่งล่ะ นี่เห็นได้อย่างชัดเจน

นี่ละผู้จะทรงมรรคทรงผล ต้องเป็นผู้หนักแน่นต่ออรรถต่อธรรม ต่อการบำเพ็ญของตน ยิ่งกว่าสิ่งทั้งหลายที่เคยกล่าวแล้วเบื้องต้น ซึ่งเราก็เคยได้สัมผัสสัมพันธ์มาแล้ว เคยติดจมมาแล้วไม่เคยมีความอิ่มพอ เอาธรรมเข้าไปเป็นยาเบื่อมันซิ ให้ได้เห็นความอิ่มพอของกิเลสเสียบ้าง กิเลสเคยฟุ้งซ่านรำคาญสร้างความทุกข์ความลำบากให้เรามากน้อยเพียงไร พอจิตเป็นสมาธิมีความสงบเย็นขึ้นมา ก็เป็นยาเบื่อความฟุ้งซ่าน กลายเป็นใจที่สงบขึ้นมา ความโง่เขลาเบาปัญญาที่ฝังอยู่ภายในใจจนไม่มีวันอิ่มพอ ก็เอาปัญญากระจายเข้าไปพังทลายลงไป เป็นยาเบื่อความโง่เขลาเบาปัญญานั้น กลายเป็นความฉลาดรอบตัวขึ้นมาภายในใจ ใจที่เคยทรงกิเลสว่าเป็นตัวมรรคตัวผลอันวิเศษตาม

ความเสกสรรของมัน ถ้าเอาสติปัญญาที่ทันสมัยฟาดฟันหั่นแหลกลงไป กลายเป็นยาเบื่อกิเลสทั้งหลายให้พินาศฉิบหายตายไปจากใจ กลายเป็นใจที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ ขึ้นมาซิ นั่นคู่ปรับกันมีนี่ ยาเบื่อกิเลสมี ไม่มีแต่กิเลสเบื่อธรรมเบื่อเราโดยถ่ายเดียว ธรรมเรายังมี ธรรมพระพุทธเจ้าเอามาเบื่อกิเลสให้พังทลายลงไปซิ

ทีนี้ไม่ต้องบอกว่าทรงมรรคหรือไม่ทรงมรรค ทรงผลหรือไม่ทรงผล **สนฺทิฏฺฐิโก** แปลว่า ผู้ปฏิบัติพึงรู้เองเห็นเอง พระองค์ไม่ได้ผูกขาด มอบไว้กับผู้ปฏิบัติทุกรูปทุกนามไป สมัยใด ๆ ไม่สำคัญ เป็นธรรมที่ทันสมัย เป็นมัชฌิมาธรรม คือเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา อยู่ในท่ามกลางแห่งมรรคแห่งความชอบธรรมอยู่เสมอ นั่นละจึงว่ามัชฌิมาปฏิปทา เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับกิเลสมันก็เป็นมัชฌิมาของมันเหมือนกัน ไม่เคยเรียวเคยแหลม...กิเลส ยิ่งสมัยใดที่ศาสนาไม่มีกิเลสยิ่งรุ่งเรืองกิเลสยิ่งเรืองอำนาจ มีฤทธิ์มีเดชบังคับจิตใจของสัตว์โลกให้เป็นฟืนเป็นไฟไปหมด เพราะไม่มีน้ำดับไฟคือธรรม เมื่อธรรมได้เรืองอำนาจขึ้นมากิเลสก็พังทลายลงไปเช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้นจงพยายามสั่งสมธรรมอบรมธรรมด้วยความเข้มแข็ง ให้ได้พังกิเลสลงไปจากใจ ตัวปลิ้นปล้อนหลอกลวงนี้มันสำคัญมาก เอาให้ดี มันสวมรอยได้ทุกระยะนะ ก้าวไปมันสวมรอย ๆ ในวงความเพียรของเรานั่นแล มันแหลมขนาดนั้นคมขนาดนั้นแหละ เมื่อถึงขั้นสติปัญญาที่เกรียงไกรแล้วจะรู้กลมายาของกิเลสไปโดยลำดับลำดาจนกระทั่งรู้ตลอดทั่วถึงแล้วพังทลายลงไปไม่มีอะไรเหลือภายในใจเลย นั่นที่นี่อยู่ที่ไหนก็อยู่เถอะ คำว่ากาลสถานที่ภพชาติต่าง ๆ หมดปัญหาโดยสิ้นเชิง เพราะกิเลสเป็นตัวสร้างปัญหาต่างหาก ธรรมท่านไม่ได้สร้างปัญหา กิเลสมีมากมีน้อยเป็นตัวสร้างปัญหาให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายขึ้นมา ของมีจริงมันก็บอกไม่มี นั่นมันสร้างปัญหาขึ้นมา การเกิดแก่เจ็บตายก็เพราะอำนาจของมันพาให้เกิดแก่เจ็บตาย แล้วมันก็ปฏิเสธว่าตายแล้วสูญ นี่มันก็สร้างปัญหาขึ้นมา

กิเลสจึงเป็นตัวสร้างปัญหาล้วน ๆ ธรรมเป็นผู้สังหารปัญหาภายในใจ จนกระทั่งกิเลสหมดไปปัญหาก็หมดภายในใจ แล้วอยู่ไหนอยู่เถอะ อยู่ไหนก็เหมือนได้เฝ้าพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา

พุทธะแท้คืออะไร ศาสดาองค์เอกแท้คืออะไร ก็คือความบริสุทธิ์ของใจนี่แล ความบริสุทธิ์ของเราเป็นอย่างไร สงสัยพระพุทธเจ้าทำไม สงสัยพระสาวกทำไม เป็นความจริงอันเดียวกัน นั่น แล้วมีอดีตอนาคตที่ตรงไหน ความจริงเหมือนกัน นั่นลงที่ตรงนี้ นี่ละเรียกว่าจิตที่ทรงมรรคทรงผลด้วยการปฏิบัติ ขอให้ทุกท่านได้ตั้งหน้าตั้งตาฝึกปฏิบัติ อย่าคุ้นอย่าเคยชินกับสิ่งใดยิ่งกว่าอรรถกว่าธรรม นี้เป็นทางดำเนินเพื่อความพ้นทุกข์ ขอให้จำเอาไว้

ได้สอนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มอรรถเต็มธรรม เต็มสติกำลังความสามารถเรื่อยมา การสอนหมู่สอนเพื่อนผมสอนด้วยความจงใจจริง ๆ ขอให้เห็นใจ และการสอนนี้ไม่ใช่คุยหนา ครูอาจารย์ทุก ๆ องค์ไม่ใช่เราจะสนิทใจทุก ๆ องค์ไปนะ มันก็ขึ้นอยู่กับอำนาจวาสนาบุญญาภิสมภาร หรือความฉลาดลึกตื้นหนาบางต่างกันนั้นแล จะสอนให้ถูกต้องแม่นยำทุกอย่าง ให้เป็นที่สะดุดใจและเป็นที่เหมาะสมกับใจหาที่ค้านไม่ได้นี้มีน้อยมาก เพราะเหตุไร อันนี้ก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความฉลาด คือความรู้ความเห็นความเป็นของใจของผู้แสดงอีกเช่นเดียวกัน รู้ขั้นไหนก็แสดงได้ขั้นนั้นเต็มภูมิ เช่นรู้สมาธิก็แสดงสมาธิได้อย่างเต็มภูมิ แต่แสดงเรื่องปัญญาในทางภาคปฏิบัติไม่ได้ รู้ปัญญาเต็มภูมิทำไมจะไม่สอนเรื่องปัญญาเต็มภูมิ และพูดสอนเรื่องมรรคผลนิพพานได้เต็มภูมิเล่า นี่ซิสำคัญ

จงพยายามสอนเราให้ได้ เมื่อได้อุบายจากครูอาจารย์ไปแล้ว สอนเราให้จริงให้จัง เอาให้กิเลสพังทลายลงไปจากหัวใจดูซิว่าเป็นยังไงพระพุทธเจ้า ศาสดาองค์นี้โกหกโลกหรือว่าเป็นศาสดาองค์เอกแท้ มันจะแท้ภายในใจของเราก่อน เมื่อแท้ภายในใจของเราแล้วยอมศาสดาราบเลย อยู่ไหนก็เฝ้าพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา นี้แลคือว่าผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต ได้แก่เห็นธรรมชาติที่บริสุทธิ์นี้ซึ่งเป็นเหมือนกัน ฉะนั้นจึงให้พากันตั้งอกตั้งใจ

อย่าคุ้นอย่าเคยกับอะไร เดินบิณฑบาตก็ให้มีสติให้มีความเพียรไปตลอดสาย เคยพิจารณาอะไรให้ถือนั้นเป็นกิจเป็นการเป็นงานของตน ท่านจึงเรียกว่าบิณฑบาตเป็นวัตร คำว่าวัตรก็คือเครื่องแก้กิเลสถอดถอนกิเลสนั่นแล ไปแบบโลเลโลกเลก คิดโลเลโลกเลก เป็นเครื่องถอนกิเลสได้ยังไง ให้คิดอย่างนี้ มีกี่องค์กี่รายไปด้วยกัน ต่างคนต่างดูหัวใจตัวเอง นั้นแหละตัวภัยอยู่ตรงนั้น ตัวก่อเหตุอยู่ตรงนั้น ให้ดูตรงนั้นแก้กันตรงนั้น กิเลสอยู่ที่หัวใจ ธรรมจึงต้องแก้กันลงที่หัวใจ แก้ที่อื่นไม่ถูก อยู่ไหนให้เป็นตัวลำพังคนเดียว ให้รู้อยู่กับตัวเสมอ นี่ก็ยิ่งหมู่เพื่อนมามาก จำนวนมากมันจุ้นจ้าน ๆ อยู่แล้ว ผู้สอนอกจะแตก ขอให้พากันตั้งอกตั้งใจ อย่าให้มีเรื่องเจตนาให้เห็น เห็นไม่ได้เป็นอันขาด

เอาละการแสดงธรรมพอสมควร เหนื่อยแล้ว

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

ใจดวงก่อเหตุ

ปีนี้ธาตุขันธ์ทรุดมาก เหนื่อย ไม่อยากจะเล่นกับอะไรแล้ว ทนเอาเฉย ๆ นะ ถ้าให้เป็นตามอัธยาศัยเรามันคิดถึงป่าถึงเขาโน้นน่ะ แปลกอยู่ มันไม่อยากมาอยู่ตามบ้านตามเมืองตามอะไร ถ้าว่าเป็นโรคอันนั้นเป็นโรคอันนี้ขาดหยูกขาดยา จะเป็นอย่างนั้นจะเป็นอย่างนี้ มันไม่สนใจเลย แน่ะ มันไม่เคยเป็นอารมณ์กับเรื่องโรคเรื่องยาว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ว่าห่างหยูกห่างยาอะไร ดีไม่ดีไปอยู่อย่างนั้นมันสบายของมันไปเลย จะเป็นอะไรไม่มีอะไรมายุ่งมาเกี่ยวเรา อิริยาบถทั้งสี่เสมอไม่ขาดไม่เกิน อยู่สบาย นั่นตามอัธยาศัย บิณฑบาตมามีอะไรก็กินเสียให้เสียเท่านั้นแล้วไปเลย เพราะมันไม่อยากนี่

วันหนึ่ง ๆ จะมีหิวมีอยากอะไรไม่มี ทุกวันนี้ไปเฉย ๆ บิณฑบาตเห็นอาหารอย่างนี้ก็เหมือนกับวัตถุต่าง ๆ ไม่ได้เหมือนอาหาร นาน ๆ จึงจะสัมผัสทีหนึ่งยิบ ๆ ๆ ถ้าอย่างนั้นฉันได้นะ แต่เป็นเดือน ๆ มันก็ไม่มีน่ะซิ เฉย เฉยก็ยังดีกว่าที่เบื่อเอาเลย อย่างวันที่โรคกำเริบ มันไข้เสียตอนกลางคืน ตกเช้ามาเบื่อหมดเลย เราก็ทนเอาอย่างนั้นนะ เพราะมีแขกมีคนมีอะไรอยู่นี้เต็มไปหมด จะสะเทือนจิตใจหูตาคนมากไป ทนเอาฝืนเอา แน่ะ ก็ฝืนเพื่อโลกนั่นแหละ ถ้าตามปกติของเราฝืนไปทำไม ไม่อยากก็อย่ากินซิเท่านั้นพอ เราเคยปฏิบัติอยู่แล้ว พอเหมาะพอดีกันขนาดไหนก็ปฏิบัติต่อกันขนาดนั้น เช่นไม่อยากไม่หิวไม่อยากไม่กิน ฝืนก็ไม่กินเสีย แน่ะ มันก็สบายไปตามเรื่องของมัน แต่นี้อยู่กับโลกจะทำยังไง ขันธ์ของเราเป็นโลก โลกทั้งหลายก็มาเกี่ยวข้องกับขันธ์อยู่นี้มันเป็นโลกด้วยกัน จึงได้ฝืนปฏิบัติต่อกันไป

นี่ก็พยายามสอนหมู่สอนเพื่อน สอนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยสอนเต็มหัวใจ การสอนหมู่เพื่อนไม่เคยมีการปิดบังลี้ลับ เปิดเผยออกหมด หลักใหญ่ก็คือสงสาร อันเป็นเหตุให้ลากให้ดึงออกมาหมด อยากให้รู้อยากให้เห็น ธรรมพระพุทธเจ้านี้สด ๆ ร้อน ๆ ประกาศกังวานให้โลกดินแดนได้ยินอยู่ ตามตำรับตำราก็ประกาศเข้ามาในหัวใจของผู้อ่านผู้ได้ยินได้ฟังจะไปไหน เข้ามาตรงนั้นสด ๆ ร้อน ๆ อยู่อย่างนั้นแหละ พอหมุนคลื่นรับกันให้เหมาะแล้วก็ปรากฏขึ้นมา คือการปฏิบัติเหมาะสมที่ควรจะได้ปรากฏสมาธิธรรมขึ้นภายในใจ สมถธรรมขึ้นในใจมันก็รู้

ปรับใจให้ควรจะเป็นวิปัสสนาธรรม จะเป็นขั้นใดก็ตาม ก็ปรากฏขึ้นมาสด ๆ ร้อน ๆ อยู่อย่างนั้น มีกาลมีสถานที่เวล่ำเวลาที่ไหน สำคัญที่การปรับใจของตัวให้เข้าสู่

ระดับธรรมที่คอยสัมผัส ซึ่งมีอยู่แล้วพูดง่าย ๆ คอยที่จะสัมผัสจิตที่ปรับคลื่นให้ถูกต้องเหมาะสมกัน ให้ได้ทราบขึ้นภายในใจตัวเองอยู่ตลอดเวลา จึงว่า **อกาลิโก ๆ**

การปฏิบัติให้รู้ธรรมเห็นธรรมเข้าไปโดยลำดับลำดา ธรรมเหล่านั้นจะห่างจะไกลที่ไหนจากตัวของเรา เป็นธรรมสด ๆ ร้อน ๆ เช่นว่า **อกาลิโก** ก็ขึ้นอยู่ที่ใจนี้เลย ขอให้ปรับให้ถูกซิ **อกาลิโก ๆ หรือ สฺวากฺขาโต ๆ** ก็เหมือนกัน ตรัสไว้ชอบแล้ว ๆ ถูกต้องปฏิบัติให้ถูกให้เหมาะสม ธรรมอยู่ที่ไหนไม่มีอะไรสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้นอกจากใจดวงเดียวเท่านั้น ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นเครื่องมือสำหรับรับกระแสแห่งสิ่งสัมผัสทั้งหลายเข้ามาสู่ใจ เพื่อพิจารณาให้เป็นธรรมสำหรับตัวเอง ๆ เท่านั้น นี่เวลาผลที่จะเกิดขึ้นจากการเอามาใคร่ครวญ เอามาเป็นอารมณ์ เอามาพิจารณา ก็ปรากฏเป็นธรรมขึ้นมาภายในใจ แน่ะ มาเกิดขึ้นที่ใจ ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นที่ไหน พระพุทธเจ้าว่าปรินิพพานไปนานแล้วเป็นแต่เรื่องของธาตุของขันธ์ ที่เปลี่ยนสภาพไปสู่ความจริงของเขา ตามธาตุเดิมของเขาคือดินน้ำลมไฟ ก็มีเท่านั้น ธรรมชาติอันนี้แม้จะยังประชุมกันอยู่มีใจเป็นผู้รับผิดชอบ ก็ไม่ใช่เป็นอันเดียวกันกับใจ

ดินก็เป็นดินอยู่แล้วตั้งแต่ขณะแรกที่เข้ามาผสมกันเป็นสัตว์เป็นบุคคล น้ำก็เป็นน้ำอยู่แล้ว ลม ไฟ เป็นธรรมชาติของตัวเองอยู่แล้ว จิตก็เป็นจิต เป็นแต่เพียงว่ามีสิ่งแทรกซึมมีสิ่งลุกลามอยู่ภายใน จึงลุกลามออกไปยึดไปถือไปแทรกไปสิงสิ่งเหล่านั้นแล้วก็เสกสรรปั้นยอขึ้นมาว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นเราเป็นเขา เหล่านั้นเป็นอันนั้น อวัยวะนั้นเป็นนั้น ๆ ตีแตกแขนงออกไป แตกออกไปสักเท่าไรยิ่งยึดยิ่งถือยิ่งกว้างยิ่งขวาง ยิ่งหนักเข้าไปโดยลำดับลำดา หาเวลาเปิดเผยตัวเองออกมาให้รู้ไม่ได้ นี่เรื่องของกิเลสมีแต่ทำให้มืดไปทั้งนั้น ไปกว้างขนาดไหนมืดกว้างขนาดนั้น หนักกว้างขนาดนั้นทุกข์มากขนาดนั้น นั่นเรื่องของกิเลสเป็นเช่นนั้น นี่แหละเรื่องมันมาดั้งเดิม

ทั้ง ๆ ที่มันก็เป็นธาตุ ๔ ดินน้ำลมไฟอยู่นั่นแล อะไรก็เป็นอันนั้นอยู่ ตาเห็นมันก็มีอยู่ตั้งแต่ยังไม่เห็น เสียงก็มีอยู่ตั้งแต่เรายังไม่ได้ยิน สำคัญที่จิตไปเสกสรรขึ้นมา พอสัมผัสปั๊บทางนี้ก็ปรุงปั๊บ สำคัญมั่นหมายไปปุ๊บ ๆ แล้วเรื่องหลงต่อหลงก็ตามกันไปยาวเหยียดหาที่สิ้นสุดยุติไม่ได้ ขึ้นชื่อว่ากิเลสอย่าเข้าใจว่ามันมีสถานี...ไม่มี หาที่จอดแวะไม่ได้ ถ้าธรรมแล้วมี พอถึงขั้นใดภูมิใดแล้วอิ่มตัว ๆ นับตั้งแต่ขั้นสมาธิขึ้นไปสมาธิเต็มภูมิแล้วอิ่มตัวไม่อยากได้สมาธิอะไรอีก เต็มตัวแล้ว ปัญญาเมื่อก้าวไป ๆ เต็มภูมิแล้วก็เหมือนกัน ก้าวไปเพื่อฆ่ากิเลส ๆ ให้ฉิบหายวายวอดไปหมดจากใจแล้ว ปัญญาก็อิ่มตัว จิตก็อิ่มตัว แน่ะ นั่นละธรรมมีความอิ่มพอ ถ้าโลกแล้วหาความอิ่มพอไม่ได้ โลกก็หมายถึงกิเลสนั้นเองหาความอิ่มพอไม่ได้ มีแต่เขยิบเรื่อย ๆ

เพราะฉะนั้นการปฏิบัติตามกิเลส เราจะหาความสุขเพราะการตามกิเลสนี้จึงไม่มีวันเจอ มีแต่สัญญาอารมณ์คาดไปหมายไป ๆ ความจริงไม่มีตามนั้นเลย ไม่ว่าคนทุกข์คนมี ไม่ว่าคนโง่คนฉลาด ร้อยทั้งร้อยต้องเป็นไปตามอำนาจของกิเลสด้วยกันทั้งนั้น ถ้าไม่มีธรรมเข้าแทรกไม่มีธรรมเข้าขัดขวาง ไม่มีธรรมเข้าเป็นเครื่องพิสูจน์ จะต้องเป็นเหมือน ๆ กัน จะถือว่าใครดียิ่งกว่าใครไม่ได้ในระหว่างคนโง่กับคนฉลาด คนมีกับคนจน ในเรื่องความสุขกับความทุกข์ นี่เรา**พูดถึงเรื่องความทุกข์ มันทุกข์ไปคนละแบบ คนจนก็ทุกข์แบบหนึ่ง คนมีก็ทุกข์แบบหนึ่ง คนโง่ก็ทุกข์ไปแบบหนึ่ง คนฉลาดก็ทุกข์ไปแบบหนึ่ง ทั้งสามสี่แบบนี้ล้วนเป็นแบบของกิเลสดีดเส้นบรรทัดให้ก้าวเดินไปตามมันทั้งนั้น ไม่ใช่ธรรมเป็นผู้ดีดเส้นบรรทัดพอให้ก้าวเดินจนถึงความสุขได้บ้าง**

ผู้จนก็อยากจะมั่งมี ให้มีความสุขความสบายอะไรขึ้นมานี้มันก็ไม่สุข ไอ้ผู้มีแล้วก็ไม่พอ แล้วผลสุดท้ายหาความสุขเพราะความจนความมีไม่เห็นที่ตรงไหน เพราะความโง่ความฉลาดมันถึงไม่เห็น เพราะหาไม่ถูกจุดของมัน หาตามแบบของกิเลสก็ได้เรื่องของกิเลสขึ้นมา กิเลสจะให้ความสุขความสบายแก่โลกได้อย่างไร นอกจากความทุกข์ความลำบากมากน้อยที่มันแสดงขึ้นมาเท่านั้น จึงไม่มีทางที่ให้น่าสงสัยถ้าเราได้ตรองไปตามอรรถตามธรรม ยิ่งจิตได้สัมผัสสัมพันธ์กับธรรมด้วยแล้วมันก็ติดทันที ติดไปเรื่อย ๆ ติดธรรม

การติดธรรมกับการติดโลกนี้ผิดกัน การติดธรรมมากน้อยมีความดูดดื่มในธรรมนั้นแหละเรียกว่าติด คือเรายึดทางนี้ไม่ปล่อยไม่วาง เหมือนเขาเดินทางไปเพื่อจุดหมายปลายทาง ทางนี้เป็นทางถูก เมื่อยึดได้แล้วไม่ปล่อยไม่วาง จะว่าเขาติดทางก็ได้ ถ้าไม่ติดทางมันไปไม่ถึงจุดหมาย นี่ธรรมก็เหมือนกัน ต้องยึดต้องเกาะ ต้องมีความพอใจในการที่จะก้าวเดิน ในการที่จะปฏิบัติต่ออรรถต่อธรรม เข้าถึงธรรมอันละเอียด ความสุขละเอียดเท่าไรความดูดดื่มยิ่งมีกำลังมาก ความเห็นคุณค่าของธรรมหรือเห็นคุณของธรรมก็มีมาก และขณะเดียวกันก็เห็นโทษของกิเลสเป็นลำดับลำดา ก็ยิ่งหันหลังให้กิเลสเรื่อย ๆ หันหน้าเข้าสู่ธรรม ความขี้เกียจขี้คร้านต่อธรรมกลายเป็นความขยันหมั่นเพียรในอรรถในธรรมเสียทั้งสิ้น ทีนี้ก็เห็นโทษของกิเลส เรียกว่าความขี้เกียจขี้คร้านในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่ออรรถเพื่อธรรมนี้เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล แน่ะมันก็รู้ รู้ไปในตัวนั้นแหละ

สำคัญที่เราไม่รู้ฉากหลังของกิเลสที่ติดแนบอยู่ด้านหลังเรา สมมุติว่าจิตของเราส่งไปข้างหน้า มันก็บังคับให้ส่งเสียไม่ใช่ธรรมบังคับให้ส่ง คือธรรมบังคับให้ส่งกิเลสก็ฉุดลากความบังคับของธรรมนั้นออกเสีย เอาความบังคับของมันสวมรอยเข้าไป นี่ซิที่

เราไม่เห็นอรรถเห็นธรรมเพราะเหตุนี้ เดินจงกรมก็ดีนั่งสมาธิภาวนาก็ดี ตั้งสติสตังในท่าใดอิริยาบถใด ก็ไม่พ้นที่กิเลสจะมาฉุดมาลากเอาสติอันนั้นออก เอาหลักวิชามันเข้าแทนที่ไปหมดเสีย สุดท้ายเลยไม่ได้ประโยชน์อะไร เดินก็เดินไปอย่างนั้นแหละจิตไม่ได้อยู่กับงานของตัวเอง ไปอยู่กับงานของกิเลสเสียทั้งหมด นี่ซิสำคัญ ในขณะที่เราทำเราก็ไม่รู้ ให้ผ่านไปมันก็รู้เอง

พอผ่านไปแล้วก็มองย้อนหลัง ๆ เอา ถึงขั้นสติปัญญาในขั้นเกรียงไกรแล้วมันรู้ถึงตรงนั้นมันรู้แหละ มันแทรกมาตรงไหนก็ทันกัน ๆ ถ้าธรรมดานี้ไม่ทันนะ ไม่รู้ เดินจงกรมอยู่นั้นมีแต่กิเลสจูงให้เดินไม่ใช่ธรรมจูงให้เดิน นั่งก็กิเลสพาทำ ภาวนามันก็พาวนเสีย วนไปวนมาล้วนแต่เรื่องของกิเลส ทำภาวนาท่าไหนก็มีแต่ท่ากิเลสล้วน ๆ ท่าธรรมไม่มี แล้วจะเอาผลจากธรรมได้ยังไง มันไม่มี มีแต่ผลของกิเลส นี่ซิทำความพากเพียรมาเป็นเวลานานหลายปีหลายเดือนธรรมไม่ปรากฏ ก็เพราะอันนี้เองมันสวมรอย ๆ ไอ้เราไม่รู้ จะทำยังไง

การสอนก็สอนให้รู้ให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นความจริงล้วน ๆ ที่พูดมาทั้งหมดไม่สงสัยในการสอน แต่ผู้ที่ยังจับไม่ได้ก็ต้องเป็นไปตามยถากรรมของกิเลสพาให้เป็นไปอยู่นั่นแล ถ้าไม่เอาจริงเอาจังจริง ๆ สำคัญความมุ่งมั่นนะ เป็นหลักสำคัญมากที่จะทำให้เกิดกำลังใจขึ้นมา ความมุ่งมั่นต่อจุดหมายปลายทางของตนมีกำลังมากแล้วสิ่งทั้งหลายก็เป็นไป เช่นความเพียรความอดความทนจะดึงดูดกันไปเอง ถ้าความมุ่งมั่นมีน้อยหรือความมุ่งมั่นไม่มีนี้มันยากมันลำบาก นอกจากจะเป็นบางกรณีที่ทำไปธรรมดา ๆ ก็ไปสะดุดเอาเสียอันใดอันหนึ่ง ทีนี้มันทำให้เกิดความดูดดื่มขึ้นมา ความดูดดื่มอันนี้ก็เป็นพลังอันหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสนใจ ใคร่ที่จะประพฤติปฏิบัติ ใคร่ที่อยากจะรู้จะเห็นในสิ่งที่เคยรู้เคยเห็นในสิ่งที่เคยเป็น นี้มันก็มีกำลัง

นี่ปีนี้พระก็มาก ซึ่งไม่เคยมีตั้งแต่ตั้งวัดมานี้ ตั้ง ๓๐ กว่านี่จะว่าไง ใครก็อยากอยู่ ๆ ไอ้เราก็สงสารเห็นใจ เมื่อ ๑ กับ ๑ บวกกันก็ต้องเป็น ๒ เป็น ๓ เป็น ๔ ไปเรื่อยจนกระทั่งเต็มวัดนี่ ให้พึงเห็นใจท่านใจเราที่เข้ามาศึกษาอบรม เห็นใจองค์อื่นผู้อื่น ให้เห็นเช่นเดียวกับใจของเรา จึงไม่มีการกระทบกระเทือนกัน มันจะไปคิดแย็บในเรื่องของผู้ใดก็ตาม ก่อนอื่นต้องให้รู้เรื่องความเคลื่อนไหวของจิตเจ้าของเสียก่อน ให้รู้รอบ ถ้าไม่อย่างนั้นจะกลายเป็นเรื่องการมองกันในแง่ร้าย จะไม่ดีเลย พระหรือผู้ปฏิบัติธรรมมองกันในแง่ร้ายนี้หยาบมาก ต้องมองกันในแง่เหตุผล ในแง่ความเมตตา ในแง่ความให้อภัยซึ่งกันและกัน นี่เป็นธรรม

กิเลสอย่าให้แฝงขึ้นมา ความสำคัญว่าตนดิบตนดี ตนมีความรู้ความฉลาด ตนมีฐานะดีอย่างนั้นอย่างนี้ เหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลส จะมาทำลายในหัวใจตัวเองให้ทะนง

และทำลายคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ได้รับความกระทบกระเทือนอีกด้วย นี่ละเรื่องของกิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าเรื่องของธรรมแล้วมาเถอะ นั่นฟังซิ **สพฺเพ สตฺตา** อันว่าสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น พวกเรารวมอยู่ในคำว่า **สพฺเพ สตฺตา** นี้ทั้งนั้น

ต่างคนต่างมุ่งหวังต่อการประพฤติปฏิบัติ ต้องตั้งหน้าตั้งตาทำข้อวัตรปฏิบัติ อย่าได้คิดว่าองค์นั้นจะทำองค์นี้จะทำ เมื่อตั้งเป็นวาระก็เพื่อให้มันเหมาะสม ก็ทำให้เป็นวาระจริง ๆ หรือไม่ตั้งก็กิจใดการใดให้ถือว่าเป็นกิจเป็นการของเจ้าของ และให้มีสติสัมปชัญญะติดแนบอยู่กับงานของตัวที่ทำในข้อวัตรต่าง ๆ เป็นการฝึกเหมือนกับเราเดินจงกรมนั่น เดินจงกรมเราเดินเพื่ออะไร ก็เพื่อรักษาจิต นั่งก็นั่งเพื่อรักษาจิต ทำข้อวัตรปฏิบัติอันใดก็เป็นกิริยาที่รักษาจิตเหมือนกัน สำหรับผู้ตั้งใจฆ่ากิเลสต้องเป็นกิริยาแห่งการกระทำเพื่อชำระจิต เพื่อความเพียรของตนทั้งนั้น

งานจิตตภาวนาเป็นงานละเอียดมาก จึงไม่ประสงค์จะให้งานอื่นงานใดเข้ามาเกี่ยวข้องมายุ่งทำให้เสียได้ ยิ่งงานก่อสร้างนั้นก่อสร้างนี้ด้วยแล้ว ไม่ต้องสงสัยว่าจะไม่เป็นข้าศึกต่องานจิตตภาวนา เราจึงต้องระมัดระวังเสมอ แม้เช่นนั้นมันก็เป็นไปจนได้ เพราะจิตทั้ง ๆ ที่เรามุ่งมาปฏิบัติธรรม แต่ในขณะเดียวกันสิ่งที่สวมรอยอยู่นั้นมันมีความหยาบมีความดึงดูดไปให้หันหลังให้ธรรม เพื่อหันหน้าให้กิเลสอยู่โดยตรงอยู่ลึก ๆ อยู่นั้นแหละ แฝงกันอยู่นั้นเราไม่รู้ ถ้ายิ่งมีงานมีการอะไรขึ้นมาแล้ว นั่นน่ะช่องทางออกของกิเลสจะได้แสดงตัวของมันเต็มที่ อย่างที่เห็น ๆ กันนั้นน่ะดูเอาซิเจ้าของดูเจ้าของ ได้ดูหรือไม่ได้ดูก็ไม่รู้ ถ้าดูก็ควรจะรู้ นี่ดู ไม่ได้ดูยากอะไรเลย แย็บเท่านั้นก็เห็นก็รู้แล้ว เพราะสิ่งเหล่านี้เคยมีเคยเป็นอยู่เต็มโลกเต็มสงสาร นอกจากนั้นยังเคยมีเคยเป็นอยู่ในหัวใจเราด้วย ทำไมจะไม่รู้เรื่องของมัน ต้องรู้

วงปฏิบัติก็ยิ่งคับยิ่งแคบ สถานที่บำเพ็ญก็คับแคบเข้ามา เพราะสัตว์โลกมีจำนวนมากขึ้น เรื่องราวทั้งหลายก็มากขึ้น ๆ ตาม ๆ กัน ส่วนมากมีแต่เรื่องที่จะมาทำลายความสงบสุขอันเป็นเรื่องของธรรมให้ขาดให้สิ้นสูญไป ยังเหลือแต่ฟืนแต่ไฟเผาลนกันนั่นแหละ ผู้ปฏิบัติซึ่งมีโอกาสเหมาะสมพอสมควรดังพวกเราที่เป็นพระนี้ จึงควรขะมักเขม้นตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

ทุกข์ก็ยอมทุกข์เถอะ ทุกข์ในการต่อสู้กับกิเลส ไม่ใช่ทุกข์เพราะการต่อสู้กับธรรมนี่นะ ธรรมท่านไม่ได้มีอะไรพอที่จะให้ต่อสู้ท่าน ท่านไม่ได้เป็นข้าศึกต่อผู้ใด ที่ต่อสู้ที่บึกบึนนี้ล้วนแล้วแต่ต่อสู้กับกิเลสเพื่อเล็ดลอดออกไปทั้งนั้นนะ ยากลำบากก็ต้องเห็นว่าการต่อสู้กับกิเลสนี้เป็นคู่อริกันกับเรา ให้ถือไปอย่างนั้น จะเอาให้ชนะจนได้ ถ้าเราอ่อนแอเสียก็นั้นแหละคือการแพ้กิเลส ความอ่อนแอเป็นเรื่องของกิเลสจะไม่แพ้มัน

ได้ยังไง ความท้อแท้เหลวไหล ความไม่เอาไหนด้วยแล้วก็ยิ่งกิเลสทั้งกองทีเดียวเต็มอยู่ในหัวใจ

การภาวนาให้สังเกตเจ้าของ เคยภาวนาอย่างไร กำหนดด้วยธรรมบทใดที่เหมาะกับจริต เมื่อกำหนดลงไปแล้วจิตได้รับความสะดวกสบายเบาใจเป็นลำดับกับธรรมบทนั้น แต่สติต้องเป็นพื้นสำคัญมาก ไม่ว่าจะธรรมบทใดถ้าขาดสติแล้วไม่เป็นประโยชน์อะไรทั้งนั้น บริกรรมก็ว่าไปเฉย ๆ จิตไปอยู่โน้น ๆ เป็นแต่เพียงคำบริกรรมติดปากเฉย ๆ ติดความคิดเฉย ๆ ก็ไม่เกิดประโยชน์ ให้มีความจงใจให้รู้อยู่ทุกระยะ ๆ หนักเบาก็ให้รู้ว่ามันหนักมันเบา เรื่องความกลัวเป็นกลัวตายนั้นเป็นเรื่องของกิเลสอันหนึ่งอีกแทรกเข้ามา ความอยากจะรู้ความจริงนั้นเป็นเรื่องของธรรม ธรรมไม่เคยตายจิตไม่เคยตายกลัวหาอะไร ความจริงที่เราจะรู้จะเห็นก็เหมือนกันไม่ใช่ตายไปที่ไหน อยู่กับเราผู้ต้องการความจริง พิจารณาลงไปให้รู้ให้เห็น

จิตถ้าเราลงได้เบิกกิเลสกว้างออกไป ๆ เท่าไรก็ยิ่งมีความสุขความสบายเบาใจไปเรื่อย ๆ เอาจนให้มันหมดสิ้นไปจากใจแล้ว ไม่มีอิริยาบถไม่มีกาลไม่มีสถานที่อะไรทั้งนั้นแหละ เพราะไม่มีสมมุติใด ๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมชาตินั้นจะเอาอะไรมายุ่ง ความยุ่งก็เรื่องของสมมุติ นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล ให้มันสิ้นสุดอันนี้แล้วก็ไม่มีอะไร **ลงกิเลสไม่มีในหัวใจแล้วทำอะไรลงไปก็ไม่เป็นกิเลส มันเป็นอัตโนมัติเป็นหลักธรรมชาติของจิตอันนั้น ถ้าหากมีตัวพิษอยู่ในนั้นมากน้อยจะต้องแสดงขึ้นมาทันที ๆ**

เวลามาศึกษาก็ตั้งใจมาศึกษาซิ ออกไปแล้วเถลไถลเหมือนไม่มีครูมีอาจารย์ อันนี้ผมอิดหนาระอาใจมากเกี่ยวกับหมู่กับเพื่อน ถ้าไปแล้วเถลไถล ๆ ไปไหนก็ปิดไม่อยู่ การแสดงออกของเราจะต้องสัมผัสสัมพันธ์กับตาหูคนอื่นจนได้แหละ เมื่อสัมผัสสัมพันธ์กับตาหูแล้ว ไม่สัมผัสสัมพันธ์กับใจจะไปสัมผัสที่ไหน ตาหูเป็นทางเดินของใจมันต้องเข้าที่นั่น ถ้าไปแล้วก็เหมือนไม่มีหลัก เหมือนไม่เคยได้รับการอบรมจากครูจากอาจารย์มาเลย ข้อวัตรปฏิบัติที่ควรจะรักจะสงวนปฏิบัติให้คงเส้นคงว่าก็เป็นไปไม่ได้ เพราะจิตมันเหลวไหลนี่ซิ

ถึงข้างในยังตั้งไม่ได้ ข้อวัตรปฏิบัติก็ควรจะตั้งได้ เพราะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สุดวิสัย ถ้ายิ่งภายในก็ตั้งหลักตั้งเกณฑ์ได้ด้วยแล้ว สิ่งเหล่านี้ก็เป็นไปตามกัน เพราะฉะนั้นผู้มีหลักจิตการดำเนินปฏิปทาจึงสม่ำเสมอ ยิ่งเป็นผู้มีจิตอันตายตัวด้วยแล้ว หลักปฏิปทาก็เป็นธรรมชาติตายตัว ไม่ลดไม่หย่อนด้วยความท้อแท้อ่อนแอ ด้วยความเหลวไหล ถ้าลดหย่อนก็ลดหย่อนไปตามเหตุการณ์ของมันเท่านั้น หลักใจจึงเป็นหลักสำคัญของปฏิปทาเครื่องดำเนินทั้งหลาย

เวลาเข้าพรรษานี้ไม่มีการมีงานอะไร **ใครอยู่ที่ไหนก็ให้ประกอบแต่ความพากเพียรของตน อย่ามองดูไหนนอกจากหัวใจดวงนี้ ดวงก่อเหตุนี่แหละ เจ้าเหตุอยู่ที่นี่ ดูให้ดีอันนี้เป็นตัวก่อเหตุ ดูตัวนี้จะรู้เรื่องรู้ราว**

คำว่าอาวาสก็หมายถึงกำแพงวัดนี่นะเข้าใจแล้วไม่ใช่หรือ ถ้ายังไม่สว่างเป็นวันใหม่แล้วห้ามออกจากเขตวัด ถ้าออกแล้วขาดพรรษาดังคำที่กล่าวนี้ ถ้าแปลออกให้ฟังกันง่าย ๆ ก็ข้าพเจ้าจะอยู่จำพรรษาที่นี่ตลอดไตรมาสคือ ๓ เดือน ว่าอย่างนั้น

ให้พยายามตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ธุดงควัตรผู้สมาทานยังไงก็ให้ดำเนินตามนั้น เช่น ธุดงควัตรการไม่รับอาหารที่เขาตามมานี้ พ่อแม่ครูบาอาจารย์พาดำเนินมารู้สึกว่าท่านหนักแน่นมาก ต่อไปจะไม่มีเหลือจริง ๆ นี่จะไม่เห็นเลยธุดงค์ ๑๓ ข้อที่ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นเครื่องชำระกิเลสทั้งมวล เมื่อไม่มีธรรมนี้แล้วจะเอาอะไรไปชำระกิเลสนี่ละหลักใหญ่อยู่ตรงนี้ พากันปฏิบัติ เอาเท่านั้นแหละนะ การเข้าพรรษาก็เข้าใจกันแล้วนะ ไม่พูดอะไรมากวันนี้ เหนื่อย เพราะมันเหนื่อยมาหลายวันแล้ว

เอาละพอ

พูดท้ายเทศน์

สอนหมู่เพื่อนก็สอนเพื่อมรรคเพื่อผล ให้รู้ให้เห็นสด ๆ ร้อน ๆ ต่อหน้าต่อตาซิฆ่ากิเลสให้เห็นประจักษ์ในหัวใจเรานี่ซิ ได้ยินแต่ข่าวพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวกท่านฆ่ากิเลส กิเลสตัวนั้นตายกิเลสตัวนี้ตาย ท่านเหยียบหัวกิเลสพังลงในป่านั้นในเขาลูกนั้นในเขาลูกนี้ ที่ว่าสำเร็จมรรคผลนิพพาน ไอ้เรานี่สำเร็จแต่เรื่องของกิเลส สำเร็จไปด้วยความโลภความโกรธความหลง สำเร็จไปด้วยราคะตัณหา สำเร็จไปด้วยความขี้เกียจขี้คร้าน ความอ่อนแอท้อแท้เหลวไหล มันสำเร็จไปอย่างนั้นนะพวกเรา ไม่ได้สำเร็จไปตามทางท่าน มันสำเร็จย้อนลูกศรกับพระพุทธเจ้ากับศาสนธรรม สำเร็จแบบคนตาบอดโดนไม้ทั้งต้น ยังหันหลังให้ต้นไม้และหันหน้าไปโน่น ขอบเขตจักรวาล สมหวังแล้ววันนี้พยายามจะโดนมันมานานแล้วไม้ต้นนี้น่ะ เห็นไหม แล้วหันหน้าดูต้นไม้ ต้นไม้อยู่ทางโน้นแต่หันหน้าไปอีกทาง นั่น พวกนี้พวกสมหวัง พวกเรานี่พวกสมหวังพวกหน้าผากแตก ยังไม่เห็นโทษแห่งความเซ่อของตัวเอง ต้นไม้มันจะเป็นอะไร โดนเอาหมดทั้งโคตรทั้งแซ่ของคนตาบอดมาโดนก็จะเป็นอะไรไม้ต้นนั้น ถ้าไม่อยากให้หมดทั้งโคตรนั้นมีแต่คนหน้าผากแตกหมด

นาน ๆ จะมีทีหนึ่งจดหมายเขามาเกี่ยวข้อง นี่จะพูดให้หมู่เพื่อนฟัง ตลาดศาสนธรรมคือตลาดแห่งมรรคผลนิพพานก็บอกอยู่แล้วนี่ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ นี่แหละตลาดแห่งมรรคผลนิพพานอยู่ตรงนี้ สด ๆ ร้อน ๆ อยู่นี้ สมัยโน้นสมัยนี้ที่ไหน ถ้าไม่ให้กิเลสลากไปวาดภาพหลอกอยู่โน้น โน้น ๆ ตัวตลาดมรรคผลนิพพาน หากหันหลัง

ใส่เสียนี่ หันหน้าไปหากิเลส นั่น หลอกไปเรื่อย ๆ ถ้าหันหน้าลงจุดปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธแล้วมันจะไปไหนวะ ว่างั้นเลย

ปริยัติที่เราเรียนมานี้มีแต่คาดทั้งนั้นนะ เพราะผมก็เรียนนี่จึงได้เข้าใจ คือเราเรียนด้วยเราปฏิบัติด้วย ไม่งั้นก็ไม่ได้คำพูดทั้งสองอย่างนี้มาเทียบเคียงกัน ถ้ามีแต่เรียนอย่างเดียวไม่ได้ปฏิบัติ ก็จะมีแต่เรื่องความรู้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเรียน ถ้ามีภาคปฏิบัติ ที่นี่ความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติเป็นยังไง นั่น เกิดขึ้นจากเรียนเป็นยังไง เกิดขึ้นจากการเรียนเป็นความจำ แน่ะมันรู้ เกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติเป็นความจริง เหมือนอย่างวัดป่าบ้านตาดนี่แหละ แต่ก่อนเราไม่เคยเห็น พอได้ยินคนว่าวัดป่าบ้านตาดนี้เราจะต้องวาดภาพขึ้นว่า วัดป่าบ้านตาดนี่จะเป็นอย่างนั้น ๆ แล้วใครเป็นสมภารเจ้าวัด ก็คงจะเป็นอย่างนั้น ๆ ลักษณะท่าทางอย่างนั้น ๆ แน่ะ นี่เป็นภาคความจำ จำมาจากคนอื่นที่เล่าให้ฟัง แล้วภาพมันจะขึ้นตามความจำนั้น ภาพหลอก นั่น

ทีนี้พอก้าวเข้ามาวัดป่าบ้านตาดนี้ ได้เห็นตลอดทั่วถึงแล้วเป็นยังไง ภาพนั้นจะล้มไปทันทีเลย แต่เราก็ไม่เคยเห็นโทษของมันที่ภาพมันหลอกเราว่าเป็นอย่างนั้น ๆ กับความจริงนี้เข้ากันได้ไหม เพราะฉะนั้นต่อไปมันถึงหลอกเราอีก อย่างผมเป็นเจ้าอาวาสที่นี่ มาพบผมแล้วเป็นยังไง คือภาพที่วาดเกี่ยวกับเรื่องของผมนี้มันก็ล้มไปหมดเพราะสู้ความจริงไม่ได้ พอมาเจอเข้าพับความจริงจะต้องเป็นหลัก อันนั้นจะต้องล้มไปเลย นั่นความจำ

เหลือแต่ความจริงล้วน ๆ ทีนี้ไม่สงสัย ออกไปไหนพูดได้เต็มปากว่าวัดนี้เป็นยังไง ครูบาอาจารย์เป็นยังไง พูดสนทนาพาทีกันเรื่องอะไร ๆ เป็นยังไง พูดได้หมดที่นี่ เพราะเป็นความจริงเห็นด้วยตัวเองได้ยินด้วยตัวเอง ทั้งสถานที่วัดทั้งตัวบุคคลซึ่งอยู่ในวัดนี้ ทั้งเรื่องราวที่พูดสนทนากันว่าอะไร พูดได้อย่างเต็มปาก นี่คือความจริง เราเรียนก็เหมือนกัน เรียนนี้มันจะต้องวาดภาพอย่างนั้น ๆ เอาภาคปฏิบัติจ่อเข้าไป ปรากฏความจริงขึ้นมา ๆ ที่นี่ที่วาดภาพไว้ก็เหมือนอย่างวาดภาพวัดป่าบ้านตาดนี่ ล้มไป ๆ ตามกันโดยลำดับลำดา ตั้งแต่รู้ความจริงเต็มที่ความจำที่วาดภาพก็ล้มไปหมด เหลือแต่ความจริงเต็มหัวใจ

ธรรมในวงปฏิบัตินี้ต้องได้ใช้ความรอบคอบมาก ๆ อย่างนั้นยังทำให้งงได้หลงได้ ในครั้งพุทธกาลก็มี เช่นเขียนไว้ในตำรับตำรา คือสำคัญตน เพราะสิ่งที่ไม่เคยรู้หรือทางไม่เคยเดิน ก็ไม่ทราบอะไรจริงไม่จริงขนาดไหน จึงต้องได้ใช้ความพินิจพิจารณามากทีเดียว นี่ก็เคยเป็น แต่ไม่ถึงกับได้ตั้งเวลาเป็นชั่วโมง ๆ นาที ๆ อะไร มันเคยเป็นมันรับขึ้นมาทันที แต่ว่าสิ่งที่จะลบล้างมันขึ้นเร็วนี่ เพราะเราก็ใช้ปัญญาอยู่แล้ว ไม่ไปตายใจกับอะไรง่าย ๆ ต้องให้ปัญญาเป็นผู้ตัดสิน เมื่อเต็มหัวใจแล้วรู้เอง ๆ อะไร

ที่ยังมีแง่อะไรอยู่นั้นนั่นยังไม่จริง ต้องตัดสินกันไปอย่างนั้นเสียก่อนเลย ถ้าจริงแล้วมันจะมีแง่อะไร แน่ะ เหมือนกับว่าเป็นเครื่องลบล้างความสงสัยไปในตัวว่ายังไม่จริง

อย่างที่ผมเคยพูดถึงพระองค์นั้น ผมจำได้กระทั่งชื่อทุกวันนี้ก็ดี ยังไม่ลืม พระที่เป็นอรหันต์นกหวีดน่ะ ผมเห็นกระทั่งตัวของแก แกสึกแล้วอยู่ที่หนองคาย เคยอยู่กับท่านอาจารย์กู่ แต่ดูลักษณะท่าทางของแกก็เป็นคนดีอยู่นะ แต่หากนิสัยนั้นยังมีอยู่ นิสัยที่ตรงไปตรงมา ท่านอาจารย์กู่เล่าให้ผมฟังว่า ไปเที่ยวธุดงคกรรมฐานด้วยกันทางอำเภอภูเวียง แกคนนี้อยู่ขอนแก่น เสียดายแกมีความรู้แปลก ๆ อยู่ ถ้าหากว่ามีผู้คอยแนะนำนี้จะไปได้ น่าเสียดาย ความรู้แกมีความปลีกย่อย แต่ไม่รอบในความรู้ปลีกย่อยของแก

ตอนนั้นไปด้วยกัน ๓ องค์ ดึกสงัดการภาวนาของแกนี้จิตมันลงซิ พอจิตถอนออกมาแล้ว โอ๋ย เข้าใจว่าเป็นพระอรหันต์ จะทำอะไรสัญญาณให้หมู่เพื่อนทราบ คิดอย่างนั้นแล้ว กล่องยานัตถุ์เปล่า ๆ อยู่ในย่าม เอามือล้วงเข้าไปเอากล่องยานัตถุ์เปล่าออกมา ก็มาเป่าว้อด ๆ หมู่เพื่อนก็อะไรหนอ วิ่งมาดู เป็นอะไร ผมสำเร็จแล้ว ท่านสำเร็จอะไรจึงจำเป็นจะต้องเป่านกหวีดเล่า ก็มาด้วยกันก็ต้องให้กันทราบบ้างซิ อุ๊ยตายอรหันต์อะไร แทนที่พระจะเชื่อท่านไม่เชื่อนะ แต่ไม่กล้าพูดอะไร กูตาย อรหันต์ผีบ้าอะไรพรรค์นี้

แกดีอย่างหนึ่งนะ พอวันหลังดึกสงัด อีกแล้วว้อด...ขึ้นอีกแล้ว เอ้า ถึงไหนหนอพระจะมาหรือไม่มาก็ยังไง ก็รับผิดชอบกันไปด้วยกันบนภูเขาบนภูเวียงนี่ เวลาไป ไปกันแบบก้าวขาไม่อยากออกนั่นแหละ มันเมื่อยล้าไปหมด ไปถึงขั้นไหนแล้วที่นี่ ว่างั้นแหละ สำเร็จถึงขั้นไหน นรกอเวจีที่ไหนที่นี่ ก็ว่าอย่างนั้น จะถึงขั้นไหน ท่านก็บอกตรง ๆ อย่างนี้นะ ท่านก็พูดตรงดีนะ มันจะถึงขั้นไหน ก็มันไม่สำเร็จนี่ ไม่สำเร็จเป่าอะไร ก็เมื่อคืนเข้าใจว่าสำเร็จก็เป่า วันนี้ไม่สำเร็จก็ต้องเป่าให้หมู่เพื่อนทราบซี โอ๋ย สองชั้นสามชั้น ก็ดีอย่างหนึ่ง โอ๋ย ตรงจริง ๆ วันสำเร็จเข้าใจว่าสำเร็จก็เป่านกหวีดเสีย หมู่เพื่อนโอ๋ย ก็แตกมาแล้วนึกว่าเกิดเรื่องอะไร ครั้นมาถามแล้วที่ไหนได้ กลายเป็นนกหวีดอรหันต์

ทีนี้นั่งภาวนา เอาอีกแล้ว พอจิตรวมลงไปเหมือนพระอาทิตย์ตกลงมาตรงหน้า จิตมันสว่างออกไปน่ะ คือกระแสของจิตเจ้าของเอง...ไม่รู้ นั่นซิอาการของจิตเห็นไหมเหมือนเท่ากับลูกมะพร้าวอยู่ตรงหน้านี่ สว่างจ้าเป็นดวงสว่างกระจ่างแจ้งไปหมดเลย ทีนี้ก็กำหนดจับ ทีแรกคงจะยังไม่เอามือเอื้อมไป ใช้กำหนดภายในใจ พอกำหนดออกไปจับนี่ปรากฏว่าดวงสว่างขยับออกไป ทีนี้ก็ลุกจากสมาธิ ไม่รู้เลยนะ มันแปลกนี่นะ ลุกออกจากสมาธิตามไป เดินตามไปเลยฟังซิ ดวงสว่างขึ้นต้นไม้ท่านก็ขึ้นด้วยเลยนะ เดชะ

ยังดีอันหนึ่งชะตายังไม่ขาด ดวงสว่างเลยเหาะวูบไปเลย มองดูจนกระทั่งลับสายตาหายเงียบไปเลย ทีนี้ก็หมดหวัง จิตก็ย้อนมา พอความรู้น้อมมาที่ไหนได้อยู่บนต้นไม้ ก็ร้องไห้โฮ ๆ หมู่เพื่อนถามเป็นอะไร ก็เล่าให้ฟังว่าตามแสงสว่าง ก็แสงสว่างพาขึ้นแล้วทำไมแสงสว่างไม่พาลง จะลงอะไรก็เหาะไปโน้นแล้ว นี่ความไม่รอบคอบ ถ้าลองย้อนจิตเข้ามาสู่นี้อันนั้นมันก็หายเงียบ เพราะเป็นกระแสของจิตนี่

ผมเคยเป็น ความสว่างที่มันพุ่งออกไปเหมือนกับไฟพะเนียงที่เขาจุดฟู่ ๆ พุ่งขึ้นนั่นน่ะ แต่แสงสว่างของจิตนี่ โอ๋ มันนิ่มนวลพูดไม่ถูก พอกำหนดดูมันสว่าง โห ทำไมจึงเป็นอย่างนี้จิตนี่ว่ะ ทีแรกก็หลงมันแหละ แต่เรายังคอยดูมันจะเป็นยังไง แสดงอะไร ๆ พอเรากำหนด โห ทำไมเป็นอย่างนี้ มันพุ่ง ๆ ๆ พุ่งนี้เราก็ตามดู มันก็พุ่งขึ้นเรื่อย ๆ จดเมฆโน่นน่ะดูซิ อ๋อ เป็นอย่างนี้เองเหรอ เพราะเราดูด้วยปัญญา ไม่ได้ดูด้วยแบบเชื่อทีเดียวนี่

ทีแรกมันก็ออกไปจากจิตแท้ ๆ พุ่ง ๆ ขึ้นไป พอกำหนดจิต ค่อย ๆ จิตย้อนลงมา ๆ อันนั้นก็ค่อยอ่อนลง ๆ ต่ำลง ๆ ความสว่างนั้นหดลง ๆ ค่อยย้อนจิตเข้ามา ๆ เพราะเป็นภาคที่เราปฏิบัติ เราไม่ได้เชื่อมันนี่ เหมือนกับว่าเป็นเครื่องทดลองให้เข้าใจ ถ้าหากว่าเราฉลาดก็เป็นหินลับปัญญา เราค่อยถอยจิตเข้ามา ๆ ย่นจิตเข้ามาเรื่อย อันนั้นก็หดลงมา ๆ ก็มันเป็นกระแสของจิตนี่ พอจิตเข้าถึงตัวกิ๊กอันนี้ อันนั้นก็หายเงียบไป นั่นเป็นอย่างนั้นเอง อ้อ อาการของจิตพิสดารมาก ที่หลง-หลงอย่างนี้เอง เราก็รู้มันไม่ไปถึงไหน เพราะไม่ได้หลงมันนี่ มันเป็นเครื่องทดลองเป็นเครื่องทดสอบกัน ถ้าเราไม่หลงเสียอย่างเดียวก็เป็นเครื่องทดสอบ ให้รู้เรื่องอาการของจิตว่าเป็นไปได้หลายแง่หลายกระทงมากทีเดียว

จิตผมพูดไม่ถูกมันเป็นหลายแบบนะ แต่มันรวมนี่เหมือนกัน มีอย่างแบบสงบลงไป ๆ มันก็เป็นของมัน บทเวลามันจะเป็นของมันแบบพึ่บนี่ แต่ส่วนนั้นมักจะเป็นเวลาผาดโผนนะ เราใช้สติปัญญาให้มาก ใช้กันอย่างเต็มที่มันเป็นได้อย่างนั้น เป็นได้ ๒ อย่างของผม จะเรียกว่า **อุภโต** ก็ถูก เราก็ไม่คิดไม่ได้ตกแต่งให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้นะ หากเป็นในหลักธรรมชาติในภาคปฏิบัติ ที่ถึงวาระใดถึงเหตุการณ์ใดที่ควรจะแสดงออกมันก็แสดงออกมาของมันเอง

อย่างค่อยสงบตัวเข้าไป ๆ ก็เป็น แต่ชนิดนี้ไม่ค่อยอาจหาญนะ ชนิดที่อาจหาญจริง ๆ ก็คือเรื่องของปัญญา มันสงบลงด้วยอำนาจของปัญญานี่ แหม อันนี้อาจหาญมาก ประจักษ์ใจและประทับใจด้วย อาจหาญก็อาจหาญ ประทับใจก็ประทับใจ ถึงใจพูดง่าย ๆ ความสงบนี่เป็นพื้นฐานของสมาธิที่เราเคยเป็นอยู่ มันไม่มีอะไรนี่ ถ้าพูดตามปกติจิตของผม เรื่องสมาธินี่ชำนาญมากจริง ๆ กำหนดให้หยุดเมื่อไรหยุดได้เลย

เพราะมันอยากจะหยุดอยู่แล้วมันขี้เกียจ พอกำหนดเข้าไปนั้นก็แน่วแล้วหายเงียบไปหมด อะไร ๆ หายเงียบหมด เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ ดิ่งอยู่อันเดียวเท่านั้น ทีนี้เลยกลายเป็นสมาธิขี้เกียจ ไม่มีอะไรเข้าไปรบกวน เหลือแต่ความรู้แน่ว สุดท้ายก็ว่านี่ละนิพพาน ก็ตรงนี้แหละ ๆ เลยอยู่นั้นไม่ได้เรื่อง

บทเวลาเป็นสมาธิได้ด้วยอำนาจของปัญญานี้มันถึงเห็นได้ชัด มันสว่างกระจ่างแจ้ง มันอาจมันหาญพูดไม่ถูก ประจักษ์ใจประทับใจไม่ลืม ที่ว่าพื้นนั่นเหมือนกัน มันเอาเต็มที่ของมัน ปัญญากวาดล้างออกมาจนหมดแล้วไม่มีทางไปก็พื้นลงเลย หายเงียบไปหมดทั้งกาย ไม่ทราบไปไหน ทั้ง ๆ ที่กายก็นั่งอยู่นั้นแหละ หากไม่รู้ มันไม่รับทราบกัน รับทราบได้แต่ว่าสักแต่ว่ารู้ ถ้าจะให้รู้ยิ่งกว่านั้นก็พูดไม่ถูกอีกแหละกับธรรมชาติอันนั้น มันสักแต่ว่ารู้และอัศจรรย์ไม่มีอะไรเข้ามาเทียบ ถ้าเทียบมันจะเปลี่ยนจากความเป็นหลักธรรมชาตินั้นทันที เราจะไปหาปรุงหาแต่งอะไร เอาเฉพาะความพอดีที่ปรากฏอยู่เวลานั้นเป็นยังไง คือเป็นหลักธรรมชาติของมันเอง

เราจะเอาอะไรไปเทียบไม่ได้เวลานั้นเป็นสองขึ้นมาทันที ต้องปล่อยให้เป็นไปตามหลักธรรมชาติที่ว่าสักแต่ว่าปรากฏ สักแต่ว่าจริง ๆ นั่นละ ความรู้อันนั้นสำคัญมากนะ สักแต่ว่าปรากฏและอัศจรรย์ ทั้ง ๆ ที่อวิชชาครอบหัวมันอยู่ยังไม่ได้ออกจากมัน ก็ยังแปลกประหลาดขนาดนั้น ตีหัวอวิชชาให้แตกกระเด็นลงไปเป็นผุยผงหมดดูซิจะเป็นยังไง ใครจะไปคาดได้ถูกพูดได้ถูก นอกจากวงสมมุติไปหมดแล้ว แต่ไม่นอกจากธรรมชาติของตัวเองที่รู้ตัวเอง นั่น ธรรมท่านบอกว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** คือธรรมชาติของตัวเองมันหากรู้ตัวเอง พอเหมาะพอดีกันอยู่นั้นเลย ไม่มีอะไรเข้าไปเพิ่มไปลดลงได้แหละ นั่นละธรรมชาติแท้

เอาละที่นี่ เลิกกันละนะ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

โรคกายโรคใจ

โลกของสัตว์ หรือพูดเพราะ ๆ โลกมนุษย์เราทั้งโลกสมมุติอย่างนี้ มองไปที่ไหนมีแต่คนเป็นโรคชนิดต่าง ๆ กันเต็มไปหมด ส่วนยาแม้ขนานเดียว หมอแม้คนเดียวที่จะตรวจรักษาโรคไม่มี มนุษย์ทั้งโลกนั้นจะฝากความหมายฝากความหวัง ฝากชีวิตจิตใจฝากความพึ่งเป็นพึ่งตายไว้กับใคร ก็เหมือนกับคนตกหรือจมอยู่ในน้ำมหาสมุทรนั่นแหละ ไม่มีเรือมีแพอะไรเข้ามาเป็นที่เกาะที่พึ่งพิง มีแต่จมท่าเดียว คอยลมหายใจจะสิ้นสุดลงเมื่อเวลาหมดกำลังแล้วเท่านั้น

คนเป็นโรคทั่วทั้งแผ่นดิน ไม่ว่าโรคประเภทใด ๆ เต็มไปหมดในบุคคล ถามหาหมอก็ไม่รู้ ถามหายามารักษาก็ไม่รู้กระทั่งยา อย่าว่าแต่ยาไม่มี ไม่รู้จนกระทั่งยา อย่าว่าแต่หมอไม่มี ไม่รู้จนกระทั่งว่าหมอ เราลองวาดภาพดูซิว่า โลกมนุษย์เรานี้มีค่ามีความหมายอะไรบ้าง ไม่มีเลย รอแต่วันตาย จากความทุกข์ความทรมานจนเต็มที่เต็มฐานถึงกับขั้นทนไม่ได้แล้ว รอเพียงลมหายใจสิ้นสุดลงเท่านั้น การอยู่ก็อยู่ด้วยการทรมานด้วยกันทุกรูปทุกนาม ไม่มีใครจะอยู่ได้เป็นความสงบสุขในทางร่างกายเลย มีแต่โรคภัยชนิดต่าง ๆ เหยียบย่ำทำลาย หาหยูกหายาแม้นิดหนึ่งที่จะมาเยียวยารักษา หาหมอแม้คนหนึ่งที่จะมาถามหรือมาตรวจดูอาการเป็นอย่างไรบ้าง ไม่มีเลย

มนุษย์ทั่วโลกก็เป็นมนุษย์ที่ไร้ความหมาย กลายเป็นเรื่องกองเพลิงไปด้วยกันหมด กองเพลิงมีความหมายอะไรบ้าง ไม่มีความหมายอันใดเลย เป็นฟืนเป็นไฟประจำตัวอยู่ตลอดเวลา โรคกับกายมนุษย์กับใจมนุษย์ ทำไมจะไม่เป็นฟืนเป็นไฟเผาลนอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายสิ้นลมหายใจ โลกนี้มีความหมายแล้วเหรอเมื่อเป็นเช่นนั้น

โลกที่พออยู่ได้ หรือโลกมนุษย์เราที่พออยู่ได้ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็ยังต้องมียามีหมอรักษา แม้จะไม่ใช่ยาที่ทันเหตุทันการณ์ หมอทันสมัยก็ตาม แต่ก็ยังมียาเครื่องบรรเทา อย่างน้อยพอเป็นที่พึ่งพิงหรือเป็นที่เกาะของใจให้ได้รับความอบอุ่นว่าได้รับประทานยา คนไข้นั้นก็ยังมีหวังอยู่บ้าง เพราะยามีทั้งบ้านนอกมีทั้งในเมือง ตามบ้านนอกเขาก็มี เช่นอย่างยาแผนโบราณ นี้ก็เคยใช้รักษาโรคมาแต่กาลไหน ๆ ยาแผนปัจจุบันนี้เพิ่งเกิดขึ้นมาเมื่อภายหลัง แต่รวมแล้วก็เรียกว่ายา เพื่อเป็นเครื่องเยียวยา

รักษาโรค และเป็นที่ยึดเป็นที่อบอุ่นของคนไข้ที่จะหวังได้หายจากโรคจากภัย เพราะยาและหมอนั้น ๆ นี่ถ้าโรคมียามีหมอรักษาก็ยังมีความหวังและมีหวังหายได้

ทีนี้โรคภายในใจของสัตว์โลก มีอยู่ด้วยกันเต็มไปหมดทุกรูปทุกนามกระทั่งถึงสัตว์เดรัจฉาน โรคอันนี้ไม่เว้นแต่ละราย ๆ ที่จะไม่มี เมื่อปรากฏตัวเป็นรูปเป็นร่างเป็นภพเป็นชาติขึ้นมา ก็เท่ากับปรากฏโรคนั้นขึ้นมาพร้อม ๆ กัน เพราะโรคชนิดนี้พาให้สัตว์เกิด โรคชนิดนี้พาให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน โรคอันนี้พาให้สัตว์ได้เกิดแก่เจ็บตายเวียนว่ายอยู่ไม่หยุดไม่ถอย เพราะโรคประเภทนี้

เมื่อไม่มีศาสนาเลยเป็นอย่างไรบ้าง โรคเต็มหัวใจของสัตว์แต่ไม่มียารักษาไม่มีหมอตรวจเลย เช่นนี้เป็นอย่างไร นี่ท่านเรียกว่า **โรคสุญญกัป** หาศาสนาไม่มีเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นต้องเดือดร้อนที่สุด เพราะการเยียวยารักษาด้วยยาไม่มี หมอคอยตรวจคอยดูแลรักษาไม่มี แต่ส่วนของแสลงนั้นเป็นเรื่องที่แยกไม่ออกกับโรคประเภทกิเลสตัณหาอาสวะเหล่านี้ จะผลักไสเข้าสู่แต่ของแสลงอย่างเดียว ไม่มีทางที่ว่าจะผลักไสเข้าสู่หยูกสู่ยาสู่หมอคืออรรถธรรม เพราะกิเลสกับธรรมเป็นข้าศึกกันมาแต่กาลไหน ๆ กิเลสจะมีความยินดีให้สัตว์ทั้งหลายซึ่งอยู่ใต้อำนาจของตน ได้หลุดลอยออกไปจากอำนาจเพื่อหยูกเพื่อยาเพื่อศาสนาคืออรรถธรรมอย่างไรได้

ด้วยเหตุนี้การประพฤติปฏิบัติ แม้เราเกิดในท่ามกลางแห่งพระพุทธศาสนา ถึงกับได้มาเป็นนักบวชและปฏิญาณตนว่าเป็นพุทธมามกะ การปฏิบัติอรรถธรรมทั้งหลายที่เป็นคุณงามความดี จึงต้องมีความลำบากฝืนใจอยู่นั้นแล ไม่มากก็น้อยต้องฝืนอยู่จนได้ เพราะความฝืนสิ่งที่จะทำให้ฝืนมันขัดขวางอยู่ภายในใจ ต้องแหวกต้องว่ายต้องบุกเบิกสิ่งที่กีดขวางนั้นออก เพื่อการดำเนินในความดีทั้งหลาย ได้มากน้อยตามกำลังความสามารถของตน

หากมีแต่ธรรมล้วน ๆ แล้วจะไม่มีอะไรมาเป็นอุปสรรค จะไม่มีอะไรมาเป็นเครื่องกีดขวาง ไม่มีอะไรมาทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนแอท้อแท้เหลวไหลภายในใจแม้แต่น้อยเลย เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเชื้อโรคอันสำคัญ ๆ ที่คอยกัดกินหัวใจ ทั้ง ๆ ที่เกิดอยู่ที่หัวใจก็กัดใจกินใจอยู่นั่นตลอดเวลา เช่นเดียวกับสนิมที่เกิดขึ้นจากเหล็กแล้วก็กัดเหล็กให้สึกให้กร่อนไปจนกระทั่งเป็นเศษเหล็ก และกลายเป็นดินไปตามธรรมชาติของมันได้โดยไม่ต้องสงสัย โรคชนิดนี้เกิดขึ้นภายในจิต มีอยู่ภายในจิตของสัตว์ทั้งหลาย จึงต้องทำการกีดการขวางลวงใจอยู่ตลอดเวลา หาความเป็นปกติสุขไม่ได้ การฝ่าฝืนการอดทนต่อการชำระล้างสิ่งเหล่านี้ จึงต้องเป็นความลำบาก เพราะกิเลสพาให้ลำบากลำบนทั้งหมด ไม่ใช่ธรรมพาให้ลำบาก

หากใจนั้นได้เป็นธรรมล้วน ๆ แล้ว เราจะได้เห็นอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นกิเลส เพราะจิตที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้วไม่มีสิ่งเหล่านี้ปรากฏเลย ทั้ง ๆ ที่จิตดวงนี้แต่ก่อนก็อยู่ในท่ามกลางแห่งมรสุมของขวากของหนาม ดังที่กล่าวมาแล้วเหล่านี้ทั้งนั้น ไม่มีคำว่าสะดวกสบาย ธรรมชาติอันนี้มีมากเพียงไรภายในจิต ยิ่งทำให้จิตนั้นยกตัวไม่ขึ้น จะก้าวเข้าสู่ความเพียรก็เหมือนจะล้มจะตาย ไม่ว่าจะเป็นความเพียรท่าใด จะเดินจงกรม จะนั่งสมาธิ จะภาวนา จะระลึกอรรถระลึกธรรมเป็น พุทโธ ธัมโม สังโฆ นี้เหมือนกับยกซุงทั้งท่อน หลังก็จะหัก เอวก็จะขาด อวัยวะทุกส่วนจะหลุดลอยไปหมดเพราะความหนัก ก็ธรรมชาตินี้แลพาให้หนักไม่ใช่ธรรมชาติใด เราอย่าเข้าใจว่าธรรมพาให้หนัก ธรรมแท้ไม่มีอะไรหนัก เมื่อจิตก้าวผ่านพ้นสิ่งเหล่านี้เข้าไปสู่ธรรมดังที่กล่าวแล้วนั้น เราจะไม่ปรากฏเลยว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่ภายในจิต ความลำบากความยาก ความคิดอิดหนาระอาใจอะไรไม่มีเหลือเลย จึงทราบได้ชัดว่าสิ่งเหล่านี้คือตัวภัยทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นขอทุก ๆ ท่านพึงจำไว้ให้ลึกอย่างฝังใจว่า การลำบากลำบนเหล่านี้อยู่ในระหว่างแห่งการแหวกว่ายของตน ที่จะให้พ้นจากขวากจากหนาม จากพิษจากภัยที่เรียกว่ามหาภัย มหันตทุกข์ที่เกิดขึ้นจากภัยนี้จะยากลำบากเพียงไร ก็ยากเพื่อการตะเกียกตะกายให้เล็ดลอดออกจากสิ่งเหล่านี้เท่านั้น เมื่อพ้นจากสิ่งเหล่านี้แล้วไม่มีอะไรเป็นเครื่องกีดเครื่องขวางถ่วงใจให้ได้รับความลำบากลำบนเลย เป็นธรรมชาติที่เวิ้งว้างไม่มีอะไรมาเกาะมาเกี่ยว ไม่มีอะไรมาบีบบังคับเหมือนตั้งแต่สิ่งเหล่านี้มีอยู่มากน้อยเลย มีอยู่มากกดมากถ่วงมาก ทำความทุกข์ความทรมานแก่จิตใจมาก มีขนาดไหนกดถ่วงขนาดตามกำลังของตน มีน้อยก็กดถ่วงน้อย ไม่มีเสียเลยเพราะการชำระสะสางเพราะการฟาดฟันหั่นแหลกลงไปจนฉิบหายวายปวงไปหมด ไม่มีอะไรเหลือค้างอยู่ภายในใจเลย จะไม่มีอะไรที่กล่าวมาทั้งมวลนี้ติดแนบอยู่ในใจแม้นิดหนึ่ง จะเหลือแต่ความเวิ้งว้าง จะว่าอิสระก็อิสระเลยธรรมดา คือเลยสมมุติ จะว่าเวิ้งว้างก็เวิ้งว้างเลยสมมุติเลยเสียทุกสิ่งทุกอย่าง จึงสามารถมองเห็นสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นภัยได้อย่างถึงใจ ว่าเป็นโทษเป็นมหันตทุกข์มหันตโทษได้อย่างถึงใจ

ดังพระพุทธเจ้าทรงประกาศธรรมสั่งสอนสัตว์โลก ทรงสั่งสอนด้วยความถึงพระทัยจริง ๆ เพราะพระองค์ทรงประสบพบเห็นมาเสียมากต่อมากแล้ว ทั้งโทษทั้งมหันตโทษมหันตทุกข์แต่ละภพละชาติ ที่ธรรมชาติอันนี้สร้างขึ้นมาให้ได้รับความทุกข์ทรมาน พระองค์ทรงทราบอย่างประจักษ์พระทัย เมื่อได้ตรัสรู้แล้วจึงสามารถส่องมองทะลุไปหมดทั้งสาเหตุให้เกิดโทษ ทั้งตัวโทษตัวภัยทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากโรคประเภทเรื้อรัง โรคประเภทฝังใจ โรคประเภทเหยียบย่ำทำลายจิตใจของสัตว์นี้ พระองค์ทรงทราบ

ได้ประจักษ์ จึงทรงแนะนำสั่งสอนสัตว์โลกด้วยความถึงพระทัย เต็มไปด้วยพระเมตตาล้วน ๆ

คำว่าสวากขาตธรรมจึงเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะออกมาจากความรู้จริงเห็นจริงทั้งฝ่ายโทษ ไม่ว่าโทษประเภทใดจนถึงขั้นมหันตโทษมหันตทุกข์ ก็ทรงทราบโดยตลอดทั่วถึง คำว่าสุขก็จนถึงกระทั่งบรมสุข ก็ทรงประจักษ์พระทัยอย่างตลอดทั่วถึงเช่นเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นการแนะนำสั่งสอนทุกบททุกบาท ที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้า จึงเต็มไปด้วยความบริสุทธิ์หมดจด เต็มไปด้วยความถูกต้องแม่นยำ เต็มไปด้วยพระเมตตาสงสารล้วน ๆ แก่สัตว์โลก ถึงใจสัตว์โลกผู้ต้องการอรรถการธรรม ผู้กำลังตะเกียกตะกายตนให้พ้นจากภัยอย่างไม่มีอะไรที่จะเทียบได้

ด้วยเหตุนี้พวกอุคฆฏิตัญญู วิปจิตัญญู ซึ่งเป็นผู้เห็นภัยอยู่แล้วเต็มหัวใจ แต่ไม่มีทางออกเพราะไม่มีอุบาย ไม่มีผู้มาแนะนำสั่งสอน เพียงได้รับพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ยกขึ้นเพียงย่อ ๆ ท่านเหล่านี้ก็คว้าทันทีเลย ยึดเกาะติด สลัดตนออกจากทุกข์โดยสิ้นเชิงในเวลาไม่เนิ่นนานเลย เพราะกำลังของใจที่เคยเห็นโทษมามากต่อมากแล้ว และเห็นคุณค่าแห่งความหลุดพ้นอย่างประจักษ์ใจ จึงมีกำลังรวมกันเข้าเป็นความสลัดปัดทิ้งอย่างถึงใจ แล้วพ้นไปได้ถึงบรมสุข นี่พวกอุคฆฏิตัญญู วิปจิตัญญูท่านเป็นอย่างนี้จริง ๆ แล้วก็ตอบรับกันกับพระทัยของพระพุทธเจ้าที่ทรงเมตตาต่อสัตว์โลก ไม่มีอะไรที่จะเปรียบเทียบได้แล้ว

คำว่าสวากขาตธรรมจึงไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ทำให้ซึ้งถึงใจเข้ามากน้อยเพียงไรศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนไว้ทุกบททุกบาท จะซึ้ง ๆ ทุกบททุกบาทไปเลย จนกระทั่งใจให้ถึงแดนแห่งความบริสุทธิ์วิมุตติพระนิพพานทั้งเป็นสด ๆ ร้อน ๆ นี้ด้วยแล้ว ธรรมะของพระพุทธเจ้าบทใดบาทใดจะมีคุณค่ามหาศาล มีคุณค่าอย่างถึงใจ ๆ กราบไหว้อย่างสนิท ไม่มีจิตขณะใดที่จะมาลบล้าง ที่จะมาแข็งมากระด้างกระเดื่องต่อศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าเลย เพราะธรรมชาติที่รู้ที่เห็นกับศาสนธรรมที่แสดงบอกทั้งเหตุทั้งผลนั้น กลมกลืนกันกับใจของผู้รู้ผู้เห็นนั้นอย่างแยกไม่ออก เพราะเป็นความจริงอย่างเดียวกัน นี่ละสาวกทั้งหลายที่เชื่อพระพุทธเจ้าท่านเชื่ออย่างนั้น ยอมรับพระพุทธเจ้าว่าเป็นบรมครู ยอมรับอย่างถึงใจด้วยความจริงเต็มส่วนภายในใจของท่าน

เราอยากให้หมู่เพื่อนที่มาศึกษาอบรมนี้ได้รู้ได้เห็นธรรมของจริง ซึ่งประกาศกังวานอยู่ภายในวงล้อมของกิเลสทั้งหลาย คือภายในใจของเราเอง เวลานี้กิเลสประเภทต่าง ๆ มันปิดกั้นศาสนธรรมที่ประกาศกังวานความจริงอยู่ภายในใจนั้น ไม่ให้มีกระแสเสียงออกมาได้ พอจะรู้ยิบ ๆ แย็บ ๆ ว่ากิเลสเป็นภัย นอกจากเสียงของกิเลสกังวานท่วมท้นเสียงอรรถเสียงธรรมนั้นไปเสีย ว่าน่ารักใคร่น่าชอบใจ น่าเกลียดน่าโกรธ

หรือเกลียดหรือโกรธ ว่ารัก หรือรักหรือชังหรือโลภหรือหลง มีแต่เสียงของกิเลสเต็มหัวใจของสัตว์โลกอยู่ตลอดเวลา ไม่มีเสียงอรรถเสียงธรรมที่จะเป็นคู่แข่งแย้งกันบ้างเพียงเล็กน้อย เพราะฉะนั้นสัตว์โลกจึงต้องจมอยู่ในวัฏสงสารหาประมาณไม่ได้ เพราะไม่มีกระแสเสียงธรรมเข้ายื้อแย่งแข่งดีกันกับเสียงของกิเลส

เราเกิดในท่ามกลางแห่งพระพุทธศาสนาและได้ยินได้ฟังแล้ว เสียงธรรมก็แทรกเข้าไปบ้างแล้ว แม้จะเป็นเสียงธรรมด้วยความจดจำก็ตาม ก็จะเป็นไปเพื่อความจริงคือภาคปฏิบัติ ให้ฟังอย่างถึงใจฟังธรรมะ ปฏิบัติอย่างถึงใจ กิเลสทำลายเราทรมานเรานี้ทำลายอย่างถึงใจ สะท้านหวั่นไหว ไม่มีอะไรที่จะหวั่นไหวยิ่งกว่ากิเลสทำความสะทกสะเทือน หรือทำความลำบากทรมานแก่เราจนถึงขั้นมหันตทุกข์ ภายในจิตใจเหมือนไฟทั้งกอง นี่โทษของกิเลสถึงใจขนาดนั้น

ทำไมเราเป็นผู้ปฏิบัติธรรม ธรรมเป็นเครื่องที่จะรื้อถอนกิเลส ทำลายกิเลสให้สะเทือนสะท้านโลกธาตุหวั่นไหวได้ เช่นเดียวกันกับกิเลสทำสัตว์โลก ทำไมเราจะไม่สามารถนำธรรมที่เป็นเครื่องปราบกิเลสให้ราบคาบ สะเทือนสะท้านในโลกทั้งสามนี้ ให้หมดไปจากใจได้เล่า เอาให้จริงนักปฏิบัติ นี่ถ้าหากว่าพูดถึงเรื่องกิเลสเป็นตัวสัตว์ตัวบุคคลเหมือนเรา ๆ ท่าน ๆ นี้ เราถือกิเลสนี้เป็นคู่เดือดคู่แค้นอย่างถึงเป็นถึงตาย ไม่มีขณะใดเลยที่จะรอกับกิเลสว่าไม่ต่อกรกันให้พินาศในขณะนั้น กิเลสไม่พินาศให้เราพินาศ พอเจอกันพับจะโดดใส่กันผางทันทีเลย แม้รับประทานอยู่ก็ตาม หรือถ่ายอุจจารกิจปัสสาวกรรมอยู่ก็ตาม เมื่อมองเห็นกิเลสแล้วลืมไปหมดอันนี้ เพราะความเคียดแค้นอย่างไรก็ต้องเอากันให้พังทันที

นี่เป็นข้อเทียบเคียง ทำไมจึงต้องเป็นอย่างนั้น ก็เพราะนั้นเป็นตัวมหาภัย ๆ ให้มหันตทุกข์แก่เรา ไม่ใช่ให้สารคุณอันใดเลยแก่เราพอที่จะได้ยกได้ยอได้กราบไหว้สรรเสริญมัน มันเป็นข้าศึกต่อความสุขอย่างยิ่ง ไม่มีอะไรที่จะเป็นข้าศึกยิ่งกว่ากิเลสประเภทต่าง ๆ เป็นข้าศึกต่อธรรมเป็นข้าศึกต่อเรา เมื่อเจอกันเข้าทำไมจะไม่เป็นเช่นนั้น คนเราเมื่อเกิดความเคียดแค้นจนถึงใจแล้วไม่มีเว้น ฆ่าได้ฉิบหายวายปวง อันนี้ก็เช่นเดียวกัน เราผูกเป็นประโยคผูกเป็นบุคลาธิษฐานขึ้นมาระหว่างกิเลสกับธรรมเป็นเช่นนั้น ท่านจึงกล่าวไว้ว่า **โกธ ฆตฺวา สุขํ เสติ** นั่น ฆ่าความโกรธได้แล้วอยู่เป็นสุข ก็ **โทสํ ฆตฺวา สุขํ เสติ. ราคํ ฆตฺวา สุขํ เสติ** เหมือนกันหมด ความโลภ ความโกรธ ความหลง **ฆตฺวา สุขํ เสติ** เหมือนกันหมด ฆ่าความโลภ ความโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง อันเป็นเรื่องของกิเลสได้แล้วเป็นความสุข แน่ะ

คำว่าฆ่า ฟังซิ ท่านแยกออกมาเป็นบุคคลาธิษฐานเหมือนกัน ฆ่า เพราะอันนี้เป็นตัวภัยอย่างยิ่งในหัวใจของสัตว์โลก เฉพาะอย่างยิ่งในหัวใจของเรา แต่เพลงกล่อม

มันนั้นซิสำคัญมาก จึงได้แนะแล้วแนะเล่าอุบายวิธีที่มันสอดแทรกขึ้นมา แม้เราจะพยายามบำเพ็ญธรรมปฏิบัติฟื้นสติปัญญาขึ้นมาได้มากน้อยเพียงไร ก็ไม่พ้นที่มันจะเอาสติปัญญาของเราไปต้มไปแกงมาสู่เรารับประทานเสียอีก สู่เรากินเสียอีก เลยไม่รู้ว่าเรานี้กินปัญญาของตัวเอง ถูกกิเลสต้มมาให้กิน เช่นเดียวกับเขาขโมยไก่ในเล้าไก่เจ้าของนั่นแหละ บอกเขาไปขโมย หาขโมยไก่มาให้กิน เขาโดดลงไปขโมยเอาไก่ในเล้าเจ้าของมาต้มให้เจ้าของกิน เจ้าของยังไม่รู้ว่ากินต้มไก่ของตัวเอง ยังคิดเพลินไปว่าเขาไปหาขโมยจากบ้านไหนมาให้รับประทาน ยังกินเพลินอยู่ทีเดียว

อันนี้ก็เหมือนกัน กิเลสมันเอาศรัทธา เอาวิริยะ เอาสติธรรม ปัญญาธรรม อุตสาหธรรม ขันติธรรม ที่จะปราบมันไปเป็นอาหารต้มแกงมาให้เรากินเสียอีก เรายังไม่รู้ว่ากิเลสมาคว้าเอาตับเอาปอดของเราไปต้มมาสู่เรากิน เรายังกินเพลินเอร็ดอร่อยในเนื้อในหนังในตับในปอดของตนอย่างเพลิน โดยไม่รู้เลยว่ากิเลสเอาของเจ้าของนั้นแหละไปต้มให้เรากิน เรายังอร่อยเพลินอยู่ได้

นี่ขนาดนั้นนะกิเลส แหลมคมไหม ฟังซิท่านทั้งหลาย ละเอียดไหม และคำที่กล่าวเดี๋ยวนี้ขอให้ฟังให้ถึงใจทุก ๆ ท่านนะ ผมตายไปแล้วจะกังวานขึ้นภายในใจ เมื่อท่านทั้งหลายได้อุตส่าห์ปฏิบัติตามคำที่ผมแนะผมบอกอยู่เวลานี้ พร้อมกับการปฏิบัติให้ถึงใจแล้ว ท่านทั้งหลายจะได้ปรากฏธรรมบทนี้ประโยคนี้โผล่ขึ้นมา เพราะเป็นความจริงสด ๆ ร้อน ๆ ขึ้นที่ใจของเรา เพราะเห็นโทษของกิเลสเห็นขนาดนั้น เห็นความแหลมคมของกิเลสเห็นขนาดนั้น ด้วยสติปัญญาของเราซึ่งเหนือกิเลสประเภทนั้น ๆ ถ้ายังไม่เหนือยังไม่เห็น เมื่อเหนือแล้วต้องเห็นต้องรู้ ต้องฆ่ากันให้แหลกพินาศสันตะโรไม่มีอะไรเหลือ

นี่ละสติปัญญาของพระพุทธเจ้าที่นำโทษของกิเลส เอาโทษของกิเลสมาแผ่กระจายให้โลกทั้งหลายได้เห็น ผลของกิเลสที่มันสร้างขึ้นมาก็คือภพคือชาติ เกิดแก่เจ็บตาย ได้รับความทุกข์ความลำบาก นี่เป็นผลของมันอย่างหยาบ ๆ เห็นได้อย่างชัดเจน สาเหตุตัวที่มันเป็นผู้สร้างนั้น พระองค์ก็นำออกมาแสดงให้รู้เห็นอย่างชัดเจนด้วยกัน นี่เพราะพระสติปัญญาของพระองค์สามารถแก่กล้าเต็มที่แล้ว กิเลสประเภทใด ๆ จะมีความเฉลียวฉลาดแหลมคมเพียงไรก็ตาม พระสติปัญญาของพระองค์ยังแหลมคมยิ่งกว่านั้น สามารถฟาดฟันหั่นแหลกกิเลสให้แหลกแตกกระจายไปหมด จึงได้นำธรรมะมาประกาศสอนโลกจนกระทั่งถึงพวกเราทั้งหลายเวลานี้ นับว่าเรามีอำนาจมีวาสนาบุญญาภิสมภาร ได้เกิดมาในท่ามกลางแห่งศาสนา ได้ยินวี่แววของอรรถของธรรม และยังมีตำรับตำราเป็นครูเป็นอาจารย์ ตลอดครูบาอาจารย์ทั้งหลายแนะนำสั่งสอนเราด้วยเฉพาะอย่างยิ่งก็สอนอยู่เวลานี้

ผมพูดตรง ๆ ผมไม่ได้สงสัยในคำสอนทั้งหลายที่สอนท่านทั้งหลายนี้ ว่าได้หยิบได้ยืมมาจากที่ไหน เอาออกมาตามหลักความจริงที่มีอยู่กับทุกคนนั้นแหละมาสอนกันอยู่เวลานี้ ไม่ได้ด้นไม่ได้เดา สอนตามความสัตย์ความจริงที่เป็นมาอย่างไร กิเลสเป็นอย่างไร มันเป็นดังที่ว่านี้จริง ๆ สติปัญญาฟิตขึ้นมาขุดค้นขึ้นมาให้เห็นอย่างที่ว่านี้เช่นเดียวกัน กิเลสจะแหลมคมขนาดไหนต้องพังจนได้นั่นแหละไม่มีอะไรเหลือ ธรรมเท่านั้นที่เหนือโลก ท่านจึงเรียกว่า โลกุตรธรรม แปลว่า ธรรมเหนือโลก ธรรมไม่เหนือโลกจะกราบธรรมได้สนิทเหรอ ถ้าธรรมเหมือนโลก โลกเหมือนธรรม ไม่จำเป็นต้องกราบธรรม

ถ้าพูดถึงฝ่ายเหตุแก้สิ่งที่ผูกพันอยู่ภายในใจก็เหนือโลกเหนือกิเลส ที่เรียกว่าเป็นสมมุติอันหนึ่ง จนกระทั่งหลุดพ้นไปด้วยสติปัญญาที่แหลมคมเกรียงไกรที่สุด กิเลสไม่อาจเอื้อมได้เลย ยอมหมอบราบ นั่นเรียกว่าธรรมเหนือโลก ทีนี้วิมุตติธรรมคือความบริสุทธิ์ล้วน ๆ ที่ปรากฏขึ้นเพราะอำนาจของสติปัญญาที่ทันสมัยก็เหนือโลก นั่นมีแต่สิ่งที่เหนือโลก อยู่อย่างสบายหายกังวลทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ต้องไปกำหนดถึงภพถึงชาติที่เคยเกิดแก่เจ็บตายมาเท่าไร ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธ ซึ่งเป็นตัวเสนียดจัญไรเขย่าหัวใจ เหยียบย่ำหัวใจตลอดเวลา พังทลายลงไปหมด เหลือแต่ความอิสระโดยหลักธรรมชาติของจิตเท่านั้น นั่นละที่นี่อยู่ในท่ามกลางของสมมุติก็ไม่ใช่สมมุติ รู้แบบสมมุติก็ไม่ใช่สมมุติ สุขอยู่ในท่ามกลางแห่งสมมุติก็ไม่ใช่สุขในสมมุติ เป็นบรมสุข

นี่ละคุณค่าแห่งการปฏิบัติ ธรรมของพระพุทธเจ้าที่สอนไว้ทุกบททุกบาท สอนเข้าในจุดนี้ทั้งนั้น สอนเพื่อใคร สอนเพื่อเราทั้งหลายซึ่งเป็นมหันตทุกข์มหันตโทษ ถูกจองจำจากกิเลสทั้งหลายประเภทต่าง ๆ เต็มหัวใจ เรายังไม่ตื่นตัวอยู่เหรอ จะตื่นเมื่อไร ตายแล้วหมดคุณค่าหมดราคา ไม่ใช่ทางต่อสู้เวลาตาย การตายไม่ใช่การต่อสู้ การต่อสู้ก็คือความพากเพียร มีเท่าไรทุ่มลงไปอย่าเสียดาย อย่าสงสัยในเรื่องภพเรื่องชาติเรื่องโลกสมมุตินิยม ตื่นตามาเช้าตาก็เห็น หูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นลิ้มรสมาตั้งแต่วันเกิด เฉพาะปัจจุบันชาตินี้มีอะไรเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดพอที่จะให้ติดอกติดใจ พอจะให้เป็นของอัศจรรย์ ที่จะให้ติดให้เพลินจนไม่มีวันลืมหูลืมตา

ธรรมะท่านประกาศสอนไว้อยู่ตลอดเวลา ทำไมจึงไม่ถึงใจเรา **โก นุ หาโส กิมานนฺโท? นิจฺจํ ปชฺชลิเต สติ, อนฺธกาเรน โอนทฺธา, ปทีปํ น คเวสถ.** ก็โลกสันนิวาสนี้เต็มไปด้วยฟืนด้วยไฟที่กิเลสก่อขึ้นมาเผาสัตว์โลก ให้รุ่มร้อนอยู่ทุกภพทุกชาติ ทุกแห่งทุกหนตำบลหมู่บ้าน ไม่ว่าในน้ำบนบก สัตว์มีที่ไหนกองทุกข์มีที่นั่น แล้ว

ทำไมมาเพลิดเพลินมาหัวเราะกันอยู่ ทำไมจึงไม่เสาะแสวงหาที่พึ่ง นี่เมื่อแปลออกจากธรรมบทนี้ ท่านปลุกสัตว์ทั้งหลาย เพลินกันหาอะไร

ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ มาตั้งแต่ดั้งเดิม แม้ในตัวของเรานี้ก็คือก้อนธาตุ ๔ ดินน้ำลมไฟ ตื่นมันอะไร ดินก็รู้ว่าดิน เหยียบย่างไปก็มีแต่ดิน เท้าที่เหยียบลงไปก็เป็นดิน แน่ะ นั่งอยู่เวลานี้ก็เป็นดินเป็นน้ำ มันก็เหมือนขี้โคลนที่ผสมด้วยน้ำแฉะ ๆ นั่นแหละ ในตัวของเรานี้เต็มไปด้วยธาตุน้ำ ส่วนแข็ง ๆ ก็พวกเนื้อ หนัง เอ็น กระดูก เหล่านี้ก็เป็นธาตุดิน น้ำที่ซึมซาบอยู่ในสกลกายนี้ก็เป็นธาตุน้ำ มันก็เหมือนกับเราเอาขี้โคลนเหลว ๆ ขึ้นมาปั้นเป็นสัตว์เป็นบุคคล ก็มาตื่นขี้โคลนเหลว ๆ นั้นว่าเป็นสัตว์เป็นคนไม่ละอายตัวบ้างเหรอ คิดอย่างนั้นซินักปฏิบัติ ขี้โคลนเหลว ๆ แท้ ๆ

ร่างกายของเรานี้ผสมด้วยธาตุน้ำ ลมก็ผ่านไปผ่านมา ลมตามท้องฟ้ามีไหม ทำไมจึงมาตื่นลมในร่างกายเราเพียงเท่านี้โง่ไหมมนุษย์เรา ลมรู้แล้วว่าเป็นลม ไฟรู้แล้วว่าเป็นไฟ ดินรู้แล้วว่าเป็นดิน น้ำรู้แล้วว่าเป็นน้ำ ให้กิเลสหลอกทำไม ของจริงมีอยู่ทำไมไม่ยึด มันว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นหญิงเป็นชาย เป็นสิ่งที่น่ารักใคร่ชอบใจ แน่ะฟังซิ มันเอาความจริงมาจากไหนมาหลอก ทำไมจึงเชื่อ หยั่งปัญญาลงไปทำลายสิ่งจอมปลอมทั้งหลายซึ่งมันไม่มี มันเสกสรรปั้นยอขึ้นมาให้ได้ สติปัญญามีอยู่ชะลงไปล้างลงไป จะได้เห็นความจริงภายในตัวของเราซึ่งเป็นก้อนธาตุแต่ละก้อน ๆ เท่านั้น มีใจเป็นผู้รู้เป็นผู้รับผิดชอบภายในร่างกาย ซ่านไปตามสรรพางค์ร่างกาย มีอยู่เท่านั้น เอ้าชำระจิตลงไปถ้าอยากจะทราบตามคำที่กล่าวนี้

จิตเมื่อยังไม่รู้ตัวย่อมยึดไปหมด อวัยวะทุกส่วนเป็นเราเป็นของเรา แม้ที่สุดจิตกับกายนี้เป็นอันเดียวกัน เป็นความแน่วแน่ภายในจิตที่กิเลสบีบบังคับ ทีนี้เวลาสติปัญญากระจายออกไป ๆ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ตามวิธีการของนักบวชเรา ในขั้นเริ่มแรกไม่กว้างขวางมากมายอะไรนัก เช่น เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นั้นแหละบอกเปิดออก ท่านหมายความว่ายังงั้น เปิดออกดูซิ ผมเป็นยังไง ตัวเส้นผมจริง ๆ มันวิเศษวิโสอะไร สถานที่อยู่ที่เกิดของมันเป็นยังไง เกิดมาจากสถานที่วิเศษวิโสอะไร เกิดมาจากสถานที่สกปรกโสมม ซึ่งเกิดมาจากธาตุอันเดียวกันธาตุดิน บนศีรษะก็ธาตุดิน ผมออกมาก็ธาตุดิน มันเกิดเป็นธาตุอันเดียวกัน ออกมาจากกันเท่านั้นตื่นมันอะไรอีก นั่นขนก็เหมือนกัน

เล็บก็งอกอยู่ตามปลายมือปลายเท้า ก็รู้กันอยู่แล้วว่าเล็บ มันสวยมันงามที่ตรงไหนเพียงเล็บ ทำไมจึงไปเสกสรรปั้นยอ ตื่นลมตื่นแล้งหาเหตุหาผลหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ เราเป็นผู้มีธรรมในใจ จับเข้าไปจ่อเข้าไปให้ถึงความจริงซิ เล็บก็สักแต่ว่าเล็บ ฟันฟังซิ กระดูกอยู่ในปากของเรานี้ มันก็เต็มไปทั่วสรรพางค์ร่างกายมีแต่กระดูกทั้งนั้น เรา

เปิดออกดูก็รู้ ฟัน ๆ กระดูกให้ชื่อว่าฟัน เป็นอะไร ก็เป็นธาตุดิน หนังหุ้มห่ออยู่นี้ เอ้า เปิดออกถลกออกให้เห็นซิเป็นยังไง ภายในเป็นสิ่งวิเศษวิโสมีคุณค่าสาระอะไรบ้างจึงได้หลงเอานักหนา จึงได้ยึดเอานักหนา เป็นความทุกข์ความลำบากเพราะความฝืนความจริง ไม่ได้เป็นไปตามความจริง เมื่อฝืนเชื่อไปตามกิเลสสักเท่าไร ก็ยิ่งกอบโกยเอาทุกข์เผาเจ้าของตลอดเวลา นี่ละท่านสอนให้เปิดหาความจริง

พอถึงหนังเท่านั้นก็ **ตจปริยนฺโต** มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ แน่ะแปลออก มีหนังเท่านั้นเป็นเครื่องพรางตาสัตว์โลก เมื่อถลกหนังออกแล้วหลงกันที่ไหน ไม่ได้นิยมกันแม้กระทั่งว่าหญิงว่าชายเลย มองดูแล้วน่ากลัวน่าขยะแขยงยิ่งกว่าซากอะไรเลย..ซากมนุษย์เรานี้ สัตว์ตายเขาไม่ได้กลัวผี มนุษย์ตายนี้กลัวกันทั้งโลกจะว่ายังไง แล้วถ้าเป็นของดิบของดีใครจะกลัว ก็กระหยิ่มกันน่ะซิ รักชอบอยากได้น่ะซิ

นี่พอหนังออกแล้วเป็นยังไง ตัวหนังเองเป็นยังไง คลี่คลายออกดูซิ หนังจริง ๆ ไม่ต้องเกี่ยวกับเนื้อ เอ็น กระดูก ในร่างกายก็ตาม กระพือออก เวลาถลกออกมาแล้วคลี่คลายออก เปิดออกดูเป็นยังไง ข้างในของหนังเป็นยังไง ข้างนอกมีผิวบาง ๆ ฉาบทาเอาไว้หลอกบุรุษตาฟาง เมื่อเปิดออกมาแล้วมันก็เป็นยังงี้ นี่ละท่านเปิด-เปิดดูของปลอม มันว่าสวยว่างามนั้นน่ะของปลอม เปิดออกไปแล้วมันงามไหม สวยไหม แล้วดูเข้ามาในเนื้อในหนัง เอ็น กระดูก ตับ ไต ไส้พุง ทุกชิ้นทุกอันมันเป็นอันเดียวกันหมดล้วนแล้วตั้งแต่เป็นของปฏิกูลโสโครกหมดทั้งร่างเรานี้ สำคัญอะไรว่ามันสวยมันงามว่าน่ารักใคร่ชอบใจ สติปัญญาหยั่งลงไป ตลบทบทวนหลายครั้งหลายหนให้เป็นที่เข้าใจอย่าหนีจากหลักความจริง พิจารณาให้เห็นชัด

ปัญญาจะหยั่งลงไป ๆ เมื่อปัญญาเต็มที่แล้วเชื่อตัวเองได้อย่างเต็มที่ การปล่อยวางไม่ต้องบอก อุปาทาน ฟังซิว่าอุปาทานความยึดมั่น ยึดมั่นเพราะความหลงต่างหาก เมื่อความรู้ได้หยั่งเข้าถึงไหนความยึดมั่นถือมั่นจะถอนตัวออกทันที ๆ เพราะนั้นเป็นผลของความหลงต่างหาก เมื่อความรู้จริงเห็นจริงได้หยั่งทราบเข้าไปตรงไหน ความจอมปลอมนั้นต้องพังทลายลงไป ๆ อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นที่หนักหนายิ่งกว่าภูเขาทั้งลูก ก็พังทลายลงไปตาม ๆ กัน นั่น พิจารณาอย่างนั้น

เปิดดูซิกองทุกข์ ไม่ใช่กองความสุข มันกองทุกข์ ขันธ์แปลว่ากอง แปลว่าหมวดนี่แปลว่ากอง แล้วกองตั้งแต่พื้นเท้าขึ้นมาบนศีรษะ ก็คือกองทุกข์เต็มไปหมด ถ้ามีหางก็จะเป็นทุกข์อีก มีเขาเหมือนสัตว์ก็จะเป็นทุกข์ที่เขาอีก แต่นี้มนุษย์เรายังดีไม่มีหางไม่มีเขา จึงไม่ได้มีความทุกข์มาก มีเพียงเท่านี้ก็ทุกข์ขนาดดังที่เห็นอยู่แล้วนี้ เอ้า พิจารณาลงไปนักปฏิบัติ

นี้ละค้นหาความจริง ต่อสู้กับความจอมปลอม ต่อสู้ด้วยสติต่อสู้ด้วยปัญญาพิจารณา อย่าคาดอย่าหมายว่าจะได้สิ้นสุดวิมุตติเมื่อไร ตรงไหนที่มันหนาแน่นด้วยความลุ่มความหลง ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธ ความสงวน เอ้าฟันลงไปตรงนั้นให้เห็นตามความจริง สิ่งเหล่านี้ก็จะพังทลายไปตาม ๆ กันจนหมด เมื่อเห็นชัดเจนภายในร่างกายแล้วรั้งไว้ไม่อยู่ เรื่องอุปาทานขาดสะบั้นเลย เห็นอย่างชัดเจนภายในใจว่า ใจนี้ได้ปล่อยวางแล้วซึ่งสกลกายนี้ แม้จะเป็นสกลกายของเจ้าของอันเก่านี้ก็ตาม มันเป็นของเจ้าของเพราะความสำคัญความยึดมั่นถือมั่นต่างหาก พอความสำคัญมั่นหมายและความยึดมั่นถือมั่นได้พังทลายออกไป เพราะความจริงทำลายแล้วเท่านั้น แม้อยู่ด้วยกันก็ไม่สำคัญมั่นหมายว่านี้เป็นเรานี้เป็นของเรา ต่างอันต่างจริง อยู่ตามสภาพของตัวเอง ถอน นี่ส่วนหยาบ

เมื่อเข้าถึงส่วนหยาบนี้แล้วทำไมจะไม่เข้าถึงส่วนละเอียดได้ สติปัญญาอันเดียวกัน เหมือนอย่างไฟได้เชื้อ ไม่ว่าจะเชื้อหยาบเชื้อละเอียดไฟจะไหม้ได้หมด ต้นพะยูงต้นยางก็ไหม้ได้ เผาลงไปเป็นเถ้าเป็นถ่านได้ จะลำเล็กลำน้อย ชิ้นเล็กชิ้นน้อย เผาไปได้หมด..ไฟ จนกระทั่งเป็นเถ้าเป็นถ่านไปตาม ๆ กันหมดไม่มีอะไรเหลือ ไฟไม่ได้กลัวอะไรเลย

นี่สติปัญญาก็เหมือนกัน ไม่ได้กลัวว่าอันใดหยาบ อันใดหนัก มันจะปลอมขนาดไหนปัญญาไม่ได้กลัว เอาให้ถึงความจริง ๆ พังทะลุไปหมด ส่วนหยาบก็พังทะลุทั่วถึงไปหมดด้วยความจริงล้วน ๆ เอ้า ส่วนละเอียดมันจะหนีปัญญาไปได้เหรอ เพราะเป็นเชื้อไฟอยู่แล้ว มันจะต้องไหม้ตามเข้าไป

เวทนา ความสุข ความทุกข์ ที่ถือว่าเป็นเราเป็นของเรา เป็นทุกข์เป็นสุขลำบากลำบนอะไรก็แล้วแต่ มันว่าอย่างถึงใจแต่ก่อน ปัญญาสอดแทรกลงไป ๆ หยั่งลงไป สุดท้ายสัญญาก็สักแต่ว่าความจำ สังขารก็สักแต่ว่าความปรุงเท่านั้น แย็บ ๆ ออกมาจากจิต เป็นกระแสของจิตแต่ไม่ใช่จิต นั่นมันก็รู้ได้ชัด หยั่งเข้าไป สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอาการแต่ละอย่าง ๆ เพียงเท่านั้น ไฟคือตปธรรม ได้แก่ สติ ปัญญา ลุกลามเข้าไป ๆ ไหม้เข้าไปเผาเข้าไป หดเข้าไปย่นเข้าไปจนถึง **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** ซึ่งเป็นตัวสำคัญและละเอียดอ่อนมาก ฉลาดแหลมคมมาก แต่ก็ไม่พ้นสติปัญญาที่ทันสมัยไปได้ จ่อเข้าไปพังเข้าไปจนกระทั่งถึง **อวิชฺชาปจฺจยา** เอ้า อวิชชาจะพังหรือใจจะพังก็ให้พัง ฟัดกันลงไปที่ **อวิชฺชาปจฺจยา** อยู่ อยู่ที่ตรงไหน อยู่ที่ตรงรู้ ฟันลงไปที่ตรงรู้ เผาลงไปที่ตรงรู้

เอ้าความรู้นี้ เวลาอวิชชาดับไปแล้วความรู้นี้จะดับไปตาม ๆ กันก็ เอ้า ๆ ดับนั่น จะไม่ให้มีอะไรเหลือ ถ้าสมมุติว่าอวิชชาดับไปใจนี้จะสิ้นสูญไปเลย เพราะถูกสติ

ปัญญาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่เพื่อใจดวงนี้ ได้เป็นผู้ทำลายใจจนกลายเป็นใจที่ฉิบหายวายปวงไปกับอวิชชาก็ให้รู้ซินักปฏิบัติ แต่สุดท้ายไม่เป็นเช่นนั้น อันใดที่ปลอมอันนั้นพังหมด นั่น **อวิชฺชาปจฺจยา** ปลอมอยู่ภายในใจ ไม่ใช่ตัวใจจริง ๆ เป็นกาฝากกัดจิตกัดใจอยู่ในนั้น เหมือนกับกาฝากที่ติดอยู่กับกิ่งไม้แล้วดูดซึมเอาไม้ทั้งหลายนั้นน่ะ เข้าไปเป็นอาหารของตน นี่ก็เหมือนกัน มันเกาะอยู่ที่จิตมันดูดเอาจิตเคี้ยวจิตนั่นแหละ กินอยู่ตลอดเวลา เมื่อพังอวิชชาลงไปแล้วของปลอมพัง ของจริงคือใจพังได้อย่างไร นั่นละพระพุทธเจ้าบริสุทธิ์ บริสุทธิ์อย่างนั้น

เมื่อถึงขั้นเต็มอย่างนี้แล้ว เอ้าที่นี่มองดูกิเลส จะสลดสังเวชน้ำตาร่วงทีเดียว โหกองทุกข์กองภัย ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นมาเฉพาะปัจจุบันชาตินี้เป็นยังไง ไม่ต้องพูดเรื่องอดีตที่ผ่านมาแล้ว เอาหลักปัจจุบันคือภพชาติอันนี้เป็นเครื่องยืนยันเลยว่า มันเคยเป็นมากี่ภพกี่ชาติแล้ว เพราะอวิชชาเป็นสายโยงใยให้พาเกิดพาแก่พาเจ็บพาตาย วิบากคือดีชั่วที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น มันทำให้สูง ๆ ต่ำ ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่เป็นของแน่นอน ไม่เป็นของสม่ำเสมอ ไม่เป็นสิ่งที่ตายใจได้เลย ตายใจได้อย่างเดียวไม่มีสองก็คือฆ่ากษัตริย์วัฏจักรอันเป็นเชื้อสำคัญนี้ให้พังฉิบหายวายปวงไปจากใจเสียเท่านั้นเป็นที่ไว้ใจ จะว่าร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ร้อย จะว่าพันเปอร์เซ็นต์ก็พัน ว่าเต็มดวงใจก็เต็ม ไม่มีอะไรจะสงสัย นั่น

การฆ่ากิเลสฆ่าอย่างนั้น ทีนี้เป็นยังไง เมื่อฆ่ากิเลสตัวลำบากลำบนตัวทุกข์ตัวยาก ตัวท้อแท้เหลวไหลอ่อนแอ ตัวโลเลโลกเลกหมดไปแล้ว ทีนี้มันโลเลไหมจิตดวงนี้เอ้า จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิตทั้งดวงแล้วโลเลไหม ท้อแท้อ่อนแอไหม เหลวไหลไหม มีพลั้ง ๆ เผลอ ๆ ไหม มีขี้เกียจขี้คร้านไหม ไม่มีอะไรเหลือเลย มันก็ทราบได้ชัดซิว่าสิ่งเหล่านี้คือตัวมหาภัย เมื่ออันนี้หมดไปแล้ว กิเลสหมดไปแล้ว สิ่งเหล่านี้มันจะไม่มีนี่

เพราะฉะนั้นจึงอย่าไปกังวล อย่าไปคิดเป็นอารมณ์ว่าเป็นความยากความลำบากอย่างนั้น เป็นอารมณ์อย่างนั้น ก็คือเป็นผู้รักเป็นผู้กอดรัดกิเลส กลัวกิเลสจะหลุดลอยไปนั่นเอง เป็นผู้เสียดายกิเลสยิ่งกว่าธรรม ถ้าเห็นความทุกข์ความลำบากในการประพฤติปฏิบัติธรรมว่าเป็นของยากของลำบากไม่อยากทำ ก็คือความรักกิเลส ความรักวัฏฏะ ความรักกองทุกข์ ตั้งแต่ทุกข์ยอดจนกระทั่งถึงมหันตทุกข์ไม่มีวันจืดจาง ไม่มีต้นสายปลายเหตุ คือไม่มีต้นไม่มีปลายนั่นเอง จะต้องเป็นผู้ได้แหวกว่ายในน้ำมหาสมุทรมหาสมมุติมหานิยมนี้ไปตลอดสาย ตั้งกัปตั้งกัลป์หาประมาณไม่ได้นั่นเอง

ถ้าเป็นผู้เห็นคุณค่าของธรรมแล้ว ยากลำบากก็เป็นเรื่องของกิเลสพาให้ยาก เอาจนกระทั่งมันหายยาก กิเลสตายแล้วหายยากทันทีนั่นแหละ ความท้อแท้อ่อนแอเหลวไหลเป็นเรื่องของกิเลส เมื่อผ่านมันไปได้แล้วความท้อแท้อ่อนแอเหลวไหลจะไม่มีในหัว

ใจ ไม่ต้องพูดถึงเรื่องวิมุตติแหละ ตั้งแต่จิตก้าวออกไป ๆ เห็นคุณค่าของธรรมมากเพียงไร จะเห็นคุณค่าของวิมุตติมากเพียงนั้น ๆ โดยลำดับลำดา

สุดท้ายความขี้เกียจขี้คร้านความอ่อนแอท้อแท้เหลวไหล มันไม่มีแหละในปฏิปทาที่กำลังดำเนินอยู่นั้นแล มันจะมีแต่ความขยับ ๆ ความมุ่งมั่นที่จะให้หลุดให้พ้นไปถ่ายเดียว ความขี้เกียจขี้คร้านหายหน้าไปหมดตั้งแต่กำลังดำเนินอยู่นี่แล เราอย่าไปพูดถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้นซึ่งเสร็จธุระอะไรไปแล้วนั่นเลย ผ่านการรบการชิงชัยกันไปแล้วนั้น ในขณะที่รบพุ่งชิงชัยกันอยู่นี้ เมื่อธรรมมีอำนาจเหนือกิเลสแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นกิเลสทั้งหมด จะไม่เข้ามาแหยมได้เลย จะมีแต่ธรรมละฟาดกันลงแหลก ๆ เพลินในอรรถในธรรม ทีนี้เพลินในธรรมกับเพลินในกิเลสต่างกันอย่างไรก็รู้ สุขในธรรมกับสุขที่เกิดขึ้นจากกิเลสเอาเหยื่อมาเสียบปลายเบ็ด ต่างกันอย่างไรมันก็รู้ แน่ะ

นี่ละการปฏิบัติ ต้องเป็นยังงั้นนักปฏิบัติ ถ้าอยากจะหลุดพ้นจากมหันตทุกข์ที่ฝังอยู่ภายในใจอัดแน่นเชียว ไม่มีใจดวงใดที่จะเบาบางจากกิเลสแหละ ถ้าไม่แก้ไม่ชำระไม่ถอดไม่ถอนไม่พังทลายภาชนะของมันคืออวิชชาซึ่งแฝงอยู่ภายในใจ ให้แหลกแตกกระจายไปเสียเท่านั้น ไม่มีทางที่จะได้พ้นจากทุกข์ เอาให้พ้นจากทุกข์ เอาทุกข์นั้นแหละบีบคั้นกิเลส กิเลสเป็นผู้สร้างทุกข์ขึ้นมา เอาทุกข์บีบคั้นหัวมันลงไป เมื่อกิเลสแตกกระจายลงไป ๆ แล้ว ความว่าทุกข์ว่ายากลำบากมันก็หมดไปเอง เพราะมันเกิดขึ้นจากกิเลสต่างหาก ไม่ได้เกิดขึ้นจากธรรม ธรรมท่านสร้างความทุกข์ให้คนที่ไหนไม่มี ไม่ว่าจะธรรมขั้นใดไม่เคยสร้างความทุกข์ความทรมาน ความลำบากลำบน ความมีอำนาจน้อยวาสนาน้อย ความท้อแท้เหลวไหลให้คนเลย นี่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวลที่สร้างขึ้นมา บีบบังคับสัตว์ทั้งหลายไม่ให้ก้าวขาออกได้ ให้เราทราบอย่างถึงใจนักปฏิบัติ

วันนี้ก็ได้เปิดเผยให้ฟังอย่างเต็มที่แล้ว มันมีอยู่ด้วยกันทุกคนนั่นแหละ ผ่านมันไปแล้วถึงจะรู้ ถ้ายังไม่ผ่านไม่รู้ นี่ยังดีได้ทราบเหตุทราบผลมันไว้ก่อน ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้ผ่านมันก็ยังรู้ด้วยการแนะนำสั่งสอน ขอให้พากันเอาจริงเอาจัง ความยุติธรรมอย่างแท้จริงนั้นคือความหลุดพ้นเสียอย่างเดียวเท่านั้น เป็นยุติธรรมร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นยุติธรรมเต็มดวง ถ้าลงกิเลสได้แฝงอยู่แล้วหาความยุติธรรมไม่ได้มนุษย์เรา นี่เราพูดถึงธรรมขั้นสุดยอดเป็นเช่นนั้น กิเลสแฝงที่ตรงไหนไม่มีแหละความยุติธรรม มันจะต้องเอนไปทางเรื่องกิเลสเรื่องเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวก็เห็นแก่กิเลสไม่ใช่เห็นแก่ธรรม ความเห็นแก่ธรรมต้องสม่ำเสมอ เป็นไปตามเหตุตามผล

เป็นยังไงการปฏิบัติ ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติมาจนกระทั่งป่านนี้ ทำไมจะไม่มีวี่แววถ้ามีท่าต่อสู้กันบ้าง เฉพาะอย่างยิ่งสติกับปัญญาเป็นสำคัญมากอย่าลืม อันนี้พูดเสมอเป็นธรรมชิ้นเอกทีเดียว เรื่องวิริยะ เรื่องขันตินั้นหนุนเข้าไป สติปัญญา เราอย่าหวังเอา

มรรคผลนิพพาน หวังความวิเศษวิโสจากอะไร นอกจากสติปัญญาที่จะให้เข้มข้นหนุนกันเข้าไป คาดตรงไหนก็กิเลสหลอกตรงนั้นแหละ มันแทรกอยู่ตลอดเวลานะ ความพากเพียร แม้แต่ขณะจิตมันก็แทรก ๆ อยู่ตลอด ขณะจิตที่จะใช้เป็นสติใช้เป็นปัญญา คือขณะของกิเลสมันก็แทรกไปตาม ๆ เพราะมันแหลมคมมาก ได้พูดแล้วพูดเล่า เอาให้ทันมันซิ ย้อนหน้าย้อนหลังตลบทบทวนมันก็ทันเอง ทันกลมายาของกิเลส เมื่อทันตรงไหนมันก็หมอบราบ ราบไป ๆ จนกระทั่งเอาหมอบราบไม่มีอะไรเหลือ แล้วอะไรจะมาหลอก อยู่ที่ไหนก็อยู่ซิที่นี่

การปฏิบัติให้ดูหัวใจตัวเอง อย่าดูที่ไหนมาก อย่าเห็นอะไรดีอะไรเด่นอะไรชั่วยิ่งกว่าใจที่แสดงความเด่นความชั่วอยู่กว่าการจะแสดงความดี ให้ดูตรงนี้ ใครชั่วก็ตามสู้เราชั่วไม่ได้ สู้จิตดวงคิดออกไปชั่วไม่ได้ ดูตรงนี้ นี่ละนักปฏิบัติต้องดูตัวของเราเองให้มากยิ่งกว่าสิ่งใด ถ้าต่างคนต่างดูอย่างนี้แล้วอยู่ด้วยกันก็สงบด้วย กิเลสก็พลอยหลุดลอยออกไปเรื่อย ๆ ด้วย ก็ยิ่งจะเห็นที่ละเอียดยิ่งกว่านี้เข้าไปโดยลำดับภายในจิตใจ ที่แสดงตัวออกมาให้รู้ด้วยสติด้วยปัญญาอยู่โดยสม่ำเสมอ แก้กันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งไม่มีอะไรจะแก้แล้ว อยู่ไหนก็อยู่เถอะ สบาย

เอาละการแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร พูดไป ๆ รู้สึกเหนื่อย

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

การแสวงโลก การแสวงธรรม

โลกที่ไม่มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ก็ไม่ผิดอะไรกับสัตว์โลกที่มีอยู่เป็นอยู่ทั่วดินแดน ไม่มีอะไรแปลกต่างกัน สิ่งที่จะให้มนุษย์กับสัตว์แปลกต่างกันก็คือศาสนา เพราะศาสนานี้ต่างจากโลก โลกทั่ว ๆ ไปก็เรียกว่าโลกทั้งนั้น ศาสนาไม่ใช่โลก เพราะฉะนั้นจึงมีความแปลกต่าง เมื่อจิตใจมาสัมผัสสัมพันธ์กับศาสนาจะเป็นศาสนาใดก็ตาม ส่วนมากเป็นเรื่องธรรมทั้งนั้น แม้ผู้เป็นเจ้าของศาสนาจะไม่สามารถรู้ตลอดทั่วถึงของธรรม แต่ธรรมก็มีอยู่ในศาสนานั้น ๆ อยู่โดยดี เพราะเจตนาของผู้สอนศาสนาเป็นธรรม จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ถือศาสนานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีและดีมาก ผิดกับผู้ไม่มีศาสนาเลยเป็นไหน ๆ เพราะนี้เป็นคู่เคียงกับใจโดยตรง เป็นที่ยึดที่ให้ความสุขความไว้วางใจ ตามสัดตามส่วนของศาสนานั้น ๆ และของธรรมขั้นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีอีก

พูดในวงพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าพระองค์ใดมาเป็นศาสดาสอนโลก ย่อมเป็นธรรมเต็มภูมิคือเต็มพระทัย ในพระทัยนั้นเป็นธรรมทั้งดวง จึงสอนศาสนาได้มีความถูกต้องแม่นยำ วิชาธรรมที่นำมาใช้นี้ก็มิใช่ได้มาแบบโลก ๆ ต้องได้มาด้วยวิธีการของธรรม การเสาะการแสวง การขวนขวาย การอุตส่าห์พยายามทุกอย่างผิดกับโลกเขาทั้งนั้น เป็นลำดับ ๆ มาตั้งแต่การบำเพ็ญธรรมภาคพื้น ๆ ไปจนถึงธรรมอันละเอียดสูงสุด มีความแปลกต่างจากอาการของโลกโดยลำดับไป ธรรมจึงไม่เป็นโลก จิตที่รู้ธรรมเห็นธรรมด้วยการประพฤติปฏิบัติ จึงเป็นจิตที่แปลกต่างจากโลกไปโดยลำดับ ถ้ามีโลกทั้งสองก็เรียกว่าเป็นคนละโลกไปเลย

พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์เป็นสยัมภู คือทรงรู้เอง การทรงรู้เองนั้นก็คือไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งมาสั่งสอน เพราะผู้มาสั่งสอนนั้นต้องเป็นศาสดา ถึงจะมาสั่งสอนภูมิของผู้ที่จะเป็นศาสดาได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงไม่มี ศาสดาจึงมีได้เพียงพระองค์เดียว ๆ ด้วยการขวนขวายของศาสดาแต่ละองค์ วิธีการต่าง ๆ ที่จะเริ่มภูมิอรรถภูมิธรรมขึ้นภายในพระทัยของศาสดาแต่ละองค์นั้น จึงต้องเป็นมาโดยลำพังพระองค์เองเพื่อความเป็นสยัมภู คือรู้เองเห็นเอง เพราะขวนขวายเอง ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งจะมาแนะมาบอกมาสอน เพราะผู้มาแนะมาบอกมาสอนนั้นเป็นวิสัยของสามัญชนธรรมดา ความรู้ธรรมดาจะมาสอนภูมิศาสดาเพื่อความเป็นศาสดาย่อมไม่ได้

ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ จึงต้องขวนขวายโดยลำพังพระองค์ทั้งนั้น วิธีการขวนขวายจะผิดหรือถูกประการใด ก็ต้องเป็นอุบายวิธีของพระสติปัญญาของ

แต่ละศาสดาที่จะพึงขวนขวายเอง จึงเริ่มไปตั้งแต่ความพากเพียร ความอุตส่าห์พยายาม ความอดความทน สติปัญญา เริ่มแปลกจากโลกไปตั้งแต่เริ่มแรกแห่งการปฏิบัติเพื่อความเป็นศาสดาในพระชาตินั้นของแต่ละศาสดา เวลาได้เป็นผลมาแล้วจึงเป็นสยัมภูเต็มพระองค์ คือไม่มีใครจะมาให้อุบายเพิ่มเติมได้เลย เป็นสิ่งที่เหมาะสมด้วยภาคปฏิบัติภาคค้นคว้า จนกระทั่งถึงภูมิแห่งธรรมที่ทรงรู้ทรงเห็น เป็นเรื่องทรงขุดค้น ทรงอุตส่าห์ขวนขวาย ทรงรู้ด้วยพระองค์เองทั้งนั้น จึงให้นามว่าสยัมภูทุก ๆ พระองค์บรรดาศาสดาที่มาสอนธรรมในแดนพุทธศาสนานี้

เราจะเห็นได้จากภาคปฏิบัติ แม้จะเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าก็ตาม นี่ได้เงื่อนได้เห็นเหตุผลต้นปลายจากศาสดาทรงสั่งสอน แต่วิธีการที่ผู้นั้นจะนำไปขุดค้น จะนำไปขวนขวาย จะนำไปพินิจพิจารณาในแง่ใดก็ตาม จะเป็นเรื่องของผู้นั้นโดยเฉพาะ ไม่ใช่จะยึดเอาศาสนธรรมนั้นเข้ามากางเหมือนเขากางแบบแปลนแผนผังเช่นนั้น นั่นใช้ไม่ได้เลย ฉะนั้นจึงมอบให้ในวงปัจจุบันของผู้นั้นจะขุดค้นด้วยสติกำลังความสามารถ โดยยึดหลักส่วนใหญ่ที่ท่านสอนเป็นแนวทางไว้เท่านั้น ส่วนที่นอกเหนือไปจากนั้นเป็นวิสัยของผู้บำเพ็ญนั้นจะขวนขวายเอาเอง เช่นอย่างปัญญา เอ้า ท่านก็แสดงไว้ทั้งดุ้น คือกลาง ๆ ธรรมะส่วนใดแง่ใดก็เป็นกลาง ๆ ของส่วนนั้นแง่นั้น ที่จะแตกแขนงไปจากส่วนกลางจากส่วนนั้นแง่นั้น นั้นเป็นอุบายวิธีการ เป็นการขวนขวายของผู้บำเพ็ญแต่ละราย ๆ จะพึงทำให้เกิดให้มีขึ้นในตน นี่ละหลักของการปฏิบัติธรรมการรู้ธรรมเห็นธรรมโดยแท้จริง

ไม่แต่พระพุทธเจ้า แม้สาวกยังมีร่องรอยที่จะพึงขวนขวายหรือว่า **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** เคลือบแฝงอยู่นั้นแหละ เมื่อปรากฏผลขึ้นมาแล้วจึงเป็น **สนฺทิฏฺฐิโก** คือรู้เฉพาะเจ้าของที่ขวนขวายเฉพาะเจ้าของ เหตุจะหนักเบามากน้อยลึกตื้นหยาบละเอียดเป็นสิ่งที่เจ้าของรู้เจ้าของ เป็นเจ้าของขวนขวายขึ้นมา ผลปรากฏขึ้นมามากน้อยจนกระทั่งเป็น **สนฺทิฏฺฐิโก** ขึ้นมา ก็เป็นเรื่องของผู้บำเพ็ญนั้น ๆ จะพึงทราบโดยเฉพาะเท่านั้น ผู้อื่นทราบให้ไม่ได้ ผู้อื่นไปแนะให้ไม่ได้ในความจริงอันนั้น นี่พระพุทธเจ้าท่านจึงแสดงว่า **ตุมฺเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ อกฺขาตาโร ตถาคตา** การประกอบความเพียรเพื่อยังกิเลสทั้งหลายให้เหือดแห้งไปจากจิตใจนั้น เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายจะพึงขวนขวายเอง พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ฟังว่าทั้งหลาย เป็นแต่เพียงผู้ชี้บอกแนวทางให้เท่านั้น

ด้วยเหตุนี้จึงได้แนะนำหรือเตือนหมู่เพื่อนเสมอในอุบายวิธีการต่าง ๆ ที่สอนก็สอนทั้งดุ้น ถึงจะว่าละเอียดตามความรู้สึกของหมู่เพื่อนที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังในอรรถธรรมบางแง่บางบทก็ตาม แต่ก็ยังไม่จัดว่าเป็นความละเอียดเท่าเจ้าของปฏิบัติและรู้ขึ้นมาเอง นั่นเป็นความละเอียด เป็นความตายตัวของผู้ปฏิบัติและของผู้จะรู้จะเห็นหรือผู้รู้

ผู้เห็นจำเพาะตน นั่นจึงเป็นของจริงแท้ เป็นผู้ขวนขวายหามาด้วยลำพังตนเอง ธรรมประเภทต่าง ๆ เหมือนกับท่านยกให้เราทั้งดุ้น ให้เราไปเจียระไนไปแจงออกด้วยสติปัญญา ด้วยอุบายวิธีการของเราเอง นี่เป็นความชอบธรรม นี่เป็นทางเดินของผู้จะรู้จะเห็นธรรมทั้งหลายจะเป็นอย่างนี้

เพียงแต่ยึดโอวาทยึดคำสอนของครูบาอาจารย์และไปกางเช่นเดียวกับเขากางแผนที่นั้น เป็นไปไม่ได้ในหลักปฏิบัติ เราเพียงถือเอาเงื่อนนั้นมาเป็นหลักใจ แล้วแจงจากเงื่อนใหญ่ที่ท่านสอนไว้นั้นออกไปเป็นแขนงเล็ก ๆ น้อย ๆ แขนงใดก็ตาม ให้เป็นอุบายของเราเอง เป็นเรื่องสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ความขวนขวายของเราเองนั่นละเราจะได้เห็นสิ่งที่เราไม่เคยรู้เคยเห็นขึ้นมาเอง โดยไม่มีใครหยิบยกหรือยื่นให้เรา นั่นเป็นสิ่งที่ภูมิใจ เป็นสิ่งที่แน่ใจของเราโดยแท้ เป็นธรรมแท้สำหรับเรา ไม่ว่าจะเป็นธรรมขั้นใด แท้ไปโดยลำดับลำดาของขั้นแห่งธรรม เรื่องความคาดความหมายเอามาใช้การใช้งานอะไรไม่ได้ในวงปฏิบัติ ที่จะเข้าด้ายเข้าเข็มกันจริง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของเจ้าของผู้บำเพ็ญนั้นจะพึงขวนขวายเองทั้งนั้น จึงขอให้พากันจำในข้อนี้เอาไว้

เวลานี้ศาสนานับวันมีสิ่งที่เป็นภัย สิ่งที่เป็นข้าศึกหนาแน่นขึ้นโดยลำดับ แม้ในวงชาวพุทธของเราเอง โดยไม่มีเจตนาจะทำลายหรือจะขัดแย้งมันก็ยังมีได้ เพราะสิ่งที่ขัดแย้งที่ทำลายนั้นไม่ขึ้นกับเจตนา มันก็ขัดได้แย้งได้ทำลายได้ นี่คือภาคแห่งความจำภาคแห่งความคาดคะเน จะไปตรงกับความจริงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น เขาออกเป็นหนังสือว่า ถ้าผู้ใดหรือพระองค์ใดยังมีการนอนหลับอยู่แล้ว พระองค์นั้นไม่ใช่พระอรหันต์ นั่น พระอรหันต์แท้ไม่ได้หลับ เพียงพักผ่อนธาตุขันธ์เท่านั้น ส่วนจิตใจของท่านตื่นอยู่ตลอดเวลา คือหมายเอา **ชาครธรรม** ที่มีอยู่ประจำจิตที่บริสุทธิ์ของท่านนั้นน่ะ แต่เวลาเอานำออกมาพูดด้วยความจำด้วยความคาดคะเนจึงผิดกันไปคนละโลก หาเข้าใกล้ชิดกับความจริงนั้นแม้แต่น้อยไม่ เลยกลายเป็นคนละเรื่องขึ้นมา

การหลับนอนเป็นเรื่องของธาตุของขันธ์ก็ทราบด้วยดีอยู่แล้ว แล้วผู้รู้อันบริสุทธิ์ซึ่งครองร่างอยู่นั้นคืออะไร คือ **ชาคร** หมายถึงธรรมชาติที่ตื่นอยู่นอกจากวงสมมุติทั้งปวงมีขันธ์เป็นต้น อาการแห่งความทราบในวงแห่งขันธ์จะเป็นอาการใดก็ตามเป็นเรื่องของขันธ์ เป็นเรื่องของสมมุติ อาการเหล่านี้ระงับตัวลงไปก็เรียกว่าขันธ์ระงับ ธรรมชาตินั้นเป็น **ชาคร** อยู่นอกสมมุติคือขันธ์อันนี้ ไม่ได้อยู่ในวงสมมุติคือขันธ์อันนี้ แม้จะอยู่ในท่ามกลางแห่งขันธ์ก็ตาม **ชาคร** นั้นคือ **ชาคร** เมื่อหลับก็เป็นเรื่องของขันธ์นี้ระงับตัวลงไป ไม่ใช้อาการทุกส่วนของขันธ์ของสมมุติที่มีอยู่ในขันธ์นี้ ส่วน **ชาคร** นั้นขันธ์จะตื่นไม่ตื่นจากหลับก็ตาม **ชาคร** ก็คือ **ชาคร** อยู่นั้นโดยหลักธรรมชาติของตัวเอง ไม่มีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งหลับและตื่น นั่น

นี้เอามาคาดซี เลยกลายเป็นเรื่องพระอรหันต์นอนหลับอยู่แล้วไม่ใช่พระอรหันต์ นี่จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความคาดความหมาย ความจดความจำ กับความจริงมันต่างกันอย่างไร ต่างกันอยู่มากทีเดียวหรือต่างกันเอามาก อาการทั้งหมดที่แสดงในขันธ์ล้วนเป็นสมมุติด้วยกันทั้งนั้น เพราะขันธ์เป็นรากฐานของสมมุติอยู่แล้ว ขันธ์กระดิกอะไรออกมาก็เป็นสมมุติทั้งหมด พอขันธ์ระงับตัวลงไป สมมุติในวงขันธ์นี้ก็ระงับตัวไปด้วยแล้ว **ชาคร** นั้นจะมามีส่วนได้ส่วนเสียกับขันธ์นี้อย่างไร เพราะไม่ใช่ฐานะที่จะมาเกี่ยวข้องกันได้ หรือมาสัมผัสสัมพันธ์กันเหมือนโลกทั่ว ๆ ไปได้ ต่างอันต่างเป็นหลักธรรมชาติของตัวอยู่เช่นนั้น

ความรู้ที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ นั้น เราจะนำมาพูดเกี่ยวกับเรื่องความรู้เช่นเดียวกับความรู้ในขันธ์นี้พูดไม่ได้ อันนี้มันหยาบ ๆ นี่ รู้เด่นอยู่ในขันธ์อันนี้ก็เป็นเรื่องสมมุติอันหนึ่ง นั่น ไม่ต้องพูดถึงว่ารู้ด้วยการคิดการปรุง รู้ด้วยการรับทราบสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เข้ามาสัมผัสสัมพันธ์กับขันธ์ทุกอายตนะ แม้แต่ความรู้อยู่ธรรมดาโดยลำพังตนเองที่เด่น ๆ นี้ก็เป็นเรื่องสมมุติอันหนึ่ง นั่น ที่นอกจากนี้ไปคืออะไร นั่นพูดไม่ได้ปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่รู้ แต่ไม่รู้แบบที่รู้อยู่ในวงขันธ์ อันนี้เป็นเรื่องอาการของสมมุติทั้งมวล จะเอาความรู้เหล่านี้ไปใช้ที่ไหนได้เพราะเป็นเรื่องสมมุติทั้งหมด จะเอาไปใช้ในวิมุตติได้เหรอ ใช้ไม่ได้

ธรรมชาติที่เป็นวิมุตติ ที่เป็นความรู้ของวิมุตติอย่างแท้จริงแล้วพูดไม่ได้นี่ เพราะไม่ใช่สิ่งนี้ทั้งนั้น นั่น ถ้าไม่รู้สิ่งนั้นเราก็เหมือนว่าสิ่งนั้นไม่มี จะมีแต่ความรู้ที่เด่น ๆ อยู่ในขันธ์เห็น ๆ ชัด ๆ กันอยู่นี้เท่านั้นว่าเป็นความรู้ที่วิเศษวิโสอะไรไป มันวิเศษอะไรความรู้เหล่านี้ สิ่งที่ว่าวิเศษนั้นไม่ได้พูดว่าวิเศษ ไม่ได้พูดว่าเลว ไม่ได้พูดว่าอะไร บรรดาที่เป็นสมมุตินั่นต่างหาก แม้อยู่ในขันธ์ก็ไม่ใช่ขันธ์ ลองปฏิบัติดูซิ จำให้ดีคำพูดคำนี้ท่านทั้งหลายผู้ปฏิบัติ จะประกาศกังวานขึ้นในตัวในเมื่อเต็มภูมิที่ควรจะรู้จะเห็นธรรมประเภทนี้แล้ว จะไม่ปรากฏว่านมนานผ่านไปกี่ปีกี่เดือนอะไรสำหรับคำพูดของครูอาจารย์ ตลอดถึงพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้แล้วประการใดก็ตาม จะสด ๆ ร้อน ๆ อยู่กับความรู้อันเป็นหลักธรรมชาติของมัชฌิมาโดยหลักธรรมชาติของตนนั้นแล

เพราะฉะนั้นการรู้การเห็นการพูดอะไรก็ตาม ถ้าไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์กับตนเองในแง่ธรรมะต่าง ๆ แล้ว จะไม่เป็นที่แน่ใจได้เลย จึงควรปฏิบัติให้รู้ให้เห็นด้วยตนเอง จะพูดหรือไม่พูด จะแสดงออกมามากน้อยหรือไม่แสดงเป็นที่แน่ใจอยู่ตลอด เพราะธรรมนั้นเป็นธรรมแน่ใจอยู่แล้ว

วิธีการของการปฏิบัติก็ได้อธิบายผ่านมาเมื่อสักครู่นี้ ขอให้ใช้ความคิดพินิจพิจารณาละเอียดถี่ถ้วน อย่านำเรื่องโลกคือเรื่องกิเลสเข้ามาแย่งชิง เข้ามายึดเรากุมอำนาจเราเป็นเครื่องมือของมัน ทั้ง ๆ ที่ประกอบความพากเพียรอยู่ เราก็คิดเป็นนิสัย

แบบโลก ๆ ให้รู้อย่างนั้นให้เห็นอย่างนี้ ให้เป็นขั้นนั้นให้เป็นภูมินี้ไปหมด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นนิสัยของโลกนิสัยของกิเลส ซึ่งเคยทำลายธรรมมาเป็นเวลานานอยู่แล้ว แล้วก็มาทำลายอยู่ในวงความเพียรของเราโดยที่เจ้าตัวก็ไม่รู้

ขอให้ยึดในหลักปัจจุบันเสมอในการปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ขุดค้นลงในสติปัฏฐาน ๔ นี้แลคือคลังแห่งธรรมอยู่ตรงนี้ ในอริยสัจ ๔ ให้ฝังใจให้ลึกธรรมทั้งสองประเภทนี้ใหม่เอี่ยมอยู่ในตัวเรานี้แล ผลที่จะได้จากสัจธรรมทั้งสี่และสติปัฏฐาน ๔ นี้ก็ใหม่เอี่ยมอยู่ในจุดเดียวกัน ไม่มีกาลไม่มีสถานที่ที่จะว่าใหม่หรือเก่า นอกจากพูดว่าใหม่เอี่ยมตลอดเวลาเท่านั้น ไม่ใช่จะใหม่ระยะนี้แล้วไปเก่าในระยะนั้น คือเป็นธรรมของจริงล้วน ๆ จึงพูดได้ว่าใหม่เอี่ยมตลอดเวลาไม่ละความจริงนี้ จะเอาความคร่ำคร่าไปใส่ให้สัจธรรมนี้ได้อย่างไร จงพิจารณาตรงนี้

ทุกข์ก็ขอให้ยอมรับว่าทุกข์ แต่อย่าเอาตัวของเราเข้าไปเป็นเขียงรองในทุกข์นั้นจะถูกทุกข์นี้สับเอาแหลก ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์ ผู้ที่รู้ว่าทุกข์มีอยู่ ให้กำหนดเรื่องความทุกข์ทางกายนี่เป็นสิ่งสำคัญมากในขั้นเริ่มแรก มันทุกข์ตรงไหนให้แยกแยะดูเรื่องความทุกข์ ที่เรียกว่าทุกขเวทนา เด่นกว่าเพื่อนก็คือทุกขเวทนา ในขณะที่เจ็บไข้ได้ป่วยก็ดี ในขณะที่นั่งประกอบความเพียรนาน ๆ ก็ดี สัจธรรมอันนี้จะเด่นมากกว่าเพื่อน เมื่อสัจธรรมอันนี้เด่นแล้ว เราจะเอาตัวของเราไปรองสัจธรรมนี้ว่าเราเป็นทุกข์ แน่ะ นี่จะทำให้เกิดความท้อถอยอ่อนแอท้อแท้แล้วปล่อยวางงานการพิจารณานี้ไปโดยไม่ต้องสงสัย

เพื่อความถูกต้องกับเหตุการณ์ที่กำลังแสดงขึ้นคือทุกขสัจ คือความจริงเท่านั้นที่เราต้องการ จะทุกข์มากทุกข์น้อยให้ดูจุดของทุกข์เต็มหัวใจ สติมีเท่าไรจ่อเข้าไป ปัญญามีเท่าไรคลี่คลายออกดูระหว่างทุกข์กับกาย กายนั้นอวัยวะส่วนไหนชิ้นใดที่ปรากฏว่าเป็นทุกข์เด่นกว่าเพื่อนในวงแห่งกายนี้ แยกดูด้วยความอยากรู้จริงเห็นจริง อย่านำคำที่ว่าอยากหายทุกข์ อยากให้ทุกข์หายเข้ามาเกี่ยวข้อง จะหลวมตัวเข้าไปให้กิเลสสับเอาความอยากนั้นคือกิเลสแท้ ๆ คืออยากหายนั้นนั่นแหละท่านเรียกว่าความอยากเป็นกิเลส

ความอยากรู้จริงเห็นจริงในสิ่งที่ปรากฏอยู่ที่เรียกว่าธรรมนี้ ความอยากนี้เรียกว่ามรรค เอา อยากลงไป อยากเท่าไรยิ่งขุดยิ่งค้นเป็นมรรคให้เห็นความจริง แยกดูกายกับทุกขเวทนานี้เป็นอันเดียวกันจริง ๆ ไหม แยกดูแล้วย้อนดูใจกับทุกขเวทนากับกายทั้งสามอย่างนี้ เป็นสิ่งที่เด่นมากอยู่ในร่างกายของเรา แล้วเป็นอันเดียวกันไหม ย้อนหน้าย้อนหลังด้วยความสนใจ ด้วยสติที่จดจ่อสืบเนื่องกัน ให้ปัญญาเป็นผู้ทำงานแยกแยะแยกตรงไหนจ่อตรงนั้น ดูความจริงในตรงนั้น ทุกขเวทนาเกิดขึ้น ดูความจริงของทุกขเวทนาให้เด่นให้ชัดด้วยสติ แยกไปทางร่างกายส่วนใดก็ตามเป็นเหมือนกันนี่ไหม

เป็นเหมือนทุกขเวทนานี่ไหม ทุกขเวทนานี้เป็นเหมือนร่างกายส่วนนั้น ๆ ไหม เป็นอันเดียวกันไหม ถ้าเป็นเหมือนกันก็เป็นอันเดียวกัน

เวลาแยกแยะเข้าไปด้วยสติปัญญาแล้วมันไม่ใช่อันเดียวกัน นั่น ทุกข์ก็สักแต่ว่าทุกข์ที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติแห่งความจริงของตนเท่านั้น แล้วเพิ่งเกิดขึ้นและตั้งอยู่แล้วยังจะต้องดับไป กายนี้ปรากฏมาตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้ ค่อยเจริญเติบโตขึ้นมาด้วยการบำรุงรักษา ทุกชิ้นทุกส่วนของร่างกายเป็นอย่างนี้เหมือนกันหมด แล้วจะนำเข้ามาบวกให้เป็นเรื่องของทุกข์ ทุกข์เป็นเรื่องของกาย กายกับทุกข์เป็นอันเดียวกันได้อย่างไร นี่การพิจารณาด้วยปัญญา จิตก็เป็นสภาพที่รู้ ๆ เวลาทุกขเวทนานี้ยังไม่เกิด จิตก็รู้อยู่เช่นนี้ เวลาทุกขเวทนาเกิดขึ้นมากน้อยจิตก็รู้อยู่เช่นนี้ เวลาทุกขเวทนาดับไปจิตก็รู้อยู่เช่นนี้ แล้วเป็นอันเดียวกันได้อย่างไร

ถ้าเป็นอันเดียวกันจริง ๆ เมื่อทุกข์เกิดขึ้นความรู้ถึงจะปรากฏ ทุกข์ดับไปแล้วความรู้ก็ต้องดับไปตามความทุกข์นั้น จึงเรียกว่าเป็นอันเดียวกัน แต่นี้ทุกข์ก็เป็นทุกข์ รู้ก็เป็นรู้ ทุกข์มากทุกข์น้อย ผู้ที่รู้ ๆ นี้ไม่ลดความรู้ของตน รู้อยู่โดยสม่ำเสมอ นี่จึงเรียกว่าจิต แยกดูให้เห็นชัดเจนตามหลักความจริง อย่าเอาความกลัวตายเข้ามาเกี่ยวข้องกลัวตายนั้นแหละคือสมุทัย ต้องการแต่อยากรู้อยากเห็นความจริง อย่าหมายอย่าคาดอันใดในขณะที่พิจารณากันอยู่เวลานั้น ร่างกายจะแตกก็ให้แตก นั่นเป็นเรื่องของกายจะแตก เรื่องของความรู้นี่ไม่ได้แตก ที่จะพิจารณาสัจธรรมทั้งหลายให้เข้าใจประจักษ์ด้วยสติปัญญาของตนนี้ไม่แตก สิ่งเหล่านั้นจะแตกให้แตกไปเลย อย่าเอามาคาดมาหมาย อย่าเอามากีดขวางทางเดินคือสติปัญญาเพื่อความรู้จริงเห็นจริงในสภาวธรรม ได้แก่สัจธรรมคือทุกขสัจและสมุทัยสัจ

การพิจารณาแยกแยะตีต้อนกันไปมานี้ เป็นการที่จะหาเหตุหาผลของสมุทัย คือตัวสำคัญมั่นหมายว่านั้นเป็นทุกข์นี้เป็นทุกข์ ว่าเราเป็นทุกข์ ว่าขาของเราเป็นทุกข์ หนังเราเป็นทุกข์ เอ็น เนื้อ กระดูก เป็นทุกข์ นี่เป็นเรื่องของสมุทัยที่ไปเที่ยวปักปันเขตแดนเอาไว้เป็นขั้นเป็นตอนโดยลำดับลำดาทั่วสรรพางค์ร่างกาย สติปัญญาสอดแทรกลงไปสติปัญญาสอดแทรกเห็นชัดตรงไหน ความสำคัญที่ว่านี้จะถอนตัวออกมา ๆ สุดท้ายเมื่อความสำคัญนี้ถูกตีต้อนเข้ามาด้วยปัญญาแล้วจะหดตัวเข้ามา ๆ ทุกข์ที่ว่าเป็นอยู่ในร่างกายนั้น สายยาวเหยียดของมันที่ไปยึดไปถือได้แก่ความสำคัญเป็นตัวเหตุ ให้ยึดให้ถือว่าทุกข์นี้เป็นเราก็หดตัวเข้ามา สุดท้ายหดเข้ามาสู่ใจ ถึงใจเลย อ๋อ อาการอันนี้เองพาให้เกิดทุกข์ ทุกข์อันนั้นก็มีอยู่อย่างนั้น อาการอันนี้พาให้เกิดทุกข์ขึ้นอีกประการหนึ่งต่างหาก

พอความสำคัญนี้ได้หดตัวเข้ามาแล้ว แม้ร่างกายนั้นจะเป็นทุกข์อยู่ก็สักแต่ว่าทุกข์ นั่น ช่วงนี้ก็รู้ตัวเอง จิตก็รู้ตัวเอง ไม่ไปสำคัญ ทุกข์ก็เป็นของจริงขึ้นมาเต็มส่วนหนึ่งในขั้นนี้แล้ว นั่น กายก็เป็นความจริงขึ้นมาประจักษ์ใจเต็มส่วน จิตก็เป็นความจริงขึ้นมาประจักษ์ตัวเองเต็มส่วน ต่างอันต่างจริง เมื่อต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน แม้ทุกขเวทนาจะแสดงอย่างแรงกล้าหรือสาหัสประการใดก็ตาม ก็ไม่มีอะไรที่จะมากระทบกระเทือนจิตใจ ยิ้มได้หัวเราะได้สบายถ้าจะหัวเราะ นั่น ไม่กระทบกัน มันกระทบก็เพราะเอาไปประสานกัน ฝืนหลักธรรมชาติหลักความถูกต้อง ฝืนหลักธรรม นำทุกขเวทนานำกายเข้ามาบวกกับใจ เลยกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทีนี้ก็สร้างทุกข์ขึ้นมาทับถมหรือเผาไหม้ตัวเองกลายเป็นทุกข์ทางใจขึ้นมาอีก

เพื่อความรอบคอบ เพื่อการเห็นความจริงอย่างแจ่มแจ้งในสัจธรรมซึ่งเกี่ยวโยงกันทั้งหมด เช่น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี้เป็นธรรมเกี่ยวโยงกัน เราไม่ต้องไปคาดไปหมายว่าพิจารณาทุกข์แล้วจะพิจารณาสมุทัย แล้วจะนำมรรคมาใช้พิจารณามรรค แล้วถึงจะทำความแจ้งในนิโรธ นั่นเป็นความคาดความหมายไม่ใช่ความจริง ท่านเขียนไว้ตามอาการของธรรมเหล่านี้ ของความจริง ๔ อย่างนี้ว่ามีลักษณะต่างกันอย่างนี้นี้ต่างหาก ไม่ใช่ท่านจะให้เราไปปฏิบัติต่อสัจธรรมอย่างนี้ แล้วไปปฏิบัติต่อสัจธรรมอันนั้นแล้วต่อสัจธรรมอย่างนั้น เรียงรายไปอย่างนั้นไม่ถูก ท่านพูดไว้ตามอาการ

การกำหนดรู้ทุกข์ก็เพื่อจะสาวสาเหตุของทุกข์ว่าอะไรมันเป็นทุกข์ เป็นมาจากอะไร เป็นมาจากไหน ด้วยสติปัญญาซึ่งทำหน้าที่อยู่ในขณะเดียวกัน เมื่อเข้าใจแล้วคำว่านิโรธความดับทุกข์ทางใจก็ย่อมดับโดยลำดับลำดาของกำลังสติปัญญาที่เป็นมรรค เมื่อสติปัญญามีกำลังเต็มที่ สามารถฟาดฟันกิเลสให้พังทลายลงไปจากจิตโดยสิ้นเชิงแล้ว นิโรธความดับทุกข์ก็ดับเต็มที่ พึ่บเดียวเท่านั้นไม่มีอะไรเหลือเลย และไม่มาดับอีก นั่นก็เกี่ยวกับกิริยาเช่นนั้นเรียกว่านิโรธ เป็นกิริยาของมรรคที่มีกำลังปราบกิเลสให้สิ้นเชื้อลงไปแล้ว ทุกข์ที่เป็นผลก็ดับไปพร้อม ๆ กัน เป็นอาการของสัจธรรมแต่ละอย่าง ๆ เท่านั้น

เมื่อได้ทำงานเต็มที่เรียนสัจธรรมจบรอบหมดแล้ว สัจธรรมทั้งสี่นี้ก็หมดปัญหาต่อกัน ทุกข์ในใจก็ไม่มีเพราะสมุทัยสิ้นเชื้อไปแล้ว สมุทัยเป็นสาเหตุให้ทุกข์ทางใจเกิดขึ้น ได้สิ้นเชื้อไปแล้วทุกข์ทางใจหมดไป เพราะมรรคมีกำลังสังหารสมุทัย เมื่อทุกข์ดับไป กิริยาแห่งการดับทุกข์และสมุทัยนั้นแลท่านเรียกว่านิโรธ แล้วก็หมดปัญหากันไปโดยสิ้นเชิง มรรคก็ไม่ทำหน้าที่จะถอนกิเลสตัวใดอีก ประเภทใดอีก ผู้ที่รู้ว่ากิเลสดับไปแล้วทุกข์ดับไปแล้ว และสติปัญญามีกำลังพอดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงแล้ว นั้นคือผู้บริสุทธิ์นั่นละที่นี่อันนั้นธรรมชาตินั้นนอกจากสัจธรรมทั้งสี่

สัจธรรมทั้งสี่นี้เป็นทางก้าวเดิน พอพ้นจากนี้แล้ว ธรรมชาติที่รู้ว่าทุกข์ สมุทัย ดับไปด้วยสติปัญญานั่นไม่ใช่สัจธรรม นั่นคือธรรมชาติที่บริสุทธิ์ บริสุทธิ์ตรงนั้น สิ่งเหล่านี้มันจะเป็นเศษเป็นเดนอยู่ภายในร่างกายก็ทราบ เช่น ทุกข์ในเรื่องร่างกายมันก็เป็นของมันอยู่เช่นนั้นแหละ แต่ทุกข์ทางใจเพราะสมุทัยเป็นเครื่องเสริมไฟไม่มี เพราะฉะนั้นพระอรหันต์ท่านจึงไม่มีสุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนาทางใจ เพราะสิ่งเหล่านี้ดับไปแล้วเอาอะไรไปเป็นเวทนา สิ่งเหล่านี้ต่างหากเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเวทนาขึ้นมา กิเลสเป็นผู้สร้างทุกข์ขึ้นมาทางใจ กิเลสดับไปจากใจแล้วเอาอะไรมาสร้างทุกข์ให้ใจได้รับความทุกข์หรือสุข มรรคเป็นกิริยาดับกิเลสลงไปแล้วก็สิ้นหน้าที่ของตน สุขที่เป็นหลักธรรมชาติของจิตที่บริสุทธิ์นั้นท่านก็ให้ชื่อว่า **ปรมำ สุขำ** ซึ่งไม่ใช่สุขเวทนานี้ เป็นสุขในหลักธรรมชาติที่นอกเหนือไปจากวงสมมุติอีกทั้งมวลแล้ว

ธรรมที่กล่าวมาทั้งมวลนี้อยู่ไหนเวลานี้ สัจธรรมทั้งสี่กังวานอยู่ในจิตของเราทุก ๆ ท่าน สติปัฏฐาน ๔ ก็เกี่ยวโยงกัน เวลาทำหน้าที่เกี่ยวโยงกันเช่นเดียวกับทำหน้าที่สัจธรรมทั้งสี่นี้ อย่าไปเข้าใจอย่าไปแยกไปแยะไปเรียงลำดับลำดาในการปฏิบัติ จะผิดจากหลักความจริงทั้งมวลแล้วจะไม่เกิดผลอันใดขึ้นมา วงปฏิบัติเป็นเช่นนี้ พิจารณากายแล้วจะพิจารณาเวทนา แล้วจะไปพิจารณาจิต แล้วจะพิจารณาธรรม พอจ่อลงไปในกายนั้น อะไรมีอยู่ในนั้นมันก็รู้ ลงสติปัญญาได้หยั่งลงไปแล้วทั้งกายทั้งทุกข์ทั้งสุขจะรู้กันตรงนั้นเพราะเกี่ยวโยงกัน เวทนาจิต จิตก็เป็นผู้พิจารณาแท้ ๆ ทำไมจะไม่รู้ตัวเอง ธรรมคืออาการต่าง ๆ ที่แสดงอยู่ในวงสติปัฏฐาน ๔ นี้ยังจะแยกกันไปไหน จะไปอยู่ในที่เร้นลับที่ไหน มันก็ทราบไปโดยลำดับภายในวงแห่งสติปัฏฐาน ๔ นั้นแล มันทำงานเกี่ยวโยงกัน

หนักตรงไหนคือสัมผัสสัมพันธ์ที่ตรงไหนมาก ให้กำหนดนั้นเป็นจุดการพิจารณา เช่น พิจารณากาย เอ้า เวลาพิจารณากาย ทุกข์เกิดขึ้นมาอย่างไรพิจารณาทุกข์มันหากบอกตัวของมันเองให้พอเหมาะพอดีนั่นแหละ เมื่อเวลาพิจารณาทุกข์มันก็วิ่งเข้าหากาย พิจารณากายก็วิ่งเข้าหาทุกข์ สุดท้ายก็วิ่งเข้าหาใจ แน่ะ ประสานตรงนั้น นี่การพิจารณาหลักความจริงเป็นเช่นนี้ พิจารณาให้ดีผู้ปฏิบัติ อย่าทำเหลาะ ๆ แหละ ๆ ให้มีความจริงใจ

หลักวิชาทั้งมวลนี้ต้องเป็นผู้ปฏิบัติที่จะผลิตขึ้นมาใช้สำหรับตัวเอง หลักวิชาฆ่ากิเลสเราจะเอาสติปัญญาแบบโลก ๆ มาใช้ไม่ได้ ต้องเป็นสติปัญญาแบบธรรมในวงปฏิบัติของเราเองพิจารณา ขุดค้นขึ้นมาผลิตขึ้นมา ตามขั้นตามภูมิแห่งสติปัญญาที่ควรจะพิจารณาได้โดยลำดับลำดาไป จนกระทั่งถึงเป็นสติปัญญาแห่งธรรมล้วน ๆ ได้แก่มหาสติมหาปัญญา นี่ไม่เกี่ยวกับโลกใด ไม่เกี่ยวกับวิชาของโลกแขนงใดเลย เป็นสิ่งที่

ผลิตขึ้นมาภายในตัวเอง เกิดขึ้นมาภายในตัวเอง มีกำลังขึ้นมาภายในตัวเอง แก้กิเลสภายในตัวเองไปโดยลำดับลำดา

นี่ละการแก้กิเลส เราจะเอาวิชาของโลกซึ่งเป็นเรื่องกิเลสมาใช้มันใช้ไม่ได้ ต้องเอาวิชาที่เกิดขึ้นจากธรรม สติที่ตั้งสติ ธรรมดาของกิเลสตั้งไม่ตั้งมันก็เป็นสติของกิเลสโดยดีอยู่แล้ว แน่ะ ไม่เห็นสนใจจะตั้ง แต่ถ้าเป็นสติของธรรมแล้วต้องตั้งต้องส่งเสริมปัญญาของทางโลกอันเป็นเครื่องมือกิเลสแล้วก็ใช้กันอยู่ที่เห็น ๆ นั่นแหละ มันลำบากลำบนที่ตรงไหน แต่ปัญญาทางด้านธรรมะนี้ต้องได้ใช้ความคิด ฝึกให้คิด หัดให้คิด บังคับให้คิด ตั้งสติ บังคับจิตใจให้ดีด้วยสติ นั่น มีการบังคับบัญชากัน จดจ่อต่อเนื่องกันอย่างเอาจริงเอาจัง นี่หลักของการตั้งสติ หลักของการบำรุงสติก็คือรักษาสติให้ดี หลักการผลิตปัญญาขึ้นมาก็ต้องบังคับให้คิดให้อ่านในแง่นั้นแง่นี้ นี่ละเรียกว่าวิชาหรือปัญญาที่เกิดขึ้นทางด้านธรรมะ ต้องเกิดขึ้นด้วยวิธีนี้

ท่านว่าสมาธิเป็นเครื่องหนุนปัญญานั้นหนุนอย่างนี้เอง พอสมาธิมีกำลังปรากฏขึ้นภายในตัวแล้ว จิตย่อมไม่หิวโหยต่ออารมณ์นั้นอารมณ์นี้ซึ่งเคยเป็นมา อิ่มตัวในขั้นนี้แล้วพาให้พิจารณาทางด้านปัญญา บังคับให้พิจารณาก่อนในขั้นเริ่มแรก ไม่งั้นจิตมันติดอยู่ในสมาธิในความสุขของสมาธิสงบร่มเย็นนี้ จะไม่สนใจทำงาน ซึ่งจะได้ความละเอียดแหลมคมมากยิ่งกว่านี้ หรือความสุขอันละเอียดยิ่งกว่านี้ถ้าไม่ได้ใช้การบังคับบัญชา ต้องใช้บังคับบัญชาให้พินิจพิจารณา จนกว่าสติปัญญานี้พอจะตั้งตัวให้เห็นเหตุเห็นผล เช่นอย่าง **ทุกฺขํ** อย่างนี้ หรือ**อสุภะอสุภัง** ก็ค่อยปรากฏขึ้นมา แต่ก่อนมีแต่คาดแต่หมาย ครั้นใช้ปัญญาพินิจพิจารณาหลายครั้งหลายหน คำว่าอสุภะอสุภังก็ค่อยเด่นขึ้นภายในจิตใจ เด่นขึ้นทางปัญญา เมื่อเด่นขึ้นแล้วเห็นผล เมื่อเห็นผลแล้วสติปัญญาต้องมีแก่ใจขยับตัวเข้าไป พิจารณาเข้าไปจนแจ้งชัดขึ้นมาโดยลำดับ ๆ อสุภะที่รู้เองเห็นเองจากการปฏิบัตินี้กับอสุภะที่จำมานั้นผิดกันคนละโลก นั่นที่นี่

นี่แหละที่ว่าสติปัญญาเป็นเรื่องของธรรมผลิตขึ้นมาเอง เป็นเรื่องผู้ปฏิบัติจะผลิตขึ้นมาเอง แม้แต่เราเรียนในปริยัติ เราจะเอานั้นมากางเหมือนแผนที่ก็ไม่ได้ไม่เป็นอสุภะให้ เป็นแต่สัญญาความจำเฉย ๆ ไม่เป็นความจริงขึ้นมาตามหลักธรรมชาติของอสุภะที่มีอยู่ในร่างกายนี้เลย นั่น จึงต้องได้ใช้ปัญญาสอดแทรกเข้าไปพิจารณาเข้าไป ทีแรกต้องใช้การบังคับเพราะปัญญายังไม่เห็นผลของตัวเอง ต่อเมื่อได้ปรากฏผลขึ้นมาโดยลำดับลำดาแล้วจะมีแก่ใจ แล้วขยับไปเรื่อย ๆ ทั้งผลก็ปรากฏให้เป็นที่สุขสบาย เบาไปโดยลำดับลำดา เพราะการถอดการถอน เพราะความรู้แจ้งเห็นจริงไปโดยลำดับ แล้วสติปัญญาก็จะก้าวเดิน ๆ เรื่อยเทียว นั่น ต่อจากนั้นสติกับปัญญาก็ไปด้วยกัน กลมกลืน

กันจนกระทั่งเป็นสติปัญญาอัตโนมัติขึ้นมา นี่ที่นี่เป็นวิชาธรรมแท้ ๆ เป็นวิชาธรรมล้วน ๆ ที่นี่

เราไม่ต้องไปคิดหาอุบายจากวิชาโลกวิชาใดเข้ามาช่วยแก้กิเลส มันหากเป็นหากผุดขึ้นมา เราผลิตขึ้นมาเอง เกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ เกิดขึ้นมาไม่หยุดไม่ถอย นี่จึงว่าเป็นสิ่งที่ว่าอจินไตย ไม่น่าจะเป็นไปได้ ไม่น่าจะคิด ไม่น่าจะไปคำนึงคำนวณว่าสติปัญญานี้มีความกว้างแคบละเอียดแหลมคมแค่ไหน ขอให้รู้ด้วยตนเองเถอะ พิจารณาด้วยตนเองละเอียดแหลมคมหรือกว้างแคบขนาดไหนจะรู้ด้วยตนเอง ๆ เป็น **สนฺทิฏฐิโก** ทั้งเรื่องของสติ ทั้งเรื่องของปัญญา ทั้งเรื่องของการฆ่ากิเลสหมดไปมากน้อย เป็นวิชาของตัวเองทั้งนั้น เรียกว่าวิชาธรรมแท้

เราจะนำสติปัญญาทางโลกวิชาทางโลกมาใช้แก้กิเลสฆ่ากิเลสไม่ได้ ต้องเป็นเรื่องของวิชาธรรมที่ผลิตขึ้นมาภายในตัวเอง โดยอาศัยตำรับตำราที่ได้เรียนมามาเป็นหลักเกณฑ์เอาไว้ ส่วนการที่จะปฏิบัติหน้าที่ตนเองนั้นต้องเป็นเรื่องของเราโดยเฉพาะ ๆ จนกระทั่งรู้ชัดเห็นชัด ดื่มด่ำในความพากเพียร เห็นโทษก็เห็นโดยลำดับลำดาจนเห็นอย่างถึงใจ เห็นคุณแห่งธรรมแล้วเห็นคุณค่าของปัญญาก็เห็นโดยลำดับลำดา จนกระทั่งเห็นอย่างถึงใจ เมื่อทั้งสองอย่างคือทั้งเห็นโทษเห็นคุณอย่างถึงใจแล้ว ทำไมพลังของใจจะไม่มีอำนาจมาก ต้องมีอำนาจมาก พุ่ง ๆ แน่ะ

ที่นี่เราจะได้เห็นชัดเจนว่า ความขี้เกียจขี้คร้าน ความอ่อนแอความท้อแท้เหลวไหล เหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล เมื่อก้าวมาถึงขั้นนี้แล้วมันหายหน้าไปหมด ความที่ว่านิสัยน้อยวาสนาน้อย ปัญญาหยาบ เป็นคนอาภัพวาสนา เหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสมากล่อมไม่ให้เราดำเนินทางด้านธรรมะ ให้ออกจากเงื้อมมือของมันหรือจากอำนาจของมัน แต่พอสลัดมันออกได้ด้วยวิธีความเพียรเช่นนี้แล้ว เราจึงเห็นได้ชัดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องเพลงของกิเลสกล่อมใจทั้งนั้น เพราะมันไม่มีคำว่าขี้เกียจขี้คร้าน มีแต่จะเอาให้รู้ให้เห็น มีแต่จะเอาให้หลุดพ้นจากความกดขี่บังคับของกิเลสนี้โดยถ่ายเดียวเท่านั้น จนถึงขั้นว่า เอ้า ถ้าหากกิเลสยังมีอยู่ภายในจิตใจนี้คำว่าถอยนี้เป็นมีไม่ได้ คำว่าแพ้นี้เป็นมีไม่ได้ นอกจากตายเท่านั้น แน่ะ มีมาเท่าไรเป็นอันว่าทุ่มแก่กัน ๆ มีแต่ให้รู้ไม่รู้ตาย ให้พ้นไม่พ้นตายเท่านั้น

คำว่าแพ้นี่มีไม่ได้ คำว่ามีไม่ได้นี่คือมีเต็มหัวใจแล้ว ว่ามีไม่ได้ ฟังซิมันเต็มหัวใจแล้ว นอกจากจะให้ชนะถ่ายเดียว ให้หลุดพ้นเห็นประจักษ์โดยถ่ายเดียว เวลานี้ก็เห็นประจักษ์มาโดยลำดับลำดาแล้วแต่ยังไม่ได้เต็มภูมิ จะเอาให้เต็มเอาให้ชนะอย่างเด็ดขาด ทีนี้ความขี้เกียจขี้คร้านมันจะมาแอบมาซ่อนอยู่ตรงไหนเวลาไหนขณะใดมันไม่มี เมื่อไม่มีแล้วก็รู้ละซีว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องกดถ่วง เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล เอาจน

กระทั่งกิเลสพังหมดก็ด้วยสติปัญญาของธรรมที่เราผลิตขึ้นมาเอง เป็นสติปัญญาของธรรมล้วน ๆ เป็นความเพียรของธรรมล้วน ๆ ถึงกิเลสพังไม่มีอะไรเหลือแล้ว ที่นี่ไอ้เรื่องความพากเพียร ความอุตส่าห์พยายามซึ่งเป็นเหตุ ๆ เมื่อถึงผลอันสมบูรณ์แล้ว เหตุเหล่านี้ก็หมดไปไม่มีอะไรเหลือ สติปัญญาก็เป็นสติปัญญาธรรมดา ถึงเวลาที่จะใช้ก็ใช้ไป ส่วนสติปัญญาสำหรับแนวรบนั้นรบอะไร แน่ะ หากเป็นในตัวเอง หากรู้ในธรรมชาติของตัวเองโดยไม่มีใครบอกใครสอน จึงเรียกว่า **สนฺทิฏฐิโก สนฺทิฏฐิโก** พอเหมาะพอควรแก่ผู้ปฏิบัติแก่ผู้รู้ผู้เห็นไปโดยลำดับลำดานั่นแล จนกระทั่งเหมาะสมเต็มที่ภายในจิตใจ

อย่าหนีจากหลักสัจธรรมทั้งสี่ จะพิจารณานอกก็ตาม มันติดตรงไหนให้นำมาแยกมาแยะ เอาให้เห็นตามความจริง เพราะความจริงมีอยู่แท้ ๆ มีแต่กิเลสมันมาพรางตาไว้เฉย ๆ มาปิดตาไว้ให้เห็นไปตามเรื่องของมันทั้ง ๆ ที่เหลวไหลหาความจริงไม่ได้ มันหลอกขนาดนั้นเชื่อมันได้อยู่เหรอ เช่นอย่างว่าร่างกายนี้เป็นของสวยของงาม มันสวยตรงไหน เอ้าดูซิตั้งแต่ตาเนื้อ ๆ นี้ก็เห็นกันอยู่แล้วนี่ ไม่ใช่คนตาบอดทำไมจะไม่เห็น ถึงตาบอดจมูกมันก็บอก แน่ะ เพราะจมูกไม่บอดนี่ มันเห็นกันอยู่รู้กันอยู่ หยั่งลงไปให้เห็นความจริงซิ ถ้าถึงขั้นอสุภะก็ให้มันเห็นชัดเจนอย่างที่ว่านั่น ปัญญาจะเห็นแท้ ๆ เมื่อนำมาใช้อยู่เสมอ จะหนีจากหลักความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไปนี้ไม่ได้เลย เพราะเป็นความจริงแท้ ๆ นี่ ไม่ได้ปลอมเหมือนกิเลส

กิเลสมันปลอมร้อยเปอร์เซ็นต์ ปัญญาจริงร้อยเปอร์เซ็นต์ เวลานี้เราจะนำธรรมมาใช้ปราบสิ่งที่จอมปลอมเหล่านั้นให้มันหมดให้มันสิ้นซากไปจากใจ ใจจะไม่ได้รับความทุกข์ จะไม่เป็นนักโทษ ถูกออกจากที่คุมขังนี้ไปสู่ที่คุมขังนั้น ออกจากภพนี้ไปสู่ภพนั้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นที่คุมขังอันอยู่ใต้อำนาจของกิเลสทั้งมวลมันดีที่ไหน ให้พ้นอำนาจของกิเลสเสียเท่านั้นเราจะเห็นเป็นยังไงที่นี่ โลกนี้เป็นยังไง ขันธ์อันนี้แหละที่เคยอยู่ด้วยกัน ใจดวงนี้แหละที่เคยรู้เคยเห็นมาแต่ก่อน กับขณะที่กิเลสหลุดลอยไปหมดแล้วเป็นยังไง เห็นขันธ์นี้เห็นเป็นยังไงบ้างที่นี่ เห็นจิตนี้เห็นเป็นยังไงบ้าง ถ้าว่าเป็นสองโลกก็เป็นคนละโลกไปเลย ถ้าไม่ว่าสองโลกก็คือว่าสมมุติกับวิมุตติเป็นยังไง มันก็รู้ในตัวเอง

ถามหาที่ไหนพระนิพพาน ขอให้เอากิเลสให้มันแหลกไปเถอะ ตัวนี้แหละตัวมันให้คาดให้หมาย ตัวมันทำลายมรรคผลนิพพานความดีของเรา ฟาดให้มันพังลงไปหมดแล้วไม่ต้องถาม จะถามอะไรก็เป็นความดีอยู่แล้วเต็มหัวใจถ้าว่าดี แน่ะ ก็เต็มอยู่แล้วไม่มีใครเข้ามาขัดมาแย้ง มีแต่กิเลสเท่านั้นมันขัดแย้งหัวใจ บีบบังคับหัวใจให้ทำงานหรือให้อยู่ตามปกติสุขไม่ได้ มีกิเลสเท่านั้นแหละในสามแดนโลกธาตุนี้ เราอย่าเข้าใจว่า

ดินฟ้าอากาศต้นไม้ภูเขา แผ่นดินทั้งแผ่นนี้มาเป็นภัยมาเป็นอันตรายต่อจิตใจเลย มีกิเลสเท่านั้น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหา เป็นต้น มีเท่านี้ ทั้งส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียดของมัน เป็นพิษเป็นภัยทั้งหมด เป็นเครื่องกดขี่บังคับจิตใจให้เราได้เป็นนักโทษเพราะมันได้ทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นจึงปราบลงให้มันเรียบอย่าให้เหลือซากอยู่ภายในใจเลย นั่นละจะแสนสบายขนาดไหนวิเศษขนาดไหน ไม่ต้องถามไม่ต้องเสกสรร หากเป็นอยู่ภายในจิตใจ คาดโน้นคาดนี้ หมด แม้ที่สุดภพชาติ จะไปเกิดที่ไหน ๆ หมด ตายแล้วไปเกิดที่ไหนหมด ชีวิตร่างกายนี้จะตายเมื่อไร หมด ไม่ไปสนใจก็รู้กันอยู่แล้วว่าดินก็เป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ตายไม่ตายก็เห็นกันอยู่นี้ นั่นมันก็รู้อยู่ใจเป็นใจ แน่ะ ไม่มีอะไรเข้ามาบีบบังคับพอให้ใจดิ้น คาดโน้นคาดนี้ การที่ใจกระเสือกกระสนกระวนกระวายก็เพราะมีสิ่งบีบบังคับมันนั่นแล เมื่อไม่มีอะไรเป็นสิ่งบีบบังคับ เป็นอิสระในหลักธรรมชาติเต็มตัวแล้ว มีอะไรเข้าไปเกี่ยว นั่นละท่านว่าแสนสบาย บรมสุขก็ตรงนั้นเอง

การห่วงหมู่เพื่อนก็เป็นห่วงดังที่ว่านี้ ไม่อยากจะรับมาก..รับพระรับเณร แต่ก็จำต้องได้รับเพราะเห็นหัวใจของแต่ละดวง ๆ มีคุณค่า แสวงหาที่พึ่งที่เกาะครูอาจารย์เพราะตนยังไม่สามารถจะพึ่งตนเองได้ ต้องเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์เป็นไม้เท้าหรือเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรเป็นที่ยึดเป็นที่เกาะ เราเห็นใจเพราะเราเคยเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์มาแล้ว ทำไมจะไม่เห็นใจจะไม่รู้เรื่องของหมู่เพื่อน นี้แหละเป็นเหตุที่จะให้รับไว้มาก แต่การรับไว้มากโทษของมันก็มีอีก ไม่ใช่ว่าจะเห็นแต่คุณค่าของใจถ่ายเดียว ใจนั้นมันทำให้เป็นพิษได้ถ้าผู้ปฏิบัติแต่ละราย ๆ ไม่รอบคอบในตัวเอง ไม่มองให้รอบข้างข้างหน้าข้างหลัง ทั้งท่านทั้งเราที่อยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมากน้อย เป็นอย่างไรที่จะปฏิบัติต่อกันให้เป็นความราบรื่นสงบร่มเย็น ปฏิบัติอย่างไร ถ้าไม่คิดอย่างนั้นมันก็ย้อนเข้ามาคิดตั้งแต่เรื่องของตัวเองอย่างเดียว นั้นแหละมันกระทบกัน ให้พากันระมัดระวัง ให้รู้ทั้งนอกให้รู้ทั้งใน รู้ทั้งท่านรู้ทั้งเรา หัวใจท่านเป็นยังไงหัวใจเราเป็นยังไง ถ้ามุ่งอรรถมุ่งธรรมต่อกันแล้วอยู่ด้วยกันได้ มากน้อยสบายทั้งนั้นแหละ สงบสุขไปหมด

ก่อนอื่นอะไรผิดก็ตามอย่าด่วนไปตำหนิว่าคนอื่นคนใดผิด ให้ดูตัวเองให้รอบคอบเสียก่อน เอ้า สมมุติว่าผู้นั้นผิดก็ให้เห็นว่าผิด แต่ก็ให้ ๆ อภัย เพราะเป็นสิ่งที่ควรให้อภัยได้ก็ต้องให้อภัย แล้วมีเหตุผลกลไกอะไรก็พูดกันตามเรื่อง ผู้ที่ตั้งใจมาประพฤติปฏิบัติด้วยกันแล้วให้ยอมรับกันทันที เพราะความถูกต้องนั้นคือธรรม เรามาแสวงหาธรรมไม่เอาความถูกต้องจะเอาอะไร เอาทิฐิมานะมันเป็นเรื่องของกิเลสเป็นฟืนเป็นไฟเผาตัวเองแล้วก็เผาคนอื่น นั่น ต้องคิดอย่างนี้เสมอนักปฏิบัติอยู่ด้วยกันมากน้อย

ตลอดถึงการประพฤติปฏิบัติอดอาหารหรือวิธีการต่าง ๆ ก็ให้พึงพิจารณาตัวเอง อดมากอดน้อยเป็นยังไง ได้ผลยังไงบ้าง อย่าทำไปสุ่มสี่สุ่มห้าแบบด้นเดาเกาหมัด มันก็ไม่เกิดประโยชน์เหมือนกัน คือเหล่านี้เป็นอุบายวิธีช่วยความเพียรของเรา ไม่ใช่เป็นเรื่องฆ่ากิเลสเพราะการอดอาหารอย่างเดียว อันนั้นเป็นอุบายเป็นเครื่องหนุน การจะฆ่ากิเลสต้องฆ่าด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร อันนี้ต่างหากนะ ให้พิจารณาการอดอาหารอดมากอดน้อยให้คำนึงถึงผลเป็นยังไงบ้าง มีสติมีปัญญารอบการปฏิบัติของตัว วิธีการต่าง ๆ ที่เรานำมาทำมาบำเพ็ญที่เรียกว่าความเพียร ๆ นี้มันเหมาะสมอย่างไรบ้าง

เพราะฉะนั้นสติปัญญาจึงต้องรอบ ต้องใช้ทั้งวิธีการปฏิบัติทั้งฆ่ากิเลสด้วยสติปัญญานี้ไม่เว้น อะไรก็ตามต้องได้นำมาใช้เสมอ ๆ ขอให้ทุก ๆ ท่านได้นำไปพินิจพิจารณา การปฏิบัติต่อตัวเองวิธีการใดที่เป็นผลเป็นประโยชน์ก็ให้ทำในวิธีการนั้นได้ หรือจะเสริมไปโดยวิธีใดเป็นอุบายของเจ้าของเอง คนอื่นจะไปบอกไปบังคับไม่ได้มันผิด

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร รู้สึกเหนื่อยแล้ว

พูดท้ายเทศน์

เพราะฉะนั้นจึงต้องไปหาในที่กลัว ๆ ทั้ง ๆ ที่ผมเป็นคนขี้ขลาดนะ ตั้งแต่เป็นฆราวาสผมก็ขี้ขลาด เป็นพระก็ขี้ขลาด แต่เรื่องธรรมนี่ซิมีอำนาจเหนือกว่าความขี้ขลาด จึงต้องหาดัดสันดานเจ้าของในที่เช่นนั้น ๆ หาอยู่ตามป่าตามเขา คือจิตมันตั้งท่านี่ ความตั้งท่าก็คือสติ ไปในที่บางแห่งเหมือนกับว่าหมดคุณค่าราคาหมดเลยในตัวของเราเหมือนผ้าขี้ริ้ว เหมือนกับว่าพูดภาษาทางภาคอีสานเขาเรียกว่า “โสตาย” คือสละตายเลย นี้กลับภาวนาดี แน่ะ มันแปลกนะ เวลาสละเสียทุกสิ่งทุกอย่างแล้วความกลัวก็เลยหายหมด อยู่ปกติเราไม่ได้รบกับมันแหละความกลัวนี่นะ มันสละเสียทุกอย่างแล้วก็เลยหายกลัว อยู่สบายไป เวลามันกลัวแก้มันด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างนั้นเราก็แก้ มันหายด้วยการทรมานด้วยการฝึกกัน อันนี้เพียงเอาความสละตายเข้าไปเท่านั้นก็เลยหายกลัว ทีนี้จิตก็สบาย ภาวนาดี

ท่านสอนให้ไปอยู่ในป่าในเขาในที่ไหน ๆ ที่เปลี่ยว ๆ คนเราไม่มีที่พึ่งก็มาหวังพึ่งตัวเองละซี ทีนี้จิตก็ย้อนเข้ามา ก็อาศัยพ่อแม่ครูบาอาจารย์เรานี่ละเป็นหลัก ไปอยู่โน้นก็ออกเที่ยว ถ้าอยู่แถวใกล้เคียงประมาณสัก ๑๕ หรือ ๑๖ กิโลนี้ก็มากลับได้ ถ้าไปอยู่ไกลก็นาน ๆ ต้องเป็นเดือนหรือเดือนกว่า ๆ ถึงจะมาทีหนึ่ง..มันไกล เช่นอย่างมาทางอำเภอวาริชภูมิกับหนองผือ มันไกลนี่ เดินทางนี้ต้องค้างคืนหนึ่งกว่าจะไปถึง รถราไม่ต้องไปถามหามัน ไม่คิดถึงมันละแต่ก่อน ถ้ามาอย่างนี้แล้วต้องนาน ๆ ถึงจะได้กลับ

ไปทีหนึ่ง เป็นเดือนสองเดือน ถ้าอยู่แถวใกล้เคียง ๑๔-๑๕ กิโลนี้อยากมาวันไหนเวลาไหนก็มา เพราะข้อข้องใจเกิดขึ้นแล้วอยู่ไม่ได้แหละต้องมา พอฉันเสร็จแล้วก็ล้างบาตร เก็บบาตรแล้วก็บึ่งเลยคนเดียว

ไปถึงโน้นก็ประมาณสัก ๑๑ โมงเช้า พอตอนบ่ายโมงบ่ายสองโมงท่านก็ออกจากที่แล้ว ขึ้นหาท่าน มีธุระอะไรก็ทำเสียก่อน อยากจะกลับไปที่พักเราเมื่อไรก็ช่าง บางทีจนกำลังมืดค่อยไป ก็ภาวนาไปนี่ไปคนเดียว เสือก็เยอะนะแต่มันไม่สนใจยิ่งกว่าการภาวนา สนใจกับการภาวนานี้ มันดงทั้งนั้นนี่หนองผือ แถวนั้นมีแต่ดงทั้งนั้น ดงเสือทั้งนั้น แต่แทนที่มันจะมาเป็นอารมณ์กับเสือ...ไม่ อยากไปเมื่อไรก็ไป กลางคืนไม่ได้จุดไฟนะไปที่พักเจ้าของ บุกไปอย่างนั้นละ เพราะทางแคบ ๆ พอไปได้ ภาวนาเรื่อยไป

โอ้โฮ ทุกข์ยากลำบากมาก เรื่องการฆ่ากิเลสนี่ฆ่ายากจริง ๆ นะ ไม่มีอะไรฆ่ายากยิ่งกว่ากิเลส จึงกล้าพูดละซิ ไม่มีอะไรแหลมคมยิ่งกว่ากิเลส ความฉลาดแหลมคมนี้แหม ๆ อย่างนั้นแหละ ถ้าผลิตสติปัญญาซึ่งเป็นฝ่ายธรรมนี้ไม่ทันมันแล้วมันก็เหยียบหัวเรา ๆ จึงต้องสอนเสมอ เพราะพูดด้วยความถึงใจนี่นา ไม่ได้พูดแบบลูบ ๆ คลำ ๆ เราพูดอย่างนี้ไม่ใช่อวดนะ ถ้าสิ่งใดที่เคยผ่านมาแล้ว นำสิ่งที่ผ่านมาแล้วทั้งเหตุทั้งผลมาพูดให้ฟัง สุดท้ายที่มันมาเด่นชัดก็คือว่าไม่มีอะไรฆ่ายากยิ่งกว่าฆ่ากิเลส งานใดก็ตามไม่มีงานใดหนักยิ่งกว่างานฆ่ากิเลส แน่ะมันลงนั้นหมด อุบายวิธีอะไรก็ตาม สติปัญญามีเท่าไรได้ทุ่มมาหมด งานอื่น ๆ เราไม่เห็นได้ใช้สติปัญญาเอานักหนา อันนี้แหม...

แต่มันใช้อยู่ภายในนี่ ไม่ได้มาสมองแสมงอย่างเขาว่า ใช้สมองใช้แสมง ถ้าเป็นความจำน่ะใช้สมอง ผมก็เคยจำ ผมก็เคยเรียน เวลาเรียนมาก ๆ ความจำนี้มาใช้อยู่ที่สมอง สมองที่อหมดเลยไม่จำอะไรให้ ต้องได้หยุดเสียก่อนเพราะมันเหลือแต่ใจที่จะเอา ๆ ทีนี้ความจำมันไม่จำให้ มันที่ออยู่บนสมอง แต่เวลามาใช้ทางด้านสติปัญญาทางด้านธรรมะนี้ไม่ได้ขึ้นสมองนี่นา ไม่มีในสมอง แต่มีอยู่ตรงนี้ ถ้าว่าสงบก็สงบอยู่ตรงนี้ตรงกลางนี้ มันละเอียดลออไปขนาดไหน จิตมีความผ่องใสยังไงก็รู้อยู่ตรงนี้ รู้อยู่ตรงนี้ ๆ เวลาสงบอยู่เป็นสมาธิ เป็นพื้นฐานของสมาธิก็สงบอยู่ตรงนี้ตรงกลางนี่ แน่ว ทีนี้เวลาออกทางด้านปัญญาก็ออกอยู่ในนี้ภายในนี่ ๆ หมุนติ้ว ๆ อยู่ภายในไม่ได้ขึ้นสมองเลย นี่เรื่องธรรม ความจริงกับความจำ ความจำต้องเอามาใช้บนสมอง ทำงานในสมอง ความจริงภาคปฏิบัตินี้อยู่ภายในใจหมุนติ้ว ๆ

ทำยังไงพระเราจะไม่ได้หลักได้เกณฑ์สักองค์ พอเป็นรากฐานของตัวเองและศาสนาต่อไป ให้ประชาชนพระเณรทั้งหลายได้ยึด ผมวิตกวิจารณ์อยู่มากนะเรื่องนี้ เพราะเห็นโทษเรื่องของกิเลสมันเผาคนก็อดคิดไม่ได้ นี่ละที่ว่าพระพุทธเจ้า **มหาการุณิโก นาโถ** เพราะท่านเห็นโทษของกิเลสเสียพอแล้วเต็มพระทัย สัตว์โลกทั้งหลายไม่เห็น

ก็เมตตาสงสารน่ะซิ จึงทุ่มโอวาทคำสั่งสอนลง ลำบากลำบนอะไรก็ตาม เพราะพระเมตตามีกำลังมากเกินกว่าจะมาเป็นกังวลกับเรื่องทุกข์ลำบากของพระองค์ พิษภัยของมันขนาดนั้นแล ท่านผู้เห็นแล้วท่านเห็นอย่างนั้น เวลามันกล่อมแล้วไม่เห็นไม่รู้นี่ จึงเรียกว่ามันละเอียดมาก แหลมคมมากจึงบอก มันออกเพลงไหนหลงทั้งนั้นมนุษย์เรา

ไม่งั้นมันจะกล่อมโลกได้ทั้งสามแดนโลกธาตุนี้เหรอ สามแดนโลกธาตุนี้ล้วนเกิดแก่เจ็บตายอยู่ไม่ว่าภพไหน ๆ มีแต่อยู่ในอำนาจของมันทั้งนั้น ไม่ได้เหนือมันไปได้เลย มีพระพุทธเจ้ากับพระอรหันต์เท่านั้นพ้นอำนาจของมันไป เพราะฉะนั้นท่านเห็นโทษของมันเต็มพระทัยแล้ว กับความเห็นคุณของธรรมเต็มพระทัยเช่นเดียวกัน ทำไมท่านจะไม่มีเมตตาสอน พระเมตตาหากมีกำลังมาก เรื่องความลำบากลำบนจึงไม่เป็นข้อขัดขวางการดำเนินเพื่อผลประโยชน์แก่โลก

ถ้ายังไม่พ้นเรื่องกามราคะไปก็ยังไม่เห็นโทษของกิเลสมากนะ พอผ่านนี้ไปแล้วนั่นละเห็นภัยของกิเลสมีมากน้อยเห็นตรงนั้นละ เห็นคุณค่าของธรรมก็ตรงนั้นละ นั่นละที่ว่าหมุนเป็นอัตโนมัติ เพราะความเห็นโทษเห็นคุณพาให้หมุนเป็นพลังสำคัญมากทีเดียว ตัวนี้ละกล่อมเอามากที่สุดกว่าเพื่อน กามราคะกล่อมมากเชียว ถ้าผ่านนี้ไปแล้วก็ไม่มีอะไรเป็นเครื่องกล่อมแบบผาด ๆ โผน ๆ เหมือนอันนี้ มีก็มีเป็นแบบน้ำซับน้ำซึม

สติปัญญาที่ใช้อยู่ในวงอสุภะที่จะพังทลายกามราคะนี้ ต้องเป็นสติปัญญาประเภทน้ำโจนลงมาจากภูเขา สติปัญญาต้องแรงมาก สั่นสะเทือนไปหมด ปรากฏว่าเป็นอย่างนั้นนะ เพราะอันนี้มันรุนแรง สติปัญญาที่จะต่อสู้กันก็ต้องเป็นของรุนแรงโดยหลักธรรมชาติของตัวเอง จะว่าเราตั้งใจไม่ตั้งใจก็ไม่ใช่ หากพอเหมาะพอสมกันกับว่ามัชฌิมา กิเลสประเภทนี้รุนแรงมาก สติปัญญาที่นำมาใช้ปราบกิเลสประเภทนี้จึงต้องรุนแรงไปตาม ๆ กัน จึงเหมือนกับว่าน้ำที่ไหลโจนลงมาจากภูเขา หรือไหลลงมาจากหน้าผา อย่างนั้นละสติปัญญาขั้นนี้

พอผ่านรูปกายนี้ไปก็เป็นนามธรรม มันเป็นอัตโนมัติแบบน้ำซับน้ำซึมไป ไหลริน ละเอียด อสุภะตอนเกี่ยวกับรูปกายนี้มันรุนแรง สติปัญญารุนแรง พอผ่านอันนี้ไปแล้วมันก็เบาไปอย่างน้ำซับน้ำซึม ไหลรินอยู่งั้นไม่ขาดวรรคขาดตอน ไหลรินอยู่อย่างนั้น นี่ละที่ว่าเพลินกับงานนะ ตั้งแต่ขั้นอสุภะไปจนถึงนั้นแล้วจิตนี้จะไม่อยากเกี่ยวข้องกับใครเลย คือมันเสียการเสียงาน อยู่คนเดียววันยังค่ำ ลืมวันลืมคืนลืมเวล่ำเวลา เพราะมันอยู่กับงาน งานนี้เป็นงานอัตโนมัติ มันหมุนของมันอยู่ติ้ว ๆ ที่นี่ หมุนนี่คือแก้หมุนถอดหมุนถอน ไม่เหมือนหมุนมัดเข้ามาอย่างแต่ก่อน แต่ก่อนมันเป็นอัตโนมัติด้วยอำนาจของกิเลส เห็นก็ผูกเข้ามามัดเข้ามา ได้รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส มากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย มีแต่ผูกเข้ามามัดเข้ามา ๆ โดยอัตโนมัติของมัน นั่น ทีนี้

พอถึงขั้นอัตโนมัติของสติปัญญานี้มีแต่คลี่คลายออก ๆ แก้ออก ๆ เรื่อย ๆ เป็นอัตโนมัติไป หากทันกันแล้วก็เป็นธรรมจักร

กล่าวอย่างแต่ก่อนจิตมันเป็นวัฏจักร พอถึงขั้นเป็นธรรมจักรแล้ว ธรรมจักรนี้จับวัฏจักรนี้หมุนเพื่อถอนตัวกลายเป็นอัตโนมัติเหมือนกัน ไม่งั้นไม่ทันกัน ตามขั้นตอนของกิเลสนั่นแหละ ส่วนกิเลสหยาบอันนั้นก็ออกสู้กันอย่างรุนแรง พอถึงขั้นละเอียดนี้เป็นน้ำซับน้ำซึม พอสุดท้ายเข้าไปมันละเอียดเข้าไปเรื่อย ๆ นี่ก็ทำให้เพลินอยู่งั้นตลอด เพราะฉะนั้นถึงอยู่กับหมู่เพื่อนไม่ได้ผมน่ะ ในระยะตั้งแต่นี้ไปแล้วอยู่กับหมู่เพื่อนไม่ได้ แต่ก่อนก็ชอบอยู่คนเดียวอยู่แล้ว ทีนี้พอมาพิจารณาธรรมะขั้นนี้จิตขั้นนี้แล้วยิ่งอย่างนั้นเลย กับหมู่เพื่อนไม่อยากให้ใครไปด้วยมันเสียเวล่ำเวลา มันเหมือนกับน้ำไหลบ่า คือตามหลักธรรมชาติของสัญชาตญาณคนเรา ไปด้วยกันก็รับผิดชอบกันลึก ๆ อยู่งั้นแหละ ไปสองเป็นสอง ไปสามเป็นสาม ไปคนเดียวไม่ต้องมีอะไร ถ้าน้ำก็ไหลลงช่องเดียวพุ่ง ๆ ๆ

เป็นกับตายก็อยู่คนเดียว อยากกินก็กินไม่อยากกินก็ไม่กิน นั่น เป็นธรรมดาสบายเลย กี่วันไม่กินก็ช่างมัน แต่ไปกับหมู่กับเพื่อนถ้าเราไม่ฉันไม่กินหมู่เพื่อนเป็นยังไงนี่ต้องได้คิด มันก็ไม่สะดวก ถ้าไปคนเดียวแล้วปล่อยเลย เดินไปทั้งวันก็เป็นเดินจงกรมไปทั้งวันเป็นความเพียรตลอดอยู่งั้น เมื่อถึงขั้นธรรมมีอำนาจเป็นอย่างนั้นแหละ กิเลสอ่อนตัวลงไปเท่าไรยิ่งมีอำนาจจนกระทั่งมันหมอบ กิเลสหมอบอย่าว่ามันกลัวเรานะ มันฉลาดนี่ ต้องคุ้ยเขี่ยขุดค้นกันอยู่งั้น เจอจนได้ ฆ่าไปเป็นวรรคเป็นตอน ๆ ตั้งแต่ทีแรกนะ ตัดกิ่งนั้นตัดกิ่งนี้ถ้าเป็นกิ่งก็ดี ถ้าเป็นกิเลสก็ฆ่าตัวนั้นฆ่าตัวนี้เลย ประเภทต่าง ๆ ของกิเลสนี้มันมากต่อมาก เป็นชิ้นเป็นอันเข้าไปเรื่อย ๆ

จนถึงขั้นวาระสุดท้ายอันนั้นไม่ต้องบอก ถึงขั้นเป็นเองมันเป็นเอง ถ้าเราจะพูดให้เต็มปากก็ว่า อย่างขั้นอวิชชา ใครจะไปตั้งใจถอนมัน มันเป็นอัตโนมัติ พอถึงที่จะเป็นของมันแล้วพรวดเดียวเลย อันนี้พรวดเดียวเท่านั้น นอกนั้นตัดมาเป็นลำดับลำดา พอถึงรากแก้วแล้วมันพรวดเดียว นั่น แล้วหมดไปเลย

นี่ละมันอยู่กับจิต ไม่มีอยู่ที่ไหนอยู่กับจิต ไม่มีทางออก ก็ดังที่เคยเทศน์นั้นแล้ว สะพานทางเดินของมันตัดเข้ามา ๆ ด้วยความรู้แจ้งเห็นจริง ปล่อยวางมาโดยลำดับลำดา ทีนี้มันก็หดตัวเข้าไป ๆ จะไปเสาะแสวงหาอาหารมันไปไม่ได้นี่ ทางรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เป็นทางเดินออกไปจากตา หู จมูก นี้ก็พิจารณาเข้ามาตัดเข้ามา ๆ วนเข้ามาจนกระทั่งถึงกายนี้ พังมันเข้าไปอีก ตัดเข้าไป ๆ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทีแรกก็ว่าอันนี้เป็นนั่นอยู่ ทีนี้พิจารณาเข้าไป ๆ ก็เป็นกิ่งละเอียดเข้าไป ๆ นั่นแหละ ก็เข้าไปสุมอยู่จุดเดียว จากนี้เป็นแต่เพียงกิริยาอาการที่ดุ๊กดิ๊ก ๆ ก็เห็นชัด นั่น

นี่ละที่ว่าภาคปฏิบัติ **สนฺทิฏฐิโก** เห็นอย่างนั้นจะว่าไง รู้อยู่อย่างนั้น ใครจะมาค้านสามแดนโลกธาตุก็ไม่สนใจฟัง เพราะความจริงอยู่กับเราไปฟังใคร เขาพูดอยู่ปากเขาโน้น ความจริงอยู่กับเรานี่ เห็นกันอยู่รู้กันอยู่นี่ นี่แล้วพระพุทธเจ้าศาสดาเพียงองค์เดียวจึงสามารถสอนโลกได้ทั้งสามโลก ความจริงอยู่กับพระองค์หมด เราเพียงขี้หมูขี้หมา เท่ากับหนูตัวหนึ่งเท่านั้นก็ยังพอเอามาพูดได้วะ ความจริงเต็มอยู่ในหัวใจนี่สงสัยที่ไหน ไปงมเงาที่ไหนกัน

อาการทั้งห้านี้ พวกเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่มีอยู่ตามความละเอียดของมัน เช่น เวทนาภายในจิตมันก็มีของมัน สุขละเอียดก็มีทุกข์ละเอียด แน่ะ เป็นคู่กันอยู่นั้น นี่ละเวทนาทางจิต เพราะมันยังปล่อยตัวไม่ได้ รากฐานของมันยังมี..อวิชชา นั่นละมันยึดอยู่นั้น ไม่มีที่ยึดมันก็ไปยึดใจน่ะซิ ทีแรกมันก็ยึดไปหมด พอถูกตัดออกด้วยปัญญาเข้าไป ๆ แล้วไม่มีทางยึด มายึดทางกาย ตัดทางกายเข้าไป แล้วก็ไปยึดพวกนามธรรม เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พิจารณาเข้าไป ชัดเข้าไปปล่อยเข้าไป ๆ สุดท้ายยังเหลือแต่ใจไม่มีทางไป มันก็ไปติดเสียจนได้ นี่เวลามันยังไม่รอบนะ

แต่ว่าสติปัญญาขั้นนี้ไม่ได้ติดแบบจมนี่นะ ถึงจะติดมันก็จ่อของมันอยู่นั้น พิจารณาของมันอยู่นั้น หากติดหากพิจารณา มันอยู่เฉย ๆ ไม่ได้สติปัญญาขั้นนี้เป็นอัตโนมัติก็บอกแล้ว คือแสดงว่าเรื่องยังมีอยู่มันถึงต้องหมุนอยู่นั้นแหละ เราจะเห็นได้ชัดเวลามันหมดเรื่องแล้วมันก็หมดหมุนเลย แน่ะ นี่ซิที่เป็นสักขีพยานกัน คือมันเป็นเหมือนกับไฟได้เชื้อ ทีนี้เชื้อมันอยู่ในหัวใจนี่ ในใจนี่ มันก็หมุนของมันอยู่นั่น อะไรแย็บออกมามันก็รู้เสียว่านี้เป็นอาการ แย็บออกมาอันใดเป็นอาการมันก็รู้เสีย ตัวจริงเป็นยังไง แน่ะ หมุนกันอยู่นั่น หมุนไปหมุนมามันก็ไม่พ้น แล้วมันก็พรวดฟ้าดินถล่มเป็นไรวะ เวลามันถอน ก็มันเคยฝังอยู่ในหัวใจมานานแสนนานเท่าไร เวลาถอนตัวออกไปมันจะไม่เหมือนฟ้าดินถล่มยังไง

ถ้าจะพูดแบบโลกก็เหมือนกันกับว่าสะเทือนโลกธาตุนั่นแล้ว ความตื่นความตกใจหรือความอัศจรรย์มันมาพร้อม ๆ กันหมด ความเห็นภัย เวลาภัยมันล้มระนาวไปแล้วถึงมาเห็นมัน โอ้โห ๆ แล้วความอัศจรรย์ก็ขึ้นในขณะเดียวกันทั้งสองอย่าง มันก็กระเทือนน่ะซิ อวิชชาจมลงไปฟ้าดินถล่ม วิชชาวิมุตติโผล่ขึ้นมาเป็นในขณะเดียวกัน ไม่แสดงความแปลกประหลาดอัศจรรย์ในขณะนั้นจะไปแสดงขณะไหน ไม่มีขณะไหนที่จะสะเทือนถึงสามแดนโลกธาตุถ้าจะพูดถึงแดนโลกธาตุ

พอขณะของมันสิ้นลงไปแล้วมีแต่ความอัศจรรย์เหนือโลก ทีนี้มันก็ทำให้เกิดความท้อใจ นี่มันก็ย้อนไปถึงพระพุทธเจ้าเหมือนกันนะ ที่ว่าทรงปรารถนาจะเป็นศาสดาสอนโลก พอถึงภูมินั้นแล้วเลยเกิดท้อพระทัยทำความขวนขวายน้อย ว่านี้เป็นสิ่ง

สุดวิสัยของโลกที่จะรู้ได้เห็นได้ในทีแรก เพราะยังไม่กระจายไปถึงปฏิปทานี่ มาเห็นเฉพาะในวงปัจจุบันนี่ ว่าเป็นสิ่งที่สุดวิสัยของโลกที่จะรู้ได้เห็นได้ สอนไปยังไง โลกกับอันนี้ไม่ใช่เป็นวิสัยจะเข้ากันได้ พูดง่าย ๆ ว่าอย่างนั้นในขณะนั้น จะไปสอนอะไรกัน ถ้าพูดภาษาของเราก็ว่าไปสอนที่ไหนเขาจะว่าเราบ้า ทั้ง ๆ ที่เขาเป็นบ้า ไม่สอนมันสบายอยู่นี้ พอถึงวันตายเท่านั้นก็พอแล้ว แน่ะ ขืนสอนใครเขาจะว่าบ้า แน่ะ

ขณะที่เป็นอยู่ในวงปัจจุบันยังไม่กระจายไปถึงปฏิปทาเป็นอย่างนั้น จากนั้นมาก็แย็บไปละที่นี่ เอ้า ถ้าว่าเป็นของอัศจรรย์เหนือโลกเหนือสงสาร ไม่มีใครที่จะรู้ได้เห็นได้ แล้วเราเป็นอะไร แน่ะ เราเป็นมนุษย์ทำไมเราจึงรู้ได้เห็นได้ รู้ได้เพราะอะไร ทีนี้มันก็วิ่งไปถึงปฏิปทาซิ นี่เพราะเหตุนั้น ๆ แน่ะ ก็เมื่อพูดให้เขาฟัง แนะนำสั่งสอนเขาตามเหตุตามผล ตามอุบายตามทางเดินมานี้มันก็รู้ได้เห็นได้น่ะซิ แต่เรายังรู้ได้เพราะอย่างนั้น ๆ เขาทำไมเขาจะรู้ไม่ได้เพราะเหตุนั้น ๆ เหมือนกันกับเราวะ แน่ะ ทีนี้ก็มีแก่พระทัยหรือแก่ใจ อ๋อ ก็เบิกกว้างละที่นี่ ทางจะไกล บ้านอยู่ไหนจะไกลแสนไกลทางมีก็ไปถึงกันได้ บ้านกี่ชั้นกี่หับ เอ้า ทางมีก็ขึ้นได้นี่ ขึ้นบันไดขึ้นลิฟต์อะไรก็แล้วแต่ มันขึ้นได้ แน่ะ อันนี้มีทางนี่ ปฏิปทาเครื่องดำเนินมีนี่ทำไมจะรู้ไม่ได้ ขอให้สอนให้ถูกต้องตรงตามความจริงนี้เถอะ ผู้มุ่งความจริงมีอยู่ไม่ใช่จะเหลวไหลเหลวแหลกไปเสียหมด ผู้มุ่งความจริงมีอยู่ ความจริงกับความจริงก็เข้ากันได้สนิทซี เข้ากันได้ง่ายซี นั่น

ทีนี้ก็ปลงพระทัยลงสอน **เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา** อันนั้นผิด ๆ อย่าไป มัชฌิมาปฏิปทาขึ้นให้ไปตรงนี้ทางนี้ กามสุขัลลิกานุโยค ผิด อัตตกิลมถานุโยค ผิด ทางผิดทางแยก อย่า ๆ แยกไป **มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สำวตฺตติ เสยฺยถีทำ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** ขึ้นเลย นี่ ๆ ทางเดินตรงนี้ เอ้า พิจารณาอันนี้บอกให้เหยียบลงไปตรงไหนก็เหยียบลงไปในสัจธรรมทั้งสี่นี้ เหยียบตรงนี้หนา บอกนั่นเห็นไหม **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** จะให้ก้าวลงที่ไหน เอ้า ก้าวลงที่นี่พูดง่าย ๆ ลงในสัจธรรม ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เอ้า ลงในสติปัฏฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม เอ้า ๆ นี่ละทางนี้ละ เหยียบลงตรงนี้นะ เอาสติปัญญาเหยียบลงตรงนี้ คือหยั่งลงตรงนี้ พูดง่าย ๆ นั่นบอกแล้ว ทีนี้ก็พุ่ง ๆ ซิ

รูปำ อนตฺตา เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา สงฺขารา อนตฺตา นั่นเห็นไหม อนัตตลักขณสูตรน่ะ อันนั้นก็ **อนตฺตา อนตฺตา** ปล่อย ๆ อย่ายึด ปล่อย ๆ เรื่อย ๆ อันนี้ก็ **อนิจฺจำ ทุกฺขำ อนตฺตา** มีแต่ขวากแต่หนามมีแต่ฟืนแต่ไฟ ปล่อย ๆ อย่าเหยียบอย่าย่าง อย่าไปแตะอย่าไปจับอย่าไปยึดถ้าไม่อยากให้ถูกเผาทั้งมือนั่นพูดง่าย ๆ ว่างั้น เหมือนกับว่าตีข้อมือไว้ เอา ก้าวนี้ ตีขาไว้ก้าวไปตรงนี้อย่าก้าวไปตรงนั้น ก้าวไปเรื่อย

เอา **อนิจฺจำ ทุกฺขำ อนตฺตา** เป็นทางเดิน พิจารณานี้ ปล่อยไปเรื่อยเข้าใจเรื่อย ๆ นั่น **วุสิตำ พฺรหฺมจริยำ กตำ กรณียำ นาปรำ อิตฺถตฺตายาติ ปชานาตีติ** ท่านถึงรู้จะว่าไง แต่พูดตามความจริงนี้ผมก็พูดได้แค่นั้นละ

สำหรับอนัตตลักขณสูตร ถ้าหากเราจะพูดตามสูตรนี้จริง ๆ สำหรับจิตผมนี้ไม่สนิทนะ แต่อาทิตตปริยายสูตรผมลงร้อยเปอร์เซ็นต์เลย เพราะภาคปฏิบัติเป็นอย่างนั้นจริง ๆ นี่ ผมว่าถ้าจะคิดว่าท่านเทศน์มามากแล้วท่านย่นเอามานี้ผมก็ไม่สนิทใจ มันเลยไปลงเอาผู้ที่จดจารึกเสียมากนะ ผู้จดจารึกเป็นคนประเภทใด นั่น ถ้าเป็นพระอรหันต์จดจารึกแล้วจะเต็มภูมิ เหมือนอย่างอาทิตตปริยายสูตร อันนั้นผมหาที่แย้งไม่ได้เลย ภาคปฏิบัติลงได้อย่างสนิทร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่นี้ไม่เป็นอย่างนั้น อนัตตลักขณสูตรนี่ไม่ลงจิตนี่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ **อนตฺตา** พออันนี้เป็น **อนตฺตา** แล้วเบื่อหน่ายไปเลย **นิพฺพินฺทำ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ** ไปเลย คือเมื่อเบื่อหน่ายในอาการทั้งห้านี้แล้วย่อมคลายกำหนัด เมื่อคลายกำหนัดแล้วย่อมหลุดพ้น

เบื่อหน่ายเพียงห้านี้หลุดพ้นได้ยังไง ถ้าภาคปฏิบัติมันไปกองอยู่ในจิตนั้นน่ะเห็นได้ชัด ๆ ในภาคปฏิบัติ เราเป็นอย่างนี้นี่นะ คือเอาความจริงนี้ออกมายันกัน พอถึงอาทิตตปริยายสูตร แหม แจงละเอียดมากนะ **รูเปสุปิ จกฺขุสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ นิพฺพินฺทติ** คือเบื่อหน่ายทั้งทางรูปทั้งทางตาทั้งทางเสียงทั้งหู ย้อนหน้าย้อนหลังเรื่อย ๆ ตลอดถึงสิ่งที่มาสัมผัสสัมพันธ์กันทำให้เกิดสุขบ้างทุกข์บ้างอะไรบ้าง เลยเบื่อหน่าย ๆ ไปหมดทั้งสุขทั้งทุกข์เรื่อยไปจนกระทั่งถึง **มนสฺมึปิ นิพฺพินฺทติ ธมฺเมสุปิ นิพฺพินฺทติ** แล้วก็ **วิญฺญาเณปิ นิพฺพินฺทติ** ว่าไปหมด เบื่อหน่ายในจิต เบื่อหน่ายในธรรมคือสิ่งที่มาสัมผัสกับจิต อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากจิตเบื่อหน่าย แล้วเมื่ออารมณ์เกิดขึ้นจะเป็นสุขเป็นทุกข์เป็นเวทนาอะไร ๆ ขึ้นมาเบื่อหน่ายหมด ๆ แน่ะ ละเอียดมากนะ เข้าถึงจิตแล้วนี่ เบื่อหน่ายเข้าถึงจิตแล้วก็ถึงธรรมซี ธรรมก็หมายถึงอวิชชาอยู่ในนั้นจะว่าไง เข้าถึงนั้นหมดเลยจนแตกกระจายไปแล้ว **นิพฺพินฺทำ วิรชฺชติ** เรื่อยไป นี้ลงเต็มที่ผม แต่อนัตตลักขณสูตรนี้ไปถึงขันธ์ ๕ ไปนั้นหมด

เลยถามเจ้าคุณ...ท่านก็พูดไปตามแบบปริยัติเสีย เราก็ โอ๋ย ไม่เอาละปริยัติ เราก็เรียนมาเหมือนกันนี่หว่า จะให้ท่านแยกมาทางภาคปฏิบัติท่านไม่แยก ท่านก็พูดงั้น ๆ ก็ถูกต้องแล้ว เราก็เลยหยุด ก็เราพูดไม่ได้พูดด้วยความหนักใจอะไรนี่ เราพูดตามความจริงในภาคปฏิบัติที่ปฏิบัติมาอย่างนี้เป็นอย่างนี้ ๆ แต่ทำไมอันนั้นมันเป็นอย่างนั้นเท่านั้นเอง เราไม่ได้ไปแบกไปหามไปยึดถือนี่วะ ถึงวาระที่ควรจะพูดกันเพื่อปรับปรุงความเข้าใจหรืออะไรกันให้มีแง่คิดกันบ้าง แต่ท่านก็ไม่ไปนั้นเสีย ท่านไปปริยัติของท่านเสีย ปริยัติเราก็เรียนเหมือนกันจะเอาปริยัติมาอวดกันอะไร มันก็คัมภีร์เดียวกัน

สูตรเดียวกัน เรียนมาด้วยกันจำได้ด้วยกัน คำแปลก็รู้ได้ด้วยกัน แน่ะ ก็เลยหยุด โอ๊ย ไม่ถามละว่ะ

อนัตตลักขณสูตรแจงไปถึงขันธ์ ๕ จบแล้วก็ไปเลย เบื่อหน่ายจิตนั่นยังไม่ถึง เอ๊ ทำให้คิดไปถึงเรื่องผู้รจนา นี้ทำให้คิดไปหลายแง่เหมือนกันนะทุกวันนี้ ตั้งแต่ก่อนผมไม่ได้คิดอะไรมากนักนะ แต่เกี่ยวข้องกับผู้รจนาคัมภีร์เหล่านั้น ๆ เป็นคนประเภทใด ถ้าเป็นประเภทอรหันต์แล้วจะถึงใจ ๆ มาโดยลำดับเลย เพราะเอาความจริงออกมา อันนั้นกางมา ความจริงอันนี้อยู่ในหัวใจนี้มันวิ่งถึงกันปั๊บ ๆ ประสานกันอย่างนี้ ทีนี้เอาแต่ความจำ ท่านว่าอะไรเอาแต่ความจำเข้าไปใส่มันไม่มีคุณค่า มันหลุดมันขาดมันตกไปได้นี่ ถ้าลงความจริงฝังอยู่ในหัวใจแล้ว ว่าไปตรงไหนมันสัมผัสสัมพันธ์กัน ประสานกันอย่างนี้ ๆ มันก็เต็มเม็ดเต็มหน่วย

เอ้า เรายกตัวอย่างเช่น เราจะไปเขียนประวัติของพระอรหันต์ เอาลองดูซิ เพียงความจำเรานี้จะเขียนประวัติของพระอรหันต์ให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเป็นไปไม่ได้ ผมว่างั้นเลย ถ้าเป็นพระอรหันต์เขียนประวัติของพระอรหันต์แล้วเต็มหมดเลย แน่ะ เพราะความจริงเป็นอันเดียวกัน ท่านผ่านไปแล้วก็ตาม ความจริงอันนี้รู้กันอยู่นี้มันไม่ผ่าน วิ่งถึงกันได้ปุบ ๆ ๆ เลย แน่ะ นั่นซิตอนถึงขั้นธรรมละเอียดละซิตอนมันจะไปไม่ได้ เอาเพียงความจำเฉย ๆ ไปไม่ได้ถ้าไม่มีความจริงเป็นเชื้อวิ่งถึงกันประสานกันกับประวัติของท่าน นั่นน่ะมันสำคัญ เราไม่รู้เป็นยังไง โง่ก็โง่เถอะแต่มันอาจหาญแบบความโง่นี่นะว่าเราอาจหาญแบบโง่ ๆ นี่ละเป็นอย่างนั้นจริง ๆ นี่

โอ๋ ใครจะไปชัดยิ่งกว่าจิตรู้จิตวะ ใครจะไปชัดยิ่งกว่าจิตรู้ความจริงวะ ฉะนั้นถึงได้กล้าพูดว่าสามแดนโลกธาตุไม่มีอะไรที่จะมาคัดค้านได้มาลบล้างได้ ถ้าลงจิตได้ถึงความจริงแล้ว เพียงอันเดียวเท่านั้นพอแล้ว เพราะฉะนั้นถึงได้กล้าพูดว่า พระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้นสามารถสอนโลกได้ทั้งสามแดนโลกธาตุ เพราะอะไร เพราะความจริงเต็มพระทัย แน่ะ เหล่านั้นเขามีความจริงอะไร ร้อยทั้งร้อย พันทั้งพัน หมื่นทั้งหมื่น แสน ๆ ล้าน ๆ ก็มีแต่ปลอม ๆ ไปหมด อันนี้อันเดียวเท่านั้นจริงเลย แน่ะ หมัดเดียวพอ

พูดไปพูดมาเลยไปใหญ่ เอาละเลิก

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

ไม่มีอะไรอัศจรรย์เกินคาดยิ่งกว่าจิต

เมื่อเวลาจะคิดอะไรก็ให้กิเลสมาทำงานแทนเสีย โดยไม่รู้ว่ากิเลสมาทำงานแทนธรรมของพระพุทธเจ้า พอจะเริ่มประกอบความเพียรประโยคใด คิดขึ้นมาในแง่ใดก็ถูกกิเลสมาขัดมาขวางเสีย เจ้าตัวก็ไม่รู้ว่าเป็นเรื่องของกิเลสมาขัดมาขวาง ยังภูมิใจอยู่นี้ภูมิใจด้วยความอ่อนแอ ภูมิใจด้วยความขี้เกียจขี้คร้าน ภูมิใจด้วยความท้อถอยน้อยใจ มันภูมิใจไปหมด มันพอใจมันถึงเป็นไปได้อย่างนั้นเรื่อย ๆ ใจหากมันไม่พอใจมันเป็นไปได้ยังไง ถ้าเรารู้เรื่องของกิเลส เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล หากเรารู้เรื่องของมันแล้วทำไมจะไม่แก้กันได้ พระพุทธเจ้าแก้ ๆ กิเลสแท้ ๆ ไม่ใช่แก้อะไร ธรรมไม่ได้แก้ แก้กิเลสทั้งนั้น ไม่ว่าส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียด กลอุบายของกิเลสขึ้นแง่ใด ๆ แก้ไปได้จนหมด จนไม่มีกิเลสเหลือ ทำไมจะไม่รู้เรื่องกลมายาของกิเลส เมื่อผู้อยู่เหนือกิเลสต้องรู้เรื่องของกิเลส ไม่อยู่เหนือกิเลสไม่รู้

อย่างพวกเราทั้งหลายนี่ ทั้งอรรถทั้งธรรมตามตำรับตำรา ทั้งครูบาอาจารย์แนะนำสั่งสอนจะเป็นจะตาย ก็สอนแต่เรื่องกิเลสเป็นข้าศึกทั้งนั้น ไม่ได้สอนว่ากิเลสเป็นคุณ สอนว่าธรรมเป็นคุณทั้งนั้น เป็นคุณมหาคุณทั้งนั้น แต่จิตทำไมไปติดแนบอยู่กับกิเลสไปกราบกิเลสอย่างสนิท ด้วยความภูมิใจของตัวเองโดยไม่รู้สึกตัวเลย มันละเอียดขนาดไหนกิเลส เมื่อธรรมยังไม่เข้าถึงใจ กิเลสต้องละเอียดสุดเทียว จนกว่าว่าธรรมได้แทรกเข้าเมื่อไร ๆ ก็ค่อย ๆ รู้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งธรรมเต็มหัวใจ ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้ว มาแง่ไหนกิเลสนั่นน่ะ ว่างี้เลย ที่จะไม่ทันไม่รู้กันนั่นน่ะ

เพราะฉะนั้นผู้ที่ท่านมีความฉลาดแหลมคมด้วยอรรถด้วยธรรมภายในใจจริง ๆ มองดูพวกเรา จึงไม่ได้มองดูยากอะไรเลย ก็เหมือนกับพวกเรามองดูวัวดูควายตามท้องนานั่นแหละ เราเป็นยังไงเรามองดูควาย ควายรู้ว่าเรามองดูไหม ไม่รู้ มันจะกัดหญ้ากินเรื่อย สนุกสนานรื่นเริงตามประสีประสาของมันที่มันเป็นควายมันเป็นสัตว์ นี่เราไม่ใช่ควายน่ะซิ ผู้แนะนำตักเตือนสั่งสอนก็เตือนอยู่เรื่อยในอรรถในธรรม มีแต่เตือนแต่บอกแต่สอน จะฟังเทศนาว่าการของครูของอาจารย์ที่เราเป็นที่แน่ใจ เป็นที่เคารพเลื่อมใสก็มีแต่บอกแต่สอน เตือนอยู่เรื่อยในเรื่องโทษของกิเลส พอจะตั้งความเพียรขึ้นมากิเลสกีดกั้นไปเสีย ความเห็นว่าลำบากมันจะมาแล้วนั่น คำว่าเห็นว่าลำบากก็คือการจะก้าวออกไม่สะดวก อย่างน้อยก้าวออกไม่สะดวก นั่น มากกว่านั้นก็ทำให้หยุดชะงักไปได้ เรื่องของกิเลสเรื่องใดมันกว้านเข้ามาขวางไว้หมดเลย เรื่องของธรรมก็ก้าวไม่ออกซิ

ถ้าเรื่องของธรรมต้องการความจริง นั่น ธรรมท่านเป็นความจริงล้วน ๆ ไม่ว่าแต่ธรรมขั้นใด พื้น ๆ ของธรรมก็ตาม จนกระทั่งถึงธรรมขั้นสุดยอด มีแต่เป็นความจริงล้วน ๆ ไม่มีคำว่าปลอมเลย เราต้องการความจริง เราอยากรู้ความจริง อยากเห็นความจริงจากสิ่งจอมปลอมทั้งหลายซึ่งกำลังครอบหัวใจอยู่เวลานี้ นอกจากนั้นความท้อถอยอ่อนแอหรือความขี้เกียจขี้คร้าน ก็ไม่มีอำนาจที่จะมาครอบหัวใจกีดกันเราไว้ได้มากมายนัก มันก็พอฝ่าฝืนอดทนกันไปได้ ก็ทนเพื่อรู้ความจริงนี่ ไม่ได้ทนเพื่อจะหมอบราบกับกิเลส เราทนเพื่อสู้กิเลส อันดับต่อไปก็เพื่อรู้เห็นธรรมซึ่งเป็นของจริงที่ถูกกิเลสครอบเอาไว้ไม่ให้เห็น

คำว่าธรรมคำเดียวเท่านั้นซึ้งถึงไหน ความละเอียดอ่อนสุดที่จะพูดจะกล่าว คำว่าธรรมเท่านั้นครอบหมดโลกธาตุเลย สิ่งที่จะได้คำว่าธรรมครอบหมดโลกธาตุมายืนยันก็ใครจะไปรู้ ใครจะสัมผัส ใครจะไปได้ข้อยืนยันนี้มาถ้าไม่ใช่ใจเท่านั้น เพราะใจเท่านั้นเป็นผู้ที่จะสามารถสัมผัสสัมพันธ์กับธรรมขั้นนั้น ๆ จนกระทั่งถึงธรรมอันประเสริฐเหนือโลกทั้งหลาย ก็มีใจดวงเดียวเท่านั้น แล้วใจดวงนี้เองเป็นผู้ประสบเป็นผู้พบเห็นเป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์ เป็นผู้ทรงไว้ เป็นผู้จะนำมายืนยัน เพราะเป็นความยืนยันในความรู้ของตัวกับธรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่แล้ว ก็สามารถออกมายืนยันข้างนอกได้ซิ

คำว่าธรรมจึงจะแปลสักเท่าไรก็ไม่ถูกถ้าไม่ให้ใจแปลเสียเอง แปลด้วยภาคปฏิบัติ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ อย่าลืม นี้เป็นธรรมที่เกี่ยวโยงกันอย่างแนบแน่นแยกไม่ออก แยกนิดเสียนิดผิดนิด แยกมากเสียมากผิดมาก พระพุทธเจ้าพระสาวกท่านไม่ได้แยก ท่านพยายามให้ธรรมทั้งสามประเภทนี้กลมกลืนกันโดยลำดับลำดา ด้วยความพากเพียรทุกระยะ ทุกเวล่ำเวลา ทุกอิริยาบถ มีแต่ความเพียรพยายามเพื่อให้ธรรมทั้งสามประเภทนี้เข้ากลมกลืนเป็นอันเดียวกันเลย ถึงจะเป็นธรรมทั้งแท่งขึ้นมาได้ ถ้าลงแยกละไม่ได้ เช่น เรียนก็เข้าใจว่ารู้เสีย ได้เรียนมามากน้อยก็เอาความจำนั้นมาเป็นมรรคผลนิพพานเสียทั้ง ๆ ที่เป็นกิเลส มันเป็นกิเลสยังไง ความสำคัญว่าตนรู้ตนฉลาดเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้นเข้าไปแทรกอยู่ในความจำ ในคำว่าธรรม ๆ นั้นก็มีแต่ชื่อคำว่าธรรม ธรรมจริงมันไม่มี มีแต่ความจอมปลอมของกิเลสที่ไปอยู่บนนั้นเสีย มองหาธรรมไม่เห็น นี่ที่ว่าปริยัติ

มองเห็นไม่ใช่เหรอไม่ว่าใครแหละ เรียนมามากน้อยเท่าไร ไม่มีกิเลสตัวไหนที่ถลอกปอกเปิกไปเพราะการเรียนของเรา ถ้าไม่มีภาคปฏิบัติเข้าไปเกี่ยวข้องเลยมันมีไม่ได้ นอกจากสั่งสมกิเลสขึ้นมาในขณะที่เรียนขณะที่จดจำได้มากน้อยเท่านั้น พูดให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย พูดให้เต็มตามความจริงเป็นอย่างนั้น ถ้ามีภาคปฏิบัติแทรกเข้าตรงไหนนั่นละความจริงจะเริ่มปรากฏขึ้นมา ความจริงเริ่มปรากฏก็ ปฏิเวธ คือความรู้แจ้งไป

โดยลำดับลำดา จนกระทั่งรู้แจ้งเห็นชัดในธรรมทุกขั้น นี่ธรรมทั้งสามประเภทนี้มีความเกี่ยวโยงกันอย่างนี้

ในหลักศาสนธรรม ในหลักแห่งการสอนของพระพุทธเจ้าและการปฏิบัติของสาวกทั้งหลาย ก็ปฏิบัติอย่างนั้น รู้อย่างนั้น สอนอย่างนั้นด้วยไม่ได้สอนอย่างอื่น ให้ถือเรื่องความจริงเป็นหลักใหญ่ เป็นจุดเป็นที่มุ่งหมาย หรือเป็นความมุ่งมั่นในการปฏิบัติของเรา อย่าเอาสิ่งที่เป็นเรื่องเป็นฟืนเป็นไฟหรือเป็นภัยมากีดกัน หรือมาเผาความเพียรของเราให้ล้มละลายไป ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้เพียร คือความขี้เกียจ อ่อนแอ ความท้อแท้เหลวไหล เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของกิเลสให้พากันทราบเอาไว้ จะกีดกั้นของจริง ธรรมของจริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าเราต้องการความจริงจริง ๆ ให้เด่นอยู่ภายในใจแล้วมันจะเป็นไปเอง

ทุกข์ก็ไม่ต้องมาสนใจกับคำว่าทุกข์ ที่จะให้สุดเอื้อมในความจริงทั้งหลาย ทุกข์ก็ทุกข์เพื่อจะก้าวเข้าสู่ความจริงที่ต้องการนั้นแล ก้าวเข้าไป จะทุกข์มากทุกข์น้อยเคยทุกข์มาแล้ว ส่วนมากอยากจะพูดร้อยทั้งร้อยเป็นเพราะอำนาจของกิเลสทั้งนั้น ทำไมจะไปหวั่นไปไหวในเรื่องทุกข์อย่างนี้ มันมีอยู่ในขันธ์ อยู่ในจิตนี้ แล้วธรรมก็จะแก้สิ่งที่เกี่ยวข้องในขันธ์ในจิตนี้ให้พังทลายลงไป ไม่ว่าจะทุกข์ประเภทใด สมุทัยประเภทใดที่มีอยู่ภายในจิต จะแก้จะถอดจะถอนกันที่นี่ ต้องใช้ความพยายามให้มาก ให้เห็นว่าธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นของประเสริฐ นี้มันเป็นแต่ภายในความรู้สึกผิว ๆ เผิน ๆ เฉย ๆ ไม่ได้รู้หยั่งถึงความจริงภายในจิต จนกลายเป็นความมุ่งมั่นขึ้นมา ให้เกิดความหนักแน่นในความพากเพียรและประโยคพยายามทั้งหลาย มันถึงเป็นไปไม่ได้

สมาธิก็ไม่ได้อยู่ลึกอยู่ตื้นที่ไหน ก็อยู่ที่ความรู้รู้อยู่นั้น ลึกตื้นที่ไหน ศูนย์กลางก็คือความรู้ ความฟุ้งซ่านก็ตั้งกองทัพอยู่ที่จิตดวงนี้ กิเลสเข้ามาตั้งกองทัพไว้ที่นั่น กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องใหญ่ ๆ ขึ้นกับกองทัพใหญ่มีอวิชชาเป็นแม่ทัพ นี่กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ก็แตกกระจายกันไปเป็นแม่ทัพนั้นแม่ทัพนี้ไปเรื่อย ๆ ท่านจึงให้สร้างมรรคปฏิปทา ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรท่านบอก **เสยฺยถีทำ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** ยกปัญญาขึ้นเลย นี่เครื่องทำลายกองทัพทั้งหลายเหล่านี้ นับตั้งแต่กองทัพเข้าไปถึงแม่ทัพพังทลาย ไม่มีอะไรเหนือนี้ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** นั่นเอามา ๆ เครื่องประกอบนั้นเอามา เครื่องหนุนเอามา เหมือนว่าอย่างนั้น คำบอก แล้วเอาเข้ามา ๆ รวมตัวกันให้มีกำลังหนุนกันเข้าไปให้มันพังทลาย มันอยู่จุดเดียวกันนี้ไม่อยู่ที่ไหน

อย่าไปหาดินฟ้าอากาศว่าจะมีกิเลสตัณหาตัวใดไปอยู่โน้น ไม่มี หาหมดสามโลกธาตุนี้ก็หมดโลกธาตุเฉย ๆ จะไม่เจอ เพราะกิเลสไม่เคยเอาที่ใดเป็นสถานที่อยู่ ที่ทำลาย ที่เพลิดที่เพลินของตัวเองนอกจากใจของสัตว์เท่านั้น ทีนี้การทำลายกิเลสเราจะไปเอาดินฟ้าอากาศมาทำลายได้ยังไง สถานที่นั่นที่นี่มาทำลายไม่สำเร็จ เพราะไม่ใช่จุดที่ทำลาย อย่าไปเกาไม่ใช่สถานที่คัน มันคันอยู่ตรงที่กิเลสชอนไชนี้ มันทิ่มมันตำ มันชอนมันไช มันดีดมันดิ้นอยู่ตรงไหน มันคันตรงนั้น เจ็บตรงนั้น ทุกข์ตรงนั้น ให้ขุดค้นลงไป เกาลงไปตรงนั้น ขุดค้นลงไปตรงนั้น ทำลายลงไปตรงนั้น ศูนย์กลางของแม่ทัพกิเลสอยู่ตลอดถึงกองทัพทั้งหลายก็คือใจ ศูนย์กลางแห่งการทำลายของธรรมทั้งหลายที่จะไปทำลายกิเลสก็อยู่ที่ใจ พลิกความรู้สึกนั้นเปลี่ยนเข้ามาสู่ธรรม ความรู้สึกที่เป็นไปตามอำนาจของกิเลส พลิกเข้ามาสู่ธรรมเท่านั้นก็ถูกจุดเดียวกันแล้วทำลายกันลงได้

อย่าไปคิดที่อื่นที่ไหนให้เสียเวล่ำเวลา กาลนั้นกาลนี้ ตลอดถึงอำนาจวาสนาน้อย มีแต่การสร้างกิเลสขึ้นมาด้วยอำนาจของกิเลสนั่นแหละมันสร้างตัวเองของมันขึ้นมา เลยจะไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร หากเป็นไปตามที่แนะนำสั่งสอนนี้จะไปไหนวะ ความสงบมีได้แท้ ๆ อยู่ภายในจิตดวงนี้ ถ้านำธรรมที่กล่าวเหล่านี้มาใช้ ควรหนักต้องหนัก ควรเบาต้องเบา หากเป็นไปในหลักธรรมชาติแห่งความจำเป็นที่บอกกันอยู่อย่างชัด ๆ ภายในหัวใจของเราผู้ประกอบความเพียรนั้นแล ถึงคราวที่เด็ดมันเด็ดจริง ๆ มันหากเป็นของมันเอง แล้วก็เห็นผลประจักษ์ในขณะที่ทำ คือกิเลสน่ะมันจะคึกคะนองขนาดไหนก็เหนือธรรมไปไม่ได้ เมื่อได้จับธรรมแล้วก็เหมือนกับว่าปล่อยเงื่อนของกิเลสนั้นเข้ามาสู่ธรรม จับธรรมขึ้นก็ฟัดกับกิเลสเท่านั้นเอง ความสงบราบก็มีขึ้นในใจ

อย่าเสียดายอะไรในโลกนี้ เสียดายทำไม ดินเหยียบย่ำกันไปมาอยู่ตลอดเวลา ร่างกายทั้งร่างก็คือก้อนดิน เหมือนขี้โคลนก็ถูกเพราะฉาบทาไปด้วยน้ำ นี่ธาตุน้ำก็มีอยู่ในร่างกายของเรามันถึงไม่แห้งไม่กรอบไป น้ำก็มีอยู่ที่นี่อยู่ที่ร่างกายนี้ ก็เหมือนขี้โคลนพอเอาหนังออกก็เลอะ เลอะไปหมด เหลวไปหมด เปื่อยไปหมด พอจิตวิญญาณผู้รับผิดชอบนี้ออกเสียเท่านั้นอะไรจะมีชิ้นดี มีไหม ไม่มี พังไปด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าส่วนใหญ่ส่วนย่อยพังไปพร้อม ๆ กันโดยลำดับลำดา จนกระทั่งถึงกระดูกที่แข็งที่สุดก็ทนไม่ได้พังเหมือนกันหมด ถ้าขาดความเชื่อมโยงและความรับผิดชอบของจิตเสียอย่างเดียว

ดินดูซิ ก็เห็นกันอยู่ชัด ๆ น้ำ เราไปหวังอะไร ข้างนอกก็ดินน้ำลมไฟอากาศ ข้างในก็ดินน้ำลมไฟ อากาศก็มี ช่องว่างภายในร่างกายนี้ก็มีอากาศ หาอะไรตื่นอะไรกัน ผู้วิเศษสอนอยู่แท้ ๆ ธรรมพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนแท้ ๆ พระองค์ได้รับชัยชนะจากวิธีใดก็นำวิธีนั้นมาสอน วิธีจะแพ้ไม่สอนและไม่ให้สนใจในวิธีที่จะแพ้ เพราะเคยแพ้อยู่แล้ว เคยหมอบราบกับมันอยู่แล้ว

เรื่องของกิเลสไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องใหญ่โตมาก ในโลกธาตุนี้มีกิเลสเท่านั้นเป็นผู้ครอบหัวใจโลกหัวใจสัตว์ และมีธรรมเท่านั้นที่จะพังทลายกิเลสออกจากหัวใจสัตว์ให้เป็นอิสระขึ้นมาได้อย่างเต็มตัวไม่มีอะไรอื่น ฉะนั้นเราอย่าไปกำหนดความกว้างแคบของโลกที่มีอยู่มากน้อยขอบเขตจักรวาลอะไรก็คิดไป เป็นเรื่องของจิตคิดคว้าโน้นคว้านี้ล้มเหลวไปหมด ตื่นความคิดของเจ้าของ หลงความคิดหลงอารมณ์ของเจ้าของ ทั้งวันทั้งคืนมีแต่ความหลงอารมณ์ของตัวเอง ซึ่งก็เคยหลอกมาอยู่แล้วเป็นประจำก็ไม่เข็ดไม่หลาบ เพราะกิเลสไม่ให้เข็ดหลาบ ความเข็ดของกิเลสจึงไม่เคยมี ความเข็ดในกิเลสมันไม่มี กระทบกระเทือนกันได้รับความลำบากลำบนขนาดไหนก็ไม่เข็ด ถ้าไม่เอาธรรมเข้าไปแก้กันละไม่มีเข็ด

ดังที่เขาเขียนจดหมายมาหาเราว่าเขาอิ่มธรรม พอปฏิบัติธรรมแล้วจิตใจมันแหม ยิ้มแย้มแจ่มใสชุ่มชื่นเบิกบาน จะพูดให้ใครฟังก็เดี๋ยวเขาจะหาว่าเราโกหก แทนที่เขาจะรับความจริงนี้ไปพินิจพิจารณาและปฏิบัติ เขาจะไม่รับ เขาก็จะว่าเราโกหกไปเสียเลยไม่ทราบจะพูดอะไร ก็เลยขอพูดให้ฟังเฉพาะหลวงตา เขาว่างั้น จิตใจมันอ่อนนิ่มเย็น แน่ะฟังซิทั้ง ๆ ที่เขาเป็นฆราวาสนะ สบาย จิตสัมผัสสัมพันธ์กับอะไรมีแต่เรื่องความหิวความโหย มีแต่ความลำบากลำบน จากนั้นก็มาเป็นความทุกข์ พอคิดในแง่อรรถแง่ธรรม ทำให้เกิดความยิ้มแย้มแจ่มใส อะไร ๆ ก็พอไป ๆ ตาม ๆ กัน

ทั้ง ๆ ที่แต่ก่อนความโลภก็มาก หาความพอไม่ปรากฏเลย ตั้งแต่รู้จักเดียงสาภาวะมาไม่ปรากฏว่า ความพอนั้นได้ปรากฏขึ้นแล้วจากความโลภแม้น้อยหนึ่ง เขาว่าความโกรธก็ไม่เคยพอ โกรธได้ทุกเวลา คิดถึงเรื่องให้โกรธ บุคคลที่ให้โกรธเมื่อไรโกรธได้ทั้งนั้น ไม่เคยปรากฏขึ้นมาว่าพอว่าอิ่มตัว นั่นฟังซิเขาพูด และขึ้นชื่อว่าเรื่องของโลกแล้วอยากจะพูดไปหมดเลยว่า หาความพอไม่ได้ พอจิตย้อนเข้ามาสู่ธรรมแล้วอะไรก็พอ ๆ ทีนี้ความพอนี้ทำให้เกิดความสุขความสบาย ความไม่พอ ความอยากความหิวความกระหาย เหล่านั้นมีแต่เรื่องสร้างความทุกข์ขึ้นมาใส่ตัวเอง นั่นฟังซิเขาพูด พอจิตได้ดื่มธรรมเท่านั้นความพอมันตามกันมาเรื่อย ๆ ความพอมีมากเท่าไรก็ยิ่งมีความสุขมาก เลยเบาไปหมดในใจ ไม่ได้คิดว่ามีอะไรเวลานั้น มีแต่ความพอดี มีแต่ความพอเลยสร้างความสุขให้สบายตลอด แต่ก่อนก็ได้ยินแต่ว่าธรรม ๆ ก็ไม่ทราบว่าธรรมอยู่ที่ไหน นั่นฟังซิ

คนเราถ้าไม่ปรากฏภายในใจเจ้าของแล้วจะพูดไม่ได้นะ พูดคำเหล่านี้ ได้ยินแต่ว่าธรรม ๆ กราบพระพุทธเจ้า กราบพระธรรม กราบพระสงฆ์ ก็กราบไปอย่างนั้นแหละ ว่างั้นนะ เพราะเชื้อเดิมเป็นความเชื่ออยู่แล้วภายในจิต ปู่ย่าตายายก็พาเชื่อพาเคารพเลื่อมใสมา เราก็เกิดความเชื่อความเลื่อมใสตามนิสัย แต่เวลาได้มาปฏิบัติธรรม

เข้านี้มันไม่เป็นเช่นนั้น สิ่งที่ให้เด่นชัดกระจายไปได้ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ก็คือสิ่งที่ปรากฏภายในใจซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิบัตินี้แล ใจรู้สึกเย็น อิ่มพอ ทำการทำงานก็ทำไปอย่างนั้นแหละ แต่ไม่มีความทะเยอทะยาน แต่ก่อนทะเยอทะยานมาก แล้วก็มีความทุกข์มาก แน่ะฟังซิ

ความมั่งความมีก็เคยมั่งเคยมี พ่อแม่ก็พามั่งพามีมาพอสมควร ไม่ได้อับได้จนเรื่องทรัพย์สมบัติ ว่าจะมีความสุขก็ไม่เห็นปรากฏ ทีนี้พอมาปฏิบัติธรรม ความมั่งมีก็มั่งมีอยู่อย่างนั้นแหละ ทุกวันนี้ก็ไม่จน แต่จิตไม่ได้ไปเกาะไปเกี่ยว มันหดตัวเข้ามา ๆ สู่ตัวเอง แทนที่จะไปอาศัยสมบัตินั้นสมบัตินี้ให้เป็นความสุข กลับไม่ไปอาศัยเสียแล้ว ย้อนเข้ามาหาตัวเอง เลยกลายเป็นความสุขขึ้นมา ๆ ความพอก็พอมาเรื่อย ๆ เลยอิ่มตัวมาเรื่อย ๆ ทีนี้จิตนี้เลยกลายเป็นความอิ่มตัวขึ้นมาให้เห็นอย่างชัดเจน ความอิ่มอันนี้จะว่าเป็นยังไงถ้าไม่ว่าธรรม นั่น

คำว่าธรรมอยู่ที่ไหน ๆ ก็รู้สึกว่าหายสงสัยไปเป็นลำดับลำดา รวมตัวเข้ามาสู่จิตดวงนี้ นั่นฟังซิ เขาก็บอกว่าเขาไม่ได้รู้ลึกซึ้งอะไรมากนัก แต่พอให้ได้สักขีพยาน ซึ่งก็ไม่เคยปรากฏว่าผู้ใดมาบอกอย่างนี้ ๆ อย่างชัดเจน ก็ได้อ่านตำรับตำรา อ่านหนังสือของครูบาอาจารย์ที่เขียนนี้ ตลอดถึงฟังเทปและมาปฏิบัติ การฟังการอ่านหนังสือก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่เมื่อผลมาปรากฏขึ้นจากการปฏิบัตินี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง ให้เกิดความชัดเจนขึ้นมา แล้วทำให้เกิดความเชื่อในธรรมทั้งหลายที่ได้อ่านได้ยินได้ฟังจากหนังสือและเทปนั้นเข้าไปโดยลำดับลำดา ที่นี่พูดถึงเรื่องธรรมเลยหายสงสัย คำว่าธรรมมีตลอดเวลานั้นมียังไง ก็เพราะจิตเป็นผู้ไปรับรู้ธรรมทั้งหลายจะให้สงสัยไปไหน เพียงรับรู้ขนาดตามประสีประสานี้ก็เป็นที่อบอุ่นพอสมควรอยู่แล้ว ว่าอย่างนั้น น่าฟังเขาพูด

ผู้ปฏิบัติต้องเป็นผู้มีใจหนักแน่น เข้มแข็ง ทำอะไรต้องมีความจริงจังอยู่ภายในตัวอย่าให้เหลาะแหละ เพราะความเหลาะแหละนั้นเวลาเข้าสู่ธรรมแล้วเข้ากันไม่ได้ เพราะกิเลสไม่มีตัวไหนเหลาะแหละ แต่มันทำคนให้เหลาะแหละคือให้ล้มเหลวไปตามมัน เพราะฉะนั้นเวลาเราเข้าเกี่ยวข้องกับธรรม จึงนำความเหลาะแหละเข้าไปปฏิบัติต่อธรรมไม่ได้ ไม่เกิดผล ปฏิบัติไปเท่าไรก็เท่านั้นแหละ สุดท้ายก็เลยนับเอาวันเอาคืนเอาปีเอาเดือน เอาเวล่ำเวลาที่ประกอบความพากเพียรมาเป็นมรรคเป็นผลเสีย ดีไม่ดีกลับเอาสิ่งเหล่านี้ไปเป็นเครื่องทับถมโจมตีธรรมให้แหลกไปตาม ๆ กัน แล้วเกิดความท้อถอย หยุดชะงักหรือหยุดไปเลย ไม่ปฏิบัติตัวให้ดี จิตที่จะควรสงบร่มเย็นได้รับผลจากธรรมด้วยความพากเพียรก็เลยล้มเหลวไปตาม ๆ กันหมด เพราะทนการถูกกล่อมจากกิเลสไม่ได้ หรือเพราะความไม่รู้ว่าตนได้ถูกกล่อมจากกิเลส นี่ละเป็นของสำคัญ ให้พากันนำไปพินิจพิจารณา

เราอย่าด่วนหาความสุขความสบาย ทั้ง ๆ ที่เรายังไม่เคยได้รับความสุขความสบายตามทางของศาสดาที่สอนไว้ ถ้าสุขก็เพียงเหยื่อล่อของกิเลสเท่านั้น มันเกี่ยวไว้ที่ปลายเบ็ดนั้นให้งับเข้าไปนิดหนึ่งพอมีรสชาตินิดหนึ่ง แล้วก็ถูกตวัดเลือดสาดออก ในวาระหลังนี้เป็นยังไงสุขไหม นั่นแหละเรื่องกิเลสทำพิษคนทำอย่างนั้น ถ้าไม่มีเหยื่อล่อปลาก็ไม่กินเบ็ด กิเลสต้องมีทุกประเภทบรรดาเครื่องล่อของสัตว์โลก โลกจึงได้ติดมันตลอดมา

ไม่มีใครมาพูดได้เลยว่า เบื่อเสียแล้วเบื่อเรื่องกิเลสนี้ เพราะเคยอยู่กับมันมาจำเจ มันเคยทรมานมาอย่างจำเจ มันเคยโหดร้ายทารุณบีบบี้สีไฟมาเสียจนนานแสนนานไม่เคยมี ถ้าไม่ได้ธรรมเข้าไปเป็นเครื่องวัดเครื่องตวงเครื่องทดสอบ เครื่องสังหารทำลายมันแล้ว จะไม่ได้คำว่าเบื่อกิเลสมาพูดได้เลย การเบื่อกิเลสก็เพราะเห็นเรื่องของกิเลสตามหลักความจริงของธรรมเราถึงจะเบื่อมันได้ ให้เบื่อเฉย ๆ ก็แบบผัวเมียเขาเบื่อกันนั่นแหละ เบื่อคนนี้ก็ไปเอาคนนั้น ร้างจากคนนี้ก็ไปเอาคนนั้นเสีย มันเบื่ออะไรเบื่ออย่างนั้น ธรรมไม่เป็นอย่างนั้นถ้าธรรมพาให้เบื่อ ขึ้นชื่อว่ากิเลสไม่ว่าจะโลภเรื่องอะไร โกรธเรื่องอะไร จะรักอะไรจะชังอะไร เป็นเรื่องของกิเลสเหมือนกันหมด รู้ทันกันหมด ไม่ได้จับนี้แล้วปล่อยโน้น แม้ธรรมท่านก็ไม่ให้ไปจับไปอุ้มท่านไปกอดไปรัดท่าน ขอให้เอาสิ่งที่มันกอดมันรัดตัวเรานี้ออกเถอะ ความอิสระจะมีเอง

ที่ว่า **พุทฺธํ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** นี้เป็นเข็มทิศทางเดิน เป็นที่อาศัยในเวลาดำเนิน แต่พอถึงจุดหมายปลายทางแล้ว ธรรมเหล่านี้ก็มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเสีย จะว่าปล่อยวางหรือไม่ปล่อยวางก็รู้อยู่ภายในตัวเองด้วย **สนฺทิฏฺฐิโก** เหมือนอย่างสถานที่นี่มันมีทางเข้ามา พอก้าวเข้ามาถึงที่แล้วทางกับสถานที่นี่ก็หมดปัญหาไปเอง คำว่าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งเป็นที่เกาะที่ยึดที่เหนี่ยวของจิตใจ เพื่อก้าวสู่ความเป็นอิสระให้ถึงจุดหมายปลายทางก็เป็นเช่นเดียวกันนั้น เมื่อถึงจุดหมายปลายทางแล้วคำว่าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ที่เคยเกาะเคยยึดมานั้นก็หมดปัญหาไปเอง เมื่อเข้ามาถึงจุดที่พอกับความต้องการ ฉะนั้นจึงขอพากันตั้งหน้าตั้งตาประพฤติปฏิบัติ

มีมากผมก็ทน ธรรมดามากก็ต้องอืดอาดเนือยนายเป็นอย่างน้อย มากกว่านั้นใครก็รู้ มันไม่สะดวกสบาย ไม่คล่องตัว ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเหมือนความมีน้อย เราคิดดูตั้งแต่เวลาไปประกอบความพากเพียร ไปสององค์เป็นอย่างหนึ่ง สามองค์เป็นอย่างหนึ่ง ไปถึงสององค์สามองค์แล้วไม่เป็นท่า สำหรับนิสัยของผมเองเป็นเช่นนั้น ถ้าไปคนเดียวแล้วมันมอบไปเลยนะ เหมือนน้ำไหลลงช่องเดียวมีกำลังมาก เป็นกับตายก็อยู่กับเราคนเดียว อยากขบอยากฉันอยากกินก็กิน ไม่อยากกินก็ไม่กิน เพราะไม่มีความ

ห่วงใยกับใคร ไม่มีสัญชาตญาณที่จะไปรับผิดชอบใคร มีความรับผิดชอบในตัวคนเดียว จะเป็นจะตายมันก็รู้ตัวอยู่แล้ว

การฝึกทรมานจะถึงขั้นไหนก็รู้ตัวอยู่ เพราะเราฝึกเราทรมานเพื่อความรู้ความฉลาด ไม่ใช่เพื่อความโง่ ทำไมจะไม่รู้วิธีปฏิบัติต่อตัวเองหนักเบามากน้อยเพียงไร ต้องรู้ การประกอบความพากเพียรก็เต็มเม็ดเต็มหน่วย อยู่ที่ไหนก็เป็นตัวของตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่มีผู้ใดมาแย่งมาชิงเอาเวล่ำเวลาหน้าที่การทำงานของตนให้ขาดวรรคขาดตอนไป มีแต่เรื่องของตัวเองโดยเฉพาะ ๆ จนกระทั่งถึงจิตมีความสามารถที่จะพึ่งตัวเองได้ตามลำดับลำดาแล้ว นั่นก็ยิ่งแหละยิ่งไม่เกี่ยวข้องกับหมู่กับเพื่อน อยู่คนเดียวทั้งวันเป็นความสนิทแนบแน่นภายในจิต เป็นความเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

ทีนี้ก็ย้อนเข้ามาหาเรื่องของหมู่ของคณะที่มีจำนวนมากเป็นยังไง มันก็ได้สัดได้ส่วนกันนี่ มีน้อยเป็นอย่างหนึ่ง มีมากเป็นอย่างหนึ่ง แต่เพราะว่าต่างคนก็ต่างอาศัยครูอาศัยอาจารย์ อาศัยการได้ยินได้ฟัง เราก็เห็นเหตุผลอันนี้ เพราะเราก็เคยเป็นมาแล้ว จึงต้องได้รับกันไว้ทั้ง ๆ ที่ไม่สะดวกในทางหนึ่ง ก็ต้องคิดในแง่หนึ่งเพื่อบวกลบคูณหารกันไปได้ถูไถกันไป เพราะฉะนั้นเวลาหมู่เพื่อนมาอยู่ ก็ให้มองดูจุดคือตัวเองเป็นของสำคัญมากยิ่งกว่าจะมองผู้อื่นใด มาอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมากก็เป็นที่ว่าต่างคนต่างอาศัย ต่างคนต่างมาหวังอรรถหวังธรรมด้วยกัน แต่ข้อสำคัญหวังเพื่อใคร ก็หวังเพื่อเราแต่ละรูปแต่ละนาม ให้สนใจในจุดนี้ให้มาก ใครจะผิดก็ไม่เท่าเจ้าของผิด ใครจะดีก็ไม่เท่าเจ้าของดี เพราะเจ้าของจะเป็นผู้รับผลแห่งความดีและชั่วของเจ้าของเอง แก้ก็แก้เจ้าของเอง ต้องให้หมายถึงจุดนี้เป็นสำคัญในการปฏิบัติตัว อย่าไปถือเรื่องถือราวใด ๆ ของผู้ใดมาเป็นข้อข้องใจ มาเป็นอุปสรรคแก่การดำเนินของตัวเอง

ความผิดความถูกนั้นแนะนำตักเตือนสั่งสอนหรืออบรมกันได้พูดกันได้ เพราะต่างคนต่างมามุ่งอรรถมุ่งธรรมด้วยกัน พูดกันไม่รู้เรื่องมีอย่างเหรอมนุษย์ มิหนำซ้ำยังเป็นพระปฏิบัติเหตุใดจะพูดกันไม่รู้เรื่อง เหตุไรจะพูดกันไม่ฟังคำกันด้วยเหตุผล ทั้ง ๆ ที่ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นองค์เหตุผลอยู่แล้ว ต้องยอมรับกัน ความอวดดิบอวดดีอวดเด่นอวดรู้อวดฉลาด อวดอะไรต่ออะไรนั้นเป็นเรื่องของกิเลส เป็นเรื่องของโลกล้วน ๆ อย่านำเข้ามาให้เป็นอุปสรรคมากีดมาขวางในวงหมู่คณะและตัวเองผู้ดำเนินธรรมให้เสียไปเลย มีธรรมล้วน ๆ เท่านั้น

ผู้มาปฏิบัติอย่างน้อยก็ให้ตำหนิตนของตนว่าต่ำไว้เสมอนั่นละเหมาะ แล้วเปิดทางความให้อภัยแก่หมู่คณะไว้ให้มากมันก็เป็นสุข การประพฤติปฏิบัติให้ดูเรื่องของเราเพราะทุกสิ่งทุกอย่างเราทำเพื่อเรา ไม่ว่าข้อวัตรปฏิบัติภายนอกภายในเป็นเรื่องทำเพื่อเรา แต่เมื่ออยู่กับหมู่กับเพื่อนก็เกี่ยวโยงกัน จึงต้องได้มองดูท่านมองดูเรา มองดูความ

หนักเบามากน้อยในวงคณะด้วยกัน เพื่อให้เหมาะสมทั้งท่านทั้งเราที่อยู่ด้วยกัน ไม่ให้หนักมากไปในบางราย ไม่ให้เบามากไปถึงกับขี้เกียจจนเน่าเฟะเป็นบางราย ไม่ให้เป็นเช่นนั้น เพราะนั้นไม่ใช่ธรรม ให้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

การฝึกอบรมทางด้านจิตตภาวนาก็เคยสอนอยู่เสมอ ทั้งภาคสมถะทั้งภาควิปัสสนาสอนจนเต็มภูมิ ขอให้มีความจริงจังต่อหน้าที่ในธรรมขั้นนั้น ๆ ของตน ความรู้นี่อย่าเข้าใจว่าอะไร ๆ มีในเวลานั้น สิ่งเหล่านี้เคยเป็นอยู่แล้วในหัวใจ มันคอยแต่แย็บโน้นแย็บนี้ บังคับเข้ามาได้ชั่วขณะ มันออกไปนี้เป็นเวลากี่ชั่วโมงมันถึงจะมาแย็บได้สติอีกทีหนึ่ง ๆ นั้นละผลไม่ค่อยปรากฏเพราะเหตุนั้นเอง จึงต้องให้เอาจริงเอาจังอยู่ในสนามรบคือที่จิตนี้

ผู้กำหนดอานาปานสติก็ไม่ให้มีอะไรมาเกี่ยวมากวน คือจิตนี้ไม่ให้มันคิดไปเรื่องอะไร ไอ้เรื่องภายนอกที่จะมากวนมันไม่มาแหละ จิตนี้แหละเป็นตัวคะนองออกไปยุ่งนั้นยุ่งนี่ แล้วหาว่านั้นว่านี้ หาว่าเป็นอารมณ์กับสิ่งนั้นสิ่งนี้ หาอันนั้นมายุ่งหาอันนี้มายุ่งอะไรจะมายุ่งถ้าจิตไม่กระเพื่อมตัวออกไปสู่สิ่งเหล่านั้น มันจะเป็นเรื่องราวสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาไม่ได้ จิตเป็นผู้ไปปรุงไปแต่งไปสำคัญมั่นหมาย ไปวาดภาพวาดพจน์ขึ้นมาหลอกตัวเอง แล้วก็เป็นมาเท่าไรแล้วนี่ ขณะที่จะบำเพ็ญธรรมเพื่อเอาของจริงไม่ใช่ของหลอกอย่างนั้นทำไมจะทำไม่ได้ ต้องตั้งใจลงให้แน่วแน่ต่องานของตนเองในขณะที่ทำ ทำราวกับว่าไม่มีอะไร มีแต่ความรู้กับงานที่ทำอยู่เพียงเท่านั้น

ภาวนาก็เหมือนกัน อย่าไปกำหนดว่าช้าหรือเร็ว นานหรือช้า หรือขนาดไหนไม่ต้องไปยุ่ง คิดดูซิเหตุที่มันปรากฏ สิ่งที่ปรากฏกันอยู่นั้นก็คือความรู้ มันจะไปสั้นไปยาวให้รู้อยู่ตรงนั้นเอง อยู่ในจุดปัจจุบัน ๆ แล้วจิตจะเคลื่อนไหวไปยังไง โดยอาศัยธรรมเครื่องบังคับ เช่น พุทโธ หรืออานาปานสติ เป็นต้น บังคับไว้กับธรรมเหล่านี้ ไม่งั้นกิเลสจะเอาไปหุงไปต้มไปตุ๋นกินเสียหมด ให้อยู่ตรงนี้ ธรรมท่านไม่ต้มใครแหละ สุขแบบธรรมแล้วสบาย ถ้าสุขแบบกิเลสแล้วเละไปหมด เน่าเฟะเหม็นคลุ้งใช้ไม่ได้ ให้อยู่ที่ตรงนั้น ลมหายใจจะละเอียดขนาดไหนไม่ต้องไปกำหนดไปคาดไปหมาย ให้ดูอยู่ตามเหตุการณ์ที่เป็นในวงปัจจุบันนี้ มันจะไปไหนจนกระทั่งถึงลมหายใจมันดับจิตดับ เป็นกรรมฐานหัวตอก็ให้มันรู้ซิ

นั่นละคำว่าให้ใจรู้นั้นน่ะมันดับเมื่อไร มันไม่เคยดับ เป็นอะไรก็จะรู้ขึ้นมาหมดในขณะที่ภาวนา ให้ได้เห็นเสียทีซิ ได้ยินแต่ครูบาอาจารย์ท่านพูดว่าจิตรวมแปลกประหลาดอัศจรรย์เป็นยังไง จิตเราก็มีสิ่งที่จะทำให้แปลกประหลาดได้เหมือนกัน เมื่อเหตุพร้อมที่จะทำให้ผลปรากฏขึ้นมาเช่นนั้น ต้องเป็นขึ้นได้ด้วยกันทุกคนนั่นแหละ สิ่งที่ท่านไม่เคยพูดเราก็จะเห็นในตัวของเรา ไม่มีอะไรที่จะพิสดารยิ่งกว่าจิต แหลมคมยิ่ง

กว่าจิต ละเอียดยิ่งกว่าจิต สิ่งที่ไม่เคยรู้จะรู้ขึ้นมาเห็นขึ้นมาภายในจิตนี่แหละ ส่วนตา หู จมูก ลิ้น กาย มันมีขอบเขตของมัน ไม่เลยขอบเขตนั้นไปได้แหละสิ่งเหล่านี้ มันเคยรู้เคยเห็นอะไรเคยได้ยินอะไรก็แค่นั้นแหละ เลยนั้นไปไม่ได้

แต่จิตนี้ไม่เป็นเช่นนั้น มันละเอียดลออลึกซึ้งกว้างขวางมากทีเดียว พิสดารมาก ยิ่งให้จิตมีความสงบร่มเย็นแล้วมีทางเดินออกด้วยปัญญาด้วยแล้วก็ยิ่งเวิ้งว้าง ๆ ไปเรื่อย สิ่งไม่เคยรู้-รู้ สิ่งไม่เคยเห็น-เห็น กิเลสประเภทใดที่เคยเป็นภัยมันฝังจมนี้เปิดตัวขึ้นมาด้วยอำนาจของปัญญา ด้วยอำนาจของสติเปิดเผยขึ้นมา ฆ่ากิเลสฆ่าด้วยวิธีใดก็ไม่ต้องถามใคร มันเป็นไปในตัวนั่นแหละระหว่างกิเลสกับธรรมซึ่งเป็นข้าศึกกันที่เรานำมาปฏิบัติอยู่ในเวลานั้น นี่คำว่าสงบ ๆ ท่านพูดไว้พอประมาณ จะให้พูดอะไรทุกแง่ทุกมุมทุกกระทง มันไม่หวาดไม่ไหวที่จะนำมาพูด ขอให้ผู้ปฏิบัติได้พิจารณาได้ปฏิบัติแล้วเข้าใจในตัวเอง หยาบละเอียดหรือลึกตื้นขนาดไหนจะทราบ กว้างแคบขนาดไหนจะทราบในวงปฏิบัติของตัวเอง นี่ถึงเป็นสมบัติของตัวเองแท้

ขณะที่เรารู้อรรถรู้ธรรมไปมากน้อย ก็เป็นขณะที่ฆ่ากิเลสไปตาม ๆ กันนั่นแหละไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่รู้ไปเฉย ๆ แล้วกิเลสหัวเราะเยาะอยู่ไม่เคยมี กิเลสจะต้องหมอบราบไปเรื่อย ๆ นี่เพียงวงสมถะเท่านี้ ถ้าเรายังทำไม่จริงทำไม่ได้ หาความสงบไม่ได้ เราจะเอาความสุขที่ไหนจากวงศาสนาจากวงปฏิบัติของเรา หรือจากการปฏิบัติของเราจากเพศของเรา มันก็ไม่ผิดแปลกอะไรกับโลกเขานี่ ผ้าเหลืองก็เคยพูดแล้ว จะมาพันกันจนกระทั่งไม่มองเห็นตัวคนก็ได้ผ้าเหลืองนี่ แปลกประหลาดอัศจรรย์อะไร ถ้าเจ้าของไม่ทำตัวเจ้าของให้เป็นของอัศจรรย์ด้วยอรรถด้วยธรรมของพระพุทธเจ้า อันนี้เป็นเครื่องประกาศให้โลกทราบเท่านั้น ให้ตัวเองทราบเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องวิเศษวิโสตามความมุ่งหมายของธรรมที่ท่านสอนไว้ ความวิเศษวิโสก็คือธรรมภายในใจของผู้ปฏิบัติได้มากน้อยนั่นแหละเป็นความวิเศษ ทำให้มันจริงมันจัง

สงบเย็นก็เคยได้พูดให้ฟัง เราไปอยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์มั่น ท่านก็เคยพูด เราอัศจรรย์จนน้ำตาร่วง พอท่านพูดเรื่องไปอยู่ที่ถ้ำสาริกา เหตุที่จะเป็นก็นั่นละท่านก็จนตรอก ท่านถึงได้เหตุได้ผล ท่านเอาตัวรอดได้เวลาจนตรอก นั่นฟังซิ สติปัญญาคนเราเกิดได้มีได้ในขณะที่จำเป็น ไม่ใช่จะโง่อยู่ตลอดเวลา เมื่อถึงคราวจำเป็นแล้ว **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** มาเองเป็นเอง เพราะไม่มีใครที่จะพึ่งจะอาศัย อยู่ก็อยู่คนเดียวด้วย แล้วจะไปหวังพึ่งใคร สิ่งเหล่านี้ไม่มีใครที่จะมาถอดมาถอนมาช่วยหยิบยกออกได้ละความทุกข์ที่เต็มอยู่ในธาตุในขันธ์ในจิตในใจ ถ้าไม่ใช่เราเป็นผู้พิจารณาเพื่อหลบหลีกปลีกตัวให้เอาตัวรอดไปได้ มันก็มีเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** ก็มาเอง

ท่านพูดให้ฟัง โอ๋ อัศจรรย์นี่นะ ท่านเจ็บบิด ให้ปวดหนัก เป็นอยู่เรื่อยถ่ายเรื่อย เอายาอะไรมากินก็แล้ว เอาอะไรมากินก็แล้ว สุดท้ายท่านว่าโยนยาเข้าป่าไปหมด เป็นยังไงก็เป็นเถอะ เกิดมาก็ไม่ได้เกิดกับหยูกกับยา ท่านว่างั้น มันก็เป็นอยู่ในธาตุในขันธ์เอา จะเป็นก็เป็น จะตายก็ตาย วันนี้จะเอากันให้เต็มที่ ก็เอาเลย กำหนดพิจารณาลงเรื่อย ๆ ๆ เวลามันจนตรอกทุกข์ก็บีบเข้ามา ๆ สติปัญญาก็บีบกันลงไปในตรงนั้น ทีนี้ก็รู้ละซิ พอจิตลงพรึบยังงี้ โอ๋ โลกธาตุนี้หมดท่านว่า คือหมดในความรู้สึก ไม่มีอะไรเลย เห็นแต่ความแปลกประหลาดอัศจรรย์อยู่กับความรู้นี้อันเดียวเท่านั้น ประหนึ่งว่าครอบไปหมดโลกธาตุนี้ มีแต่ความรู้นี้อันเดียวเท่านั้น พอจิตถอนขึ้นมาโรคหายหมด นั่นฟังซิท่านพูด เราก็อัศจรรย์ตอนที่จ้าวป่าเขาจะมาฆ่ามาทำลายท่าน แบกเหล็กทั้งท่อนมานี่ก็เหมือนกัน อย่างที่เขียนไว้ในประวัติของท่าน คือนิสัยท่านในความรู้แปลก ๆ ต่าง ๆ ท่านเป็นมาตั้งแต่ต้นแล้วเรื่อยมา นั่นแหละตามนิสัย เพราะฉะนั้นท่านถึงชำนาญมาก

บทเวลามาเป็นเราก็เป็นละซิที่นี่ ก็อัศจรรย์เหมือนกัน ผมเป็นอยู่ที่หนองผือนั่นพิจารณาร่างกายนี้ แต่ไม่ถึงกับขั้นที่ว่าทุกข์มีมากนะ พิจารณาทางร่างกายธรรมดา ๆ นี้มันก็ลงกันอย่างนั้นเหมือนกัน หมดเลย เวิ้งว้างไปหมด เป็นชั่วโมง ๆ นะเป็นยังงั้นน่ะ เวลาจิตถอนขึ้นมาแล้วกำหนดดูอะไรมันว่างไปหมดนะ นั่นละผลที่ยังเหลืออยู่จากจิตที่ลงในขณะนั้น ถอนขึ้นมาแล้วใช้ความคิดก็คิดได้ แต่พอคิดแย็บมันดับไปเสีย กำหนดดูอะไรก็ไม่เห็น ดูกุฏินั้นกุฏินี้ ดูต้นไม้ในวัดก็ไม่เห็น มันว่างไปหมดเลย อันนี้ก็อัศจรรย์เกินคาดเหมือนกัน เป็นประเภทหนึ่ง

ไอ้ส่วนที่มันอัศจรรย์ในเรื่องต่อสู้กับทุกขเวทนาดังที่กล่าวแล้วนั้น ที่จำพรรษาบ้านนามนนั้นก็รู้ว่าเป็น อย่างนั้นก็เป็น มันได้เป็นและได้เห็นนี้มันพูดได้ เป็นกับเจ้าของรู้กันกับเจ้าของทำไมพูดไม่ได้ ธรรมเป็น **ปจฺจตฺตं** รู้จำเพาะเจ้าของแท้ ๆ **สนฺทิฏฺฐิโก** เป็นสิ่งที่จะรู้ได้พูดได้ ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มตามความจริงนั้นก็ตาม ก็อาศัยความจริงนั้นนำออกมาพูดได้ คือวาดออกเป็นภาพเป็นพจน์ก็ยังได้ ถึงไม่ตรงกับความจริงนั้นก็ตาม ก็ยังพอเป็นกรุยหมายป้ายทางได้สำหรับผู้ฟังเพื่อยึดเอาเป็นคติ จึงได้กล้าพูดว่าใจนี้พิสดารมากหนา ไม่กล้าพูดยังไงก็มันเป็นให้เห็นนี่ เป็นให้เห็นอยู่แท้ ๆ อะไรจะไปพิสดารยิ่งกว่าใจ เราจะไปคาดใจคาดไม่ถูกทั้งนั้นแหละ คาดก็ผิดไปทั้งเพ

ใจที่ได้รับการฝึกฝนได้รับการทรมานชำระซักฟอกออก ในสิ่งที่อยู่ในกรอบหรือในข่ายแห่งความคาดเอาออกให้หมดเสียที่นี่ อันนี้แหละพาให้คาดให้หมาย ถูกก็ถูกตามอำนาจของอันนี้เอง ไม่ได้ถูกตามอำนาจของธรรม อันนี้ใครคาดก็คาดได้เพราะกิเลสพาคาด กิเลสพาด้นพาเดา ผิดถูกมันก็ไม่ไปจับพิรุธกิเลสนี่ เพราะกิเลสไม่ให้จับ มันกล่อมให้หมด ผิดขนาดไหนมันก็ไม่ยอมรับว่าถูกอยู่นั่นละ ถูกตามเรื่องของกิเลสนะ

ไม่ใช่ถูกตามเรื่องของความจริง แล้วใครจะไปเห็นโทษของมันได้ เมื่อไม่มีสิ่งที่จะจับโทษมันได้ คือไม่มีความรู้ที่จะเหนือมันพอจะจับโทษจับพิรุธมันได้ เราจะเห็นโทษเห็นพิรุธของมันได้พอจะถอยตัวออกห่างได้ยังไง

แต่เมื่อธรรมจับเข้าไป ๆ น่ะซิ มันเห็นนี่มันรู้นี่ รู้ไปตรงไหนกิเลสพังออก ๆ เอ้า ๆ ให้มันเต็มที่เต็มแดนพังเสียจนหมด เอ้า คาดซิคาดจิตดวงนี้น่ะ มันจะคาดได้ยังไง อะไรจะพิสดารเกินคาดเท่าจิต อะไรจะอัศจรรย์เกินคาดเท่าจิต ในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรที่จะเป็นของพิสดาร เป็นของที่ประเสริฐเลิศเลอยิ่งกว่าจิต พูดได้เต็มปากตรงนี้ แต่จะไปคาดได้ยังงั้นยังงี้คาดไม่ได้ทั้งนั้นแหละ ไม่มีอะไรมาคาดแล้ว เมื่อถึงหลักธรรมชาติแล้วคาดไม่ได้ สิ่งที่คาดคือเรื่องของกิเลสมันคาด พาคาดอย่างนั้นคาดอย่างนี้ กิเลสก็พังไปเสียจะเอาอะไรมาคาด

โลกจะว่ามีก็ว่า มันแย็บออกไปว่ามีอันนั้นมีอันนี้ ไอ้นั่นต้นไม้ นี่ภูเขา นั้นดินฟ้าอากาศ ก็ว่ากันไปตามเรื่องที่เราเคยรู้เคยเห็น แต่อย่าลืมหนาว่าจิตนี้เป็นผู้ไปให้ความหมาย เป็นผู้แย็บออกไปว่านั้นเป็นนั้น นี้เป็นนี้ ธรรมชาติอันแท้จริงแล้วสิ่งเหล่านั้นเขาว่าเขาเป็นยังไง เขาไม่ได้ว่าเขาเป็นอะไร มีหรือไม่มีเขาก็จริงของเขาอย่างนั้น เช่นว่าศาลาที่เรานั่งอยู่เวลานี้ คำว่า “มี” เขารู้ความหมายของเขาไหมว่าเขามี มันก็เหมือนไม่มีนั่นเองถ้าจิตไม่ไปให้ความหมายเสียอย่างเดียว นี่พอจิตหมดเรื่องใส่ร้ายป้ายสีสิ่งนั้นสิ่งนี้ เที่ยวยกนั้นยอนี่เหยียบนั้นหมดไปจากจิตแล้ว ก็ต่างอันต่างจริง ถ้ามีแต่ความรู้ล้วน ๆ อยู่ภายในตัวไม่แย็บออกไปแล้วมันก็เหมือนโลกไม่มี แน่ะ มีอะไร

หลงก็หลงสิ่งที่เจ้าของสำคัญว่ามีว่าเป็นว่าดีว่าชั่ว เมื่อเจ้าของไม่ไปสำคัญก็ไม่มีปัญหาอะไร ตอนที่มันสำคัญก็แก้เข้ามาตามลำดับลำดา จนกระทั่งถึงหมดไม่มีอะไรเหลือ ความสำคัญก็มาหลอกไม่ได้ เช่นอย่างสัญญาในขันธ์นี้มันก็มีของมัน แต่ไม่มีอะไรที่จะไปหลอกให้หลงน่ะซิ กิเลสตัวหลอกมันตายหมดแล้ว ยังแต่ขันธ์ล้วน ๆ หลอกใครที่ไหน ขันธ์ล้วน ๆ ไม่เคยหลอกใคร มีแต่กิเลสราคะเอาขันธ์มาเป็นเครื่องมือหลอก

ขั้นสมถะก็สงบให้เห็นจากภาคปฏิบัตินี้แหละ ขั้นปัญญายิ่งพิสดาร ยิ่งถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้นแล้วไม่ต้องพูด พ้นที่ไหน ถามหาอะไรพระนิพพาน มันถูกบีบถูกบังคับอยู่ตรงไหน ทุกข์มันทุกข์อยู่ตรงไหน ก็ทุกข์อยู่ตรงที่ถูกบีบถูกบังคับ ผู้ถูกบีบถูกบังคับก็คือใจ เมื่อได้เปิดสิ่งเหล่านี้ออกหมด ถอดถอนออกหมดไม่มีอะไรบังคับแล้วเป็นอิสระเต็มตัว เป็นความรู้ในหลักธรรมชาติ ไม่ใช่ความรู้เจือปนไปด้วยความเสกสรรปั้นยอ แทรกซึมไปด้วยยาพิษทั้งหลายเหมือนแต่ก่อน แต่เป็นความรู้ล้วน ๆ เป็นความรู้ในหลักธรรมชาติ ความรู้นี้จึงพูดไม่ถูก

ที่เรารู้ ๆ เด่น ๆ อะไร ๆ อย่างนี้มันเป็นอีกอันหนึ่ง ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่อยู่ในขั้นสมมุติ ๆ เช่น เสียงมากระทบก็ได้ยิน แย็บขึ้นปรากฏนี่ ความรู้อันนี้เป็นความรู้ในวงไตรลักษณ์เท่านั้นแหละ เพราะมันเป็นสมมุติ ได้เห็นได้ยินได้สัมผัสสัมพันธ์อะไรแบบนี้ เป็นเรื่องความรู้ที่อยู่ในวงของสมมุติ เพราะสิ่งเหล่านั้นก็เป็นสิ่งสมมุติ ธรรมชาติที่รู้รับกันนี้ก็เป็นสิ่งสมมุติ และนอกจากนี้แล้วเป็นยังไง นั่นพูดไม่ถูก เพราะไม่ใช่สิ่งเหล่านี้

อย่างที่ว่าผู้ที่ยังนอนหลับอยู่แล้วไม่ใช่พระอรหันต์ ดังที่พูดวันประชุมคราวที่แล้วนั่น มันเคยเห็นอรหันต์อะไร อยากจะยกตัวขึ้นมาให้เด่นให้ดังแล้วเหยียบหัวตัวเองมาไม่รู้ และพาทำผู้อื่นเสียไปอีกมากมาย ก็ให้รู้เรื่องเสียก่อนซิ พระอรหันต์ท่านนอนหลับหรือไม่หลับก็ให้รู้ซิ **ชาคร ๆ** ที่ว่าพระอรหันต์ท่านตื่น อะไรของท่านตื่นก็ให้เห็นในตัวเองซิ อะไรหลับอะไรพัก เรื่องธาตุเรื่องขันธ์ก็ให้รู้ซิ ถ้าลงมันรู้ได้ทั้งสองนี้แล้วมันไม่ได้สงสัยแหละ ต่างคนต่างรู้ว่าธาตุขันธ์มันพักตัวหรือว่าหลับ หลับยังไงหลับ คนมีกิเลสหลับเป็นยังไง คนไม่มีกิเลสหลับเป็นยังไง จะสงสัยที่ไหน เพราะความมีกิเลสเราก็เคยมีกิเลส เราหลับด้วยความมีกิเลสของเราในธาตุในขันธ์ของเราเราก็เคยหลับ หลับด้วยทั้งที่ไม่มีกิเลสภายในใจก็รู้อยู่แล้วประจักษ์ใจอยู่แล้วแล้วจะสงสัยอะไร ไอ้นี่พูดก็อย่างว่าน่ะซี พอฟ้ากระหึ่ม ๆ โอ้โห คิดถึงกรุงเทพว่ะ เคยเห็นไหมกรุงเทพ เคยได้ยินแต่เขาว่า นั่น ไม่เคยเห็นกรุงเทพแต่คิดถึงกรุงเทพพอได้ยินฟ้ากระหึ่ม ๆ

นี่แหละที่ว่าพระอรหันต์ถ้ายังมีนอนหลับอยู่แล้วนั่นไม่ใช่พระอรหันต์ ผู้ที่ว่าไม่ใช่พระอรหันต์นั้นคือคนประเภทไรไม่ดูตัวเองบ้าง มันโง่หรือมันฉลาดไปถึงไหนแล้วนี่ดูบ้างซิ ปฏิบัติเข้าไปแล้วมันก็รู้เอง เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เป็นเรื่องของสมมุติ แม้แต่รถยนต์เขายังพักเครื่อง เวลาติดเครื่องไป รถยนต์มันมีวิญญาณเหรอ มันไม่เห็นมีวิญญาณแต่เวลาติดเครื่องทำไมมันยังติด ดังปึ้ง ๆ ๆ เห็นไหมล่ะ มันเอาวิญญาณมาจากไหนมันยังดังของมันได้ มันยังดับของมันได้เวลาคนให้ดับ ผู้ขับก็เป็นอีกผู้หนึ่ง นั่น ติดเครื่องอยู่ผู้ขับยังนอนหลับได้สบายอยู่ในรถนั่น ถ้าจะหลับนะ **ชาครธรรม**นี้ไม่ได้อยู่ในวิสัยที่จะมาวิพากษ์วิจารณ์กัน **ชาครธรรม**ของพระอรหันต์คือจิตที่บริสุทธิ์นั้นเอามาวิพากษ์วิจารณ์ได้ยังไง ความรู้กิเลสบีบหัวอยู่ตลอดเวลาจะไปวิพากษ์วิจารณ์ **ชาคร**ของพระอรหันต์ ไม่ละอายตัวเองบ้างเหรอ หรือยังว่าตัวเองภูมิฐาน ตัวเองมีความรู้ความฉลาด ขายตัวเองไปเท่าไรแล้ว

อันนั้นมันอยู่ในอำนาจของขันธ์เมื่อไร แม้จะอยู่ด้วยกันก็ไม่อยู่ในอำนาจของขันธ์ ธรรมชาตินั้นเป็นธรรมชาตินั้น ที่เรียกว่า **ชาคร ๆ** ผู้ตื่นอยู่ก็หมายถึงธรรมชาตินั้นน่ะไม่ได้คุ้นกับอะไรเลย เป็นของตัวเองอยู่เช่นนั้น เรื่องธาตุเรื่องขันธ์จะระงับดับไป

เมื่อไร คือความรู้ที่จะมารับอันนี้มันก็ดับไปหมด การรับรูป รับเสียง รับกลิ่น รับรส ในขณะที่ขันธ์พัก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ตาก็พัก ความรู้ที่จะเดินผ่านทางสายตานี้ก็พัก ทางหูก็พัก พักไปหมดเวลานั้นไม่ออกมารู้มารับมาแสดงสมมุติ หลับ ถ้าความรู้ประเภทนี้กระดิกตัวขึ้นมาก็รับทราบไปหมด ก็ตื่น

คำที่ว่าความรู้นี้พักตัว ความรู้นี้พูดง่าย ๆ ว่าความรู้นี้เกิดขึ้น ความรู้นี้ดับไป มันเป็น **ชาคร** เมื่อไร นั่น เกิดขึ้นแล้วดับไปเป็นวิมุตติเมื่อไร นั่นฟังซิ ธรรมชาตินั้นไม่ได้มีอันนี้เข้าไปเกี่ยวข้องเลย พิจารณาเข้าไปซิถ้าอยากจะรู้ แต่ท่านผู้รู้จริง ๆ ท่านไม่ได้มาพูดอย่างนั้นแหละ ไม่ประกาศขายโง่ตัวเอง ใครที่ว่าเป็นอรหันต์แล้วยังนอนหลับอยู่นั้นไม่ใช่พระอรหันต์ อยากจะให้เขาพูดว่าคนที่ไปหาทำนายได้อย่างนั้นแหละคือจอมอรหันต์ อยากให้เขาว่าอย่างนั้นเหรอ จอมอรหันต์หลับตาพูด เราอยากพูดอย่างนั้นละ

โง่แสนโง่ก็ตาม เราอยากจะพูดสนุก ๆ คนหลับตาพูด อวดทั้งหลับตา ธรรมดาคนตาบอดมักขี้คุยนะ คนโง่มันชอบคุยโม้โอ้อวดเก่ง คนโง่ทำตัวเป็นผู้ฉลาดมันก็น่าหัวเราะมันน่าหมั่นไส้ คนฉลาดทำตัวเป็นคนโง่ซิ โอ้โห จับได้เมื่อไร มันผิดกันนะ คนฉลาดทำตัวเป็นคนโง่นี่จับไม่ได้ง่าย ๆ ถ้าคนโง่ทำตัวเป็นคนฉลาด โห พอแย็บออกก็รู้ทันที อย่างอาการที่พูดอยู่เวลานี้ อย่างเช่นเป็นพระอรหันต์แล้วยังนอนหลับได้อยู่นั้นคือไม่ใช่พระอรหันต์ นี่ก็คือมันโง่จะตายนี่ มันอวดฉลาดมันก็ขายโง่เต็มเปาล่ะซิ

อย่างพระอรหันต์ท่านนอนท่านไม่เห็นตื่นท่าน ฟังซิ พระอรหันต์ท่านหลับก็ดี ท่านตื่นก็ดี ท่านไม่เห็นตื่นท่าน เราไปตื่นอะไร เป็นบ้ากับเราทั้ง ๆ ที่เราก็ไม่ได้เป็นอรหันต์อรแห็นอะไร จะอวดตัวเองทำไมถ้าไม่ใช่แบบตาบอดชนต้นไม้แล้วยังอวดดีว่าเฮ้ย สมหวังแล้ววันนี้ สมเจตนากูแล้วที่กูพยายามจะโดนมันตั้งแต่เมื่อวานนี้ไม้ต้นนี้น่ะ วันนี้สมใจเสียแล้ว ล้มลงไปแล้วยังหันหน้าไปโน้น หันหลังให้ต้นไม้ต้นนั้นอีก วันนี้สมหวังแล้ว สมหวังน่ะซิหน้าผากมันแตก ยังไม่มองดูต้นไม้ตัวที่สมหวังด้วยนะ ยังมองไปโน้น หันหลังให้ต้นไม้อีก ยังไม่เห็นอีก นี่มันแบบเดียวกันแหละ มันไม่ได้ว่าตัวโง่ ไม่ว่าตัวตาบอดเลย นั่นคนโง่ คนฉลาดนั้นผิดกัน คนฉลาดทำตัวเป็นคนโง่ โอ้โห จับไม่ได้แนบเนียนมาก ถึงสถานที่โง่ก็โง่ไปเสีย ถึงสถานที่ฉลาดเหตุการณ์หากบอกเอง เป็นไปในหลักธรรมชาติของท่านเอง ของเขาเองคนคนนั้น มันผิดกันอย่างนี้

ให้พากันตั้งหน้าตั้งตา ในวาระที่เข้าพรรษาเป็นวาระที่ไม่ค่อยมีการมีงาน เราระวังมากที่สุดเรื่องการงานที่จะเข้ามาทำลายวงปฏิบัติคือจิตตภาวนา เราถืองานนี้เป็นสำคัญมากสำหรับพระปฏิบัติของเรา ไม่เห็นงานอื่นใดเป็นของสำคัญยิ่งกว่างานนี้ การทำอะไรก็ตามหากมีความจำเป็นจะจัดจะทำก็ทำ ต้องมีกฎมีเกณฑ์เอาไว้ไม่ให้พร่ำเพรื่อไม่ให้เป็นบ้าไปกับงานนั้น เพราะเรื่องของกิเลสมันพาให้ออกง่าย ๆ นี่ เรื่องเหล่านี้ให้

ระวังให้มากเพราะมันมาแทรกแซงเสมอ มันชอบฉลาด หาเรื่องมายุ่งหาเรื่องทำลายอยู่เรื่อย ไม่มองดูหัวหน้าเลย บทเวลามันจะฉลาดถูกกิเลสลากจมูกไป ยังไม่รู้ว่าถูกกิเลสลากจมูก มันยิ่งอวดรู้อวดฉลาดไปเรื่อย นั่นละกิเลสมันผลักมันดันออกไปยังไม่รู้ ทำอะไรมักเลยเถิด ๆ ก็กิเลสมันเคยพอดีเมื่อไร มันเลยเถิดอยู่ตลอด ทำไมมันจะไม่ลากคนไปให้เลยเถิด ถ้าธรรมแล้วมีความพอดี พอดี ๆ อะไรเหมาะสมไม่เหมาะสม ธรรมจะกะระยะให้เหมาะเลย

เอาละ วันนี้พูดเท่านี้

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

อินทรีย์ ๕

ธาตุขันธ์เป็นเรื่องของสมมุติ ที่ต้องหมุนไปตามหลักแห่งธรรมชาติที่ธรรมท่านสอนไว้ว่า **อนิจฺจ์ ทุกฺข์ อนตฺตา** ฉะนั้นการมาศึกษาจึงไม่ควรนิ่งนอนใจในขณะที่ควรจะเป็นไปได้ ด้วยการประพฤติปฏิบัติและการศึกษาอบรมจากครูจากอาจารย์ เพราะสิ่งเหล่านี้เคยผิดหวังมาหลายครั้งหลายหนแล้ว สำหรับผู้หวังพึ่งพิงครูอาจารย์ เดี๋ยวองค์นั้นผ่านไปองค์นี้ผ่านไปอยู่เรื่อย ๆ ไม่มีการหยุดยั้ง แม้ตัวของเราเองก็จะต้องผ่านไปเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่มีอะไรจะเหนือกว่ากันไปเลย เมื่อมีโอกาสดังที่ได้ประพฤติปฏิบัติศึกษาอบรมจากครูจากอาจารย์อยู่ ก็ควรจะตักตวงให้พอเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นสารคุณเป็นที่ยึดเหนี่ยวภายในใจของตนได้เป็นอย่างน้อย มากกว่านั้นก็ให้ปล่อยภายนอกโดยหลักธรรมชาติ เพราะความเพียงพอทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว การได้เห็นได้ยินได้ฟัง การศึกษาอบรมเพื่ออรรถเพื่อธรรม เพื่อถอดถอนสิ่งที่เป็นภัยก็หมดไป ๆ เพราะธรรมเป็นสิ่งที่ทำจิตใจให้มีความอิ่มพอได้โดยลำดับ จนกระทั่งถึงความพอตัว

ท่านผู้ใดปฏิบัติดีก็เป็นเรื่องของท่าน การปฏิบัติดีที่สำคัญก็คือเรื่องของเราความชั่วอยู่ในใจในตัวของผู้ใดก็ไม่สำคัญยิ่งกว่าที่เป็นเสี้ยนเป็นหนามทิ่มแทงหัวใจอยู่ในตัวของเรา เพราะฉะนั้นการประพฤติปฏิบัติจึงไม่เห็นสิ่งใดเป็นสิ่งที่หนักแน่น เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการประพฤติปฏิบัติ เพื่อกำจัดเสี้ยนหนามหรือแหลมหลาวที่ทิ่มแทงอยู่ภายในใจตลอดมานี้ให้หมดสิ้นไปโดยลำดับด้วยความเห็นภัย นี่เป็นความถูกต้องชอบธรรม

ท่านทั้งหลายมาอยู่ที่นี่ผมก็เคยได้พูดไม่รู้กี่ครั้งกี่หนแล้ว ผมรับนี้ไม่ใช่รับด้วยอำนาจวาสนาบุญญาภิสมภารว่ามีกว้างมีขวางมีลึกมีซึ้งอะไร สำหรับตัวของผมเองไม่ได้มีความรู้สึกอย่างนั้นเลย อยู่ปกติธรรมดา ๆ ตามสภาพของเจ้าของ แต่ที่รับก็เพราะความเห็นใจความสงสาร ได้แยกแยะจิตใจของตนออกเทียบเคียงกับหมู่เพื่อนที่มาศึกษาอบรมเกี่ยวกับเรื่องครูเรื่องอาจารย์ ผู้ให้คำแนะนำสั่งสอนเป็นที่แน่ใจเป็นที่ลงใจทั้งการได้เห็นได้ยินได้ฟัง การพิจารณาไตร่ตรองตามไม่ขัดแย้งต่อจิตใจ เพราะสิ่งที่ได้เห็นได้ยินได้ฟังนั้นไม่ขัดแย้งต่อธรรมต่อวินัย

การที่เสาะแสวงหาครูหาอาจารย์ที่เป็นที่แน่ใจ และปรากฏเป็นความอบอุ่นขึ้นมาภายในตนนั้นเป็นสิ่งที่หาได้ยาก เสาะแสวงเสียแทบล้มแทบตาย ดีไม่ดีไม่เจอ เลยล้มเหลวไปเฉย ๆ ต่อหน้าต่อตาเรา เพราะสิ่งตอบแทนความมุ่งหวังของเราความมุ่งหมายของเรามันไม่มี ถึงมีเราก็ไม่พบไม่เจอท่านเสีย ผลประโยชน์นี้ก็ล้มเหลวไปได้ ดัง

ที่ผมได้เคยพูดเสมอว่า เสาะแสวงหาครูหาอาจารย์นั้นผมน่ะเสาะแสวงหามากต่อมาก เพราะเราไม่ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้อย่างธรรมดา ๆ แม้จะตัวเท่าหนูนี้ก็ตาม การตั้งความมุ่งหมายไว้ภายในใจนี้ตั้งไว้อย่างสูงสุดทีเดียว คือวิมุตติหลุดพ้นเท่านั้น

ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้เห็นได้ยินตามพระประวัติของพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายที่ท่านดำเนิน เขียนไว้ตามตำรับตำรา เมื่ออ่านแล้วเกิดความซึ้งใจ ความรู้สึกในตอนก่อนบวชหรือตอนต้นบวชก็ค่อยจางไป ๆ จนกลายเป็นความล้มไปหมดในความรู้สึกเหล่านั้น แล้วมีความหนักแน่นต่อผลที่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านได้รู้ได้เห็น ท่านได้รับมาประกาศสอนโลก แม้เรียนหนังสือก็เรียนด้วยความมั่นใจที่จะออกปฏิบัติโดยถ่ายเดียวเท่านั้น นี่ละเป็นเหตุให้ตั้งความมุ่งหมายไว้อย่างสูงสุด

การตั้งความมุ่งหมายไว้อย่างสูงสุด เหตุใดการเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์ หรือการประพฤติปฏิบัติจะไปทำแบบสุ่มสี่สุ่มห้าลุ่ม ๆ ดอน ๆ เป็นไปไม่ได้ เข้ากันไม่ได้กับเจตนาเช่นนั้น จึงต้องเสาะแสวงหาจริง ๆ ถ้าไม่สนิทใจก็ไม่อยู่ จนกระทั่งถึงพ่อแม่ครูบาอาจารย์มั่นเรา ทั้ง ๆ ที่ก็ร่ำลือว่าท่านนี่เอาจริงเอาจังเด็ดเดี่ยว ดุด่าว่ากล่าวไม่มีใครเสมอ พูดง่าย ๆ ไม่มีใครเหมือน ทั้งอุบายการแนะนำสั่งสอน ทั้งการประพฤติปฏิบัติ ทั้งความรู้ภายในใจท่าน ไม่มีใครเหมือนเท่าที่ได้ทราบมา จึงได้มุ่งมั่นที่จะให้ได้พบได้เห็นท่านให้สมใจที่มุ่งอย่างแรงกล้านี้

เมื่อไปถึงท่านแล้วก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ความคาดความหมายตามที่เคยได้ยินได้ฟังมานั้นไม่ผิดเพี้ยนกันเลยแม้แต่น้อย จึงเป็นที่ประทับใจตั้งแต่ขณะที่ได้ยินทีแรกเรื่อยไป เพราะศึกษาอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะทางหูทางตา ได้ยินได้ฟังได้เห็นนำมาคิดมาไตร่ตรองทั้งนั้น เป็นที่แน่ใจลงใจได้ทุกระยะ ๆ หาที่จะคัดค้านต้านทานไม่ได้ แม้กิเลสจะมีเต็มหัวใจ แต่ความมุ่งหวังต่อธรรมก็มีเต็มหัวใจเช่นเดียวกัน จึงมีน้ำหนักไปตามความจริงที่หาที่ค้านไม่ได้นั้น

จนกระทั่งท่านได้ลุล่วงไป บรรดาพระเณรทั้งหลายระส่ำระสายวุ่นวายกัน แทบจะพูดได้ว่าเป็นประวัติการณ์ของพระธุดงคกรรมฐานสายท่านอาจารย์มั่นนี้ก็ได้ เพราะขาดที่พึ่ง ขาดหลักใจ ขาดร่มโพธิ์ร่มไทร ทั้ง ๆ ที่ธรรมของพระพุทธเจ้าก็มีอยู่ แต่เมื่อยังต้องพึ่งพิงอิงอาศัยครูอาจารย์แล้ว ครูอาจารย์จึงเป็นเรื่องสำคัญอยู่มากภายในจิตใจ เวลาท่านพลัดพรากจากไปสิ่งที่เคยได้เห็นก็จะไม่ได้เห็น สิ่งที่เคยได้ยินไม่ได้ยิน สิ่งที่เคยให้ความอบอุ่นแก่เราซึ่งท่านเป็นเหมือนร่มโพธิ์ร่มไทร ก็ประหนึ่งว่าขาดสะบั้นลงไปหมด ราวกับว่าศาสนธรรมนี้ไม่มีเลย ทั้ง ๆ ที่ความแน่ใจอันหนึ่งก็ไม่ได้คลาดเคลื่อนแม้นิดเดียวว่า ศาสนธรรมหาได้เคลื่อนย้ายจากความจริงไปไม่ แต่เพราะความติดพัน

ความเคารพความเลื่อมใสในองค์ท่าน เป็นองค์ปัจจุบันที่ได้เห็นอยู่ประจักษ์ตาเรานี้ได้ล่วงลับไป จึงเป็นเหมือนฟ้าดินถล่ม

พระเณรก็แตกกระจัดกระจายกันไป กว่าจะเกาะกันได้ก็ ๔ ปี ๕ ปี อย่างหลวงปู่ขาววัดถ้ำ ๔ ปี ๕ ปี ท่านถึงได้มาอยู่วัดถ้ำกลองเพล แต่ก่อนท่านก็อยู่ตามป่าทางอำเภอสว่าง หมู่เพื่อนก็เข้าท่านไม่ค่อยติด ครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็แยกย้ายกันไป อย่างหลวงปู่อ่อนก็มาอยู่ที่หนองบัวบาน ทีแรกก็ไปอำเภอกุมภวา แล้วก็โยกย้ายมานี้ เราเองก็ระเหเร่ร่อนไปตามประสีประสาของเราแล้วก็ได้มาอยู่ที่นี่ ท่านอาจารย์ฝั้นก็อยู่ที่อำเภอพรรณา บรรดาพระเณรทั้งหลายก็ได้เกาะได้อาศัยท่านเรื่อยมา

นี่แหละเรื่องครูบาอาจารย์ที่เป็นที่เคารพเลื่อมใสล่วงลับไปแต่ละองค์ ๆ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ขาดประโยชน์ของผู้หวังพึ่งพิงเป็นอย่างมากทีเดียว จึงขอให้ทุกท่านได้ทำความสำนึกหรือรู้สึกไว้เสมอว่า สิ่งที่กล่าวเหล่านี้จะกระทบกระเทือนใจเราในวันใดวันหนึ่งไม่สงสัย สิ่งเหล่านี้เราจะต้องพบต้องเจอ ในขณะที่ได้อยู่ได้ประพฤติปฏิบัติจึงควรตั้งอกตั้งใจเอาให้จริงให้จังทุกอย่าง การประพฤติปฏิบัติจะยากลำบากขนาดไหนให้พึงทราบว่าคือการต่อสู้ เช่นเดียวกับนักมวยเขาขึ้นต่อกรกันบนเวที ใครจะไปพักนอนหลับอยู่ในขณะที่กำลังชกต่อยกันอยู่นั้นมีเหรอ ความยากความลำบากในขณะนั้นเขาไม่ได้ถือเป็นอารมณ์ยิ่งกว่าความหวังชัยชนะโดยถ่ายเดียว

การประพฤติปฏิบัติ ถ้าเรามาคิดถึงแง่แห่งความลำบากลำบนเกี่ยวกับการต่อสู้กับฝ่ายต่ำ เราก็จะหาชัยชนะเป็นที่พึงพอใจไม่ได้ ให้คิดเสมอ และคำที่จะกล่าวเวลานี้ก็เคยกล่าวอยู่บ้างแล้วว่า ธรรมแท้นั้นไม่ได้ทำผู้หนึ่งผู้ใดให้ได้รับความลำบากลำบน ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ใน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เฉพาะที่เป็นธรรมซึ่งสอนโลกให้ถึงจุดที่ต้องการตามขั้นตามภูมิไปนั้น ไม่ได้มีอะไรที่จะมาก่อกวนทำลายสัตว์โลกให้ได้รับความกระเพื่อมหรือขุ่นมัว หรือได้รับความทุกข์มากน้อย อุบายทั้งหมดที่ทรงสอนนั้นสอนเพื่อแก้เพื่อถอดเพื่อถอน เพื่อการต่อสู้กับสิ่งที่เป็นภัยต่อธรรมซึ่งมีอยู่ในหัวใจของสัตว์โลกนี้แต่ละราย ๆ นั้นเป็นของสำคัญ ธรรมแท้ท่านไม่ได้มาทำความลำบากรำคาญให้แก่ผู้ใดเลย เราจึงควรนำมาติดมาฝังไว้ที่หัวใจเสมอว่า ธรรมไม่ได้เป็นข้าศึกอะไรต่อเรา กิเลสฝ่ายต่ำต่างหากที่เป็นข้าศึกต่อเรา

แม้การลำบากลำบนในการประพฤติปฏิบัติ ไม่ว่าจะรักษาศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ จนกระทั่งถึงเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาทุกท่าที่เราประกอบความพากเพียรมีแต่ท่าต่อสู้กับฝ่ายต่ำทั้งนั้น ไม่ได้ต่อสู้กับธรรมของพระพุทธเจ้า เพราะธรรมไม่ได้เป็นข้าศึกต่อผู้ใด สิ่งที่เคยเป็นข้าศึกซึ่งเป็นสิ่งที่ธรรมตำหนิติเตียนเท่านั้นที่เราได้รับความลำบาก ทั้งโดยปกติที่มันเหยียบย่ำทำลายจิตใจเรา ทั้งขณะที่ต่อสู้กัน

การประพฤติปฏิบัติประกอบความพากเพียรในอิริยาบถต่าง ๆ วิธีการต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการต่อสู้กับฝ่ายต่ำซึ่งเป็นความทุกข์ เพราะฝ่ายต่ำนั้นเป็นต้นเหตุทั้งเป็นผลเหยียบย่ำทำลายจิตใจ ทั้งเป็นเหตุที่จะให้เราได้ต่อสู้ หรือเราต่อสู้กับมันเพื่อถอดถอนมันออกก็เป็นความทุกข์ ธรรมแท้ไม่ได้ทำความทุกข์ให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเลย เราจึงอย่าให้กิเลสทั้งหลายมาคว้าเอาสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรของเราไปเป็นเครื่องมือ แล้วย้อนกลับมาทำลายเราเสียสิ้นโดยหาคุณค่าไม่ได้ในวงนักปฏิบัติ เรียกว่าเสียท่าอย่างแหลกอย่างเหลวอย่างเลวอย่างร้าย หาจุดที่หมายไม่ได้เลย

วันนี้จะอธิบายถึงเรื่องอินทรีย์ ๕ ซึ่งเป็นข้อเปรียบเทียบยักย้ายผันแปรระหว่างกิเลสกับธรรม ที่จะยื้อแย่งแข่งดีกัน นำธรรมเหล่านี้ออกไปใช้เป็นสมบัติของตนแล้วมาทำลายเราและมาส่งเสริมเรา ในอินทรีย์ ๕ นั้นคืออะไร ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

ศรัทธานั้นส่วนมาก แม้พระพุทธเจ้าจะประกาศสอนอยู่โต้ง ๆ เรื่อยมาก็ตามว่าศรัทธาคือความเชื่อ ท่านหมายถึงความเชื่อต่อเหตุต่อผลต่อความสัตย์ความจริง ท่านไม่ให้เชื่อตามความจอมปลอมอันเป็นเรื่องของกิเลสหลอกลวง แต่ใจเราหาได้ทราบไม่ว่า ศรัทธานี้ความเชื่อนี้ ได้ถูกกิเลสเอาไปขยำย่ำยีเสียจนแหลก ตัวเราหาทราบไม่แม้นิดเดียว ไม่ทราบ มันเชื่อความรู้ความเห็นความได้ยินได้ฟังอันเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ มานานเท่าไร แม้ขณะปฏิบัติอยู่เวลานี้มันก็เชื่ออยู่อย่างนั้นอย่างฝังใจ ที่เราไม่ทราบว่ามันฝังใจ ถ้าเราไม่เชื่อการเห็นการได้ยินอันจะให้เกิดความรักความชัง ความเกลียดความโกรธ เราจะไปสนใจฟังดูมันอะไร ฟังมันทำไม คิดเรื่องของมันทำไม

เรื่องของกิเลสก็ทราบว่าเป็นกิเลสแล้ว มันผลิตผลดีขึ้นมาให้เราได้รับความสุขความสบายที่ตรงไหนมันไม่มี แต่ใจก็เชื่อของมันอยู่อย่างนั้น ทั้ง ๆ ที่ธรรมฉุดลากขึ้นมาให้เชื่ออรรถเชื่อธรรมมันก็ไม่ยอม เหตุที่ไม่ยอมไม่ใช่เพราะเราตั้งใจแข็งกระด้างหรือต่อสู้ธรรม แต่เพราะเรื่องของกิเลสที่มีอำนาจอยู่ภายในใจ ครอบหัวใจอยู่มากพาให้ต่อสู้ธรรม หรือมันเสียเองเป็นผู้ต่อสู้ธรรม คัดค้านธรรม ลบล้างธรรม จึงเป็นการลบล้างความเชื่อของเราที่มีต่อธรรม ให้กลายเป็นความเชื่อต่อมันเสียทั้งสิ้นโดยเราไม่รู้สึกตัว นี่แหละศรัทธาความเชื่อกิเลสเอาไปใช้มันใช้อยู่อย่างนี้ แต่เราไม่รู้

อันใดที่เป็นเรื่องของกิเลสมันเชื่อได้ง่าย มันไหลไปเลย อยู่ปกติมันก็เป็นกระดาษซึมอยู่อย่างนั้นตลอด ยิ่งมีสิ่งมาสัมผัสสัมพันธ์ก็เหมือนกับเพิ่มเชื้อให้ไฟ มันจะแสดงเปลวขึ้นทันที เช่น ได้เห็นได้ยินเรื่องอะไรก็ตาม มันจะเพิ่มตัวของมันขึ้นไปความเชื่ออันนี้ นี่ศรัทธา เราฟังกันอย่างดาษดื่นว่าศรัทธาความเชื่อ หมายถึงเชื่อธรรมโดยถ่ายเดียว แต่เราลืมถึงเรื่องความเชื่อในฝ่ายธรรมนั้นถูกกิเลสเอาไปเป็นเครื่องมือ

ของมันมาสังหารเรา เราไม่ได้คิด จึงขอให้พากันคิดสะดุดใจ หากยังไม่ได้คิดก็ขอให้คิดเสียในวันนี้

วิริยะ มันหากเพียรอยู่โดยหลักธรรมชาติของกิเลสพาให้เพียร ให้พออกพอใจเพียรนำมาคิดมาอ่านไตร่ตรองอยู่เช่นนั้น มาเคล้ามาคลึงในอารมณ์ทั้งหลายที่ผ่านมานานเท่าไรก็ไม่เห็นว่าเป็นของเก่า เป็นของใหม่อยู่เรื่อย ๆ สด ๆ ร้อน ๆ ไม่มีสิ่งใดที่กิเลสผลิตขึ้นมาได้ผ่านพ้นไปแล้ว ว่านานเท่านั้นปีเท่านี้เดือน มันเป็นของสด ๆ ร้อน ๆ ให้เพียรคิดเพียรอ่านโดยเราก็ไม่รู้ว่าเราเพียร แต่หลักธรรมชาติของมันมันเป็นอัตโนมัติ เพียรไปในตัวของมัน เพราะกิเลสดีดเส้นบรรทัดไว้แล้ว บังคับให้เดินไปตามเส้นบรรทัด ผลักไสให้ไปตามนั้น นั่นเราก็ไม่รู้

สติ ก็เหมือนกัน มันระลึกไปในเรื่องของกิเลสเสียทั้งมวล เพราะกิเลสเอาไปใช้ทีนี้จะพูดย่อ ๆ เข้าไปโดยลำดับ ไม่ใช่คนบ้าคนที่ทำความชั่วช้าลามกทั้งหลาย ย่นเข้ามาถึงฝ่ายที่เบาบางกว่านั้นก็คนธรรมดาเรานี้ คิดชั่วได้สบาย ๆ พูดชั่วได้สบาย ๆ ถึงไม่ทำชั่วอย่างหนักก็ทำชั่วอย่างเบาได้อย่างสบาย ๆ เป็นคนขาดสติเมื่อไร คนไม่ได้ขาดสติมีสติ แต่สตินี้เป็นเครื่องมือของกิเลสไปแล้ว ทางหลักธรรมท่านไม่พูดว่าเป็นสติที่ชอบธรรม ไม่เรียกว่าสัมมาสติ มันเป็นมิจฉา ๆ มาเรื่อย เช่น ศรัทธาก็มิจฉาศรัทธา วิริยะก็เป็นมิจฉาไปด้วยกัน สติก็เป็นมิจฉาถ้าใช้ไปในทางกิเลส ท่านไม่นำมาพูดเฉย ๆ แต่หลักธรรมชาติ สิ่งใดที่ผิดจากธรรมเป็นมิจฉาได้ทั้งนั้น แต่มันเป็นสัมมาของกิเลสนั้นซิเราก็เป็นตัวกิเลสทั้งตัว ใจทั้งดวงมีแต่กิเลสปกคลุมหุ้มห่อไว้เสียจนมิดไม่มองเห็นใจเลย มีแต่กิเลสออกทำงานทั้งภายในภายนอกเราจึงไม่ทราบ นี่ละหลักสำคัญ

สมาธิ ก็เหมือนกัน ถ้าเป็นเรื่องของโลกของสงสารเรื่องของกิเลสแล้วมันมั่นใจไม่ย่อหย่อนอ่อนข้อ ไม่กลัวเป็นกลัวตาย ลืมวันลืมคืนลืมปีลืมเดือน ลืมสังขารร่างกาย ลืมคุณงามความดีไปหมด เพลินไปตามนั่นละ มีความแน่นหนามั่นคงทางการขวนขวายเพื่อผลงานของกิเลส มันขวนขวายอยู่ตลอดเวลา เรียกว่าสมาธิในทางเหตุ กิเลสพาให้เป็น กิเลสพาให้หมุน กิเลสพาให้เสาะให้แสวงด้วยความพออกพอใจ ผลก็ปรากฏเป็นความฝังจมอยู่ภายในใจเหมือนไฟไหม้แกลบ อย่างน้อยก็เป็นเหมือนไฟไหม้กองแกลบมันสุมอยู่อย่างนั้น นั่นผลของกิเลสแสดงออกไป มันเหนียวแน่นมั่นคงมาก ไม่ได้วอกแวกคลอนแคลนเหมือนสมาธิธรรมที่เริ่มต้น เริ่มปรากฏในขั้นเริ่มแรก นี่แยกออกไปให้เป็นมิจฉา ที่ว่าให้เป็นสมาธิไปในทางของกิเลส

ปัญญา ความเฉลียวฉลาด คนชั่วเป็นคนโง่เมื่อไร กลอุบายพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงที่จะให้เป็นไปตามความชั่ว โดยที่เจ้าตัวว่าเป็นของดี เพื่อตัวเอง มันมีความเฉลียวฉลาดแหลมคมมาก เช่นอย่างนักล้วงกระเป๋า ดูซิ นักปล้นนักจี้นักคดนักโกงนัก

รีดนักไถ ล้วนแล้วแต่เป็นพวกฉลาดหากินทั้งนั้น นี่ปัญญามันไปทางนั้นเสีย เป็นเรื่องของกิเลสเอาไปใช้ พละ ๕ นี้กิเลสเอาไปทรงหมด เอาไปถลุงเสียหมด ด้วยพละ ๕ หรืออินทรีย์ ๕

พละ ก็แปลว่ากำลัง แปลออกแล้ว **อินทรีย์** ก็คือความเป็นใหญ่ ถ้าเรานำมาใช้ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจริง ๆ จะมีกิเลสตัวใดเล่าเหนืออำนาจของศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา นี้ไปได้ ต้องพังไปหมดไม่มีเหลือเลย

ศรัทธา เราเชื่อต่อมรรคผลนิพพาน มีความมุ่งมั่นมีความเชื่อมั่นต่อการกระทำของเรา เพื่อให้ทะลุปรุโปร่งไปถึงจุดที่หมายปลายทางได้แก่ความพ้นทุกข์ ถ้าลงศรัทธาได้หยั่งถึงขนาดนั้นแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะหมุนไปตามเลย วิริยะก็เหมือนกัน ตามกันไปเลย สติมันหากพอใจระลึกในหน้าที่การงานของตน เพื่อความถอดความถอน สมาธิอะไรจะมั่นคงยิ่งกว่าสมาธิทางด้านธรรมะ อยู่ที่ไหนก็มีความมั่นคงอยู่เช่นนั้น มีความมุ่งมั่นต่องานของตน นี่สมาธิในทางเหตุของการบำเพ็ญ เดินจงกรมก็มีพี่เลี้ยง ธรรมทั้งห้านี้เป็นพี่เลี้ยงของความเพียรอยู่ตลอดเวลา ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ สมาธิทั้งฝ่ายเหตุ สมาธิทั้งฝ่ายผล เป็นต้นเป็นลำกลมกลืนเป็นอันเดียวกันไป สาเหตุได้แก่การบำเพ็ญไม่หยุดไม่ถอย ไม่ลดละ ไม่อ่อนข้อย่อหย่อนกำลัง ผลก็คือความสงบเย็นใจปรากฏขึ้นมาเรื่อย ๆ

ปัญญานำออกใช้ อะไรจะแหลมคมยิ่งกว่าปัญญาในศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า ปัญญาที่โลกเอามาใช้ ที่ยังใช้กันอยู่ทั่วไปนี้เป็นปัญญาของกิเลส ไม่ใช่ปัญญาของธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ เวลาขุดค้นเวลาฟาดฟันกิเลสจะเอาปัญญาของกิเลสไปฆ่ากิเลสฆ่ากันไม่ได้ ฆ่ากันไม่ลง นอกจากเป็นมิตรเป็นสหาย หรือเป็นสิ่งที่ส่งเสริมกิเลสให้มีกำลัง มีความเฉลียวฉลาดมากขึ้นเท่านั้น ต้องเป็นปัญญาที่ผลิตขึ้นมาจากองค์สยัมภู คือผู้รู้จริงเห็นจริง รู้โดยลำพังพระองค์เอง ไม่ได้คิดไม่ได้ค้นหรือไม่ได้ไปศึกษาจากผู้หนึ่งผู้ใดมาเลย เป็นสิ่งที่พระองค์ทรงขุดค้นขึ้นมาโดยลำพังพระองค์เอง จึงเรียกว่าเป็นปัญญาธรรมล้วน ๆ แล้วสามารถปราบกิเลสให้ราบเรียบไปไม่มีสิ่งใดเหลือ นี่แหละปัญญาฆ่ากิเลส อะไรจะยิ่งกว่าปัญญา

ปัญญาของกิเลสเราก็เห็นกันทั่วโลกอยู่แล้ว ปัญญาของธรรมที่เป็นเครื่องฆ่ากิเลสเป็นปัญญาประเภทใด เอ้า ขุดค้นขึ้นมานักปฏิบัติเรา จะไม่นอกเหนือไปจากใจดวงนี้ ที่ว่า **สนฺทิฏฺฐิโก ๆ** จะได้ทราบประจักษ์ภายในใจว่า ปัญญาที่เป็นเครื่องฆ่ากิเลสคือปัญญาประเภทใด ไม่ใช่ปัญญาที่เราไปหยิบเอามาจากตำรับตำรา ไปฟังมาจากครูจากอาจารย์ นั้นเป็นเงื่อนหนึ่งของปัญญาหรือเงื่อนหนึ่งของธรรม เช่นเงื่อนหนึ่งของศรัทธา เงื่อนหนึ่งของสมาธิที่ท่านอธิบายไว้ เงื่อนหนึ่งของสติ เงื่อนหนึ่งของปัญญาเท่า

นั้น แต่เวลาจะเอามาเป็นสมบัติของตนจริง ๆ ศรัทธาก็เป็นขึ้นในตัวเอง วิริยะ สติ สมาธิ จนกระทั่งถึงปัญญา เป็นขึ้นภายในจิตซึ่งไม่เคยรู้เคยเห็นเคยเป็นเลย หากเป็นขึ้นมาโดยหลักธรรมชาติของธรรมเป็นผู้ผลิตผู้ค้นขึ้นมา ผิดแปลกกับเรื่องของโลกเป็นไหน ๆ

เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้ปฏิบัติ โดยอาศัยหลักธรรมที่ท่านสอนไว้นั้นมาเป็นปากเป็นทาง แล้วให้คุ้ยเขี่ยขุดค้นขึ้นมาเป็นสมบัติของตัวเอง นี่แหละเป็นสติเป็นปัญญาเป็นธรรมแท้ เป็นสิ่งที่ควรแก่การปราบกิเลสทุกประเภทให้เรียบราบลงไปโดยไม่ต้องสงสัย

พระพุทธเจ้าพระองค์ใดก็ตามเป็นสยัมภูทั้งนั้น ทรงสามารถขุดค้นขึ้นมาโดยลำพังพระองค์เอง ที่โลกทั้งหลายไม่เคยได้ยินไม่เคยได้เห็น ไม่เคยพบเลยพระสติปัญญาเหล่านี้ แต่พระองค์ทรงค้นพบโดยลำพังพระองค์เอง ควรแก่การปราบกิเลสให้เรียบราบไปได้จนกลายเป็นศาสดาขึ้นมา ทีนี้สาวกทั้งหลายที่ว่า **สาวก ๆ** แปลว่าผู้ฟังได้ยินได้ฟังเงื่อนต้นเงื่อนปลายพอเป็นปากเป็นทางจากพระพุทธเจ้าเสียก่อน แต่ไม่ใช่อันนี้จะเป็นตัวมรรคตัวผลของสาวกนั้น ๆ เพียงเป็นเงื่อนหนึ่งที่สาวกทั้งหลายจะได้หยิบยกขึ้นเป็นปากเป็นทาง ถ้ายกให้ก็เรียกว่าธรรมทั้งดุ้น ให้ไปจาระไนตัวเองด้วยการขุดค้น ด้วยการพินิจพิจารณา ด้วยความพากเพียร ด้วยความอุตส่าห์พยายามของตัวเอง แล้วธรรมทั้งหลายจะปรากฏขึ้นโดยลำพังตนเอง เพราะความสามารถของตัวเอง

คำว่าสมาธิที่มีอยู่ในแบบในตำรับตำราเป็นชื่อเป็นปากเป็นทางไว้นั้นก็จะปรากฏขึ้นที่ใจ อ๋อ นี่สมาธิแท้เป็นอย่างนี้ นี่เป็นของเรา นั่นรู้แล้ว สมาธินั้นเป็นปากเป็นทาง สมาธินี้เป็นองค์ของสมาธิแท้ เป็นเนื้อเป็นหนังแท้ เป็นตัวจริงแท้ นั่น จะเป็นสมาธิประเภทใดก็ปรากฏขึ้นกับตัวเอง เป็นผู้รับผิดชอบภายในตัวเอง เป็นผู้เสวยผลมากน้อยที่จะเกิดขึ้นจากสมาธิของตัวเอง นี่เป็นตัวของตัว เป็นเนื้อหนังของตัวแท้โดยลำดับลำดา การขุดค้นด้วยปัญญาก็เหมือนกัน ท่านสอนไว้ให้พิจารณาอย่างนั้น ๆ เราก็พิจารณาอย่างนั้น ๆ แต่ไม่เอาเรื่องของท่านมาคาดมาหมายมากางไว้เหมือนแผนที่ ยึดหลักนั้นแล้วก็เอาหลักนั้นมาเป็นวงปัจจุบันแห่งการปฏิบัติของตัวเอง ให้ปรากฏเป็นผลขึ้นมา

กิเลสไม่ได้มีในอดีตอนาคต เอาสติปัญญาไปเป็นอดีตอนาคตจึงไม่ทันกัน จึงต้องลงในปัจจุบัน สมกับกิเลสเป็นหลักธรรมชาติของมันคือปัจจุบัน อยู่ภายในใจมาตั้งกัปตั้งกัลป์ ไม่เคยมีคำว่าเสื่อมว่าคลาย กาลนั้นสมัยนี้ไม่มีกิเลส แต่มันมีอยู่ในหัวใจเราตลอดเวลา อกาลิกจิต อกาลิกธรรม ของธรรม กับอกาลิกจิตของกิเลสมันก็มีเหมือนกัน ถ้าหากเราไม่ถอดไม่ถอนมันออกเมื่อไร ที่จะให้มันหลุดลอยไปจากใจเรา โดยไม่ได้

ประกอบความพากเพียรด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว อย่างไรก็กัปไหนกัลป์นั้นถึงไหนถึงกัน เกิดตายอยู่อย่างนี้ ๆ เหมือนกับมดแดงไต่ขอบด้ง จะไต่ไปเท่าไรจนกระทั่งมดแดงตาย ขอบด้งก็ไม่มีสิ้นมีสุด เป็นวงกลมของมันอยู่เช่นนั้น

อันนี้เรื่องของกิเลสพาให้จิตหมุนก็หมุนอยู่เช่นนั้นเหมือนกัน ไม่มีคำว่าเงื่อนต้นเงื่อนปลาย ไม่มีคำว่ากิเลสจะมีความอิดหนาระอาใจ ไม่มีคำว่ากิเลสจะมีความชราคร่ำคร่าตาฝ้าตาฟางหูหนวกตาบอด ฟันหลุดฟันถอน สกลกายทุพพลภาพ ไม่มีในกิเลส กิเลสทันสมัยตลอดเวลา เชี่ยวชาญอยู่ตลอดเวลา จึงหาอะไรมาปราบไม่ได้นอกเหนือจากธรรมเสียอย่างเดียวเท่านั้น ไม่เรียกว่าเป็นปัจจุบันอยู่อย่างไรเล่า จิตดวงไหนจะไปเกิดที่ไหนก็ออกจากความบงการ ความฉุดความลากของกิเลสทั้งนั้น

กิเลสล้าสมัยเมื่อไรพอที่จะไม่ให้ทันจิตดวงใดดวงหนึ่ง แล้วเล็ดลอดออกจากตัวไปได้มีที่ตรงไหน ไม่เคยมี กิเลสต้องครอบไว้ทุกหัวใจ เว้นเสียแต่ใจที่มีธรรมมีอำนาจเหนือกว่ากิเลส ปราบกิเลสให้หลุดลอยไปต่อหน้าต่อตาของกิเลส เพราะไม่มีกำลังต้านทานกับธรรมได้เท่านั้นกิเลสถึงจะยอมจำนน ที่จะให้กิเลสมีกำลังวังชาน้อยไม่ทันกับเหตุการณ์ ไม่ทันกับจิตของสัตว์โลกแต่ละดวง ๆ นี้ไม่มี เพราะอยู่ในใจนั้นแล้ว รากแก้วรากฝอยของกิเลสก็ฝังอยู่ที่ใจนั้นแล้ว มันคลาดเคลื่อนไปที่ไหน

จะเอากาลเอาสมัยที่ไหนมาทำลายมันได้ มันไม่ใช่กาลไม่ใช่สมัย มันคือกิเลสมันฝังอยู่ภายในใจเรื่อยมา จึงต้องอาศัยธรรมเป็นเครื่องประพฤติปฏิบัติ ได้ยินได้ฟังจากท่านแล้วนำไปคิดนำไปอ่านอย่าอยู่เฉย ๆ ถ้าอยากจะรู้จะเห็นตามธรรมของพระพุทธเจ้าจริง ๆ ดังสาวกทั้งหลายท่านรู้ตามพระพุทธเจ้า ท่านรู้ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้แหละ ครูบาอาจารย์เป็นผู้แนะนำพร่ำสอนให้พอเป็นปากเป็นทางแล้วเรานำไปประพฤติปฏิบัติ ส่วนผลที่ได้ในขณะที่ฟังนั้นเราก็ยอมรับ เพราะตอนนั้นจิตเป็นหลักปัจจุบัน จิตปัจจุบัน พอฟังพับก็จับได้ทันทีและแก้กิเลสไปในขณะนั้น ๆ นี่เป็นภาคปฏิบัติภาคหนึ่ง เราไม่ปฏิเสธ

ไม่มีภาคปฏิบัติใดจะยิ่งไปกว่าภาคปฏิบัติที่ได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์ ในขณะที่ท่านอบรมด้วยความถูกต้องแม่นยำนั่นเลย เพราะฉะนั้นสาวกหรือพุทธบริษัททั้งหลายจึงปรากฏว่า ได้บรรลุธรรมต่อพระพักตร์ของพระพุทธเจ้ามีจำนวนมาก นั่นคือเป็นภาคปฏิบัติของพุทธบริษัททั้งหลายที่ได้ยินได้ฟังแล้วแก้กิเลสไปในขณะนั้นสด ๆ ร้อน ๆ เป็น **สนฺทิฏฺฐิโก** เพราะสติก็จ่อ ปัญญาก็จ่ออยู่ที่ตรงนั้น เป็นภาคปฏิบัติที่ตรงนั้น ธรรมก็เป็นธรรมปัจจุบัน และเป็นธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนอย่างถูกต้องแม่นยำด้วย ผู้ฟังซึ่งมุ่งความจริงอยู่อย่างล้นหัวใจแล้วทำไมจะไม่เจอของจริง ต้องเจอเมื่อเจอต้องรู้ต้องเห็น ผู้นั้นสำเร็จขั้นนั้น ๆ เป็นจำนวนมากมายเพราะเหตุผลลงรอย

กัน ความจริงต่อความจริงเข้ากันได้สนิท พระพุทธเจ้าก็สอนจริงถูกต้องแม่นยำ ผู้ฟังทั้งหลายก็ฟังเพื่อความรู้ยิ่งเห็นจริง ทำไมความจริงจะเข้ากันไม่ได้

เมื่อหลักปัจจุบันเข้าถึงกันแล้ว กิเลสมันจะปัจจุบันขนาดไหน มีรากแก้วรากฝอยลึกขนาดไหน ก็ทนสติปัญญาที่จะฟาดฟันหั่นแหลกหรือถอนพรวดขึ้นมาไม่ได้ นี่แหละที่ว่าพุทธบริษัทได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าได้บรรลุมรรคผลนิพพาน คือเป็นภาคปฏิบัติภายในจิตโดยเฉพาะ นี่เป็นภาคหนึ่ง

ภาคต่อไปก็คือ เรานำเหตุนำผลนำเงื่อนของท่านที่อบรมสั่งสอนแล้วไปประพฤติปฏิบัติต่อตัวเอง คิดค้นขึ้นมาฝึกหัดอย่าอยู่เฉย ๆ สติปัญญามีที่จะนำมาใช้ไม่ได้จนตรอกหรอกมนุษย์เรา ไม่มีใครฉลาดยิ่งกว่ามนุษย์ ยิ่งมีธรรมเป็นเครื่องมือด้วยแล้ว ก็ยิ่งเบิกทางให้ผู้มีความสนใจใคร่ต่ออรรถต่อธรรม ใคร่ต่อความพ้นทุกข์ ใคร่ได้รู้ได้เห็นสิ่งที่ยังไม่เคยรู้เคยเห็น จะเห็นขึ้นมารู้ขึ้นมา เพราะอำนาจของสติปัญญาจากการค้นคว้าของเรานี้แล

ขอให้ทุกท่านได้ลงใจในการประพฤติปฏิบัติ จะไม่นอกเหนือจากที่กล่าวมานี้เลย จะเป็นขึ้นภายในใจสด ๆ ร้อน ๆ สิ่งนี้จะไม่เหมือนอะไร สติก็ดีปัญญาก็ดี ผลที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาได้ปราบกิเลสลงไปโดยลำดับก็ดี จะไม่มีอะไรเหมือน จึงเรียกว่า **สนฺทิฏฐิโก ๆ** คือเฉพาะ ๆ เท่านั้น จะพูดอะไรออกมาก็ไม่ถูก แต่ประจักษ์อยู่กับใจโดยลำดับลำดา ที่ได้สัมผัสสัมพันธ์ธรรมเพราะการประพฤติปฏิบัติ เพราะกิเลสขาดลงไป ๆ ขาดสะบั้นลงไปจนกระทั่งถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้น ไม่ได้ถามใครไม่ได้สงสัย เป็นสมบัติของตนโดยสมบูรณ์ขึ้นภายในใจ

นี่แหละพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านรู้อย่างนี้ ท่านเห็นอย่างนี้ ท่านไม่ได้รู้ได้เห็นแบบโลก ๆ โลกเป็นโลก ใครรู้ก็เหมือนกันหมดเรื่องของโลก ธรรมนี้ใครรู้ก็เหมือนกันหมด ไม่ได้ถามกันให้เสียเวล่ำเวลา เหมือนกันหมด ตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสัมพันธ์ทางโลก เขาก็ไม่ถามกันเหมือนกัน นี่จิตสัมผัสสัมพันธ์ธรรมขั้นใดก็ตามก็ไม่ได้ถามกัน ท่านจึงว่า **สนฺทิฏฐิโก ๆ** เป็นไปโดยลำดับ ตั้งแต่ธรรมขั้นหยาบก็เป็นเรื่องเฉพาะ ๆ ตัวโดยแท้ ๆ จนกระทั่งถึงความบริสุทธิ์สุดส่วน ก็เป็น **สนฺทิฏฐิโก** สุดส่วนเหมือนกัน สุดท้ายท่านก็ว่า **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** คนโง่จะไปรู้ได้ยังไงรู้ธรรมประเภทเหล่านี้น่ะ ท่านจึงว่าท่านผู้รู้ทั้งหลายพึงรู้จำเพาะตนท่านว่า **วิญฺญูหิ** นั่นอันท่านผู้รู้ทั้งหลาย รู้จำเพาะตน **ปจฺจตฺตํ** คือ **ปฏิ** เฉพาะ แยกออกไปอย่างนั้นน่ะ ทางปริยัติท่านก็ว่า **ปฏิ** คือรู้จำเพาะตน

เวลามาศึกษาให้พากันตั้งอกตั้งใจให้ดี อย่าชินชา มันจะกลายเป็นหน้าด้านไปนะ เรื่องของกิเลสทั้งมวลที่กล่าวมาเหล่านี้ เราเป็นนักต่อสู้ อย่าให้สิ่งเหล่านี้เข้ามาแอบ

ตัวเราได้ นอนอยู่ก็สู้ ถ้าเป็นผู้เห็นภัยจริง ๆ กิเลสมันฆ่ามันตีเราได้ มันทรมานเราได้ บีบคั้นเราได้ ทั้งยืนทั้งเดินทั้งนั่งทั้งนอนนั่นแหละ เพราะฉะนั้นการต่อสู้กับกิเลสจึงไม่นิยมว่าอิริยาบถใดสู้ได้ทั้งนั้น ไม่ให้มันมาแหยมได้ ถ้าเป็นนักปฏิบัติจริง ๆ ต้องเอาให้จริงถ้าอยากหลุดพ้น

เรื่องเกิดเรื่องตาย ตายเกิดตายสูญ นี่พูดอย่างอาจหาญ ความรู้เท่าหนูนี้ก็ตามไม่สะทกสะท้าน เพราะประกาศกังวานอยู่กับใจดวงนี้ เวลายังจับเงื่อนต้นเงื่อนปลายไม่ได้ เหมือนคนบ้าทั้ง ๆ ที่มีสติอยู่ก็เห็นได้ชัดเจนประจักษ์ใจของเราเอง การปฏิบัติคลี่คลายสิ่งเหล่านี้ออกโดยลำดับลำดา ตั้งแต่ความฟุ้งซ่านจนจะเป็นบ้าก็เห็นก็รู้ภายในใจ เพราะใจเป็นผู้เป็นเสียเอง ก็ได้รู้ได้เห็นกับตัวเอง เวลามาตะเกียกตะกายล้มลุกคลุกคลานก็รู้ เอ้า จนกระทั่งถึงตั้งตัวได้ในขั้นเริ่มแรก ถ้าเป็นเด็กก็เหมือนกับตั้งไข่ได้ นี่จิตเป็นสมาธิจิตสงบ เหอ สงบให้เห็นแล้วเหรอ นี่ก็รู้ จนกระทั่งตั้งเนื้อตั้งตัวได้ในทางสมาธิเป็นที่แน่ใจก็รู้ นั่น กิเลสก็ค่อยรวมตัวเข้ามา ที่มันกระจายออกไปนอกขอบเขตจักรวาล ซึ่งไม่เคยเห็นก็ไปเห็น เห็นด้วยความสัญญาอารมณ์ ด้วยความคาดความหมายของกิเลสนั่นแหละ มันก็รู้ ทีนี้เวลามันหดตัวเข้ามาก็รู้ จนกระทั่งพิจารณาทางด้านปัญญา

เพียงด้านสมาธินี้ เราจะรู้ได้แต่เพียงว่านี้เป็นจิต นั้นเป็นส่วนร่างกาย แต่เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ยังไม่แจ่ม สิ่งที่แจ่มแจ้งก็คือระหว่างกายกับจิต กายเป็นอย่างหนึ่ง ความรู้ที่อยู่ในท่ามกลางแห่งร่างกายนี้เป็นอย่างหนึ่ง นี่เรื่องสมาธิก็ทำให้ทราบแล้วว่าจิตเป็นอย่างหนึ่ง ร่างกายเป็นอย่างหนึ่ง พอก้าวเข้าด้านปัญญาพิจารณาร่างกายค้นหาความจริงในทางร่างกาย ทุกอวัยวะทุกสัดทุกส่วนเต็มสติกำลังความสามารถจนไม่มีอะไรที่ใดเป็นที่สงสัย แล้วก็ทราบได้ชัดว่าร่างกายทุกส่วนนี้เป็นเรื่องของธาตุทั้งนั้น อาการใดก็คือธาตุ ธาตุ ๔ ดินน้ำลมไฟ ดินน้ำลมไฟรอบหมดทั้งตัว รู้ได้ชัด รู้จนกระทั่งอิ่มพอในความรู้ ไม่อยากรู้อยากเห็นยิ่งกว่านี้ไปอีกเพราะพอตัวแล้ว นั่น ถอนตัวออกมา จิตก็ยิ่งมีความละเอียด

เมื่อจิตถอนตัวออกมาจากส่วนร่างกายนี้แล้ว ทำไมจะไม่รู้เรื่องร่างกายคนอื่นสัตว์อื่นว่า จิตเคยไปเกาะไปเกี่ยวไปยึดไปถือหรือยังไง อันเป็นเชื้อแห่งภพแห่งชาติที่จะให้เกิดให้เกี่ยวพันกัน ทำไมจะไม่รู้ เวลามันขาดจากสิ่งเหล่านี้แล้ว มันก็ขาดจากเรื่องของส่วนหยาบ ๆ ทั้งหลายเหมือนกันหมดก็รู้ นี่เรื่องเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันเป็นอาการของจิต เมื่อจิตนี้ถึงขั้นละเอียดแหลมคมแล้วทำไมจะไม่รู้ นี้เป็นแต่เพียงว่าอาการ ๆ เราฟังซิมันเป็นจิตเมื่อไร หมายออกมาตรงไหน จำอะไรได้มากน้อยก็ลืมไป ๆ ดับไป ๆ พร้อม ๆ กัน ต้องการจำก็ปรุงขึ้นมาใหม่ คิดขึ้นมาใหม่ จำใหม่ ลืมไป

เรื่อย ความคิดความปรุงก็เหมือนกัน มันเป็นของมันอยู่เช่นนี้ แต่เราไปตื่นไปหลงมันเฉย ๆ ไปยึดมันเฉย ๆ เมื่อปัญญาหยั่งเข้าไปถึงความจริงแล้ว ทุกส่วนทุกอย่างมันไม่มีความหมายในตัวของมันเลย แต่เราไปให้ความหมายมันอีกต่างหากนี่นะ เราถึงได้หลงก็กิเลสนั่นละพาให้หลงพาให้หลอก จึงได้หลง ทราบชัดเข้าไป

นี่การพิสูจน์เรื่องเกิดเรื่องตาย ตายเกิดตายสูญ ในหลักปฏิบัติพิสูจน์อย่างนี้จะไม่สงสัย มีกี่ร้อยกี่หมื่นกี่แสนดวงก็ตาม ถ้าลงได้รู้อย่างนี้แล้วประกาศตนเองได้เลย ประกาศอย่างที่ว่าไม่อยากอวด ประกาศตามความจริงไม่สะทกสะท้าน เป็นอะไรไปเมื่อปัญญาได้หว่านล้อมเข้าไป ๆ มันไปเกี่ยวโยงกับเรื่องอะไรที่จะให้เกิดภพเกิดชาติ ส่วนหยาบก็รู้ตัดขาดเข้ามา ๆ จนกระทั่งถึงรากฝอย คืออาการทั้งสี่เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พิจารณาเข้าไปตรงไหนมันก็มีแต่อาการ ๆ ฟังแต่ว่ารากฝอย ๆ เป็นต้นของมันเมื่อไร รากมันต่างหาก เอ้า ค้นเข้าไปหลายครั้งหลายหนจนกระทั่งรู้แจ้งเห็นจริงหาสงสัยไม่ได้แล้ว รากฝอยก็ทราบชัดว่ารากฝอย ปล่อยวางไว้ตามความจริงของมัน

เอ้า รากแก้วมันอยู่ที่ตรงไหน นั่นแหละจิตพิสูจน์ตัวเอง เข้าถึงจิตละที่นี่ รากแก้วฝังอยู่ตรงกลางจิต ตัวจิตทั้งดวงเป็นรากแก้วของมันทั้งนั้น เป็นเนื้อเป็นหนังของกิเลสอวิชชาทั้งมวล แม้สติปัญญาที่เป็นมาอย่างเกรียงไกรก็ยังหลงเพลงของมันได้ แต่สติปัญญานี้ไม่หลงนาน เพราะถึงหลงก็หลงเพื่อจะรู้ ไม่ได้นอนใจเหมือนทั้งหลาย พิจารณาแยกแยะเข้าไปละเอียดเข้าไปเท่าไรก็รู้ ว่าจิตยังจะเกาะจะเกี่ยวในภพในชาติอะไรอีกก็รู้ ดังที่พระอนาคาท่านว่าตายแล้วไปเกิดในพรหมโลก เชื้อที่จะพาให้เกิดในภพนั้นมี ต้องเกาะอยู่ที่นั้นก่อน พักอยู่ที่นั้นก่อนจนกว่าจะผ่านพ้นไปได้ นี่เชื้อแห่งความเกิดมีอยู่ในจิตภูมินี้ ภูมิหยาบ เช่น กามกิเลสมันถอนตัวไปหมดแล้ว ร้างจากบ้านจากเรือนคือกามกิเลสไปหมดแล้ว แต่ก็ยังไม่ร้างจากนามธรรม

พิจารณาตามเข้าไป ๆ จนกระทั่งไปทำลายกันได้หมด ตปธรรมเผาเสียแหลก รากแก้วที่ฝังอยู่ภายในจิตถูกตปธรรมแผดเผาละลายฉิบหายป่นปี้ไปหมด เป็นยังไงทีนี้ เกิดไหม ไม่ต้องไปถามใครก็ได้ เอาอะไรไปเกิด มันมีเงื่อนต่อที่ตรงไหน มันหมดนี่เงื่อนพาให้เกิดแก่เจ็บตาย เกิดแล้วเกิดเล่าคืออะไร ก็คือกิเลสตัวอวิชชานี้มันพาให้เกิดแล้วเกิดเล่า ส่วนหยาบพาให้เกิดหยาบ ส่วนละเอียดพาให้เกิดละเอียด เช่น พรหมโลก ๕ ชั้น อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี อกนิฏฐา นี้เป็นภพละเอียด เพราะจิตดวงนี้เหมาะกับภูมินั้นต้องไปภูมินั้น ไม่ไปภูมิอื่น ไปภูมิอื่นไม่ได้ ไม่ไป เหมาะสมกับภูมินั้นต้องไปภูมินั้น เมื่อไม่เหมาะสมกับภูมิใดเลย ไม่สมควรที่จะไปอยู่ในภูมิใดเลย ก็ขาดสะบั้นไปเลยถึงนิพพาน นั่น รู้อย่างนั้นซินักปฏิบัติ ให้มันจริงมันจังซิ

ธรรมะพระพุทธเจ้าประกาศความจริงมาได้ ๒,๕๐๐ ปีนี้แล้ว สำหรับองค์ปัจจุบันของเราทุกวันนี้ เป็นยังไง หูหนวกตาบอดให้กิเลสมันไปกล่อมเสียหมด เอาไปถลุงหมดแล้วเหรอ ตาของเราก็มีเหมือนตาพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย หู จมูก ลิ้น กาย ของพวกเราก็มีเหมือนพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย สติปัญญาของเราไม่มีเหรอที่จะคิดขึ้นมาตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ให้คิดให้อ่าน นี่มันไม่มีบ้างเหรอ ทำไมไม่คิด กิเลสมีอยู่มันท้าทายเราอยู่ตลอดเวลา ฟันลงไปซิ เอาให้มันเห็นซิ เรื่องตายเกิดตายสูญมันเป็นไงให้มันเห็น

ให้พระพุทธเจ้าพาเห็นพารู้นั่นแหละดียิ่งกว่ากิเลสพาให้รู้พาให้เห็น กิเลสพาให้รู้ให้เห็นมันปิดตาให้เห็น มันปิดจมูกให้ดม มันปิดใจให้คิด เพราะฉะนั้นใจจึงบอดจึงหนวก ตาจึงบอดจึงหนวก ทั้ง ๆ ที่ตาดีหูดีนี้ถูกกิเลสมันปิดไว้หมดมันก็ไม่เห็น ตายแล้วสูญ ๆ ให้มันหลอกอยู่กี่กัปกี่กัลป์แล้วนี่ นี่แหละตัวหลอกอย่างเต็มเปา หลอกอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ คือกิเลสหลอกสัตว์โลกนี่แหละ มันหลอกตลอดเวลา พอเปิดหน้ากากมันขึ้นแล้ว อะไรพาให้สูญวะ ตัวกิเลสเองไม่ได้สูญนี่ มันอยู่บนหัวใจนั้นแต่มันหลอกว่าตายแล้วสูญ ถ้าหากว่ามันสูญจริง ๆ กิเลสทำไมไม่บรรลัย มันอยู่ที่หัวใจ ถ้าใจนั้นสูญไปจริง ๆ ตอนที่กิเลสพังไปหมดไม่มีอะไรเหลือแล้ว จิตมันสูญที่ไหน บริสุทธิ์ นั่น

ถ้าสูญแล้วเอาอะไรมาบริสุทธิ์ เห็นชัด ๆ รู้ชัด ๆ นี่ **สนฺทิฏฺฐิโก** อันหนึ่ง ถ้าจะว่าสุดยอดก็สุดอยู่ตรงนี้ มีกี่หมื่นกี่แสนกี่ภพกี่ล้านของโลกธาตุนี้ก็ตามเถอะ จะไม่สนใจฟังเลย ก็รู้ได้ชัดว่ากี่หมื่นกี่แสนกี่ล้านโลกธาตุนี้ก็คือโลกธาตุที่จอมปลอม เพราะอำนาจของกิเลสทั้งนั้น ไม่ได้จริงเหมือนธรรมชาติที่รู้ที่เห็นที่เป็นอยู่เวลานี้เลย นั่นเอาตรงนี้ซิยันกัน นักปฏิบัติเท่านั้นจะรู้จะเห็นความจริงตามหลักธรรมพระพุทธเจ้า นอกนั้นก็ไม่ว่าท่านว่าเรา ไม่ได้ประมาทผู้ใด มีแต่กิเลส เอาแว่นตาดำมาใส่ปุ๊บพรรณนากันไปไม่จบไม่สิ้น ทั้ง ๆ ที่ให้กิเลสเหยียบคออยู่นั้นเหยียบหัวอยู่นั้นมันเอาความรู้มาจากไหน ความรู้กิเลสทั้งหมดไม่ใช่ความรู้ของธรรม ถ้าความรู้ของธรรมกิเลสต้องพังไม่มีอะไรเหลือเลย

เอาให้เห็นเอาให้รู้นักปฏิบัติ ธรรมะพระพุทธเจ้าสด ๆ ร้อน ๆ อยู่แท้ ๆ กับใจนี่ เราอยากได้ยินได้เห็นหมู่เพื่อนได้รู้ได้เห็น ตามหลักธรรมที่สอนมาเหล่านี้ไม่ได้สอนอย่างแบบปลอม ๆ แบบปาว ๆ แบบคาดคะเนนะ นี้พูดอาจหาญพูดตามความจริงเลย จะว่าหาญมากหรือน้อยก็ตาม พูดเต็มหัวใจเพราะรู้มาเต็มหัวใจ สละเป็นสละตายเพราะธรรมดวงนี้ ตั้งแต่ได้เริ่มก่อนจะไปหาครูบาอาจารย์ของเรามาแล้ว ฟังอย่างถึงใจแล้ว เอาละที่นี่จะจริงไหมถามเจ้าของ ต้องจริงซิ เราหาความจริงอยู่แล้ว นั่น

ตั้งแต่ขณะนั้นละที่นี่ตะลุมบอนกับอันนี้แหละ กับธรรมชาติที่ว่าตายแล้วสูญนี่ฟัดกันลงไปแล้วอะไรสูญ มันก็ยิ่งเห็นโทษของกิเลสร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ โอ้โฮ ๆ ตัว

จอมปลอมตัวนี้เหรอที่มีอำนาจครอบหัวใจโลก ครอบหัวใจหมู่สัตว์อยู่เวลานี้ ไม่มีไม่เห็นโทษเห็นภัยเลย ทั้ง ๆ ที่เหมือนลูกฟุตบอลกลิ้งไปกลิ้งมาเพราะถูกมันเตะ กลิ้งไปภพนั้นภพนี้ภพน้อยภพใหญ่เหมือนไม่มีหูมีตาเลย ทั้ง ๆ ที่ใจดวงนั้นก็เป็นดวงรู้ แต่หาความรู้ที่จะเล็ดลอดออกไปจากอำนาจของมันไม่ได้เลย นี่ซิมันน่าสลดสังเวชขนาดไหน ความกล่อมของกิเลสความแหลมคมของกิเลสที่มันหลอกสัตว์โลกน่ะ มีธรรมเท่านั้นที่จะทำลายมันได้ เปิดหน้ากากเปิดความชั่วของมันให้โลกได้เห็นได้ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาแต่ละองค์จึงเป็นโลกธาตุหวั่นไหว จะไม่ไหวยังไง กิเลสมันอยู่ในโลกธาตุนี้ กิเลสไม่ไหวอะไรจะไหว กิเลสกลัวธรรมอย่างเดียวไม่ได้กลัวอย่างอื่น

เหนื่อย เอาละหมู่เพื่อนตั้งใจประพฤตินะ อย่างนี้ละถ้าพูดไปแล้วมันหากเป็นเองในหัวใจดวงนี้ มันพูดธรรมดา ๆ ไม่ได้มันไม่ถึงใจนี่นะ มันหากออกของมันเองผึง ๆ อยากให้รู้ให้เห็นนี่นะ เหมือนกับว่านี่น่ะ ๆ ตาบอดอยู่หรือ อยากพูดอย่างนั้นนี่นา ทำไมไม่รู้ไม่เห็น มีอยู่ในหัวใจนี่นะ ธรรมมัชฌิมาปฏิปทา มันมัชฌิมาทั้งกิเลส มันมีอยู่ของมันอยู่นั้นน่ะ มันเหมาะสมกับที่จะอยู่ได้มันถึงอยู่ นั่น มัชฌิมาของธรรมก็เหมาะสมที่จะปราบมันได้ถึงปราบมันได้ เอาซิผลิตขึ้นมาซิ เอาจนกระทั่งถึงหลักมัชฌิมาในธรรมชาติซิ คือความบริสุทธิ์ มัชฌิมาธรรมชาตินั่นน่ะ ไม่มีคำว่าเอนว่าเอียง ไม่มีกาลสถานที่อกาลิกจิต อกาลิกธรรม คือธรรมชาติอันนี้แล ให้มันเห็นอยู่ที่ใจนักปฏิบัติเรานี้ซิ

เอาละ การแสดงธรรมเหนื่อยมากแล้ว พอ

พูดท้ายเทศน์

เหมือนกับคลังกิเลส ๕๐ คลังนะท่านพระครูเวลาเทศน์ไป พอเทศน์เสร็จแล้วเจ้าของจะตายก็ยังไม่รู้ ยังเอาของมันหมุนติ้ว ๆ ถ้าจิตแย็บก็ต้องหยุด ที่จะเทศน์ไปก็ระงับ ๆ ไปเลย มันเข้ามาอยู่ในนี้ แสดงว่าจิตย้อนแล้วมาถึงจุดมันสัมผัส ธาตุมันบอกไฟเหลืองขึ้นแล้วว่างั้น เหนื่อย วันนี้เหนื่อยมากกว่าทุกวัน เหนื่อยตอนนี้ตอนพอรู้สึกมันเหนื่อยแล้ว ไม่งั้นจะไปใหญ่กว่านี้ นี่พูดจะว่าแบบโลก ๆ ก็ว่า มันโมโหให้กิเลส มันเป็นคู่เดือดคู่แค้นกันจริง ๆ คู่กรรมคู่เวรถ้าให้พูดตามแบบโลก ๆ มันถึงใจอย่างนั้นนะ

เคยได้พูดเสมอกับหมู่เพื่อน สมมุติว่ามองเห็นกิเลส กำลังทำงานอะไรก็ตาม แม้กินข้าวก็ตามจะโดดผึงทีเดียวใส่กันเปรี้ยงเลย กิเลสตายถึงจะกลับมากินข้าวใหม่ มันเคียดมันแค้น โอ้โห มันกล่อมเราทำลายเราไม่รู้ไม่เห็นเลย ฟาดมันลงเสียจนแหลกไม่มีอะไรเหลือแล้วอะไรเหมือนจิตดวงนี้ มีอะไรไหมในโลกทั้งสามแดนโลกธาตุมีอะไรเหมือนไหม ไม่มีอะไรเหมือนเลย นั่นน่ะ เหล่านั้นมันเรื่องของกิเลสทั้งมวลนี่ มีเท่าไรมันก็เหมือนกัน ๆ เหมือนกันหมด อันนี้ไม่ได้เหมือนอะไร นั่นฟังซิ แยกออกมาซิมันต่างกันยังไง โลกุตรธรรมก็ธรรมเหยียบหัวกิเลสนั่นแหละ แปลออกสนุก ๆ เราแปลกัน

เอง โลกุตรธรรม แปลว่าธรรมเหนือโลก **อุตร** แปลว่าสูง **โลก+อุตร** ธรรมที่สูงกว่าโลก หรือธรรมเหนือโลก แปลออกมา เราแปลในภาคปฏิบัติก็ธรรมที่เหยียบหัวกิเลส ก็ว่างั้นซิ กิเลสต่ำกว่าเราเราก็เหยียบหัวมันได้ ถ้าเราต่ำกว่ามันมันเหยียบหัวเรา อย่าลืมคิดข้อนี้นะ เดี๋ยวนี้มีแต่กิเลสเหยียบหัวเรา โลกุตรกิเลส กิเลสเหยียบหัวสัตว์โลก

ถ้าไม่เทศน์ก็เป็นห่วงหมู่เพื่อน แน่ะ มานี่ไม่ได้มาด้วยความสมบูรณ์อะไรของสุขภาพนะ มาด้วยความตะเกียกตะกาย ความห่วงหมู่เพื่อน มันหากเป็นอยู่ในหลักธรรมชาติของใจนั่นแหละ เพราะฉะนั้นเวลาทำอะไรมันไม่ได้อย่างที่เราสอนนี่ ยิ่งมันกีดมันขวางมันปีนเกลียวกันแล้ว ถ้าหากภาษาโลกแล้วมันโมโหว่างั้นเลย มันไม่สมเจตนาที่เทศน์สอนหมู่เพื่อนอย่างเต็มหัวใจ ทุ่มลงทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีอะไรเหลือเลย แล้วทำไมจึงมาแสดงอย่างนี้ให้เห็นนี่น่ะ

แขกก็มาเรื่อย ๆ วันนี้ก็มีไม่มาก แต่ก็มาไม่ค่อยขาด เราก็ต้องรับแขกอยู่เรื่อย ๆ เจ็บเอวจนจะตายจะทำไง ก็ฝืนกันไปอย่างนั้น รู้อยู่อย่างนั้น ถ้าลำพังตามเรื่องของเจ้าของจริง ๆ แล้ว สมมุติว่าถ้าให้เลือกเอาตามชอบใจนี้ไปนานแล้วนะ ขี้เกียจอยู่ ขี้เกียจยุ่งกับเรื่องธาตุเรื่องขันธ์เรื่องอะไรทั้งนั้น มันเรื่องสมมุติทั้งหมด ที่เคยเป็นมาแล้วทั้งนั้นเป็นของแปลกที่ไหน วันไหน ๆ ตื่นตามาเช้ามีแต่เรื่องปฏิบัติต่อธาตุต่อขันธ์ **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** เรารับผิดชอบอยู่ตลอด แม้จิตจะไม่ **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** ไม่ได้ยึดมั่นถือมั่นอันเป็นเรื่องของกิเลสก็ตาม ความรับผิดชอบมันก็มีอยู่ในนั้น สลัดพลั๊วะออกไปเสียไปไหนไปเถอะ ลงตมลงโคลนนี้มันเคยลงแล้ว ความรับผิดชอบจะว่าหมดอาลัยกับมันนี่ ว่าหมดความรับผิดชอบเท่านั้น หายยุ่งว่างั้นเสีย มันพาให้ยุ่งเหลือเกิน

สองวันมานี้ไม่ทราบมันวิงมันเวียนอะไร เดินไปไหนก็จะไม่ได้ ล้มลุกคลุกคลาน ลุกขึ้นยืนนั่งลงมันจะล้มเดี๋ยวนั้น หน้ามืดปั๊บทันที ต้องรีบนั่งเลย ไม่รีบมันจะล้มก่อน ถ้าล้มแล้วมันหนักมาก เรารีบนั่งเสียมันยังไม่หนัก กลัวว่าเราจะรีบทำไม่ทันมันน่ะซิ ความรู้มันรู้จิตน่ะ พอแย็บมันรู้ทันทีเลย แต่ทีนี้เรื่องของจิตเป็นเรื่องของจิต เรื่องของธาตุที่จะต้องปฏิบัติต่อกันนี่ซิ ถ้าไม่เร็วทันมันมันก็เอาจริง ๆ เช่น รีบนั่งไม่ทันนี้ล้ม มันยิ่งหนักนั่น

ที่ไม่บิณฑบาตนี่มันเดินไปไม่ไหว โซซัดโซเซคอยแต่จะล้ม ถ้าไม่แน่ใจไปมันก็เอาจริง ๆ เลยไม่ไป ไปก็เมื่อขามันก้าวไม่ออกแล้วท้องจะก้าวไปทำไมล่ะ ไม่กิน นั่น ขาไม่ก้าวก็อย่าให้ท้องมันก้าวซิ อย่าให้ลิ้นอย่าให้ปากมันก้าวซิ ไม่ให้มันกินเสียก็ดี นิสัยอย่างนี้มันเคยดัดสันดานเจ้าของมา ยังมีอยู่นะ ทุกวันนี้ก็ยังมี จะเป็นนิสัยอะไรก็แล้วแต่ แต่ก่อนมันเป็นอย่างนั้นนี่ไม่ได้คุย เราทำจริง ๆ มันบิณฑบาตไม่ได้ไม่ฉัน นี่ผมเคย

ปฏิบัติอย่างนั้นมา จนระลึกไม่ได้เลยว่าเราไปบิณฑบาตไม่ได้แต่เราฉันตรงไหนนี่ โน่นน่ะ หากไปไม่ได้ไม่เอาไม่ฉัน ถ้าไม่ได้มันจะไปของมันได้เองฉันได้เองนะ มันฝึกเจ้าของ

คือในระยะนั้นก็เกี่ยวกับเรื่องความเด็ดเดี่ยวของจิต ไม่ให้จิตอ่อนแอได้ พลิกอยู่ตลอด เป็นไข้มันไม่มียาแต่ก่อน ยิ่งไข้มาลาเรียด้วยแล้ว โอ้โห เวลาหนาวผ้าห่มเท่าไรก็ไม่มีอุ่น เอามาห่มเท่าไรก็หนักเฉย ๆ ไม่เห็นอุ่นเลยนี่ เอ้า มันก็สั่นจนกระทั่งจะพากุฏิโค่นล้มลงไปก็ให้เห็นนี่ว่ะ ปล่อยเลย พอจากนั้นมันก็เปลี่ยนจากหนาวมาเป็นร้อน โอ้โฮ เวลามันร้อนเป็นไฟไปหมดทั้งตัว ผ้าที่ห่มไว้ยังไงห่มไว้อย่างนั้นเลยไม่ยอมเอาออก เปียกหมด ไข้มาลาเรียนี่หนักมากนะ เวลาหายไปแล้วผมบนศีรษะนี้ร่วงเกือบหมดเลยนะ ปากนี้เปื่อยหมด คือมันร้อนในมาก ผมร่วงไปหมดเลย ริมฝีปากนี่เปื่อยหมด อยู่หนองผือก็เป็น อยู่ห้วยทรายก็เป็น เป็นมาก ๆ ก็ไปอยู่ห้วยทรายแหละ

พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านรู้นิสัยของเรา ใครเอายาอะไรมาให้เราไม่กิน เวลาเป็นโรคมันหาโรคมาจากไหน มันเกิดในกายนี่ เวลามันหายจะไปหาโอสถมาจากไหนนี่ เป็ดไก่สัตว์เต็มแผ่นดินเขาไม่เห็นมีโรงพยาบาล มีนางพยาบาลมีหมอรักษา เขายังไม่เห็นฉิบหายพันธุ์ เราทำไมเป็นนักปฏิบัติจะไปกลัวตายกลัวฉิบหายอะไรนี่วะ นั่นเป็นอย่างนั้นนะ ไม่หายมันก็ตายเท่านั้น มีเท่านั้น จิตมันก็เด็ดอยู่ในจิตนั่น เหล่านี้มันจะอ่อนขนาดไหนจิตมันไม่อ่อนด้วยนี่ ถ้าจิตไปอ่อนให้มันแล้วไปใหญ่นะ เหยียบเอาแหลกไปเลยแหละ นี่ปฏิบัติตัวมาอย่างนั้นนี่นะไม่ใช่มาพูดเฉย ๆ เคยปฏิบัติมาแล้ว

พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านรู้นิสัยท่านมาเอง ยาเม็ดหนึ่งก็ท่านมาเสกขึ้นนี่กล่อมใจเรา เราก็เคารพท่าน ใครเอามาให้ฉันเราไม่ฉัน ท่านมาเอง เอ้า ๆ นี่ยา ถ้าฉันยานี่หายเลย นี่ ๆ ยื่นเข้ามาเลยทันที เอ้า ๆ เอาเดี๋ยวนี้มันหายเดี๋ยวนี้นะ กินแล้วมันก็ไม่หาย ท่านก็ว่าไปอย่างนั้น ถ้าท่านเอาอะไรมาให้ก็ได้ฉันทุกทีนั่นแหละ เพราะความเคารพท่าน มันก็ไม่ถึงกับเสียกำลังใจของเรานี่

ตัวอวิชชานี่สำคัญมากนะ แหม มันปิดไว้ให้โลกทั้งหลายว่าตายแล้วสูญ ๆ พิลึกจริง ๆ นะ เอามันมาฆ่าเสียแหลกแล้วแล่เอาเนื้อมันออกมาจ่ายตลาด นี่เนื้ออวิชชาเอาไปกินเสียซิเป็นยังไง มันถึงจะพอดี มันแล่แต่เนื้อสัตว์ทั้งหลายมาจ่ายตลาดเต็มสามโลกธาตุนี่ เราไม่ได้แล่เอาเนื้อของอวิชชามาจ่ายให้โลกได้กินดู มีแต่มันกินโลก โลกได้กินเนื้ออวิชชาดูหน่อยซิวะ ผมพูดจริง ๆ นะมันอาจหาญจริง ๆ นี่ ก็มันประจักษ์อยู่นี่ถึงได้ยอมพระพุทธเจ้า ยอมจนขนาดไม่มีอะไรเหลือในชีวิตนะ เมื่อไรถึงไหนถึงกัน เอาเดี๋ยวนี้หรือ ตายเดี๋ยวนี้ได้เลย โน่นน่ะขนาดนั้นนะ ไม่ได้มีคุณค่าอะไรเลยชีวิตจิตใจยิ่งกว่าธรรม ถ้าธรรม โอ้โห ไม่ได้ ใครมาแตะไม่ได้ ถ้ามีเอาไปเถอะว่างั้นเลย จึงได้เห็นความประเสริฐของพระพุทธเจ้าที่มาเปิดความชั่วของอวิชชาให้โลกได้เห็น ถ้าไม่มีพระ

พุทธเจ้าแล้วเท่านั้นแหละ จมอยู่ด้วยกันหมดไม่มีเวลาจะออก ไม่มีทางจะออกได้เลย นี่เราได้ยินได้ฟังขนาดนี้แล้วมีนะทางออก ถ้าไม่นอนตายอยู่ไม่อยากออกเท่านั้น ความขี้เกียจมันมัดคอติดกับหมอนไว้ เราอยากพูดอย่างนี้อีก

เอาละเลิกกัน

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

กิเลสเด็ดธรรมต้องเด็ด

การต้อนรับแขกรับคน เราก็รับพอประมาณแก่ธาตุแก่ขันธ์เท่านั้น เลยนั้นก็เลยไม่ได้นี่เราก็รู้ ใครจะไปรู้ดียิ่งกว่าเรารู้เราในธาตุในขันธ์ของเราเอง เอาแบบดื้อ ๆ ด้าน ๆ มาใส่ได้ยังไง ภาระอันนี้มันหนักขึ้น ๆ เพียงธาตุขันธ์ถึงขนาดนี้ ถ้าจะพูดแบบโลก ๆ มันก็อิดหนาระอาใจแล้วที่จะรับภาระต่อไป อยู่ลำพังคนเดียวเป็นปกติของคนคนเดียวก็พอประคับประคองกันไป แล้วภาระมีมากขึ้น ๆ ต้องแบกต้องหามต้องเพิ่มภาระเข้าอีก หนักเข้าอีก ชำรุดลงอีกเรื่อย ๆ ในธาตุในขันธ์ก็ดี การสงเคราะห์โลกก็สงเคราะห์เท่าที่สงเคราะห์ได้เท่านั้น เลยนั้นมันก็เป็นไปไม่ได้นี่ เพราะหัวใจคนมีมากต่อมากก็รับไม่ไหว นี่แหละมันลำบากนะ มันหาเหตุผลหาประมาณไม่ได้ เราอยู่ในกรอบของเหตุของผลอยู่ตลอดเวลานี่ อะไรมาขัดมาแย้งก็รู้ กระทบกระเทือนกับเหตุกับผลก็รู้

การดำเนินตนก็เหมือนกัน การปฏิบัติตนถ้าลองขัดต่อเหตุต่อผลแล้ว ก็คือขัดกับตัวเองทำลายตัวเองนั่นแลจะเป็นอะไรไป มันจะทุกข์จะยากลำบากขนาดไหนก็ตามให้ทุกข์ยากลำบากอยู่ในกฎของเหตุของผล การทุกข์ยากคือการต่อสู้กับสิ่งที่ขัดขวางต่อเหตุผลอรรถธรรมทั้งหลายนั่นแหละ เอากันตรงนั้นซิ อันนี้มันเป็นนิสัยสันดานของกิเลสที่ฝังใจ อะไรก็มีแต่ความยากความลำบากไปเสียหมด พอจะก้าวเข้าสู่ความเพียรถูกกีดถูกขวางแล้วหาที่ก้าวเดินไม่ได้ ก็เพราะเรื่องของกิเลสทั้งนั้นไม่ใช่เรื่องอะไร นี่ได้พูดซ้ำ ๆ ซาก ๆ พูดไม่รู้กี่ครั้งกี่หน ให้รู้เหตุรู้ผลรู้โทษรู้คุณของระหว่างธรรมกับกิเลสมันขัดมันแย้งกันอย่างไรบ้างในหัวใจเราดวงเดียวนี่

ธรรมท่านก็พูดไว้กลาง ๆ ตามตำรับตำราคัมภีร์ ที่จะให้แยกแยะออกมาทุกแง่ทุกมุมอย่างนี้ท่านก็ไม่ได้แยก ว่าไว้อย่างนั้น ผู้ปฏิบัติให้ปฏิบัติตัวเองมันจะรู้เอง ดังที่พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านได้อธิบายไว้แล้ว เราได้เขียนไว้แล้วในประวัติหรือในปัญหา ท่านว่าธรรมที่ไม่เคยรู้เคยเห็นเคยเกิดเคยมีก็ปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีหยุดมีถอย ไม่มีวรรคมีตอน เรื่อยอย่างนั้นตลอด ท่านว่าลึกซึ้งกว้างขวางมากมาย ท่านจึงได้เทียบว่า ธรรมที่มาในแบบแผนตำรับตำราที่จดจารึกเอาไว้นั้น เทียบกับน้ำในตุ่มเท่านั้นไม่ได้มากอะไรเลยท่านว่า ที่นอกจากนั้นธรรมที่ไม่ได้มาในคัมภีร์ใบลานนั้น เทียบกับน้ำมหาสมุทรสุดสาคร ฟังซิ เรากราบสนิทเลยนี่

มีอะไรมากีดมาขวางธรรมทั้งหลายไม่ให้แสดงออกตามความจริงของตน ก็มีแต่กิเลสเท่านั้น เมื่อเปิดกิเลสออกไปแล้วทำไมธรรมจะไม่ปรากฏขึ้นมา มีอยู่ที่ไหน ๆ ก็ปรากฏขึ้นมาไม่วาระหนึ่งก็วาระหนึ่ง ขึ้นมาแทรกซ้อนกัน ขึ้นมาเรื่อย ๆ โลกไม่เคยรู้

เคยเห็นก็รู้ก็เห็นจิตดวงนั้น โลกไม่เคยทราบมาเลยแต่ก่อนก็ทราบ เราเองก็ตามไม่เคยทราบมาก่อนก็ทราบ เพราะสิ่งปิดบังมันเปิดเผยออกมาหมดแล้ว ความจริงมีเท่าไรก็แสดงมาให้เห็นหมด เพราะความจริงมีอยู่แล้วดั้งเดิม ท่านจึงบอกว่าธรรมมีอยู่แล้ว ธรรมมีอยู่ตลอดเวลา จะเป็นสภาพใดทั้งเหตุทั้งผลมีอยู่ตลอดเวลาเหมือนกันหมด และธรรมชาติที่นอกจากเหตุจากผลไปคือธรรมล้วน ๆ นั้นก็มีอยู่แล้ว นั่น

มันมีอยู่ ๓ ขั้น ๓ วรรค คือ เหตุแห่งธรรมทั้งหลาย ๑ ผลแห่งธรรมทั้งหลาย ๑ และธรรมล้วน ๆ ที่ออกจากเหตุจากผลนี้ไปแล้วนั้น ๑ มีอยู่แล้วทั้งสามประเภทนี้ ก็มีแต่กิเลสตัวลามกจกเปรตนั่นแหละมันปิดมันบังไว้หมด ไม่ว่าส่วนหยาบส่วนกลางส่วนละเอียดไม่ให้เห็น มันกล่อมแต่สัตว์โลกทั้งหลายให้จมอยู่กับมูตรกับคูถของมัน มูตรคูถของมันเป็นโอสถสำหรับโลกทั้งหลายที่ถูกกล่อม ไม่ทราบว่านั้นคือมูตรคือคูถเลย เห็นเป็นของดิบของดีไปเสียหมด เพราะฉะนั้นโลกจึงส่งเสริมกัน

ใครอยากจะส่งเสริมทุกข์ ก็ทราบกันอยู่แล้วทั่วโลกนี้ว่าเป็นทุกข์ โลกนี้อยู่ด้วยความสุขความสำราญบานใจได้เมื่อไร พูดกันก็พูดว่าสบายดีเหรอ ก็พูดกันไปอย่างนั้นแหละ ในหลักธรรมชาติแล้วมันบีบบังคับอยู่ในหัวใจเพราะสิ่งเหล่านี้ทั้งนั้นเป็นผู้บีบ เป็นธรรมชาติที่บีบไม่ใช่อะไรมาบีบ แต่เราไม่รู้เราไม่สามารถจึงยอมมันไป ไม่ว่าท่านว่าเราเหมือนกันหมด จะตำหนิใครก็ตำหนิไม่ได้เพราะยังไม่ใช่วิสัยที่จะควรรู้ในแง่หนักเบาของมัน จนกระทั่งรู้ไปโดยลำดับลำดา เปิดมันออกหมดก็รู้ได้หมด ทีนี้ธรรมมีเท่าไรก็เปิดเผยออกหมด เช่นเดียวกับกิเลสเปิดตัวออกไปนั่นแหละ เปิดเผยตัวออกไปแล้วธรรมทั้งหลายก็เปิดหมด

ไม่งั้นใครจะไปส่งเสริม **ราคฺคิ โทสคฺคิ โมหคฺคิ** นั่นธรรมท่านบอกไว้แล้ว ความกำหนัดยินดีเป็นฟืนเป็นไฟ ท่านบอกว่าเป็นน้ำเป็นท่าร่มเย็นเมื่อไร **โทสคฺคิ** ความโกรธความโมโหโทโสเป็นไฟ โมหะสุมอยู่ภายในจิตใจนั้นเป็นไฟ แน่ะ ท่านก็บอกไว้แล้ว นี้คือความจริง ความจอมปลอมที่มันแทรกเข้าไปเหล่านั้นมันปิดบังหุ้มห่อไว้นั้น ราคะก็เป็นของดี โทสะเป็นของดี โมหะเป็นของดี ไม่งั้นโลกไม่สนใจกับสิ่งเหล่านี้ ไม่ดิ้นรนกระวนกระวายกับสิ่งเหล่านี้ ไม่เสาะแสวงสิ่งเหล่านี้ เพราะธรรมชาติที่ให้เสาะมีสภาพที่ให้ดิ้นรนบังคับให้ดิ้นรนมันมี บังคับให้ติดมี บังคับให้จมมี นั่นมันถึงได้ติดได้จม ถึงได้เสาะได้แสวง ถึงได้ดิ้นรนกระวนกระวาย แต่ทั้ง ๆ ที่ดิ้นรนกระวนกระวายก็ไม่เห็นทางออก และยังไม่เห็นโทษของมันอีกด้วย ถ้าเห็นก็แวบเดียวเหมือนฟ้าแลบเท่านั้น มันปิดไว้ขนาดนั้น เราไม่สามารถที่จะรู้จะเห็นได้เลย นี่แหละสิ่งจอมปลอมมันปิดอยู่อย่างนี้

ไม่มีใครที่จะเปิดหน้าความชั่วช้าลามก ความปิดบังความมืดบอดของมันที่ปิดบังหัวใจสัตว์ได้ นอกจากพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายเท่านั้น นอกนั้นจมอยู่กับมันหมด จมมากจมน้อย หนาบางในความปิดบังหุ้มห่อนั้นมีโดยลำดับลำดา ตั้งแต่พื้น ๆ ของโลกนี้ขึ้นไปจนกระทั่งถึงพรหมโลก สิ่งเหล่านี้ต้องปิดบังไว้หมดทั้งนั้นแหละ ตามขั้นตามภูมิแห่งความหนาบางของกิเลสของธรรมที่มีมากน้อยภายในใจ เว้นแต่อรหัตธรรมอรหัตบุคคลนั้นเปิดเผยหมดทีเดียว ความจริงมีเท่าไรเห็นหมด ความจอมปลอมมีเท่าไรพังลงหมดไม่มีสิ่งใดเหลือแหละ

ที่โลกทั้งหลายได้หมุนไปตามมันก็เพราะมันมีความแยบคาย มีความละเอียดแหลมคมอ้อยอิ่งมากต่อจิตใจของสัตว์โลก โลกไม่มีที่เกาะก็อาศัยมัน มันเป็นเจ้าอำนาจเกาะ เจ้าอำนาจบังคับไว้หมด ไม่ให้อรรถให้ธรรมได้แทรกเข้าไปได้เลย แม้ใครจะดิ้นจะฉลาดแหลมคมขนาดไหนก็ตาม อยู่ในวงของสิ่งกดขี่บังคับนี่แล้ว จะต้องเป็นเครื่องมือของมันได้เป็นอย่างดี ฉลาดเท่าไรยิ่งเป็นเครื่องมือของมันได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มีธรรมเข้าแทรกแล้วจะไม่มีอะไรคัดค้านต้านทาน ความฉลาดนั้นจะไม่เกิดผลประโยชน์อันพึงใจแก่ผู้นั้นเลย จะมีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะความฉลาดของตนนั้นแหละบีบบังคับอยู่ ฉะนั้นการปฏิบัติผู้ปฏิบัติเท่านั้นที่จะเห็นความจริง ปฏิบัติตามหลักธรรมหลักวินัยของพระพุทธเจ้า อย่าปลีกอย่าแวะ ทุกข์ยากลำบากขนาดไหนก็ให้ตะเกียกตะกายสู้ไม่หยุดไม่ถอย เพราะโทษของมันนี้จมมานานเท่าไรแล้ว ที่จมอยู่นี้เพราะสิ่งเหล่านี้พาให้จม หลุดพ้นตัวไปไม่ได้เพราะสิ่งเหล่านี้บีบบังคับเอาไว้

นี่ก็พยายามสอนหมู่สอนเพื่อน สอนจนเต็มสติกำลังความสามารถได้ ๓๐ กว่าปีแล้วอยู่กับหมู่กับเพื่อน สอนด้วยความถึงใจทุกอย่าง ไม่ได้สอนแบบเหลาะ ๆ แหละ ๆ สอนจริงจัง ทุ่มลงหมดหัวใจด้วยความเมตตาสงสารนั่นแหละ โทษเราก็เคยเห็นมาพอแล้ว เพราะสิ่งเหล่านี้พาให้เป็นโทษ พาให้ได้รับความทุกข์ความลำบาก ไม่ว่าความรักความชัง ความเกลียดความโกรธ เป็นฟืนเป็นไฟเผาลนจิตใจทั้งนั้น เมื่อไม่มีอุบายไม่มีวิธีการอันใดที่จะเหนือมันแล้วต้องถูกมันบีบบังคับ บีบมากบีบน้อยเป็นทุกข์มากทุกข์น้อยตามความบีบคั้นของมันนั่นแหละ เวลามีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ที่เกี่ยวกับด้านอรรถธรรมเข้าไปชะล้างโดยลำดับลำดา ก็ค่อยส่งแสงสว่างขึ้นมาพอเห็นโทษเห็นภัย

แม้แต่เพียงความสงบนี้ก็เป็นเหตุให้เห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านแล้ว แต่ก่อนฟุ้งซ่านเท่าไรก็ไม่เห็น เห็นก็แย็บเดียวเท่านั้นแล้วก็ฟุ้ง ถูกมันลากไปถลอกปอกเปิกไม่มีเนื้อมีหนังติดมาเลยก็ต้องยอมไปกับมัน เพราะอำนาจของมันมาก แต่พอความสงบปรากฏขึ้นภายในใจ ที่เรียกว่าสมถะหรือสมาธิภาวนาตามขั้นภูมิของตน ก็พอได้ยับยั้ง

ตั้งตัวได้บ้าง ตามกำลังแห่งความสงบที่ปรากฏขึ้นภายในจิตใจ ในขณะเดียวกันก็ได้เห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่าน ความฟุ้งซ่านนำมาแห่งความทุกข์ความวุ่นวาย ความเดือดร้อนมากน้อยตามความฟุ้งซ่านที่แสดงตัว ความสงบมีมากน้อยความร่มเย็นความยับยั้งตั้งตัวก็พอได้ พอปรากฏขึ้นมาบ้าง นี่เพียงขั้นนี้ก็เห็นโทษกันแล้ว ในขั้นความวุ่นวายของจิตกับความสงบมันแข่งกันแล้ว เห็นแล้วนี่คุณค่าแห่งความสงบเป็นอย่างนี้ โทษแห่งความฟุ้งซ่านของจิตเป็นอย่างนั้น ออกจากจิตดวงเดียวกัน เป็นที่จิตดวงเดียวกัน รู้ได้ชัดในผลของมันทั้งสองอย่าง ผลของฝ่ายกิเลส ผลของฝ่ายธรรม รู้ได้อย่างชัดเจน

จากนั้นก็พิจารณาทางด้านปัญญามีความแยบคายออกไป สมาธิคือความสงบใจพอได้ตั้งเนื้อตั้งตัวพอมีกำลัง ทีนี้ปัญญาออกเดินทำหน้าที่บุกเบิกฟาดฟันหั่นแหลกกับกิเลสประเภทต่าง ๆ ไป พิจารณาอะไรพิจารณาให้จริงให้จัง ธรรมะเป็นของจริงไม่ใช่เป็นของปลอมพอที่จะพิจารณาปลอม ๆ แปลม ๆ นับเที่ยวนับตลบทบทวนไปเท่านั้นก็เป็นเหตุเป็นผลเอาตามความคาดหมายของตนแล้วก็ไม่ได้อะไร ได้แต่นับเอาเฉย ๆ อย่างนั้นใช้ไม่ได้ไม่ใช่เรื่องของปัญญา ไม่ใช่เรื่องของธรรม พิจารณาให้ชัดเจนลงไปภายในจิตใจ

ดูซิของจริงมันชัดอยู่ตลอดเวลา ตาเนื้อ ๆ เราก็เห็นนี่น่ะ สภาพของโลกอันนี้เป็นยังไง ทั้งภายนอกทั้งภายใน ไม่ว่าต้นไม้ภูเขา ถ้าพูดถึงเรื่องความแปรสภาพมันแปรอยู่รอบตัวหมด แม้แต่ภายในจิตก็แปร อย่าว่าแต่ภายนอกกว้างออกไปขนาดไหนกี่ขอบเขตจักรวาลก็ตาม ภายในก็แปร แปรอยู่รอบตัว นั่น ขึ้นชื่อว่าโลกสมมุติแล้วเป็นอย่างนั้นหมด โลกสมมุติก็คือโลกหมุนนั่นเอง หมุนเรื่องกฎแห่ง **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** นี่เห็นชัด ๆ อย่างนี้เราฝืนไปไหนจากนี้ นอกจากกิเลสมันลากถลอกปอกเปิกให้ฝืนความจริงไปเท่านั้น จึงได้รับความทุกข์ความลำบาก ถ้าปัญญาเดินตามนี้แล้วทำไมจะไม่ทำลายสิ่งที่มันฝืน ๆ อยู่นั้นได้ลงสู่ความจริง ความจริงก็ **อนิจฺจ** น่ะซิ มันแปรอยู่ไว้ใจได้ที่ไหน ขณะเดียวกันมันแปรอยู่เท่าไรแล้วทั้งภายนอกภายใน แปรอยู่ตลอดเวลาทั้งหลับทั้งตื่น แปรอยู่ตลอดไปไม่ว่าอิริยาบถใดภายในตัวของเราก็ดี สิ่งภายนอกก็เช่นเดียวกัน พิจารณานี่ก็เห็นได้ชัด

ดูอะไรก็ดูแต่เรื่องกฎของกิเลสไปเสียหมดไม่ใช่กฎทางธรรม กฎของกิเลสมัน **นิจฺจ สุข** ไปแล้ว ทุกข์เป็นฟืนเป็นไฟมันก็ว่า **สุข** ไปเสีย มันหลอกต้มขนาดไหนก็ยังเชื่อมันจะให้โง่ขนาดไหนมนุษย์เรา เฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติโง่ที่สุด จึงไม่ได้เห็นตามกฎความจริงของสิ่งเหล่านี้ **อนตฺตา อนตฺตา** ก็ปฏิเสธอยู่รอบตัวหมด ขึ้นชื่อว่าโลกสมมุติแล้วเป็น **อนตฺตา** ทั้งนั้น มันรอบตัวอยู่แล้วนี่ ทำไมปัญญาไม่หยั่งลงไป ถ้าพูดถึงขั้น

อสุภะอสุภังก็เหมือนกัน มันสวยมันงามที่ตรงไหน ดูข้างนอกดูข้างในเกลื่อนไปด้วยป่าช้าผีดิบผีสุกเต็มไปหมด เห็นกันชัด ๆ อยู่ด้วยตาของเรานี้

เสียงก็เสียงอันไหนมันไพเราะ นอกจากเสียงเหตุเสียงผลเสียงอรรถเสียงธรรมเท่านั้นเป็นเสียงที่ไพเราะ เพราะเปลื้องจิตใจออกจากกองทุกข์ได้โดยลำดับลำดา เพราะเสียงที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผลด้วยอรรถด้วยธรรม ไอ้เสียงสกปรกโสมม เสียงยกยอสรรเสริญ หรือเสียงตำหนิติฉินนินทาหาความสะอาดไม่ได้ มีแต่ความสกปรกเต็มปากเต็มเสียงมานั้น ผู้ฟังก็ฟังอย่างเต็มหู หูสกปรกเท่าไรก็ยังไม่รู้ ตาสกปรกหูสกปรก ทั้งวันทั้งคืนเจอแต่ของสกปรก มีแต่สิ่งหลอกลวงเต็มโลก มองไปมันก็หลอกลวงตัวเองเสีย ได้ยินก็หลอกลวงตัวเองเสีย สูดกลิ่นลิ้มรส มาสัมผัสสัมพันธ์ภายในกายตลอดถึงคิดขึ้นภายในใจ ล้วนแล้วแต่เรื่องสกปรก เพราะกิเลสมันปรุงมันแต่งขึ้นมาให้คลุกเคล้าอยู่กับจิตตลอดเวลา หาความสะอาดที่ไหน เต็มอยู่ด้วยของสกปรก ไม่ชะล้างด้วยสติปัญญาจะเอาอะไรมาชะล้าง นี่ละมันสกปรกอยู่อย่างนี้เห็นไหม พิจารณาซิ นี่ละปัญญาหยั่งลงไปซิ นี่ละสิ่งที่สกปรกที่สัมผัสสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลานี่

เราจะไปหาดูตั้งแต่ซากอสุภะอสุภังเลย ก้าวเข้ามาสู่ขั้นละเอียดมันเป็นอย่างนี้ทั้งนั้นแหละ อันนั้นเป็นขั้นหยาบ ๆ ก็ยังไม่เห็น เน่าเฟะอยู่ก็ยังไม่เห็น แล้วจะเห็นอะไร สิ่งที่ไม่เน่าทั้ง ๆ ที่มันก็สกปรกอยู่เหมือนกัน ภายนอกก็สกปรก ภายในก็สกปรก ในหัวใจก็สกปรก มันสลับซับซ้อนอยู่ มีแต่ของสกปรกเต็มหัวใจแล้วจะเอาความสุขมาจากไหน ถ้าอยากได้ความสะอาดก็ตั้งขึ้นมาซิ สติปัญญากลั่นกรองลงไปตามเหตุตามผลตามความสัตย์ความจริงที่มีอยู่รอบตัวนี้ มันก็เห็นเท่านั้นน่ะซิ เพราะสิ่งเหล่านี้มีอยู่นี่นา ไม่ใช่แกล้งอุตริ

พิจารณาลงไปให้เห็นชัดแจ้ง เมื่อเห็นชัดแจ้งแล้วไม่ต้องบอก ไอ้เรื่องอุปาทานเป็นตัวผลของความหลงต่างหากมันจึงไปยึด เมื่อรู้แจ้งโดยลำดับลำดาต้องถอนตัวเข้ามา ๆ นี่ท่านเรียกว่าปัญญาบุกเบิกหาความจริง เพราะความจอมปลอมปกคลุมไว้หมดในสามแดนโลกธาตุนี้ มันออกไปจากใจแต่ละดวง ๆ ไปสำคัญมั่นหมายไปปรุงไปแต่งเพราะกิเลสพาให้ปรุงแต่ง มันออกไปจากใจ เจ้าของก็หลงตามมันไปเรื่อย ๆ ถูกจูงจมูกจมูกขาดก็ไม่รู้ ปัญญาหยั่งลงไปซิ ทำให้มันจริงมันจังซิ

ทุกข์มันทุกข์จริง ๆ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ไม่ว่าจะทุกข์ทางใด ทุกข์ทางกายก็ทุกข์จริง ๆ เป็นสัจจะจริง ๆ คือความจริง ทุกข์ทางใจก็ทุกข์จริง ๆ สติปัญญาก็เป็นของจริงแก้กันลงไปซิ พิจารณาให้เห็นตามเหตุตามผล ทำไมจะแก้ไม่ได้วะ ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมะสด ๆ ร้อน ๆ เครื่องแก้สด ๆ ร้อน ๆ แท้ ๆ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ล้าสมัยธรรมล้าสมัย กิเลสมันหลอกนี่นะ กิเลสมันไม่เห็นล้าสมัย มันหลอกสัตว์มากี่กัปกี่กัลป์แล้ว

ทุกข์อยู่ทุกหัวใจของสัตว์ ไม่ว่าสัตว์ใหญ่สัตว์เล็กสัตว์ไหน ภพใดภูมิใด มีแต่กิเลสตัวจอมปลอมมันทันสมัยอยู่ในจิตนั้นหมดนั่นแหละ ธรรมจึงล้าสมัย ธรรมจึงไม่มีในจิตใจของคน เพราะกิเลสมีอำนาจเหนือกว่ามันกำจัดออกหมดไม่ให้มี

นี่เราเป็นผู้มาปฏิบัติอรรถธรรม ทำไมจึงไม่แก้สิ่งที่จอมปลอมซึ่งอยู่ภายในใจของเรา กำจัดธรรม คือ วิริยธรรม สติธรรม ปัญญาธรรม ของเราอยู่ตลอดเวลา แก้ลงไปซิ ความเพียรมีมาเองแหละเมื่อกิเลสตัวขี้เกียจมันจางลงไปแล้ว ความเชื่อก็เชื่อเข้าโดยลำดับลำดาเข้าถึงของจริง มีกำลังขึ้นเรื่อย ๆ ศรัทธา วิริยะ ก็ไม่ต้องบอกเป็นธรรมเกี่ยวโยงกัน สติ สมาธิ ปัญญา หมุนตัวเป็นเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเลย เหมือนกับเชือกที่ฟั่นกันหลาย ๆ เกลียวเข้าไปสู่อันเดียวกันแล้วมันก็เป็นเชือกทั้งเส้น แล้วหมุนติ้วเลย

นี่ปฏิบัติมาก็ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร พูดก็มีแต่ลมปากเฉย ๆ ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไรสอนหมู่สอนเพื่อนก็ดี เป็นยังไงมาปฏิบัติไม่รู้กี่ปีกี่เดือน เหตุผลอรรถธรรมไม่ปรากฏในใจเลยเป็นที่ต้องใจแล้วเหรอ เป็นที่พึงใจแล้วเหรอ เราอยู่ด้วยอะไรเวลานี้ อยู่ด้วยความเลื่อนลอยอย่างนี้เหรอ เป็นมาก็เป็นมาด้วยความเลื่อนลอย อยู่นี้ก็อยู่ด้วยความเลื่อนลอย ไปจะเอาหลักเกณฑ์มาจากไหน ถ้าไม่เอาหลักเกณฑ์มาจากสิ่งที่เป็นหลักเกณฑ์คืออรรถคือธรรม เป็นเครื่องชำระสิ่งจอมปลอมทั้งหลายอันทำคนให้เป็นหลักลอยนี่ ไม่มีอันอื่นอย่างอื่น หมุนตัวเข้ามาซินักปฏิบัติ

เดี๋ยวนี้จะไม่มีเกาะมีดอนละนะนี่ จะเป็นมหาสมุทรทะเลจมไปหมดด้วยกันทั้งโลกทั้งธรรม ทั้งพระทั้งฆราวาส ไม่ว่าเพศใดวัยใด ส่งเสริมกันในเรื่องที่จะเป็นฟืนเป็นไฟ ใครก็ต้องการแต่ความยุติธรรม ใครต้องการแต่ธรรมาธิปไตย ธรรมาธิปไตยเป็นยังไง โลกาธิปไตยเป็นยังไงไม่ได้สนใจ มีแต่เสริมมัน นี่แหละคือฟืนคือไฟ เดี๋ยวนี้อันนี้แหละเป็นใหญ่ในหัวใจของโลก มันดิ้นรนกวัดแกว่งหมุนยิ่งกว่ากังหัน

ใครก็ต้องการอยากเป็นอธิปไตย ๆ ไอ้ตัวนี้ทำไมไม่ได้ดูบ้าง ที่มันบีบบังคับไม่ให้เป็นอธิปไตยได้ มันเป็นอธิปไตยเป็นใหญ่ ธรรมาธิปไตยก็ราคะตัณหาเป็นใหญ่อยู่ในหัวใจ โลภาธิปไตยก็คือความโลภเป็นใหญ่ คนมีความโลภมาก ๆ มีความสุขไหม คนมีราคะตัณหามาก ๆ มีความสุขไหม นั่น มีความโกรธมาก ๆ มีความสุขไหม มีฟืนไฟเผาคนทั้งคนเอาความสุขมาจากไหนพิจารณาซิ คนไม่มีสิ่งเหล่านี้ต่างหากเป็นความสุข ไม่มีอะไรมาเผาภายในจิตใจต่างหากเป็นความสุข เหตุใดจึงต้องส่งเสริมเอานักเอาหนาไม่ลืมหูลืมตาเลยนี่ ฉลาดยังไงมนุษย์เรา หรืออวดตัวว่าฉลาดได้ยังไง ยังหน้าด้านอวดตัวว่าฉลาดอยู่เหรอ ฉลาดอยู่ในกองฟืนกองไฟอย่างนี้ เฉพาะนักปฏิบัติเรานี้ เอ้าพิจารณาเจ้าของให้ดี

อันนี้มันเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปก็ว่าไปยังงั้นแหละ ไม่ได้ตำหนิติเตียนผู้หนึ่งผู้ใด แต่เรื่องอันนี้เป็นเช่นนั้น เราก็พูดตามความจริงของมัน สิ่งที่เป็นไฟอยู่ที่ไหนก็ต้องเผา อย่างว่า เราเป็นผู้ที่จะดับฟืนดับไฟด้วยอรรถด้วยธรรม ต้องส่งเสริมอรรถธรรมให้มีมากขึ้นอย่ามานอนอกนอนใจ การกินอยู่กับหมู่กับเพื่อนเป็นความชินชาหน้าด้านไม่ได้กิเลสไม่ได้ชินกับใครแหละ มันเผาได้ทั้งนั้น ตลอดทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน ทุกขณะจิตที่คิดออกมาเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล มีธรรมแทรกออกมาบ้างไหม เดินจงกรมหย็อก ๆ มีแต่เรื่องคิดปรุงเรื่องโลกเรื่องสงสารกิเลสตัณหาทั้งนั้น แล้วจะเอาธรรมมาจากไหนพอจะหาความสงบเย็นใจได้บ้าง

ปัญญาจะคิดออกมาสักแย็บหนึ่ง ก็ไปทางสัญญาอารมณ์คาดหมายไปเสีย ถูกมันลากมันเข็นไปเสีย ปัญญาเลยหยั่งลงหาความจริงไม่ได้ แล้วจะถอดถอนกิเลสได้ยังไง เมื่อกิเลสได้เอาปัญญาไปต้มยำกินหมดแล้ว สติก็เอาไปต้มยำกินหมดแล้ว หาคุณค่าที่ไหนจากปัญญาอันนั้น มันเป็นปัญญาของกิเลส เป็นเครื่องมือของกิเลสทำลายตัวเราเสียแล้ว เราจะเอาอะไรมาเป็นผลเป็นประโยชน์เป็นความสุขความเจริญ

คำว่า สมถะ ๆ ไปหาที่ไหน ไปหาต้นไม้ก็เป็นต้นไม้ ดินฟ้าอากาศเป็นดินฟ้าอากาศ ดินน้ำลมไฟเป็นดินน้ำลมไฟ ไม่ใช่สมถะไม่ใช่ความสงบ ไม่ใช่ความเย็นใจ หาที่ใจต่างหาก ฟังแต่ว่าเย็นใจซิ ร้อนก็ร้อนที่ใจ อากาศเป็นเรื่องของอากาศ เขาไม่ทราบความหมายของเขาว่าร้อนว่าเย็นอย่างไร ดินน้ำลมไฟเขาไม่ทราบความหมายของเขาว่าเป็นอะไร มีแต่มนุษย์เราที่ว่าตัวฉลาดนี้ไปตั้งชื่อให้เขา ก็หลงเขาติดเขาแล้วมาเผาตัวเองเท่านั้น ต้องค้นดูที่นี่ซิตัวมันฟุ้งซ่านอยู่ ฟุ้งซ่านที่ไหน ฟุ้งซ่านที่ใจ บังคับทำไมจะบังคับไม่ได้ กิเลสบังคับหัวใจเรายังบังคับได้ ธรรมเหนือกิเลสเอาบังคับกิเลสทำไมจะบังคับไม่ได้ ฟัดกันลงไปซินักปฏิบัติ

เด็ดต้องเด็ด กิเลสเด็ดเราต้องเด็ด ฝ่ายชั่วเด็ดฝ่ายดีต้องเด็ดไม่ยังงั้นไม่ทันกัน ต้องเป็นอย่างนั้น เด็ดต่อเด็ดใส่กันซิ ถ้าจะเด็ดในธรรมก็กลัวกิเลสหัวเราะเยาะเสียยังงั้นเหรอ เช่นอย่างเทศนาว่าการหรือดุด่าว่ากล่าวอย่างนั้นอย่างนี้ ว่าก็ให้ว่าไปซิเรื่องของกิเลสมันว่านี่ เรื่องธรรมก็ว่าไปตามอรรถตามธรรม ชี้แจงเหตุผลเพื่ออรรถเพื่อธรรม ควรจะเด็ดต้องเด็ด ควรจะดุต้องดุ ควรจะด่าต้องด่า ด่ากิเลสต่างหากไม่ได้ด่าคน ดุกิเลสต่างหาก ฟันกิเลสต่างหากไม่ได้ฟันหัวคนเป็นอะไรไป

นี่ความดีความชั่วมันเป็นคู่เคียงกันไป กิเลสโหดขนาดไหนธรรมต้องโหดขนาดนั้น โหดกับกิเลสจะเป็นอะไรไป อย่าโหดกับตัวเองซิ โหดกับกิเลส โหดกับตัวเองก็คือปล่อยให้กิเลสเหยียบหัวใจเจ้าของแหลกละเอียดไปนั่นแหละ นั่นก็โหดกิเลสนั่นแหละ คือคล้อยตามกิเลสมันก็เหยียบหัวเรา ถ้าคล้อยตามธรรมแล้วเหยียบกิเลสให้แหลกไป

ได้เลยไม่ต้องสงสัย จะทำเหยาะ ๆ แหยะ ๆ มันได้เรื่องอะไร ถึงคราวที่เด็ดต้องเด็ดไม่เด็ดไม่ได้

วิธีการของการประกอบความพากเพียร เราจะเอาแต่นิสัยของเราไปว่าไปทำไม่ได้นะ ต้องเอาหลักของธรรมเข้าไปจับ บีนตามหลักของอรรถของธรรม นั่นแหละถึงจะมีช่องทางไปได้ เราจะไปหาสมาธิก็ดี หาปัญญาก็ดี ตามสิ่งภายนอกดินฟ้าอากาศ ว่านั้นเป็นนั้นอันนี้เป็นนี้ว่าจะเป็นสติปัญญา ถ้าไม่เอาสติปัญญานี้พิจารณาให้เป็นอรรถเป็นธรรมขึ้นมาสู่ใจตัวเองแล้วไม่เจอแหละ สมถะก็ไม่เจอ วิปัสสนาก็ไม่เจอ วิมุตติหลุดพ้นก็ไม่เจอ ถ้าไม่เอาใจเป็นรากฐานสำคัญกวาดต้อนสิ่งทั้งหลายเข้ามาด้วยปัญญาด้วยสติให้เป็นอรรถเป็นธรรมไปด้วยกัน แล้วแก้ตัวเองผู้ไปผูกพันมั่นหมายกับสิ่งเหล่านั้นเท่านั้น มันถึงจะถอดถอนตัวเองไปได้

พูดไป ๆ ก็เหนื่อย วันนี้พูดเร่งมาตั้งแต่ต้นทำให้รู้สึกเหนื่อย ๆ เอาละ วันนี้พูดเท่านั้นละ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

ธรรมจักร

คำว่าธรรมมีอยู่ คำว่าธรรมประเสริฐสุดในโลก ไม่มีอะไรเสมอไม่มีอะไรเทียบได้ คือ ศาสดาองค์เอก ได้แก่ พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ท่านทรงแสดงมาจากคำที่ว่า “ธรรมมีอยู่” คือมีอยู่ในพระทัยท่าน ธรรมประเสริฐ คือ ประเสริฐในพระทัยท่าน ท่านทรงรู้ทรงเห็นทรงสัมผัสสัมพันธ์ ทรงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างจิตกับธรรม ไม่ได้แยกได้แยะไปที่ไหน ๆ เลย นี่คือท่านผู้มีพระเมตตาสงสารและรื้อขนสัตว์โลกจำนวนมากมายแต่ละพระองค์ ๆ ทรงนำมาสั่งสอนโลก ไม่ใช่คนมีกิเลสหนาปัญญาหยาบ หรือปัญญาทึบถูกกิเลสครอบงำหัวใจ แล้วนำโอวาทของกิเลสออกมาหลอกลวงโลก แต่เป็นศาสดาองค์เอกไม่มีกิเลสแม้นิดหนึ่งเข้าเคลือบแฝงในพระทัยนั้นเลย พระทัยทั้งดวงเป็นธรรมทั้งแท่ง ว่าธรรมมีอยู่เท่านั้นก็กระเทือนพระทัย ธรรมประเสริฐเลิศโลกคือเหนือกว่าโลกก็กระเทือนในพระทัย

การแสดงออกด้วยพระเมตตา พระเมตตานั้นก็เต็มอยู่ในพระทัย ไม่มีคำว่าด้น ๆ เดา ๆ ไม่มีคำว่าเป็นเงา ๆ ดำ ๆ ด่าง ๆ แต่เป็นเนื้อเป็นหนังเป็นองค์แห่งธรรมแท้เต็มอยู่ในพระทัย สั่งสอนโลกด้วยพระเมตตาจริง ๆ และสอนด้วยความถูกต้องแม่นยำตามธรรมชาติที่มีอยู่นั้น คือตามธรรมที่มีอยู่ลึกตื้นหยาบละเอียดหนาบาง ในขณะเดียวกันสิ่งใดที่เป็นภัยต่อความสว่างก็คือความมืด สิ่งที่เป็นภัยต่อธรรมก็คือกิเลส ซึ่งถือสถานที่คือจิตดวงเดียวเป็นที่อยู่เป็นที่อาศัยเช่นเดียวกันหมด และคำว่าธรรมมีอยู่แต่ที่ยังไม่ได้ตรัสรู้ก็ไม่ได้ทรงแสดงว่าอย่างไรเลย เพราะไม่มีไม่รู้ไม่เห็น กิเลสก็ไม่สามารถจะแจงออกมาได้ว่าเป็นประเภทใด ๆ ต่อประเภทใดบ้าง ทั้ง ๆ ที่เป็นข้าศึกอยู่เต็มหัวใจ เต็มพระทัยของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์

แต่เมื่อได้ทรงรื้อฟื้นหรือได้ทรงขุดค้นอรรถธรรมโดยหลักธรรมชาติ โดยหลักสัพพัญญูที่ทรงขวนขวายเอง ทรงรู้เองเห็นเองได้ประจักษ์พระทัยแล้ว จึงได้นำทั้งเหตุทั้งผลของธรรม นำทั้งเหตุทั้งผลของกิเลสซึ่งเป็นตัวภัย ประกาศแก่สัตว์โลกซึ่งมีจริตนิสัยหรือพื้นเพต่าง ๆ กัน ให้เป็นที่เข้าใจโดยลำดับลำดา เฉพาะอย่างยิ่งท่านผู้ที่เห็นโทษเห็นภัยเต็มหัวใจอยู่แล้ว แต่ไม่สามารถที่จะเสาะแสวงหาทางออกได้ เมื่อได้ฟังกระแสเสียงแห่งธรรมจากพระพุทธเจ้าเพียงเท่านั้น ก็เป็นเหตุให้กระเทือนจิตใจทั้งฝ่ายโทษทั้งฝ่ายคุณ แล้วพยายามขวนขวายหรือตะเกียกตะกายสุดความสามารถตั้งแต่ขณะเริ่มแรกนั้นเลย

ในศาสดาองค์ปัจจุบันของเรานี้ก็คือพระเบญจวัคคีย์ทั้งห้า พอทรงแสดง **เทฺวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพชิเตน น เสวิตพฺพา** เท่านั้น ก็ได้ทราบว่านี้คือทางเครื่องหลอกลวงสัตว์โลก ยังไม่ใช่ทางแห่งธรรม แม้จะปฏิญาณตนหรือเข้าใจว่าตนดำเนินว่าถูกทางก็ตาม แต่ยังเป็นทางของกิเลสไม่ใช่ทางของธรรม การทำตนให้ลำบากเปล่า ๆ โดยเจตนาที่มุ่งอรรถมุ่งธรรมแต่ทำไม่ถูกต้อง มันเป็นแผนการของกิเลสไปเสียนี้หนึ่ง การประกอบตนให้หมกมุ่นอยู่กับกิเลสราคะตัณหาทั้งมวล ซึ่งเป็นรังของกิเลสล้วน ๆ นั้นก็คือดำเนินหรือถูกกิเลสฉุดลากไปโดยไม่ต้องสงสัยหนึ่ง สิ่งที่จะทวนกระแสแห่งทางทั้งสองเงื่อนนี้ก็คือ **มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สำวตฺตติ เสยฺยถีทำ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** ไปเลย ในส่วนที่เป็นข้าศึกก็ทรงแสดงให้ทราบในเบื้องต้นแล้วว่า **เสยฺยถีทำ กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา** อันนี้เป็นเรื่องของกิเลส

เรื่องการทำตนให้ลำบากเปล่า ๆ ก็บอกแล้ว ไม่เกิดประโยชน์อะไร ประกอบขึ้นด้วยทุกข์ต่างหาก นี่ก็ได้แสดงไว้แล้ว มาอันดับ ๒ เป็นเรื่องของสมุทัยอย่างชัดเจนก็บอกไว้ว่า **กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา** นี่คือธรรมชาติที่จะสั่งสมกองทุกข์ หรือพอกพูนทุกข์ให้ทับถมจิตใจของสัตว์โลกไม่มีประมาณกาลสถานที่เลย ก็ทรงแสดงให้ทราบ จากนั้นก็ทรงแสดง **มชฺฌิมา** คือความเหมาะสมในการก้าวเดินออกจากสิ่งที่เป็นข้าศึก หรือเป็นเครื่องมือที่ทันสมัย เหมาะสมกับการปราบสิ่งที่เป็นข้าศึกทุกประเภทออกได้โดยสิ้นเชิงไม่สงสัย

ได้แก่ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** นี่ก็หมายถึงความฉลาดที่ทรงดำริด้วยความฉลาดแหลมคมโดยธรรม ไม่ใช่เป็นความฉลาดดังที่โลก ๆ ทั้งหลายใช้กัน **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** นี้เป็นความฉลาดทางด้านธรรมะล้วน ๆ ที่จะสามารถแก้กิเลสให้หมดไปจากใจได้โดยสิ้นเชิง อุบายที่ออกมาจากความฉลาดนั้นคืออะไรอีก ที่จะแสดงออกในการต่อสู้ในการดำเนิน ก็คือ **สมฺมาวาจา** กล่าวชอบด้วยปัญญา แน่ะ **สมฺมากมฺมนฺโต** กระทำชอบด้วยปัญญาด้วยความฉลาด **สมฺมาอาชีโว** เลี้ยงร่างกายและจิตใจด้วยความชอบธรรมด้วยปัญญา **สมฺมาวายาโม** เพียรชอบด้วยอุบายแห่งปัญญา **สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ** ระลึกด้วยอุบายของปัญญาพาให้ระลึก แล้วมีความเหนียวแน่นมั่นคงทางด้านจิตใจด้วยอำนาจของปัญญาเป็นผู้นำทาง

ธรรมเหล่านี้แล คือธรรมเครื่องถอดถอนกิเลสทุกประเภทซึ่งเป็นข้าศึกของธรรม เป็นข้าศึกของใจซึ่งเป็นคลังแห่งกิเลส ให้หมดสิ้นไปโดยไม่ต้องสงสัย จะประกอบด้วยดังที่กล่าวมาเบื้องต้น พระพุทธเจ้าท่านทรงไว้ **จกฺขุกรณี** ญาณจักษุก็เกิด คือคำว่าจักษุก็หมายถึงจักษุญาณภายในใจล้วน ๆ ไม่ได้นำตาเนื้อไปใช้เลยแม้แต่นิด

หนึ่ง **ญาณกรณี** ซึ่งเป็นความละเอียดแหลมคมของญาณ คือว่าจักษุก็หมายถึงว่าเห็นอย่างชัดเจนด้วยพระจิตที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใดมาปิดบังหุ้มห่อเหมือนอย่างแต่ก่อน **ญาณกรณี** ทรงหยั่งทราบตามหลักความจริง ไม่ลบล้างความจริงที่มีอยู่ มีอยู่อย่างไรทรงรู้ทรงเห็นอย่างนั้น เห็นก็คือจักขุญาณ รู้ก็คือญาณความหยั่งทราบ จึงทั้งทรงรู้ทรงเห็นในสิ่งที่มีอยู่ทั้งหลาย และวิธีการบำเพ็ญ วิธีการหลีกเลี่ยง จะหลีกเลี่ยงอย่างไร วิธีการละ การถอดการถอนถอดถอนอย่างไร ทรงสั่งสอนไว้โดยถูกต้องแม่นยำสมบูรณ์เต็มที่

อุปสมาย นี่เป็นไปเพื่อความสงบ ท่านบอกไว้ว่าจะเป็นไปเพื่อจักษุญาณ เป็นไปเพื่อจักษุ เป็นไปเพื่อทำญาณให้แจ้งให้รู้ชัดเห็นชัด เป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็น เป็นไปเพื่อความรู้ในแง่ต่าง ๆ **อภิญญาย** เป็นไปเพื่อความรู้แจ้งแทงทะลุ **สมฺโพธาย** เป็นไปเพื่อนิพพาน ธรรมคือ **สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป** เป็นต้น จนถึง **สมฺมาสมาธิ** นี่เป็นเครื่องมือที่จะยังผู้บำเพ็ญให้เป็นไปเพื่อความเห็นแจ้ง เพื่อความหยั่งทราบ ด้วยความรู้แจ้งเห็นจริง เพื่อความสงบราบคาบ เพื่อความรู้ในสิ่งทั้งหลายที่เรียกว่า ทิพโสต ทิพยจักษุ เหล่านี้เป็นต้น เป็นไปเพื่อความรู้แจ้งแทงทะลุในกิเลสประเภทต่าง ๆ ไม่มีสิ่งใดเหลือหลอ เป็นไปเพื่อนิพพาน มีมัชฌิมาปฏิปทานี้แลที่เป็นเครื่องมือ นี่ทรงสอนออกมาจากพระทัยที่ทรงบรรจุทั้งเหตุทั้งผลไว้โดยสมบูรณ์อยู่แล้ว จึงไม่มีอะไรขาดตกบกพร่อง อะไรที่เป็นภัยก็ทรงแสดงให้ฟังแล้ว สิ่งที่จะเป็นคุณจนกระทั่งถึงมหาคุณก็แสดงไว้โดยถูกต้อง รวมความลงแล้วว่านี้คือศาสดาองค์เอกเป็นผู้ทรงสั่งสอนไว้

ความรู้ทั้งหมดออกมาจากความเป็นศาสดาองค์เอก ออกมาจากความเป็นสัพพัญญู ไม่ได้รับรู้ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดมาให้อุบาย อุบายที่จะแก้กิเลสทั้งมวลด้วยธรรมนี้เป็นอุบายของธรรมล้วน ๆ เกิดจากสัพพัญญู คือรู้เองเป็นเอง ขวนขวายเอง ละได้เอง รู้แจ้งแทงทะลุเอง ทรงนำมาสั่งสอนสัตว์โลกด้วยความรู้ความเห็นความเป็นจริงของพระองค์แต่ละพระองค์ ๆ บรรดาพระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงสั่งสอนอย่างนี้ จนกระทั่งได้รู้แจ้งแทงทะลุไปหมดไม่มีสิ่งใดเหลือ การสอนจึงไม่มีแง่สงสัย แม้แต่แง่เดียวหรือแง่หนึ่งแง่ใดเลย สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย สอนเต็มอรรถเต็มธรรม ผู้ฟังซึ่งมุ่งต่อความจริงตามหลักธรรมซึ่งเป็นธรรมชาติที่จริงล้วน ๆ แล้ว จึงได้ฟังอย่างถึงใจ

ดังเบญจวัคคีย์ทั้งห้า พอแสดง **เทฺวเม ภิกฺขเว** ขึ้นแล้วก็แสดงมัชฌิมาปฏิปทา ท่านเหล่านี้ก็ได้รู้แจ้งเห็นจริง คือรู้แจ้งแทงทะลุในสติปัญญาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จุดที่ทำงานท่านก็รวมลงว่าอริยสัจ ๔ **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ สมุทัย อริยสจฺจํ นิโรธ อริยสจฺจํ มคฺค อริยสจฺจํ** รวมลงที่กายที่จิตนี้ทั้งนั้น แน่ะ นี่ละท่านแสดงเรื่องอริยสัจ ๔ แสดงสถานที่

ทำงานลงที่กายที่จิต ขึ้นที่กายท่านก็ว่า **ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา** ถึงเรื่องความทุกข์ เรื่องร่างกายนี้เป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะอะไร

ก็บอกชาติก็เป็นทุกข์ ความเกิดขึ้นมา ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ก็เริ่มแรกตั้งกองทุกข์ขึ้นมาพร้อม ๆ ในครรภ์นั้น ตั้งเป็นรูปร่างใหญ่โตขนาดไหนกองทุกข์ก็เริ่มเท่ากัน ๆ มาโดยลำดับ จนกระทั่งขณะตกคลอดก็เรียกว่ากองทุกข์ ถึงขั้นสลบไสลทนไม่ได้ ตายมีเยอะ นี่คือความทุกข์ในการเกิด

ชราปิ ทุกฺขา เวลาเฒ่าแก่ชราแล้วเป็นยังไง กำลังวังชาลดหย่อนลงไปหมดจนถึงกับว่าช่วยตัวเองไม่ได้ นอนอยู่เหมือนท่อนไม้ท่อนฟืน เป็นแต่ว่าลมหายใจครองตัวอยู่เท่านั้น ความรู้สึกก็มีแต่ไม่มีกำลังที่จะช่วยพยุงตนเอง ทุกข์แค่ไหนมนุษย์เราสัตว์เราเพราะช่วยตัวเองไม่ได้ แต่ความทุกข์มันเหยียบย่ำทำลายขึ้นเป็นลำดับลำดา ไม่ได้ลดน้อยลงเหมือนกับกำลังวังชาที่จะช่วยตัวเองนั้นเลย

มรณมฺปิ ทุกฺขํ ในขณะที่จะตาย ทุกข์บีบคั้นเสียจนกระทั่งสลบไสล ถ้าสติไม่มีเพราะไม่ได้มีการอบรมก็คว้าโน้นคว้านี้ ไม่มีอะไรเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นตัวของตัว คว้าลมคว้าแล้ง คว้าด้วยความสำคัญเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสทั้งมวล ทุกข์ก็บีบบังคับเข้าไป จนทิ้งเนื้อทิ้งตัวตกเตียงไปก็มีมากผู้นอนอยู่บนเตียง เพราะอะไร เพราะความทุกข์บีบบังคับให้ตกกระเด็นไปโน้นตกกระเด็นไปนี้ อยู่ด้วยความสงบไม่ได้ นี่คือกองทุกข์ ท่านบอกอย่างชัดเจนอย่างนี้ ทุกข์หรือไม่ทุกข์เราวาดภาพดูที่กล่าวมานี้

ปรารถนาอะไร ๆ ไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ ความปรารถนาส่วนมากท่านหมายถึงเรื่องปรารถนาของโลกทั้งหลายอันเป็นเรื่องของกิเลส ตั้งความปรารถนามากน้อยเพียงใด ก็ชื่อว่าสั่งสมความทุกข์ขึ้นมากน้อยเพียงนั้นโดยลำดับลำดา ถ้าได้มาแทนที่ความสุขจะอยู่กับความได้มามันก็ไม่อยู่เสีย ความปรารถนานั้นมันก็ไปของมันอีกเหมือนกับไฟได้เชื้อ เพราะฉะนั้นผู้ที่มีความปรารถนามาก ผู้ที่ความโลภมาก จึงหาความสุขไม่เจอเลย นอกจากเพิ่มความทุกข์เข้าโดยลำดับลำดาเพราะความโลภของตน

ความสุขหาได้อยู่ในความไม่พอดีไม่ เพราะคำว่ากิเลสแล้ว หรือคำว่าความโลภความปรารถนาแล้ว จะไม่มีความพอดี จะเพิ่มตัวขึ้นโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงผู้ปรารถนาตายทิ้งเปล่า ๆ ด้วยอำนาจแห่งการแบกกองทุกข์ทนไม่ไหว ก็ไม่ปรากฏว่าใครได้รับความสุขเพราะความสมหวังนั้นเลย เพราะกิเลสไม่ให้ใครสมหวัง นอกจากธรรมเท่านั้นจึงให้โลกมีความสมหวังได้ นี่ก็เป็นความทุกข์ ท่านว่าปรารถนาไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ **โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา** เหล่านี้มีตั้งแต่เรื่องกองทุกข์แสดงตัวเต็มธาตุเต็มขันธ์เต็มจิตใจทั้งนั้น เป็นไฟทั้งกอง เอาความสุขมาจากไหน

นี่ท่านพูดถึงเรื่องทุกขสัจ มันเป็นทุกข์อย่างนี้ ให้ทราบเรื่องของมัน แล้วอะไรที่เป็นสาเหตุให้เกิดความทุกข์ เฉพาะอย่างยิ่งเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยปวดหัวตัวร้อน หรือเวลานั่งภาวนานาน ๆ เราเป็นนักปฏิบัติเอากันในวงปัจจุบันนี้ อันนั้นพรรณนาไปเพื่อให้ทราบสาเหตุ เพื่อจะได้ประมวลเข้ามาสู่หลักปัจจุบันซึ่งมีอยู่กับตัวเราทุกรูปทุกนามนี้ แล้วพิจารณาในวงปัจจุบันนี้ว่าอะไรมันเป็นทุกข์

ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ท่านบอกว่าทุกข์เป็นของจริง นี่ถึงขั้นจะเอากันจริง ๆ ขั้นอนุโลมเป็นอย่างหนึ่ง ขั้นปฏิโลมเป็นอย่างหนึ่ง ขั้นอนุโลมหมายถึง **ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา** เรื่อย นี่ขั้นปฏิโลม ย้อนเข้ามาว่าใครเป็นทุกข์ ตัวทุกข์จริง ๆ เขาได้บอกว่าเขาเป็นทุกข์ไหม เราผู้ไปทราบเขาว่าเป็นทุกข์นั้นต่างหากเป็นผู้จะได้รับความทุกข์ เพราะความงมงาย เพราะความลุ่มหลงของตัวเองไปยึดไฟทั้งกองเข้ามาเผาลนตนเอง นี่คือความหลงของจิต

แยกดูทั้งกาย กายก็เป็นความจริงอันหนึ่งเท่านั้น แต่ละสัดละส่วนมันมีอยู่ของมันตั้งแต่วันเกิดมา ทุกข์เกิดขึ้นมาเป็นกาลเป็นเวลา มันก็ดับไปของมันตามหลักความจริง ทั้งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปของมัน กายก็เป็นเช่นนั้น พิจารณาแยกแยะให้เห็นตามหลักความจริงโดยทางปฏิโลม คือหมายความว่าย้อนหาความจริง ไม่อนุโลมตาม

การพิจารณาค้นคว้าอย่างนี้คืออะไร ถ้าไม่ใช่สติ ถ้าไม่ใช่ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ความอุตส่าห์พยายาม จะเอาอะไรมาใช้คนเรา นี่ละสัจธรรมทำงานอยู่ในวงเดียวกัน พอทุกข์เกิดขึ้น ค้นหาเหตุของทุกข์ว่ามันเกิดขึ้นเพราะเหตุผลกลไกอะไร นี่คือเรื่องของปัญญา สมุทัยได้แก่ความปรารถนาอยากให้หาย อยากให้ทุกข์ทั้งหลายสลายตัวไปอยากอยู่สบาย เหล่านี้เป็นเรื่องของสมุทัย แต่เรื่องของมรรคไม่ต้องการ หายหรือไม่หายก็ตาม ต้องการทราบความจริงนี้เท่านั้น เมื่อทราบความจริงไปมากน้อยเพียงไร เรื่องของทุกข์จะเป็นของจริงขึ้นมาเองตามความรู้ของตนที่พิจารณารอบตัว สมุทัยจะสงบตัวลงไปเองโดยลำดับลำดา เพราะมรรคมีกำลังพินิจพิจารณารอบตัว ไม่ทำลายตัวเองเพราะมรรคมีกำลังมาก

สุดท้ายทุกสิ่งทุกอย่างก็เป็นของจริงขึ้นมาให้เห็นประจักษ์ใจ **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ** ก็จริงเต็มส่วน ประจักษ์กับใจโดยไม่ต้องไปถามใคร อ๋อ คำว่าทุกข์เป็นของจริงจริงอย่างนี้เอง สมุทัยเป็นของจริงก็จริงอย่างนี้เอง นิโรธเป็นของจริงก็เหมือนกัน ดับทุกข์ไปโดยลำดับลำดาตามหน้าที่ของตน มรรคเป็นของจริงก็รู้รอบขอบชิดด้วยปัญญา ดูตามสภาพความจริงของตนที่มีความฉลาดรอบตัว ต่างอันต่างจริงเป็นขั้น ๆ ขึ้นไป จนกระทั่งถึงจริงสุดยอด เมื่อถึงจริงสุดยอดแล้วทั้งสี่นี้ก็ผ่านไป เหลือแต่ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ ที่พ้นจากสัจธรรมทั้งสี่นี้แล้ว

นี่ละในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรท่านแสดงไว้ นี่คือศาสดาองค์เอกแสดงไว้เป็นปฐมเทศนา เป็นปฐมฤกษ์แก่บรรดาสาวกทั้งหลาย ผู้ที่สนองพระโอษฐ์ของพระองค์ได้เต็มภูมิก็เบญจวัคคีย์ทั้งห้า เป็นสาวกอรหันต์ขึ้นมาทั้งห้าองค์ ออกจากธรรมของจริงของพระพุทธเจ้า นี่คำว่าธรรมมีอยู่ สาวกทั้งหลายเหล่านั้นหายสงสัยเต็มหัวใจแล้วไม่มีอะไรเหลือ ธรรมมีอยู่อย่างไร ธรรมประเสริฐไม่ไปถามใคร พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอกเพราะอะไรไม่ต้องถาม เพราะธรรมชาตินั้นก็เอกอยู่แล้ว ต่างอันต่างเอก ต่างองค์ต่างเอก เป็นสภาพเดียวกันหาที่ค้านกันไม่ได้

นี่เห็นแล้วเห็นพระพุทธเจ้าเต็มองค์ คือเห็นความบริสุทธิ์ของตนเอง นี่ที่นี่ธรรมมีอยู่ไม่มีปัญหาสำหรับท่านเหล่านี้ เพราะจิตเป็นคู่ควรกับธรรมมีอยู่ทั้งหลายนั้นได้สัมผัสสัมพันธ์กันโดยลำดับลำดา จนกระทั่งเต็มภูมิแห่งจิตเต็มภูมิแห่งธรรม ในความว่ามีอยู่และในความว่าประเสริฐแห่งธรรมแห่งจิต มีสมบูรณ์เต็มที่ในหัวใจแล้วหายสงสัย นี่ท่านเหล่านี้แลท่านผู้รับทราบท่านผู้ยืนยันในธรรมมีอยู่และในธรรมประเสริฐสามัญเราธรรมดาไม่สามารถ จะจิตกี่ดวงก็ตาม เช่นเดียวกับหม้อที่ถูกคว่ำปากลงไว้นั่นแล ไม่สามารถจะรู้จะเห็น ถ้าอยากจะรู้จะเห็นธรรมให้หงายปากหม้อขึ้นมาเพื่อรับธรรมทั้งหลาย หงายความเพียรขึ้นมา

ศรัทธาความเชื่อตามหลักความจริงของพระพุทธเจ้านี้ เป็นความเชื่อที่ไม่ขาดทุนสูญดอก เป็นความเชื่อที่ไม่เสียเวล่ำเวลา เป็นความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักธรรม และเป็นความเชื่อที่จะหยั่งความอุตส่าห์พยายามทุกด้านทุกทาง ที่จะให้โหมตัวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อชำระสิ่งที่เป็นข้าศึก เพื่อปราบปรามสิ่งที่เป็นข้าศึก อันเป็นตัวจอมปลอมทั้งหลายออกไปจากใจโดยลำดับลำดา จนกระทั่งไม่มีอะไรเหลือภายในใจ เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นกับตัวเอง เชื่อพระพุทธเจ้าเชื่ออย่างนี้ ศรัทธาเป็นมาเอง วิริยะเพียรเอง เพราะเกี่ยวโยงกัน คนเราเมื่อมีศรัทธาถึงใจทำไมความเพียรจะไม่ถึงใจ สติก็ต้องถึงใจ สมาธิถึงใจ ปัญญาถึงใจ ธรรมถึงใจ กิเลสกระจายออกไปโดยลำดับลำดาจนไม่มีอะไรเหลือ

นี่แหละธรรม ความเพียรโดยหลักธรรมชาติ ความเพียรประจักษ์ใจเป็นอย่างไรไม่ต้องบังคับบัญชาหากหมุนตัวไปเอง สติก็เหมือนกัน ความรู้อยู่ที่ไหนสติจะกลมกลืนกันไป ปัญญาจะกลมกลืนกันไป สมาธิมั่นคงทั้งเหตุคือการบำเพ็ญไม่เหลาะแหละ มั่นคงทั้งผลคือสิ่งที่ปรากฏขึ้นเป็นความร่มเย็นเป็นสุขหนาแน่นมั่นคงภายในจิตใจ ปัญญามีความรอบตัว รอบทุกอาการของจิตที่แสดงออกมา รอบทุกอาการของอวัยวะที่แสดงตัวออกไป รอบทั้งภายนอกที่เข้ามาสัมผัสสัมพันธ์ จึงเรียกว่าปัญญารอบตัว นี่เป็นธรรม

ที่เกิดขึ้นปรากฏขึ้นในใจของผู้บำเพ็ญเองไม่ต้องถามผู้ใด ๆ ทั้งหมด จะเป็นสิ่งที่ประจักษ์ยอมรับตัวเองภายในนั้น นี่ชื่อว่าธรรมแท้ขึ้นภายในจิต

เรายังไม่สามารถมองเห็นธรรมแท้รู้ธรรมแท้ ต้องอาศัยตำรับตำรากางเสียก่อน เหมือนเป็นแบบแปลนแผนผัง แล้วพยายามตะเกียกตะกายไปตามนั้น หนักบ้างเบาบ้างต่อสู้กันไปทนกันไป จนถึงขั้นรู้ประจักษ์ตัวเองแล้วไม่ต้องมีอะไรมาสนับสนุนก็เป็นไปได้เอง นี่แหละการปฏิบัติธรรม

คำว่าธรรมมีอยู่ มีอยู่อย่างนี้แหละ ธรรมทั้งหลายนั้นไม่ใช่ดิน ไม่ใช่น้ำ ไม่ใช่ลม ไม่ใช่ไฟ ไม่ใช่ดินฟ้าอากาศ ไม่ใช่อวกาศ ไม่ใช่วัตถุสิ่งใดทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นตา หู จมูก ลิ้น กาย ซึ่งเป็นวิสัยของสิ่งเหล่านี้ จึงสามารถรับได้เพียงสิ่งเหล่านี้เท่านั้นแต่ไม่สามารถรับธรรมได้ เพราะธรรมไม่ใช่สิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่สิ่งที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเราสัมผัสสัมพันธ์ได้นี้เป็นธรรม แต่จะสามารถสัมผัสสัมพันธ์ได้ด้วยใจที่ประกอบด้วยองค์ธรรมที่ถูกต้องดังที่กล่าวมาเหล่านี้ เช่น ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

นี่แหละเป็นทางที่ไหลมาแห่งธรรม เป็นเครื่องมือที่จะสัมผัสสัมพันธ์ธรรมได้ทุกประเภท ตั้งแต่ความสงบเย็นใจขึ้นมาโดยลำดับ ความสงบก็ไม่ต้องไปถามที่ไหน จะปรากฏขึ้นที่ใจของผู้บำเพ็ญนั้นแล นี่จึงว่าธรรมแท้ ๆ เกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติ ปริยัติศึกษาเล่าเรียนมาตั้งแต่วันบวช เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้ได้เรียนแล้ว ปริยัติอุปัชฌายะมอบให้ทุกรูปทุกนามที่บวชตั้งแต่เณรขึ้นไป แล้วนำนี่เข้าไปคลี่คลายขยายดูเป็นภาคปฏิบัติเป็นยังไง เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ อันเป็นเส้น ๆ นี้หรือเป็นคน ทั้งผมทั้งขนเส้น ๆ นี้หรือเป็นคน นี้หรือเป็นของสวยของงาม อันเป็นเส้น ๆ นี้หรือ เส้นหญ้ามันก็เหมือนกันไม่เห็นสวยเห็นงาม ทำไมผมอันนี้มันงามมันสวยนัก อะไรพาให้สวยอะไรพาให้งาม อะไรมาหลอก ค้นหาความจริงให้เจอ เมื่อค้นหาความจริงสิ่งที่มาหลอกแล้ว มันก็จริงมันก็เจอเท่านั้นเอง

ดูตามความจริงแล้วมันมีอะไรสวยงาม ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ดูเข้าไปทั้งภายนอกภายในตลบทบทวนหลายครั้งหลายหน บังคับบัญชาดูตามความจริง อย่าให้จิตเถลไถลออกไปสู่ความจอมปลอมซึ่งกิเลสปักเสียบเอาไว้รอบด้าน อันนี้ง่ายนักเร็วนักนะ เพราะกิเลสเคยคล่องตัวบนหัวใจเรามานาน ธรรมยังคล่องไม่ได้ พอจะเริ่มทำนี้ถูกมันปัดมือตกไปหมด ๆ ปัดมือหักมือขาด แขนหักแขนขาด หัวกุดหัวด้วนไป มันตั้งไม่อยู่น่ะซิ จะตั้งความเพียรก็ถูกมันปัดเสีย ตั้งท่าใดก็ถูกมันปัดเอาล้มไปเสีย ๆ ล้มก็ล้มลงหมอนนั่นแหละ ความขี้เกียจขี้คร้านมันก็จมอยู่ในหัวใจนี้เสียก้าวไม่ออก เพราะกำลังของกิเลส กำลังของสิ่งจอมปลอมมีมาก มันเป็นอัตโนมัติของมันคล่องตัวที่สุด

เพราะฉะนั้นจึงต้องได้พยายามต่อสู้กับมันอย่างหนักด้วยความพากเพียร ความอุตส่าห์พยายาม เพราะเล็งประจักษ์ใจแล้วว่าธรรมเป็นของประเสริฐต่างหาก กิเลสไม่ได้ประเสริฐ ธรรมต่างหากประเสริฐ กิเลสเป็นตัวหลอกลวง เป็นตัวจอมปลอมร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ ธรรมเป็นธรรมที่แท้ที่จริงร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ สวนทางกันไป เราเชื่อเชื่อพระพุทธเจ้าหรือเชื่อกิเลส เราต้องถามตัวของเราเองด้วยสติปัญญาของเราเอง จึงชื่อว่าเป็นผู้ชักตัวเองกับกิเลส อยู่กับตัวเองแก้ตัวเองด้วยอำนาจของธรรม กิเลสเป็นเครื่องผูกเครื่องมัด เราแก้ด้วยอรรถด้วยธรรม เราจะเชื่อใคร **พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** เราเปล่งวาจามาตั้งแต่ไหนแต่ไร เฉพาะอย่างยิ่งขณะที่บวชมาจนกระทั่งป่านนี้

พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์นี้หรือองค์หลอกลวงโลกมีไหม เราถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ถืออย่างไร พระพุทธเจ้าจริงอย่างไรในภาคปฏิปทาก็ดี ทั้งผลเป็นที่ได้รับเป็นที่พอพระทัยอยู่แล้ว ธรรมะที่ว่า **ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** นี้ก็เหมือนกันอยู่ในพระทัยของพระพุทธเจ้าเต็มดวงอยู่แล้ว **สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** พระสงฆ์สาวกล้วนแล้วตั้งแต่เป็นผู้ทรงธรรมอันบริสุทธิ์นี้ทั้งนั้น ท่านเหล่านี้ไม่ใช่ผู้หลอกลวง ไม่ใช่ผู้ต้มตุ๋นสัตว์โลกทั้งหลายให้ล่มจมไป มีกิเลสเท่านั้นเป็นธรรมชาติที่หลอกลวงสัตว์โลกทั้งหลายให้ล่มจมไป ไม่ว่าสัตว์ไม่ว่าบุคคล หญิงชาย ชาติชั้นวรรณะใดก็ตาม ถูกต้มถูกตุ๋นจากกิเลสนี้ทั้งนั้น ทำไมเราก็เป็นคนหนึ่งซึ่งถูกต้มถูกตุ๋นจากมันมานานแสนนานแล้ว จึงยอมเชื่อมันอยู่ตลอดเวลา ไม่โผล่หน้าขึ้นมาด้วยสติปัญญามองดูหน้ามันบ้าง ให้แต่มันมองดูหน้า สับหน้าผากเราอยู่เรื่อย ๆ มีอย่างเหรอ เราเป็นนักปฏิบัติต้องพิจารณาอย่างนั้น ต้องใช้สติปัญญาพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงไปมาให้เป็นหลายสันหลายคม สมกับกิเลสมีหลายสันหลายคม ไม่อย่างนั้นไม่ทันกันนักปฏิบัติ พลิกขึ้นมาใช้ให้ทัน

นี่เราพูดถึงเรื่องปริยัติ พอได้เรียนแล้วแยกมาเป็นภาคปฏิบัติ ไม่เพียงแต่ ตโจเท่านั้นแหละ เมื่อเข้าไปถึงนี้แล้ว อวัยวะน้อยใหญ่ในสกลกายนี้มันจะตลอดทั่วถึงไปหมด เป็นสภาพเหมือนกัน ถ้าว่า **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** เต็มหมดทั่วตัวนี้ ถ้าว่าอสุภะอสุภัง ตรงไหนมันสะอาดพอที่จะไว้วางใจได้มีไหม มันไม่มี เต็มหมดตัว แต่กิเลสมันบอกว่าดีว่าสวยว่างาม มันเอาลม ๆ แล้ง ๆ มาหลอกเราก็เชื่อมัน มันไม่มีความจริงอะไรเลย เรายังเชื่อมันจนกระทั่งป่านนี้ เอาธรรมพระพุทธเจ้าจับเข้าไปซิ จับเข้าไป จับเข้าไปตรงไหนไม่หยุดไม่ถอยแล้วก็พัง ๆ เมื่อความจอมปลอมนั้นพังแล้วอยู่สบาย เพราะมีแต่ความจริงล้วน ๆ อยู่ด้วยกันสบายไปหมด แม้ทุกข์จะมีอยู่ในธาตุในขันธ์เจ็บไข้ได้ป่วยก็ตาม มันก็เป็นความจริงอันหนึ่งของมัน เพราะใจของเราเป็นความจริงแล้วไม่เป็นทุกข์ต่อกัน ไม่กระทบกระเทือนกัน ไม่ได้หวั่นไหวต่อกันเลย นี่การพิจารณาให้พิจารณาอย่างนี้

นี่เป็นสนามรบ นี่เป็นสถานที่ทำงานของนักปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น ไม่หลุดพ้นที่ตรงไหน หลุดพ้นที่ถูกผูกถูกมัดนั่นแหละ สิ่งเหล่านี้แหละเป็นเครื่องผูกมัดจิตใจของเราอยู่เวลานี้ ให้ได้กระเสือกกระสนกระวนกระวาย ดิ้นอยู่อย่างนั้นภายในจิตใจใคร ๆ ก็รู้ เพราะมีสิ่งพาให้ดิ้น ไม่ต้องถามกันก็รู้ ให้ธรรมจ่อเข้าไปซิตรงไหน ความสงบจะปรากฏขึ้นมา ๆ เรื่อย ๆ จนกระทั่งกิเลสพังลงไปหมดเพราะอำนาจแห่งธรรมปราบปรามมันแล้ว ไม่มีอะไรดีดไม่มีอะไรดิ้น มีก็แต่เรื่องขันธ์ล้วน ๆ เท่านั้นแหละ

รูปก็มีอยู่ตามสภาพของมัน ก็รู้อยู่แล้วว่ารูปนี้คือธาตุ ๔ แน่ะ ดิน น้ำ เป็นสำคัญที่เด่นเพราะเป็นธาตุที่หยาบ ก้อนร่างกายของเรานี้มันก็ก้อนดินเหนียวนั่นเอง ฉาบทาด้วยน้ำชื้น ๆ แฉะ ๆ อยู่ในตัวของเรา ไม่ผิดอะไรกับขี้ตมขี้โคลนที่เปียกแฉะและข้น ๆ อะไรเลยแหละ ความร้อนเราก็เห็นอยู่แล้ว ไฟตื่นมันอะไร ไฟในร่างกายนี้ก็เป็นอันเดียวกัน ลมก็ลมหายใจ หายใจเข้าหายใจออกตื่นอะไรลม ลมนั้นหรือเป็นคน ลมทั่วโลกทั่วดินแดนไม่เห็นเป็นคน ทำไมลมในจมูกเป็นคนได้ ถ้าไม่ถูกหลอกเอาเสียอย่างเปื่อย นั่นถามตัวเองบ้างซิ กิเลสอยู่กับตัวเองต้องถามตัวเอง สติปัญญาซึ่งเป็นเรื่องของอรรถของธรรมอยู่กับตัวเองค้นขึ้นมาใช้ ค้นขึ้นมา ขุดค้นมันทำลายมัน สิ่งจอมปลอมทั้งหลายเหล่านี้

ดูให้เห็นชัดธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มีเท่านั้น มีความวิเศษวิโสอะไรดินน้ำลมไฟเหยียบย่ำไปมาก็มีแต่ดินแต่น้ำแต่ลมแต่ไฟทั้งนั้น อยู่ในตัวของเรานี้ก็ตั้งแต่วันเกิดมาจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ มันให้ความวิเศษวิโสอะไรต่อเราบ้างอันดินน้ำลมไฟ ทำไมจึงไปเสกสรรปั้นยอมันเอานักหนา เสกสรรเท่าไรยิ่งพันเข้าไป ๆ เหมือนลิงทอดแหนี่ เอ้า คลี่คลายออกซิด้วยสติปัญญามีเท่าไร ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมะที่เปิดเผย เป็นธรรมะที่เป็นความจริง องอาจกล้าหาญมาก นำเอามาใช้แก้กิเลสให้หมอบราบไปหมด ไม่ให้มันเหลือ สิ่งจอมปลอมทั้งหลายหมดไปแล้วยังเหลือแต่ความจริงล้วน ๆ อยู่แสนสบาย ไม่มีอะไรมากวนใจแหละ ที่เรียกว่าขันธ์ล้วน ๆ คืออย่างนี้แหละ มีแต่ขันธ์ รูปขันธ์ก็เป็นขันธ์ล้วน ๆ เสีย ไม่มีกิเลสตัวใดเข้าไปแทรก ถึงจะมีกำลังวังชาก็เป็นกำลังวังชาของธาตุของขันธ์ ไม่ใช่เป็นกำลังวังชาของอำนาจกิเลสราคะตัณหาอะไร

เวทนา ความสุข ความทุกข์ เฉย ๆ ที่เป็นอยู่ในร่างกายนี้ก็เห็นกันอย่างชัด ๆ อยู่นี้ มันก็มีแต่เกิด ๆ ดับ ๆ ก็รู้กันอยู่จนจำเจ ทำไมพิจารณาไม่เห็นชัดตามสิ่งที่มีอยู่อย่างจำเจเปิดเผยอยู่ตลอดเวลา มันน่าจะรู้จะเห็นกันด้วยปัญญาถ้านำมาใช้ สัญญาก็ฟังซิ จำได้เท่าไร เรียนจบพระไตรปิฎกก็จำทั้งนั้นแหละ กิเลสตัวหนึ่งก็ไม่ถลอกเพราะเป็นสัญญา จะเอาอะไรมาแก้กิเลส ถ้าเป็นปัญญาแล้วพังเลยกิเลสไม่มีเหลือ ต้องจำเอามา

ให้เป็นปัญญาซิ ถ้าเป็นปัญญาแล้วก็ทำลายกิเลสได้ สังขารก็ปรุงอยู่อย่างนั้นยิบ ๆ แย็บ ๆ

เมื่อเป็นขันธ์ล้วน ๆ แล้วมันมีเท่านั้นแหละ มันไม่กำเริบเสิบสานไปมากกว่านี้ อะไรเกิดขึ้นก็ตามสภาพของตน ๆ ไม่มีอะไรมาหนุนมาฉุดมาลากไปให้เป็นอย่างอื่น กายก็สักแต่ว่ากายอยู่อย่างนั้น เวทนา ความสุข ความทุกข์ ที่เป็นอยู่ในขันธ์ก็เป็นอยู่ตามธรรมชาติของมัน รู้ตามความจริงไม่ตื่นไม่เต้น ไม่หลงใหล ต่างอันต่างจริง สัญญาก็จำได้จำไป ลืมได้ลืมไป ก็รู้กันอยู่แล้ว ความจำกับความหลงลืมเป็นคู่เคียงกันก็รู้กันอยู่แล้ว สังขารความคิดความปรุง ก็ปรุงไปอย่างนั้น ไม่มีตัวใดที่เข้ามาถือบังเหียน **อวิชฺชาปจฺจยา** ไม่มี ตัวอวิชชานั้นแหละตัวถือบังเหียนของขันธ์ทั้งห้านี้ ถูกพังทลายลงไปหมดแล้วก็เป็นขันธ์ล้วน ๆ จะมีอะไรเหลืออยู่ รับทราบกันไป พอถึงกาลอวสานของมันพอหมดแล้วก็สลายตัวของมันลงไป ใครจะไปให้ชื่อให้นามมันที่นี่ ก็มีแต่จิตดวงเดียวไปให้ชื่อให้นาม ไปหลงมัน

พอจิตดวงนี้รอบตัวแล้ว มันยังอยู่มันก็รู้กันอยู่อย่างนั้นจะไปตื่นกันอะไร นี่ภาคปฏิบัติ ให้เห็นว่าธรรมมีอยู่จะเปิดเผยขึ้นที่ใจ เวลานี้กิเลสปกปิดไว้ไม่ให้เห็นธรรม ธรรมประเสริฐก็กิเลสแทรกเข้าไป แล้วเหยียบหัวใจเราเสียว่ากิเลสประเสริฐ ความโลภเกิดขึ้นก็ประเสริฐ ความหลงเกิดขึ้นประเสริฐ ราคะตัณหาเกิดขึ้นประเสริฐ มีแต่ประเสริฐไปหมดเรื่องของกิเลส แต่หาตัวประเสริฐอันแท้จริงที่จะมาหนุนใจให้ได้รับความสุขไม่มีเลย มีแต่ฟืนแต่ไฟวิเศษอะไร ประเสริฐอะไร ดูมันบ้างซิ

มันประกาศกังวานอยู่ในหัวใจ หลอกอยู่ตลอดเวลา ทำไมไม่เอาธรรมเข้าจับกันบ้างว่าความโลภเคยให้คนเป็นสุขที่ไหน โลภมากเท่าไรยิ่งเป็นทุกข์มาก เป็นฟืนเป็นไฟไปหมดนั่นแหละ หมุนตัวเป็นเกลียวยิ่งกว่ากังหัน คนโลภมากเป็นอย่างนั้น อยู่ไม่เป็นสุขดิ้นรนกระวนกระวาย ความโลภมันเหยียบย่ำทำลายหัวใจ ได้มาเท่าไรแทนที่ความโลภจะสงบไปใจจะได้รับความสุข ยิ่งเพิ่มฟืนเพิ่มไฟขึ้นไปมีความสุขที่ตรงไหนนั่น เอาให้มันเห็นจริง ๆ อย่างนั้นชินักปฏิบัติ ธรรมเป็นของจริง ให้เห็นทั้งของจริงทั้งของปลอมซิ ว่าความโลภมันเป็นของวิเศษเป็นความสุขได้อย่างไร อันนี้เป็นเรื่องของกิเลส สำหรับธรรมท่านไม่ว่าอย่างนั้น ท่านปราบเอาเลย ท่านลบล้างไปเลย มันสุขที่ตรงไหน คนโลภนั้นละคือคนจะตาย นั่นพูดง่าย ๆ ว่างั้น โลภมากเท่าไรมันจะตายสด ๆ ร้อน ๆ

ความโกรธก็เหมือนกัน เกิดขึ้นมาก ๆ นี้ตัวแดงเป็นพริกเผาไปเลย นั้นหรือคนเป็นสุข ตัวแดงเป็นพริกเผานั้นเหรอ ผู้ไม่โลภอยู่สงบสบายไม่มีอะไรกวนใจต่างหากเป็นผู้มีความสุข เป็นผู้ทรงความสุข ผู้ไม่โกรธอยู่ด้วยความสะดวกสบายด้วยจิตที่บริสุทธิ์ต่างหากเป็นผู้มีความสุข ทรงไว้ซึ่งความสุข ไม่หลงงมงายไม่หลงอะไรทั้งนั้น ตัว

หลงตัวเหล็งนี้ออกไปหมดไม่มีอะไรเหลือ ปราบมันออกหมด ยังเหลือแต่ความสุขที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ นั้นคือผู้ประเสริฐ นั้นคือผู้เป็นบรมสุขต่างหาก

ราคะตัณหาเป็นเครื่องเขย่าก่อกวนให้ดิ้นรนกวัดแกว่งเหมือนสุนัขเดือน ๙ เดือน ๑๐ ดิ้นรนกระวนกระวาย นั่นละตัวมันดิ้นที่สุดตัวนี้ เมื่อฆ่าสาเหตุตัวมันดิ้นเสียแล้วอะไรจะมาดิ้น คนดิ้นตายมีความสุขไหม คนไม่ดิ้นต่างหากมีความสุข นี้ตัณหาราคะพาดิ้นล้มดิ้นตายอยู่ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน ทุกเพศทุกวัย มันมีความสุขเหรอมันพาดิ้นอยู่นั่น ความไม่ดิ้นต่างหาก ความสลัดปัดทิ้งสิ่งที่พาให้ดิ้นทั้งหลายนี้ออกเสียจากใจ ใจไม่ดีดใจไม่ดิ้น ใจอยู่ด้วยความสงบร่มเย็นต่างหากเป็นใจที่ทรงความสุขไว้เป็นผู้หาความสุขได้ นี่ละปรารถนาสิ่งนี้เจอเพราะเป็นความจริง ถ้าเป็นความจอมปลอมปรารถนาเท่าไรก็ไม่เจอ ท่านจึงว่าเป็นทุกข์ ๆ เรื่อย **ยมฺปิจฺฉ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺขํ ทุกฺขํ** เรื่อย ไม่มีคำว่า **สุขํ สุขํ**

ถ้าดำเนินตามทางมรรคที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนแล้ว **ปรมํ สุขํ ปรมํ สุขํ** ไม่ต้องถาม นี่ละธรรมจะเปิดเผยขึ้นที่ใจ ความวิเศษจะเปิดเผยขึ้นที่ใจ จะไม่เปิดที่ตรงไหน ใจเท่านั้นจะเป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์ธรรม ขอให้ปราบกิเลสให้พังทลายไปเถอะ ความปิดบังมันจะหายไปพร้อมกับตัวกิเลสซึ่งเป็นตัวปิดบังนั้นแล ความเปิดเผยแห่งธรรมทุกขั้นทุกภูมิจะขึ้นในทันทีทันใด สว่างจ้าไปหมดเลย

ปฏิบัติเอาให้จริงให้จังนักปฏิบัติ อย่าไปเสียดายเรื่องของกิเลส มันมีแต่เรื่องของกิเลสทั้งนั้นรอบอยู่ในหัวใจของเรา เว้นแต่ไม่พูดเท่านั้นนะ มันเต็มอยู่ที่จิตใจ เอาธรรมเปิดขึ้นมาซิ ให้ได้เห็นความวิเศษศักดิ์สิทธิ์ ความทุกข์ความลำบากทั้งหลายจะกลายเป็นปุ๋ยขึ้นมาสนับสนุนจิตใจให้มีความร่มเย็นเป็นสุข สมาธิไม่เคยปรากฏก็จะปรากฏที่ใจ ปัญญาไม่เคยปรากฏก็จะปรากฏ วิมุตติหลุดพ้นไม่เคยปรากฏจะสง่างามขึ้นที่ใจนี้ **ปรมํ สุขํ ปรมํ สุขํ** ไปถามหาที่ไหน รู้อยู่ในใจแล้วถามที่ไหน ให้พากันตั้งอกตั้งใจ

เอาละเทศน์เท่านี้ เหนื่อยมากวันนี้

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

ธรรมแท้ไม่เหมือนอะไร

ท่านแสดงไว้ว่าโลกุตรธรรม แปลว่าธรรมเหนือโลก หรือธรรมที่สูงกว่าโลก นั้นเหมือนกับเป็นธรรมที่สุดเอื้อมหมดหวังในวงพุทธบริษัทเรา เมื่อกิเลสตัวสำคัญมันปิดจนกระทั่งตันเอาหมดว่าสุดเอื้อมหมดหวังแล้ว แล้วกิเลสตัวใดและธรรมะประเภทใดที่จะมีอำนาจมาสร้างความสนใจให้กับสิ่งที่ตนเห็นว่าสุดเอื้อมหมดหวังแล้ว ส่วนกิเลสเราก็ทราบแล้วว่ามีแต่ปิดแต่กั้นโดยถ่ายเดียว แต่ธรรมที่ควรจะส่องแสงสว่างพุ่งออกมาอย่างน้อยก็พอยิบแย็บ ๆ จากม่านอันหนาแน่นของกิเลสที่ปิดตันให้ถึงกับสุดเอื้อมหมดหวังนี้กระจ่างออกมาบ้าง มันก็พอตะเกียกตะกายคนเรา

เวลานี้ไม่ใช่ผู้อื่นผู้ใด เราก็นับเข้าในวงคำว่ามรรคผลนิพพานนี้สุดเอื้อมหมดหวัง หรือโลกุตรธรรมนี้สุดเอื้อมหมดหวัง เราพูดเฉพาะวงชาวพุทธของเรา รู้สึกว่าสร้างแต่ความสุดเอื้อมหมดหวังเข้าใส่ใจของตัวเอง โดยที่ตนก็ถือพุทธศาสนา ปฏิบัติธรรม ไหว้พระสวดมนต์ให้ทานรักษาศีลอยู่นั้นแล นี่มีจำนวนมากต่อมากทีเดียว ใครจะไปทราบว่าอันนี้คือกิเลส อันนี้คือกำแพงอันหนาแน่น กำแพงคือกิเลสอันหนาแน่นปิดกั้นเอาไว้ เราไม่มีทางทราบและไม่คิดเลยว่าเป็นเรื่องของกิเลสมาปิดกั้น แต่จะเข้าใจหรือเป็นความรู้สึกว่าเป็นความคิดของตัวเองคิดขึ้นมาเท่านั้น หาได้ทราบไม่ว่ามีอะไรหนุนให้คิดเช่นนั้น มีอะไรปิดกั้นไว้จนถึงกับความจะเอื้อมความหวังปรากฏขึ้นไม่ได้

อย่างนี้แหละที่ว่ากิเลสละเอียด มันจะแสดงออกหยาบโลนขนาดไหนว่าสุดเอื้อมหมดหวัง หรือโลกุตรธรรมเหล่านี้ไม่ควรแก่ชาวพุทธเราเลยจึงทำให้สุดเอื้อมหมดหวังขนาดนั้น และในขณะเดียวกันสิ่งที่อยู่ในความเอื้อมความหวังหรือไม่หวังก็ตาม มันก็จมอยู่ด้วยกันแล้วกับกิเลสประเภทนี้ ถ้าอยากจะทราบในตัวของเราเองนี้แล ให้เอาจิตใจประชิดติดกับธรรมของพระพุทธเจ้าเข้าโดยลำดับ อย่าได้ห่างเหินจากความเพียรที่เป็นทางดำเนิน เพื่อความแทงทะลุม่านอันหนาแน่นของกิเลส คือความสุดเอื้อมหมดหวังนี้ให้กระจายตัวออกไป สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่จะไม่สุดวิสัยของสิ่งที่จะรู้จะเห็นได้คือใจ

ใจนี้ไม่มีอะไรจะเป็นขอบเขตได้ ใจจึงไม่มีขอบเขต ความรู้ของใจไม่มีขอบเขตเท่าที่ใจถูกปิดถูกกั้นเหมือนกับอยู่ในกรงขังหรือในเรือนจำนี้ ก็เป็นเรื่องของกิเลสต่างหากเป็นตัวขังเป็นเรือนจำ ให้จิตอยู่ในวงจำกัดแห่งอำนาจของมันเท่านั้น ไม่ให้นอกเหนือไปจากนั้น คำว่ามรรคผลนิพพานก็นอกเหนือไปจากกิเลส กิเลสจึงปิดกั้นไว้ไม่ให้รู้ไม่ให้เห็น เริ่มแต่สมาธิปัญญาเหล่านี้ เป็นสิ่งที่อยู่นอกกำแพงของกิเลส กิเลสจึงปิดกั้นไว้ไม่ให้ออกจากกำแพงคือความดำ ความมืดตื้อ ความสุดเอื้อมหมดหวังนี้ ไม่ให้ใจนี้

มองทะลุออกไปนอกกำแพง จะไปเจอเอาธรรมซึ่งอยู่นอกกำแพง จะเป็นสมาธิธรรมก็ตาม ปัญญาธรรมก็ตาม วิมุตติธรรมก็ตาม ถ้าจิตไม่แทงออกจากกำแพงนี้บ้างแล้วจะไม่มีทางมองเห็นเลย จิตผู้จะได้สมาธิมาครอง จิตผู้จะเป็นสมาธิเป็นปัญญา ย่อมเป็นจิตที่ส่องแสงออกไปให้ผ่านหรือเล็ดลอดออกไปจากกำแพงอันหนาแน่นของกิเลสทุกประเภทนี้ จะมองเห็นได้ในธรรมที่กล่าวนี้

พอมองเห็นเท่านั้น ศรัทธาที่อยู่นอกกำแพงก็จะปรากฏเด่นขึ้น วิริยะ ความพากเพียรอุตสาหะ ความอดทนทุกแง่ทุกมุมซึ่งเป็นเรื่องของธรรม จะโหมตัวเข้ามาในจุดเดียวกัน เป็นพลังหนุนจิตให้มีความขยันหมั่นเพียร ทั้งทางประกอบประโยคพยายามในแง่คิดแง่อรรถแง่ธรรม ที่จะเป็นไปเพื่อความสงบร่มเย็น จะเป็นไปเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ แล้วก็จะแทงทะลุไปเรื่อย ๆ กระจ่างไปเรื่อย และผ่านกำแพงอันหนาแน่นของกิเลสไปได้เรื่อย ๆ จนกระทั่งโดดข้ามไปเลย หรือพังทลายกำแพงนั้นออกไปได้โดยสิ้นเชิง โลกุตรธรรมอยู่ที่ไหนที่นี่ไม่ถาม พอพ้นจากกำแพงไปเท่านั้นก็เริ่มเห็นกระแสแห่งโลกุตระแล้ว ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า พระโสดา พระสกิทา พระอนาคา เป็นลำดับไปจนกระทั่งถึงพระอรหัต นี่กระแสพระนิพพานพาดพิงแล้ว ท่านว่ายังงั้น โสตะ ก็แปลว่ากระแส กระแสธรรม

ชาวพุทธเราเป็นอุปสรรคต่อตัวเอง ส่วนมากเป็นเช่นนั้น และเป็นอุปสรรคแล้วทำลายคนอื่นได้ด้วย ด้วยความรู้ความเห็นที่เป็นข้าศึกต่อศาสนธรรมดังที่กล่าวมานี้มีจำนวนมาก เพราะฉะนั้นคำว่ามรรคผลนิพพานจึงไม่อยู่ในขอบเขต จึงไม่อยู่ในความเอื้อมความหวังของคนผู้คิดเช่นนั้น นอกจากจะสร้างแต่กำแพงอันหนาแน่นกั้นจิตใจของตนจนกระทั่งขยับตัวออกไม่ได้ ตายก็จม เกิดก็จม อยู่ก็จมไปด้วยกิเลส มีเท่านั้นไม่ได้ฟูหรือไม่ได้โผล่ตัวขึ้นมาสู่กระแสแห่งธรรมแต่อย่างใด นี่การกล่าวทั้งหมดนี้ เราทั้งหลายเป็นนักบวชและนักปฏิบัติ อย่าได้นำกำแพงที่ขวางกั้นนี้เข้ามาเป็นอารมณ์ของใจ

ธรรมเป็นธรรมชาติที่เหมาะสมกับความเอื้อมความหวัง ของผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว ธรรมเป็นสมบัติกลาง ๆ ไม่ได้นิยมว่าเป็นอดีต ไม่นิยมว่าเป็นอนาคต แต่เป็นปัจจุบันธรรม อยู่กับสัจธรรมที่ประกาศกังวานอยู่ภายในตัวของเรานี้ นี่เป็นสนามรบ เป็นสนามที่ขุดค้นแผดเผาสิ่งที่มืดมิดปิดตา สิ่งที่รกรุงรังทั้งหลาย ได้แก่ความทุกข์หรือทุกขสัจ ได้แก่สมุทัยสัจ มีกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เป็นต้น ให้พังทลายออกจากนี้ด้วยมรรคคือประโยคพยายาม มีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรเป็นสำคัญ ที่จะหนุนกันให้มีกำลังมากขึ้น นี่จุดนี้เป็นจุดที่สมบูรณ์เต็มที่ในความหวังของเราผู้ปฏิบัติ

การเรียนการศึกษาเฉย ๆ ไม่สามารถจะแก้ความสงสัยที่จะให้เป็นความสัตย์ความจริงออกได้ การปฏิบัติเท่านั้นสามารถที่จะดำเนินตนให้เข้าถึงความจริงหายสงสัยไปได้โดยลำดับ เรียนจะเรียนมากเท่าไรก็ตาม นั้นเป็นภาคความจำทั้งสิ้น ไม่ใช่ภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส ดีไม่ดีเรียนมากเท่าไรยิ่งผูกมัดตัวเอง สั่งสมกิเลสแก่ตัวเองมากขึ้น ๆ อันนี้ไม่สงสัย รายไหนก็รายนั้น เราอยากพูดเต็มปากเช่นนี้

ถ้าไม่สนใจต่อการปฏิบัติ เรียนก็เรียนเพื่อสั่งสมกิเลสไปด้วยในตัว รู้อรรถรู้ธรรมแล้วกิเลสไม่ได้ผิวถลอกเลย มันรู้ด้วยความจำ เพราะฉะนั้นจึงจะไปทักไปทายไปกำหนดกฎเกณฑ์ ไปชี้มรรคผลนิพพานอันเป็นหลักความจริงล้วน ๆ ไม่ได้ไม่ถูก ต้องเป็นผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะชี้เอาความจริงขึ้นมา ค้นเอาความจริงขึ้นมา ประสบความจริงประจักษ์ใจไม่สงสัย ที่เรียกว่าปฏิเวธ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องไปจากปฏิบัติ อันสืบเนื่องมาจากปริยัติคือแนวทาง ถ้าเราเรียนเพื่อปฏิบัติเหมือนอย่างเราดูแผนที่เพื่อสร้างบ้านสร้างเรือน บ้านเรือนก็ปรากฏขึ้นได้ด้วยการกระทำของเรา เราดูแผนที่การเดินทางไปสู่จุดใดบ้านใด เพื่อจะเดินทางไปสู่บ้านนั้นจุดนั้น บ้านนั้นจุดนั้นก็พ้นความสามารถแห่งการดำเนินหรือการเดินของเราไปไม่ได้

เรื่องมรรคผลนิพพานก็เช่นเดียวกัน เหมือนกับตัวบ้าน เหมือนกับบ้านนั้นบ้านนี้ แบบแปลนแผนผังเหมือนกับทางก้าวเดินไปสู่บ้านนั้น ๆ การก้าวเดินได้แก่การปฏิบัติ ท่านสอนไว้อย่างไรให้ดำเนินตามที่ท่านสอนนั้น เพราะหลักธรรมะเป็นสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบไม่มีอะไรบกพร่องแล้ว ในขณะเดียวกันจงระวังกิเลส มันก็สอนไว้ชอบตามอุบายของมันเหมือนกัน

นี่แหละผู้ดำเนินผู้เดินทางที่ข้องแวะหลงไปอย่างไม่รู้สึกตัว ก็เพราะโอวาทของกิเลสมันกล่าวไว้ชอบแล้ว กระซิบไว้ชอบแล้วทุกแง่ทุกมุม กระซิบข้อไหนอันใดเรื่องใดขึ้นมา จิตใจจะต้องล้มระนาวไปตาม ไม่ได้คิดสะดุดใจ ไม่ได้สังเกต ไม่ได้พินิจพิจารณาว่าถูกหรือผิด ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสแล้วเชื่อได้ง่ายติดได้ง่ายล้มได้ง่ายจากธรรมทั้งหลาย ถ้าเป็นเรื่องของธรรมแล้วยาก เพราะกิเลสพาให้ยาก กิเลสทำให้ยาก กิเลสเป็นผู้กีดผู้ขวาง กิเลสเป็นผู้รั้งเอาไว้ไม่ให้ก้าว แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกกิเลสกระซิบอยู่อย่างลึกลับเหมือนกับว่าจิตใต้สำนึก ดังที่เขานิยมพูดกันว่าการบำเพ็ญธรรมทั้งหลายยาก ก็กิเลสนั่นแหละมันกระซิบให้ว่ายาก ให้เกิดความอิดหนาระอาใจต่อการดำเนิน ความอิดหนาระอาใจนั้นคือเรื่องของกิเลส แต่เราก็ไม่ทราบ

ธรรมท่านไม่ได้สร้างความอิดหนาระอาใจขึ้นมาแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ธรรมไม่ได้ทำความทุกข์ให้แก่ผู้ใดในทางความเดือดร้อน ไม่ได้กีดกันหวงห้ามผู้ใดที่จะก้าวเข้าสู่ธรรมด้วยการปฏิบัติ แต่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวลที่กีดที่ขวาง ที่ปักเสียบขวากหนามเอาไว้

ให้ทิ่มให้แทงเราให้ได้เจ็บปวดแสบร้อน ไม่สามารถที่จะก้าวดำเนินเดินไปตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าได้ นี่เป็นสิ่งสำคัญ ขอให้ระวังโอวาทของกิเลสซึ่งมันลึกยิ่งกว่าธรรมเวลานี้ซึ่งอยู่ภายในใจของเรา ต่อเมื่อได้ขุดคุ้ยขึ้นมาตามลำดับลำดาแล้ว จะได้เห็นเรื่องของมันพร้อมกับเห็นเรื่องของธรรม เห็นโทษของมันพร้อมกับเห็นคุณของธรรม เห็นโทษแห่งความทุกข์ของมันพร้อมกับเห็นคุณค่าแห่งความสุขของธรรมไปโดยลำดับลำดา

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกทั้งหลายก็ดี ท่านเป็นผู้ทรงธรรมอันบริสุทธิ์ คือธรรมได้แก่ความจริงล้วน ๆ อยู่ภายในจิตใจ ธรรมทุกประเภทที่ออกมาเป็นศาสนธรรมนี้ออกมาจากธรรมที่บริสุทธิ์ซึ่งท่านทรงไว้แล้ว ท่านเป็นเจ้าของแห่งธรรมอยู่แล้วภายในพระทัย ภายในใจของสาวก การแสดงออกมาในแง่ใดบทใดจึงไม่ผิดจากความจริง เต็มไปด้วยความจริง เต็มไปด้วยความถูกต้องทั้งหมด การจดจำของเราพูดออกมามันก็ผิด เพราะความจำมานั้นจำด้วยสัญญา มีกิเลสเป็นเจ้าของอยู่ภายในนั้นอย่างลึกลับโดยที่เจ้าตัวก็ไม่ทราบ ทราบแต่เพียงว่าเราเรียนธรรม

คำว่าธรรมนั้นก็ถูกกิเลสแทรกเข้าไปอีกให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น เกิดความสำคัญผิดต่าง ๆ ว่าตนเรียนรู้หลักนักปราชญ์ชาติกวี ยิ่งมีขั้นมีภูมิให้สอบด้วยแล้วก็ยิ่งขั้นนี้ภูมินี้ได้ภูมิสูง ภูมินั้นได้สูงขึ้นไปโดยลำดับลำดา มันภูมิสูงของกิเลสไม่ใช่สูงภูมิอรรถภูมิธรรม คือความสำคัญมั่นหมายว่าตนรู้ตนฉลาดลึกซึ้ง ได้หลายขั้นหลายภูมิ นั้นแลคือเป็นภูมิของกิเลสมันตกแต่งให้อย่างลึกลับ ให้อย่างสนิทใจภายในตัว จึงเกิดความภาคภูมิใจคนเรา ว่าเรียนได้มากจนถึงกับลืมเนื้อลืมตัว

ยกตัวอย่างเช่นพระในครั้งพุทธกาลที่เรียนจบพระไตรปิฎก เกิดความเย่อหยิ่งจองหองลำพองตนว่าตนรู้หลักหรือรู้หลักนักปราชญ์ ในขณะเดียวกันก็ตำหนิติเตียนพระธุดงค์ท่านที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมซึ่งอยู่ตามป่าตามเขา ดังที่เห็นอยู่แล้วในตำรา จะไปซักไปถามไปไล่เบี้ยท่านต่าง ๆ นานา เพราะเห็นว่าท่านโง่เขลาเบาปัญญาไม่ฉลาดเหมือนตนซึ่งแบกกิเลสไปไม่รู้ พระพุทธเจ้าทรงเห็นเหตุการณ์เป็นเช่นนั้นเลยรีบเสด็จมาในที่ชุมนุมนั้น ยังไม่ให้เรื่องทั้งหลายเกิดลุกลาม พระเหล่านั้นจะตกนรกทั้งเป็นถ้าปล่อยให้เกิด

เมื่อเสด็จมาถึงก็ตั้งปัญหาถามตู้พระไตรปิฎก ที่ยกตนว่าเป็นผู้แหลมหลักนักปราชญ์นั้นแล ไม่มีตอบได้แม้แต่ประโยคเดียว พอถามนักปราชญ์ใบลานเปล่าแล้วก็ย้อนรับสั่งถามพระปฏิบัติจิตตภาวนา ท่านตอบได้ทุกประโยค ตอบได้อย่างฉะฉาน ตอบได้ตามหลักความจริง พระพุทธเจ้าทรงชมเชยพระที่รู้จริงเห็นจริงตอบได้จริงนั้น

พร้อมกับการตำหนิติเตียนผู้ที่เรียนมาจากคัมภีร์โดยการจดจำเฉย ๆ อันเป็นประเภทใบลานเปล่า ๆ โดยลำดับลำดาดังนี้เป็นต้น

คนเราถ้าไม่ทะนงตนว่ารู้ว่าฉลาดจะไปถามท่านทำไมอย่างนั้น เรียนเราก็เรียนอยู่แล้ว ดีก็รู้ชัดเจนอยู่กับตัวของเราแล้ว ดีขนาดไหนก็รู้อยู่ในตัวของเราแล้ว ถ้าเป็นรู้โดยอรรถโดยธรรมจริง ๆ ไม่มีเรื่องอะไรที่จะเกิดขึ้นให้เป็นการกระทบกระเทือนผู้อื่น เพราะเราไม่มีเรื่องกระเทือนใจเรา เราจะเอาอะไรไปกระเทือนใจคนอื่น คนเราส่วนมากที่ทะเลาะกันก็เพราะมีเรื่องกระเทือนตัวเอง จึงทำให้เป็นสาเหตุให้กระเทือนคนอื่นได้ ถ้าตนไม่มีอะไรภายในใจ ไม่มีเรื่องไม่มีความกระเทือน แม้คนอื่นมาพูดให้เป็นเรื่องให้เป็นความกระเทือนก็ไม่กระเทือน ไม่ต้องพูดถึงว่าจะไปพูดกระแทกแดกดันให้กระทบกระเทือนคนอื่นเลย

นี่ละระหว่างความรู้จริงกับความรู้ที่จำมา ต่างกันเช่นนี้ในบุคคลคนเดียวกันนั่นแล เพราะฉะนั้นการที่จะคาดมรรคผลนิพพาน การที่จะคาดเรื่องธรรมทั้งหลายด้วยความจดความจำ ความเรียนรู้มามากน้อยนั้นจึงไม่มีทาง สุดวิสัยถ้าพูดตามหลักความจริง ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสแล้วมันอยู่ในวิสัยของมันดี ๆ เขี้ยวมันก็แหลมคม ถ้าเป็นเรื่องความจริงแล้วสุดวิสัยที่จะไปคาด ต้องปฏิบัติให้รู้ในตัวเอง ดังที่ท่านแสดงไว้ว่า **สนฺทิฏฺฐิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** นี่ไม่มีที่ค้าน จะเจอที่ใจของผู้ปฏิบัติ

เพราะธรรมไม่ใช่ดินฟ้าอากาศ วัตถุสิ่งใดในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่ใช่ธรรมที่แท้จริงทั้งนั้น เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นต้น ที่จะไปเสาะแสวงสืบหาร่องหารอยของอรรถของธรรม เพื่อสัมผัสธรรมทั้งหลายที่ว่ามีอยู่เป็นอนันตกาลนั้น จึงไม่มีทางเจอ เพราะธรรมไม่ใช่วัตถุและแร่ธาตุต่าง ๆ ในสามแดนโลกธาตุนี้ จะเป็นอะไรก็ตามขึ้นชื่อว่าสมมุติในสามแดนโลกธาตุนี้ เป็นสิ่งที่ปฏิเสธต่อธรรมทั้งหลายทั้งมวลว่าไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน แล้วเราจะเอาอะไรไปพิสูจน์ว่าธรรมแท้นั้นน่ะเป็นอย่างไร

พระพุทธเจ้าจึงสอนให้มีปริยัติคือแบบแปลนแผนผัง เอ้า จำให้แม่นยำวิธีการท่านสอนว่าอย่างไรจำวิธีการเอาไว้ ปฏิบัติดำเนินตามวิธีการนั้นอย่าโยกอย่าคลอนอย่าเอนอย่าเอียง อย่าให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งเป็นของจอมปลอมเข้ามาแทรกแซงจิตใจ ดังที่กล่าวเมื่อสักครู่นี้ว่า โอวาทของกิเลสมันแทรกเร็ว เป็นกับตายให้มอบไว้กับสวากขาตธรรมที่ท่านสอนไว้นั้น ดำเนินไป ดังที่ท่านสอนเบื้องต้นว่า เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้ธรรมขั้นเอกในการที่จะบุกเบิกเพิกถอนสิ่งจอมปลอมทั้งหลาย ซึ่งปกคลุมหุ้มห่ออยู่ภายในอาการทั้งห้าและอวัยวะทั้งหมดนี้ได้เป็นอย่างดีและดีเยี่ยม นี่ให้จำตรงนี้เอาไว้แล้วพิจารณาตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอนอันเป็นหลักความจริง

กิเลสมันปักเสียบ มันเสกสรรปั้นยอเอาไว้ฝังใจเราจนเชื่อมันอย่างติดใจนั้นก็คือว่า สิ่งเหล่านี้มันสวยมันงามไปทั้งนั้น มันหาอันไหนงาม เอาหลักความจริงไปจับซิ ระหว่างกิเลสกับธรรมจะรู้กันอย่างชัด ๆ เกสา ผมแต่ละเส้น ๆ นั้นหรืองาม แม้แต่เด็กก็รู้ ผมเท่านั้นเอาอะไรมางาม ที่เกิดที่อยู่ของผมนั้นงามที่ไหน ก็เกิดจากเนื้อจากหนังจากบุพโพโลหิตซึ่งฝังมาคลุกเคล้ากันอยู่ในเนื้อในหนังนั้น ผมก็เกิดขึ้นจากที่นั่น ขนก็เกิดจากที่นั่น เล็บก็เกิดขึ้นจากสิ่งสกปรกโสมม แล้วจะเอาความสะอาดความสวยงาม ความจีรังถาวร ความยั่งยืน ความไม่ล้มไม่ตาย ไม่พลัดไม่พรากไม่จากเป็น **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** ไปได้อย่างไร

นี่ละการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ว่าสวากขาตธรรม กำหนดไว้ให้ดีให้แม่นยำ เดินตามนี้ พิจารณาแล้วพิจารณาเล่าซ้ำ ๆ ซาก ๆ อย่ากำหนดสถานที่กาลเวล่ำเวลาตลอดถึงเที่ยว กี่เที่ยวกี่ตลบทบทวนไม่ต้อง พิจารณาลงไป เอานี้เป็นที่ทำงานทำอยู่ที่นี่ไม่ไปทำที่ไหน แม้จะไปเรื่องอื่นก็ให้ทำแบบเดียวกันนี้ เกสา โลมา นขา ทันตา งามที่ตรงไหน คำว่างามนั้นได้มาจากไหน มีแต่ลม ๆ แล้ง ๆ ไม่มีความจริง ถ้าว่าไม่งามแล้วเต็มตัว นั่นเห็นกันอย่างชัดเจน

ตโจ หนัง ผิวบาง ๆ ที่หุ้มห่อหลอกบุรุษตาฟางไว้ทั้งนั้น อย่างพวกเรา ๆ ท่าน ๆ เชื่อกันอย่างจม ความจริงแล้วมีอะไร แม้แต่ผิวหนังนั้นก็เต็มไปด้วยขี้ ขี้เหงื่อขี้ไคลเต็มไปหมด เยิ้มออกมาจากภายในซึ่งเป็นกองแห่งความปฏิกูลโสโครก ซึมซาบออกมารั่วไหลออกมา ต้องชะต้องล้าง ไม่ชะไม่ล้างไม่ได้ ส่งกลิ่นฟุ้งเข้ามาหาตัวเองนี้ละก่อนอื่น ถ้าตั้งใจจะดูความจริงก็เห็น รู้ทั้งกลิ่น เห็นทั้งตัวจริงของมัน ซาบซึ้งด้วยปัญญาทุกสิ่งทุกอย่าง ตามความจริงของมันที่ประกาศหรือแสดงออกมาให้เห็นชัดเจนอยู่ตลอดเวลา นี่ละการปฏิบัติ

การเรียนก็คือเรียนตามอุปัชฌายะมาแล้ว เราเรียนโดยลำพังเราก็ทำนองเดียวกัน ภาคปฏิบัติก็ตรองไปตามที่เรียนมานั้น เรียกว่าเดินตามแผนที่ เดินเพื่อความจริง เดินอย่างนี้ อย่าเอาแต่ความจำนั้นมาอวดพุงเจ้าของแล้วก็อวดคนอื่นไม่เกิดประโยชน์ขายขี้หน้า ให้กิเลสหัวเราะเปล่า ๆ ว่าตัวของมันเองได้ผล ตัวเราเองจม นี่ละถ้าว่าเรียนมามากเท่าไรทำให้จมไปเรื่อย ๆ ด้วยความสำคัญมั่นหมาย ทั้ง ๆ ที่ว่าตนรู้ตนฉลาด มันเป็นอย่างนี้แหละเรื่องความแทรกแซงของกิเลส แทรกได้อย่างสนิทติดจมจริง ๆ

กำหนดดูทั่วอวัยวะมันมีอะไร ภาคปฏิบัติค้นคว้าคิดค้นตลบทบทวนดูให้เห็นอย่างชัดเจน เอาความจริงที่ท่านว่าปฏิกูลโสโครกนี้เป็นภาคพื้นแห่งการพิจารณาในธรรมขั้นนี้ ซึ่งมันคอยแต่จะยึดจะถือเอาความสวยความงาม ซึ่งมีแต่ลมแต่แล้งเข้ามาฝังไว้ในใจอยู่เสมอ จึงต้องพิจารณาเช่นนี้ เมื่อพิจารณาตามนี้โดยลำดับลำดาไม่หยุดไม่

ถอย ไม่พ้นที่จะรู้ความจริง เพราะความจริงมีอยู่ ท่านไม่ได้สอนแบบปาว ๆ ความจริงมีอยู่เห็นอยู่แม้เรายังไม่รู้

มันก็รู้อยู่นี่ ตามหลักธรรมสอนไว้ว่าปฏิกูล นั่นเห็นอยู่ไหม ปฏิกูลก็รู้เห็นอยู่ด้วยกันทุกคน เป็นแต่เพียงว่าจิตมันไม่เชื่อเท่านั้นเอง โดนลงไปจนหน้าผากแตกก็ยังไม่เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นพิษสิ่งนั้นเป็นภัย เพราะความไม่รู้ไม่เห็น เพราะความประมาทของตนไปโดนเอา พิษของมันก็คือความทุกข์หน้าผากแตกนั่น เราก็ยังไม่ยอมเชื่อ ความโง่เขลาเบาปัญญาของเราที่หลวมตัวเข้าไปโดนไม้ทั้งต้น นี่ก็เหมือนกัน พิจารณาจนกระทั่งเห็นไม้ทั้งต้นใครจะไปกล้าโดน คนตาดีไม่โดน นอกจากคนตาบอดหรือคนเซ่อ ๆ ซ่า ๆ จะโดนจะเหยียบ คนมีสติปัญญามีตาดีไม่โดนไม่เหยียบ

นี่เรื่องของธรรมก็เหมือนกันเช่นนั้น จงดำเนินภาคปฏิบัตินี้ให้แม่นยำ เพื่อจะเปิดสิ่งจอมปลอมทั้งหลายเหล่านี้ออกจากใจ ให้เห็นความจริงเป็นลำดับลำดา ทีนี้ความซึ้งในธรรมทั้งหลายต่อความจริงทั้งหลายนี้ จะนับวันเพิ่มปริมาณขึ้นโดยลำดับ ๆ ความเชื่อความเลื่อมใส ความพออกพอใจในหน้าที่การงานของตนนั้น จะกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะผลที่เกิดขึ้นจากการรู้การเห็นอันนี้ ทำจิตของเราให้เกิดความเบาบาง เกิดความสง่างาม ที่เคยเศร้าหมองมาก็ผ่องใส ที่เคยหนักอึ้งมาก็เบาเย็นสบาย นี่ความสบายที่ปรากฏขึ้นเพียงขั้นนี้

เราจะไปหากับวัตถุสิ่งใดแร่ธาตุอันใดถึงจะเจอ เราจะไปเทียบเคียงกับวัตถุสิ่งใดในสามแดนโลกธาตุนี้ถึงจะเทียบกันได้ เทียบไม่ได้ เพราะสิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งนั้น สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่แร่ธาตุต่าง ๆ เหล่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ทั้งหลายในสามแดนโลกธาตุนี้ แต่เป็นธรรมชาติอันหนึ่งของตัวเองที่เรียกว่าธรรม เพียงแต่สมถธรรมเท่านั้นก็หาอะไรมาเทียบเคียงไม่ได้แล้ว เมื่อจิตกับสมถะคือความสงบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่แล้วภายในใจ เราจะปฏิเสธได้อย่างไรว่าธรรมนี้ไม่มี นั่น มีอยู่กับหัวใจนี้ แต่ก่อนไม่เจอเพราะถูกกิเลสปิดไว้จึงไม่ได้สัมผัส มีแต่กิเลสมัดไว้ ๆ ธรรมที่ไหนจะอาจเอื้อมเข้ามาสัมผัสกิเลสมันปิดป้องไว้หมดนี่

เมื่อได้ดำเนินตามสวากขาตธรรมด้วยความเชื่อ พึ่งเป็นพึ่งตายกับพระพุทธเจ้ากับธรรมจริง ๆ ไม่เชื่อกับกิเลสที่เคยหลอกลวงมา หมุนตัวเข้าไปสู่ธรรมเหล่านี้แล้วทำไมจะไม่รู้ไม่เห็น ของจริงประกาศท้าทายอยู่ด้วยความจริงกับตัวของเราทุกคนกับใจของเราทุกท่าน ทำไมจะไม่รู้ไม่เห็น เห็นอยู่รู้อยู่นี้แท้ ๆ จะให้มันมาหลอกอะไรนักหนากิเลสนั่นน่ะ มันอยู่กับตัวไม่ได้ห่างไกลอะไรเลย นี่เพียงขั้นสมถธรรมก็หาอะไรมาเทียบเคียงว่า เหมือนกับอะไรไม่ได้แล้วในสามแดนโลกธาตุนี้ละ อย่าว่าเอาเพียงอันใดอัน

หนึ่งมาเทียบเคียงว่าอันนี้ไม่ใช่อันนั้นไม่ใช่ มันไม่ใช่ทั้งนั้น แล้วหาก็ไม่เจอถ้าไม่หาด้วยวิธีปฏิบัตินี้

หาสมถธรรมคือความสงบใจ นี่ไม่เหมือนกับอะไร มีอยู่กับใจอย่างเดียว รู้อยู่กับใจอย่างเดียวปฏิเสธกันไม่ได้ ประจักษ์กับใจปฏิเสธได้อย่างไร นี่เพียงขั้นนี้ เอ้า ทีนี้สงบละเอียดลงไปเท่าไรก็เหมือนกัน เราจะไปหาอะไรมาเทียบมาเคียงว่าเหมือนกับอะไรนี้ไม่ได้ แน่ะ นี่เพียงขั้นนี้ก็ไม่มีอะไรเทียบไม่มีอะไรเหมือน ไม่มีอะไรรู้ มีแต่ใจเท่านั้นเป็นผู้รู้ แม้ร่างกายทุกส่วนของเรานี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ไม่มีทางรู้ เพราะเป็นทางเดินของจิต เป็นทางเดินของกิเลส เป็นทางเดินของธรรมเท่านั้น แต่ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่กิเลส จิตต่างหากเป็นภาชนะสำหรับรับไว้ทั้งกิเลสรับไว้ทั้งธรรม สำหรับสั่งสมทั้งกิเลสสั่งสมทั้งธรรม ตามแต่อุบายวิธีการของเราที่จะนำมาใช้ให้ได้สั่งสมในทางใดเท่านั้น อันนี้มีเทียบไว้อย่างนี้

เทียบถึงเรื่องปัญญาก็เหมือนกัน ปัญญาจะมีอะไรเหมือนล่ะ ไม่มีอะไรเหมือนคำว่าสติคำว่าปัญญาก็ไม่มีอะไรเหมือน ผลที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาทำงานได้ปรากฏขึ้นมาภายในตัว เป็นความละเอียดอ่อน เป็นความสุขุมคัมภีรภาพ เป็นความคล่องตัว เป็นความแปลกประหลาดเป็นความอัศจรรย์ เราจะหาอะไรมาเทียบ ไปหาที่ไหนไม่มีไม่เหมือน แต่ไม่ต้องหา ปรากฏอยู่ที่ใจนี่แล้วไม่ต้องไปหาเทียบอะไร สิ่งไรก็ไม่เหมือนสิ่งไรก็ไม่มี เราก็ปฏิเสธไม่ได้ ยอมรับตามความเป็นของธรรมที่สัมผัสสัมพันธ์กับใจอยู่กับเราเวลานี้ซึ่งเราเป็นผู้ปฏิบัติ

เราพูดถึงว่าธรรมมีอยู่ ๆ ให้เห็นกันชัด ๆ อย่างนี้ เวลาปฏิบัติจะรู้อย่างนี้จริง ๆ จะเห็นอย่างนี้จริง ๆ ไม่มีทางสงสัย พระพุทธเจ้าปรินิพพานนานสักเท่าไรก็ตาม นั่นเป็นกาลเป็นสถานที่เป็นเรื่องของสมมุติทั้งมวล ธรรมชาติที่ว่าธรรมแท้ ๆ นั้นจะปรากฏขึ้นที่ใจของเราผู้ปฏิบัตินี่แล และจะทราบพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ สาวกอรหันต์ทุก ๆ องค์ว่าไม่ได้ผิดแปลกจากธรรมชาตินี้เลย นั่น เพราะธรรมชาตินี้ไม่ใช่กาลไม่ใช่สถานที่ แต่เป็นธรรมทั้งดวง อันนั้นก็ธรรมทั้งดวง นี่ก็ธรรมทั้งดวง เข้ากันได้อย่างสนิท

นี่เราพูดถึงขั้นแห่งธรรมเป็นขั้น ๆ ก็ไม่มีอะไรเหมือนแล้ว หาอะไรสัมผัสไม่ได้ในโลกนี้ หาอะไรเหมือนไม่ได้ในโลกนี้ เพราะธรรมเหล่านี้ไม่ใช่โลก ไม่ใช่สามแดนโลกธาตุนี้ที่ว่าเป็นโลก มีใจเท่านั้นจะเป็นผู้รับทราบ เป็นผู้สัมผัสสัมพันธ์ เป็นผู้ทรงไว้ เป็นผู้ยืนยัน เอ้า ละเอียดเข้าไปขนาดไหนก็เป็นทำนองเดียวกันนี้ จะปรากฏที่ใจ ๆ ๆ สุดท้ายถึงขั้นว่าใจกับธรรมมีวิสุทธิธรรมเป็นที่สุดยอดแห่งธรรมทั้งหลาย มีใจที่บริสุทธิ์เป็นที่สุดแห่งใจอันประเสริฐ กลมกลืนเป็นอันเดียวกันแล้วสงสัยที่ไหน ตื่นอะไร โลกเป็นโลก ธรรมเป็นธรรม เห็นได้อย่างชัดเจน ผู้หญิงเป็นผู้หญิง ผู้ชายเป็นผู้ชาย เรายัง

ไม่เห็นหลงกัน ไม่เห็นตื่นกันว่านี้คือผู้ชาย นี้เหมือนผู้ชาย นี้เป็นผู้ชายหรือผู้หญิงนะ มองเห็นเท่านั้นก็รู้แล้ว หยาบ ๆ อย่างนี้ก็รู้

เรื่องธรรมแล้ว ใจกับธรรมเป็นของละเอียดพอ ๆ กันทำไมจะไม่รู้ว่าธรรมเป็นอย่างไร ธรรมที่ว่ามีอยู่ ๆ นั้น เวลานี้ที่สถิตของธรรมที่มีอยู่และธรรมชาติที่ยืนยันว่าธรรมมีอยู่นั้นคืออะไร ก็คือใจ ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกันแล้วถามที่ไหนถามอะไร นี่ละท่านว่า **สนฺทิฏฐิโก** รู้เอง รู้อยู่จำเพาะใจดวงเดียว ผู้ปฏิบัติที่สามารถรู้ธรรมขั้นนั้น ๆ นี้เท่านั้นจะเป็นผู้ยืนยันในตัวเองได้โดยไม่สงสัย **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** ท่านผู้รู้ทั้งหลายไม่ว่าจะรู้ประเภทใดธรรมขั้นใด จะเป็นเรื่องจำเพาะตน ๆ ที่จะหยิบยกธรรมนี้ออกไปให้โลกทั้งหลายได้รู้ได้เห็นเหมือนธรรมชาติที่ปรากฏอยู่กับจิตนี้ ยกไม่ได้แล้ว หยิบไม่ได้แล้ว ต้องปฏิบัติตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้เท่านั้น จึงจะสามารถมองเห็นความจริงรู้ความจริงด้วย **สนฺทิฏฐิโก** และ **ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ** นี้โดยไม่ต้องสงสัยเช่นเดียวกันหมด นี่ละธรรมแท้เป็นอย่างนั้น

เวลานี้เราต้องการปรับใจของเราให้เข้าระดับ ควรที่จะรู้จะเห็นกับธรรมขั้นนั้น ๆ ได้ เช่นเดียวกับเขาปรับคลื่นวิทยุให้เหมาะสมกับสถานีนั้น ๆ แล้วฟังได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าวิทยุไม่ว่าโทรทัศน์ประกาศที่ไหนทวีปใดก็เถอะ อย่างสมัยทุกวันนี้หมดปัญหาไปแล้วว่าเชื่อหรือไม่เชื่อ มันเห็นกันอยู่อย่างเต็มตาฟังได้อย่างเต็มหูแล้ว ไม่เชื่อหูเชื่อตาเชื่ออะไร นั่น เพียงเรื่องนอก ๆ นี้แต่ก่อนสุดวิสัย เดี๋ยวนี้มันสุดวิสัยไหม พูดเรื่องเหล่านี้ใครจะเชื่อแต่ก่อน เช่น เรือเหาะ เรือบินอย่างนี้ ตั้งแต่เฒ่าแก่โบร่ำโบราณไม่ได้เชื่อละว่ามีเรือเหาะเรือบิน เดี๋ยวนี้เป็นยังไง เมื่อพยายามปรับปรุงแก้ไขความรู้ความฉลาด นำสิ่งเหล่านั้นมาประกอบ แล้วผลิตขึ้นด้วยความรู้ความสามารถของมนุษย์ แล้วเห็นไหมเวลานี้

อันนี้ก็ประกอบขึ้นด้วยความรู้ความสามารถของนักปฏิบัติธรรมซิ ใครจะสงสัยทั่วโลกดินแดนก็ตามเราไม่สงสัย เราไม่สงสัยเพียงองค์เดียวเท่านั้นก็พอแล้ว เราไม่ได้หนักใจกับผู้หนึ่งผู้ใดนี่ ขอให้ดำเนินตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้านี้แหละ ธรรมเป็นธรรมะที่สด ๆ ร้อน ๆ อยู่เช่นเดียวกับกิเลสมันเผาเราสด ๆ ร้อน ๆ อยู่เวลานี้ ธรรมก็เหมือนกัน รื้อฟื้นขึ้นที่นี่ ถอดถอนกิเลสออกจะเห็นธรรมไปโดยลำดับลำดา คำว่ากำแพงอันหนาแน่นก็หนาแน่นอยู่ภายในใจ คือกิเลสเองเป็นผู้บังคับใจ ธรรมเองเป็นผู้ที่จะกำจัดความมืดบอดนั้นด้วยสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม ขันติธรรม เป็นสำคัญให้พากันดำเนินตรงนี้แล้วจะหายสงสัยในเรื่องธรรมทั้งหลายนั้น

ที่นี่เมื่อจิตกับธรรมเป็นอันเดียวกัน เราจะแยกพูดอะไรก็พูดได้ พูดนั่นเป็นอาการของธรรมไปแล้ว เช่นว่า อวกาศของจิตอวกาศของธรรม ที่นี่รู้ได้ชัด ๆ ที่จริง ๆ

นั้นพูดไม่ได้อันนั้นน่ะ อาการที่นำเอามาพูดนี้ก็พูดได้อย่างนี้แหละ เช่นอย่างจิตเวิ้งว้าง ไม่มีอะไรมาเกี่ยวมาพัน ไม่อยู่ใต้อำนาจของใคร อิสระเต็มตัว พูดได้ แต่ธรรมชาติอันนั้นจริง ๆ แล้วไม่เหมือนอันนี้อีกเหมือนกัน นั่นฟังซิละเอียดไหมธรรม ไม่สุดสมมุติ ไม่สุดเอื้อมของสมมุติ จะเป็นธรรมที่บริสุทธิ์คือเป็นธรรมที่ประเสริฐได้ยังไง สมมุติยังเอื้อมถึงอยู่ธรรมก็ยังไม่ประเสริฐซิ เอาจนกระทั่งสมมุติทั้งหลายเอื้อมไม่ถึงเข้าไม่ถึง แต่ก่อนเราเอื้อมมรรคผลนิพพานไม่ถึง มรรคผลนิพพานสุดเอื้อมหมดหวัง ทีนี้เอาให้สมมุติกิเลสตัณหามันสุดเอื้อมหมดหวังภายในจิตใจของเรามันไม่ได้เหรอ

ธรรมเหล่านี้เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้อย่างสด ๆ ร้อน ๆ เพื่อให้กิเลสสุดเอื้อมหมดหวัง แก้กันกับคำที่ว่ามรรคผลนิพพานสุดเอื้อมหมดหวัง เพราะกิเลสฉุดลากปิดบังเอาไว้ มัดจิตมัดใจเราไว้ไม่ให้มีความเอื้อมความหวัง บัดนี้เราพังทลายกิเลสอันหนาแน่น ซึ่งเป็นกำแพงหนาที่สุดแน่นที่สุดมาตั้งกัปตั้งกัลป์ให้พังทลายออกไป เอาให้กิเลสสุดเอื้อมหมดหวังภายในใจ อยู่ที่ไหนจะว่าสบายหรือไม่สบายก็พูดไม่ถูกทั้งนั้นแหละ ถ้าพูดตามหลักธรรมชาตินั้นจริง ๆ แล้วพูดไม่ถูก ไม่พูดเสียดีกว่า ทีนี้เมื่ออยู่ในสมมุติเมื่อพูดเพื่อสมมุติ พูดเพื่อผู้ดำเนิน ต้องได้นำกิริยาของธรรมทั้งหลายออกมา เพราะฉะนั้นจึงกล้าพูดได้ว่า ธรรมแท้เป็นอย่างหนึ่ง อาการของธรรมเป็นอย่างหนึ่ง แน่ะ

อย่างที่ว่าศาสนธรรม ๆ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์หรือมากยิ่งกว่านั้นก็ตาม เป็นอาการของธรรมทั้งนั้น และเป็นแบบแปลนแผนผัง เป็นทางเดินทางก้าวเข้ามาสู่ธรรมแท้ ด้วยวิธีปฏิบัติตามหลักธรรมนั้น ๆ ที่ท่านสอนไว้ เมื่อก้าวเข้ามาถึงธรรมนี้เป็นลำดับลำดาจนกระทั่งถึงธรรมอันสุดยอดแล้ว หมดปัญหาโดยประการทั้งปวง นี้แลคือธรรมแท้ที่นี่ ไม่เป็นอย่างอื่น

จงพากันเอาจริงเอาจัง ต้องฝืนกิเลส การฝืนเราอย่าเข้าใจว่าธรรมพาฝืน ให้ทำความเข้าใจเอาไว้ตรงนี้ให้ดี ไม่อย่างนั้นพอจะดำเนินอรรถธรรมบำเพ็ญคุณงามความดีก็จะถือคุณงามความดีมาเป็นข้าศึกต่อตัวเองเสีย ทั้ง ๆ ที่กิเลสตัวเป็นตัวข้าศึกมันปิดไว้ไม่ให้เห็นโทษของมัน เลยไปยกโทษธรรมนั้นเสีย ก้าวไม่ออกตายเลย พอจะดำเนินสติปัญญา ศรัทธา ความเพียรทางด้านจิตตภาวนา ทำให้เกิดอ่อนเปียกไปหมด นั่นเห็นไหมกิเลสมันตีคน อ่อนเปียกไปหมดก้าวไม่ออก สุดท้ายไม่ก้าว มีแต่เรื่องของกิเลสกลมายาของกิเลสทั้งมวลออกทำงาน ไม่มีธรรมแทรกอยู่นิดหนึ่งเลย ให้จำเอาไว้นักปฏิบัติ

คำพูดที่กล่าวมาเหล่านี้ขอให้ท่านทั้งหลายปฏิบัติไป ได้รู้ได้เห็นธรรมตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้นี้แล้ว คำพูดเหล่านี้จะมากังวานอยู่ที่หัวใจของท่านทั้งหลาย แม้ผมตายกี่ร้อยปีก็ตามเถอะ จะไม่สำคัญในการล่วงไปในคำพูดอันนี้เลย ลมปากอันนี้

ไม่สำคัญว่าจะล่วงไปตาม มันจะกังวานขึ้นที่ใจของท่านทั้งหลาย เพราะความจริงอยู่ที่ใจนั้น เมื่อเปิดความจอมปลอมออกหมดแล้วจะเห็นความจริงดังที่ว่านี้

อย่างพระพุทธเจ้าท่านสอน ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต ท่านบอกกาลสถานที่เมื่อไร ท่านไม่ได้บอก ท่านบอกลงในความจริงทั้งนั้น ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้นั้นได้ชื่อว่าบูชาเราตถาคต แน่ะฟังซิ บอกภาคปฏิบัติ ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราตถาคต ก็คือผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นแลเป็นผู้ที่จะได้เห็นธรรมเห็นตถาคตโดยลำดับลำดา จนกระทั่งเห็นเต็มองค์ ได้แก่จิตที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ เต็มที่แล้วนั้นแลคือเห็นตถาคตเต็มองค์ สงสัยที่ไหน

ดังพ่อแม่ครูจารย์มั่นท่านพูดแล้วยกมือไหว้ขึ้นทันที โอ๋ย ท่านพูดอย่างอาจหาญ พอพูดไปถึงขั้นนี้แล้วท่านพูดแล้วก็ สาธุ ท่านว่ายังงี้นะ เมื่อถึงขั้นความจริงเต็มหัวใจแล้วจะไปถามใคร แม้พระพุทธเจ้ามาประทับอยู่ข้างหน้านี้ก็ไม่ทูลถาม ท่านว่ายังงี้เลยนะ จะถามอะไรมันเป็นอันเดียวกัน ท่านว่ายังงั้น ถามทำไม ถามให้โง่ทำไมท่านว่า แหมท่านพูดอย่างแบบอุทานเทียวนะ คือพูดออกมาอย่างถึงใจท่าน ท่านรู้อย่างถึงใจเห็นอย่างถึงใจ ท่านทรงไว้อย่างเต็มใจ เพราะฉะนั้นเวลาท่านแสดงออกจึงแสดงออกมาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่างอาจหาญไม่มีสะทกสะท้าน นั้นแหละสิ่งใดก็ตามถ้าลงได้ประจักษ์ในหัวใจแล้วสะทกสะท้านที่ไหน

ธรรมะเหล่านี้อยู่กับหัวใจของเราทุกองค์นี่นะไม่ได้อยู่ที่ไหน แก้ลงไป ตรงไหนมันขัดข้องมันยุ่งมันเหยิงเอาตรงนั้นละ นั่นแหละคือกิเลสมันขี้เกียจมันอ่อนแอ ตัวอ่อนแอนั่นแหละคือกิเลส เอาลงไป ธรรมไม่ได้สอนให้คนอ่อนแอ ธรรมไม่ได้อ่อนแอ มรรคผลนิพพานไม่ได้อ่อนแอ กิเลสต่างหากพาให้คนอ่อนแอ กิเลสต่างหากตัวทำจิตใจให้อ่อนแอ จิตใจให้อ่อนเปียก ให้ถือตรงนี้เป็นหลักสำคัญนะไม่อย่างนั้นจะก้าวไม่ออก จะถูกกิเลสเหยียบอยู่ตลอดเวลา แล้วสุดท้ายมรรคผลนิพพานสุดเอื้อมหมดหวัง ตายแล้วนั่น มันเอาอยู่แล้ว สุดเอื้อมหมดหวัง

ทีนี้ก็ไม่เอื้อมล่ะซิ เดินจงกรมก็ไม่เดิน นั่งสมาธิก็ไม่นั่ง ภาวนาก็ไม่เอาแล้วที่นี่สุดเอื้อมแล้วหมดหวังแล้ว สิ่งที่ไม่หวังคืออะไร มันเหยียบคออยู่นั้นน่ะรู้ไหมนั่น สิ่งที่เราไม่หวังมันเหยียบอยู่แล้วรู้ไหม เราจมเพราะอำนาจของมัน นี่ละที่ว่ากิเลสมันแหลมคมแหลมอย่างนี้ละ ปฏิบัติไปจะได้รู้ ถ้าไม่เหยียบหัวมันไปก่อนจะไม่รู้ว่ามันเป็นฟืนเป็นไฟเป็นภัยแก่ตัวของเรา เป็นตัวเหยียบย่ำทำลายเรา เป็นตัวที่ละเอียดแหลมคมที่สุด เพลงกล่อมของมันละเอียดไม่มีอะไรเกินในสามแดนโลกธาตุนี้ เป็นเรื่องเพลงของกิเลสทั้งนั้น

โลกทั้งหลายอยู่ใต้อำนาจของมันโดยไม่เห็นโทษเห็นภัยอะไรของมันนี้ เพราะว่าเพลงมันแหลมคมมาก ละเอียดอ่อนมาก อ้อยอิ่งมาก ติดหมด ไม่ว่าจะแสดงเพลงใดออกมาสัตว์โลกติดทั้งนั้น ถ้าเพลงของธรรมยังไม่แทรกเข้าไป จะติด ๆ ๆ ทีนี้เวลารสแห่งธรรมแทรกเข้าไป ๆ มันจะค่อย ๆ เปิดตัวออกไป ๆ เปิดตรงไหนเห็นโทษตรงนั้น ๆ เพราะรสของธรรมกับรสของกิเลสเป็นคู่แข่งกันไปโดยลำดับ จนกระทั่งถึงพุ่งทะลุไปหมด เหตุใดจะไม่ทราบว่านี้คือตัวมหาภัย เราเกิดแก่เจ็บตายมากี่กัปกี่กัลป์ ไม่ใช่อะไรพาให้ไปเกิดแก่เจ็บตาย ตัวพิษตัวภัยตัวมหาภัยนี้เท่านั้น นั่น ธรรมท่านไม่ได้พาเป็นอย่างนี้

เมื่อถึงขั้นนี้แล้วเป็นยังไง ที่นี่ธรรมจะพาเกิดพาตายอีกไหม เมื่อถึงธรรมชาตินี้แล้วหมดปัญหาที่จะถามใคร เจ้าของไม่สงสัยถามอะไร นั่น นี่ละสถานที่หมดปัญหาหมดที่ตรงนี้ แล้วหมดที่หัวใจนี้ด้วยนะไม่ได้หมดที่อื่นที่ใดเลย จึงพากันเอาให้จริงให้จังซิการปฏิบัติ ถ้าอยากเห็นความอัศจรรย์ของจิต จิตอยู่กับเรามาตั้งกัปตั้งกัลป์มีแต่กิเลสเป็นเจ้าของ กิเลสเอาไปครอง กิเลสเอาไปเหยียบย่ำทำลายเป็นของอัศจรรย์ที่ไหน กิเลสเวลามันเหยียบย่ำทำลายจิตใจเรามันเอาความอัศจรรย์ของจิตมาจากไหน เราดำเนินธรรมให้ธรรมได้ครองใจบ้างซิ เราจะเห็นความแปลกประหลาดตั้งแต่ขั้นสมาธิ ความที่ใจสงบนี้ไปโดยลำดับ จนกระทั่งถึงความละเอียดของสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ใจคล่องตัว นี่เห็นความแปลกประหลาดเห็นความอัศจรรย์โดยลำดับ ๆ

นี่ที่ท่านว่า เอา ความเพียรเป็นก็เป็นตายก็ตาย ความเพียรถอยไม่ได้ ก็คือว่าความเห็นโทษมันเต็มหัวใจ ความเห็นคุณที่ประจักษ์อยู่กับใจในธรรมทั้งหลายก็เห็นอย่างเดียวกัน ๆ ทำไมทั้งสองอย่างนี้หนุนเข้าแล้วจะไม่มีกำลังมาก ถึงขนาดที่ว่าเป็นก็เป็นเถอะ ตายก็ตายเถอะ ขอให้หลุดพ้นอย่างเดียวเท่านั้น นั่น นี่ละกำลังของธรรมเวลาได้ขึ้นก็เป็นอย่างเดียวกับกำลังของกิเลส เวลากำลังของกิเลสได้ขึ้นแล้วมันขยับตัวไม่ได้นะ จะทำความพากความเพียรอะไร ๆ มีแต่กิเลสเต็มไปหมด ถ้าเป็นอาหารก็มีแต่กาก มีแต่ก้างมีแต่กระดูก แต่เราไม่รู้ มันติดคอแล้วถึงจะรู้ ติดคอแล้วมันสายไปแล้ว กลืนลงไปแล้วไปขวางอยู่ในท้องอีกมันก็ยิ่งสายอีก คอยแต่จะตายเท่านั้น นั่นละกิเลสมันขวางคนขวางอย่างนั้น เราไม่เห็นซิ ข้าวก็มีแต่กากเต็มอยู่นั้นมันก็ไม่เห็น ก็เข้าใจว่าข้าวนี้เอร็ดอร่อยดีเท่านั้น มีแต่ใส่ครอก ๆ ลงไป อู๊ย พูดก็ทุเรศเหมือนกันนะ

ถ้าเราจะยกข้อเปรียบเทียบอย่างนี้นะ คือความละเอียดแหลมคมของกิเลสนี้แหม ละเอียดจริง ๆ มีธรรมเท่านั้นที่จะฟัดเหวี่ยงกันถึงจะเห็นโทษ เปิดหน้ากากของมันได้ตามขั้นของธรรมซึ่งเป็นคู่ต่อสู้กัน เป็นเครื่องมือฟัดเหวี่ยงกัน พอถึงขั้นอมตธรรมที่บริสุทธิ์เต็มที่แล้ว ไอ้เรื่องการตำหนิติเตียนกิเลสกับชมเชยธรรมนั้นมันก็หมดไป

เอง ชมอะไร แน่ะ นี่ท่านยกขึ้นมายังงี้ ยกขึ้นมาเพื่อสมมุติที่ผู้อยู่แดนสมมุติ ผู้จะแก้สมมุติ กิเลสกับธรรมจึงเป็นสมมุติไปตาม ๆ กัน เมื่อผ่านทั้งสองนี้แล้วเราก็ไม่ต้องพูดแหละ ท่านจึงเรียกว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** อันแท้จริงนั้นพูดไม่ได้ นั่น นั่นแหละที่นี่อันนั้นไม่เป็นอะไร ไม่มีคู่แข่ง ไม่มีอะไรว่าจะควรตำหนิ อะไรที่จะควรชม เพราะทั้งสองอย่างนี้เป็นสมมุติ ผ่านไปแล้วติอะไรชมอะไร มีอันเดียวจะเอาอะไรมาแข่ง มันหมดแล้ว

ตาก็ดูแต่ภายนอกไม่ดูภายใน หูก็ฟังแต่ภายนอกไม่น้อมเข้ามาให้เป็นผลเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง มันก็เป็นตากิเลส หูกิเลส จมูกกิเลสไปหมด มองไปมีแต่กิเลสมันเดิน โอ๋ย หลั่งไหลออกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ถ้าเป็นคนจนหาทางเหยียบย่างไม่ได้ มันแน่นไปด้วยกิเลส ทางสายไหน ๆ มีแต่กิเลสเดินเป็นแถวเลยเชียวนะ ไม่เพียงแต่เป็นแถว แออัด ออกทางตาก็แออัด ทางหูก็แออัด จมูก ลิ้น กาย ใจ แออัดทั้งนั้น เต็มไปด้วยกิเลสเดิน เวลานี้ทางนี้มีแต่กิเลสเดิน แม้แต่ใจเองก็กิเลสอยู่ กิเลสเหยียบย่ำทำลาย กิเลสครอง

เอาธรรมให้ได้เดินบ้างซิ ตาก็เป็นธรรม หูเป็นธรรม ได้ยินเป็นธรรม ได้เห็นเป็นธรรม สูดกลิ่น ลิ้มรสอะไร ๆ มาสัมผัสสัมพันธ์ สติปัญญาขึ้นทันกัน ๆ แก้กัน ปลดเปลื้องกัน เข้าใจกัน ปล่อยวางกันไปโดยลำดับลำดา ตา หู จมูก ลิ้น กาย เลยกลายเป็นทางเดินของธรรม จนกระทั่งจิตกลายเป็นทางเดินของธรรม ทั้งที่อยู่ของธรรม สุดท้ายก็เป็นธรรมทั้งแท่ง ธรรมทั้งดวง จิตทั้งดวง คือธรรมทั้งแท่งอันเดียวกัน ก็หมดปัญหาเท่านั้นละ

ให้พากันตั้งใจประพฤติปฏิบัติ นี่การอยู่ด้วยกันไม่ได้เป็นของเที่ยงนะ เคยพูดแล้ว การพลัดพรากจากกันมันมีทั้งเป็นทั้งตาย มีอยู่ตลอดเวลา ไม่เป็นสิ่งที่จะให้เรานอนใจ อันใดที่จะให้เป็นที่นอนใจ เป็นที่ไว้ใจฝากเป็นฝากตายได้ให้รีบเสียในสิ่งนั้นในขณะที่ได้บำเพ็ญ เราอย่าไปสงสัยกับอะไร ๆ ว่าจะวิเศษวิโส มันทำนองเดียวกันนี่แหละ อยู่ก็อยู่กับกองทุกข์ ไปกับกองทุกข์ ยืนเดินนั่งนอนกับกองทุกข์ เอาของวิเศษมาจากไหน ทั้งเขาทั้งเราเหมือนกันหมด ไม่มีอะไรแปลกต่างกันพอที่จะไปตื่นไปเต้น นอกจากกิเลสมันจับเขย่าเอาให้เป็นบ้าไปเท่านั้นละ

เอาละ พูดเพียงเท่านี้

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖

สนฺทิฏฺฐิโก

งานใดก็ตามไม่ได้ใกล้ชิดติดพันและหนักแน่นเป็นความทุกข์ความลำบาก ยิ่งกว่างานที่จะทำตัวให้ดีและดีเยี่ยม เพราะในตัวของเรา เฉพาะอย่างยิ่งคือใจที่เป็นรากฐานสำคัญมันมีแต่สิ่งเลวร้ายทั้งหลายเต็มหมด มีแต่ความสักแต่ว่ารู้เท่านั้นที่ฉายออกมาได้ ที่เป็นสารคุณอันสำคัญฉายออกมาไม่ได้ เพราะถูกกิเลสบีบบังคับ คือสิ่งเลวร้ายทั้งหลายก็ได้แก่กิเลสนั่นแหละมันบีบบังคับ จนหาที่ฉายสารคุณออกมาไม่ได้ ปรากฏแต่ความรู้ที่มันเปิดทางให้เป็นเครื่องมือของมันเท่านั้น ออกทางตาก็เพื่อมัน ออกทางหู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสัมพันธ์กับรูป เสียง กลิ่น รส ก็เพื่อผลรายได้ของมัน ความรู้นี้มีแต่มันเอาไปใช้ล้วน ๆ ธรรมเอื้อมไม่ถึง มีแต่อันเดียวเป็นผู้สั่งการสั่งงาน ทางเดินเหล่านี้ก็เป็นทางเดินของผู้เดียวนั่นแล เพราะทั้งหมดในขันธ์นี้เป็นบริษัทบริวาร หรือเครื่องมือหรือสมบัติของมันทั้งสิ้น จะให้ใช้ได้เต็มไม้เต็มมือได้อย่างไร

เราได้สะดุดใจบ้างไหมว่า ความรู้ทั้งหมดที่แสดงตัวอยู่ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอนนี้ เป็นความรู้ที่สิ่งเลวร้ายทั้งหลายนี้เปิดทางออกเพื่อทำงานของมัน จำให้ดีคำพูดคำนี้ พร้อมกับการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ความรู้อันนี้จะประกาศกังวานขึ้นในวงปัจจุบัน ระหว่างสัจธรรมทั้งสี่นี้แลจะไม่ประกาศขึ้นที่ไหน ความรู้นี้จะค่อยแปรสภาพของตัวเข้าสู่ความเป็นเครื่องมือของธรรมเข้าเรื่อย ๆ เมื่อมีการประพฤติปฏิบัติอยู่ด้วยความจงใจใคร่ต่ออรรถต่อธรรมอย่างแท้จริงแล้ว แม้จะถูกปิดไม่ให้รู้ไม่ให้สัมผัสในด้านธรรมะเลย จะให้สัมผัสแต่สิ่งที่เป็นผลเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายต่ำมากมายเพียงไร ก็หนีไม่พ้นที่ธรรมจะฉายแสงออกมาจนได้ เพราะอำนาจแห่งธรรมเข้ากำจัดสิ่งมืดดำทั้งหลายเหล่านั้น

นี่แหละท่านว่ามืดมันมืดอย่างนี้ บอดก็บอดอย่างนี้ ตาเห็นอยู่รู้อยู่แต่มันรู้ด้วยความมืดบอด เห็นด้วยความมืดบอด ไม่ใช่เห็นด้วยความรู้แจ้งแทงทะลุตามความจริงทั้งหลายดังธรรมท่านประกาศไว้ มันเป็นตรงกันข้ามไปเสียหมด เวลาที่กิเลสมีอำนาจเรืองอำนาจภายในจิตใจ ความรู้ความเห็นความเป็นความคิดทุกแง่ทุกมุม จึงเป็นเรื่องทำการทำงานเพื่อมันเสียทั้งสิ้น เราทั้งหลายไม่ทราบได้ แม้อยากทราบเพียงไรก็ยังทราบไม่ได้เมื่อธรรมยังฉายแสงเข้าไม่ถึง

นี่ที่ว่าการปฏิบัติไม่มีอะไรใกล้ชิดติดพันหรือหนักหนา ยิ่งกว่าการกำจัดสิ่งมืดดำทั้งหลายอยู่ภายในจิตใจของเราออก และความลำบากลำบนใกล้ชิดติดพันนี้ก็เป็นสาเหตุมาจากมันซึ่งเป็นตัวข้าศึกนั่นแล ที่จะให้มีการต่อสู้ซึ่งกันและกัน ไม่เช่นนั้นก็ไม่

ลำบาก เราจะเห็นได้เวลาสิ่งเหล่านี้กระจายหายตัวไปเสียจนหมดเรียบราบ ไม่มีสิ่งใดเหลือเป็นซากอยู่ภายในจิตใจเลยแล้ว สิ่งเหล่านี้จะไม่มี คำว่าใกล้ชิดติดพัน คำว่าการต่อสู้ คำว่าเรื่องราวอะไร จะไม่มีเลยภายในใจดวงนั้น

จะอยู่ในท่ามกลางแห่งแดนโลกธาตุก็เหมือนโลกธาตุไม่มี เพราะสิ่งให้มีให้ประสานกันให้ตีแน่นติดกันจนแยกไม่ออกนั้น เป็นเรื่องของกิเลสต่างหากเป็นผู้ตีระหว่างจิตกับสภาวธรรมทั้งหลายทั่วแดนโลกธาตุ ให้แนบสนิทติดกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว จนกระทั่งก้าวไม่ออกเพราะความผูกพันของสิ่งเหล่านั้น นี่ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นเรื่องของกิเลสเป็นผู้ตีหัวตะปูย้ำลงไปให้แน่นหนา จนกระทั่งกระดุกกระดิกออกสู่ความอิสระหรือออกสู่ความเป็นจริงไม่ได้ เวลามันแน่นมันแน่นอย่างนั้นจริง ๆ ติด ๆ อย่างนั้นจริง ๆ

ทั้ง ๆ ที่รู้ ๆ อยู่นี่แหละ มันติดอยู่ทั้งรู้ ๆ นี้ คนเราถึงได้เผลอตัวเอามากมาย ว่าแต่ตัวรู้ตัวฉลาดไปเสียทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่เป็นความรู้ความฉลาดของกิเลสของสิ่งเลวร้ายเองเป็นผู้พาให้รู้ให้ฉลาด ไม่ใช่เรื่องของธรรมพาให้รู้ให้ฉลาด ถ้าเป็นเรื่องของธรรมพาให้รู้ให้ฉลาดกิเลสต้องแหลกแตกกระจาย สว่างกระจ่างแจ้งไปโดยลำดับ ภาระที่เกี่ยวข้องภายในจิตใจเบาบางลงไป ๆ ความทุกข์อันเป็นผลที่กิเลสสร้างขึ้นมาก็เบาบางไปตาม ๆ กัน เพราะตัวเหตุมันร่อยหรอลงไป จนกระทั่งตัวเหตุสิ้นซากไปเสียหมดแล้วอะไรมาสร้างกองทุกข์ให้จิตไม่มี นอกจากเป็นวิบากของกิเลสได้แก่ขันธ์นี้ที่ครองตัวอยู่ก็รับผิดชอบกันไปเพียงเท่านั้น แต่ไม่เห็นมีอะไรที่จะมาเป็นข้าศึกต่อจิตได้เหมือนแต่ก่อนซึ่งมีกิเลสเป็นเจ้าเรือน อุปาทานตีตราไว้หรือตีจับแน่นไว้กับจิต

การปฏิบัติจึงต้องใช้ความหนักแน่นมั่นคงอย่างมาก สมกับกิเลสไม่มีตัวใด ไม่มีกิเลสประเภทใดอ่อนแอเหลวไหลโลเลโลกเลก เหมือนผู้ปฏิบัติธรรมซึ่งมีความโลเลโลกเลกอยู่เสมอ ด้วยอำนาจของกิเลสทำให้เป็นเช่นนั้น แต่เราก็ไม่รู้สึกตัวว่าได้เป็นเช่นนั้นเพราะสาเหตุอันใด เมื่อยังไม่สามารถที่จะรู้ได้ต้องเป็นอย่างนั้นด้วยกันทุกคน ไม่ได้ติเตียนท่านติเตียนเรา พูดตามความจริงเป็นเช่นนั้น

เราพูดแล้วพูดเล่าวิธีการต่อสู้กับกิเลส จะแก้ไขถอดถอนตนเองให้เล็ดลอดจากสิ่งที่เป็นภัยต่อจิตใจ เราพูดเสมอพูดแล้วพูดเล่า สิ่งทั้งนี้ก็ออกมาจากความเข็ดหลาบคาบหญ้าต่อมันนั่นแลไม่ใช่อะไร ถึงขั้นเข็ดมันเข็ดจริง ๆ ถึงขั้นเห็นโทษเห็นจริง ๆ เรื่องธรรมก็เหมือนกัน ขั้นเห็นคุณเห็นจริง ๆ เห็นจนถึงใจไม่มีอะไรเหนือธรรมนะ สิ่งที่เคยเกี่ยวข้องพัวพันมาแต่ก่อนคืออะไรก็รู้ และปัจจุบันนี้เป็นอย่างไรก็รู้ประจักษ์ใจทั้งสองอย่าง ซึ่งเคยได้สัมผัสสัมพันธ์กันมามากแล้วทั้งด้านกิเลสทั้งด้านธรรมะ จึงควรสนใจอย่างยิ่ง

ผู้ปฏิบัติทั้งหลายอย่าสนใจสิ่งใดมากยิ่งกว่า การสนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับใจของตัวเอง เหตุการณ์ไม่เกิดที่ไหน เกิดที่ใจนั่นแหละ เพราะกิเลสตัวสร้างเหตุการณ์หรือตัวเหตุการณ์จริง ๆ มีอยู่ที่นั่น ฝังอยู่ที่นั่น มันผลักมันดันอยู่ตลอดเวลา อยากให้รู้ให้เห็นอยากให้คิดให้ปรุงในแง่ต่าง ๆ ไม่มีคำว่าอิ่มพอ ไม่มีว่าสิ่งนี้คิดแล้วสิ่งนี้จำแล้วสิ่งนั้นได้สัมผัสสัมพันธ์มาแล้ว ทั้งโทษทั้งคุณของมันได้รู้ได้เห็นผ่านมาแล้ว เป็นเดนไปจนเน่าเฟะแล้ว ไม่ควรที่จะมาสัมผัสสัมพันธ์ต่อใจซึ่งเป็นของไม่เน่านี้อีกต่อไป ถ้าไม่ใช่ใจเป็นตัวสมัครเน่าอย่างเดียวเช่นเดียวกับกิเลสแล้ว นั่น นี่แหละเรื่องของกิเลสมันแหลมคมขนาดนั้น

นี่ก็จวนออกพรรษาแล้ว การยักย้ายผันแปรในสภาพต่าง ๆ นั้นมีอยู่รอบตัวรอบเราทุกท่าน จึงไม่ควรนอนใจ ออกไปไหนก็อย่าละความดีที่ตนจะพึงทำเพื่อตัวเอง เพราะความดีนี้ไม่มีนอกมีใน ไม่มีใกล้มีไกล เป็นความจำเป็นที่ผู้หวังความสุขความเจริญจะต้องเสาะแสวงหาความดีเพื่อตัวเองเสมอ อย่ามองข้ามตัว ความดีความชั่วตัวเองนี้แหละเป็นผู้สร้างขึ้นมา เราอย่าเข้าใจว่าดินฟ้าอากาศแดดลมอะไรจะมาสร้างให้ตัวของเรานี่ ท่านจึงสอนลงที่กรรม

ศาสนธรรม ๆ ถือกรรมเป็นหลักเป็นหลักสำคัญมากคือการกระทำ อย่าได้ประมาทในการกระทำ **นิสมฺม กรณำ เสยฺโย** ให้พินิจพิจารณาใคร่ครวญให้ถ่องแท้เสียก่อนแล้วจึงค่อยทำลงไป แม้ผิดพลาดก็ไม่มาก แต่ส่วนมากจะถูกมากกว่าผิดถ้าใช้ความพินิจพิจารณาก่อน ส่วนมากมันพรวดพราดเพราะกิเลสผลักดันออกมาอย่างรุนแรง กระทบอะไรเข้าไปก็เป็นฟืนเป็นไฟไปหมด มันจะเป็นธรรมได้ยังไง ก็กิเลสเป็นผู้ผลักออกมาให้รู้ให้เห็นให้สัมผัสสัมพันธ์ ผลที่ได้รับก็มีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนเท่านั้น ถ้าเป็นธรรมผลักดันออกมาแล้วจะเป็นความร่มเย็นเป็นสุข เย็นทั้งขณะที่ทำ เย็นทั้งขณะที่ผ่านไปแล้ว คือผลปรากฏขึ้นมาก็เย็น

ระหว่างพระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้ากับเรา อย่าเข้าใจว่าห่างกันเท่านั้นโยชน์เท่านี้โยชน์ ห่างกันเท่านั้นปีเท่านี้เดือน นั่นเป็นเรื่องของโลกของสงสาร แล้วก็ไม่พ้นที่กิเลสจะเข้าแทรกจนได้ นั่นก็คือเป็นเรื่องของกิเลสมันหลอกสัตว์โลก ว่าพระพุทธเจ้าปรินิพพานนานไปแล้วประการหนึ่ง ประการหนึ่งพระพุทธเจ้าไม่มี พระธรรมไม่มี พระสงฆ์ไม่มี นี่มันปิดขนาดนั้น ถ้าสัตว์โลกยังเล็ดลอดออกไปเชื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ได้อยู่ มันก็ขยับเข้าไปอีกทางหนึ่งว่า เวลานั้นพระพุทธเจ้าปรินิพพานนานแล้วได้ ๒,๕๐๐ กว่าปี นิพพานอยู่ที่อินเดียโน่นแล้ว พระสรีระของท่านไม่มีอะไรเหลือ เป็นผุยผงไปหมดแล้ว เราปฏิบัติธรรมเพื่อหาประโยชน์อะไรเมื่อศาสดาก็เป็นผุยผงไปแล้ว นั่น นี่ละเรื่องของกิเลสมันแทรกเข้าไปแทรกเข้าไปอย่างนี้ พระสาวกทั้ง

หลายก็ไม่มีความหมายอะไร เพราะท่านก็ปรินิพพานไปเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ถ้าสัตว์โลกทั้งหลายยอมรับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ว่ามีอยู่ มันก็ปิดทางไปอีกทางหนึ่งว่า เมื่อพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวกปรินิพพานไปแล้ว ธรรมจะยังตกค้างอยู่ได้ยังไง เพราะท่านเหล่านี้เป็นผู้ทรงอรรถทรงธรรมไว้ นี่ก็เป็นอุบายของมันแต่ละอย่าง ๆ

ส่วนความจริงตรงกันข้าม พระพุทธเจ้าห่างเหินที่ไหน คำว่ารู้ธรรมรู้ที่ไหน เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาเป็นขึ้นที่ไหน เป็นขึ้นที่พระทัยคือใจ ทำไมจึงเป็นขึ้นมาได้เพราะเหตุผลกลไกอะไร เพราะข้อปฏิบัติ นั่น พระพุทธเจ้าปฏิบัติอะไรถึงได้รู้ สิ่งที่ปฏิบัตินั้นได้ล้าสมัยไปแล้วเหรอ ทำไมพระพุทธเจ้าปฏิบัติได้รู้ได้เห็นได้เพราะวิธีการอันนั้น ทั้ง ๆ ที่ไม่มีพระพุทธเจ้าหรือศาสดาองค์ใดหรือท่านผู้ใดมาแนะนำสั่งสอนอุบายวิธีการต่าง ๆ ให้พระพุทธเจ้าเลย ทรงกำดำกำขาวไปตามลำพังพระองค์เอง แต่เป็นความจริงเป็นสัจธรรม เป็นทางถูกต้องที่จะให้หลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งหลายได้ เช่น พระองค์ทรงพิจารณากำหนดอานาปานสติเป็นต้น นี่คือองค์แห่งสัจธรรมซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับอดีตอนาคต แม้จะไม่มีใครมาบอกก็ตาม

ความจริงต้องเป็นความจริงวันยังค่ำ เมื่อได้หยั่งจิตหยั่งสติปัญญาเข้าสู่ความจริงแล้ว ทำไมจะไม่เป็นความจริงขึ้นมาให้เห็นประจักษ์ใจ นี่ละพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ก็หยั่งพระสติปัญญาลงไปในสัจธรรมคืออานาปานสติ จนกระทั่งทุกสิ่งทุกอย่างละเอียดแนบแน่นลงไปตาม ๆ กัน ลมที่เป็นเครื่องยึดของพระจิตก็ละเอียดแนบแน่นลงไป พระจิตก็ละเอียดลงไป เมื่อจิตละเอียดลงไป ถ้าเป็นน้ำก็นิ่ง ย่อมนิ่งสงบย่อมใส พระปัญญาก็หยั่งทราบไปตามอาการต่าง ๆ ในขณะนั้น

นี่เป็นปฏิปทาของพระองค์ที่ทรงดำเนินมาโดยไม่มีใครบอกใครเล่า แต่อาศัยความจริงซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับกาลสถานที่หรือบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดเลย การประพฤติปฏิบัติของพระองค์ก็เป็นความจริง จริงต่อจริงเข้ากันได้สนิท ไม่อ้างกาลไม่อ้างสถานที่ ไม่มีสิ่งใดมามีอำนาจกีดขวางหรือกั้นกางไว้ได้ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสรู้ธรรมของจริงขึ้นมา เพราะการดำเนินตามของจริงซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับอะไร ๆ ทั้งสิ้น แต่ขึ้นอยู่กับความจริงของตนร้อยเปอร์เซ็นต์

เมื่อได้ตรัสรู้แล้วก็ประทานพระโอวาทด้วยของจริง ความจริงที่ทรงรู้ทรงเห็นมาแล้วนี้แล ดังแสดงแก่พระเบญจวัคคีย์ทั้งห้า อันใดที่ผิดก็ทรงแสดงบอกว่าผิด การฝึกทรมานตนให้ลำบากเปล่า ๆ ก็ไม่ใช่ทาง เพราะกายไม่ใช่จะเป็นผู้ตรัสรู้ธรรม ใจต่างหากเป็นผู้ตรัสรู้ธรรม การฝึกการทรมานตนในทางกายโดยไม่มีจิตเข้าไปเกี่ยวข้องในการทำงานนั้นเลยก็ไม่เกิดประโยชน์ **อัตตกิลมถานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค** ทั้งสองประเภทนี้ไม่ใช่ทาง พระองค์ทรงแนะนำสั่งสอนให้ละให้หยุด

มัชฌิมาปฏิปทาต่างหาก นั่น ที่นี่ย้อนเข้ามาสู่ทางที่ถูกต้อง คำว่ามัชฌิมาขึ้นอยู่กับกาลสถานที่ ขึ้นอยู่กับผู้หนึ่งผู้ใดที่ไหน แต่ขึ้นอยู่กับความจริงล้วน ๆ จึงว่ามัชฌิมา ๆ คือเหมาะสมกับความจริง สิ่งที่ธรรมทั้งหลายคือมัชฌิมาจะพิจารณาก็เป็นความจริงด้วยกัน สติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร นับตั้งแต่สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป จนกระทั่งสัมมาสมาธิ ก็เป็นความจริงด้วยกัน เมื่อกำหนดลงสู่ความจริงแล้วจำต้องรู้ได้เห็นได้ดังแสดงแก่เบญจวัคคีย์

ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มันเกิดอยู่ที่ไหน มันแก่ที่ไหน ทุกข์เกิดที่นั่นเป็นลำดับลำดา มันล้วนแล้วแต่กองทุกข์ กองทุกข์มีอยู่ที่ไหนก็มีอยู่ในธาตุในขันธ์นี่ บอกเข้ามาหาจุดความจริงนี้ ทั้งฝ่ายหยาบได้แก่รูปขันธ์ ทั้งฝ่ายละเอียดลงไปได้แก่นามขันธ์ก็ถูก หรือว่านามธรรมก็ถูก ความคิดที่เป็นไปตามสัญญาอารมณ์ ดังกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เหล่านี้เป็นความอยากที่ทำคนให้เกิดความทุกข์ความลำบากตลอดไป

ไม่เคยมีความอยากตัวไหนอันขึ้นชื่อว่ากิเลสสร้างขึ้นมา จะสร้างความสุขความเจริญให้แก่โลก ให้แก่บุคคลหรือสัตว์ตัวใด ให้ได้รับความสะดวกสบายหรือมีความสุขความเจริญเสมอไปนั้นไม่มี นอกจากเป็นเครื่องล่อเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น แล้วก็เอาทุกข์ใส่เข้าไป เอายาพิษใส่เข้าไป ให้เกิดแก่เจ็บตายกระวนกระวาย อยู่ในระหว่างแห่งภพก็กระวนกระวาย การเกิดก็เป็นทุกข์ การตายก็เป็นทุกข์ เกิดมาเป็นรูปเป็นกายเป็นสัตว์เป็นบุคคลก็เป็นทุกข์ มีแต่กองทุกข์วางเป็นสายยาวเหยียด ล้วนแล้วแต่เป็นเชื้อเพลิงของกิเลสทั้งนั้น พระองค์ก็ทรงสั่งสอนให้ทราบหมด

จากนั้นก็ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป ได้แก่องค์ของปัญญา พินิจพิจารณาใคร่ครวญตามหลักความจริงเหล่านี้ นับตั้งแต่ **ชาติปิ ทุกฺขา** เข้าไป ให้เห็นชัดตามเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ซึ่งมีอยู่กับตัวของเราด้วยปัญญา แยกแยะดูทุกสัดทุกส่วนที่กิเลสมันปิดมันบัง มันเอาสิ่งจอมปลอมมาหลอกลวงให้เชื่อให้ยึดให้ถือ ดังที่ว่าความสวยความงามความจีรังถาวร อันนี้มันมีที่ไหน เมื่อพิจารณาตามความจริงแล้วมันไม่มี แต่โลกก็เชื่อได้ เพราะมันแหลมคมมากกลมายาของกิเลส เกินกว่าโลกทั้งหลายจะรู้ตาม ชำนะมันได้ จึงต้องเชื่อ ยอมเชื่อมันทั้ง ๆ ที่หาความจริงไม่มี ก็เชื่อไปอย่างลม ๆ แล้ง ๆ ไปอย่างนั้นเอง เมื่อความเชื่อเป็นลม ๆ แล้ง ๆ หาตัวจริงไม่ได้ หาความสัตย์ความจริงไม่ได้ ทำไมจะไม่เป็นเรื่องโกหกตัวเอง ทำไมจะไม่เป็นทุกข์คว้าน้ำเหลวล่ะ ต้องคว้า

พิจารณาให้ลงสู่ความจริง **ชาติปิ ทุกฺขา** ก็กองทุกข์ไฟทั้งกอง ใครจะไปอาจเอื้อมไปจับไปต้องไปยึดไปถือมันล่ะไฟทั้งกองนั่น **ชาติปิ ทุกฺขา** ก็คือไฟกองหนึ่ง **ชราปิ ทุกฺขา** หรือ **พยาธิปิ ทุกฺขา** ก็ล้วนแล้วแต่ฟืนแต่ไฟทั้งนั้น ใครจะไปกล้าหาญอาจ

เอื้อมไปแตะไปต้องไปแบกไปหามไฟทั้งกองนั้นเล่า ถ้ารู้ด้วยปัญญาก็เป็นอย่างนั้น ท่านบอกไว้หมด **ชาติปิ ทุกฺขา** นั้นไฟกองหนึ่งหนา **ชราปิ ทุกฺขา พยาธิปิ ทุกฺขา** ก็ดีมีแต่ไฟกองหนึ่ง ๆ **มรณมฺปิ ทุกฺขํ** ล้วนแล้วแต่ไฟแต่ละกอง ๆ เป็นความสุขความเจริญที่ไหน เป็นความสวยความงามที่ไหน เป็นที่น่ารักใคร่ชอบใจที่น่าหลงงมงายที่ตรงไหน มันไม่มี แน่ะ

พูดถึงเรื่องปัญญา หยั่งลงไปแล้วมันมีแต่ไฟทั้งกอง ๆ ทั้งนั้น เรายังจะฝืนคำศาสดาองค์เอกที่แสดงออกมาจากความจริงล้วน ๆ แล้วไปยึดเอาเทวทัตสิ่งที่จอมปลอมนั้นมาเป็นสรณะ มันก็มีแต่ฟืนแต่ไฟซิ เรากอดไฟเราจับไฟห้ามไม่ฟังมันก็มีแต่กองทุกข์ แล้วจะหาใครมาช่วยเหลือ ให้กิเลสช่วยเหลือก็เหยียบย่ำเข้าไปเรื่อย ๆ เอาจนกระทั่งเป็นผุยเป็นผง อย่าว่าเพียงเป็นเถ้าเป็นถ่านเลย มันกลายเป็นผุยเป็นผงไปได้ถ้าให้กิเลสช่วย เพราะกิเลสต้องทำงานหน้าที่ตามอุบายวิธีการของกิเลส เรื่องของธรรมต้องทำงานตามหน้าที่ของธรรม ธรรมเป็นเครื่องส่งเสริม เป็นเครื่องฉุดลาก เป็นเครื่องพยุงขึ้นไปโดยลำดับ แต่กิเลสเป็นเครื่องเหยียบย่ำทำลาย

ระหว่างทั้งสองนี้เอาอะไร เราเป็นนักพรตนักปฏิบัติเพื่อหาความจริงล้วน ๆ อยู่ภายในจิตใจแล้ว เราจะเอาอะไรเป็น **สรณํ คจฺฉามิ** ธรรม **สรณํ คจฺฉามิ** ก็พิจารณาลงให้เห็นตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ซิ ล้าสมัยที่ตรงไหน ของไม่สวยไม่งามล้าตรงไหน ดูในกายของเราก็รู้ ของไม่จีรังถาวรล้าสมัยที่ไหน มันแปรสภาพอยู่ตลอดเวลาภายในร่างกายและจิตใจของเรานี้ ล้าสมัยไปที่ไหน พิจารณาลงตรงนี้ทำไมจะไม่รู้ เพราะเป็นของมีอยู่จริงอยู่กับตัวของเรา ไม่ได้โกหกกันพอจะลูบ ๆ คลำ ๆ เหมือนกิเลสมันหลอกเรา

เรายังอุตส่าห์เรายังบึกบึนกับมันลูบคลำไปกับมันได้ ทั้ง ๆ ที่หาความจริงไม่เจอมีแต่ความทุกข์ที่เผาขึ้นมา ๆ เพราะการลูบคลำไปตามมันเราก็ยังพอใจ ทำไมจึงไม่พอใจกับอรรถกับธรรมตามความจริงที่พระองค์ท่านสอนไว้ นี่เรียกว่า **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ** เป็นผลที่เกิดขึ้นมาจาก กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา นั้นเป็นผู้สร้างตัวผลนี้ขึ้นมา กามตัณหาคืออะไร ก็ได้อ่านแล้วดูแล้วในคัมภีร์ มีองค์ไหนจะสงสัย มีใครจะสงสัย ก็เห็นอยู่แล้ว ถ้าไม่เพียงแต่เอาความจำเข้ามาเป็นความจริงหลอกตัวเองเท่านั้น ถ้าเอาความจริงตามเพื่อความจริงแล้วจะหนีพ้นตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ยังไง

ภวตัณหาคือความทะเยอทะยาน คือความหิวความกระหายมันกวนมันบีบคั้นคนมีความอยากมีความสบายเมื่อไร มีความหิวความกระหายมีความสบายเมื่อไร สัตว์โลกไม่เคยสบายด้วยความหิวความกระหาย สบายด้วยความอิ่มพอต่างหาก นั่น กิเลสเป็นไปเพื่อความหิวความกระหายตลอดไปเลย **นตฺถิ ตณฺหาสมา นที** ไม่มีแม่น้ำใดจะ

เสมอแม่น้ำคือกิเลส คือความอยากไม่มีเมืองพอ ส่วนธรรมนั้นแก้ความอยากให้เป็นความอิ่มพอขึ้นมาโดยลำดับลำดา ตั้งแต่ขั้นสมาธิเต็มภูมิแล้วก็อิ่มพอในตัวเอง

ก้าวออกสู่ปัญญาพินิจพิจารณาทางด้านปัญญา ถือสมาธิเป็นฐานที่พักที่อาศัยเป็นอาหารสำหรับรับประทานเยียวยากำลังวังชาจะได้มีขึ้น แน่ะ สมาธิเป็นที่พัก เมื่อจิตเป็นสมาธิจิตย่อมไม่หิวโหย จิตย่อมทรงตัวได้ เป็นตัวของตัวในขั้นนี้แล้วควรแก่การพิจารณาทั้งหลายได้โดยไม่เถลไถล เพราะความหิวโหยบีบบังคับหรือฉุดลากให้ไปปัญญาก็พิจารณาตามสภาวธรรมดังที่กล่าวมาเหล่านี้แล้วเล่า ถืออันนี้เป็นงาน ขุดค้นลงที่นี้ จำเป็นไม่จำเป็นถือที่นี่เป็นฐานสำคัญ ไม่ถือกาลไม่ถือสถานที่ ไม่ถือบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดเวล่ำเวลาเข้ามากีดมาขวาง แต่ถือสัจธรรมนี้ ทำงานเพื่อสัจธรรมด้วยกัน หรือทำงานสัจธรรมด้วยกัน ถือสกลกายนี่เป็นสถานที่แยกแยะพินิจพิจารณาทางด้านสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร หมุนกันลงที่นี่

กามตัณหาจะผ่านพ้นอำนาจของมัชฌิมาไปได้อย่างไร ภวตัณหา วิภวตัณหา มันเกี่ยวโยงกันอยู่นั้นเหมือนกับไฟได้เชื้อ มีเชื้อที่ไหนไฟจะไหม้เข้าไปลุกลามเข้าไป นี้ก็ตปธรรมไหม้เข้าไป กามตัณหาอยู่ที่ไหนภวตัณหาอยู่ที่นั่น วิภวตัณหาก็อยู่ที่นั่น เผาเข้าไปโดยลำดับลำดาจนเกลี้ยงไม่มีเหลือนั่นละ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเชื้อของไฟได้แก่ตปธรรม จะต้องแผดเผาเข้าไปตรงนั้น นี่ท่านเอาของจริงมาสอนพวกเรา อริยสัจ ๔ ท่านสอนไว้อย่างนี้แหละ ให้พากันพิจารณา

ตลอดถึงผลที่ท่านยังไม่เคยรู้เคยเห็น ท่านก็บอกไม่เคยรู้เคยเห็น เมื่อท่านรู้เห็นแล้วท่านก็บอกว่าได้รู้แล้วเห็นแล้ว ประกาศท้าทายความจริงต่อเบญจวัคคีย์ทั้งห้าว่าธรรมเหล่านี้เราไม่เคยรู้เคยเห็น เราก็บอกเราไม่เคยรู้เคยเห็น เวลานี้เรารู้เราเห็นแล้ว เราก็บอกเราได้รู้ได้เห็นแล้ว จะเชื่อหรือไม่เชื่อความจริงก็ตาม สำหรับผู้แสวงหาความจริงแล้วจะไม่เชื่อได้ยังไง ต้องเชื่อ ๆ แล้วหยั่งลงสู่ความจริงได้เป็นลำดับลำดา จนกระทั่งพระอัญญาโกณฑัญญะ ได้เปล่งอุทานออกมาด้วยความถึงใจว่า **ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** สิ่งใดก็ตามเกิดขึ้นดับทั้งนั้น นี่พูดให้ถึงใจตามหลักปฏิบัติ ถ้าพูดว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา ดับเป็นธรรมดา มันก็เป็นลอย ๆ ไป ธรรมดา ไม่ค่อยจดจ่อต่อเนื่องหรือไม่ค่อยถึงจุดถนัดของกิเลสอยู่ และจุดถนัดของธรรมที่สถิตอยู่ ว่าสิ่งใดก็ตามขึ้นชื่อว่าสมมุติ ขึ้นชื่อว่าเกิดขึ้นแล้วต้องดับทั้งนั้น นั่นถึงใจ

จากนั้นท่านก็แสดงอนัตตลักขณสูตรให้ฟังในอันดับต่อไป นี่พูดถึงเรื่องแปรสภาพแห่งความละเอียดของธาตุของขันธ์ ด้วยสติปัญญาขั้นละเอียดแหลมคมเข้าไปโดยลำดับลำดา **รูปํ อนตฺตา** แน่ะ **เวทนา อนตฺตา สญฺญา อนตฺตา สงฺขารา อนตฺตา**

วิญฺญาณํ อนตฺตา สุดท้ายก็ **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ไปหมด นี่ให้เปิด ๆ ออกไป ให้ปล่อย ๆ **อนตฺตา** อย่ายึด ยึดไปหาอะไร **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** มันเป็นกองฟืนกองไฟทั้งนั้นไม่สมควรที่จะมายึด ถ้าไม่อยากจะจมอยู่ในกองฟืนกองไฟอย่ายึด แสดงออกให้เห็นชัด ๆ อย่างนี้

จนกระทั่งถึง **นิพฺพินฺทํ วิรชฺชติ วิราคา วิมุจฺจติ วิมุตฺตสฺมึ วิมุตฺตมิติ ญาณํ โหติ** เมื่อจิตได้เบื่อหน่ายได้คลายกำหนัด กำหนัดนั่นหมายถึงความยินดี ไม่ได้หมายถึงกำหนัดแบบโลกแบบสงสาร แต่เมื่อไม่มีอะไรให้ชื่อให้นามที่จะเหมาะสม ท่านก็เอาอันนี้เป็นชื่อไป ถ้าจะให้ละเอียดยิ่งกว่านั้นก็หมายถึงความยินดีอันละเอียดตามขั้นของกิเลสของธรรมไปโดยลำดับลำดา จนกระทั่งจิตเบื่อหน่ายเพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ของจริงที่ควรจะยึดถือเอาเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์เป็นบุคคลได้ แต่เป็นสิ่งที่จะต้องสลัดปัดทิ้งเสียโดยสิ้นเชิง นั้นแลถึงจะเจอสิ่งที่ประเสริฐเลิศเลอได้ หยั่งลงด้วยปัญญาเช่นนี้แล้วย่อมสลัดได้เอง

เมื่อสลัดสิ่งนี้แล้ว ความจริงสภาพอันหนึ่งซึ่งมีอยู่ภายในใจนี้ก็ไม่ต้องพูด เพราะใจพร้อมแล้วที่จะรู้จะเห็นความจริงของตัวเอง เป็นแต่เพียงว่าสิ่งจอมปลอมทั้งหลายมันปกคลุมหุ้มห่ออยู่เท่านั้น จึงรู้ไม่ได้เห็นไม่ได้ ก็จำยอมกลืนไปทั้งก้างทั้งกระดูกนั่นแหละจึงมีสุข ๆ ทุกข์ ๆ เจือปนกันไป โลกสงสารเป็นเช่นนั้น ดูจิตนี้...ความทุกข์ อย่าดูที่ไหน ดูสุขให้ดูที่นี่ นี้เป็นที่รวมแห่งทุกข์ทั้งหลายไม่รวมอยู่ที่อื่น ไม่อยู่กาลอยู่สถานที่อยู่ที่โน่นที่นี่ ไม่อยู่กับกระพุทธเจ้าองค์นั้นสาวกองค์นี้ แปลนอยู่ที่นี่ ธรรมท่านสอนลงที่นี่ให้ยึดนี้เป็นหลัก ระหว่างพระพุทธเจ้ากับพระสาวก ถึงธรรมทั้งหลายที่ท่านนำมาตรัสสอนโลก จะไม่ห่างไกลจากความจริงอันนี้ คือสัจธรรมนี้ เปิดสัจธรรมขึ้นให้แจ้งชัดทั้งสี่ประเภทหรือสี่ประการนี้แล้ว วิมุตติธรรมไม่ต้องถาม เพราะอยู่ในท่ามกลางแห่งสัจธรรมนี้แล้ว นี่การปฏิบัติธรรมให้ขุดค้นลงที่นี่

อยู่ด้วยกันมาก็นานกับหมู่กับคณะ หมู่เพื่อนก็มา มาเรื่อย ๆ มองดูทีไรมันสะดุดทุกที ๆ ไม่ทราบเป็นยังไง แสดงถึงเรื่องจิตแสดงถึงเรื่องสติปัญญาไม่กระเพื่อมตัวเอง มีแต่กิเลสครอบหัวใจแสดงออกมาให้เห็น ๆ แทนที่จะเห็นธรรม เหมาะสมกับผู้มาปฏิบัติธรรม กลับเห็นแต่เรื่องกิเลสแสดงตัวออกมา ๆ โดยเจ้าตัวก็ไม่รู้เลยนะ มันเห็นอยู่อย่างนั้นจะว่าอย่างไร ธรรมที่เราขวนขวายอยู่ตลอดเวลา ในความรู้สึกของเราว่าเราขวนขวายธรรมเราดำเนินธรรมอยู่ตลอดเวลา แทนที่จะได้เห็นผลนั้นแสดงตัวออกมาทางมารยาทนั้น การแสดงออกทางกายทางวาจามันไม่เห็น เห็นแต่เรื่องของกิเลสแสดงออกมา

จะปฏิบัติอย่างไรให้พากันนำมาพิจารณาอีกทีในธรรมข้อนี้ เพราะนี้ไม่ใช่จะเป็นผู้หาเรื่องหาราวหาโทษหาโพยอะไรให้หมู่ให้เพื่อน นอกจากจะสงเคราะห์หมู่เพื่อนด้วยความเต็มอกเต็มใจจนเต็มสติกำลังความสามารถ ทุ่มลงหมดเท่านั้นไม่มีอย่างอื่น มันบกพร่องที่ตรงไหนจำเป็นต้องพูดกันให้เข้าใจ นั่นแสดงว่าสติปัญญานี้ไม่เพียงพอ อันนี้ถึงแสดงออกมาได้ ถึงโผล่ตัวออกมาได้ ถึงทำงานออกมาได้อย่างอาจอย่างหาญ อย่างไม่รู้สึกตัวเลย สำหรับผู้ที่เป็นตุ๊กตาให้มันเป็นเครื่องมือก็ดี

พยายามฟิตสติปัญญาให้ดี ดูจิตอย่าไปดูที่อื่น มันแสดงความโง่เง่าเต่าตุ่นแสดงความฉลาดแยบคาย จะแสดงขึ้นที่นั่นแหละไม่แสดงที่ไหน ร่างกายกิริยามารยาทนี้เป็นเครื่องมือของจิต จิตนั้นมีอะไรถือเป็นเครื่องมืออีกทีหนึ่ง ถ้ากิเลสหนาก็กิเลสถือเป็นเครื่องมือแสดงออกมาทางกายทางวาจา กิเลสบางลงไปธรรมค่อยเจริญรุ่งเรืองขึ้นมา กิริยาอาการก็จะเป็นอรรถเป็นธรรมน่าดูน่าชม เห็นผลในการสอน อ้อ ผลเริ่มแสดงแล้ว นั่น การปฏิบัติต้องได้เล็งผลอยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นจะไม่เห็นผลเห็นอะไรนะ

นี่ออกพรรษาแล้วก็แยกย้ายกันไป ต่างถิ่นต่างฐานต่างบ้านต่างงานของตนที่จะต้องจัดต้องทำ มันหากเป็นความจำเป็นอยู่นั้นแหละ โลกอันนี้ไม่จัดไม่ทำไม่ได้ ต้องเป็นต้องไปอยู่ยังงั้นด้วยกัน จะอยู่ในทวีปใดที่ไหนก็ตามในโลกอันนี้ ต้องสร้างอยู่สร้างกิน ต้องวิ่งเต้นขวนขวาย แต่ยังไงก็ตามก็เพื่อเรา เราต้องให้เป็นเนื้อเป็นหนังของเราอยู่เสมอ อะไรผิดอะไรพลาดอย่าให้เราผิดพลาด อะไรขาดตกบกพร่องอย่าให้เราขาดตกบกพร่อง เพราะว่าเราเป็นผู้จะรับเคราะห์รับกรรมอันดีอันชั่วคือเรา อันนี้ต้องตั้งรากตั้งฐานไว้ให้ดี

ไม่มีอะไรมีคุณค่ายิ่งกว่าใจ ใจเป็นพื้นฐานแห่งความรู้ ท่านจึงเรียกว่า นิพพานเที่ยง หมายถึงจิตที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้ว ไม่มีอะไรทำให้เอนให้เอียงนั่นแลเที่ยง เราตั้งความหวังไว้กับใจดวงนี้ได้อย่างเต็มภูมิ นอกนั้นตั้งกับมันไม่ได้ มีแต่ **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** ที่จะคอยพาทำให้พังทลาย ๆ ไว้ใจได้ยังไง อมตจิต อมตธรรม จิตดวงนี้ต่างหากแม้จะยังไม่ได้หลุดพ้นก็ตาม จิตดวงนี้ก็เป็นพื้นเป็นฐานให้เราได้ยึด ให้เราได้เกาะให้เป็นความดีสำหรับตัวเอง ให้มีความชุ่มเย็นอยู่ตลอดไป ไม่หมดหวังอันนี้ เพราะเป็นจุดแห่งความหวังได้อย่างเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์อยู่แล้ว

ให้ถืออันนี้เป็นหลัก แล้วทำอะไร ๆ ทำเพื่ออันนี้ สิ่งเหล่านั้นเราก็เห็นกันอยู่รู้กันอยู่นี้แหละ เป็นของไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงแปรปรวนอยู่รอบด้าน ทั้งใกล้ทั้งไกลทั้งในทั้งนอก ขอบเขตดินแดนมีอยู่เท่าไรมันแปรสภาพของมัน มันแสดงตัวของมันอยู่ทุกแห่งทุกหนนั้นแหละ หาความแน่นอนกับมันไม่ได้ แต่ใจนี้แน่ในความที่จะเป็นตัว

ของตัวได้แม้จะยังไม่สิ้น จะยังไม่เป็นตัวของตัวอย่างเต็มที่ก็ตาม แต่ก็เป็นตัวของตัวได้ในการยึดจิตเป็นหลัก จิตไม่ตาย มีความหวังได้อยู่เสมอเมื่อได้รับการอบรม

ในเบื้องต้นได้กล่าวถึงเรื่องหลวงปู่มั่นท่านเกี่ยวกับพระกับเณรทั้งหลาย ได้พูดถึงว่าพวกพระพวกเณรทั้งหลายที่ไปเกี่ยวข้องกับท่านมีแต่คลังกิเลส มีแต่หอกแต่แหลมแต่หลาวแต่ฟืนแต่ไฟเผาท่าน โดยไม่รู้สึกตัวไม่มีเจตนาอะไรเลย แต่ก็ถือไฟอย่างลุกโชนไปตลอดเวลา ทำไมจะไม่ไปเผาคนนั้นเผาคนนี้ ทีนี้องค์ท่านเองไม่มีท่านทำไมจะไม่เหลืออดเหลือทนกับพวกเรา นั่นละความละเอียดต่างกันเช่นนั้น ท่านก็พิจารณาแนะนำตักเตือนสั่งสอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มสติกำลังความสามารถเรื่อยมาจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายที่สอนไม่ได้แล้วก็อยู่ พอสอนได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ท่านก็สอน

ยิ่งเวลาจำเป็นเข้าไปเกี่ยวข้องกับท่าน ข้ออรรถข้อธรรมในข้อใดนี้ ท่านจะสอนทันทีเลย เมื่อมีปัญหาเรียนถามท่านประการใดท่านจะตอบให้อย่างถึงใจ ๆ ย่อ ๆ ไม่ต้องเอามากมาย ให้เหมาะสมทีเดียว ใส่ลงตูมเดียวสองตูมเท่านั้นพอ ๆ ท่านรู้จุดหมายอันสำคัญ ๆ ในการตอบปัญหาเพื่อประโยชน์แก่ผู้เข้าไปเกี่ยวข้องปรึกษาท่านนี่ถึงวาระสุดท้ายที่จะพูดมากไม่ได้ท่านก็พูดเอาแต่สำคัญ ๆ เอาแต่เนื้อ ๆ ออกมาให้ได้ไปอย่างเต็มใจภูมิใจเลย

เวลาท่านผ่านไปแล้วก็หาที่ยึดที่เกาะไม่ได้ เพราะตามธรรมดาของจิตใจสามัญคนเราก็ต้องได้ยึดรูปยึดวัตถุเป็นสำคัญ ทางหูก็ได้ยินได้ฟัง ทางตาก็ได้เห็น ซึ่งเป็นสิ่งที่จะให้ซึมซาบเข้าถึงใจเพื่อเป็นกำลังของจิตใจ เวลาท่านพลัดพรากจากไปแล้วตาก็ไม่เห็น หูก็ไม่ได้ยิน ใจจะคิดแง่อรรถแง่ธรรมจากการเห็นการได้ยินได้ฟังนั้นก็คิดไม่ได้ เพราะไม่ได้มาจากทางนั้น เพราะท่านผ่านไปแล้ว นี่ก็เป็นการเสียประการหนึ่ง แม้ธรรมจะมีอยู่แต่ไม่มีผู้ขุดคุ้ยขึ้นมาก็ไม่เห็นไม่รู้ไม่สะดุดใจ

นี้เวลานี้เราอยู่ด้วยกัน มาศึกษาอบรมก็ให้คิดข้อนี้ให้มาก เราจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เคยได้ยินได้ฟัง กิเลสนั่นแหละมันมากกว่าสิ่งใด มันเคยสัมผัสสัมพันธ์เคยฝังจมอยู่ภายในจิตใจ เราไม่เห็นได้คิดมันอย่างนั้นว่าเคยได้อยู่กับมันแล้ว สนุกสนานคุ้นเคยกันแล้ว อยู่กับกิเลสไม่เป็นไรแหละ เคยเป็นมิตรเป็นสหายกันมาแล้ว เราไม่เห็นว่าไฟเราคุ้นกับมันได้ยังไง จี้เข้าตรงไหนร้อนตรงนั้น จี้เอาจนเป็นเถ้าเป็นถ่านก็เป็นได้ นี่กิเลสมีหลายประเภท เอาจนเป็นเถ้าเป็นถ่านก็ได้ ถ้าคุ้นกับมันเมื่อไรแล้วต้องเป็นเช่นนั้น ไม่มีผลดีที่จะได้ในการคุ้นกับกิเลสนอนใจกับกิเลส นอกจากจะเป็นผู้สนิทติดกับธรรมใคร่ธรรม ประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อการชำระสะสางให้สิ่งนี้ได้ห่างไกลออกจากตัวของเราด้วยอำนาจแห่งธรรมเป็นเครื่องชะล้างหรือผลักดันออกไป นี่ละหลักใหญ่ ขอให้ทุกท่านนำไปประพฤติปฏิบัติ

สติเป็นสำคัญมากอย่าได้ลืมนะ สตินะเป็นเครื่องตั้งตัว เป็นเครื่องรู้สึกตัว อะไรมาสัมผัสสัมพันธ์รู้ด้วยสติก่อน ก่อนปัญญาจะออกจะก้าวเดินสติต้องเตือนก่อน เหมือนกับสัญญาณบอกภัยนั่นเอง สัมผัสทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายเรื่องราวอะไรสติเมื่ออยู่กับตัวแล้วจะรับทราบทันที ๆ แล้วปัญญาก็จะเริ่มขึ้น จะแพ้บ้างชนะบ้างไม่เป็นไรในขั้นเริ่มแรก ถ้าหลายครั้งหลายหนต่อไปจนชำนิชำนาญแล้ว ความแพ้ก็มีน้อยลงโดยลำดับ มีแต่ความชนะมากขึ้น ๆ จนกระทั่งถึงว่าแพ้ไม่ได้ ไม่มีคำว่าแพ้ มีแต่ตายด้วยกัน ถ้าไม่ชนะก็ตายด้วยกัน กับชนะเท่านั้น คำว่าแพ้ ๆ ไม่ได้ เหมือนกับว่าหมดคุณค่าเสียจริง ๆ หมดท่าจริง ๆ สิ้นท่าจริง ๆ คนแพ้

จิตของเราเมื่อถึงขั้นนั้นแล้วเป็นอย่างนั้นแหละ ไม่มีใครมาบอกก็รู้เอง ถึงขั้นเด็ด ๆ จริง ถึงขั้นสละเป็นสละตายสละได้จริง นี่เพราะอำนาจแห่งความเชื่อธรรมเห็นอย่างชัดเจน โทษก็เห็นอย่างถึงใจรู้อย่างถึงใจ ประจักษ์อยู่กับใจ ธรรมก็รู้อย่างถึงใจประจักษ์กับใจเช่นเดียวกัน แม้จะยังไม่เป็นธรรมขั้นสูงสุดวิมุตติพระนิพพาน ก็ถึงใจตามขั้นของธรรมที่จะเป็นกำลังใจให้ได้ต่อสู้กิเลสอย่างเต็มเหนี่ยว ถึงสละเป็นสละตายหาคำว่าแพ้ไม่ได้นั้นแล นี่กำลังของธรรมเมื่อได้ขึ้นแล้วต้องเหนือกิเลสเป็นลำดับ จนถึงขนาดว่ากิเลสตัวใดแสดงออกมาไม่ได้ ต้องแหลกไปในทันทีทันใด เพราะสติปัญญาทันเกรียงไกรมาก ถึงขั้นเกรียงไกร

แต่เวลาล้มลุกคลุกคลานก็เพราะไม่มีกำลัง ไม่รู้วิธี โมโหก็โมโหยังงั้นแหละ โมโหให้กิเลสมันเหยียบหัวเรา โมโหให้มัน มันก็เหยียบอยู่ทั้ง ๆ ที่โมโหนั่นแหละ มันไม่ได้ให้อภัยแก่ใครนี่กิเลส โห นี่เขาโมโหเขาเคียดแค้นให้เรา เราจะต้องพักเสียก่อนเบามือลงไปเพื่อเขาจะได้ตั้งเนื้อตั้งตัว..ไม่มี คำว่ากิเลสยิ่งอ่อนตัวลงไปเท่าไรมันยิ่งขยับใหญ่เลย กระหน่ำใหญ่เอาแหลกไปเลย จึงตั้งท่าฮึดสู้เท่านั้น กิเลสโผนมาขนาดไหนธรรมะต้องโผนไป การผาดโผนเพื่อความดีสำหรับเราต่อกิเลสที่เป็นตัวผาดโผนจะผิดไปที่ตรงไหน เป็นความชอบธรรม ไม่ชอบธรรมพระพุทธเจ้าไม่สอนไว้ สอนเอาให้หนักมือ ๆ เอาให้เต็มที่

ท่านสอนไว้ **ฉันทะ** เอ้า พอใจให้เต็มหัวใจ **วิริยะ** เพียรให้เต็มหัวอก **จิตตะ** ให้รักให้ชอบในกิจการของตน อย่ารักชอบในสิ่งใดยิ่งกว่าการงานของตน ยิ่งกว่าจิตผู้ทำงานนี้ **วิมังสา** ใคร่ครวญลงตรงนี้ให้ถึงใจ ปัญญารู้ให้ถึงใจ แน่ะ แล้วผลจะสำเร็จไปได้ไม่มีอะไรพ้นจากนี้ ท่านว่า **อิทธิบาท** คือพื้นเพแห่งความสำเร็จ เมื่อแปลออกแล้วน่ะอยู่กับ **ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา** นี้แล ท่านว่าพื้นเพแห่งความสำเร็จ แปลฟังให้ได้ความเลย

อยู่ที่นี่ให้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ก็นับวันร่อยหรอลง ๆ ต่อไปนี้จะไม่มีผู้ชี้แจงอรรถธรรม เพราะถ้าเราไม่สามารถที่จะทำความรู้ความสามารถให้เกิดขึ้นกับเราแล้ว เราสอนเราก็ไม่ได้ จะไปสอนอะไรให้คนอื่นเขาได้ดิบได้ดีถูกต้องแม่นยำ ถ้าเราไม่ถูกต้องแม่นยำเสียคนเดียวก่อน เวลานี้เป็นยังไงถูกต้องแม่นยำหรือผิดอย่างแม่นยำ ส่วนมากมีแต่ผิดอย่างแม่นยำ กิเลสมันเอาอย่างแม่นยำ ๆ มันก็ผิดอย่างแม่นยำ ๆ ของกิเลส ไม่ใช่แม่นยำของธรรม เวลานี้เราอยู่ในขั้นแม่นยำในเรื่องของกิเลสสับเอายำเอา สับตรงไหนตูมเลย ๆ แม่นยำทั้งนั้น ธรรมะสับยังไม่ถูก เถลไถลผิด ๆ พลาด ๆ ล้มระเนระนาดไปเพราะอำนาจของกิเลสฟันเอา ๆ

เอาให้กิเลสพังระเนระนาดไปให้เห็นซิ ดังที่เคยพูดเสมอ เมื่อถึงระยะถึงกาลที่สามารถฆ่ากิเลสแล้ว อยู่ที่ไหนก็ฆ่าตลอด นั่งอยู่ก็ฆ่า อยู่ในทางจงกรมก็ฆ่า เดินอยู่ก็ฆ่า นอนอยู่ก็ฆ่า เว้นแต่หลับ อยู่ที่ไหนฆ่า แม้แต่ขบฉันอยู่ก็ฆ่า เพราะสติปัญญาทำหน้าที่กับกิเลสอยู่ตลอดเวลา ไม่ได้มาเกี่ยวข้องกับอาหารหวานคาวอะไรทั้งนั้น งานระหว่างจิตกับกิเลสเมื่อมันพันกันแล้วเป็นอย่างนั้น เรียกว่าตะลุมบอนกันตลอด นี่ละทีนี้แม่นยำละที่นี่นะ ฆ่ากิเลสอย่างแม่นยำ ๆ สุขก็สุขอย่างแม่นยำ ไม่มีสุขปลอม ๆ ละ มีแต่แม่นยำ ๆ เอาจนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น แม่นยำเต็มที่หายห่วง

ใครจะห่วงอะไรก็ห่วงไปเถอะ ถ้าลองจิตดวงนี้ไม่ห่วงเสียอย่างเดียวเท่านั้นก็เหมือนโลกธาตุนี้ไม่มี ก็มีจิตดวงเดียวนี้ไปเกี่ยวข้อง ไปสัมผัสสัมพันธ์ไปยึดไปถือ ทั้งที่สิ่งเหล่านั้นเขาก็เป็นของเขาอยู่ตามหลักความจริงของตน ผู้นี้มันปลอม มันคะนองมันอยู่ไม่เป็นสุข ไปเที่ยวยึดเที่ยวแบกเที่ยวหามเอากองทุกข์มาเผาตัวเองแล้วก็บ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องกลมายาของกิเลสพาให้เป็นทั้งนั้น ใครจะอยากเป็น ธรรมดาไม่อยากเป็น สิ่งที่พาเป็นให้เถลไถลไปเช่นนั้น ให้ลูบคลำกำดำกำขาวไปนั้นมันมี ก็จำเป็นต้องได้เป็นไปตามอำนาจของมัน

แต่เมื่อถึงขั้นถึงภูมิที่ควรจะปราบมันแล้ว ไม่มีกิเลสตัวใดจะกล้าหาญยิ่งกว่าธรรมแหละ อย่างที่ท่านว่ามหาสติมหาปัญญา นั่นละขั้นที่เกรียงไกรที่สุด ขั้นที่เป็นอัตโนมัติ ไม่ได้สงสัยละว่ามหาสติมหาปัญญาในครั้งพุทธกาลเป็นยังไง ก็ท่านสอนไว้ที่ไหน สอนไว้ที่ใจนี่ เมื่อใจเป็นมหาสติมหาปัญญาขึ้นมาแล้วจะไปถามที่ไหนอีกถ้าไม่ใช่บ้า พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนคนให้เป็นบ้านี่ สอนลงที่สัจธรรม สัจธรรมมีอยู่ที่ไหน นี่ทุกข์ก็มีอยู่ที่นี่ สมุทัยก็มีอยู่ที่นี่ สติปัญญาเป็นต้น จนกระทั่งถึงมหาสติมหาปัญญาก็อยู่ที่นี่แล้วทำไมจะไม่ทราบเรื่องนิโรธที่ดับทุกข์ไปอย่างไม่มีอะไรเหลือเลย เพราะอำนาจของสติปัญญาทำงานได้ผลอย่างเต็มที่แล้ว แล้วอะไรที่นี่จากสัจธรรมทั้งสี่นี้คืออะไร นั่นละคือความบริสุทธิ์ ถามใคร ไปถามให้เสียเวล่ำเวลาทำไม

นี่แหละ **สนฺทิฏฺฐิโก** ชั้นเอกลงจุดนี้ อันนั้นก็รู้อันนี้ก็รู้ จิตเป็นสมาธิก็รู้ จิตเป็นสมาธิขั้นใดภูมิใด หยาบละเอียดขนาดไหนก็รู้ จนกระทั่งถึงจิตก้าวออกสู่ปัญญาขั้นใดขนาดใดก็รู้ ๆ จนกระทั่งถึงมหาสติมหาปัญญาก็รู้โดยลำดับลำดา จนกระทั่งถึงกิเลสพังทลายไม่มีอะไรเหลือแล้ว ไม่ต้องบอกว่ามหาสติมหาปัญญานี้ให้พักกำลังเสีย ไม่ต้องบอก แล้วทุกข์สมุทัยให้มาอีกเพื่อจะได้ต่อสู้กันอีกก็ไม่ต้องบอก มันพอเหมาะพอดีกับความจริงทุกสิ่งทุกอย่าง ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ ที่แสดงตัวเต็มที่อยู่ภายในใจมันก็เป็น **สนฺทิฏฺฐิโก** ชัดเจน ๆ ไปโดยลำดับอย่างที่ว่า จนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย **สนฺทิฏฺฐิโก** นี่แหละที่ว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** สุดยอด อันนี้เราจะพูดออกมาอย่างแบบโลก ๆ พูดไม่ได้

ดังที่พูดถึงว่าพระอรหันต์ยังหลับอยู่แล้วนั้นไม่ใช่พระอรหันต์ ถ้าหากเราพูดภาษาโลกเรา มันหลับตาพูดกับคนลืมตาพูดด้วยสติปัญญา ถ้าได้สัมผัสสัมพันธ์กับธรรมทั้งหลายบ้างจะพูดคำนี้ไม่ลง แน่ะ นี้คือไม่ได้สัมผัสสัมพันธ์อะไรกับธรรมเหล่านี้เลย มีแต่เอาลมปากมาจากตำรับตำราแล้วก็มาโอ้มาอวดมาขู่ ทำคนอื่นให้เสียหาย เป็นปากสกปรก พ่นไปที่ไหนเหม็นคลุ้งไปหมด แล้วทำลายคนอื่นได้อย่างมากมายเท่านั้น ไม่เห็นมีอะไร เอาซิ ปฏิบัติลงไปให้ **สนฺทิฏฺฐิโก** นี้ประจักษ์แจ้งซิ พระอรหันต์นอนยังไงไม่นอนยังไงถามใคร ไม่รู้แจ้งในธาตุในขันธ์จะไปรู้ความบริสุทธิ์ความจริงเต็มส่วนนั้นได้ยังไง ขันธ์ก็ต้องรู้แจ้งชัดในขันธ์ อะไรจะวิเศษ อะไรจะแหลมคมยิ่งกว่าสติปัญญา ยิ่งกว่าธรรมชาติของผู้บริสุทธิ์นั้น ทำไมจะไม่ทราบเรื่องธาตุเรื่องขันธ์พักผ่อนหย่อนตัว ทำไมจะไม่ทราบเรื่องจิตที่บริสุทธิ์ที่เรียกว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** เต็มภูมินั้นได้ล่ะ

อันนี้สด ๆ ร้อน ๆ ทั้งนั้นนะ ไม่ได้ไปอยู่กับพระพุทธเจ้าครั้งพุทธกาล นั้นเป็นของท่าน นี้เป็นของเรา ธรรมเป็นของจริง จริงอยู่กับทุกสัจธรรม จริงอยู่กับทุก ๆ สัจธรรม เราก็เป็นผู้ทรงสัจธรรมไว้เวลานี้ เป็นแต่เพียงว่าสัจธรรมฝ่ายไหนยิ่งหย่อนกว่ากันเท่านั้น ฝ่ายทุกข์ฝ่ายสมุทัยเมื่อยังหนักมากอยู่ ฝ่ายมรรคฝ่ายนิโรธก็ต้องด้อย แต่ผลิตขึ้นมาให้เต็มภูมิในวงสัจธรรมนี้แล เอาให้เต็มภูมิแล้วจะได้รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมทั้งหลายที่ปรากฏขึ้นกับเราอย่างเด่นชัด แล้วก็หายสงสัยที่ว่าครั้งพุทธกาลเป็นยังไง พระพุทธเจ้าเป็นองค์ชนิดใด เป็นองค์ยังไง ลักษณะท่านเป็นยังไง เมื่อไม่สงสัยธรรมชาติที่เป็น **สนฺทิฏฺฐิโก** เต็มส่วน คือหมายคำว่าผู้บริสุทธิ์เต็มส่วนนี้แล้วก็ไม่สงสัยพระพุทธเจ้า สงสัยท่านทำไม

ธรรมแท้คืออะไร ธรรมแท้คือธรรมชาตินี้ ก็เท่านั้น ธรรมกับจิตเป็นอันเดียวกัน นี่แหละธรรมแท้ กิริยาอาการที่แสดงออกนั้นเป็นกิริยาของธรรม เมื่อเข้าถึง **สนฺทิฏฺฐิโก** เต็มภูมิแล้วก็เจอธรรมแท้ ทรงธรรมแท้ไว้อย่างเต็มหัวใจ สังโฆคือใคร คือผู้ทรงอันนี้ไว้ ทรงธรรมชาติคือธรรมแท้นี้ไว้ในใจที่บริสุทธิ์นั้น แน่ะ แล้วอยู่ที่ไหนถามใครให้เสียเวล่ำ

เวลาทำไม เพราะธรรมเป็นของจริงเสมอกันหมด พระพุทธเจ้าไม่ได้แบ่งสัดแบ่งส่วนว่าคนครั้งนั้นครั้งนี้ ธรรมก็สัจธรรมครั้งนั้นเป็นยังงั้น สัจธรรมครั้งนี้เป็นอย่างนี้ มรรคผลนิพพานครั้งนั้นเป็นอย่างนั้นครั้งนี้เป็นอย่างนี้ ทุกข์ครั้งนั้นกับครั้งนี้ต่างกัน สมุทัยครั้งนั้นครั้งนี้ก็ต่างกัน มรรคกับนิโรธครั้งนั้นครั้งนี้ต่างกัน เพราะฉะนั้นนิพพานจึงต่างกันหรือความบริสุทธิ์จึงต่างกัน ท่านไม่ได้แสดงเอาไว้

เหมือนกันหมด สัจธรรมเต็มตัว สัจธรรมเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์เหมือนกัน ไม่ว่าทุกข์ก็ทุกข์เต็มตัว เป็นของจริงเต็มตัว สมุทัยเป็นของจริงเต็มตัว มรรคเป็นของจริงเต็มตัว นิโรธเป็นของจริงเต็มตัว ความบริสุทธิ์เป็นของจริงเต็มตัวในหัวใจของผู้รู้สัจธรรมทั้งหลายได้แก่ผู้ปฏิบัตินั้นแล ให้ฟังให้ถึงใจ

อย่าไปคิดให้เสียเวล่ำเวลา ศาสดาองค์เอกสอนลงที่นี่ กิเลสตัวเอก ๆ มันก็สอนของมันแทรกลงในนั้น ให้จำให้ดีหนาระวังให้ดีหนา มันแทรกซ้อนลงไปอยู่โดยลำดับลำดาเราไม่รู้ เวลานี้มีแต่กิเลสทำงาน ในทางจงกรมมันก็เหยียบหัวเราอยู่นั้นแหละ นั่งภาวนามันก็เหยียบหัวให้สัปหงกงกงันอยู่นั้นแหละ ที่ไหนมีแต่กิเลสเหยียบหัวพระ ๆ เราสลดสังเวชจะตายไป ธรรมไม่ได้เหยียบหัวกิเลสบ้างเลย มันไม่ทุเรศบ้างเหรอนักปฏิบัตินะ

แน่ะรู้สึกเหนื่อย ๆ แล้ว เอาละ เทศน์เท่านี้แหละ

พูดท้ายเทศน์

ไม่รู้เป็นไงมันขัดจริง ๆ นะสำหรับหัวใจผม จะเป็นใจเทวทัตอะไรก็แล้วแต่ใครจะว่า ถ้าเรื่องการซื้อการขายมันขวางจริง ๆ นี่นะ เพราะได้เชื่อพระพุทธเจ้าอย่างหัวใจขาดสะบั้นไปตามเลยนะ ไม่มีอะไรเสียดายเลยว่าพระพุทธเจ้าเป็น **มหาการุณิโก นาโถ หิตาย สพฺพปาณินำ** นี่ที่มันยึดหลักนี้เป็นจิตเป็นใจจริง ๆ เป็นตายก็ยอมเลยเชียว พระจิตของท่านอ่อนนิ่มกับสัตว์โลกทั้งสามแดนโลกธาตุนี้ เคยเห็นไม่เคยเห็นไม่สำคัญสำคัญแต่ว่าสัตว์โลกกับอันนี้ซึมไปหมดเลย ท่านจะไปทำด้วยการซื้อการขายได้ลงคอได้ยังไง นี่ท่านทำไม่ลง มีแต่ยื่นให้ ๆ ด้วยความเมตตาสงสาร จะไปเอาอะไรตอบแทนเขามา เอาของเขามาให้เขาเสียไปทำไม ก็เราจะให้เขาด้วยความเมตตา เอาของเขาให้เสียของเขามาทำไม มันก็ขาดความสมดุลซึ่งมีอยู่ในตัวของเขา และขาดความสมดุลที่มีเมตตาธรรมอยู่ในใจของเราไป ผมเชื่อแน่พระพุทธเจ้าไม่ทรงซื้อทรงขายอะไรทั้งนั้น

ศาสนาทำไมจึงกลายเป็นตลาดร้านค้าไปได้ นี่เราจึงให้เป็นไปไม่ได้ผมน่ะ ให้ด้วยความเมตตาสงสาร ให้โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนเราพอใจ มันพอใจเต็มใจอยู่ในหัวใจเจ้าของ ภูมิใจ ไม่มีอะไรกินก็ให้เห็นดูซิ ว่าเราสงเคราะห์โลกจนกระทั่งเราไม่มี

อะไรกิน ตายเพราะความอดอยากให้มันเห็นวะ ว่างั้นเลย มันไม่เคยสะทกสะท้านกับการหมดการยังอะไร เชื่ออย่างนั้นจริง ๆ

การซื้อการขายเป็นเรื่องของโลก แล้วกิเลสมันเข้าไปแฝงธรรมแฝงศาสนา เข้าไปเป็นเจ้าตัวการอยู่ในวัดในวา ใครรู้ได้เมื่อไรว่าการซื้อการขายนั้นเป็นเรื่องของกิเลสเป็นเรื่องของโลกล้วน ๆ ทีนี้เราเป็นพระเป็นนักบวชอยู่ในวัดในวาอีกด้วยซ้ำแล้วไปทำยังงั้น จะไม่ว่าตั้งกองสั่งสมกิเลสได้ยังไง หาอะไร ได้มาเพื่ออะไร เอ้า ว่าซิ อยู่ไปวันหนึ่ง ๆ กินไปเท่านั้นพอแล้วนักบวช มีเท่าไรเอาออกเพื่อโลกซิ บวชมาก็เพื่อทางพระพุทธเจ้า เป็นยังไงทางพระพุทธเจ้าช่วยโลก ช่วยตัวเองให้ได้แล้วก็ช่วยโลก แน่ะก็มีเท่านั้น ไม่ใช่จะไปกอบโกยเอากับโลกเขานี่

นี่มีเท่าไรหมดละผม ใครจะว่าบ้าก็ตาม มันพอใจเป็นบ้าแบบนี้น่ะไม่ทราบเป็นยังไง มีเท่าไรเป็นหมดเลยนี่เก็บไว้ไม่ได้ เพราะอำนาจแห่งความเมตตาสงสารมีกำลังมากเกินกว่าที่จะมาสนใจเก็บไว้ ไว้ก็ไว้สำหรับหมู่เพื่อนเพื่อความจำเป็น กันหน้ากันหลังของหมู่ของเพื่อนเอาไว้ยังงั้น เมื่อจำเป็นก็เอาได้ ผมไม่ได้มาหึงมาหวงแม้สตางค์หนึ่งนะว่าเป็นของผม เมื่อหมู่เพื่อนก็ยังพอเป็นไปอยู่ เพราะเราก็ดูแลอยู่ตลอดเวลาความจำเป็นอะไรเราก็ดูทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว

ที่ไหนที่มันจำเป็นเราก็ช่วยเท่านั้นเอง ผมจึงไม่ได้มาปรึกษาหมู่เพื่อนก็เพราะเหตุนี้เอง อะไร ๆ ที่ตกมาในวัดในวาผมไม่ถือเป็นของผมนี่ ถือเป็นของทั้งวัด ใครไม่มีมาเอาไม่ต้องมาขอกัน ขอกันทำไมเราเป็นนักบวชด้วยกัน มาอาศัยซึ่งกันและกัน ยังจะต้องมาร้องมาขอว่านั่นเป็นของท่าน นี่เป็นของเราอะไรกันอีกนี่ แน่ะก็พูดให้มันเต็มบทเต็มบาทก็พูดอย่างนั้น มีอะไรก็เอากันไปซิ ก็จะได้ไปใช้ไปสอยไปขบไปฉันไปอะไร ไม่เห็นมีอะไร

เรื่องของพระก็มีเท่านั้น จะมาหึงมาหวงไว้เพื่ออะไร การหึงหวงไม่ใช่เรื่องของพระ เป็นเรื่องของกิเลส พระจะมาชำระกิเลสจะไปทำอะไรอย่างนั้น นี่หมดเท่าไรก็หมดจึงได้ว่างั้นแหละ ช่วยอยู่ตลอดจนกระทั่งวันตายนั่นแหละ มันเป็นอยู่ในจิตอย่างนี้อยู่แล้ว จะไปทำอย่างอื่นไม่ได้ ต้องทำแบบที่เคยทำนี้ ที่ตะเกียกตะกายเรื่องโรงพยาบาลก็เหมือนกัน ไม่ได้คิดว่าจะถึง ๑๒-๑๓ ล้านก็ยังเป็นไปได้นี่นะ ก็เพราะความสงสาร คิดไปหมดทุกแง่ทุกมุม พอที่จะให้เขาอาศัยได้ตรงไหนก็เอา สร้างลงไป เงินก็ไม่มีเรื่องมีน่ะ แต่ก็เดชะนะค่อยเป็นค่อยไป อย่างที่เป็นมานี่จะมีอะไร เราไม่เคยมีเงินก้อนเงินสั่งสม มีแต่เงินช่วยโลกเท่านั้น

เมื่อพระเณรเราพอเป็นไปแล้วก็ช่วยโลกหมด ถ้าพระเณรมีความจำเป็นอะไรก็เอาผมไม่ได้ว่านะ ผมเปิดโอกาสตลอดเวลานี่ จำเป็นเราก็ถือเช่นกับโลกเขาจำเป็น

ทำไมจะไม่ถือเรื่องพระเรื่องเณรของเราจำเป็นเหมือนโลกเขาวะ เราถืออยู่แล้วอันนี้ ถ้าเมื่อพอเป็นไปอยู่แล้วที่ไหนจำเป็นก็เอาซิ ได้ช่วยไป มากอบโกยเงินไปอะไร ของเหล่านี้เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยเท่านั้น ไม่หวังจะเป็นเนื้อเป็นหนังกับมันแหละ เอามันมาอาศัยพอให้เป็นเนื้อเป็นหนังขึ้นภายในการบำเพ็ญของตนเท่านั้น จะไปหึงไปหวงไปเห็นเป็นสาระแก่นสารอะไร ถ้าเห็นอะไรเป็นสาระแก่นสารเกิดความรักชอบติดพันกันเข้าไป ก็นั้นแหละมันเป็นไฟเข้ามาเผาเจ้าของ

นี่ซึ้งถึงเรื่องพระเมตตาของพระพุทธเจ้านี่ซึ้งจริง ๆ นะ ไม่เห็นองค์ศาสดาก็ตาม แต่มันซึ้งอยู่ในหัวใจนี้จะว่าไง อ่านข้ออรรถข้อธรรมอ่านอะไร ๆ ลงไปนี่มันซึ้ง ซึ้งไปหมดเลย อ่านตรงไหนเหมือนองค์ศาสดาแสดง ๆ เลยนะ มันสด ๆ ร้อน ๆ อย่างนั้นนะ **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ** นี้ก็เหมือนองค์ศาสดาแสดงเองเลย เราอ่าน **ทุกฺขํ อริยสจฺจํ** เรานะ เป็นผู้อ่านก็ดีนะ ฟังเหมือนองค์ศาสดาบอกขึ้นมาในการรับทราบ ๆ จากการอ่าน ไม่ได้อยู่ที่ไหนองค์ศาสดา อยู่ที่ธรรม ที่ว่าธรรมวินัยนั้นแลจะเป็นองค์ศาสดาแทนเธอทั้งหลายเมื่อเราผ่านไปแล้ว แหม ซึ้งเอาจริง ๆ

อย่าปล่อยอย่าวาง เกาะให้ติดกับศาสดาองค์นี้น่ะ คือหลักธรรมวินัยนี่นะ ยังไงก็ต้องไปได้ถ้าเกาะอันนี้ อย่าเถลไถลก็แล้วกัน แต่ธรรมท่านแสดงไว้กลาง ๆ การปฏิบัติแยกแยะหรือการแนะนำสั่งสอนแยกแยะนี้ ต้องอาศัยครูอาจารย์อีกทีหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งก็คือครูอาจารย์ผู้ปฏิบัติที่ผ่านมาแล้วทั้งเหตุทั้งผล นั้นละเหมาะที่สุดแม่นยำที่สุด เช่นเดียวกับหมอที่เรียนจบมาแล้วน่ะ ถูกต้องแม่นยำ เพราะท่านผ่านมาแล้ว เราพูดอะไรขึ้นมาก็เหมือนนักเรียนถามครู เด็กทะเลาะกันด้วยเรื่องบวกลบคูณหารหรือเรื่องอะไรนี้ ครูนั่งฟังก็รู้แล้วว่าใครผิดใครถูก แน่ะ ผู้ที่ผ่านทางด้านปฏิบัติมาอย่างโชกโชนแล้วทำไมไม่รู้ เหตุก็ผ่านมาเต็มหัวใจ ผลก็รู้เต็มหัวใจ ทำไมจะไม่รู้วิธีแก้ไข ไม่รู้วิธีผิดถูกในเวลาหมู่เพื่อนแสดงออกมา ต้องรู้ นอกจากจะพูดหรือไม่พูดเท่านั้น ความจริงเต็มหัวใจไม่รู้ได้เหรอ

อันนี้สำคัญอยู่มาก การเสาะแสวงหาครูหาอาจารย์ที่เป็นที่แน่ใจนี่เป็นสำคัญอยู่มาก คือรวดเร็วกว่ากันอยู่มากนะ คิดดูตั้งแต่สมัยผมอยู่กับหลวงปู่มั่นก็เหมือนกัน ปัญหาบางอย่างคือมันไกลถ้าจะมา ก็พิจารณาเจ้าของเอาเองแต่มันช้า ได้แต่ช้า บางอย่างมันขวางเลยเทียว บึ่งถึงท่านเลย พอกราบเรียนท่านจบลงเท่านั้นละ ท่านใส่ผางเดียวเท่านั้นพังเลย นี่ คนหนึ่งรู้แล้วคนหนึ่งไม่รู้มันผิดกันยังงั้นนะ แล้วก็รวดเร็ว บางที ๓-๔ วัน ถ้าอยู่ใกล้ ๆ บ้างก็ประมาณสัก ๑๓-๑๔ กิโลนี้ บางที ๓-๔ วันผมกลับไปอีกแล้วนะ คือถ้าไปถึงท่านแล้วมันขาดสะบั้นมาเลย ถ้าแก้เองนี้บางทีทั้งวันทั้งคืนก็ไม่ได้เรื่อง เพราะทางไม่เคยเดินสิ่งไม่เคยปรากฏ แต่มันปรากฏขึ้นมาทำยังไง

เนื่องจากเราพินิจพิจารณาของเราอยู่ มันก็ต้องเป็นขึ้นมาจนได้ ทั้งสมุทัยทั้งมรรคนั่นแหละมันขึ้นมา แต่บางทีมรรคไม่ทันมัน สมุทัยมันมีอำนาจแผลงฤทธิ์ล่ะซิต้องอาศัยครูบาอาจารย์ช่วยปราบให้ ว่าอะไรอย่างที่ผมเคยพูดนั่นแหละที่ว่า ถ้ามีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหน นั้นแลคือตัวภพ ถ้าลองไปหาท่านหลวงปู่มั่นดูซิ ผางเดียวเท่านั้นมันพังไปตั้งแต่นั้นแล้วนะ นี่มาพิจารณาเจ้าของ มันไม่รู้ว่าอะไรเป็นจุดเป็นต่อม ก็ผู้ที่รู้ผู้เด่นดวงอยู่ ผู้ใส ๆ ผู้ที่ว่าอัศจรรย์นั้นแลคือจุดมัน แน่ะ เวลาผ่านไปแล้วถึงรู้ ถ้าลองไปกราบเรียนท่านอย่างนั้นท่านก็ใส่ผางเดียว นั่นมันคืออะไร นั่น ๆ ท่านใส่ปึ๋งเดียวเท่านั้นแหละพังเลย เราอาจจะรู้ตั้งแต่นั้นเลยนะ เพราะจิตมันเกรียงไกรมาตั้งแต่โน้นอยู่แล้วนี่ หากได้รับคำท่านประโยคหนึ่งเท่านี้พอเลย

ไอ้นี่ยังไง จุดมันคืออะไร มันยังว่ายังไม่เห็นอีก ถูกกิเลสหลอกต้มไปโน่นตะครุบเงาอยู่นอกโน่น จนกระทั่งมันไปไหนก็ไปหมดไปสิ้น ไปเสียจนจำเจไม่มีที่ไปแล้วมันถึงได้ถอยเข้ามาหาจุดนี้ จุดนี้ถึงได้พังลงไป โอ้โห ทันทีนะ มีจุดมีต่อมแห่งผู้รู้อยู่ที่ไหนคืออันนี้เอง ก็เดี๋ยวนี้มันไม่มีแล้วนี่ ถูกพังไปแล้ว มันเห็นแล้วนี่ พออันนี้พังไปอะไรที่เป็นของประเสริฐมันก็รู้อีกจะว่าไง ทำไมจะไม่เห็นโทษอย่างถึงใจ โอ้โห ๆ นี้เอง จุดต่อมผู้รู้คือต่อมของอวิชชาอันนี้เอง แต่ก่อนไม่รู้ ถ้าลองท่านตอบให้ทีเดียวเท่านั้นผางเลยละนะ จะถามใครก็ไม่ได้เรื่อง ใครฝันก็แก้เอาเองซิบางองค์น่ะ เราก็ เฮ่ย ถามทำไมวะ เอามันอยู่นี้แหละวะ มีนะบางองค์เวลาไปถามเล่าเรื่องแล้วจะทำยังไง ให้ช่วยแก้ไข ใครฝันก็แก้เอาซิ ให้คนอื่นแก้แก้ยังไง เจ้าของฝันก็แก้เอาซิ มันไม่ได้เรื่อง

เอาละ เลิกกัน พูดไป ๆ ก็เพิ่มความเหนื่อยขึ้นมาเรื่อย ๆ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

แก่นใจ แก่นธรรม

หลักของการปฏิบัติที่ท่านพาดำเนินมาในครั้งพุทธกาล เป็นปฏิปทาที่สวยงามมาก การปฏิบัติก็เพื่อแก่นธรรมเนื้อธรรมล้วน ๆ กิริยาอาการที่ท่านแสดงออกล้วนแล้วแต่เป็นอาการของผู้แสวงธรรม ผู้จะสังหารสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรม ที่อยู่ของท่านก็คือป่าคือเขาลำเนาไพร อาหารปัจจัยเครื่องอาศัยก็อด ๆ อยาก ๆ ขาด ๆ แคลน ๆ เครื่องนุ่งห่มใช้สอยส่วนมากมีแต่บังสุกุล เที่ยวหาชักผ้าบังสุกุลที่เขาทิ้งแล้วตามป่าช้าบ้าง ตามถนนหนทางบ้างมาใช้ ส่วนยานั้นรู้สึกจะมีน้อยมาก รวมแล้วมีแต่เรื่องขาด ๆ เขิน ๆ พอดีกับเป็นเครื่องเปิดทางให้ธรรมได้งอกเงยขึ้นมาได้ เพราะการปฏิบัติสะดวก เนื่องจากสิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้ไม่ทับถม

สถานที่อยู่ก็สงบสงัด มีแต่ป่าแต่เขาโดยมาก และท่านมุ่งหน้ามุ่งตาเพื่ออย่างนั้น เครื่องนุ่งห่มใช้สอยไม่มีอะไรมีคุณค่ามีราคา พอที่จะสะดุดตาสะดุดใจแห่งโจรมารทั้งหลายให้คิดอยากได้ มารบกวนหรือเบียดเบียนพระเณรให้ได้รับความลำบาก ท่านออกมาจากสกุลใดมีเจตนาเป็นอันเดียวกัน คือเพื่อแสวงหาธรรม กำจัดกิเลสไปในขณะเดียวกัน การอยู่ก็เพื่อความเพียร คือท่าต่อสู้สิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรมอยู่โดยสม่ำเสมอ ยืนก็มีความเพียร เดิน นั่ง นอน เต็มไปด้วยความพากเพียร เพื่อกำจัดสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรมซึ่งมีอยู่ภายในใจนั้น

การงานอะไรไม่มีมากมาย เพราะสิ่งนั้นเป็นเพียงกระพี้หรือเครื่องอาศัยที่เรียกว่าปัจจัยเครื่องอุดหนุนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นแก่นเป็นสารเป็นสาระสำคัญพอที่จะให้เกิดความกังวลวุ่นวาย ถึงกับต้องจัดต้องทำเป็นเนื้อเป็นหนังขึ้นมาในวงศาสนาจริง ๆ เหมือนสมัยปัจจุบันนี้ซึ่งมีแต่สิ่งเหล่านี้ทั้งนั้นเกลื่อนไปหมด

ถ้าดูผิวเผินหรือกุลบุตรสุดท้ายดู ไม่ได้ดูแบบฉบับตามหลักที่ท่านดำเนินมาแล้วก็จะเห็นว่าศาสนานี้ คือตึกรามบ้านช่อง คือวัดวาอาวาสที่สวยงาม โบสถ์สวยงาม กุฏิที่อยู่ที่อาศัยสวยงาม เครื่องประดับตกแต่งสวยงาม ศาสนาเลยกลายเป็นสิ่งหรูหราสวยงามนี้ไปหมด จะทำให้เกิดความเข้าใจไปเช่นนี้ ซึ่งผิดกับหลักแห่งศาสนธรรมมากมาย อันที่เป็นเนื้อเป็นหนังกลายมาเป็นกระพี้ อันที่เป็นเปลือกเป็นกระพี้กลายไปเป็นเนื้อเป็นหนัง เป็นจุดสนใจของผู้ปฏิบัติหรือผู้นับถือพระศาสนาปฏิบัติศาสนาไปเสีย

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องหรูหราเพียงทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย แต่ไม่หรูหราซึ่งธรรมภายในใจ ก็ไม่ผิดอะไรกับโลกที่เขาอยู่กัน เพราะธรรมเกิดขึ้นไม่ได้ภายในจิตใจ เนื่องจากกิเลสถลุงอยู่ทั้งวันทั้งคืนบนหัวใจของพระของเณรเราแต่ละดวง

ๆ นั้น เนื่องจากไม่มีโอกาสที่จะเสาะแสวงหา หรือไม่สนใจที่จะกำจัดสิ่งเหล่านั้นออก พอให้ธรรมได้งอกเงยขึ้นบ้างแม้เล็กน้อย เช่น สมถธรรมก็ยังดี

ในครั้งพุทธกาลท่านถือเป็นเนื้อเป็นหนังจริง ๆ พึ่งเป็นพึ่งตายกับธรรมเท่านั้น ไม่ได้พึ่งเป็นพึ่งตายกับอาหารปัจจัย ๔ เหล่านี้ แม้จะอาศัยมันอยู่เรื่อยมาก็ตาม ตามสภาพของธาตุขันธ์ที่จำต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ แต่จิตใจของท่านมุ่งมั่นต่ออรรถต่อธรรม ต่อการประพฤติปฏิบัติ กำจัดสิ่งที่เป็นภัยอยู่ภายในจิตใจตลอดเวลา ดังนั้นผลจึงปรากฏขึ้นว่าท่านองค์นั้นสำเร็จพระโสดา ท่านองค์นั้นสำเร็จพระสกิทาคา ซึ่งเป็นเรื่องของธรรมล้วน ๆ ท่านองค์นั้นสำเร็จพระอนาคา ท่านองค์นั้นสำเร็จพระอรหัตผลอยู่ในป่านั้น ในเขาลูกนั้น ในถ้ำนั้น ในเงื้อมผานั้น ในป่าช้าป่าชัฏนั้น ๆ ด้วยอิริยาบถยืนบ้าง เดินบ้างนั่งบ้างนอนบ้าง เพราะความพากเพียรของท่านตามแต่สะดวกในอิริยาบถอื่นใด หรือพอเหมาะที่จะได้บรรลุด้วยความเพียรในท่าใดอิริยาบถใด ท่านตักตวงมรรคผลนิพพานเข้าสู่ใจเป็นลำดับลำดา จนกลายเป็น **สงฺฆ สรณ คจฺฉามิ** ของพวกเราเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้

นี่เป็นทางดำเนินของท่านที่เป็นเนื้อเป็นหนังจริง ๆ ในครั้งพุทธกาล นี่คือเนื้อจริง ๆ ของศาสนธรรม แก่นจริงของศาสนธรรม ต้องเป็นแก่นไปจากปฏิปทาเครื่องดำเนิน ถ้าปฏิปทาเป็นแก่นเป็นสาระสำคัญด้วยเจตนาของผู้บำเพ็ญแล้ว ผลจะต้องเป็นแก่นออกมาโดยลำดับลำดา เช่น แก่นพระโสดา สกิทา อนาคา อรหัตอรหันต์ จนวิมุตติหลุดพ้น ล้วนแล้วแต่แก่นเป็นชั้น ๆ เข้าไป

นี่กำลังเหลิงเจิ้งเต็มที่แล้วเวลานี้สำหรับพวกเราผู้นับถือพระพุทธศาสนาและปฏิบัติศาสนา เห็นสิ่งที่โลกได้ยินสิ่งที่โลกชมเชยว่าเป็นของดีมีค่าไปตามกระแสของโลก แล้วธรรมจะมีคุณค่าได้ที่ไหน ถ้าไม่ตั้งปัญหาถามตัวเองเช่นนี้เราจะไม่มีทางออก จะจมอยู่กับสิ่งที่โลกทั้งหลายจมตลอดไป

โลกจมกับอะไร รูปคือวัตถุต่าง ๆ เต็มแผ่นดิน นี่ก็เป็นสิ่งที่ให้จิตจมลงได้กับสิ่งเหล่านี้ เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสแต่ละอย่าง ๆ ยิ่งปรุงยิ่งแต่งยิ่งผลิตขึ้นมามากมายก่ายกอง แม้สิ่งที่สุดวิสัยของมนุษย์เรามาดั้งเดิม ซึ่งไม่คาดไม่ฝันว่าจะมีจะปรากฏขึ้นมาก็ปรากฏขึ้นแล้ว เวลานี้ดาษดื่นและเป็นเครื่องสังหารคนได้เป็นอย่างดี ยิ่งนักบวชด้วยแล้วและสมัครใจด้วยแล้วก็ยิ่งไปใหญ่ เห็นไหมวิทยุ โทรทัศน์ ทีวีทีเวออะไร เป็นยังไง เราไม่คาดไม่ฝันว่าสิ่งเหล่านี้จะมี วิดีโอวิดีเอเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นแก่นอันสำคัญ ๆ ที่จะเป็นเครื่องสังหารจิตใจของนักบวชเราได้เป็นอย่างดีหาที่ขัดที่แย้งไม่ได้ ถ้าไม่เอาธรรมเข้าไปขัดไปแย้งไปปราบปรามมัน นี่ละคำว่าจม จมอยู่กับสิ่งทั้งหลายที่โลกเขาจม พระเราก็จมอยู่กับสิ่งเหล่านี้ เพราะยินดีกับสิ่งเหล่านี้จะไม่ให้จมได้ยังไง

เรื่องของธรรมต้องทวนกระแส ฝืนสิ่งที่ใจของเราชอบซึ่งเป็นเหมือนกับโลกทั้งหลาย ตาก็ฝืน สิ่งที่เป็นข้าศึกไม่ดู อยากดูเท่าไรก็ตาม เพราะความอยากนั้นเป็นภัยที่จะทำให้ดูให้เห็นเพิ่มภัยเข้าไปอีก อยากได้ยินก็เป็นภัยที่จะเพิ่มสิ่งที่ได้เห็นได้ยินนั้นเป็นภัยเพิ่มขึ้นไปโดยลำดับลำดา คิดในสิ่งเหล่านี้ก็เป็นภัย ความอยากคิดเป็นต้นเหตุแห่งภัย ความพอใจในการคิดกับสิ่งที่จะติดจมทั้งหลายเหล่านี้ ก็ยิ่งเพิ่มภัยขึ้นภายในจิตใจ

การที่ภัยเกิดขึ้นจากทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ซึ่งออกมาจากทางใจซึ่งเป็นตัวหยาบอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้ จะเป็นมรรคผลนิพพานที่ไหนกัน ถ้าไม่ใช่คลังกิเลสเต็มหัวใจ เพราะการสั่งสมอยู่ไม่หยุดไม่ถอยนี้เท่านั้น แล้วจะเห็นมรรคผลนิพพานที่ไหน ศาสนาก็มีแต่เพียงตัวหนังสือที่เขียนไว้ว่าบาปว่าบุญว่านรกว่าสวรรค์ว่าธรรม เช่น สมถธรรม วิปัสสนาธรรม วิมุตติธรรม ก็มีแต่ชื่อในตัวหนังสือ ไม่มีลวดลายปรากฏในผู้ปฏิบัติธรรม ในพระในเณรของเราเลย แล้วจะหาผลเป็นธรรมเหล่านี้ขึ้นมาได้ยังไง ลวดลายก็คือปฏิปทาเครื่องดำเนินไม่มีในจิตใจ แล้วมรรคผลนิพพานจะแหวกแนวมาเกิดโดยหาเหตุผลไม่ได้ได้อย่างไร

สุดท้ายศาสนาก็มีแต่วัตถุ วัดวาอาวาสเป็นศาสนา โบสถ์วิหารสวยงามหรูหราเป็นศาสนา สถานที่อยู่อาหารปัจจัยทุกสิ่งทุกอย่าง หน้าที่การงานยุ่งเหยิงวุ่นวายเหมือนกับโลกเขาทั่ว ๆ ไปเป็นศาสนาไปเสียหมด คำว่าเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา การรักษาทวารของตนซึ่งเป็นตัวภัย ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี้ไม่มีความสนใจที่จะรักษา แล้วภัยจะระงับดับลงได้และธรรมจะงอกเงยขึ้นได้อย่างไร

นี่ละที่ว่าศาสนามีแต่ชื่อ ออกจากมีแต่ชื่อก็มีแต่วัตถุเต็มไปหมด ธรรมแท้ที่พระพุทธเจ้านำมาประกาศสอนโลกจากพระทัยที่บริสุทธิ์นั้น จะไม่มีทางปรากฏในใจของผู้ไม่สนใจใฝ่ต่อการปฏิบัตินั้นได้เลย เราจะสมัครในทางไหนเราเป็นนักปฏิบัติ ถ้าสมัครในธรรมทั้งหลายที่ว่าบริสุทธิ์ล้วน ๆ อันเป็นธรรมแท้ภายในพระทัยพระพุทธเจ้านั้น เราก็ดำเนินตามปฏิปทาที่ทรงสั่งสอนไว้แล้วอย่างไร เต็มสติกำลังความสามารถของเรา ธรรมเหล่านั้นก็จะค่อยงอกค่อยเงยค่อยแตกแขนงขึ้นมา ปรากฏให้ได้รู้ได้เห็นภายในจิตใจ ไม่มีสักแต่ว่าชื่อของธรรม เช่น สมถธรรม เป็นต้น ความสงบภายในจิตใจก็จะเริ่มปรากฏขึ้นมา เพราะสมาธิภาวนาเดินจงกรมด้วยการชำระจิตใจ การระงับดับสิ่งที่เป็นภัยทั้งหลาย แล้วเปิดทางให้ธรรมมีสมถธรรม เป็นต้นได้เกิดขึ้น สมถธรรมที่เป็นธรรมแท้ก็จะปรากฏขึ้นภายในจิตใจ

นี่ศาสนาเป็นอย่างนี้ เลยรู้ อ้อ นี่เริ่มได้เห็นศาสนาแล้ว ท่านว่าสมถธรรม เช่น สมาธิซึ่งเคยได้ยินแต่ชื่อ ไม่เห็นองค์ของสมาธิที่แท้จริงเลย แต่ได้ปรากฏขึ้นแล้วภายใน

ใจของเรา ใจของเราเคยฟุ้งซ่านรำคาญมาตั้งแต่ไหนแต่ไร ไม่เคยคาดเคยฝันว่าจะได้รู้ได้เห็นความสงบเช่นนี้ ก็ได้ปรากฏขึ้นแล้วด้วยวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของเรา นั่น

คำว่าสมถธรรมก็มีความเจริญงอกเงยขึ้นโดยลำดับ ตั้งแต่สมถะอ่อน ๆ เช่น ขณิกสมาธิ ก็ค่อยแนบแน่นเข้าไป ๆ เพราะการบำรุงส่งเสริมของเรา การระมัดระวังรักษาสิ่งที่เป็นภัยที่จะมาก่อกวนทำลายจิตใจ ให้มีแต่สติปัญญาระมัดระวังรักษาใจอยู่เสมอ บังคับใจไม่ให้คิดไปในสิ่งที่เลวร้ายทั้งหลายอันจะเป็นภัยต่อจิตใจ และบังคับจิตให้เข้าสู่ธรรมอันเป็นแดนแห่งความสงบ เช่น กำหนดภาวนาบทใดก็ตาม ให้มีความรู้ความเห็นความเข้าใจจดจ่ออยู่กับบทแห่งการภาวนาของตนนั้น

ธรรมแท้คือเริ่มตั้งแต่สมาธิธรรม สมถธรรมก็จะปรากฏขึ้นมา จิตที่เคยหมุนตัวเป็นกังหันก็จะกลายเป็นจิตที่นิ่งจิตที่สงบ จิตที่สะอาดผ่องใสขึ้นมาให้ได้เห็น นี่คือผลแห่งธรรมหรือว่าธรรมแท้ได้เริ่มปรากฏแล้ว แม้จะยังไม่ถึงวิมุตติหลุดพ้นก็ตาม นี้ก็คือธรรมแท้ ได้แก่สมาธิธรรมซึ่งปรากฏแล้วภายในจิตใจของเรา แน่ะ และบำรุงส่งเสริมอยู่โดยสม่ำเสมอ สมาธิธรรมนี้จะมีกำลังกล้า และจะทำความสงบร่มเย็นให้ปรากฏแก่ตัวของเราใจของเรายิ่งขึ้น จนแนบแน่นละเอียดสุขุม

ภายในใจมีแต่ความสงบความร่มเย็น ความผ่องใส และเป็นโอชารสอันสำคัญที่จะให้จิตได้ดื่ม ให้ได้อยู่พึ่งพิงกับสมถธรรมนั้น และปล่อยวางอารมณ์ทั้งหลายซึ่งเคยหิวโหยหรือเคยถูกกิเลสผลักดันออกไปให้อยากรู้อยากเห็น อยากสัมผัสสัมพันธ์สิ่งนั้นสิ่งนี้ เบาลงไป ๆ สิ่งเหล่านั้นจางลงไป เพราะโอชารสแห่งธรรมได้แก่สมถธรรมเป็นที่ดูดดื่มของใจ เป็นที่พึ่งพิงของใจแล้ว นั่น ใจที่เคยว้าวุ่นขุ่นมัวก็สงบตัวลงมา เพราะถูกกับยาคือธรรมโอสถ นี่คือธรรมแท้

ครั้งพุทธกาลท่านเห็นธรรมแท้ท่านรู้ธรรมแท้ด้วยการปฏิบัติดังที่กล่าวมานี้ นี่คือศาสนธรรมคือธรรมแท้ พูดถึงเรื่องปัญญาคือความพินิจพิจารณา ความไตร่ตรองตามสภาวธรรมทั้งหลายให้ถูกต้องตามแนวทางที่พระองค์ทรงสอนไว้ แยกแยะอย่างไรจึงเป็นปัญญา ปัญญาคือความเฉลียวฉลาด ท่านให้ถือจุดไหนเป็นสถานที่ทำงาน งานนั้นคืออะไร สถานที่เมื่อรวมตัวแล้วก็ได้แก่สกลกายของเราทุกส่วนรวมอยู่ในนี้ เรียกว่าสติปัฏฐาน ๔ หนึ่ง อริยสัจ ๔ หนึ่ง รวมอยู่ในเบญจขันธ์พร้อมทั้งจิตใจของเรานี้ และในเบญจขันธ์แต่ละอย่างแต่ละสัตว์แต่ละบุคคล พร้อมทั้งจิตใจของเขานั้นก็เป็นสัจธรรมแต่ละอย่าง ๆ

เราจะพิจารณาแยกแยะให้เห็นตามความจริงของสัจธรรมที่ประกาศสอนไว้อย่างไร หรือตามความจริงแห่งสติปัฏฐาน ๔ ที่ท่านสอนไว้อย่างไร นั่นเรียกว่าปัญญา คือพิจารณาคลี่คลายดูสกลกายของเรามีผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น นี่คืองานของพระ

งานของผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น เวลาบวชทีแรกอุปัชฌาย์ท่านก็มอบงานให้ทุก ๆ องค์ ไม่เคยมีองค์ใดนับแต่สามเณรขึ้นมาที่ว่าไม่ได้งาน ๕ ชิ้นนี้มาปฏิบัติมาดำเนินหรือมาทำ ได้ทุกรายไป เช่น เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง นี่คืองาน

จับเอาผมหรือขนหรือเล็บหรือฟันหรือหนังส่วนใดส่วนหนึ่งขึ้นมาพินิจพิจารณาคลี่คลายดูให้เห็นตามสภาพของมัน อย่าให้กิเลสมันขัดมันแย้งมันฉุดมันลากไปหาความเป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นของสวยของงาม เป็นที่น่ารักใคร่ชอบใจ แต่พิจารณาตามความเป็นจริงของสภาพนี้ เพราะธรรมคือความจริง ไม่มีแง่มีงอนเหมือนกิเลสซึ่งมีร้อยสันพันคม คอยเชือดคอยเฉือนจิตใจของเราอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้เป็นไปเช่นนั้น

ให้พิจารณาตามหลักความจริงลงไป ผมเป็นยังไง สถานที่เกิดที่อยู่ของผมเป็นยังไง ผมแต่ละเส้น ๆ นั้นหรือคือเรา นั้นหรือสวยงาม ผมของเราก็มี ผมเขาก็มี เป็นสิ่งที่สวยงามน่ารักใคร่ยินดีที่ตรงไหนผมเป็นเส้น ๆ นั้น และที่เกิดของมันเกิดในสถานที่สะอาดหรือสถานที่สกปรกโสโครก หรือสถานที่วิเศษวิโสมาจากโลกใดแดนใด มันก็เกิดบนศีรษะบนเนื้อบนกายของเรานี้ ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งความปฏิกูลอยู่แล้ว จะเอาความสวยงามความวิเศษวิโสมาจากไหนอันผมอันขนเล็บฟันเหล่านี้ เพราะอยู่กับสิ่งที่สกปรกโสมมเต็มตัวอยู่แล้ว

หนังก็เหมือนกัน หุ้มห่อของสกปรกเอาไว้จะสวยงามที่ตรงไหน น่ารักใคร่ชอบใจที่ตรงไหน น่ากำหนัดยินดีที่ตรงไหน วิเศษวิโสที่ตรงไหน นี่เรียกว่าปัญญาคลี่คลายดูจะเป็นอวัยวะส่วนใดก็ตามขอให้ถนัดภายในจิตเถิด กำหนดพินิจพิจารณาให้มันซึมซาบเข้าไป ๆ สู่หลักความจริง ไม่ให้กิเลสมาแย้งมาขัดเข้าไปสู่ความจอมปลอมของมัน ว่าสวยว่างามว่าจีรังถาวรก็แล้วกัน ให้จับหลักนี้เอาไว้ภายในจิตใจ นี่ท่านเรียกว่าปัญญา

เวลาพิจารณาก็ให้พิจารณาจริง ๆ ดังที่กล่าวนี้ จะเป็นผมเป็นขนเป็นเล็บเป็นฟันเป็นหนัง หรือเนื้อเอ็นกระดูกตลอดอวัยวะทุกสัดทุกส่วนซึ่งมีสภาพเหมือน ๆ กันหมด เอ้า พิจารณาให้เห็นชัดเจนตามความจริงนี้ ท่านเรียกว่าปัญญา คือสอดส่องมองลงไปตามหลักความจริง เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนตามความเป็นจริงของสิ่งที่มีอยู่ด้วยปัญญา ทีนี้ความยึดมั่นถือมั่น ความสำคัญผิดว่าเป็นเราเป็นของเรา ว่าเป็นของสวยของงามก็จะพังทลายลงไป ความยึดมั่นถือมั่นก็ไม่มี นั่น นี่ละเมื่อถึงความจริง พิจารณาให้เห็นตามหลักความจริงจนเต็มสัดเต็มส่วนแล้ว อุปาทานจะหนาแน่นยิ่งกว่าภูเขาทั้งลูกก็ตามเถอะ จะไม่มีอะไรเหนือปัญญานี้ไปได้ จะถูกปัญญานี้พังทลายไปหมด นี่ท่านเรียกว่าปัญญา

เพียงเห็นสิ่งเหล่านี้ประจักษ์ด้วยปัญญาของเราเท่านั้น เราก็ได้ทราบชัดแล้วว่าศาสนธรรมแท้คืออะไร คือปัญญาเครื่องดำเนิน นี่ฝ่ายเหตุ ฝ่ายผลก็คือความผาสุกที่ได้รับ ฝ่ายเหตุก็คือความรู้แจ้งแทงทะลุโดยทางสติปัญญา นี่ท่านเรียกว่าปัญญา ปัญญาเหล่านี้มีอยู่ที่ไหน ในหนังสือก็มีแต่ชื่อของปัญญา ท่านชี้เข้ามาในตัวของบุคคลในองค์อริยสัจ คือกายของเราทั้งกาย ขันธ์ทั้งขันธ์ สติปัฏฐาน ๔ รวมอยู่นี้หมด ปัญญาท่านชี้เข้ามาให้พิจารณาที่นี่ แน่ะ นั่นเป็นชื่อของปัญญา องค์ของปัญญาแท้จะเกิดขึ้นจากผู้ผลิตขึ้นมาในตัวเองนี้

พิจารณาคลี่คลายดูเห็นชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปฏิกูลโสโครก ส่วนไหนก็เหมือน ๆ กันหมด เท่าเทียมกัน ไม่มีจุดใดเป็นจุดที่บกพร่องแห่งความสกปรก มันสกปรกด้วยกันโสมมด้วยกัน ชะล้างตลอดเวลาเหมือนกันหมด ถ้าจะพูดถึง **อนิจฺจ** มีสภาพใดบ้างในร่างกายนี้ที่ได้นอกเหนือไปจากกฎแห่ง **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** มันก็เท่ากันอีก แน่ะ จะถือว่าเป็นเราเป็นของเราที่ไหนเมื่อมีแต่ **อนิจฺจ** ผันอยู่ตลอดเวลา หมุนอยู่ตลอดเวลา **ทุกฺข** บีบคั้นอยู่ตลอดเวลา **อนตฺตา** ถือเป็นสาระแก่นสารที่ไหนได้ในสิ่งเหล่านี้ เมื่อจิตได้หยั่งลงสู่ความเป็นจริงแล้วมันก็รู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้และถอนตัวออกมา ความกังวลวุ่นวาย ความหนักความหน่วง เพราะอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นอันเป็นผลของความหลงนั้น ก็ถอนตัวออกมาได้ด้วยปัญญา นี่ละธรรมแท้ พิจารณาอย่างนี้

เมื่อปัญญาธรรมมีแล้ว วิมุตติธรรมจะเหนือความสามารถไปได้อย่างไร เพราะปัญญาธรรมนี้เพื่อวิมุตติธรรมโดยตรงอยู่แล้ว แทงทะลุเข้าไป ๆ จนกระทั่งถึงความหมดจดปล่อยวางได้หมดโดยสิ้นเชิง นับตั้งแต่รูปคือร่างกายของเรา เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แทงทะลุเข้าไปหมดจนกระทั่งรวงรังของอวิชชาที่ฝังจมอยู่ภายในใจถูกพังลงด้วยมหาสติมหาปัญญาที่ทันสมัยจนไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่แล้ว กิเลสจะอยู่ได้ยังไงและมรรคผลนิพพานทำไมจะไม่รู้ไม่เห็น ทำไมจะไม่เป็นขึ้นจากใจที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้วจากกิเลสทั้งหลาย นั่น

นี่ละคือว่าธรรมแท้เป็นอย่างนี้ และลวดลายของผู้ปฏิบัติก็คือปฏิปทาดำเนินให้เป็นไปตามหลักธรรมที่ท่านสอนไว้ ไม่หวั่นไม่ไหวไม่โยกไม่คลอน มีความหนักแน่นแก่นนักรบหรือแก่นนักปฏิบัติ ทั้งอดทั้งอิ่มทั้งทุกข์ทั้งสุขอะไรไม่หวั่น จะพิจารณานี้ให้รู้ให้เห็นตามหลักความจริง ทำไมจะไม่รู้ได้เห็นได้ กิเลสในครั้งพุทธกาลกับกิเลสปัจจุบันนี้เป็นประเภทเดียวกัน มัชฌิมาปฏิปทาเครื่องปราบปรามกิเลสทุกประเภทก็เป็นประเภทเดียวกัน ผู้ปฏิบัติปฏิบัติแบบเดียวกัน ทำไมจะไปครึทำไมจะไปล้าสมัย ทำไมจะไม่มีมรรคผลนิพพานแก่ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักแห่งสวากขาตธรรม เป็นไปไม่ได้

นี่เป็นเครื่องยืนยันเรื่องมรรคผลนิพพาน ไม่อยู่กับอดีตไม่อยู่กับอนาคต เช่นเดียวกับกิเลสไม่ได้อยู่กับอดีตอนาคต แต่มันอยู่ที่หัวใจคน ฝังจมอยู่ที่หัวใจคน เมื่อเราปฏิบัติจ่อสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรเข้าไปสู่จุดที่กิเลสมันซ่องสุมอยู่แล้วทำไมมันจะไม่พัง กิเลสต้องพังทลายลงไป ไม่ว่าสมัยใดกิเลสต้องพังด้วยธรรมมีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรเป็นต้น เป็นเครื่องทำลายกิเลสทั้งหลาย ไม่ใช่อดีตไม่ใช่อนาคต ไม่ใช่สถานที่โน่นที่นี่มาเป็นเครื่องทำลายกิเลส แต่เป็นธรรมดังที่กล่าวมานี้ต่างหากเป็นเครื่องทำลาย

ขอให้พากันทำความมั่นใจในการประพฤติปฏิบัติ ให้ได้รู้ได้เห็นว่าศาสนธรรมแท้เป็นยังไง ธรรมแท้เป็นอย่างไร แล้วก็ยกเราเป็นสักขีพยานว่าผู้ปฏิบัติแท้คือใครถ้าไม่ใช่คือเรา ถ้าเมื่อคือเราแล้วใครจะเป็นผู้ทรงมรรคผลนิพพานที่กล่าวมาแล้วนี้ ถ้าไม่ใช่เราจะเป็นใคร นั่น ผู้ปฏิบัติเท่านั้นที่จะได้รู้ได้เห็นจริงในธรรมทั้งหลาย อย่าตื่นลมตื่นแล้งตื่นโลกตื่นสงสาร การตื่นนั้นเป็นเรื่องของกิเลสมันหลอกต่างหากไม่ใช่ธรรม ธรรมท่านไม่ได้หลอกใคร มีแต่กิเลสทั้งนั้นแหละหลอกสัตว์โลกให้ล่มให้จมอยู่เวลานี้เราอย่าเข้าใจว่าสิ่งอื่นใดที่จะมาหลอกให้สัตว์โลกได้ล่มจมอยู่ในวัฏสงสารเกิดแก่เจ็บตาย หมุนเวียนกันอยู่ไม่มีจบมีสิ้นนี้เลย มีแต่กิเลสทั้งนั้น ร้อยทั้งร้อย พันทั้งพัน หมื่นทั้งหมื่น แสนทั้งแสน เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล เป็นตัวข้าศึกต่อใจและบังคับใจให้หมุนติ้ว ๆ อยู่ในภพน้อยภพใหญ่ตลอดมาไม่ใช่เรื่องอะไร มีแต่เรื่องของกิเลสทั้งมวล

เรื่องของธรรมเป็นเครื่องปลดเครื่องปล่อย เป็นเครื่องสลัดปัดทิ้งสิ่งที่เป็นภัยทั้งหลายเหล่านี้ออกจากใจโดยลำดับลำดา จนกระทั่งสลัดปัดทิ้งเสียหมดโดยสิ้นเชิงไม่มีเหลือแล้ว วิมุตติธรรมก็ปรากฏขึ้นมาเอง โดยไม่ต้องไปพูดถึงกาลนั้นสมัยนี้ พูดให้เสียเวลำ่เวลาทำไม พูดลงตรงนั้น จ่อลงตรงที่กิเลสมีอยู่นั้นจะได้เจอกัน ข้าศึกอยู่ตรงไหนให้ก้าวเข้าไปสู่จุดนั้นจะเจอข้าศึก ข้าศึกคืออะไรถ้าไม่ใช่สิ่งทำลายเราได้แก่กิเลสนี่พิจารณาลงตรงนี้นักปฏิบัติ

ศาสนาจะเหลือตั้งแต่ชื่อแต่นามแล้วนะ ผมไม่ได้หาเรื่องหาราว เรียนคัมภีร์เดียวกัน ใคร ๆ ก็เรียนคัมภีร์เดียวกัน เห็นอยู่ด้วยกัน ด้วยตาก็เห็นหูก็ได้ยิน อะไรเป็นของสำคัญในวงศาสนาเวลานี้ มันมีตั้งแต่วัตถุเครื่องก่อสร้างเรื่องยุ่งเหยิงวุ่นวายไปหมดเลยกลายมาเป็นเนื้อเป็นหนังเสีย ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านี้เพียงเป็นเครื่องอาศัยเท่านั้น แล้วมันมากลายเป็นเนื้อเป็นหนังขึ้นมา จะทำลายศาสนธรรมบนหัวใจ หรือถลุงใจนี้ให้แหลกไปหมดด้วยความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมตื่นสิ่งเหล่านี้ ซึ่งไม่ใช่เป็นสิ่งที่ควรตื่น ให้กระตือรือร้นในอรรถในธรรมซิ

ลวดลายแสดงออกให้เป็นลวดลายของผู้จะฆ่ากิเลสหรือผู้ฆ่ากิเลส อยู่ที่ไหนให้มีสติระมัดระวังตน อย่าเสียดายความอยาก อยากรู้อยากเห็นอยากได้ยินนั้นได้ฟังนี้ อยากสัมผัสสัมพันธ์นี้ เป็นสิ่งที่เคยเป็นมาแล้วด้วยเล่ห์กลมายาของกิเลส พร้อมทั้งพิษของมันผลของมัน เราได้สัมผัสสัมพันธ์มามากแล้ว ไม่ควรจะมาสงสัยกับสิ่งเหล่านี้ ธรรมนั้นเรายังไม่เคยสัมผัสสัมพันธ์ เอาให้ได้สัมผัสสัมพันธ์ซี มันต่างกันอย่างไรบ้าง เช่น สมาธิธรรม ปัญญาธรรม วิมุตติธรรม เรายังไม่เคยสัมผัสสัมพันธ์ เอาให้สัมผัสสัมพันธ์ ถ้าพูดถึงเรื่องความพากความเพียร กิเลสพาเพียรจนถลอกปอกเปิกจนไม่มีเนื้อมีหนังติดตัวได้ผลประโยชน์อะไร อย่างกิเลสพาเพียรนั้น ให้ธรรมพาเพียรซิ เพียรฆ่ากิเลสนั่นน่ะ

ศรัทธาเชื่อกิเลสก็เชื่อมานานแล้ว ให้หมุนติ้วเข้ามาสู่ความเชื่อธรรมตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน เอ้า จะเป็นอย่างไร วิริยะ พยายามก็พยายาม เพียรก็เพียรมาแล้ว ศรัทธาก็เชื่อมาแล้ว สติเคยจดจ่อต่อเนื่องไปกับสิ่งที่พาให้หลงให้จมเท่าไรก็เคยมาแล้ว เอ้า ตั้งลงไปตรงที่จิตนี้ซิ ตรงที่กิเลสซ่องสุมอยู่นี่ ปัญญา เอ้า ค้นคว้าลงไปพินิจพิจารณาลงไป ปัญญาเหล่านี้ได้เคยใช้มาแล้วกับโลกกับสงสาร มันเป็นเครื่องมือของกิเลสทั้งมวลไม่ใช่เครื่องมือของธรรม ถ้าย้อนกลับเข้ามาสู่สติปัฏฐาน ๔ และอริยสัจ ๔ โดยความเป็นธรรมแล้ว ปัญญานี้จะเป็นธรรมขึ้นมาโดยลำดับลำดาและเป็นธรรมล้วน ๆ

ปัญญาอันนี้แหละเป็นปัญญาที่จะแก้กิเลส ปัญญาดังที่โลกทั้งหลายเขาใช้กันนั้นไม่ใช่ปัญญาแก้กิเลส หากเป็นเครื่องมือของกิเลส เสริมกิเลสให้เต็มหัวใจขึ้นเท่านั้น ปัญญาที่ฆ่ากิเลสจริง ๆ ต้องเป็นปัญญาที่ผลิตที่ค้นขึ้นมาหนึ่ง ด้วยการได้ยินได้ฟังเป็นอุบาย สุตมยปัญญา นั่นอันหนึ่ง จินตามยปัญญา การพินิจพิจารณาในอรรถในธรรมทั้งหลาย ส่วน ภาวนามยปัญญา นี้กว้างขวางลึกซึ้งมาก ละเอียดแหลมคมมาก นี่แหละรวมลงไปในภาวนามยปัญญา สุตะก็ดี จินตามยะก็ดี รวมลงในภาวนามยปัญญาทั้งนั้น ผลสุดท้ายจะเกิดขึ้นเองผุดขึ้นมาเอง พินิจพิจารณาตัวของตัวได้เองเป็นอัตโนมัติ เราไม่เคยคิดไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น จะรู้จะเห็นขึ้นมาตามวาระของปัญญาที่มีกำลังเกรียงไกรแล้วนี้เป็นภาวนามยปัญญาโดยแท้ นี่ละเป็นเครื่องสังหารกิเลส กิเลสฉิบหายไปเพราะปัญญาประเภทนี้ ไม่ได้ฉิบหายไปเพราะปัญญาประเภททั้งหลายดังที่โลกเขาใช้กัน

เพราะฉะนั้นคำว่าโลกกับธรรมจึงต่างกันให้พากันเข้าใจ ให้ได้ปัญญานี้มาใช้ซิ เป็นยังไง กิเลสจะแหลมคมขนาดไหน ปัญญานี้ยิ่งแหลมคมกว่านั้นอีก เอาให้พังทลายไปได้หมด มันจะหลบจะซ่อนอยู่ที่ไหนไม่พ้นปัญญานี้ไปได้เลย ถ้าลงปัญญานี้ได้เกิดขึ้นด้วยหลักของภาวนามยปัญญาแล้วจะเด่นอยู่ในหัวใจ หมุนตัวติ้ว ๆ ไม่มีกลางวันกลาง

คืนยืนเดินนั่งนอน เว้นเสียแต่หลับเท่านั้น มีแต่การต่อสู้กับกิเลส เอ้า กิเลสหมอบตรงไหนขุดค้นลงไป เรียกว่าเป็นงานของปัญญา เมื่อเจอกิเลสแล้วก็เรียกว่าทำงาน ปัญญาทำงาน ฟาดฟันหั่นแหลกกันลงไป คำว่ามรรคผลนิพพานไม่ต้องถาม นี่ละบ่อเกิดแห่งมรรคผลนิพพานอยู่ที่จุดนี้ ที่จุดปัญญาทำงานอยู่เวลานี้ จนรู้ได้เห็นได้อย่างชัดเจน

วัตถุมันสำคัญมากนะ มันทับธรรม เหยียบย่ำทำลายธรรม มันเข้ามาทุกด้านทุกทางนั่นแหละ ธรรมเลยก้าวไม่ออก โลกเขานิยมยังไงพระเราก็เป็นบ้าไปกับเขานั่นซิ โดยไม่คำนึงว่าผิดถูกชั่วดีประการใด เขามีอะไรก็อยากมี แม้ที่สุดเขามีรถยนต์ก็อยากมี นั่นเห็นไหม พิจารณาซิ พระแท้มีอะไร บริขาร ๘ เป็นหลัก สมบัติของพระ นั่น บริขาร ๘ คืออะไร ก็ไตรจีวร บาตร ประคดเอว กล่องเข็ม มีดโกน เครื่องกรองน้ำ นั่น สถานที่อยู่ของพระคืออะไร **รุกฺขมูลเสนาสนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโย** นี่เป็นเอกที่อยู่ของพระ นี่คือที่อยู่อันเอก นี่ละหรูหราที่สุดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ที่อยู่อันนี้หรูหราโดยความเป็นธรรม หรูหราโดยธรรมไม่ใช่หรูหราแบบกิเลส กี่ชั้นกี่ห้องกี่หับก็ตามเถอะ อันนั้นไม่ได้หรูหรานะ เมื่อเทียบกับทางด้านธรรมะแล้ว อยู่ดีกินดีเท่าไรยิ่งเป็นความบกพร่องทางศาสนามากเข้าโดยลำดับ ๆ

เอ้า อยู่ไม่ดีกินไม่ดี ขาด ๆ เขิน ๆ บก ๆ พร่อง ๆ แต่ความพากความเพียรไม่หยุดไม่ถอยเพื่อการฆ่าฟันชำระกิเลส นี้ความสมบูรณ์พูนผลของพระ มันตรงกันข้ามนะ ในป่าในเขาร่มไม้ชายคาที่ไหน เรือนว่าง สถานที่บำเพ็ญเพื่อฆ่ากิเลส นั่นเป็นสถานที่เหมาะสม ๆ อาหารปัจจัยขาด ๆ เขิน ๆ บก ๆ พร่อง ๆ นั่นคือความสมบูรณ์ทางด้านธรรมะ ธรรมะต้องเกิดในสถานที่ขาดแคลน ไม่ได้เกิดในสถานที่สมบูรณ์พูนผลหรือหรู ๆ หรา ๆ อะไร นั้นมันเรื่องของกิเลสเกิด เป็นเรื่องเพาะกิเลสให้พอกพูนขึ้นในหัวใจ แล้วก้าวขาไม่ออก จะก้าวด้วยความเพียรขาก็จะหัก จะนั่งสมาธิเอวก็จะหัก ถ้าลงนอนแล้วเหมือนคนตายพระตาย จะไม่ให้ลุกก็ได้ถ้าไม่หิว นั่นถ้ากิเลสลงได้กล่อมแล้วเป็นอย่างนั้น

ให้ธรรมได้กล่อมหัวกิเลสให้มันหลับสนิท สวด **กุสลา ธมฺมา** กิเลสบ้างเป็นไร **กุสลา ธมฺมา กุสลา ธมฺมา** ฆ่ากิเลสด้วยความฉลาด นี่มีแต่กิเลส **กุสลา ธมฺมา** คือมันฆ่าเราด้วยความฉลาดของมัน **อกุสลา** เพราะความโง่ของเรา มันมีแต่อย่างนั้น เอามาใช้ซี ท่านสวด **กุสลา ธมฺมา** เราเรียนมาทำไม **กุสลา ธมฺมา** แปลว่าอะไร แปลว่าธรรมยังบุคคลให้ฉลาด นั่น **อกุสลา ธมฺมา** คือธรรมโง่ ทำคนให้โง่ แน่ะ อะไรที่ฉลาดก็เอามาสอนเจ้าของฝึกเจ้าของซี เมื่อนำธรรมฉลาดเข้ามาประพฤติปฏิบัติแล้ว กิเลสจะฉลาดขนาดไหนก็พังได้ด้วยความฉลาดของธรรม

ถ้าพูดถึงเรื่องมรรคผลนิพพานมันสุดเอื้อมหมดหวัง ถูกกิเลสปิดหูปิดตาก้าวขาไม่ออก ใจที่จะคิดถึงมรรคผลนิพพานนี้อ่อนเปียกไปหมด มรรคผลนิพพานหมดแล้ว สิ้นสมัยไปแล้ว ใครจะปฏิบัติไปเท่าไร ๆ ก็ไม่มีมรรคผลนิพพาน ให้มันกล่อมเอาเสียอย่างสนิททั้ง ๆ ที่คนทั้งคน พระทั้งองค์ ทำไมจึงโง่เอาขนาดนั้นวะ กล่อมกิเลสให้หลับทั้งยืนเป็นไร มันไปได้ความรู้ความฉลาดแหลมคมมาจากไหน ตั้งแต่โคตรแต่พ่อแม่ของกิเลสมันไม่เคยเห็นมรรคผลนิพพาน ทำไมมันจึงเอามรรคผลนิพพานมาอวดว่ามรรคผลนิพพานไม่มีได้วะ นั่น ปัญญาแทรกกันเข้าไปอย่างนั้นซิถ้าเป็นนักปฏิบัติ กิเลสนี้หรือเป็นตัวมีอำนาจเหนือมรรคผลนิพพาน มีกิเลสตัวไหนโคตรไหนที่ได้เคยเห็นมรรคผลนิพพานมาแล้ว และเคยเห็นมรรคผลนิพพานสิ้นไปแล้ว จึงได้มาหลอกโกหกโลกเขาล่ะ

เราเปล่งวาจาทุกวันนี้เปล่งวาจาว่า **กิเลส สรณำ คจฺฉามิ** อย่างนั้นหรือ เราเปล่งวาจาถึง **พุทฺธำ สรณำ คจฺฉามิ** องค์เอกฉลาดแหลมคมเหนือกิเลสปราบกิเลสให้อยู่ ก็คือศาสดาองค์นี้ ๆ องค์นั้น ๆ แน่ะ **ธมฺมำ สรณำ คจฺฉามิ** อุบัติขึ้นมาเพราะความฉลาดของพระพุทธเจ้า ไม่ได้อุบัติขึ้นมาเพราะกิเลสนี่นะ ทำไมเราจะไปก้มหัวหมอบกราบมันเวลามันผุดขึ้นมาภายในใจบังคับจิตใจ ปิดบังจิตใจว่ามรรคผลนิพพานไม่มี กาลนั้นมีมรรคผลนิพพาน กาลนี้ไม่มี ทำไปเท่าไรก็ทำไปเถอะ ๆ นี่มันกล่อมโลกมาสักเท่าไรแล้ว เราก็มีหูมีตามีใจอยู่ทำไมจึงให้มันกล่อมเอาหนักหนา ธรรมพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องเบิกทาง เป็นเครื่องปราบมันมีอยู่ ทำไมไม่เอามาเบิกทางไม่เอามาปราบ

กิเลสมันสิ้นซากไปที่ไหน มันมีกาลมีสมัยไหม สมัยโน้นกิเลสมี สมัยนี้กิเลสหมดเขตหมดสมัยแล้ว ไม่มีในหัวใจของสัตว์โลก มีไหม ว่ามรรคผลนิพพานไม่มีเท่าไรกิเลสยิ่งหนาแน่นขึ้นมาโดยลำดับลำดา เราต้องย้อนมาดูมันบ้างซิ แล้วกิเลสเมื่อไรมันจะสิ้นซาก เมื่อไรมันจะสิ้นกาลสิ้นสมัยไป ทำไมจะสิ้นตั้งแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรม กิเลสมันสิ้นไม่ได้หรือ นั่นเอาอย่างนั้นซิ เอาให้มันสิ้นให้เห็นซี กิเลสสิ้นบนหัวใจแล้ว เอ้อ นี่สมัยนี้เป็นสมัยที่บริสุทธิ์เต็มที่ กิเลสได้สิ้นซากลงไปแล้ว ให้มันว่าบ้างซี

นี่มีแต่มันมากล่อมทำโลงผีไว้สำหรับเรา ทั้ง ๆ ที่ทำความเพียรอยู่ก็มรรคผลนิพพานไม่มี เรากล่อมมันบ้างซีนักปฏิบัติ ธรรมะพระพุทธเจ้าไม่ได้สอนคนให้โง่นะ ธรรมะนี้ออกจากปราชญ์จอมแหลมคมที่สุดคือศาสดาองค์เอก นำมาซีนำมาปฏิบัติให้รู้ให้เห็น มรรคผลนิพพานจะไปถามที่ไหน อยู่กับผู้ปฏิบัติแท้ ๆ สัจธรรม ๔ คืออะไร ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นั่นละอยู่ท่ามกลางแห่งสัจธรรมทั้งสี่นี้ สติปัฏฐาน ๔ คืออะไร กาย เวทนา จิต ธรรม นี่ก็อยู่ท่ามกลางแห่งสติปัฏฐาน ๔ นี้จะไปอยู่ที่ไหน มรรคผล

นิพพานอยู่ตรงนี้ ความบริสุทธิ์อยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่กับกิเลส มีแต่ฟืนแต่ไฟอยู่กับกิเลส มันเผาเอา ๆ

นี่มันค่อยเลื่อนค่อยลอยไปแล้วนะนักปฏิบัติของเรา เลยเป็นศาสนาพิธีไปหมด ไปที่ไหนมีแต่ศาสนาพิธีเต็มบ้านเต็มเมือง กว่าจะเข้าถึงตัวจริงนั้นแทบเป็นแทบตาย เดินไปซีแข้งหักขาหัก โดนแต่พิธี อะไร ๆ ก็พิธี ๆ หาตัวจริงไม่เจอ มีแต่ลม ๆ แล้ง ๆ เอาซี ถ้าเอาตัวจริงดังที่กล่าวมานี้ นี่แหละคือตัวจริง หมุนมันติ้ว ๆ อยู่นี้ความเพียร

เราบวชมาเพื่อศาสดา เพื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เราไม่ได้บวชมาเพื่ออะไรทั้งนั้นในสามแดนโลกธาตุนี้ เราบวชมาเพื่อพระรัตนตรัยทั้งสามนี้ นี้แหละเป็นศาสดาองค์เอก ธรรมอันเอก สาวกองค์เอก ที่จะนำเราให้หลุดพ้นไปได้ด้วยสวากขาตธรรมของท่านหรือวิธีปฏิบัติของท่าน นำมายึดมาปฏิบัติ นี่ละผู้ที่จะพาเราพ้นทุกข์พ้นภัย สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นไม่ได้พาพ้น นอกจากทำเราให้จมลงเท่านั้น

ฉะนั้นจงพากันพิจารณา ฟังให้ถึงใจ ปฏิบัติให้ถึงธรรม แล้วจะรู้ขึ้นภายในจิตใจ ใจนี้เท่านั้นที่จะสามารถสัมผัสสัมพันธ์ธรรมหรือรับรู้ธรรมทั้งหลาย ตั้งแต่ธรรมขั้นพื้น ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติธรรม ไม่มีอะไรเป็นภาชนะนอกจากใจดวงเดียวนี้เท่านั้น แต่เวลานี้กิเลสกำลังถลุงใจดวงนี้จึงหาธรรมไม่เจอ แย็บตรงไหนมีแต่กิเลส มีแต่ราคะตัณหา ความโลภ ความโกรธ ความหลง ดีดดิ้นเผาอยู่ตลอดเวลา ธรรมหาความกระดิกไม่ได้ ไม่มีทางออกเพราะเราไม่เปิดทาง ให้แต่กิเลสถลุงทั้งวันทั้งคืน เอาให้ได้ชมซี

พูดไป ๆ ก็เหนื่อย เอาละพอ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๗

ภาวนามยปัญญา

ถ้ามากกว่านี้ไปผมต้องโดดหนีจากหมู่เพื่อนไปอยู่คนเดียวตายคนเดียว สบายดีนี่ก็เพราะเห็นใจหมู่เพื่อน แล้วเข้ามาก็เป็นอย่างว่านั่นละ ยุ่มย่าม ๆ เลยรวนเรไปหมด วัดเลยจะหาหลักเกณฑ์ไม่ได้นะ นี่ไม่เคยมีมานะ มาจากทิศไหนต่อทิศไหน มาแล้วหากกดหากถ่วงเหยียบย่ำกันลงไปนั้นแหละ เจตนาไม่เจตนาไม่สำคัญ สำคัญที่มันเป็นให้เห็นอยู่ต่อหน้าต่อตา ยั้วเยี้ย ๆ ไม่ทราบว่ามาจากทิศไหนต่อทิศไหน ใครมีลัทธินิสัยยังไงก็เอาออกมาจ่ายตลาด ถ้ามันเป็นค่าเป็นราคาพอจะยึดไว้มันก็ดี ทีนี้มันไม่เป็นนั่นซิเลยจะกลายเป็นแมลงวันตอมหึ่ง ๆ ในหัวใจนั่น

ปฏิปทาครูบาอาจารย์ดำเนินมาเพื่อถอดถอนกิเลสไม่ได้เป็นอย่างนี้นะ ไอ้เรื่องวัตถุมันเร็ว การสอนก็สอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย สอนทุกแง่ทุกมุมไม่มีอะไรสงสัย เพราะไม่มีอะไรเหลืออยู่ในใจนี้เลย ทุกสิ่งทุกอย่างว่าไม่ได้สอนหมู่เพื่อนไม่ปรากฏ นำออกมาสอนหมด ปฏิปทาเครื่องดำเนินทุกสิ่งทุกอย่าง นี่มากต่อมากมันจะเลอะ ๆ เทอะ ๆ ไปหากกลืนกันไปในตัวลากถูกันไปในตัวให้ถลอกปอกเปิกไปตาม ๆ กัน หลักสำคัญของปฏิปทาคือการดำเนินเพื่อแก้เพื่อถอดถอนกิเลสคืออะไร แน่ะ ก็บอกแล้ว ความระวังตั้งตัวอยู่เสมอ ต้องตัดความอยากความเสียดายทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เคยสัมผัสสัมพันธ์อันเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ อย่างไม่เสียดายไม่อาลัย นี่คือปฏิปทา อยากเห็นไม่เห็นอยากดูไม่ดู อยากฟังไม่ฟัง จึงเรียกว่าเป็นท่าต่อสู้กัน

ส่วนมากความอยากรู้อยากเห็นเหล่านี้มีแต่เรื่องของกิเลสทั้งนั้นกองเต็มหัวใจไม่มีเรื่องอรรถเรื่องธรรมเลยในวงผู้ปฏิบัติ แล้วว่าจะถอดถอนกิเลสยังไงในเมื่อมีแต่กิเลสทำงาน ถ้าหากว่าธรรมมีอยู่บ้างเล็กน้อย ก็กิเลสสังหารธรรมอยู่ตลอดเวลาภายในหัวใจเราของผู้ปฏิบัติเพื่อฆ่ากิเลสนั่นแหละ แต่กิเลสฆ่าตัวเองไม่รู้ เจตนาที่จะฆ่ากิเลสออกมาเสียแย็บหนึ่งก็ถูกกิเลสปัดมือขาหักไปหมด แล้วจะเอาอะไรแก้กิเลส

การปฏิบัติเพื่อแก้กิเลสต้องฝืนทั้งนั้น ทุกระยะมีแต่การฝืนมีแต่การต่อสู้ นั่นละคือปฏิปทาเพื่อถอดถอนกิเลส ไม่ใช่เพื่อคล้อยตาม ไม่ใช่ให้มันฉุดลากไปอยู่ตลอดเวลาทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายทางใจ ธรรมารมณ์ที่คิดมีแต่เรื่องผลิตกิเลสขึ้นมาอยู่ตลอด เราไม่รู้ยังภูมิใจอยู่ ระลึกถึงอรรถถึงธรรมเครื่องฆ่ากิเลสได้ชั่วขณะ แต่กิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่ไม่ทราบว่ากี่อิริยาบถ ถ้ามี ๑๐ อิริยาบถก็ทั้ง ๑๐ อิริยาบถ จะเหาะเหินเดินฟ้าไปเมฆไปพระอาทิตย์พระจันทร์มันก็เหยียบย่ำไปตลอด ถ้ามี ๑๐ อิริยาบถก็เป็นอย่างนั้น

เคยบอกเคยสอนแล้วว่า อะไรที่แหลมคมที่สุดคล่องตัวที่สุด ไม่มีอะไรเกินกิเลส นี่ได้พูดได้บอกเสมอ เทศน์ทีไรไม่เคยเว้นสิ่งเหล่านี้ ต้องมีต่อสู้ ตัดความอยากความเสียดายอยู่ตลอดเวลา นี่แหละความอยากความเสียดายอันนี้เป็นพื้นเพของกิเลสโดยตรง มันไม่อยากแหละไอ้เรื่องอยากทำน่ะ ทั้ง ๆ ที่เราต้องการมาปฏิบัติธรรมด้วยความสนใจอยากพ้นทุกข์ แต่ที่มันแทรกอยู่ในนั้นมันอยากตรงกันข้ามไปหมด อยากเห็นอยากได้ยินได้ฟังอยากสัมผัสสัมพันธ์อะไร มีแต่เรื่องของกิเลสพาให้อยากพาให้เป็นไป ไม่ใช่เรื่องของธรรม

อันเรื่องของธรรมนั้นมันชั่วขณะ ๆ ไอ้เรื่องของกิเลสนี้เป็นพื้นไปเลยตลอดเวลา แล้วจะถอนกิเลสที่ตรงไหนฆ่ากิเลสที่ตรงไหน อะไรที่เป็นภัยอันยิ่งใหญ่ภายในหัวใจของสัตว์โลกยิ่งกว่ากิเลส และที่โลกทั้งหลายไม่เห็น เคลิ้มไปตามเคลิบเคลิ้มไปตามหลับไปจนไม่มีเวลาตื่น ไม่สนใจจะตื่นนั้นเพราะอะไร ก็เพราะความกล่อมของกิเลสมันกล่อมได้สนิทขนาดนั้น บอกแล้ว

เราไม่เคยมีธรรมมากล่อมใจเราพอเป็นคู่แข่งกับกิเลสแล้ว จะรู้ได้ยังไงว่ารสแห่งธรรมชนะรสกิเลส หรือยิ่งกว่ารสกิเลส เยี่ยมกว่ารสกิเลส เราไม่เคยเห็นเราไม่เคยปรากฏไม่เคยสัมผัสภายในจิตใจ อย่างว่าสมาธิธรรมนี่เรียนกันอยู่อย่างนั้น ปฏิบัติเพื่อสมาธิ แต่มันก็เพื่อกิเลสไปในตัวด้วยความสวมรอยของมันนั่นแล นี่ซิเดนตายมาเพราะการต่อสู้เพราะการฝ่าฝืน ฝ่าฝืนอารมณ์ก็ฝ่าฝืน ฝ่าฝืนธาตุฝ่าฝืนขันธ์เรื่องความเจ็บปวด ความทุกข์ความทรมานเพราะการต่อสู้กิเลสก็ได้ฝืน ฝืนอยู่ทุกแง่ทุกมุม

การสู้กับกิเลสไม่มีระยะที่จะไม่ฝืน จนกว่าว่ามีธรรมแทรกขึ้นมา ๆ พอได้ยึดได้เป็นเครื่องเทียบเคียงและเป็นคู่แข่งกัน นั้นแหละจิตใจถึงจะหมุนมาในธรรม ถึงจะดูดดื่มในธรรม แล้วส่วนใดที่ละเอียดยิ่งกว่าความรู้ความเห็นในธรรมของเราอันเป็นเรื่องของกิเลส ก็ต้องถูกมันกล่อมอีกเหมือนกัน แต่ก็ไม่พ้นเรื่องของธรรมที่จะตามรู้ตามเห็นมันจนได้ เพราะความละเอียดของธรรมมีเป็นขั้น ๆ ตอน ๆ เช่นเดียวกับความละเอียดของกิเลส สุดท้ายก็ธรรมแหลมคมยิ่งกว่ากิเลส เหนือกิเลส จึงเรียกว่า โลกุตรธรรม แปลว่าธรรมเหนือสมมุติ ธรรมเหนือโลก

การปฏิบัติถ้าไม่ฝืนจริง ๆ อย่างว่านี้ไปไม่ได้นะ จะจมอย่างนี้เรื่อยไป วันคืนปีเดือนก็เอาอะไร มีแต่มืดกับแจ้ง เราหวังอะไรกับมืดกับแจ้งเหล่านี้ หวังอะไรกับสิ่งสัมผัสสัมพันธ์ที่เคยสัมผัสสัมพันธ์มาแล้วนับได้เมื่อไร เรื่องความสัมผัสสัมพันธ์มันเป็นอยู่ภายในอายตนะของเราตลอดเวลาแล้วนับมันได้ยังไง และผลประโยชน์ที่ปรากฏขึ้นจากการสัมผัสสัมพันธ์เหล่านั้นได้อะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะควรนำมาทดสอบในวง

ปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสอย่างไม่ต้องสงสัยอยู่แล้ว นี้มันไม่ได้ทดสอบ ถ้าทดสอบก็ต้องมีการเข็ดหลาบกัน

ผู้มาใหม่ก็ต้องดูผู้อยู่เก่า หูมีตามีใจมีมาเพื่อศึกษา อย่าให้ได้หนักอกหนักใจในสิ่งหยาบ ๆ ซึ่งไม่น่าจะต้องตั้ง **นโม พุรหฺมา จ โลกา** อาราธนาเทศน์สอนกันขนาดนั้นมาศึกษาอะไร เพื่อความรู้ความเข้าใจ ทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกายทางสัมผัสสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่จะให้เข้าใจทั้งนั้นถ้าต้องการความเข้าใจ นอกจากไม่เอาไหนเท่านั้นปล่อยให้กิเลสลากไปทั้งสด ๆ ร้อน ๆ มันน่าสลดสังเวชนะ

แดนนิพพานไม่ใช่อยู่อย่างที่เป็นอยู่นี้นะ ผู้ก้าวเดินเพื่อแดนนิพพานไม่ใช่ก้าวแบบนี้ แบบหลับหูหลับตาอยู่ตลอดเวลา คือสติไม่มี ความพากเพียรไม่มี มีแต่กิเลสลากไป ๆ ก็คือแดนแห่งวัฏจักรนั่นเองจะไปแดนไหน ที่มันเป็นไปอยู่ในหัวใจนี้เป็นไปเพื่อแดนวัฏจักรซึ่งหมุนไปตลอดเวลาไม่มีเบื้องต้นเบื้องปลาย ถ้าจะตัดวัฏฏะความหมุนของตนให้สั้นเข้า ๆ ก็ต้องได้ต่อสู้

ไม่มีงานไม่มีการอะไรมีแต่จิตตภาวนา ทุกข์ยากลำบากขนาดไหนก็สู้ซิเราเป็นนักสู้ สู้วิธีนี้แล้วสู้วิธีนั้น พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงวิธีการต่อสู้อยู่โดยสม่ำเสมอ จึงเรียกว่าเป็นผู้ฉลาดในเชิงรบในเชิงต่อสู้ ไม่อย่างนั้นจม นี่เคยพูดเสมอเรื่องสติปัญญาที่จะแก้กิเลสนี้ เป็นสติปัญญาที่ผลิตขึ้นโดยธรรมโดยตรงทีเดียว สิ่งที่เราคิดทางโลก ๆ ที่จะนำมาใช้นั้นได้นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ไม่พ้นที่กิเลสจะคว้าเอาไปเป็นเครื่องมือของมันจนได้แหละ จึงต้องสติปัญญาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติของตนนี้เท่านั้น

สรุปลงแล้วคือสติปัญญาในวงจิตตภาวนานี้เท่านั้น เป็นที่จะล้างป่าช้าภายในจิตใจออกให้หมดโดยสิ้นเชิงไม่มีอะไรเหลือ คือปัญญาประเภทนี้เท่านั้น ไม่มีปัญญาใดในสามแดนโลกธาตุนี้ที่จะสามารถถอดถอนกิเลสออกไปได้โดยลำดับลำดา มีปัญญาที่กล่าวมา ๓ ประเภทนั้นแหละ ดังที่เคยพูดแล้ว สุตมยปัญญา การได้ยินได้ฟังจากครูจากอาจารย์ เพื่อสติปัญญาเพื่ออุบายวิธีที่จะนำไปใช้ในการแก้กิเลสของตน จินตามยปัญญา คิดอ่านไตร่ตรองด้วยอุบายแยบคายเพื่อจะแก้กิเลส เพื่อแก้กิเลส ภาวนามยปัญญา นี้เป็นที่รวมแห่งปัญญาทั้งหลาย นี่ละปัญญาแท้เครื่องมือแท้ที่จะแก้วัฏจักรออกภายในจิต มีปัญญานี้ประเภทเดียวเท่านั้น รวมลงไปอยู่ประเภทนี้อย่างเดียว จำให้ดีผู้ปฏิบัติ

เมื่อได้ก้าวถึงปัญญาขั้นนี้แล้วอยู่ไหนก็เป็นปัญญาหมด ไม่ต้องอาศัยหยิบยืมมาจากที่ไหน ไม่ต้องไปศึกษาจากใคร หากผลิตหากเป็นขึ้นมาภายในจิต ทั้งได้สัมผัสสัมพันธ์ ทั้งไม่สัมผัสสัมพันธ์ มันผลิตตัวเองอยู่ตลอดเวลาปัญญาประเภทนี้ และเหมาะ

สมกันกับกิเลสที่ผลิตตัวเอง ทำหน้าที่ของมันอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน นั่นละเครื่องมือแก้ก็เหมาะสม เครื่องมือแก้ก็พอ ๆ กันหรือเหนือกันไปโดยลำดับลำดา

กิเลสที่ทำงานอยู่โดยอัตโนมัติในหัวใจของสัตว์ สติปัญญาในขั้นภาวนามยปัญญานี้ก็ทำงานของตนโดยอัตโนมัติ ไม่ต้องไปหาหยิบยืมจากที่ไหน หากเกิดขึ้นมาได้ ๆ พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสันหลายคม เป็นไปเองในธรรมชาติของจิตอันนี้ที่บนเวทีกับกิเลส นี่ละท่านเรียกว่าภาวนามยปัญญาแท้ พระพุทธเจ้า พระสาวกทั้งหลายถอดถอนรากเหง้าเค้ามูลคืออวิชชาออกจากใจ เพราะปัญญาประเภทนี้ไม่ใช่ปัญญาประเภทไหน

สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา เป็นเพียงพื้น ๆ หรือเป็นพื้นฐานที่จะก้าวเข้าไปสู่ปัญญาประเภทนี้ พอถึงขั้นนี้แล้วเป็นขึ้นมาเอง กิ่งก้านสาขาแตกแขนงออกไปจากปัญญาประเภทนี้ ผู้ไม่ปฏิบัติผู้ไม่รู้ไม่เห็นพูดไม่ได้ปัญญาประเภทนี้ ผู้ปฏิบัติผู้เป็นไปพูดได้เต็มปากโดยไม่กระดากอายกับใคร เพราะเป็นขึ้นในหลักธรรมชาติของจิตแท้ ๆ ของธรรมแท้ ๆ ภายในจิต นี่ละคือปัญญารื้อถอนแท้ ปัญญาอันนี้เอง

กิเลสจะมีมากขนาดไหนไม่มีเวลาผลิตตัวขึ้นมาได้แหละ ถ้าลงสติปัญญาขั้นนี้ได้เกิดขึ้นแล้วมีแต่หลบแต่ซ่อนทีเดียว เพราะมันก็ฉลาดมันจะไปทิ้งลวดลายยังไงกิเลสมันฉลาดครองโลกมานานแสนนาน ครองหัวใจมานานแสนนาน เมื่อถูกตีต้อนจากสติปัญญาทางนี้ก็ต้องหลบต้องหลีก หลบฉาก แต่ก็ไม่พ้นที่จะพินาศพังทลายออกไปจากใจด้วยปัญญาประเภทนี้ เอาจนกระทั่งไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่ภายในใจแล้วทีนี้โล่งไปหมด

มีอะไรเป็นภัยต่อเรา ที่เคยเป็นมา ๆ ก็ทราบ ไอ้เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เจ็บไข้ได้ป่วย กิเลสก็เข้าแทรกให้เกิดความเดือดร้อนเสียใจกลัวเป็นกลัวตาย แน่ะ กิเลสมันแทรก ๆ อยู่อย่างนั้น ทีนี้เมื่อความแทรกอันนี้ได้สิ้นซากลงไปแล้วอะไรจะมาแทรก เจ็บก็รู้ว่าเจ็บ ปวดก็รู้ว่าปวด ธาตุขันธ์วิกลวิการก็รู้ รู้โดยหลักธรรมชาติไม่เสกไม่สรรไม่ปั้นไม่ยอ ไม่คาดโน้นคาดนี้ ไม่กลัวเป็นกลัวตาย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นความจริง

ชราปิ ทุกฺขา มรณมฺปิ ทุกฺขํ การเจ็บไข้ได้ป่วยเหล่านี้ก็เป็นสัจธรรม เพราะเป็นกองทุกข์นี่ แล้วจะไปฝืนกันได้ยังไง ปัญญาก็เป็นสัจธรรม มรรคสัจจะ นั่น ทุกข์เกิดขึ้นในธาตุในขันธ์ก็เป็นสัจธรรมคือทุกขสัจ แล้วจะมีอะไรมาเสียดมาแทงจิตใจ ขันธ์เป็นยังไงก็รู้มันเป็นอย่างนั้น ครองตัวอยู่ได้ก็ครอง เมื่อครองไม่ได้ก็ปล่อยตามสภาพของมัน เพราะพร้อมที่จะไปอยู่แล้ว เมื่อถึงกาลแล้วห้ามไว้ทำไม เยียวยากันไปตามเรื่องตามราว เยียวยาไม่ได้ก็ปล่อย ไม่ได้เข้ายึดมั่นถือมั่น ไม่ได้แบกได้หามอุปาทาน แล้วอะไรจะมาเสียดแทงจิตใจ

ถ้าพูดถึงเรื่องรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ที่เคยเข้ามาสัมผัสสัมพันธ์ภายในใจก็ไม่มีเชื้อภายในรับกัน ไม่มีผู้ต้อนรับอยู่ภายใน เมื่อสัมผัสแล้วก็ผ่านไป ๆ ตามหลักธรรมชาติของมัน ผู้รู้ก็รู้อยู่ตามหลักธรรมชาติของตน ต่างอันต่างไม่เป็นภัยต่อกัน แล้วอะไรในโลกนี้จะมาเป็นภัย นอกจากกิเลสเพียงอย่างเดียวเท่านั้นเป็นภัยต่อสัตว์โลก เป็นภัยต่อจิตใจ ถ้าลงกิเลสได้สิ้นซากลงไปแล้วไม่มีอะไรเป็นภัย ขันธ์ก็เป็นขันธ์เป็นภัยอะไร รู้ตามเป็นจริงโดยหลักธรรมชาติอยู่แล้วไม่ต้องบังคับบัญชา เป็นหลักธรรมชาติความจริงอยู่ด้วยความจริงไม่มีอะไรกระทบกระเทือนกัน เจ็บก็เจ็บ ปวดก็ปวด รู้ว่าเจ็บรู้ว่าปวด จะแตกก็รู้ว่าแตก ความรู้นี้ไม่ได้ละตัวเอง

แต่ความรู้ในวงขันธ์นี้พึงทราบว่าขันธ์นะ แต่ความรู้ในหลักธรรมชาติที่ว่าบริสุทธิ์ ๆ นั้นไม่ได้เป็นความรู้ประเภทที่กล่าวมาเหล่านี้ เพราะฉะนั้นคำว่าพระอรหันต์ยังนอนอยู่แล้วไม่ใช่พระอรหันต์นั้น ก็คนไม่เคยภาวนาจะไปรู้เรื่องของพระอรหันต์ได้ยังไง อาการนั้นทั้งหมดเป็นความรู้ที่ปรากฏอยู่ในวงขันธ์นี้ เป็นสมมุติ เป็นขันธ์ทั้งนั้นไม่ใช่ **ชาครธรรม** นั้นที่จะเอานำมาอ้าง **ชาคร** นั้นไม่ได้อยู่ในวงขันธ์ การหลับการนอนเป็นเรื่องของขันธ์พักผ่อนหย่อนตัวเป็นธรรมดา รู้ก็รู้อยู่ในวงขันธ์ ไม่ใช่วิสุทธิธรรมหรือไม่ใช่วิสุทธิจิต ความรู้เหล่านี้มันเกิดมันดับได้มันเป็นสมมุติ เป็น **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** ตามหลักธรรมชาติของมัน

ท่านที่เป็นวิสุทธิจิตหรือเป็น **ชาครธรรม** ทำไมจะไม่รู้อาการเหล่านี้ที่แสดงตัวอยู่นี้ หลับและตื่นทำไมจะไม่รู้ เรื่องของขันธ์สงบตัว เรื่องของขันธ์ตื่นตัวขึ้นมาทำไมจะไม่รู้ ถ้าได้เป็น ชาครธรรม ในจิตจริง ๆ นอกจาก ชาคร ไม่มีเลยในจิต มีแต่ลมแต่แล้ง..ลมปาก เรียนจดจำมาเท่านั้นก็ไปเหมาเอาทั้งขันธ์ เหมาเอาหมดว่าเป็น ชาครธรรม แล้วก็นอนไม่ได้ พระอรหันต์เป็นบ้าขนาดนั้นเชียวเหรอ เรียนความรู้วิชามาจนถึงขั้น ชาครธรรม แล้วยังมาหลง ชาครธรรม อยู่

เรื่องการหลับการนอนเป็นเรื่องของธาตุของขันธ์ พระอรหันต์ท่านไม่สงสัยชาคร ท่านก็ไม่สงสัย เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เรื่องพักผ่อนหลับนอน เจ็บนั้นปวดนี้ท่านก็ไม่สงสัย เพราะท่านทรงไว้ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเป็นความจริงล้วน ๆ ชาครธรรม ก็เป็นธรรมชาติที่ความจริงสุดยอดนอกสมมุติแล้ว ในวงขันธ์ก็เป็นสมมุติอันหนึ่งของขันธ์ แน่ะท่านรู้รอบไปหมดแล้วท่านจะไปสงสัยอะไรกับการหลับการตื่น นอนหรือไม่นอน ท่านรู้ของท่านเอง เราละอวดรู้อวดฉลาดไปอย่างนั้นซิ

นั่นละคนโง่อวดฉลาดมันน่าหมั่นไส้ขนาดไหน ปราชญ์ที่เห็นความจริงจริง ๆ ท่านไม่ได้เป็นอย่างนั้นนี่ มันไม่ได้หมั่นไส้ พระพุทธเจ้ามีบทบาทใดที่โลกทั้งหลายได้หมั่นไส้มีไหม สอนโลกมานานเท่าไร กว้างขนาดไหน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นี้เพียง

พอประมาณเท่านั้นไม่ได้มากนะ ที่จดจารึกไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พอให้เหมาะสมกับกำลังของสัตว์โลกที่จะจดจำประพฤติปฏิบัติตาม ไม่ได้มากมายอะไรเลย แล้วมีบทใดบาทใดที่น่าหมั่นไส้มีไหม เพราะเป็นความจริงล้วน ๆ หมดเอาอะไรมาหมั่นไส้ ความหมั่นไส้ก็คือเรื่องของกิเลสซึ่งเคยเป็นข้าศึกต่อธรรมอยู่แล้ว ถือเอามาเป็นอารมณ์อะไร นั่น คำว่าหมั่นไส้ก็คือว่าผิดจริง ๆ มันน่าหมั่นไส้ต้องหมั่นไส้ นั่นคือตำหนิตามความจริงไม่ได้ตำหนิแบบกิเลส

นั่นซิความจริงกับความจำมันมาเป็นข้าศึกกันได้ ถ้าลงได้รู้ความจริงให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วจะเอาอะไรมาเป็นข้าศึก ความจำเป็นได้เพราะความจำมีกิเลสเป็นเจ้าของอยู่นั้น ยกตัวอย่างเช่น ศึกษาเล่าเรียนมามากน้อยในด้านธรรมะนั้นแหละ เรียนไปให้จบพระไตรปิฎกมันจะเกิดความสำคัญขึ้นมาว่าตนมีความรู้ความฉลาดมาก เป็นความถือเป็นความยึดขึ้นมาในนั้น ออกจากนั้นก็ผยองพองตนไป แสดงออกมาทางมารยาทตามกิริยาท่าทางได้คนเรา เหมือนจะเป็นจอมปราชญ์ไป นั่นแหละเรื่องของกิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าความจริงแล้วเอาอะไรมาพอง ไม่มีอะไรที่จะพอง มันเหมาะเจาะเสียทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องที่ปีนเกลียวนั้นเป็นเรื่องของกิเลสเสียทั้งมวลนั่นแหละ

นี่ครูบาอาจารย์ก็ร่อยหรอลงไป ๆ เห็นไหมล่ะ ใครจะสอนเราให้ถึงเหตุถึงผลถึงอรรถถึงธรรม ถึงความจริงเต็มสัดเต็มส่วน ได้ฟังอย่างเต็มหัวใจ ถ้ารู้ไม่ได้เต็มหัวใจแล้วสอนจะเต็มหัวใจไม่ได้นะ รู้ไม่จุใจเทศน์ก็ไม่จุใจ ผู้ฟังก็ไม่จุใจ นี่สำคัญ ครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่ท่านเทศน์ให้ถึงเหตุถึงผล ก็คือท่านรู้เหตุรู้ผลเต็มเหตุเต็มผลบรรจุไว้หมดแล้วภายในสิ่งที่ท่านนำมาแสดงแก่พวกเรา จะเป็นที่น่าสงสัยที่ตรงไหน นอกจากเรายังปฏิบัติไม่ได้ไม่ถึงไม่เข้าใจเท่านั้นก็ลูบ ๆ คลำ ๆ ไปตามประสีประสา สำหรับท่านผู้รู้จริงเห็นจริงท่านเอาอะไรมาลูบมาคลำ ท่านถอดออกมาจากความจริงที่รู้เด่นอยู่ภายในจิตของท่าน สัจธรรมก็ปรากฏเด่นชัดอยู่นั้น นำอันนั้นมาแสดงแก่โลก ท่านไม่ยึดสัจธรรม แต่ท่านเอาสัจธรรมซึ่งเป็นทางดำเนินทั้งฝ่ายผูกฝ่ายมัดมาสอนโลกได้อย่างเต็มหัวใจเต็มปาก ท่านไม่สงสัย

อย่าเอาอดีตอนาคตเข้ามายุ่งในวงความเพียรนะ นี่ละคือหมายความว่ากิเลสเข้ายุ่งพูดง่าย ๆ มีความลำบากลำบนต่อการประกอบความพากเพียร วันนั้นก็ประกอบมาอย่างนั้น วันนี้ประกอบมาอย่างนี้ เป็นความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าความทุกข์ความทรมาน นี่เราจะสู้ไปได้ถึงไหนนะ นั่นเอาละนะกิเลสมันพันเข้ามาแล้วมันจะเอาให้ก้าวไม่ออก กิเลสมันพันหัวใจมากี่กัปกี่กัลป์ไม่เห็นคิดอิดหนาระอาใจกับมันบ้าง ถ้าจะแก้มันก็ต้องแก้อย่างนี้ซิ

นักปฏิบัติต้องสวนกันซิ สวนหมัดกัน จึงเรียกว่านักปฏิบัติเพื่อความฉลาดเหนือกิเลส มันจะทุกข์ขนาดไหนก็ไม่เลยตาย เราตายจมอยู่ในกองทุกข์นี้มากี่ภพกี่ชาติ เกิดชาติไหนภพใดภพไม่ตายมีเหรอ ก่อนจะตายทุกข์ถึงขนาดไหน เราก็เอาขันธ์อันนี้ประมวลขันธ์ทั้งหลายในอดีตเข้ามารวม แล้วเอาอนาคตเข้ามาดูในวงปัจจุบันนี้มันก็รู้ทันหมด เคยตายมาเท่าไรเคยทุกข์มาเท่าไร ทำไมไม่เห็นอิดหนาระอาใจ การประกอบความเพียรเพื่อต่อสู้กิเลสทำไมอิดหนาระอาใจ ถ้าไม่แพ้กิเลสอย่างหลุดลุ่ยจนตรอกหาทางออกไม่ได้เลย จะเรียกว่าอะไรนักปฏิบัติ

แหม เวลามันปิดนี้มันปิดจริง ๆ นะ ปิดจนหาทางออกไม่ได้ มันลากเราไปต่อหน้าต่อตานี่มันไม่ลืมนะ นี่ละเหตุที่จะได้อดอาหารผ่อนอาหาร เพราะอันนี้ละมันลากมันถูต่อหน้าต่อตา กำลังมันมากกว่าเรา ต่อสู้ไป ๆ เหมือนผู้ใหญ่จูงแขนเด็กวิ่งนั่นเอง เด็กต่อสู้ขัดขืนสักเท่าไรก็สู้กำลังผู้ใหญ่ไม่ได้ มันก็เอาไปต่อหน้าต่อตา เด็กไม่พอใจร้องห่มร้องไห้ ก็ต้องถูกลากถูกถูไปจนได้ นั่น

อันนี้เหมือนกัน กิเลสเราไม่พอใจขนาดไหนมันก็ลากไปจนได้เวลามันกำลังมาก จึงต้องหาวิธี เฉพาะอย่างยิ่งราคะตัณหาเป็นสำคัญ อันนี้พอลดหย่อนพอฟัดพอเหวี่ยงกันได้บ้าง พอพยุงตัวไปได้ก็คือการผ่อนอาหาร เมื่อผ่อนแล้วความเพียรก็ก้าว อย่างน้อยก็สงบ อันนี้ไม่คึกไม่คะนองเพราะเครื่องมือเครื่องส่งเสริมราคะตัณหามันไม่อำนวย กำลังถูกตัดลงไปไม่ใช่เล่น นี่ได้พิจารณาได้ทำหมดแล้วจึงต้องได้เอาอันนี้ช่วย นอกจากช่วยในขั้นนี้แล้วยังช่วยเพื่อความคล่องตัวของสมาธิ ความละเอียดของสมาธิ ความคล่องตัวของปัญญาไปอีกไม่มีสิ้นสุดนะ ถ้าถูกกับจริตแล้ว

ส่วนมากถูก เพราะสิ่งเหล่านี้ตัดทอนกำลังของกิเลสเครื่องมือของกิเลสได้เป็นอย่างดี ถ้าขั้นสมาธิมันก็ละเอียด ในเวลาที่เราอดอาหารกับเวลาที่ปกติผิดกันอยู่มาก จิตละเอียดนั่งอยู่ก็ละเอียด ถ้าจิตเป็นสมาธิ นั่งอยู่ก็ละเอียดลออ ยิ่งมันสงบตัวลงไปแล้วก็ยิ่งละเอียด พูดถึงขั้นปัญญา การพิจารณาทางด้านปัญญาก็คล่องตัว จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องได้อดได้ผ่อนอยู่เรื่อย ๆ เพราะผลมันมีอยู่อย่างนั้น มีขั้นพื้น ๆ แล้วยังมีขั้นต่อไปอีกโดยลำดับ ขั้นพื้น ๆ ก็คือขั้นต่อสู้กับกิเลสตัวมันผาดโผน ด้วยการผ่อนการอดอาหาร เพื่อตัดกำลังเครื่องมือของมันลงไปไม่ให้มีกำลังมาก ถึงขนาดที่ว่าถูไถเราไปลากเข็นเราไปต่อหน้าต่อตา ยังพอฟัดพอเหวี่ยงกันไป ออกจากนั้นก็ทำให้จิตที่เป็นสมาธิสงบได้ดีละเอียดลงไป ทำให้ปัญญาคล่องตัว

ผมก็เหนื่อยนะมาพูดธรรมะธัมโมแต่ละครั้งละคราวนี้ ถ้าพูดแบบโลก ๆ ก็เหมือนกับว่าได้ตั้งท่าตั้งทางเอาจริง ๆ ไม่เหมือนแต่ก่อนนะ พูดอะไรคอยแต่จะเหนื่อย

คอยแต่จะแสดงอาการที่กีดที่ขวางธาตุขันธ์และการแสดงธรรมทั้งนั้นแหละ ก็ฝืนเอา ฉะนั้นขอให้หมู่เพื่อนได้ตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

มาศึกษาอบรมก็ให้มาจริงมาจัง อย่ามาทำเล่น ๆ เหลาะ ๆ แหละ ๆ ให้ขวางหู ขวางตา กิริยาอาการที่แสดงออกอย่าให้เห็นความคะนอง อย่าแสดงความคะนองให้เห็นในทางกิริยามารยาท ดูไม่ได้นะ นักปฏิบัติแสดงหาอะไร ความคะนองเป็นเรื่องของกิเลสก็รู้แล้ว สนิทกันก็อย่ามาสนิทแบบกิเลสเหยียบหัว ให้สนิทกันโดยธรรม แย็บไปมันเห็นแล้ว แย็บไปได้ยินแล้ว อย่างนี้มันจะไม่ทิ่มสมองอยู่ตลอดเวลายังไงถ้าว่าสมอง ถ้าว่าทิ่มหัวใจก็ทิ่มจนมันจะเละละนะเดี๋ยวนี้ ไอ้สิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับหมู่กับเพื่อน มันเข้ามาทิ่มภายในหัวใจนี่ ยังไม่ทราบอยู่เหรอว่านี่หัวใจมันจะพังแล้วนะ มองไปทางตาก็ทิ่มเข้ามา ฟังทางหูก็ทิ่มเข้ามา เจ้าของไม่เข้าใจเจ้าของ เจ้าของไม่สนใจจะรู้เรื่องของเจ้าของ จะให้คนอื่นไปรู้ให้นี่ซิ

ไม่ได้ตั้งใจจะยกโทษยกกรณ์หมู่เพื่อน แต่ก็เป็นอย่างนั้นจะว่าไง มันเห็นอยู่นี่ ตำตาอยู่นี่ตำหูอยู่นี่ สะเทือนเข้าถึงใจอยู่ตลอดเวลาจะว่าไง นี่หรือพวกที่ฆ่ากิเลสฆ่ากันอย่างนี้เหรอ ฆ่ากันด้วยความคึกความคะนอง ฆ่าด้วยความกีดขวางธรรมอย่างนี้เหรอ มันเป็นทางแล้วเหรอนี่ สติปัญญาอยู่ตรงไหนถ้าไม่อยู่ตรงหัวใจ สิ่งเหล่านี้แสดงมาจากไหนถ้าไม่แสดงมาจากใจ ถ้าเป็นผู้มีสติปัญญาอยู่แล้วทำไมจะไม่รู้เรื่องการแสดงออกของสิ่งเหล่านี้ ทำไมผู้อื่นอยู่ไกล ๆ ได้เห็นได้สัมผัสสัมพันธ์ได้รู้ เจ้าของไม่รู้ เป็นยังไงนักปฏิบัติ

เสียดายอะไรโลกอันนี้ ถ้าพูดถึงป่าช้าก็มีป่าช้าทุกรูปทุกนามทั้งสัตว์ทั้งคน ในน้ำบนบกบนอากาศเต็มไปหมดมันวิเศษอะไร ความเกิดความตาย **อนิจฺจำ ทุกฺขำ อนตฺตา** วิเศษอะไร สิ่งที่หลุดพ้นจากนี้ไปเท่านั้นเป็นของวิเศษ ผู้ที่มาประกาศธรรมสอนโลกคือใครถ้าไม่ใช่ผู้วิเศษ สิ่งที่เราจมอยู่นี้มันวิเศษอะไรพอที่จะติดจะพันกันนักหนา ไม่อิ่มไม่พอไม่จืดไม่จาง นี่ซิมันทำให้หนักใจ

อยากได้ยินได้ฟังหมู่เพื่อนมาพูดเรื่องภาวนาเป็นยังไง ๆ ให้ฟัง ก็ทำงานเพื่อธรรมเหล่านี้อยู่แล้วทำไมไม่ปรากฏ ธรรมเหล่านี้ที่จะสัมผัสสัมพันธ์ที่จะรับทราบที่จะยืนยันกัน ก็ยืนยันกันที่ใจของผู้ปฏิบัตินี้เท่านั้น ไม่ได้ไปยืนยันที่บนฟ้าอากาศที่ไหน พอที่จะอากาศมืดไม่มีธรรมมายืนยัน อากาศร้อนไม่มีธรรมมายืนยัน อากาศหนาวไม่มีธรรมมายืนยัน ธรรมอยู่บนฟ้าอยู่อากาศ อยู่กับมืดกับแจ้งอย่างนั้นเหรอ ธรรมอยู่ที่ใจไม่ได้อยู่กับสิ่งเหล่านั้น พอที่จะคว้าผิดคว้าถูกนำมาแสดงได้ยาก มายืนยันได้ยากอะไรนี่ อยู่ที่ใจ กิเลสอยู่ตรงไหนธรรมอยู่ตรงนั้น ความมืดอยู่ตรงไหนความสว่างก็อยู่ตรงนั้น ผลิตขึ้นมา นี่ไม่ได้ยินนี่จะทำไง

สิ่งที่เราผ่านมา ๆ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ก็คือสิ่งที่เคยผ่านอยู่แล้ววิเศษวิโสอะไร ธรรมยังไม่เคยผ่านยังไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น แล้วจอมปราชญ์เสียด้วยเป็นผู้ประทานเอาไว้ คือพระพุทธเจ้า เอาซิ ฝืนเข้าไปซิฝืนเพื่อศาสดา ธรรมของศาสดา เป็นไปตามกิเลสก็สุดจะเป็นแล้วแหละไม่มีใครยิ่งหย่อนกว่าใคร มันพอ ๆ กันหมดแข่งกันไม่ได้ เรื่องของกิเลสความโลภความโกรธความหลงราคะตัณหา ความเกิดแก่เจ็บตาย นั่นเป็นสาเหตุมาจากกิเลส มันเป็นมาด้วยกันไม่เห็นมีใครวิเศษวิโสอะไร

ดูภายในตัวนี่ซิ ให้ได้เห็นซิว่าจิตเวลานี้แบกอะไรอยู่ถึงได้ทุกข์ยากลำบากลำบนสัญญาอารมณ์เต็มหัวใจ คิดคาดโน้นคาดนี้ มีแต่กิเลสสร้างเหตุการณ์ขึ้นภายในจิตใจทั้งหนักทั้งเบา อดีตที่ล่วงไปกี่ปีกี่เดือนแล้วระลึกได้มันก็คว้าเข้ามาเผาเจ้าของ อนาคตลม ๆ แล้ง ๆ มันก็คว้าเข้ามาเผาเจ้าของ ปั้นเป็นความจริงขึ้นมาเผาเจ้าของ แน่ะปัจจุบันก็ไม่รู้ ทั้ง ๆ ที่มันสร้างอยู่นั้นน่ะ สร้างเหตุการณ์คือฟืนไฟเผาเจ้าของก็ไม่รู้แล้วจะทำยังไง

สิ่งเหล่านี้เป็นของวิเศษแล้วเหรอ จะสร้างธรรมเพื่อชะล้างสิ่งเหล่านี้ เพื่อปราบปรามสิ่งเหล่านี้ให้สิ้นซากไปจากใจเท่านั้นเวลานี้ เรามาบวชในศาสนาให้มันได้เห็นซิว่าจิตที่พ้นจากภาวะเหล่านี้แล้วเป็นอย่างไร ที่กิเลสมันผูกมันมัดอยู่ผลเป็นยังไง เอากิเลสให้แหลกไปจากใจแล้วผลจะเป็นยังไง ให้ได้รู้ได้เห็นขึ้นที่ใจของเรานี้ซิ

ธรรมพระพุทธเจ้าแสดงสด ๆ ร้อน ๆ พร้อมที่จะปรากฏขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา จึงเรียกว่า **อกาลิโก** แห่งธรรม ไม่มีกาลไม่มีสถานที่เวล่ำเวลา ขอให้ดำเนินเข้าไปเถอะ ธรรมพร้อมเสมอที่จะเกิด แต่ว่าเกิดไม่ได้เพราะกิเลสมันปิดมันบังช่องทางแห่งธรรมที่จะให้เกิด มันเกิดไม่ได้เพราะเหตุนี้ต่างหาก ไม่ใช่ธรรมเกิดไม่ได้เพราะอากาศมืดอากาศร้อนอากาศหนาว สถานที่มาปิดมาบังมาหุ้มห่ออะไร มันเกิดไม่ได้เพราะกิเลสปิดต่างหาก แก้ลงไปที่ตรงนี้ซิ

อย่าเอามาเป็นอารมณ์ ความยากความลำบากในการประกอบความพากเพียรเอาวงปัจจุบันเป็นทางต่อสู้กัน เป็นวิธีการต่อสู้ หนักขนาดไหนก็ให้รู้ ทุกข์เกิดแล้วมันก็ดับได้เหมือนกัน ผู้รู้ว่าทุกข์เกิดทุกข์ดับนั้นมันไม่ดับ กลัวตายอะไร ผู้นี้ไม่ได้ตาย เรื่องตายเป็นเรื่องธาตุเรื่องขันธ์สลายตัวเท่านั้น เอาสมมุติทับลงไปอีกว่ามันตาย ความจริงแล้วอะไรตาย ดินเป็นดินมาตั้งแต่กัปไหนกัลป์ใดมันตายที่ไหน น้ำลมไฟเป็นของมันมาตั้งแต่กัปไหนกัลป์ใดมันแตกมันตายที่ไหน ซ้อนเข้าไป ๆ ซิสติปัญญา ให้ได้เห็นความจริงจนเกิดความกล้าหาญขึ้นมา

ถ้าได้พิจารณาลงถึงไม่มีอะไรตายประจักษ์กับใจแล้วมันไม่กลัวตาย ที่กลัวตายก็คือไม่เห็นความจริง ความปลอมมันก็หลอกว่ากลัวตาย ลงถึงขั้นความจริงแล้วจะเอา

อะไรมากลัว นอกจากกล้าหาญเต็มที่นั่นแหละต่อความเพียร เมื่อผ่านนี้ไปแล้วความกลัวก็ไม่มี ความกล้าก็ไม่กล้า กล้าหาอะไรกลัวหาอะไร แน่ะ เมื่อพอตัวแล้ว ๆ กล้าก็ไม่กล้ากลัวก็ไม่กลัว อยู่ตามความจริงของตน

สติเป็นของสำคัญ เวลามันตั้งไม่ได้ อยู่ในวงในก็ให้มันอยู่ในวงกาย ไม่ให้หนีจากนี้ เป็นสัมปชัญญะอยู่ในนี้ ระลึกเป็นที่เป็นฐานเป็นจุดเป็นต่อมนี้เรียกว่าสติ ความระลึกรู้อยู่ทั้งตัว ความรู้ตัว ซ่านไปหมดในตัวนี้เรียกว่าสัมปชัญญะ รู้พร้อมรู้รอบ อันนี้แหละที่จะไปรวมตัวให้เป็นกำลังขึ้นมากลายเป็นมหาสติขึ้นมาได้ เพราะอันนี้รวมตัว ถ้าเป็นมหาสติแล้วตั้งไม่ตั้งก็รู้ มหาสติมหาปัญญา คือปัญญาที่ทำงานภายในตัวเอง โดยไม่ต้องถูกบังคับขู่เข็ญใด ๆ นั้นเป็นปัญญาที่ควรแก่การรื้อภพรื้อชาติได้อย่างมั่นเหมาะไม่มีอะไรสงสัย

การประกอบความเพียรที่จะตั้งรากตั้งฐานในเบื้องต้นคือความสงบใจนี้ มันยากด้วยกันนั่นแหละ ต้องได้ใช้อุบายวิธีการหลายอย่างหลายด้านหลายทาง ดังที่กล่าวเบื้องต้นนั่นแหละ เช่น อดข้าวอดน้ำแทบล้มแทบตาย เพราะร่างกายมีกำลังคอยแต่จะดีดเพื่อหาฟืนหาไฟมาเผาเจ้าของอยู่ตลอดเวลา แล้วดีดดิ้นต่อหน้าต่อตาด้วย นี่ก็เป็นความทุกข์

พอถึงขั้นปัญญาแล้วมันไม่ได้ว่านะว่าทุกข์ไม่ทุกข์ มันตะลุมบอนมันไม่ได้สนใจความขี้เกียจขี้คร้านหายหน้าไปหมด ความท้อแท้อ่อนแอไม่มี มีแต่หมุนติ้ว ๆ อยู่อิริยาบถใดก็เป็นอยู่อย่างนั้น แม้ที่สุดฉันจังหันอยู่ก็ไม่ได้ละการทำงาน ไม่ได้สนใจกับรสชาติแห่งอาหารใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ทำหน้าที่ระหว่างกิเลสกับธรรมที่ต่อสู้กันอยู่ภายในใจ โดยหลักธรรมชาติหรือโดยอัตโนมัติ นั่นละที่ว่าปัญญาสร้างตัวเองขึ้นมาโดยไม่ต้องไปคิดไปศึกษาจากใคร อันนี้หนุนขึ้นมา ๆ

ปัญญาประเภทนี้ สติประเภทนี้แลเป็นประเภทที่ทันสมัยที่สุด กิเลสนี้นับวันที่จะขาดสะบั้นลงไป ๆ ถ้าจะเทียบเป็นวัตถุก็หางขาดขาขาดไปเรื่อย ถูกสติปัญญาฟาดฟันเข้าไปขาดเข้าไป เดี๋ยวก็หัวขาด พังทลายแตกกระจายไปหมดไม่มีอะไรเหลือภายในใจนี่ละถ้าลงสติปัญญาขั้นนี้ได้เกิดขึ้นแล้วแน่ต่อความหลุดพ้นไม่ต้องสงสัย เพราะสติปัญญาขั้นนี้ไม่มีคำว่าถอย มีแต่พุ่ง ๆ ต้องรั้งเอาไว้ คือจะเลยเถิด เช่น การพินิจพิจารณาทางด้านปัญญาเพลินไปกับกิเลส สู้กับกิเลสจนลืมพักความสงบเพื่อเอากำลังในสมาธิ ท่านจึงสอนไว้ละเอียดลออมากนะในธรรม การพิจารณาเมื่อถึงกาลพิจารณาแล้วให้พิจารณา เหมือนกับออกแนวรบ ถึงเวลาพักผ่อนก็ให้พักผ่อนในสมาธิ เหมือนกับพักผ่อนแนวรบแล้วออกรบอีกต่อไปท่านว่า นี่เหมือนกันนั่นแหละ เป็นความถูกต้องแม่นยำหาที่ค้านไม่ได้

พูดไป ๆ ผมก็เหนื่อย เอาละ เอาแค่นี้ละ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

เจ้ามหาอำนาจภายในใจ

เราปลงตกแล้วเรื่องทั้งหลาย เรื่องของพระอยู่ในความรับผิดชอบของเรา นี่เรายังไม่ปลง ก็เพราะความเมตตานั่นเองที่ไม่ปลง จึงต้องได้จี้กันอยู่เรื่อยว่ากันอยู่เรื่อย ไม่ว่าไม่ได้ ไม่รู้ไม่เห็นน่ะ ไม่ได้คิดนี่ ใครจะมาพูดคำนี้ให้คิดมีเหรอ นี่อันหนึ่งละ อย่าว่าเจ้าของจะคิดธรรมดาเลย แม้แต่ผู้ที่มาพูดให้คิดก็จะไม่มีหรือไม่มีนั่นจะว่าไง จะว่าผมเป็นบ้าเป็นบอก็แล้วแต่หมู่เพื่อนจะพิจารณา คำพูดเช่นนี้ผมก็ไม่เคยได้พูดเพราะไม่เคยปรากฏในใจ

แต่ทุกวันนี้มันเป็นอย่างนั้นนี่จะว่าไง เพราะธรรมชาติที่เป็นอยู่รู้อยู่เห็นอยู่นี้ไม่ได้เป็นเหมือนอย่างนั้นทั้งหลาย จะว่าโลกก็คนละโลก แต่มันไม่ใช่โลกเสียแล้ว มันไม่มีอะไรเข้าไปเกาะไปเกี่ยวเลย สิ่งใดที่แสดงออกมามันจะไม่เห็นไม่รู้ยังไง จึงได้อัศจรรย์พระพุทธเจ้าน่ะซิ ไม่เห็นองค์ศาสดาก็ตามเถอะ ความจริงประกาศลั่นอยู่เดี๋ยวนี้คือองค์ศาสดา เป็นผู้รู้ผู้เห็นผู้แสดงบอกไว้ทั้งนั้น ทรงเป็นไปหมดแล้ว

เรื่องโลกนอก ๆ เราไม่ต้องพูดละ มันไม่มองเห็นตัวเลย เห็นตัวคือหมายความว่าเห็นกิริยาของธรรมแสดงออก มันมีแต่อันเดียวทั้งนั้นเคลื่อนไหวอะไร ๆ นอกจากนั้นเป็นเจ้าตัวการ เป็นผู้ถือบังเหียน เป็นผู้ควบคุม มันละเอียดถึงขนาดที่ว่าไม่ได้รู้สึกตัวเลยว่าอันนี้เป็นภัย อันนี้คือสิ่งเคลือบแฝงใจ อันนี้เป็นนายบีบบังคับ อันนี้เป็นยักษ์ อันนี้เป็นผี ถ้าพูดว่าภัยเท่านั้นก็ครอบหมดแล้วแหละ มันไม่รู้เลย ยังกว้านเอาอันนี้มาเป็นเราเป็นของเราไปเสียหมด นี่ซิมันกล่อมขนาดนั้น ไม่รู้เลย

แล้วจะเอาวิชาที่ไหนมาแก้มาหยั่งให้ทราบ วิชาในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีหวังว่างั้นเลย วิชานี้เป็นวิชาของมัน เรียนเพื่อมันไม่ได้เรียนเพื่ออะไร แม้แต่เรียนธรรม ถ้าไม่มุ่งใจจะปฏิบัติก็เรียนเพื่อมันจำเพื่อมัน สั่งสมทิฐิมานะ สั่งสมความสำคัญมั่นหมาย ว่าตนรู้ตนฉลาดรู้หลักนักปราชญ์ชาติกวีขึ้นมา มันเข้าเป็นเจ้าของ ๆ ไปหมดเลย ไม่พ้นแม้แต่เรียนธรรมะจะว่าอะไร ขนาดนั้นนะ ผมพูดในวงหมู่เพื่อนด้วยความเป็นกันเองไม่มีลี้ลับ มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ในความรู้สึกอันนี้

ถ้าหากว่าพูดถึงกระเทือนมันกระเทือนตลอดเวลา ทางตาทางหูทางอะไร ๆ สัมผัสสัมพันธ์ อันนี้ไม่ได้ตั้งใจที่จะกำหนดกฎเกณฑ์จะสอดจะส่องจะดูมันนะ คือหากเป็นหลักธรรมชาติด้วยกัน อันนั้นก็เป็นหลักธรรมชาติอันหนึ่งที่คล่องตัวของมัน มันแสดงออกแต่ละรายแต่ละบุคคลแต่ละสัตว์ เป็นความคล่องตัว เป็นหลักธรรมชาติ เป็นอัตโนมัติของมัน มันแสดงของมันอยู่อย่างนั้นเจ้าตัวก็ไม่รู้ มันหากเป็นผู้ทำงานเอง

สิ่งที่เป็นเจ้าโลกในหัวใจนี้ มันผลักมันดันมันทำการทำงานของมัน โรงงานของมันนี้ไม่มีเวลาปิดเลย ไม่มีวันเสาร์วันอาทิตย์ วันพระวันโกน ไม่เลือกอิริยาบถ มันทำของมันอยู่ตลอดเป็นอัตโนมัติ นี้คือหลักธรรมชาติ สิ่งที่มีอำนาจครอบหัวใจที่มันเป็นเจ้าโลก พาโลกให้หมุนเวียนเกิดแก่เจ็บตาย ได้รับความทุกข์ความลำบากโดยที่เจ้าตัวไม่รู้เลยนี้ คือธรรมชาติอันนี้ มันทำงานอยู่บนหัวใจของสัตว์โลกโดยสัตว์โลกไม่รู้สึกเลย นี่เป็นธรรมชาติของมัน

ทีนี้ธรรมชาติอันหนึ่งที่สามารถจะรู้มันได้ ก็ไม่ต้องสังเกตไม่ต้องตั้งท่าตั้งทาง หากเป็นธรรมชาติหลักอัตโนมัติอีกเช่นเดียวกัน มันถึงทราบกันได้ทุกแง่ทุกมุมละเอียดลออ มันจะละเอียดขนาดไหนก็พ้นเรื่องธรรมซึ่งเป็นของละเอียดเหนืออันนี้ไปไม่ได้นี่ซิ มันรู้อยู่อย่างนั้น เป็นอยู่อย่างนั้น เห็นอยู่อย่างนั้น ไม่ใช่มาคิดมาปรุงเอามาสอดมาส่องดูถึงจะรู้ถึงจะเห็นนะ ก็เหมือนอย่างหูเรามีนี่ เสียงเปรี้ยงปร้างขึ้น เปรี้ยงปร้างขึ้นมานี้ ไม่ตั้งใจฟังมันก็ได้ยิน ตาส่ายไปที่ไหนไม่ตั้งใจจะดูมันก็ผ่านสายตาไปจนได้ เพราะเป็นหลักธรรมชาติของสิ่งที่ได้เห็นที่ได้ยิน สำหรับเห็นสำหรับได้ยิน สำหรับดมกลิ่น ลิ้มรส นี่พูดง่าย ๆ เป็นหลักธรรมชาติของใครของเรา เมื่อสัมผัสสัมพันธ์กันมันก็ต้องปรากฏ ๆ

ระหว่างโลกกับธรรมก็เหมือนกัน โลกก็หมายถึงกิเลสเสียทั้งมวล ธรรมก็หมายถึงเครื่องที่จะรู้กันเห็นกันแก้กัน ต่างอันต่างเป็นหลักธรรมชาติของตัวเอง ทีนี้มันก็ทันกันโดยไม่ต้องตั้งใจสังเกตสังกาก็ทัน มันหากสัมผัสสัมพันธ์ มันหากทำให้รู้ให้เห็นให้พิจารณาไตร่ตรองไปตามมันโดยหลักธรรมชาติอีกการพิจารณานี่ก็ดี มันหากเป็นของมันเอง นี่จึงว่ามันละเอียดมากนะ

วิชาในสามแดนโลกธาตุนี่ ไม่มีวิชาใดที่จะสามารถสอดรู้ธรรมชาติอันนี้ที่ทำงานอยู่บนหัวใจคน ไม่มีทางเลย จะเรียนมากน้อยขนาดไหนก็เถอะ เรียนก็คืองานของมันให้เรียน การทำงานของมัน ผลรายได้เป็นของมันไม่ใช่เป็นของธรรม มันทำงานของมันอยู่อย่างนั้น นี่ละถ้าเราพูดถึงเรื่องความสลดสังเวชมันจะไม่สลดสังเวชยังไง มันกล่อมถึงขนาดนั้น จนไม่รู้

ยิ่งสมัยทุกวันนี้ยิ่งนับวันรุนแรงขึ้น อำนาจของมันมีมากไม่ทำให้รู้เลย อะไรที่จะคล่องปากคล่องใจ เป็นเครื่องส่งเสริมให้เคลิ้มไปตามมันนั้น สนใจมากนักเวลานี้ เพราะมันทำให้สนใจอีก แน่ะ มันซ้อน ๆ เข้าไปเลยเป็นลำดับลำดา ไม่รู้กี่สลับซับซ้อนเรื่องความละเอียดแหลมคมของมัน มันแทรกอยู่ทุก...ถ้าเป็นขนก็ทุกขุมขน ถ้าเป็นเม็ดหินเม็ดทรายก็แทรกอยู่ทุกเม็ดหินเม็ดทราย พูดถึงใจก็แทรกอยู่ในหัวใจเต็มแล้วแล้วอาการอะไรที่แสดงออกมา ไม่ใช่อันนี้แสดงจะเป็นอะไรแสดงออกมาเล่า ออกมา

ส่วนละเอียดก็ออกมาจากใจ พอออกมาสู่กายสู่วาจาสู่กิริยาท่าทางก็เป็นส่วนหยาบมานี้ก็พอมองเห็นได้ แต่ที่ไม่มองเห็นที่มันทำงานอยู่ภายในตัวของมันนั้นซิ มันละเอียดขนาดไหน นี่ละแล้วใครในโลกอันนี้สามารถรู้ได้และละได้

ฟังซิ โลกถึงสามแดนโลกธาตุหารายหนึ่งไม่มีเลย แล้วก็มีพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น ไม่ทรงได้ศึกษาจากผู้หนึ่งผู้ใด วิชาแขนงที่จะสังหารธรรมชาติเจ้ามหาอำนาจนี้ให้บรรลัยลงไปจากพระทัย มีวิชาสยัมภูเท่านั้น คือทรงรู้เองเห็นเองทรงปฏิบัติเอง จะด้นเดาก็เป็นเรื่องของพระองค์เอง เพราะทางไม่เคยเดินสิ่งไม่เคยรู้ก็ต้องมีลูบ ๆ คลำ ๆ เป็นธรรมดา ดังที่ไปศึกษาในสำนักนั้นสำนักนี้ สำนักไหนก็เป็นสำนักอยู่ใต้อำนาจของมหาอำนาจนี้เสีย พระองค์ก็ทรงทราบว่านี้ไม่ใช่ทาง แน่ะ

แล้วก็ทรงย้อนระลึกถึงขณะที่ทรงพระเยาว์ ที่พระราชบิดาพาไปแรกนาขวัญ ทรงประทับอยู่ใต้ร่มหว้า เจริญอานาปานสติ ทรงเห็นผลนั้น ย้อนเอาอันนั้นมาเป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้ทรงพิจารณาอานาปานสติในคืนที่จะตรัสรู้นั่นละ เพราะไม่ได้ทรงรู้ทรงเห็นจากใคร ไม่มีใครบอกใครสอน วิชาที่เรียนมาเหล่านั้นเป็นโมฆะทั้งนั้น ไม่มีความหมายในการแก้มหาอำนาจที่ครอบอยู่ในหัวใจ บังคับอยู่ในหัวใจนี้ ทีนี้ทรงพิจารณาอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออกเป็นอารมณ์ นี่เริ่มเข้าสู่สัจธรรมอันเป็นทางบุกเบิก อันเป็นทางสังหาร อันเป็นเครื่องสังหารแล้ว จึงได้ทรงรู้ทรงเห็นขึ้นมา

คำว่า **ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ** พระองค์ทรงเคยรู้เมื่อไร ระลึกชาติย้อนหลังได้กี่ชาติกี่กัปกี่กัลป์จนไม่มีประมาณ ก็ทรงรู้ตลอดทั่วถึงแห่งภพแห่งชาติของสัตว์ทั้งหลาย มีพระองค์เป็นปทัฏฐานหรือเป็นประมาณเป็นหลัก ว่าเคยเกิดแก่เจ็บตายมายังไง ๆ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เคยเป็นมายังไง ๆ ทรงทราบย้อนหลังไปจากปัจจุบันคือจิตดวงนี้ เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติความเกิดแก่เจ็บตาย ล้วนแล้วแต่เรื่องความท่องเที่ยวในวัฏสงสาร เพราะอำนาจแห่งเจ้ามหาอำนาจนี้พาให้หมุนให้เวียน

พอมัชฌิมยามก็ทรงทราบถึง **จุตูปปาตญาณ** คือทราบความเกิดความตายของสัตว์ไม่มีประมาณ มีอยู่ทุกแห่งทุกหนทุกหย่อมหญ้า เกิดที่นี่ไปตายที่นั่น เกิดที่นั่นไปตายที่นี่ ไม่มีที่ไหนว่างเลย ทรงทราบตลอดทั่วถึง พอปัจฉิมยาม **อาสวักขยญาณ** ก็ปรากฏขึ้นมาอย่างเด่นดวง คือญาณความรู้แจ้งความสิ้นอาสวะทั้งหลาย นั่นคือว่าได้ตรัสรู้

นี่ละวิชาของสยัมภูมีพระองค์เดียวเท่านั้น มาทำลายกงจักรของกิเลสในชาวพุทธบริษัทของพระองค์ให้พินาศฉิบหายไปกลายเป็นวิสุทธิบุคคล พ้นแล้วจากโทษแห่งกรงขังหรือเรือนจำ คือความเกิดแก่เจ็บตาย โดยมีเจ้านายอันใหญ่โตนี้เป็นผู้บังคับบัญชากดขี่ข่มเหงในเรือนจำได้แก่วัฏจักร ได้สิ้นสุดวิมุตติหลุดพ้นไป

ทีแรกก็มีเพียงพระองค์เดียว เมื่อทรงทราบประจักษ์พระทัยแล้วจึงได้นำธรรมะนี้ไปสั่งสอนสัตว์โลก สาวกอรหัตอรหันต์ที่ได้บรรลุตามท่านก็หลุดพ้น ๆ จากกรงขังออกไป จากนั้นก็เป็นผู้สำเร็จพระโสดา..มี พระสกิทาคามีก็มี พระอนาคามี..มี เพื่อที่จะก้าวออกจากวัฏจักรเป็นที่แน่นอนแล้ว เพียงไปตามกาลเวลาเท่านั้น มีกฎมีเกณฑ์มีหลักเป็นที่แน่ใจแล้ว มีธรรมเป็นเครื่องยึด มีสำเภาใหญ่ได้แก่ธรรมเป็นเครื่องยึดของใจแล้ว เกาะสำเภาใหญ่ก็หลุดพ้นไปได้จากมหาสมมุติมหานิยม มหาจมทั้งเป็นทั้งตายนี้ออกไปได้ จากนั้นมาก็เป็นกัลยาณปุถุชน ถึงพระไตรสรณะ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นเครื่องยึดไปโดยลำดับลำดาจนมาถึงพวกเรานี้

ทีนี้กิเลสมันลบหมดเพราะมันมีอำนาจ ธรรมที่กระเทือนโลกธาตุและเป็นข้าศึกต่อมันอย่างยิ่ง ไม่มีที่มันจะกลัวอะไร กลัวแต่ธรรมนี้เท่านั้น แต่มันก็สามารถลบล้างความจริงของธรรมนี้ให้กลายเป็นของปลอม ยกตัวของมันขึ้นเป็นของจริงบนหัวใจสัตว์ สัตว์ทั้งหลายก็กลายเป็นเรื่องความเห็นผิด โดยถือว่าเป็นความเห็นถูกไปตาม ๆ มันภายในจิตใจอย่างฝังลึก กระจายออกมาจากใจก็เป็นไปตามความรู้ความเห็น ความเป็นของมันไปเสียหมด แล้วยังยึดนี้ว่าเป็นเราเป็นของเรา เป็นเนื้อเป็นหนังเป็นจิตเป็นใจหมด ไม่มีชิ้นใดเหลือแยกออกไปจากว่าเป็นตนเป็นของตนเลย

สัตว์โลกจึงได้พอใจทำความชั่วช้าลามก ว่าบาปเป็นสิ่งที่กระเทือนโลกมานานผลของมันทำให้โลกได้รับความทุกข์ สัตว์โลกก็ไม่กลัว บุญเป็นสิ่งที่กระเทือนโลกมานานในคุณสมบัติให้มีความสุข เพราะอำนาจแห่งการบำเพ็ญธรรม สัตว์โลกก็ไม่สนใจ เพราะอำนาจแห่งความละเอียดอ้อยอิ่งของมันนั้น ได้กล่อมอย่างสนิทติดใจ จนไม่มีวาระโอกาสใดที่จะคิดขึ้นว่า สิ่งนี้คือความผิด อันนี้เป็นเพียงของปลอม เป็นเพลงกล่อมให้สัตว์โลกหลง ไม่เคยคิดเลย

อะไร ๆ ก็เลยเสกสรรปั้นยอขึ้นมา ของปลอมเสกสรรปั้นยอขึ้นมาให้เป็นของจริง ให้เป็นความนิยมในสังคมของมันที่ครอบหัวอยู่นั้นแหละ เลยกลายเป็นความนิยมชมชอบไปตาม ๆ กันหมด เพราะสัตว์โลกเป็นสังคมของมันทั้งนั้น จะเป็นสังคมของใครไม่ใช่พุทธบริษัท แม้แต่พุทธบริษัทยังไม่พ้นจากความเป็นสังคมของมัน ตามขั้นภูมิแห่งความหยาบละเอียดของธรรมและของกิเลส นี่ละถ้าพูดถึงน่าอิดหนาระอาใจก็น่าที่สุด พูดถึงเรื่องความอัศจรรย์ของพระพุทธเจ้าก็อัศจรรย์จนล้นหัวใจ ว่าสามารถนำธรรมเหล่านี้มาตีหัวกิเลสให้พังทลายไปจากสัตว์โลก มีพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น

นี่ละวิชาสังหารกิเลส คือศาสนธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนี้ นับพอประมาณมี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พระสูตรก็เล่าเรื่องเล่าราวเพื่อเป็นคติแก่ผู้ฟัง เรื่องคนและ

สัตว์ ดีชั่วต่าง ๆ ทำอย่างนั้นเป็นอย่างนั้น ๆ คนนั้นทำชั่วได้รับความทุกข์อย่างนั้น คนนี้ทำดีได้รับความสุขความเจริญอย่างนั้น ๆ เพื่อยึดมาเป็นคติ ท่านเรียกว่าพระสูตร ท่านร้อยกรองเอาไว้ให้เป็นคติตัวอย่าง ผู้ที่เป็นเจ้าของแห่งตำรับตำราเป็นเจ้าของแห่งพระสูตรนั้น ๆ ก็ล่วงลับผ่านไปแล้ว แต่นำเรื่องนั้นมาเพื่อกุลบุตรที่กำลังก้าวเดินอยู่นี้ให้ได้ยึดเป็นคติ ทางฝ่ายชั่วก็ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ชั่ว แล้วพยายามปล่อยวาง ละวาง ละเว้นไม่ทำ ผู้ที่ดีเรื่องที่ดีเป็นคติตัวอย่างอันดี ก็ให้ยึดมาเป็นหลักเกณฑ์เป็นเครื่องยึดข้อปฏิบัติ

พระวินัยคือกฎข้อบังคับ ไม่ให้ปลีกออกนอกลู่นอกทาง อันจะเป็นเหตุให้เหยียบขวากเหยียบหนามเป็นอันตรายแก่ตนเอง ได้แก่ความชั่วช้าลามก อย่าทำไม่ให้ทำ นี่ละพระวินัย เป็นรั้วกั้นสองฟากทางเอาไว้ ไม่ให้สัตว์โลก ไม่ให้ผู้ปฏิบัติผู้เคารพนับถือเลื่อมใสพระพุทธเจ้าปลีกออกไป โดยความไม่รู้สึกตัวว่าเป็นความผิด จึงบอกไว้ว่าสิ่งนั้นผิด ๆ อย่าทำ นี่เป็นกฎข้อบังคับ ยังปรับโทษไว้ด้วยเพื่อคนนั้นจะได้รู้สึกตัวเห็นโทษ นั่น นี่พระองค์มีพระเมตตาขนาดไหน

อภิธรรมได้แก่ทางดำเนิน พระปรมัตถ์ นั่น ส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียดแสดงไว้หมดทุกแง่ทุกมุม พระวินัยก็มีไว้แล้วเป็นรั้วสองฟากทางกั้นเอาไว้ ไม่ให้สัตว์ปลีกแวะไปจะผิดจากทางดำเนินแห่งธรรม นี่ก็ได้ประกาศธรรมสอนไว้ให้ดำเนินอย่างนั้น ๆ พระสูตร พระวินัย พระปรมัตถ์

ที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นอาการทั้งหมดแห่งธรรมอันแท้จริง ให้ปฏิบัติตามพระวาจาตามพระโอวาทที่ทรงสั่งสอนนี้ ซึ่งเป็นเหมือนกรุยหมายป้ายทางอันถูกต้องแม่นยำต่อจุดที่หมายไม่เป็นอื่น แล้วทรงสั่งสอนให้ดำเนินไปตามนั้น ไปตามอาการของธรรม เพราะศาสนธรรมที่แสดงออกทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นพระสูตร ไม่ว่าจะเป็นพระวินัย ไม่ว่าจะเป็นพระปรมัตถ์ เป็นชื่อแห่งธรรมแท้ ๆ ทั้งนั้น เป็นกรุยหมายป้ายทางเพื่อจะเข้าถึงธรรมแท้ เป็นเข็มทิศทางเดินเพื่อจะให้เข้าถึงธรรมที่แท้จริงซึ่งมีอยู่ภายในใจของเรานี้ที่จะเกิดขึ้นที่ใจไม่เกิดขึ้นที่อื่น ท่านจึงสอนไว้อย่างนั้น ผู้ฟังด้วยความถึงใจ ทำไมจะไม่ซึ้งภายในจิตใจแห่งธรรมทั้งหลายซึ่งเป็นของจริงล้วน ๆ เหล่านี้เล่า

เมื่อปฏิบัติดำเนินไป อย่างไรก็อย่าลืมนะว่า เจ้ามหาอำนาจนี้จะต้องแทรกติดตามอยู่ตลอดเวลาเหมือนหมาไล่เนื้อ และไล่ใกล้ชิดติดพันยิ่งกว่าหมาไล่เนื้ออีก หมาไล่เนื้อเวลาห่างยังมี เวลาหลงกลิ่นตามกลิ่นไม่ทันก็มี หลงร่องหลงรอยสูดดมทางนั้นทางนี้ที่นั่นที่นี่ก็มี แต่เรื่องของเจ้ามหาอำนาจคือกิเลสประเภทมหันตทุกข์แก่สัตว์นี้นั้นไม่มีหลงร่องหลงรอย ไม่ว่าผู้จะปฏิบัติธรรมะขั้นใด มันจะมีธรรมชาติของมันเองตามขั้นภูมิ

แห่งความหยาบความละเอียดของธรรม มันก็ตามขั้นภูมิแห่งความละเอียดแหลมคมที่พอเหมาะพอสม จะกลบร่องกลบรอยไม่ให้เราตามร่องรอยไปได้เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นผู้ปฏิบัติเช่นจิตตภาวนา จึงต้องเสียท่าเสียทางอยู่เสมอ แต่ตนก็ไม่รู้ว่าเสียท่าเสียทางเพราะอะไร นั่งภาวนาแทนที่จะสงบ มีความสว่างสะดวกสบายรื่นเริงภายในจิตใจ กลับเป็นแต่เรื่องผลของกิเลสมาแสดงขึ้นเสีย หรือเหตุของกิเลสมาทำงานอยู่บนหัวใจของผู้บำเพ็ญสมาธิภาวนานั้นเสีย มันลากมันถูไปที่ไหนแดนโลกธาตุก็ไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหน มันหากพาไปจนหมด คือไปด้วยความหลอกลวง ไปด้วยความเหลวไหล ไปด้วยลม ๆ แล้ง ๆ ก็เชื่อมันไปตามความลม ๆ แล้ง ๆ หาที่เข็ดที่หลาบไม่ได้ทั้ง ๆ ที่ถูกโกหกอยู่ตลอดเวลา ในขณะของจิตที่พาคิดพาปรุงไปนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องชักจูงจากตัวหลอกลวงนี้ทั้งนั้น เราก็ไม่ทราบได้ ทีนี้ธรรมเมื่อแทรกเข้าไปไม่ได้ในวงความเพียร ซึ่งมีแต่กิเลสเพียรเสียหมด เอาไปกินเสียหมด แล้วจะปรากฏสมาธิธรรมคือความสงบเย็นใจได้อย่างไร นี่ซิมันน่าสลดสังเวชเหลือเกินนะ

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเราทราบเหตุทราบผลว่าข้าศึกศัตรูนั้นแนบสนิทอยู่กับใจของเราตลอดเวลาแล้ว เราย่อมจะจับอาวุธขึ้นมาต่อต้าน ระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเวลาเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา อิริยาบถใดต้องมีเครื่องป้องกันตัวรักษาตัวอยู่เสมอ ไม่ให้สิ่งเหล่านี้แสดงตัวขึ้นมา ได้แก่สติ

สำคัญมากนะสติ สติระลึกรู้แล้วมีทางที่จะปลดเปลื้องกันไปแก้กันไป ทางต่อสู้กันมี อุบายวิธีการที่จะแก้ไขถอดถอนกันก็เป็นเรื่องของปัญญา เกิดขึ้นเพราะความระลึกรู้ในข้าศึกที่ปรากฏตัวขึ้นมา นั่น ตัวสตินี่สำคัญทีเดียว จึงต้องได้ถี่ยิบเรื่องความเพียร เหมือนกับเข้าสู่สงคราม หรือเหมือนกับเขาชกมวยกันบนเวที ต้องจ้ออยู่ตลอดไม่งั้นตาย แพล็บเดียวเท่านั้นหงายตูมเลย ไม่ทราบว่ามาท่าไหนละคู่ต่อสู้ ไม่ทราบว่าหมัดว่าเข่าว่าศอกว่าถีบว่าเตะละ เผลอตรงไหนเข้าตรงนั้น เพราะคู่ต่อสู้นั้นก็จ้องเอาจุดที่เผลอ ไอ้เราก็ชอบเผลอให้เขาต่อยเอาเรื่อย ๆ มันถึงเข้ากันไม่ได้กับข้าศึกอยู่ภายในใจของเรา นี่ละมันเด่นขนาดนั้น

เวลานี้ยิ่งกำลังเด่นขึ้นเรื่อย ๆ นับวันส่งเสริม ต่างคนต่างสนใจ ต่างคนต่างส่งเสริม ไม่ระลึกเลยว่าเป็นพิษเป็นภัย เห็นว่าเป็นของที่น่าเพลิดเพลินรื่นเริงเคลิ้มไปตาม ๆ ทุกเพศทุกวัย เพราะฉะนั้นมันจึงสามารถเข้าไปเหยียบย่ำทำลายได้แม้ในวัดในพระในเณร ทั้ง ๆ ที่ส่วนหยาบ ๆ นั่นแหละ ไม่น่าจะมีในวัดในวาในพระในเณรมันมีได้เพราะชอบมัน สมัครใจกวาดต้อนมันมา มันไม่มาก็ไปเสาะแสวงหามา กวาดต้อนมันมาทั้งคนเอามาให้ พอใจรับพอใจเอาด้วยความพอใจกับสิ่งนั้น ๆ ที่จะเป็นภัยต่อจิตใจมันจึงมีได้ทุกแห่งทุกหน ไปที่ไหนมีเกลื่อนไปด้วยสิ่งเหล่านี้ นี่มันเป็นเจ้าหน้าเจ้าตาเจ้า

อำนาจวาสนา เจ้ายศเจ้าศักดิ์ เจ้าตัวสง่าราศี ไม่รู้ว่านั้นคือตัวจอมปลอม ยกตัวจอมปลอมเหล่านี้เป็นของจริงขึ้นมา ก็เหยียบย่ำทำลายของจริงให้เผยอตัวไม่ขึ้น สุดท้ายก็เหยียบย่ำทำลายเสียด้วยซ้ำไป

ธรรมที่เป็นของจริงก็กลายเป็นของครึของล้าสมัย สิ่งที่เคยเป็นที่เทิดทูนของจอมปราชญ์ทั้งหลาย ไอ้ตัวความชั่วช้าลามกที่เต็มอยู่ในหัวใจนี้ มันกลับพาไปเหยียบย่ำทำลายว่าเป็นของไม่ดิบไม่ดีไปเสีย เป็นของครึของล้าสมัยหาคุณค่าไม่ได้ไปเสียหมด นี่ละมนุษย์เราที่ลดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ลง และเพิ่มความเดือดร้อนวุ่นวาย ความระส่ำระสายความฉิบหายวายปวงขึ้นโดยลำดับ และวงกว้างจะหาประมาณไม่ได้แล้ว อยู่ที่ไหนก็เป็นเหมือน ๆ กัน เพราะต่างคนต่างชอบต่างคนต่างเสาะแสวง ต่างคนต่างบำรุงส่งเสริม สิ่งเหล่านี้จึงมีกำลังมาก กำลังทำลายหัวใจสัตว์โลก

ทั้ง ๆ ที่มันทำลายหัวใจให้เป็นฟืนเป็นไฟอยู่นั้น ก็ยังมุ่งหวังความเจริญ มุ่งหวังความมีหน้ามีตา มุ่งหวังยศถาบรรดาศักดิ์ มุ่งหวังความมั่งความมีดีเด่น ความสุขความเลิศจากธรรมชาติไฟบรรลัยกัลป์ที่เผาอยู่ภายในใจ เพราะอำนาจแห่งตัวมหาภัยนี้ ไม่มีทางทราบได้ นี่ซิที่ว่าศาสนาจะหมดไปจากจิตใจของโลก หมดไปเพราะสิ่งนี้ลบล้าง ต่างคนต่างส่งเสริม ต่างคนต่างพอใจ ธรรมซึ่งเป็นที่เทิดทูนของจอมปราชญ์กลับนับวันอับเฉาไปจากใจ แม้ธรรมจะมีคุณค่าประเสริฐเพียงไรก็ตาม ก็จะถูกปิดบังคุณค่านั้นไว้หมด มีแต่จอมมหาโทษเสนียดจัญไรนั้น ถูกเสกสรรขึ้นมาปั้นยอขึ้นมาว่าเป็นของดีเหยียบหัวใจสัตว์ ทุกข์ร้อนขนาดไหนก็ยังไม่เห็นโทษ ยังหวังความเจริญก้าวหน้าเรื่อย ๆ ไป

ตายเกิด ๆ มานี้กี่ภพกี่ชาติ เพราะอำนาจแห่งธรรมชาตินี้กดขี่บังคับทั้งรีดทั้งไถก็ไม่เห็นโทษ ยังหวังความเจริญอยู่เรื่อย ๆ นี่เห็นไหม สิ่งที่มันหลอกมันลวงเป็นสิ่งลม ๆ แล้ง ๆ ผู้เชื่อก็เชื่อแบบลม ๆ แล้ง ๆ เชื่อหาประมาณไม่ได้ ซึ่งไม่มีหวังที่จะได้เป็นความสุขความเจริญดังใจหมายนั้นเลยมันก็หวังมนุษย์เรา อยู่ด้วยความหวังแต่ไม่มีอะไรสมหวัง ก็เพราะสิ่งนั้นมันพาให้คนสมหวังที่ไหน นอกจากสังหารทำลายให้แหลกแตกกระจายไปตลอดเวลาโดยอัตโนมัติของมัน โดยอำนาจหน้าที่ของมันที่เคยชินมาเสียจนเป็นตัวของตัวเราเราไม่รู้ แล้วจะหาความสมหวังมาจากที่ไหน

สิ่งที่ให้เป็นความสมหวังก็คือธรรมเท่านั้นที่จะแก้เข้าไป ๆ เริ่มตั้งแต่ขั้นสมาธิภาวนาดังที่กล่าวเมื่อสักครู่นี้ ทุกข์ยากลำบากขนาดไหนขอให้สละหัวใจลงไปเชื่อองค์ศาสดาเถอะ เราจะมีวันผุดวันโผล่ขึ้นมาวันหนึ่งจนได้เวลาหนึ่งจนได้ แม้ที่สุดจะไม่มากเพียงขั้นสมาธิความสงบใจ ก็จะเห็นจะปรากฏขึ้นมาที่ใจ

ใจนี้แลเป็นที่ยอมรับอยู่แล้วในธรรมทั้งหลาย แม้แต่บาปกรรมความทุกข์ทั้งหลายใจยังยอมรับ เพราะใจนี้ไม่เหนืออำนาจไม่มีสิ่งรักษาไม่มีสิ่งปกครอง จึงต้องยอมตนให้เป็นเขียงเช็ดเท้าของสิ่งเหล่านั้นเหยียบย่ำทำลายไปมาอยู่ตลอดเวลา ก็เมื่อมีธรรมเข้าเป็นเจ้าของ มีสมาธิธรรมเป็นต้น พอเป็นหลักใจพอเป็นที่อบอุ่นแล้ว ทำไมจะไม่มีความสงบร่มเย็น ในขณะเดียวกันทำไมจะไม่เห็นคุณค่าแห่งความสงบร่มเย็นเป็นสุขที่เกิดขึ้นจากความสงบ ในขณะที่กิเลสถอยตัวห่างออกไป เพราะอำนาจของธรรมกำจัดมันเล่า เมื่อได้ปรากฏนี้ขึ้นมาแล้วก็มีแก่ใจ ถ้าเชื่อองค์ศาสดาจะเป็นอย่างนี้นะ

ให้เชื่อให้ถึงใจ บังคับ ถ้าเชื่อศาสดาแล้วต้องเห็นภัยในสิ่งที่เป็นภัยตามองค์ศาสดาที่แสดงไว้ ยากลำบากขนาดไหนต้องบึกต้องบึนต้องต่อสู้ เพื่อเอาตัวรอดเป็นยอดคนคือยอดเรา หลายครั้งหลายหนไม่หยุดไม่ถอย **วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ** นั่นท่านประกาศรับรองไว้แล้ว ความเพียรในทางที่ดีที่ชอบนี้แลที่จะยังเราให้สมหวัง ความสมหวังแม้สมาธิธรรมก็ได้หวังแล้ว ได้สมหวังแล้ว แล้วก็หมุนตัวเข้าไป บำรุงรักษาให้ดี ระมัดระวังรักษาให้ดีอย่าให้ข้าศึกศัตรูที่เคยเป็นต่อเราอยู่แล้ว เข้ามาทำลายคุณสมบัติอันเลิศอันประเสริฐที่เราไม่เคยพบเคยเห็น คือสมาธิธรรมนี้ ให้บรรลัยหายไป แล้วเราก็จะได้ครองธรรมอันนี้เป็นต้นทุน หมุนความเพียรก้าวไปโดยลำดับลำดา

นี่สมาธิธรรมจะปรากฏขึ้นที่จิตรู้ที่จิตเห็นที่จิตไม่สงสัยเลย เพราะอันนี้เป็นของจริง ศาสดาจริงอย่างไรธรรมนี้จริงอย่างนั้น ธรรมนี้จริงอย่างไรธรรมของศาสดาจริงอย่างนั้น แน่ะ เป็นอันเดียวกัน ไม่มีคำว่ากาลไม่มีคำว่าสถานที่ ไม่มีคำว่าอยู่ใกล้อยู่ไกลจะอยู่กับความจริง เมื่อใครปรากฏความจริงขึ้นมาเพียงขั้นนี้เท่านั้นก็แน่ใจ

เอ้า พิจารณาด้านปัญญา ถึงเวลาที่ควรจะพิจารณา เฉพาะอย่างยิ่งจิตมีความสงบเป็นจิตที่ควรแก่การพิจารณาไตร่ตรองแล้ว เพราะเป็นจิตที่อิ่มตัวไม่หิวกระหายกับอารมณ์ พอที่กิเลสตัวฟุ้งซ่านรำคาญจะฉุดจะลากไปตกเหวตกบ่อตามอารมณ์ต่าง ๆ แล้วก็พิจารณา เฉพาะอย่างยิ่งอสุภะเป็นสำคัญมากในขั้นเริ่มแรก เพราะราคะตัณหามันรุนแรง นี่ละกำลังของกิเลสอันนี้เป็นสิ่งที่รุนแรงมาก เป็นที่อุจาดบาดตามาก ถ้าเลวก็เลวมากในการแสดงออกของมัน ฉะนั้นปราชญ์ทั้งหลายท่านจึงตำหนิติเตียน วงประเพณีของผู้มีธรรมจึงต้องให้มีกฎเกณฑ์ในการประพฤติในการปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้

มนุษย์เราไม่ได้เป็นเหมือนแบบสัตว์เดรัจฉาน ที่เขาไปตามประสีประสาของเขา เขาไม่รู้จักหยาบไม่รู้จักละเอียด ไม่รู้จักผิดถูกดีชั่วประการใด เขาก็เพลิดเพลินรื่นเริงไปตามเรื่องของเขา แต่มนุษย์เราจะเป็นอย่างนั้นหยาบมากเลวมาก เพราะธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่หยาบโลน และเป็นตัวเหตุอันสำคัญด้วยที่จะก่อความพินาศฉิบหายให้โลกได้ถึงขั้นบรรลัยกัลป์ เป็นไปได้เพราะอันนี้ อันนี้เป็นต้นเหตุให้ความโลภเกิดขึ้นมาก กว้านเข้า

มาหาตัวนี้ ตัวราคะตัณหานี้ ตัวกามกิเลสนี้ โทสะเกิดขึ้นมากเพื่อเข้ามาอันนี้ ทำอะไรก็เพื่ออันนี้ ส่วนความหลงเป็นสิ่งที่ฝังจมอยู่แล้วเราไม่ต้องพูด ไม่ได้แสดงอะไรออกมาเต็มที่เต็มฐานเหมือนเจ้าราคะตัณหานี้เลย อันนี้เป็นธรรมชาติที่ออกหน้าออกตามากทีเดียว

ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องอสุภะอสุภัง ซึ่งเป็นข้าศึกศัตรูต่อกันกับธรรมชาติอันนี้ จะพิจารณาข้างนอกก็ตามข้างในก็ตาม ขอให้แยกให้แยะให้ดูคนตายเป็นยังไง ตายขณะนี้เป็นยังไง ขณะต่อไปเป็นยังไง ตายไปถึงวันหนึ่งสองวันเป็นยังไง กำหนดคลี่คลายออกไปซิเพราะเป็นความจริงนี่ เราคาดไปก็คาดไปตามความจริง ไม่ได้คาดไปตามความจอมปลอมดังกิเลสพาคาดพาหมายลม ๆ แล้ง ๆ ไอ้นี่เราคาดเข้าหาความจริง

ตายได้ ๒ วัน ๓ วันเป็นยังไง ทีนี้ถึง ๔-๕ วันเข้าไปเป็นยังไง แยกแยะขยายดูในร่างกาย ไม่ว่าร่างกายของสัตว์ของบุคคลของหญิงของชายของเราของเขา ให้พิจารณาแยกแยะออกไปอย่างนี้ ทีนี้ระเบิดออกมาแล้วเป็นยังไง ดูซิน่ารักไหม น่ากำหนัดยินดีไหม แม้แต่ทนดูก็จะดูไม่ได้แล้วเวลานี้ จมูกจะพังทลายอยู่แล้ว ลูกตาก็จะกระเด็น ความรู้สึกก็จะระเบิดภายในหัวใจอยู่แล้ว มันยังน่ารักน่ากำหนัดยินดีอยู่เหรอ จับหัวมันไสเข้าไปซิถ้าว่ามันเก่งจริง นั่น นักปฏิบัติให้แยกให้แยะพินิจพิจารณา นี่ละท่านเรียกว่าปัญญา

การสอนก็สอนปัญญาทั้งดุ้นอย่างนี้แหละ ผู้ไปพิจารณาให้แยกแยะเป็นสมบัติของตัวเองนี้ ยิ่งละเอียดลออมากยิ่งกว่านี้นะ อันนี้ท่านทั้งหลายอย่าเข้าใจว่าละเอียดนะที่แสดงนี้ ให้เป็นขึ้นภายในตัวเถอะ เอ้า ปัญญา ปัญญาอันนี้ในขั้นนี้ก็ตามจะกระจายไปหมด ไม่เคยคิดไม่เคยรู้มันคิดมันรู้ขึ้นมา มันสอดมันแทรกมันขุดมันค้น กิเลสอยู่ตรงไหนมันจะตามเข้าไป ค้นจนแหลกเหลวไปหมด

นี่เราพูดถึงเรื่องอสุภะ พิจารณาให้มันแตกกระจาย แล้วเทียบไปหมดในสามแดนโลกธาตุนี้มันมีผิดแปลกกันยังไงบ้าง กับธรรมชาติที่เป็นอยู่เวลานี้กับสิ่งที่มีชีวิตอยู่ทั้งหลาย ทั้งหญิงทั้งชายทั้งสัตว์ทั้งบุคคล นี่เป็นของวิเศษวิโสอะไร ดูซิอันนี้วิเศษอะไร อันนั้นก็เพียงชีวิตครองอยู่เท่านั้น หนังหุ้มห่ออยู่เพียงเท่านั้นไปเสกสรรว่าวิเศษวิโสที่ตรงไหน ถ้าไม่ใช่คนตาบอดอย่างมืดมิดปิดตา เพราะถูกกิเลสมันปิดเอาอย่างมิดตัว นี่ธรรมท่านก็บอกอยู่แล้ว จะเอาอันนี้มาส่องก็ควรจะเห็นแล้ว ปัญญาธรรม

พิจารณาจนชัดเจน เทียบข้างนอกเทียบข้างใน ถ้าพิจารณาข้างในยังไม่ได้ยังไม่กระจ่าง เอาข้างนอกมาพิจารณาเสียก่อน เอามาตั้งไว้ตรงหน้าให้มันตายต่อหน้าต่อตา กำหนดซิ เรากำหนดเพื่อความจริงเพื่อแก้ความจอมปลอมลม ๆ แล้ง ๆ นั้นจะผิดไป

ไหน คาดไปไหนก็คาดเพื่อความจริง ไม่ได้คาดเพื่อความจอมปลอมผิดไปตรงไหน คาดเพื่อถอดเพื่อถอน เมื่อเห็นตามความจริงนี้แล้วมันก็ถอนของมันเอง

มันหลงตามความจอมปลอมมันยังหลงไปได้ ติดได้พันได้รักได้ชอบได้ ทำไมพิจารณาอย่างนี้ซึ่งเป็นของจริงโดยแท้จะถอดจะถอนตัวไม่ได้ จะรู้แจ้งเห็นจริงไม่ได้มีเหรอ ไม่มีพระพุทธเจ้าสอนไว้ทำไม พระพุทธเจ้าพ้นโลกได้ยังไง ปล่อยวางได้ยังไง ท่านปล่อยวางด้วยวิธีใดท่านสอนวิธีนั้นไว้ อย่างอสุภะอสุภังสอนพระให้ไปเยี่ยมป่าช้าก็เพื่ออันนี้เอง เอาจนถนัดชัดเจนในหัวใจจนมันสลดสังเวช

เอ้า เทียบเข้ามาข้างใน เทียบออกไปข้างนอก หลายครั้งหลายหนมันก็อิ่มตัวของมัน อ๋อ ประจักษ์ชัดแน่แล้วหายสงสัย รู้ชัดเจนภายในใจ ขาดกันเลย ระหว่างอสุภะกับจิตนี้ขาดออกจากกันเป็นชิ้นเป็นส่วนไม่มีเงื่อนต่อกัน มันก็รู้ได้ชัด ไม่ต้องไปเรียนจากใครละ นี่ละปัญญา นี่คือเรียน รู้ก็รู้ด้วยปัญญา เรียนก็เรียนด้วยความคิดความพินิจพิจารณา คาดหมายไปตามความจริงที่พระองค์ทรงสอนไว้แล้วอย่างไร มันต้องเข้าใจ เมื่อเข้าใจแจ่มแจ้งแล้วมันถอนตัวมันเอง สามแดนโลกธาตุนี่มันก็เหมือนกันหมด หลงที่ตรงไหนตื่นที่ตรงไหน เมื่อถึงความจริงแล้วไม่ตื่น ไอ้จอมปลอมนั่นแหละมันพาให้ตื่นตลอดเวลา ตื่นไม่มีหยุดมีถอย ตื่นลม ๆ แล้ง ๆ ไม่มีที่จอดที่แวะ นี่ไม่ตื่นเมื่อพิจารณาเห็นตามความจริงแล้ว

เมื่อมันถอดถอนออกหมดแล้วมันจะไปไหนจิต ปัญญามีอยู่รอบตัวนี่ ตรงไหนมันขัดตรงไหนมันมืดตรงไหนมันไม่เข้าใจ มันต้องสอดต้องแทรกเข้าไปหาความเข้าใจ หาสิ่งที่ขัดที่ข้อง นี่ถึงเรียกปัญญา ๆ เป็นอย่างนี้ละ ปัญญาในวงปฏิบัติ ปัญญาในวงจิตตภาวนา เป็นปัญญาภาวนา เป็นจิตตภาวนาอยู่ตลอดเวลา หมุนติ้ว ๆ นั่นละที่นี่กิเลสที่เคยเป็นกองทัพใหญ่ ๆ พอตัวนี้ขาดสะบั้นไปเท่านั้นละมันสงบไปหมด มีก็มีแต่ส่วนละเอียด ๆ

ส่วนละเอียดนั้นก็ไม่พ้นที่จะตามกันไปจนได้ มันแน่นอนแล้วที่นี่ที่จะตามฆ่าสิ่งทั้งหลายได้ เพราะกองทัพอันใหญ่ ๆ หลวง ๆ ที่ทันสมัยที่สุดในโลกนิยมกิเลสนิยมนี้ได้ถูกทำลายลงไปแล้ว ด้วยปัญญาอันชอบธรรมเห็นประจักษ์ใจ ส่วนละเอียดกว่านี้ละเอียดขนาดไหนจะเหนือปัญญาไปได้เหรอ มันจะสอดจะแทรกจะพินิจพิจารณา

ทีนี้ติดตรงไหน อันนี้ในส่วนหยาบ รูปขันธ์ สามแดนโลกธาตุมันเหมือนกันนี้หมด โลกวิทู มันรู้แจ้งเหมือนกันหมดแล้วหายสงสัย มันยังติดยังพันอยู่ตรงไหน นี่มันจะตามเข้าไป ๆ สุดท้ายก็ตามเข้ามาในขันธ์นี้ไม่ไปไหนแหละ นี่ก็รูปขันธ์ของเราก็เป็นอย่างนี้ ของเขาก็เป็นอย่างนี้ ทั่วแดนโลกธาตุก็เป็นอย่างนี้ เมื่อเห็นอย่างชัดเจนแล้วมันก็ปล่อยของมัน ดังที่เคยพูดแล้วพูดเล่าว่าไง

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันจะไปไหน มันก็ออกจากจิตยิบแย็บ ๆ หลอกจิต ยิบแย็บ ๆ อยู่นั้น เหมือนแสงหิ่งห้อยนี่ เหมือนฟ้าแลบ แล้วก็ตื่น ปรุงเรื่องอะไรขึ้นมากี่ตื่น วาดภาพขึ้นมาหลอกตัวเองวันยังค่ำคืนยังรุ่ง อยู่กับภาพอยู่กับอารมณ์แห่งความหลอกลวง มันไม่จืดไม่จางเรื่องความหลงความตื่นความเคลิบเคลิ้มหลับไหลไปตามมันไม่มีวันอิ่มพอ

ทีนี้เมื่อก้าวเข้ามาถึงขั้นนี้แล้ว มันจะรู้จะมีวันอิ่มวันพอ ปรุงขึ้นมาเรื่องอะไรมันก็รู้ว่าออกมาจากจิตนี้เสียมาเป็นภาพเรื่องอะไร เป็นภาพหญิงภาพชาย หรือภาพเรื่องราวอะไร มันก็รู้ว่าเกิดขึ้นมาจากจิตเป็นผู้วาดผู้ปรุงขึ้นมา เป็นผู้สำคัญมั่นหมายขึ้นมา ปัญญาตามต้อน ๆ รู้อยู่ทุกระยะ ๆ ที่มันกระเพื่อมตัวออกมา ปรุงแต่งเป็นอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งเคยหลงมันมาเป็นประจำ ตลอดถึงส่วนหยาบ ๆ ถึงรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั้งหลายที่เราตามไม่ทัน เมื่อถึงขั้นทันแล้วมันพังไปหมด ก็เหลือแต่ส่วนที่ปรุงหยาบ ๆ สวนกลาง ส่วนละเอียดมันก็ตามกันมา ตามต้อนกันอยู่ภายในจิตนั่นแหละ ไอ้นี่จิตมันเป็นอัตโนมัติ ปัญญาเป็นอัตโนมัติ สติเป็นอัตโนมัติ ธรรมเป็นอัตโนมัติ ที่นี่

เมื่อธรรมเป็นอัตโนมัติแล้วกิเลสจะหาญมาที่ไหน มันเกิดขึ้นจากใจ ใจทำลายมันอยู่ตลอดเวลา สติปัญญาทำลายอยู่ตลอดเวลา มันก็ย้อนเข้ามา ๆ เห็นแต่ความยิบแย็บ ๆ ของจิตที่หลอกตัวเอง มันจะกระจายไปไหนก็ถูกตัดหมดแล้ว ก็มีแต่แสดงยิบแย็บ ๆ ให้เห็น ออกมาจากไหนมันก็รู้อีก ๆ ตามเข้าไป ๆ สุดท้ายมันก็มาจากจิต ๆ ดับลงไปแล้วก็ไปอยู่ที่จิต เกิดขึ้นจากจิตดับลงไปที่จิต อะไรอยู่ในจิตนั่น นี่ละมันดื่มมันซึมซาบเข้าไปอย่างนั้นละปัญญา เหมือนกับไฟได้เชื้อ เชื้อมันอยู่ภายในนั่น อยู่ตรงจิต ๆ ปัญญาก็สอดเข้าไปแทรกเข้าไป สุดท้ายก็พังทลายหมด

โรงงานของวัฏจักรวัฏจิต กิเลสประเภทต่าง ๆ รวมตัวอยู่นั้น เอาให้แหลกแตกกระจายไปด้วยสติปัญญาที่เกรียงไกรที่ทันสมัย พังไปหมด เอ้าที่นี่อะไรเป็นข้าศึกต่อใจ สามแดนโลกธาตุนี้มีอะไรมาเป็นข้าศึกต่อใจ ถ้าไม่ใช่ธรรมชาติที่เป็นข้าศึกต่อหัวใจอยู่เวลานี้ไปกว้านเข้ามาเผาตัวเอง เมื่ออันนี้หมดแล้วใครจะไปกว้านใครจะไปหลอก ไม่มีอะไรหลอก บริสุทธิ์พุทโธ อยู่ไหนอยู่ได้ทั้งนั้น โลกธาตุว่ามีก็มี ฟังสักแต่ว่ามี ไม่ยึดไม่สำคัญมั่นหมายไม่ถือมาเป็นอารมณ์เครื่องกดถ่วงจิตใจ ว่าไม่มีก็ไม่มี เพราะไม่ไปคิดไปอ่านไปปรุงไปแต่งไปสำคัญมั่นหมายเขา รู้อยู่โดยหลักธรรมชาติที่รู้ด้วยความเต็มภูมิของตัวเอง หมดความหิวความโหยในการอยากรู้อยากเห็น อยากคิดอยากปรุงอยากแต่ง อยากสำคัญมั่นหมายสิ่งต่าง ๆ ที่เคยถูกหลอกลวงมานานแล้วนั้น ด้วยอำนาจของกิเลสพาให้เป็นอารมณ์มันหมด

เมื่อกิเลสหมดเสียอย่างเดียว สิ่งทั้งหลายที่เคยหลอกมันก็หมด เพราะกิเลสเป็นผู้พาหลอก เป็นผู้วาดขึ้นให้หลอกนี่ เชื้อของกิเลสคืออวิชชามันพาหลอก พอมันหมดน้ำยาแล้วก็ไม่มีอะไร อยู่สบายโดยหลักธรรมชาติ ป่าช้าอยู่ที่ไหนที่นี่ มันหมดสมมุติแล้วภายในหัวใจ คาดทำไมคาดความเป็นความตาย คาดไปหาอะไร แน่ะ ความเป็นอยู่ก็ว่าไปเฉย ๆ ความตายก็ว่าไปเฉย ๆ ความบริสุทธิ์เต็มที่มันเห็นอยู่ในใจ ไม่มีใครมาบอกก็ตาม **สนฺทิฏฺฐิโก** ท่านมอบให้แล้วตามหลักความจริงของผู้ปฏิบัติถูกต้องดีงามเป็นขั้น ๆ ไป ตั้งแต่ขั้นหยาบ **สนฺทิฏฺฐิโก** จะบอกเป็นลำดับลำดาประจักษ์ในตัว ๆ จนกระทั่งถึง **สนฺทิฏฺฐิโก** อันสุดยอด ก็รู้อยู่ภายในนั้น นั่น

นี่คุณค่าแห่งการฝ่าฝืน นี่ละหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ที่จะแก้สังหารสิ่งมหาภัยซึ่งเป็นอยู่ภายในจิตใจของสัตว์โลกของเราของท่าน ให้ยึดให้นำไปปฏิบัติ อย่าเห็นอะไรว่าเป็นของมีคุณค่า อย่าให้กิเลสไปกว้านเอามาหลอกมาตบหูตบตา ตาเรามีตาเราเห็นอยู่นี่ให้กิเลสมาตบทำไม หูเราก็ได้ยินได้ฟังอยู่แล้วให้มันมาตบหูเล่นทำไม สติปัญญาสร้างไว้เพื่อฆ่ากิเลส ทำไมจะให้กิเลสมาฆ่าสติปัญญาหมอบกระดิกตัวไม่ขึ้นมีอย่างหรือนักปฏิบัติแท้ ๆ เอาให้จริง ให้ได้เห็นซิ

พูดนี้ไม่ได้พูดมาแบบด้น ๆ เดา ๆ นะ พูดจะให้ท่านทั้งหลายได้เห็นได้เข้าใจ เคยเป็นฟุตบอลให้มันเตะเอาเสียจนพอก็เคยแล้วไม่ใช่ไม่เคย ทุกข์ขนาดไหนเพราะอำนาจของกิเลสก็ได้ทุกข์มาพอ ประจักษ์หัวใจไม่มีวันลืม เพราะเป็นสัจธรรมลืมได้ยังไง อยู่ที่หัวใจ เวลาฟัดกันขนาดไหนแพ้มันอย่างหลุดลุ่ยก็เห็น แต่ไม่ถอยก็รู้ เอาจนให้มันราบก็ให้มันราบให้เห็นดูซิ เมื่อกิเลสราบไปแล้วจะเป็นยังไง คำว่าวิเศษ ๆ ธรรมวิเศษนั้นคืออะไรวิเศษน่ะ อะไรที่มันเลวอยู่เวลานี้ก็คือจิตที่ถูกสิ่งเลวทรามทั้งหลายครอบไว้ ฉาบทาไว้หมดไม่มองเห็นตัวเลย ทีนี้เมื่อสิ่งฉาบทาอันสกปรกโสมมแสนโสมมนี้พังลงไปหมดแล้ว จิตจะวิเศษหรือไม่วิเศษมันก็รู้เองไปเสกไปสรรทำไม รู้โดยหลักธรรมชาติ นั่นละการปฏิบัติ ขอให้ตั้งอกตั้งใจ

ให้ฝืนนะนักปฏิบัติ เราเคยมาแล้วอยู่กับฆราวาสมากี่ปีกี่เดือนจนกว่าจะได้มาบวชจนถึงขนาดนี้ ถ้าจะนับปีนับเดือนลม ๆ แล้ง ๆ ไปตามกิเลส มันกี่ปีกี่เดือนมาแล้วถูกหลอกถูกต้มมานานแล้ว ถ้าจะเข็ดก็ควรจะเข็ด ถ้าหลาบก็ควรจะหลาบ ทุกข์มันทุกข์มาแล้วนี่เพราะอำนาจของกิเลส ทำไมจะไม่เข็ด เห็นอยู่กับตัวรู้อยู่กับตัว ทับอยู่ในหัวใจของเรากายของเราอยู่แล้วทุกรูปทุกนาม เอาธรรมมาจับทำไมจะไม่เข็ด ควรจะเข็ดแล้วนี่

ท่านประกาศธรรมก็ประกาศให้เห็นโทษที่เป็นโทษ ให้เห็นคุณที่เป็นคุณอยู่แล้วไม่มีกลมายาสาไถยอะไร เรื่องของธรรมไม่มีหลอก นอกจากกิเลสเท่านั้นตัวไหนก็ตัว

ไหนเถอะหลอกทั้งนั้น ร้อยทั้งร้อยไม่มีตัวไหนที่จะเอาของจริงมาหยิบยื่นให้เรา มีแต่ความหลอกลวงต้มตุ๋นทั้งนั้นแหละ แต่ธรรมไม่มีคำว่าหลอกลวง ชิ้นหนึ่งก็ไม่มีที่จะมาหลอกลวงสัตว์โลก เอาให้เห็นซิ เมื่อเห็นในหัวใจนี้แล้วมันหากรู้ มันหากหมดปัญหาไปเองทีเดียว

เอ้า ทีนี้ดูหัวใจตนชัดเจนถึงขนาดนั้นแล้ว จนเตียนโล่งไม่มีอะไรเหลือแล้ว ทำไมจะไม่รู้เรื่องของกิเลสมันทำงานอยู่บนหัวใจสัตว์โลก มันแสดงลวดลายประการใดประเภทใดบ้างที่ไหนบ้าง ล้อมรอบอยู่ทั้งสายหูสายตา มีแต่เรื่องของอันนั้นแสดงต่อสิ่งที่มันครอบหัวอยู่นั้น มันก็เห็นหมดละซิ นี่ละวิชาธรรมเห็นได้อย่างนี้เอง

ถ้าไม่มีวิชานี้เท่านั้น ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย เราอย่าเข้าใจว่ากิเลสมันจะแก่ตัวมันจะหมดฤทธิ์หมดอำนาจ ปล่อยให้สัตว์โลกพ้นไปจากอำนาจของมันเลย ไม่มีทางจะกี่กัปกี่กัลป์ก็เหมือนกับที่เป็นมานี้แหละ ต้นไม่มีปลายไม่มีเหมือนขอบด้ง มีปลายมีต้นที่ไหนขอบด้ง มันวงกลมอยู่งั้น อันนี้ละสัตว์โลกหมุนเวียนกันอยู่อย่างนี้ ถ้าไม่โดดออกจากขอบด้งด้วยอรรถด้วยธรรม โดดออกจากขอบด้งมันก็พ้นเท่านั้นเอง มันก็ไม่หมุน ถ้าเอาอรรถธรรมเข้าไปจับมันก็ออกแล้วจากขอบวัฏจิตวัฏจักร ถ้าหากไม่มีอันนี้แล้วยังไงก็ไม่พ้นแหละ

การประชุมผมก็ได้เคยพูดแล้ว กำลังวังชาไม่เหมือนแต่ก่อน มันทรุดลงมาก นี่ความสงสารหมู่เพื่อนจึงได้ตะเกียกตะกายลงมา พูดก็ต้องได้ระมัดระวัง ถ้าจะเป็นตามนิสัยตามความรู้สึกของตัวเองมันก็ไม่เป็นอย่างนี้ มันก็ไปเต็มที่ของมัน นี้ต้องรั้งเอาไว้ ๆ แม้จะไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็ขอให้ได้เข้าอกเข้าใจก็ยังดี ดีกว่าไม่ได้มาพูดหรืออะไร จงพากันตั้งอกตั้งใจให้เคารพตัวเอง

ธรรมอยู่กับหัวใจของเรา ธรรมอยู่กับอากัปกิริยาความเคลื่อนไหวของเรา จงพยายามเคลื่อนไหวให้เป็นธรรม อย่าให้เป็นความคึกความคะนอง เป็นเรื่องของกิเลสอยู่บนหัวพระ มาแสดงความหยาบโลนต่อกันและกันใช้ไม่ได้ อันนี้เป็นตลาดแสวงธรรมไม่ใช่ตลาดค้ากิเลส เอากิเลสมาอวดกันอย่าให้มี ให้ระมัดระวัง

เหนื่อยแล้ว เอาละ พูดเพียงเท่านี้

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

เด็ดด้วยธรรม

ทุกท่านที่บวชมาแสวงหาอรรถหาธรรมที่เป็นความร่มเย็นต่อจิตใจของตน ทั้งใกล้ทั้งไกล ทั่วประเทศหรือทุกภาค รวมแล้วทั่วประเทศมารวมอยู่ในที่ชุมนุมนี้ ต่างเป็นพระที่สมบูรณ์แบบด้วยกัน อันเป็นเครื่องประกาศให้โลกและตนเองก็ทราบว่าเป็นนักบวช ผู้มุ่งเสาะแสวงหาความสงบร่มเย็นด้วยธรรม ฉะนั้นจงพากันตั้งอกตั้งใจสำเหนียกศึกษาด้วยความจริงใจทุกแง่ทุกมุม ตาก็ให้แหลมคม เมื่อสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งใด ทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกาย ให้สติปัญญาได้เกิดขึ้นจากความสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งนั้น ๆ ด้วยอายตนะนั้น ๆ

เพราะความตั้งใจอยู่แล้วย่อมจะสะดุดจิตใจ เป็นเครื่องปลุกสติปัญญาให้เกิดอุบายต่าง ๆ ขึ้นมาจากการสัมผัสสัมพันธ์สิ่งทั้งหลาย ซึ่งโดยหลักธรรมชาติแล้วสิ่งเหล่านั้นเป็นปกติของตน จะว่าเป็นธรรมเขาก็เป็นอยู่แล้ว ผู้ที่ไม่เป็นธรรมก็คือใจ เพราะสิ่งที่แทรกสิงอยู่ภายในใจนั้นเป็นอธรรม หาธรรมนิดหนึ่งในธรรมชาตินั้นไม่มีเลย แต่มีอำนาจครอบงำจิตใจของสัตว์โลกไม่ว่าท่านว่าเรา โดยเจ้าตัวไม่ทราบว่าสิ่งเหล่านั้นคือเครื่องบังคับ คือเครื่องกดขี่ คือเครื่องผลักดัน หรือเจ้าอำนาจ พาให้เคลื่อนไหวทุกสิ่งทุกอาการแห่งใจ

เมื่อออกไปทางตาทางหูทางจมูกทางลิ้นทางกาย ก็เพื่อเสาะแสวงหาอำนาจหาอาหาร เป็นเครื่องพอกพูนตัวเองให้มีกำลังมากขึ้น ผู้ที่รับเคราะห์รับกรรมก็คือเราที่อยู่ใต้อำนาจของสิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้นใจเวลาเคลื่อนไหวออกมา ที่พูดแบบย่อม ๆ ก็ว่ามักจะมีสิ่งเหล่านี้ออกแสดงตัวก่อนหน้าธรรมทั้งหลายอยู่เสมอ พูดให้ตรงตามความจริงก็มีแต่สิ่งเหล่านี้ทั้งนั้นเป็นเครื่องแสดงตัวออกมา หรือผลักดันจิตใจให้แสดงออกมา เมื่อแสดงออกไปแล้วเพื่อความสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งใดก็เพื่อธรรมชาตินี้ทั้งนั้น ไม่มีคำว่าเพื่ออรรถเพื่อธรรม เพราะธรรมชาตินี้กับธรรมเป็นข้าศึกกันแบบศูนย์ต่อศูนย์ ร้อยทั้งร้อย เดินสวนทางกันระหว่างความจริงกับความปลอม ระหว่างผู้ก่อโทษก่อภัยกับระหว่างผู้ก่อบุญก่อคุณได้แก่ธรรม มีน้ำหนักเช่นเดียวกัน

แต่เวลานี้ธรรมชาติที่ต่ำทรามนี้ มีน้ำหนักมากภายในจิตใจของสัตว์โลกและพวกเรา จึงไม่สามารถที่จะรู้แง่แห่งความกระดิกพลิกแพลง หรืออุบายหลอกลวงต่าง ๆ ของมันได้ ถ้าไม่ใช้สติปัญญาพินิจพิจารณาโดยหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้วนี้จะไม่มีทางทราบได้เลย การสัมผัสสัมพันธ์สิ่งภายนอกด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของโลกทั่ว ๆ ไป การศึกษาเล่าเรียนจะเป็นวิชาแผนกหรือแขนงใด ๆ ก็ตามทั่วทั้งแดน

โลกธาตุนี้ จะไม่มีทางทราบได้เลยว่า โทษของสิ่งเหล่านี้หรือธรรมชาติเหล่านี้คืออะไร ที่เป็นพิษเป็นภัยอยู่ภายในจิตใจของสัตว์โลกและของเรานี้

นี้แลเหตุที่มีธรรมขึ้นมา ก็เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นโมฆะในการแก้ในการถอดถอนในการทำลายสิ่งที่เป็นภัยต่อจิตใจ เพราะเป็นโรงงานของมันทั้งนั้น ไม่ว่าจะความเคลื่อนไหวไปมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัมผัสสัมพันธ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เกี่ยวกับสิ่งภายนอก เช่น รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ล้วนแล้วแต่เป็นการเสาะการแสวงหาการกว้านเข้ามาแห่งอาหารอันโอชะของมัน แต่เป็นโทษเป็นพิษเป็นภัยต่อตัวของเรา ผู้รับเคราะห์รับกรรมได้แก่ใจดวงนี้ที่อยู่ใต้อำนาจของมัน

ธรรมของพระพุทธเจ้าเมื่อได้ตรัสรู้แล้ว จึงได้ประกาศกังวานให้สัตว์โลกทั้งหลายได้ทราบถึงพิษถึงภัยถึงยักษ์ใหญ่ ที่กลืนสัตว์ทั้งโลกให้อยู่ใต้อำนาจของตน นับแต่วันได้ตรัสรู้แล้วประกาศศาสนธรรมให้โลกทั้งหลายได้ทราบ ผู้ที่มีความเบาบางก็ทราบได้อย่างรวดเร็วตามเสด็จพระพุทธเจ้าทัน ผู้ที่รองลงมาก็ตามเสด็จไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งวาระสุดท้ายเป็นกัลยาณชน เป็นพุทธมามกะในขั้นกัลยาณชน นี่เป็นผลความดีที่เกิดขึ้นจากศาสนาธรรมของผู้นับถือและปฏิบัติตามท่าน

เราทั้งหลายเป็นภิกษุบริษัท เป็นลูกเต้าของพระพุทธเจ้าที่ใกล้ชิดสนิทติดพันกับพระองค์มากที่สุด คือเพศก็เป็นเพศอันเดียวกันกับพระพุทธเจ้า ถ้าจะพูดถึงเจตนาเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ ท่านผู้ใดบวชเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ เจตนานั้นก็เป็นเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า นอกจากจะบวชเพื่อแก้รำคาญ เพื่อโลกเพื่อสงสาร เพื่อประเพณี โดยไม่คิดหาเหตุหาผลอรรถธรรมตามความมุ่งหมายของพระองค์เท่านั้น จึงจะปลีกหรือแยกแยะจากเจตนาของพระพุทธเจ้าไป

การมาศึกษาจึงต้องได้ใช้ความพินิจพิจารณาอย่างมาก งานของพระไม่ใช่เหมือนงานโลกทั่ว ๆ ไป งานของพระศาสนา งานของผู้จะดำเนินเพื่อผลอันเป็นที่พึงใจโดยลำดับจนกระทั่งถึงผลอันสมบูรณ์ การกระทำงานทุกด้าน การกระดิกพลิกแพลงกิริยาอาการทุกแง่ทุกมุม ต้องเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นไปด้วยความตั้งอกตั้งใจ เป็นไปด้วยความขยันหมั่นเพียร เป็นไปด้วยความอดความทน ความอุตส่าห์พยายาม ผิดกับโลกทั่ว ๆ ไปอยู่มาก

หากเราจะนำนิสัยของโลกมาใช้แบบสุกเอาเผากินแล้วก็เป็นโลกไปเสีย ในขณะเดียวกันก็คือกิเลสมันผลักออกจากงานอรรถธรรม ที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน แล้วเอางานแห่งยาพิษของมันใส่แทนที่เข้าไป เรียกว่าสวมรอยแห่งการบำเพ็ญธรรมของพวกเรา เวลานี้อยู่ในช่องนี้ทั้งนั้น คืออยู่ในช่องที่ว่าสวมรอย ๆ ในขณะที่สติปัญญาของเรายังไม่ทัน การเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาจึงไม่พ้นที่สิ่งเหล่านี้จะไปทำงานแทนตัวของเรา

แล้วหลักธรรมอันเป็นคุณเป็นประโยชน์ซึ่งเราทั้งหลายมุ่งหวัง หนีออกไปจากความเพียรอันเป็นธรรมนั้นเสีย กลายเป็นความเพียรของกิเลสล้วน ๆ ไปโดยไม่รู้สึกตัวนี้มีจำนวนมาก

ในอิริยาบถต่าง ๆ มักเป็นไปอย่างนี้แทบทั้งนั้น ถ้าไม่มีสติและไม่มีภูมิจิตภูมิธรรมสูงขึ้นไปโดยลำดับ พอที่จะให้เกิดสติปัญญาสะดุดจิตใจของตนเองว่านี้คือสิ่งที่เป็นพิษ นี้คือความเป็นธรรม จะพอแยกแยะกันได้ ถ้ามีภูมิจิตภูมิธรรมในขั้นใดที่พอจะทราบแง่งอนของกิเลส ของสิ่งหลอกลวงขั้นนั้น ๆ ได้ ก็พอฟัดพอเหวี่ยงกันไป แต่ในขั้นเริ่มแรกนี้เป็นแบบที่ล้มลุกคลุกคลานมาก และเป็นแบบที่ล้มแล้วลุกแทบไม่ขึ้นหรือลุกไม่ขึ้น ล่มจมไปเลยก็มีอยู่มาก คือท้อถอยความเพียรไปเสีย เพราะอำนาจฝ่ายต่ำมีกำลังมากกว่า มันทำให้สารคุณทั้งหลายกลายเป็นสิ่งเลวร้ายไป และสิ่งเลวร้ายทั้งหลายกลายมาเป็นสารคุณ และกลายมาเป็นตัวเป็นตนเป็นเราเป็นเขา เป็นสมบัติอันล้นค่าน่าชมเชยน่ายินดีน่าติดพัน เลยกลายเป็นเราไปเสียทั้งหมด เราทั้งคนเลยกลายเป็นเรื่องตัวพิษตัวภัยเผาลนตนเองไปโดยเจ้าตัวก็ไม่ทราบได้ เพราะสติปัญญาไม่มีพอจะทราบนี่หลักใหญ่ของการปฏิบัติ

เพราะฉะนั้นผู้ปฏิบัติจึงต้องได้ใช้ความพินิจพิจารณาเอาอย่างมาก เป็นภาระที่ว่าหนักก็หนัก เพราะกิเลสมันหนักความเพียรจะไปผ่อนเบาไม่ได้ เมื่อข้าศึกมันหนัก สิ่งต่อสู้ กิริยาแห่งการต่อสู้ วิธีการต่อสู้ต้องหนักไปตาม ๆ กัน ความหนักในทางความเพียรนี้ก็ไม่พ้นที่ฝ่ายต่ำจะสวมรอยจนได้ โดยที่ความหนักในความดีมักจะเกิดความอิดหนาระอาใจ เห็นว่าเป็นความทุกข์ความลำบากไปเสีย โดยไม่มีแง่ได้คิดพอเอาตัวออกเพื่อความเพียรให้หนักแน่นขึ้นไป แล้วก็ถอยหลังกรูด ๆ ไป

ความถอยหลังไปนี้แล คืออำนาจของฝ่ายต่ำมันดึงดูดออกไปจากฝ่ายดีหรือจากฝ่ายสูงได้แก่ธรรม นี่เราก็ทราบไม่ได้ เพราะยังไม่มีกำลังสติปัญญาพอจะทราบได้ จึงต้องล้มลุกคลุกคลาน ในบรรดาความเพียรประโยคต่าง ๆ ไม่ค่อยได้ผล มักจะไร้ผลไปเสียโดยมาก ด้วยเหตุนี้ผู้บำเพ็ญภาวนาจึงมักไม่ค่อยก้าวเดิน คำว่าสมาธิ ๆ หรือว่าปัญญา ๆ ครูบาอาจารย์เทศน์เสียแทบล้มแทบตาย คุณสมบัติเหล่านี้ก็ไม่ปรากฏในจิตใจของเราบ้างเลย เพราะเข้าไม่ถึง ด้วยอำนาจของกิเลสมากกว่ามันผลักดันเอาไว้ ให้จิตก้าวเข้าสู่สมาธิคือความสงบเย็นใจบ้างไม่ได้ ให้สติปัญญาเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะถูกปิดถูกบังจากเจ้ามหาอำนาจนี้อยู่ตลอดเวลา อกาลิโก จึงต้องได้ใช้ความพินิจพิจารณาเอาอย่างมาก ใช้ความเพียรอย่างมากจึงจะรู้ร่องรู้รอย

ปกติของจิต ฟุตบอลที่กลิ้งไปกลิ้งมานั้นยังช้าไป ชนิดพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงเร็วยิ่งกว่าอะไรไม่มีเกินจิตนี้ไปได้ เพราะสิ่งที่ผลักดันให้กลิ้งให้พลิกตัวให้กระดิกพลิก

แพลงไปในแง่ต่าง ๆ นั้นมีกำลังมากและรวดเร็วมาก จึงทำให้จิตหมุนติ้ว ๆ ไปตามอำนาจของมันอย่างเร็วมาก ถึงกับสติปัญญาเราก้าวไม่ออกหรือก้าวไม่ทันหรือเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะถูกปิดถูกกั้นไปเสียหมดทุกแง่ทุกทาง ทางที่มันเปิดให้ก็คือทางทำลายตัวเอง คือทางสังหารตนเอง ทางตัดทอนความดีของตนเองลงโดยลำดับลำดา ไม่ว่าจะเป็นอากัปกิริยาใด มีแต่กำลังของมันที่มาตัดทอนลงโดยลำดับ จนถึงกับก้าวไม่ออกเดินไม่ได้ไปไม่ถูก นี่สำคัญ ขอให้ทุกท่านจำเอาไว้ นี่คือความจริง ระหว่างสิ่งจอมปลอมกับธรรมที่กำลังมีอำนาจเหนือกันเป็นเช่นนั้น ไม่ว่าท่านผู้ใดก็ตามจะต้องเป็นเหมือนกันหมดอย่างนี้เอง

แต่ยังไงก็ไม่พ้นความพากเพียร ซึ่งเกิดขึ้นจากความสนใจใคร่ธรรม หรือความมุ่งมั่นต่ออรรถต่อธรรมของเราไปได้ หนักวันนี้เราแพ้วันนี้ การต่อสู้ของเราไม่ถอย แพ้ก็ยอมรับว่าแพ้เพราะกำลังไม่พอ แต่การแพ้กิเลสนี้ไม่ได้เหมือนนักมวยเขาแพ้กันบนเวที นักมวยแพ้บนเวทีนั้น แพ้คะแนนก็ยังพอฟัดพอเหวี่ยงกันไป แต่แพ้น็อกนี้หาทางต่อสู้ไม่ได้ ดีไม่ดีตาย นี่เราถึงจะทุกข์ยากลำบากขนาดไหนเพราะการประกอบความเพียรนี้ไม่ตาย ผิดกันตรงนี้ เราจึงไม่ควรที่จะทำความย่อท้อหรืออ่อนแอ หรือท้อถอยในความพากเพียรของเราโดยความกลัวตาย ไม่ตาย

ความทุกข์นั้นมีอยู่ ๒ ประเภท ความทุกข์เพราะการถูกบีบบังคับของกิเลสประการหนึ่ง ความทุกข์เพราะการต่อสู้กับกิเลสประการหนึ่ง เราแยกความทุกข์ทั้งสองนี้ออกเทียบเคียงกัน ความทุกข์เพราะกิเลสบีบบังคับนั้นเป็นอนันตกาล หากำหนดกฎเกณฑ์หาเวล่ำเวลาหาเงื่อนต้นเงื่อนปลาย ว่าจะลดหย่อนผ่อนผันหรือหมดสิ้นไม่ได้ในเรื่องความทุกข์เหล่านี้ แต่ความทุกข์ในการต่อสู้กับกิเลสนั้น แม้จะหนักขนาดไหนก็ตามไม่ตายหนึ่ง แล้วมีทางที่จะผ่อนคลายกันไปได้ตามวาระแห่งการต่อสู้ที่มีกำลังฟัดเหวี่ยงกันไป และมีเวล่ำเวลาที่จะปลดปล่อยความทุกข์ในการต่อสู้นี้ลงได้ เมื่อจิตได้ชัยชนะเพราะการไม่ท้อถอยต่อข้าศึกแล้ว ต้องเป็นอย่างนั้นจนได้

เมื่อเราเทียบความทุกข์ทั้งสองอย่างนี้แล้ว ความทุกข์ในการต่อสู้กับกิเลสเป็นสิ่งที่เราควรจะกล้าหาญชาญชัย เพื่อได้ปลดเปลื้องหรือปลดปล่อยความทุกข์เหล่านี้ออก เพราะการชนะสิ่งต่ำทรามหรือสิ่งที่เป็นข้าศึกทั้งหลายด้วยธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรมเป็นสำคัญ ส่วนทุกข์เกี่ยวกับเรื่องของกิเลสบีบบังคับ ไม่ว่าเราไม่ว่าสัตว์โลกทั่ว ๆ ไปนั้นไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ เป็น อกาลิโก ตลอดไปเลย หรือเป็นอนันตกาล ถ้าไม่มีธรรมเข้าแทรก ไม่มีธรรมเข้ากีดเข้าขวาง กาลเวลาที่จะย่นเข้ามานั้นไม่มี มีแต่เป็นเช่นนี้ตลอดไป นับตั้งแต่เป็นตลอดมาแล้วยังจะตลอดไปหาที่สิ้นสุดยุติไม่ได้ ต้องทุกข์อยู่เช่นนี้ ๆ ตลอดไป

แต่ความทุกข์เพราะความพากเพียรนี้ วันนี้เป็นทุกข์มาก วันหลังสู้ไม่ถอยย่อมจะมีทุกข์น้อย เพราะกำลังของข้าศึกลดน้อยลงไป เพราะอุบายวิธีการต่อสู้ของเราเหนือกว่า สุดท้ายก็ลดน้อยลงไป ๆ จนกระทั่งความทุกข์ในการต่อสู้นี้ไม่มี เพราะข้าศึกหมดไปแล้วจะเอาอะไรมาให้ต่อสู้อีก นั่นละที่นี่ท่านว่าบรมสุข คือเกิดขึ้นแทนที่มหันตทุกข์ในการประกอบความพากเพียร หรือในการต่อสู้กับข้าศึกทั้งหลาย กลายเป็นบรมสุขขึ้นมาแทนที่กัน นี่มีทางยุติได้ มีเวลาเสร็จสิ้นได้งานของผู้บำเพ็ญธรรม

แต่งานให้เป็นไปตามวัฏจักรนี้ไม่มีวันสุดวันสิ้นไม่มีวันเพียงพอ คำว่าเพียงพอนั้นไม่มี คำว่าหยุดพอแล้วไม่มี คำว่าทุกข์พอแล้วต่อไปไม่ทุกข์อีกไม่มี มีแต่เรื่องย้ำเข้าไป ๆ เพิ่มเข้าไปโดยลำดับลำดา หาที่ยุติหาจุดหมายปลายทางไม่ได้ ถ้าเป็นเดินป่าก็เรียกว่าหลงทางหาทางเดินไม่ได้ แต่นี้มันมากมันหนาแน่น มันหนักยิ่งกว่าความหลงป่าหลงรกเป็นไหน หลงป่ากิเลสตัณหาอาสวะนี้หลงไม่มีสิ้นมีสุด ไม่มีที่เวิ้งว้าง ไม่มีภพที่พอจะผ่อนคลายได้เลย มีแต่บีบ นั่งอยู่ก็บีบ ยืนอยู่ก็บีบ อิริยาบถใด ๆ ก็บีบ ภพชาติใด ๆ ก็บีบ บีบอยู่ตลอดเวลา

ขึ้นชื่อว่าการท่องเที่ยวในวัฏสงสารนี้ คือการถูกบีบอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับนักโทษในเรือนจำนั่นเอง จะย้ายไปที่ไหนก็ตาม ไปเรือนจำใดก็ตาม ก็ล้วนแล้วแต่ความเป็นนักโทษและต้องถูกบีบบังคับอยู่ตลอดไปในที่นั้น ๆ ถ้าไม่พ้นเสียจากโทษเมื่อไรแล้ว จะย้ายไปกี่สถานที่คุมขังก็ตาม ไม่มีอะไรผิดแปลกจากความเป็นนักโทษ และความถูกกดขี่บังคับจากนายเหนือหัวอยู่ตลอดไป นี่การย้ายภพย้ายชาติไปภพน้อยภพใหญ่ ภพใด ๆ ก็ตาม ก็เป็นเหมือนกันกับนักโทษย้ายที่จากเรือนจำนี้ไปสู่เรือนจำนั้นนั่นแล นอกจากให้หลุดพ้นไปเสียจากที่คุมขังนี้เท่านั้น อยู่ที่ไหนก็สบาย เพราะเป็นอิสระภายในจิตใจ

ความที่ใจเป็นอิสระเราไม่เคยได้พบได้เห็น แต่จิตที่ถูกบีบถูกบังคับหาอิสระไม่ได้นี้ ประจักษ์อยู่กับหัวใจของเราทุก ๆ ท่าน จึงพยายามเชื่อตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า แล้วพยายามตะเกียกตะกายตนเองไปด้วยอรรถด้วยธรรม ในการต่อสู้กับสิ่งที่มีอำนาจมากทั้งหลายโดยลำดับไป อย่าลดละท้อถอยความเพียร เพราะพระวาจาของพระพุทธเจ้านั้น เป็นพระวาจาที่ศักดิ์สิทธิ์วิเศษเต็มที่ ไม่มีวาจาของผู้ใดในสามแดนโลกธาตุนี้ จะถูกต้องแม่นยำยิ่งกว่าสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วทุกแง่ทุกมุมนี้

ส่วนการเสี้ยมสอนของกิเลสนั้น มันก็กล่าวไว้ชอบตามทางจอมปลอมของมัน เราอย่าคอยวันคอยเวล่ำเวลาว่ากิเลสจะมาให้ความดีความชอบแก่พวกเรา จะมาตกรางวัลให้เราเท่านั้นเท่านี้ แล้วจะหาความสัตย์ความจริงมามอบให้เรา เพื่อเป็นอิสระและเพื่อเป็นความเจริญรุ่งเรืองโล่งจิตโล่งใจ ไม่มี มีแต่บีบบังคับเข้าไปโดยลำดับลำดา

เท่านั้น นี่เป็นเรื่องของกิเลส เพราะแถวทางมันเดินเช่นนั้น ผลจะเป็นอื่นไปไม่ได้ ต้องเป็นขึ้นมาตามที่เคยเป็นมาแล้ว แม้อนาคตกาลข้างหน้าจะยืดยาวขนาดไหน เหตุกับผลที่มันบังคับให้เป็นไปก็ต้องเป็นทำนองเดียวกัน ตรงกันข้ามกับศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างนี้แล

นี่เราได้เป็นศิษย์ตถาคต ได้ปรากฏตัวเป็นเพศนักบวชและนักปฏิบัติแล้ว จงเอาให้ถึงใจในเรื่องความพากความเพียร อย่าห่วงอันใดในโลกนี้ ไม่มีสิ่งไรที่น่าห่วง ไม่ว่าจะวัตถุ ไม่ว่าจะอารมณ์ เต็มอยู่ในสามแดนโลกธาตุ สัมผัสสัมพันธ์อันใดล้วนแต่เป็นฟืนเป็นไฟ ถ้าเราหลงมันเป็นฟืนเป็นไฟทั้งนั้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นกอง **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** ผันอยู่ตลอดเวลายิ่งกว่ากังหันภายในสิ่งนั้น ๆ และเฉพาะอย่างยิ่งภายในกายในใจของเรา นี่เป็นสิ่งที่กระเทือนมากสำหรับตัวเรา

สิ่งภายนอกแม้เขาจะหมุนไปตามเรื่องของเขา ถ้าเราไม่ไปสัมผัสสัมพันธ์ไม่ไปเกี่ยวข้อง ก็เป็นคติธรรมดาธรรมชาติไปเท่านั้น เขาไม่มีได้มีเสีย เช่น ต้นไม้ ภูเขา จะมีการเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไปยังไงเขาก็ไม่มีความหมาย ไม่มีความรู้สึกในตัวเขาว่า ได้รับความทุกข์เพราะการเปลี่ยนแปลงไป แต่อาการของเราทุกส่วน นับแต่อาการของจิต นับแต่ตัวจิตออกมาถึงส่วนร่างกายต่าง ๆ ถ้าลงได้สัมผัสสัมพันธ์อะไรเข้าไปแล้ว จะเป็นความทุกข์ความกระเทือนถึงใจทั้งนั้น ถ้าไม่มีสติปัญญาเป็นเครื่องกลั่นกรองรักษาตัว มันต่างกันอย่างนี้ละ แล้วเราจะสงสัยที่ไหน อะไรกับอะไรว่าจะเป็นที่ไว้อกไว้ใจ เป็นที่จะพึ่งเป็นพึ่งตายได้ มันไม่มี มีแต่ฟืนแต่ไฟ นอกจาก **ธมฺโม ปทีโป** นี้เท่านั้นที่จะเป็นที่ไว้อกไว้ใจได้

ความเพียรของเราทุกประโยคเป็นความเพียรที่ไว้ใจ แน่ใจต่อการรู้การเห็นการปลดปล่อยกิเลส ขอให้เป็นความเพียรตามหลักธรรมพระพุทธเจ้าสอนเถอะจะไม่เป็นอย่างอื่นเลย เดินจงกรมเพื่อชำระจิตก็เป็นการชำระจิตจริง ๆ ด้วยความมีสติ นั่งสมาธิรักษาใจก็รักษาจริง ๆ อย่าปล่อยใจให้กิเลสเอาไปขยำย่ำยีด้วยความไม่มีสติ

จะเป็นยืนเป็นเดินเป็นนั่งเป็นนอน ด้วยความเพียรท่าใด ขอให้มีสติเป็นเครื่องรักษา ปัญญาเป็นเครื่องกลั่นกรองฟาดฟันกับสิ่งที่เป็นข้าศึก ซึ่งจะมาทำลายจิตใจของเราอยู่โดยสม่ำเสมอแล้ว ชื่อว่าเป็นผู้ก้าวเดินตามทางของศาสดาที่เสด็จผ่านไปแล้วสด ๆ ร้อน ๆ ไม่มีคำว่ากาลนั้นสมัยนี้ ปรินิพพานกี่ปีกี่เดือนนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่ความจริงของพระพุทธเจ้ากับธรรมที่ประกาศสอนไว้แล้วเป็นอันเดียวกัน ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ท่านทรงสอนไว้นั้น ก็เรียกว่าเหยียบร่องรอยอันเดียวกับพระพุทธเจ้าทรงเหยียบ และเสด็จผ่านไปโดยลำดับลำดาไม่ผิดกันเลย ขอให้ยึดหลักปัจจุบันคือสวากขาตธรรมที่ชอบแล้ว ๆ นี้ไว้ภายในจิตใจของตนเถอะ

อย่าเห็นสิ่งใดเป็นของวิเศษวิโสเลิศเลอยิ่งกว่าธรรม นี้แลเป็นธรรมชาติที่ให้ความไว้วางใจตายใจได้ และจะเป็นธรรมที่ให้อิสระต่อจิตใจของเราโดยลำดับลำดา จนกระทั่งถึงอิสระเต็มภูมิแห่งจิตแห่งธรรม ซึ่งกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน จะไม่มีอะไรนอกเหนือไปจากนี้เลย ขอให้ทุกท่านได้ทำความเข้าใจกับตนเอง เรื่องของกิเลสเราเคยทำความเข้าใจกับมันก็ได้ทำความเข้าใจแล้ว มันอยู่ใต้อำนาจของเราแม้ที่สุดสักหนไหมไม่เคยมี เราจะไปทำความเข้าใจกับกิเลสนี้ ทำความเข้าใจเท่าไรก็ยิ่งขาดทุนไปโดยลำดับลำดา แม้จะไม่ทำความเข้าใจกับมันเราก็หลงอยู่แล้ว ไปทำความเข้าใจกับมันเรื่องอันใดที่จะได้รับผลรับประโยชน์ขึ้นมา นอกจากให้มันสับเอา ๆ เท่านั้น เราไม่เข็ดไม่หลาบบ้างเหรอเรื่องถูกสิ่งเหล่านี้สับเอา ๆ

ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากความสัมผัสสัมพันธ์ เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาอะไรพาให้เป็น ถ้าไม่ใช่เรื่องของกิเลสเป็นผู้พาให้เป็น และเป็นเรื่องของกิเลสสับยำเราเท่านั้นจะเป็นอะไรไป สิ่งทั้งหลายไม่เคยมี มีธรรมชาติที่อยู่ในจิตนี้เท่านั้น เป็นสิ่งที่ใหญ่โตรโหฐานที่สุด มโหฬารมากทีเดียว กว้างขวางไม่มีขอบเขตจักรวาล ก็คือออกจากธรรมชาติที่ฝังอยู่ในใจนี้ แผ่อำนาจวาสนาของมันไปทั่วแดนโลกธาตุ อยู่ใต้อำนาจของมันทั้งนั้น มันครอบไว้หมด ในสามแดนโลกธาตุนี้จึงเป็นเหมือนคุกตะรางหรือเรือนจำ สัตว์โลกทั้งหลายจึงเป็นเหมือนนักโทษทั้งนั้น ไม่มีใครจะดียิ่งกว่ากันไป ขึ้นชื่อว่านักโทษแล้วเป็นเช่นนั้น เขาให้ชื่อว่านักโทษ

สตฺต สตฺต ก็แปลว่า ผู้ติดผู้ข้อง ติดอะไร ก็ติดกิเลสนี้เอง ราคะเกิดมาก็ติด มันมีอยู่ภายในนั้นก็ติดอยู่แล้ว เกิดขึ้นมาแสดงขึ้นมาก็ติด โทสะมีภายในอยู่แล้วก็ติดแสดงออกมาก็ติด โมหะมีอยู่ภายในนั้นก็ติด แสดงออกมาก็ติด ขึ้นชื่อว่าเรื่องของกิเลสเป็นเรื่องให้ติดทั้งนั้น เพราะเป็นสิ่งที่เคลือบแฝง เหมือนกับยาเคลือบน้ำตาล ถ้าไม่แกะน้ำตาลที่เคลือบออกแล้วเราจะไม่เห็นพิษของมันซึ่งอยู่ภายในนั้น เพราะฉะนั้นจึงต้องแกะออกด้วยความพากเพียรอย่าลดละท้อถอย

ความอ่อนแอก็เคยมีอยู่แล้วเป็นประโยชน์อะไร ให้เทียบเคียงกันเสมอนักปฏิบัติ ถ้าไม่บวกลบคูณหารแล้วจะหาทางออกไม่ได้นะ ต้องมีบวกลบคูณหารจึงจะมีทางออก เอาเหตุเอาผลเข้าเป็นเครื่องดำเนิน อย่าเอาอำนาจของกิเลสมาดำเนินเพราะมันพาดำเนินอยู่แล้ว นอกจากจะปลีกแยกจากทางของมันเข้าสู่แดนแห่งธรรมหรือทางธรรมเท่านั้น ไม่มีอย่างอื่นพอที่จะปลีกจะแวะไปได้ให้พ้นภัยจากกิเลส นอกจากดำเนินไปตามสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบนี้ด้วย **สุปฏิ อุชุปฏิ ญาย สามีจิปฏิปนฺโน** นี้เท่านั้นจะได้ปรากฏนามขึ้นว่า **เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ** นั่นคือสาวกของพระพุทธเจ้า คือปฏิบัติอย่างนั้นแล แล้วผลก็ปรากฏขึ้นมา

ดังท่านแสดงไว้ว่า **ยทิทำ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา** คู่แห่งอริยบุคคล ๔ ท่านว่าบุรุษ ๔ นั้นน่ะคืออริยบุคคล ๔ แยกออกไปเป็นอริยบุคคล ๘ ได้แก่ พระโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตมรรค อรหัตผล เป็นมาจากอะไร เป็นมาจาก **สุปฏิปนฺโน อุชุ ญาย สามีจิปฏิปนฺโน** นี้ทั้งนั้น ไม่เป็นมาจากไหน ๆ และคู่แห่งอริยบุคคล ๔ เป็น ๘ อริยบุคคลนี้ เราอย่าไปหมายบุคคลนั้นบุคคลนี้ให้นอกเหนือไปจากใจที่แสดงตัวเป็นคู่ ๆ ขึ้นมา จากการปฏิบัติการรู้การเห็นของผู้บำเพ็ญนี้เท่านั้น นี่เป็นจุดสำคัญ เป็นที่รวมแห่งอริยบุคคล ๔ คู่ ๘ จำพวก อยู่ตรงนี้

ไม่ใช่ว่าคนนั้นพวกนั้นคณะโน้นเป็นอริยบุคคล ๔ เป็น ๔ คู่ และนั้นเป็น ๘ จำพวกหรือเป็น ๘ คน นั่นหมายนอกไปผิดไป อาการของจิตที่แสดงอยู่ภายในดังนี้ เป็นคู่แห่งบุรุษ ๔ หรืออริยบุคคล ๔ เป็นอริยบุคคล ๘ อยู่ภายในนี้ โสดาปัตติมรรคก็คือจิตดวงนี้จะเป็นผู้ดำเนิน เป็นผู้บรรลุโสดาปัตติผล ผลที่พึงได้รับเป็นที่พอใจจากขั้นนี้ก็จิตเป็นผู้ดำเนินเป็นผู้ได้รับ แน่ะ สกิทา อนาคา อรหัตมรรค อรหัตผล ก็คือจิตดวงนี้เป็นผู้ก้าวเดิน **มคฺค มคฺค** คือทางดำเนิน ดำเนินไปตาม **สุปฏิปนฺโน** นี้จนปรากฏผลขึ้นมา คำว่าแปด ๆ ก็หมายถึงอริยธรรมนี้เอง ไม่ใช่บุคคลบุรุษหญิงชายที่ไหนจะมีอำนาจวาสนาได้อริยธรรม ๔ คู่ ๘ ประเภทนี้ขึ้นมาชม นอกจากผู้ปฏิบัติผู้ดำเนินนี้เท่านั้น

จิตดวงเดียวนี้แลเป็นผู้แสดงอาการทั้ง ๔ คู่ทั้ง ๘ อาการขึ้นมาภายในตัว อย่าคิดแยกออกไปนอกจากตัว..ผิด หลักปฏิบัติอันแท้จริงอยู่ที่นี่ ผู้ก้าวเดิน ผู้ดำเนินด้วย **สุปฏิ อุชุ ญาย สามีจิ** คือใจดวงนี้ นำกายวาจาดำเนินก็คือใจดวงนี้ ใจดำเนินโดยลำพังตนเองก็คือตัวเองนั้นเอง ผลปรากฏขึ้นมาจะเป็น ๔ คู่ เป็น ๘ อาการนั้นก็ตาม หรือเป็น ๘ อริยะนั้นก็ตาม เป็นเรื่องของผู้นี้เป็นผู้ทำ เป็นผู้ได้ผล เป็นผู้เสวยผล จนถึงขั้นสูงสุดวิมุตติพระนิพพาน คือจิตดวงนี้เป็นผู้เป็นแต่ผู้เดียว

ไม่ใช่คนนั้นก็เป็นคนนี้ก็เป็นแล้วเป็น ๔ คู่ แล้วคนนั้นก็เป็น ๆ แล้วเป็นบุคคล ๘ จำพวก ไม่ใช่อย่างนั้น นั่นเป็นความเข้าใจผิด นอก ๆ ผิดจากหลักศาสนธรรมหรือหลักสวากขาตธรรมที่ทรงแสดงไว้ว่า **สุปฏิปนฺโน** ใครเป็นผู้ดำเนินตาม **สุปฏิปนฺโน** แรกเริ่มก็คือใจอันดับหนึ่ง อันดับสอง กาย วาจา ขึ้นไปถึงสองถึงสาม ผู้นี้เป็นผู้เดิน **สุปฏิปนฺโน** ปฏิบัติดี นั่น ความเพียรดี ความคิดความดำริทุกแง่ทุกมุมในมรรค ๘ นั้นผู้นี้ดำเนินทั้งนั้น ไม่ใช่ผู้ใดผู้หนึ่งจะมาดำเนินแล้วแบ่งผลไปเป็นผู้นั้นผู้นี้ อันนั้นเป็นของแต่ละบุคคลที่ดำเนินโดยลำพังตนเองแล้วก็ปรากฏผลขึ้นมา ในอริยบุคคล ๔ คู่ ๘

จำพวกนี้ได้แก่จิตดวงเดียวเป็นผู้ทำงาน เป็นผู้แสดงอาการ เป็นผู้รับทั้งเหตุทั้งผลโดยสมบูรณ์ มีใจดวงนี้ดวงเดียวเท่านั้น

นี่ละที่ว่า **เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย** เหมือนกันเป็นผู้ควรแก่ตนเองแล้วก็ควรแก่โลกทั่ว ๆ ไป เบื้องต้นต้องเป็นผู้ควรแก่ตนเอง เหมาะสมแก่ตนเองทุกสิ่งทุกอย่าง ภาคภูมิภายในใจตัวเองทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วก็สมควรแก่โลกทั่ว ๆ ไปเขาก็ภูมิใจ การทำบุญให้ทาน การกราบไหว้บูชา ลงด้วยความสนิท เมื่อเราสนิทใจของเราเสียอย่างเดียวเท่านั้นโลกเขาก็สนิท

แม้โลกจะหนาแน่นไม่มีความสนิทติดใจกับเรื่องของเรา เราก็ไม่มีอะไรที่จะเสื่อมจะเสียไปเพราะโลกประเภทปทปรมะนั้น เราทรงมรรคทรงผลอย่างคงเส้นคงวาเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยความเป็นอิสระในตัวของเราเอง ไม่มีใครที่จะมาแบ่งได้แบ่งเสียตำหนิติเตียนให้ หรือเป็นการเหยียบย่ำทำลายของเราให้เสื่อมเสียไป แล้วยกย่องเราให้มีมากมูนพูนผลขึ้นไปยิ่งกว่าหลักธรรมชาติที่พอตัวแล้วภายในจิตใจของเราเท่านั้น

ธรรมที่กล่าวนี้ทั้งหมดใครจะเป็นผู้ดำเนิน ใครจะเป็นคู่อริยบุคคล ๔ และอริยบุคคล ๘ จำพวกถ้าไม่ใช่กายวาจาใจของเรา รวมแล้วคือใจเป็นหัวหน้าแห่งการดำเนินใน **สุปฏิปนฺโน อุชุ ญาย สามีจิปฏิปนฺโน** ผลจะเป็นที่พึงใจว่า **อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรำ ปุญฺญกฺเขตฺตำ โลกสฺส** เมื่อตนของตนได้เป็นเนื้อนาบุญของตนโดยสมบูรณ์แล้ว ทำไมจะไม่เป็นเนื้อนาบุญของโลกได้เล่า เราภูมิใจของเรา เราเป็นเนื้อนาบุญของเราเต็มสัดเต็มส่วนแล้วก็เป็นเนื้อนาบุญของคนอื่นได้ยังไงก็ต้องเอาตัวเป็นตัวประกันไว้ก่อนทุกอย่าง จึงขอให้ทำตนให้เป็นเนื้อนาบุญของตนด้วยการปฏิบัติดังที่อธิบายมาแล้วนี้

ธรรมเหล่านี้ไม่อยู่ที่ไหน อยู่กับเราทุกท่านผู้มุ่งต่อการปฏิบัติและปฏิบัติอยู่เวลานี้และในกาลต่อไป จะเป็นผู้ได้รับผลอันเป็นที่พึงพอใจ ตามหลักศาสนธรรมที่ท่านสอนไว้ คงเส้นคงวาไม่มีคำว่าด่างพร้อย ไม่มีคำว่าลดหย่อนผ่อนผลลงมา อย่างนี้ไม่มี จึงเรียกว่ามัชฌิมา ท่ามกลางต่อการปฏิบัติของผู้ดำเนินอยู่โดยสม่ำเสมอ และท่ามกลางแห่งการจะรู้จะเห็น คือเหมาะในการที่จะให้รู้ให้เห็นธรรมตลอดไป และเหมาะในการที่จะปราบปรามกิเลสทุกประเภทเสมอไป ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนธรรมนี้เลย ธรรมนี้จึงเป็นคู่ปราบกิเลสได้เป็นอย่างดีเยี่ยมไม่มีอะไรเสมอเลย

เพราะฉะนั้นธรรมกับโลกจึงแยกกันว่าโลกกับธรรม ถ้าเราจะพูดให้เต็มตามสมมุตินิยม หรือเต็มตามความเป็นจริงแล้วก็คือว่า โลกได้แก่แหล่งแห่งกิเลสอยู่ที่หัวใจสัตว์โลก ธรรมเป็นสิ่งที่จะกำจัดชะล้าง หรือสังหารแหล่งแห่งกิเลสทั้งหลายเหล่านั้น ให้

บรรลัยลงไปจากใจของสัตว์โลก ให้อยู่ผาสุกสบายจนกลายเป็นอิสระได้ ถ้าจะแยก..เป็นอย่างนั้น

แม้กิเลสจะไม่สิ้นสุดกุดด้วนไปโดยสิ้นเชิงภายในใจก็ตาม ใจดวงใดที่มีอรรถมีธรรม ใจดวงใดที่รักใคร่ใฝ่ธรรม ใจดวงนั้นยังมีธรรม แม้จะมีกิเลสอยู่ภายในใจธรรมก็ยังมีอยู่ภายในใจคนนั้น ถึงจะถูกบีบบังคับขนาดไหน ธรรมซึ่งเป็นเครื่องกำบังหรือช่วยพยุงหรือช่วยต่อสู้ต้านทาน ก็ยังมีอยู่ภายในจิตใจของคนนั้น คนเรายังไม่จนตรอกง่าย ๆ เมื่อมีธรรมอยู่ภายในใจแล้วไม่ร้อนเสียเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์เหมือนคนหาธรรมภายในใจไม่ได้

แต่สำคัญที่การปฏิบัติ ทุกอาการของผู้ปฏิบัตินี่ซิมันน่าสลดสังเวช ให้เจ้าของได้ดำเนินตัวเองไปเถอะ ให้ได้ทราบเรื่องราวของกิเลสประเภทต่าง ๆ ไปโดยลำดับลำดา พร้อมทั้งการละได้ปล่อยได้วางได้ ฆ่าได้ให้ฉิบหายวายปวงไปโดยลำดับลำดาแล้ว เราจะทราบเรื่องความโง่เขลาเบาปัญญาของเราโดยลำดับ พร้อมกับความฉลาดที่ก้าวเดินไปนั้นเอง

ความฉลาดก้าวเดินไปมากเพียงไร จะเห็นความโง่ของเราย้อนหลัง ย้อนหลังไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเราได้ปราบสิ่งที่พาสัตว์ให้โง่ด้วยความฉลาดของมันนั้น ให้หมดสิ้นซากไปจากใจโดยสิ้นเชิงแล้ว เราจะได้เห็นชัดเจนว่า เรื่องความฉลาดความเฉียบแหลมของธรรมกับความเฉียบแหลมของกิเลส ความเฉียบแหลมของฝ่ายต่ำนั้นต่างกันอย่างไรบ้าง ท่านจึงเรียกว่า โลกิยธรรม โลกุตรธรรม มันต่างกันอย่างนั้นละ โลกุตรธรรมหมายถึงธรรมเหนือโลก โลกิยธรรมนี้ธรรมยังอยู่ในโลก ยังอยู่ในอำนาจของกิเลส ธรรมก็จริงแต่ยังอยู่ในอำนาจของกิเลส

เมื่อจิตได้พ้นไปหมดไม่มีอะไรเป็นเครื่องกดถ่วง เป็นเจ้าอำนาจบังคับจิตใจแล้วจะมองไปไหนรู้ไปหมดปิดบังไม่อยู่ ทีนี้เราจะย้อนหลังเห็นความโง่เขลาเบาปัญญาของเรามาเป็นลำดับลำดา ตั้งแต่ขั้นหยาบ ๆ ขั้นล้มลุกคลุกคลานจนกระทั่งถึงขั้นกลางและขั้นละเอียด จนกระทั่งละเอียดสุด จะมาเห็นโทษของตัวเองได้เพราะธรรมนี้เหนือนั้นอีกละเอียดยิ่งกว่านั้นอีก จึงเป็นความที่ว่าฉลาดละเอียดยิ่งกว่าที่กิเลสทำเราให้โง่นั้นเป็นไหน ๆ อีก จึงต้องเห็นโทษกันโดยลำดับลำดา ต่างกันอย่างนี้ระหว่างโลกกับธรรม กิเลสกับธรรมต่างกันอย่างนี้ ภายในหัวใจเราดวงเดียวนั้นแล

จงพากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นชีวิตจิตใจ อยู่กับความพากเพียร ไม่ว่าจะอยู่อิริยาบถใด สติซึ่งเป็นพื้นฐานอย่าได้ลดละ ปัญญาถึงเวลาที่จะคิดจะอ่าน ให้คิดอ่านจริง ๆ ปัญญาที่คิดอ่านขึ้นด้วยธรรมนี้แลเป็นเครื่องจะปราบกิเลส ปัญญาแบบโลกที่ใช้กันอยู่นั้น มีมากเท่าไรยิ่งเป็นการส่งเสริมกิเลส เพราะกิเลสผลิตขึ้น

มาโดยแท้ ไม่ใช่ธรรมผลิตขึ้นมาเหมือนปัญญาที่คิดอ่านไตร่ตรองโดยทางธรรมโดยหลักภาวนา ต่างกันอย่างนี้

วันหนึ่ง ๆ เป็นยังไงความเพียรของเรา ไม่ได้มีหน้าที่การงานอะไร เฉพาะในวัดนี้ปล่อยให้พระเณรได้ประกอบความพากความเพียรของตนเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะเราเห็นสารคุณอันสำคัญจากความเพียร การเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาเหล่านี้มากกว่ากิจอื่นใดงานใด เพราะงานนี้เป็นงานของพระโดยตรง เป็นเนื้อเป็นหนังเป็นชีวิตจิตใจโดยแท้ สำหรับผู้จะต้องการถอดถอนตน ให้หลุดพ้นจากอำนาจแห่งการกดถ่วงทั้งหลายนี้ไปโดยลำดับ จึงถือความเพียรนี้เป็นสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด

เราอย่าเห็นงานใดว่าจะเป็นงานสารคุณยิ่งกว่างานการถอดถอนกิเลส งานเหล่านั้นไม่จำเป็นจริง ๆ เราก็ไม่ให้ทำ แม้ทำก็ให้มีความระมัดระวังมีสติ มีกาลมีเวลา ไม่ใช่ทำแบบพร่ำ ๆ เพรื่อ ๆ แบบลืมเนื้อลืมตัว แบบถือสิ่งเหล่านั้นมาเป็นเนื้อเป็นหนังเป็นกิจเป็นการเสียจริง ๆ นั่นแหละหมายถึงกิเลสกว้านคอไปหักเอาแล้ว นั่น คอหักไปแล้ว กิเลสกว้านคอไปเหยียบย่ำทำลายหมดแล้วไม่รู้ตัวเลย ให้ระวัง

เดินบิณฑบาตก็ให้ดูจิตอย่าดูที่ไหน ตัวพิษอยู่ที่จิต ตัวเผลออยู่ที่จิต คำว่าเพียร ๆ นั้นจะมีแต่ชื่อ ถ้าสติไม่มีไม่ใช่ความเพียร ไปไหนให้มีสติจึงชื่อว่ามีความเพียร เดินบิณฑบาตก็ให้เป็นการเดินจงกรมไป เป็นความเพียรประเภทหนึ่ง รับบาตรก็ให้มีสติจะมองเห็นสิ่งใดให้พิจารณาเป็นอสุภะอสุภัง เป็น **อนิจฺจ ทุกฺข อนตฺตา** โดยทางปัญญาจึงเรียกว่าความเพียรเสมอไป ก้าวกลับออกมาก็ให้มีสติ การเดินช้าเดินเร็วไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่สติกับปัญญา

ใจนี้เป็นสิ่งที่รวดเร็วมากอยู่ตามธรรมชาติของตนแล้ว สติเป็นสิ่งที่รวดเร็วมาก ปัญญาเป็นสิ่งที่รวดเร็วมากยิ่งกว่าอิริยาบถการเปลี่ยนแปลงของเรา ไปช้าหรือไปเร็วนั้นเป็นไหน ๆ เพราะฉะนั้นการก้าวเดินจะช้าก็ตามเร็วก็ตาม ที่จะให้เป็นข้าศึกต่อความเพียรนั้นไม่มี นอกจากผู้นั้นเป็นข้าศึกต่อตนอยู่แล้ว แม้จะก้าวช้าขนาดไหนเพื่อรักษาสติ ก็คือก้าวช้าด้วยความขาดสตินั้นแล ก้าวเร็วก็ตามเมื่อมีสติอยู่แล้ว มันจะเร็วยิ่งกว่าจรวดสติก็ยังต้องตามทัน อะไรจะมารวดเร็วยิ่งกว่าใจ อะไรจะรวดเร็วยิ่งกว่าสติกว่าปัญญา ที่เคลื่อนไหวไปตามอาการของจิตนั้นเล่า อันนี้เหนือนั้นอยู่เสมอ ๆ เพราะฉะนั้นการก้าวไปก้าวมาจะช้าหรือเร็ว จึงไม่สำคัญยิ่งกว่าผู้ที่มีสติครอบงำจิตหรือรักษาจิตอยู่แล้ว ไปได้ทั้งนั้นไม่มีอะไรเป็นอุปสรรค

แบบก้าวเดินค่อยต่อเท้าไปกลัวสติจะเผลอนั้น นั่นแหละคือตัวเผลอ ทำเนิบ ๆ นาบ ๆ ไปสักเดี๋ยวก็เผลอเถลไถลไปไหน บทเวลามันเผลอเร็วยิ่งกว่าลิงร้อยตัว กิริยาของเราว่าเป็นเหมือนกับสุขุมคัมภีรภาพมาก แต่กิเลสมันไปทำความสุขุมคัมภีรภาพอยู่

ในอาการนั้นเราไม่รู้ มันเอาจิตไปถลกหนัง กินเนื้อกินหนังหมดแล้วเราก็ไม่รู้ ถ้าลงเป็นความเพียรจริง ๆ แล้วจะเร็วขนาดไหน เดินก็เดินวิ่งก็วิ่งเถอะ ไม่มีอะไรจะรวดเร็วยิ่งกว่าใจ ตามทันหมด

จิตที่มันวิ่งอยู่ภายในยิ่งเร็วยิ่งกว่าอาการของเรานี้ สติปัญญาทำไมทัน นั่นเพราะสติปัญญารวดเร็วยิ่งกว่าใจมันถึงทันใจ ความกระเพื่อมของใจแต่ละอาการ ๆ ที่แสดงออกมา สติปัญญาตามรู้ตามเห็นตามทันทั้งนั้น เมื่ออยู่ด้วยกันแล้วมันทันกัน ยิ่งละเอียดลออเข้าไปเท่าไรสติปัญญายิ่งเฉียบแหลม กระเพื่อมขึ้นมาไม่ได้ แม้แต่ไม่กระเพื่อมมันก็รู้อยู่ภายในจิตใจ ยิ่งกระเพื่อมออกมาแล้วก็เหมือนกับว่านี่ก้าวแล้วเหมือนกับก้าวจะต่อย ทางนี้ก็ปัดทันทีและสวนหมัดเข้าไปทันที นั่นเรื่องของสติปัญญาแท้เป็นอย่างนั้น จึงไม่ขึ้นอยู่กับอาการช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับความมีสติเป็นสำคัญ

เดินจงกรมก็เดินแบบต่อเท้าไป กลัวจะเผลอสติ ให้ก้าวให้เหยียบให้รู้ทันนั้น นั้นละมันไปกี่โคกแล้วกี่ทวีปแล้ว มันสำคัญอยู่ที่ความตั้งใจ ถ้าตั้งใจความเป็นผู้มีสติอยู่แล้วนั้น จะช้าก็เป็นสติ จะเร็วก็เป็นสติ มันทันทั้งนั้น จึงต้องให้ฝึกสติฝึกให้ดี ฝึกกับความเคลื่อนไหวของตัวเอง ฝึกกับความเป็นอยู่ของตัวเอง ฝึกกับอารมณ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวเอง มันถึงจะรู้กันทันกัน

สติเป็นสิ่งที่ฝึกได้ผลิตได้ ปัญญาเป็นสิ่งที่ฝึกได้ผลิตได้ ถ้าฝึกไม่ได้ผลิตไม่ได้ ศาสนาไม่มีในโลก พระพุทธเจ้าก็ไม่มีในโลก หาคนดีไม่ได้ในโลก หาคนสิ้นกิเลสไม่ได้ในโลกนี้ ที่คนสิ้นกิเลสมีจำนวนเท่าไร ศาสดาที่ผ่านมาแล้วมีจำนวนเท่าไร เพราะอำนาจของสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรนี้ทั้งนั้น เป็นสิ่งที่ฝึกได้ ทำให้เกิดให้มีขึ้นมาได้ เป็นเครื่องสังหารกิเลสให้มุดมอดไปได้โดยไม่สงสัย สติปัญญาเหล่านี้แลเป็นเครื่องสังหารกิเลส ขอให้นำมาใช้

ดูเวลานี้มันร่อยหรอไปมากแล้วนะ ผมน่ะวิตกวิจารณ์กับหมู่กับคณะ ครูบาอาจารย์ที่เป็นหลักเป็นเกณฑ์ เป็นที่เคารพเลื่อมใส เป็นที่ฝากเป็นฝากตาย ก็นับวันร่วงโรยไปโดยลำดับลำดา ผู้ที่จะสืบทอดก็งก ๆ งัน ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ เงอะ ๆ งะ ๆ แล้วจะเอาอะไรเป็นผลเป็นประโยชน์แก่ตนและส่วนรวมทั้งหลายกว้างแคบได้ ถ้าเราไม่ฟิตตัวของเราไว้แต่บัดนี้

อย่าไปตื่น ตื่นเรื่องโลกเรื่องสงสาร มันเคยมีมาตั้งกัปตั้งกัลป์แล้วตื่นมันอะไร ให้ตื่นธรรมสักหน่อยซิ ธรรมเท่านั้นทำสัตว์โลกให้พ้นจากทุกข์ สิ่งที่เราตื่นเหล่านี้ไม่ได้พาสัตว์โลกให้พ้นจากทุกข์ นอกจากให้จมอยู่ในทุกข์นี้เท่านั้น ตื่นเท่าไรยิ่งจม ๆ ธรรมนี้ตื่นเท่าไรยิ่งตื่น นั่นฟังซิ ตื่นเท่าไรยิ่งตื่น ตื่นเท่าไรยิ่งฟู ตื่นเท่าไรยิ่งลอย สุดท้ายตื่นเท่าไรก็ยิ่งพ้นไปโดยลำดับลำดา จนหลุดพ้นโดยประการทั้งปวง ไม่นอกเหนือไปจากนี้

เพราะฉะนั้นจึงขอให้ทุก ๆ ท่านถือเรื่องความเพียรเป็นจิตเป็นใจเป็นเนื้อเป็นหนัง เป็นชีวิตจิตใจของตัวเองจริง ๆ อย่าไปเห็นสิ่งภายนอกมีคุณค่าหรือสำคัญมากกว่านี้จะลืมตัว เรื่องลืมตัวนี้มันง่ายที่สุดนะ เร็วที่สุดด้วย เพราะสิ่งที่ง่ายที่สุดเร็วที่สุดมันอยู่ภายในนั้น มันคอยที่จะสับจะยำเราอยู่ แต่มันไม่รู้ซิสติปัญญาของเราไม่มี จึงพุทโธ่พุทธังอย่างว่านั่นแหละ

ไม่ได้ยกโทษยกกรณ์หมู่เพื่อนนะ เป็นครูเป็นอาจารย์สอนมา โง่ขนาดไหนก็เคยโง่มาแล้วนี่ ถึงจะไม่ฉลาดขนาดไหนก็ตาม แต่ก็พอทราบได้ในความเคลื่อนไหวของหมู่เพื่อนที่เป็นอยู่เวลานี้เป็นยังไง บางรายถึงให้เกิดความหนักใจจะว่าอะไร เพราะเห็นทีไรมันก็เจอแต่สิ่งที่ไม่ปรารถนา สิ่งที่เป็นข้าศึกของผู้นั้น สิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรมของพระพุทธเจ้า และเป็นข้าศึกต่อการแนะนำสั่งสอนและการดูแลของเราอีกด้วย

ทำไมจะไม่ให้สะดุดใจ เมื่อมองไปที่ไหน ๆ อาการใดรูปใดนามใด มันก็มีแต่สิ่งเหล่านี้ออกหน้าออกตา ล้อมรอบอยู่ทุกทิศทุกทางภายในร่างกายการแสดงออก แล้วจิตจะเป็นยังไง มันออกมาจากไหน คนตายไม่เห็นแสดงอาการอย่างนี้ คนเป็นแท้ ๆ เป็นผู้แสดง แสดงก็ต้องแสดงออกมาจากธรรมชาติของมันให้เห็นอยู่ชัดเจน นี่ซิสำคัญมากจึงพากันอุตส่าห์พยายามนะ

นี่ก็จะตายวันไหนรู้ไหมใครก็ดี ให้มันได้ของดิบของดีครองซิ ธรรมพระพุทธเจ้ากระเทือนโลก กระเทือนที่ไหนถ้าไม่กระเทือนที่หัวใจดวงนี้ไม่มีที่กระเทือน ตาไม่มีความหมาย หูไม่มีความหมาย จมูก ลิ้น กาย ไม่มีความหมายที่จะให้ธรรมมากระเทือนได้ นอกจากใจเท่านั้นธรรมจึงกระเทือนได้ ต้องปรับใจของเราให้เหมาะซิ การปรับใจก็ปรับด้วยความเพียรของเรา

พยายามปรับ มันควรจะเข้าสู่สมาธิธรรมได้ สมถธรรมคือความสงบเย็นใจ ได้ก็ควรจะให้ได้ด้วยความเพียรของเราที่ปรับอยู่เวลานี้ จะควรเป็นสมาธิขั้นใด สมถะขั้นใดก็ปรับให้มันได้ซิ การประกอบความเพียรเพื่อความปรับใจของตัวเองให้เหมาะสมกับธรรม ไม่ใช่ให้เหมาะสมกับกิเลส กิเลสมันเหมาะอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องไปเกี่ยวข้องหรือปรับมัน มันปรับเราอยู่แล้วเวลานี้ แต่ธรรมนั่นซิเราปรับยังไม่ได้เรื่องได้ราว มีแต่กิเลสเอาเนื้อเอาหนังเอาของดิบของดีไปกินเสียหมด ๆ เหลือแต่ร่างกระดูกว่าเป็นความเพียรได้ประโยชน์อะไร ไม่มีเนื้อมีหนังเป็นความเพียรมาให้เห็นให้ชมบ้างเลย

สมถะ สมาธิ มีแต่ชื่อ ใจหาความสงบไม่ได้ร้อนยิ่งกว่าฟืนกว่าไฟ มันเป็นสมาธิอะไรนั่น สมาธิไฟมีเหรอ ปัญญาก็เหมือนกัน พยายามคิดอ่านไตร่ตรองซิ อยู่เฉย ๆ ให้เกิดปัญญาไม่เกิดนะ ต้องใช้ ถึงวาระที่จะใช้ปัญญา พิจารณาให้มันแหลกเหลวไปหมดซิ

บังคับจิต เวลานี้อยู่ในฐานะที่เราจะต้องบังคับ เพราะจิตยังมีโทษ จิตยังมีผู้ควบคุม เราจึงต้องได้บังคับบัญชากัน เมื่อพ้นโทษไปแล้วก็ไม่ต้องควบคุม อยู่ไหนอยู่เถอะ แต่นี้ไม่ใช่อย่างนั้น มันกำลังเป็นนักโทษ ต้องเอาธรรมเข้าไปควบคุม บีบบังคับออกไป อันใดไม่ดี ตั้งแต่มันไม่ดีมันบีบเรายังบีบได้ เราจะบีบหัวมันบ้างไม่ได้เหรอ มันบีบเราหนักขนาดไหน เราบีบสิ่งที่เป็นข้าศึกกับเราหนักอย่างนั้นไม่ได้เหรอ มันขัดอะไรมันขวางอะไร จะทำความเพียรก็เหยาะ ๆ แหยะ ๆ ทำมากกว่านั้นก็กลัวจะเป็นการโหดร้ายทารุณต่อกิเลสไปยังงั้นเหรอ แล้วกิเลสโหดร้ายทารุณต่อเรามากขนาดไหนเรายังไม่คิดบ้างเหรอ เทียบกันซินักปฏิบัติ เอาให้จริงให้จังซิ

เอ้า เด็ดลงไปถึงคราวเด็ด กิเลสเด็ดต่อเรามาเท่าไร เราได้รับความเลวร้ายหรือความเลวทรามจนกระทั่งหาคุณค่าไม่ได้กับมันมีมาสักเท่าไร ล้วนแล้วแต่ความเด็ดความเดี่ยวของกิเลส ทีนี้การเด็ดด้วยอรรถด้วยธรรม เด็ดลงไปเท่าไร เอ้า เด็ดซิ มันจะมีความเสื่อมทราม จะมีความเสียหายจนไร้สารคุณเพราะการเด็ดในทางความพากเพียรโดยอรรถโดยธรรมนี้ให้เห็นสักทีซิ ในตัวของเราคนนี้น่ะ มันไม่เคยเห็น มีแต่กิเลสมันเด็ดทั้งนั้น ความเพียรเราไม่ได้เด็ด

เด็ดในทางชั่วเด็ดเท่าไรยิ่งชั่ว เด็ดเท่าไรยิ่งเลวยิ่งร้ายลงไป เด็ดเข้าไปจนหาสาระไม่ได้เลย เลวที่สุด นั่น ถ้าเด็ดในทางดีนี้เด็ดเท่าไรก็ยิ่งดี ๆ กิเลสมีอำนาจเราต้องมีอำนาจ กิเลสเด็ดเราต้องเด็ด ไม่เด็ดไม่ทันกัน กิเลสมีกำลังมากขนาดไหนธรรมต้องมีกำลังเหมือนกัน กิเลสหนักธรรมต้องหนัก ไม่หนักไม่ทันกัน เด็ดทางดิบทางดี หนักทางดิบทางดีจะเป็นอะไรไป อันนั้นก็หนักอันนี้ก็ดี หนักอะไรก็มีแต่หนักดี เด็ดอะไรก็มีแต่เด็ดดี ดีต่อดีบวกกันเข้ามีกำลังขนาดไหน กิเลสพังได้เลย

กิเลสไม่ได้พังเพราะความอ่อนแอนะ พังเพราะความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญต่อสู้กับกิเลส ฝ่ายดีต้องมีกำลัง ไม่มีกำลังเอากิเลสไม่อยู่ พระพุทธเจ้าสลบ ๓ หนเด็ดหรือไม่เด็ด นั่นดูซิ แล้วสุดท้ายกิเลสพัง สาวกทั้งหลายได้รับความทุกข์ความทรมานมาเท่าไรในตำรับตำราเราอ่านมาทำไม ดูซิเด็ดไหม ธรรมะท่านเด็ดไหม เด็ดกับกิเลส หนักไหมหนักกับกิเลส โหดไหมโหดดีกับกิเลส กิเลสมันโหดชั่วท่านโหดดี กิเลสโหดแบบโลกท่านโหดแบบธรรม ฟัดกันลงจนกิเลสพังลงไปแล้วเป็น **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ** ที่เกิดขึ้นจากพุทธะ **สงฺฆ์ สรณ์ คจฺฉามิ** ที่เด็ดเดี่ยวตามพระพุทธเจ้า กิเลสพังทลายลงจากหัวใจ นี่เพราะความเด็ดความเดี่ยวความจริงความจังเท่านั้น จึงไม่เป็นความเสียหายอะไร เพราะความเด็ดโดยอรรถโดยธรรมนี้เลย เด็ดในทางดีไม่ได้มีอะไรเสียหาย มีแต่จะดีเยี่ยม ๆ ทั้งนั้นแหละ ขอให้ทุก ๆ ท่านยึดไปประพฤติปฏิบัติ เอ้า เด็ดให้มันจริง ๆ จัง ๆ ซิ

เหนื่อยแล้วพอพูดไป ๆ พูดก็ไม่ถึงไหนละวันนี้ เอาละ ให้ทุก ๆ ท่านทำความเข้าใจกับตนเองนะ ผมละไม่แน่อย่างนี้แหละ นาน ๆ จะได้พูดทีหนึ่ง ๆ ถ้าพูดไปก็อย่างที่เห็นนี่ ไม่ได้คาดได้ฝันว่ามันจะเป็นขึ้นมา แต่เวลาพูดเราจะไปคำนึงถึงธาตุถึงขันธ์ไม่ได้ มีเหตุมีผลมีอรรถมีธรรมยังไง ว่าไปตามเหตุตามผล ตามความหนักเบามากน้อย โดยไม่สนใจกับโรคนี้เลย แต่เวลาเป็นขึ้นมาแล้วมันก็มากระเทือนจิต จิตรู้สึกแย็บแล้วก็ต้องถอยตัวจากธรรมเท่านั้นเอง

จึงขอยุติเพียงเท่านี้

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๗

อำนาจกิเลส อำนาจธรรม

เรื่องศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมที่ละเอียดสุขุมมาก เกินกว่าความรู้ของจิตสามัญธรรมดาจะสัมผัสสัมพันธ์ได้ แม้แต่ขั้นหยาบ ๆ ขั้นพื้น ๆ ก็ไม่สนใจจะประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสัมผัสสัมพันธ์ให้ได้รู้รสของธรรมว่าเป็นอย่างไรบ้างเลย เพราะอำนาจของฝ่ายต่ำที่เรียกว่าอธรรมมีกำลังมากครอบจนมืดมิดปิดทวาร ไม่ให้สิ่งที่เป็นธรรมแสดงออกเพื่อผลเป็นธรรมเข้าสู่จิตใจได้เลย มีแต่เรื่องอธรรมแสดงอยู่รอบทวาร นับตั้งแต่ตา หู จมูก ลิ้น กาย เข้าไปถึงใจ เป็นสถานที่ทำงานเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อกว้านผลกำไรเข้ามาสู่ตัวของมัน แล้วกอบโกยความเดือดร้อนและเป็นพิษเป็นภัย ให้แก่จิตใจผู้รับเคราะห์อยู่โดยลำดับลำดาทั้งน้อยทั้งมาก ถ้าเป็นน้ำก็เหมือนกับน้ำซับน้ำซึมไหลรินอยู่อย่างนั้น ด้วยการแสวงผลประโยชน์ของฝ่ายอธรรม

ใจที่ไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตาตั้งท่าตั้งทางต่อสู้กีดกั้นต้านทานมันจริง ๆ แล้วอย่างไรก็ไปไม่รอด เพราะอำนาจของมันมันเป็นเหมือนน้ำซับน้ำซึม นี่โดยปกติ ถ้ายิ่งมีเหตุการณ์เป็นเครื่องส่งเสริมด้วยแล้ว มันก็ยิ่งแสดงกำลังวังชาอำนาจวาสนาขึ้นภายในทวารนี้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน และอย่างมีฤทธาศักดานุภาพมาก แม้ขนาดนั้นก็ไม่สามารถรู้ได้เลยว่านั้นคือฝ่ายธรรม

ผู้ปฏิบัติคือนักบวชของเราที่จะทำแบบสุกเอาเผากิน นี่ก็คือเป็นแบบของมันแทรกเข้ามาในวงการปฏิบัติ จึงรู้สึกจะไม่มีแง่ใดในขั้นเริ่มแรกแห่งการประพฤติปฏิบัติซึ่งยังไม่ได้หลักได้เกณฑ์ทางด้านจิตใจนี้บ้างเลยแล้ว จะมีแต่แง่แต่แขนงแต่กิริยาอาการของมันแทรกอยู่ทั้งนั้น แต่เราก็ไม่รู้ จึงเป็นความลำบาก เพราะสิ่งที่พาให้ลำบากมันมีอำนาจปกครองจิตใจ ธรรมไม่ได้ปกครองจิตใจ ธรรมไม่ได้มีอำนาจหรือธรรมไม่ปรากฏ จึงมีแต่สิ่งเหล่านี้แสดงลวดลายอยู่อย่างเต็มตัวในอิริยาบถต่าง ๆ

ท่านผู้มาศึกษาอบรมก็ควรจะถึงใจในการแสดงเหล่านี้ เพราะไม่ได้แสดงเพียงครั้งหนึ่งครั้งเดียว แสดงมาโดยลำดับลำดานานแสนนาน ตั้งแต่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวงหมู่คณะหรือเพื่อนฝูงเข้ามาเกี่ยวข้อง การเทศน์ในวันใดเวลาใดจะไม่เทศน์อย่างอื่นนอกจากเทศน์เรื่องภัยเหล่านี้และเรื่องคุณแห่งธรรม พร้อมทั้งวิธีละวิธีบำเพ็ญอย่างเต็มกำลังความสามารถ ถ้าผู้ตั้งอกตั้งใจจริง ๆ แล้ว ความจริงนี้ไม่ควรจะจืดจาง ควรจะเป็นความจริงอย่างถึงใจอยู่ เช่นเดียวกับธรรมเป็นของจริงว่าเป็นคุณทางฝ่ายดี และกิเลสเป็นของจริงเป็นฝ่ายชั่ว ทั้งสองอย่างนี้ไม่มีกาลไม่มีสถานที่เวล่ำเวลา เป็นของจริงล้วน ๆ อยู่ตลอดไปและตลอดมาด้วย

ผู้ฟังจึงไม่ควรจะคิดว่าฟังแล้ว เก่าไปแล้ว นานไปแล้ว จืดจางไปแล้ว เพราะเราไม่ฟิตจิตใจของเราให้เป็นไปตามหลักความจริงนั้น มีแต่กิเลสทำให้จืดจาง ส่วนธรรมที่จะให้เข้มข้นเพื่อการปราบปรามกิเลสไม่ค่อยมีหรือไม่มี จึงลำบากต่อการก้าวเดินแห่งความเพียรอันจะยังผลให้เกิดประจักษ์ภายในจิตใจ

อย่างครั้งพุทธกาลท่าน ท่านเอาจริงเอาจัง ดูตำรับตำราก็เหมือนอย่างสด ๆ ร้อน ๆ ท่านทำให้เห็นต่อหน้าต่อตานี้ ไม่ว่าจะพูดถึงเรื่องพระพุทธเจ้า ประวัติของพระพุทธเจ้า ประวัติของสาวกแต่ละองค์ที่ท่านประกอบความพากเพียร ตลอดถึงผลที่ท่านได้รับ เป็นประวัติเป็นเรื่องราวสด ๆ ร้อน ๆ เพราะเป็นสัจธรรมคือความจริง ไม่เคลื่อนคลาดจากความจริง ผู้ได้อ่านได้เห็นได้ยินได้ฟังแล้วควรจะนำความจริงนี้เข้ามาประทับกับใจของตน ทั้งฝ่ายละทั้งฝ่ายบำเพ็ญอย่างถึงใจ นอกจากนั้นเรายังมีครูมีอาจารย์คอยแนะนำสั่งสอน ซึ่งก็นำความจริงเหล่านี้มาแสดงเช่นเดียวกัน มันน่าจะถึงใจ

อย่างมาอยู่นาน ๆ ก็ยิ่งเหลวไหลโลเลไปเรื่อย ๆ ก็ยิ่งทำให้อ่อนใจในผลแห่งการแสดง ในเหตุและผลในการแสดงธรรมต่อหมู่เพื่อน เหตุที่แสดงคือการแสดงเพื่อผลก็ทำให้อ่อนใจ ผลที่จะพึงได้รับสำหรับหมู่เพื่อนไม่ปรากฏ จะทำให้มีกำลังใจได้อย่างใด

นี่เรามาทำความเพียร เรามาประพฤติปฏิบัติธรรม เราไม่ได้มาแสวงทางโลกทางสงสาร สิ่งละเอียดก็คือรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เหล่านี้เป็นเรื่องโลกเรื่องสงสาร เราอยากจะพูดว่าร้อยเปอร์เซ็นต์ ถ้าไม่ได้ใช้ความพินิจพิจารณา ไม่มีสติปัญญาไตร่ตรองในสิ่งสัมผัสอายตนะภายในของเรา จะมาทางรูปทางเสียงทางกลิ่นทางรส ไม่ว่าทางใดมันจะผลิตขึ้นเป็นเรื่องของกิเลสเสียทั้งมวลภายในจิตใจ ถ้าไม่ตั้งอกตั้งใจพินิจพิจารณาจริง ๆ นี่เรื่องเป็นอย่างนี้

การสั่งสอนก็สอนโดยไม่มีข้อข้องใจสงสัยในวิธีการสอน เพราะเป็นวิธีการที่ดำเนินมาแล้วสำหรับผมเองก็ดี ไม่ใช่คุย พูดตามหลักความจริงต่อหมู่เพื่อนที่มีเจตนามาหวังอรรถหวังธรรม นี้แสดงเพื่ออรรถเพื่อธรรมต่อหมู่ต่อเพื่อน จึงไม่มีอะไรที่จะเอาสิ่งที่จอมปลอมเข้ามาเคลือบมาแฝงอันเป็นเครื่องหลอกลวง

เรื่องของโลกดังที่กล่าวนี้มันมีอยู่อย่างที่ว่าที่อธิบายผ่านมานี้แล อยู่ที่ไหนก็มีทุกระยะที่ปรุงออกภายในจิตใจก็เป็นโลกไม่ได้เป็นธรรม ถ้าไม่ใช้สติปัญญาพินิจพิจารณาจริง ๆ มีท่าต่อสู้อยู่โดยสม่ำเสมอ นี่ก็อยู่ไปนาน ๆ มันเหลวไหลไปเรื่อย ๆ ดังที่ว่าเราไม่ได้มาแสวงหาโลกดังที่กล่าวแล้วนั้น เราแสวงหาธรรมต้องกลั่นต้องกรองต้องพินิจพิจารณา ต้องไม่เสียดายในการได้เห็นได้ยินได้ฟัง ต้องตัดกระแสของมันอยู่เสมอ

อยากเห็นอยากดูเท่าไร ก็ให้ทราบว่าความอยากนี้คือฝ่ายอธรรม ความกีดกัน ความบังคับการต่อสู้ ไม่ให้เห็นไม่ให้ได้ยินได้ฟังสัมผัสต่าง ๆ นี้คือเรื่องของธรรม อยากมีมากน้อยเพียงไรที่เกี่ยวกับโลก พึงทราบว่านั้นคือข้าศึกเข้ามารังควานจิตใจแล้ว เราต้องยกธรรมขึ้นต่อสู้ขึ้นต้านทานกีดกัน อย่างน้อยห้าม บังคับไม่ให้เห็นไม่ให้ดูไม่ให้ฟัง มากกว่านั้นเอามาไตร่ตรองหรือทำหน้าที่ของฝ่ายธรรม ไม่สนใจกับสิ่งเหล่านั้นทั้ง ๆ ที่อยากสนใจ นี่จึงเป็นวิธีการของผู้ประกอบความพากเพียร

ต้องมีการฝืนกันอยู่เสมอไม่ฝืนไม่ได้ ขึ้นชื่อว่าอธรรมแล้วต้องคล่องตัวเสมอ สิ่งใดที่คล่องตัวพึงทราบเถิดว่านั้นคืออธรรม ในขั้นเริ่มแรกเป็นเช่นนั้น ต่อเมื่อธรรมมีกำลังมากและมีกำลังมากเต็มที่แล้ว จึงจะเป็นเรื่องของธรรมและเป็นเรื่องของธรรมล้วน ๆ สิ่งเหล่านี้จะเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้ เสาะแสวงตรงไหนก็เสาะแสวงเพื่อฆ่าเพื่อทำลาย ไม่ได้เสาะแสวงเพื่อความรื่นเริงบันเทิง ความกำหนัดยินดีและยินร้ายต่อสิ่งทั้งหลายด้วยความพอใจ นั่นเป็นเรื่องของฝ่ายต่ำ เป็นเรื่องของอธรรม

เรื่องของธรรมจะมีความดูดดื่ม เพื่อเสาะเพื่อแสวงว่าภัยอยู่ที่ตรงไหน เมื่อเจอแล้วก็ต่อสู้กันทันทีทันใดไม่ชักช้า เมื่อถึงขั้นเป็นธรรมแล้วเป็นเช่นนั้น คือจิตเป็นธรรมกับจิตเป็นโลกต่างกันในความหมุนของตัวเอง จิตเป็นโลกจิตต้องหมุนไปตามโลก จิตเป็นธรรมจิตต้องหมุนไปตามธรรม เพราะธรรมพาให้หมุน จนกระทั่งถึงโลกไม่มีเหลืออยู่ภายในจิตใจเลย จิตดวงนั้นถึงจะหยุดหมุนเพื่อทำลายสิ่งที่เป็นอธรรม

เพราะฉะนั้นคำว่าศาสนธรรมจึงเป็นธรรมที่ละเอียดอ่อนมากทีเดียว เกินกว่าความรู้ธรรมดาเราจะสัมผัสสัมพันธ์ได้ ถ้าไม่ปรับใจให้ถูกต้องต่อธรรมขั้นใดแล้วจะไม่ประสบให้พบเห็นเลย ไม่ว่านักบวชไม่ว่าฆราวาส ไม่ว่าวัยใด เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ขึ้นอยู่กับวัยกับนักบวชกับฆราวาส แต่เป็นความจริงของมันแต่ละอย่าง ๆ ธรรมก็เป็นของจริงสำหรับตัวเองแต่ละอย่าง ๆ ที่ควรจะแก้ไขสิ่งนั้นได้ นำมาแก้ไขย่อมแก้ไขได้ด้วยกัน ถ้าไม่นำมาแก้ไขก็มีแต่ฝ่ายต่ำจะเหยียบย่ำทำลายเข้าทุกวี่ทุกวันทุกเวลา จนหาทางออกไม่ได้ สุดท้ายก็จม

เราลองคิดดูซิปัจจุบันนี้เห็นอยู่อย่างเต็มหูเต็มตา ศาสนากลายเป็นด้านวัตถุ คือศาสนธรรมแท้มีหลักจิตตภาวนาเป็นเครื่องบุกเบิก เป็นเครื่องขุดค้น เป็นตัวการตัวงานที่จะเห็นสิ่งเลวร้ายทั้งหลายซึ่งฝังจมอยู่ภายในจิตใจทั้งส่วนหยาบส่วนกลางส่วนละเอียดโดยลำดับ และทำลายไปได้เป็นวรรคเป็นตอน จนถึงขั้นบริสุทธิ์วิมุตติหลุดพ้น เช่นเดียวกับครั้งพุทธกาลท่าน นี่คืองานเป็นเนื้อเป็นหนัง งานของศาสนาจริง ๆ ศาสนธรรมท่านมุ่งอย่างนี้เป็นหลักใหญ่มากกว่าหลักอื่นใด

แต่เวลานี้เราเห็นไหม ไม่ได้ดูถูกเหยียดหยาม ไม่ว่าท่านว่าเรามันพอ ๆ กัน วัตถุเป็นสิ่งสำคัญขึ้นมาในวงศาสนา สิ่งที่สำคัญของศาสนาจะไม่ปรากฏหรือไม่ปรากฏ สถานที่อยู่ที่อาศัยปัจจัยทั้งหลาย นี่คือด้านวัตถุ สิ่งเหล่านี้กลายเป็นศาสนาขึ้นมาเต็มวัดเต็มวา กุฏิสวย ๆ งาม ๆ กี่ชั้นกี่ห้องกี่หับ ห้องน้ำห้องส้วมที่สะดวกสบายจนพรรณนาไม่จบ นี่คือศาสนา เครื่องบำรุงบำเรอให้ได้รับความสะดวกสบายทั้งการอยู่การกิน การหลับการนอน การไปการมา นี้คือศาสนา แน่ะ ใครมีสิ่งเหล่านี้แล้วถือว่ามีหน้ามีตามีดีกรี มีอำนาจวาสนา นี่ศาสนาแปรไปอย่างนี้เวลานี้

ที่จะให้แปรลงทางอรรถทางธรรม ที่เกี่ยวกับจะทำใจให้สงบให้เยือกเย็น ให้มีความเฉลียวฉลาดโดยหลักธรรมจริง ๆ จนถึงเอาตัวรอดเป็นยอดคนดังครั้งพุทธกาลนั้น จะไม่ปรากฏหรือไม่ปรากฏโดยลำดับลำดามาแล้ว เพราะวัตถุมีอำนาจมาก คำว่าวัตถุมีอำนาจมากก็คือกิเลสแทรกเข้าไปมีอำนาจ ทำจิตใจของผู้ปฏิบัติหรือของพระเณรเราทั้งหลายให้สนใจให้ขวนขวายในสิ่งเหล่านี้ จนไม่มองดูเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักใหญ่ของศาสนา ที่จะพาให้หลุดพ้นหรือให้รู้แจ้งแทงทะลุนั้นเลย เพราะมันมีอำนาจมาก กิเลสมันแทรกอย่างนี้แหละ ที่อยู่ก็แทรก ที่หลับที่นอนก็แทรก เครื่องใช้ไม้สอยก็แทรก มีแต่ของดิบ ๆ ดี ๆ เพื่อสนองความสะดวกสบาย ความสะดวกสบายประเภทนี้มันเป็นเรื่องของกิเลสทำงาน ไม่ใช่เรื่องของธรรมทำงาน

เรื่องของธรรมทำงานเห็นไหม พระพุทธเจ้าทรงหรูหราที่ไหน เวลาทรงอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้ใด ก็ยกสถานที่อยู่อาศัยขึ้นเป็นหลักเป็นเกณฑ์เลย เช่น **รุกฺขมูลเสนาสนํ** นั่นเด็ดไหม นั่นละสถานที่ฆ่ากิเลสทำลายกิเลสเบอร์หนึ่งหรือที่หนึ่งอันดับหนึ่ง คือให้ไปอยู่ตามรุกขมูลร่มไม้ ชายป่าชายเขา จากนั้นก็ตามถ้ำ เงื้อมผาต่าง ๆ อันเป็นสถานที่เปลี่ยว ๆ สถานที่อดอยากขาดแคลน ไม่ใช่สมบูรณ์พูนผลเพื่อกิเลสจะได้พองตัวอย่างนั้น

ท่านอยู่เป็นยังไง ท่านผู้ผลิตธรรมเข้าสู่ใจเป็นยังไง กับผู้ผลิตกิเลสให้พอกพูนหัวใจต่างกันอย่างไรบ้าง แล้วเป็นนักบวชเวลานี้เป็นยังไงนักบวช พอกพูนกิเลสเข้าสู่หัวใจด้วยวิธีการใด พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านพอกพูนอรรถธรรมเข้าสู่ใจท่านพอกพูนด้วยวิธีใด การอยู่ของท่านเป็นอย่างไร การกินการหลับการนอนการใช้การสอยของท่านเป็นอย่างไร นั่นแหละสนามรบกิเลส

สถานที่อยู่ก็เป็นสถานที่เหมาะสมกับการรบกับการฆ่ากิเลส ที่หลับที่นอนก็เป็นที่หลับที่นอนเพื่อฆ่ากิเลส ปัจจัยเครื่องอาศัยต่าง ๆ เช่นอย่าง **ปํสุกูลจีวรํ** เป็นของดิบของดีเมื่อไร **ปํสุ** ก็คือขี้ฝุ่นขี้ฝอยนั่นเอง ไปหาซักผ้าบังสุกุลที่ทิ้งอยู่ตามถนนหนทางเอา

มาเย็บปะติดปะต่อขึ้นเป็นสบง จีวร สังฆาฏิ พอได้ใช้ไปวันหนึ่ง ๆ เพื่อฆ่ากิเลสโดยถ่ายเดียว นั่นละฟังแต่ว่า **ปัสุ ปัสุ ปัสุกูล** ก็หมายถึงทิ้งอยู่ตามพื้นขี้ฝุ่น ไปชักเอามา

ส่วนบิณฑบาตก็ให้หามาด้วยกำลังปลีแข้งของตน ให้ทำความอุตส่าห์พยายามถือเป็นการเป็นงานในการเลี้ยงชีพของตน ให้ถูกต้องตามหลักของพระ สอนให้บิณฑบาต **ปิณฺฑิยาโลปโภชนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุสฺสาโห กรณีโย** นั่น ส่วนพิเศษ **อติเรก** แปลว่าของเหลือเฟือ ท่านก็บอกไว้ อันนั้นเป็นสิ่งที่เหลือเฟือไม่ใช่เป็นของจำเป็นท่านก็บอก เช่น **นิมนฺตนํ สลากภตฺตํ ปกฺขิกํ อุโปสถิกํ ปาฏิปทิกํ** เช่น รับนิมนต์เขาไปฉันที่นั่นที่นี่ ถึงวันปาฏิบท วันอุโบสถ วันปักษ์ เขาถวายในวันปักษ์ถวายเป็นสังฆทานอะไรก็รับ แต่ไม่ให้ถือเป็นความยินดียิ่งกว่าการบิณฑบาตหามาด้วยกำลังปลีแข้งของตน นั่นฟังซิเป็นยังไง

การหาเลี้ยงชีพของพระพุทธเจ้ากับพระสาวกทั้งหลาย ท่านหาเลี้ยงวิธีไหน ผู้ฆ่ากิเลสและผู้เป็นสรณะของพวกเราท่านหาเลี้ยงองค์ของท่านด้วยวิธีใด ผิดกันไหม นี่ละกินก็กินเพื่อฆ่ากิเลส กินแบบนี้แหละ หาอยู่หากินมาเพื่อฆ่ากิเลสหาอย่างนี้ท่านหา นี้หลักใหญ่ ส่วนเหลือเฟือก็เคยได้พูดแล้ว นั่นท่านก็ไม่ได้ห้าม แต่ไม่ได้ถือเป็นกิจจะลักษณะเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นเนื้อเป็นหนัง เหมือนกับการบิณฑบาตด้วยกำลังปลีแข้งของตนมารับมาฉัน

ยาก็ฉันยาดองด้วยน้ำมูตรเน่า แน่ะ เพียงเท่านั้นละ เพียงเยียวยาเท่านั้น ท่านไม่ได้มารักมาสงวนชีวิตจิตใจยิ่งกว่าธรรม จนถึงกับถือเอาเรื่องหยูกเรื่องยาเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโต แล้วก่อความกังวลวุ่นวายให้แก่เจ้าของจนลืมอรรถลืมธรรม ลืมสัจธรรม ลืมความเป็นความตาย ลืม **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ซึ่งเป็นหลักธรรมไปหมด มีแต่จะให้อยู่ค้ำฟ้าโดยถ่ายเดียว เจ็บท้อง ปวดศีรษะบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็กลัวแต่จะตายวิ่งหาแต่มดแต่หมอ

ไม่ปฏิเสธเรื่องหยูกเรื่องยา แต่เรื่องความกังวลจนเกินเหตุเกินผลผิดหลักของสมณะนี้ผิดทางของพระพุทธเจ้า ผิดทางของผู้จะฆ่ากิเลส ผิดทางของผู้เรียนเพื่อรู้สัจธรรม เรื่องหยูกเรื่องยาก็นำมารักษากันไป แต่ไม่ให้หลงจนเกิดความกังวลอันเป็นเรื่องของกิเลส เห็นชีวิตจิตใจมีคุณค่ามากกว่าธรรมไปเสีย เลยลืมสัจธรรม ลืมหลัก **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ที่จะพาตนให้รอบคอบต่อสิ่งทั้งหลายมียาเป็นต้นไปเสีย อย่างนี้ละพระพุทธเจ้าและสาวกท่านท่านทำอย่างนี้

จะไปไหนมาไหนไม่เคยละท่าทางแห่งการต่อสู้ เพื่อกิเลสจะบรรลัยไปจากจิตใจ แม้ท่านหลุดพ้นไปแล้ว กิริยาอาการเหล่านั้นท่านก็ทรงดำเนินตลอดวันนิพพานทุก ๆ องค์ไป และนำอุบายวิธีการเหล่านี้มาสอนสัตว์โลก ไม่ได้สอนให้สั่งสม สอนให้ฆ่า ขึ้น

ชื่อว่ากิเลสตัวใด ไม่ว่าจะเป็นโคตรเป็นแซ่ ลูกเต้าเหล่ากอหลานเหลนของกิเลส มันเป็นลูกยักษ์หลานยักษ์พ่อยักษ์ ปู่ย่าตายายยักษ์ สำหรับทำลายสัตว์โลกทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นของดีพอจะนอนใจ

ถ้านักบวชนักปฏิบัติเราไม่เห็นภัยในสิ่งเหล่านี้จะเห็นอะไรเป็นภัย ก็นอกจากเห็นตัวภัยว่าเป็นคุณเท่านั้นก็ยิ่งจะล่มจมไป เอาให้เห็นดูซิธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างไร ประเสริฐเลิศเลอเหนือโลกมาตั้งแต่กาลไหน ๆ ถึงได้ว่าโลกุตระ ๆ คือ ธรรมเหนือโลก คุณสมบัติทุกสิ่งทุกอย่างเหนือโลกโดยลำดับลำดา ไม่มีธรรมขั้นใดต่ำกว่าโลกเลย ท่านจึงเรียกว่าโลกุตรธรรม แปลว่าธรรมเหนือโลก สูงกว่าโลก ทำไมจึงไม่สนใจนำธรรมเหนือโลกเข้ามาสู่จิตใจให้เหนือกิเลสบ้าง หรือให้เหนือกิเลสไปโดยลำดับลำดา

สิ่งที่กิเลสกล่อมอยู่ทุกเวลำเวลานั้นเราไม่เคยเบื่อหน่ายอิ่มพอ แต่การประกอบความพากเพียรนี้ถูกกิเลสปัดมือ มือหักขาหักไปเลย แล้วมันจะทันกันอย่างไรการปฏิบัติอรรถธรรม คำว่าธรรมเหนือโลกก็ไม่ได้สัมผัส ได้ยินแต่ชื่อแต่นาม เช่น สมาธิธรรม สมถธรรม ปัญญาธรรม วิมุตติธรรม ที่ท่านแสดงไว้นั้นท่านถอดออกไปจากหัวใจดวงเลิศดวงประเสริฐ ดวงที่เป็นมาแล้วทั้งสมาธิทั้งปัญญาทั้งวิมุตติ นำออกมาแสดงจากสิ่งที่ท่านเป็นมาแล้ว ออกมาจากดวงใจของท่านซึ่งเป็นดวงใจบริสุทธิ์ล้วน ๆ วิเศษล้วน ๆ นำมาเขียนไว้ตามตำรับตำรา ชี้บอกเข้ามาในหัวใจของสัตว์โลก เฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติเราควรจะรู้ควรจะเห็นควรจะเข้าใจ ควรจะสัมผัสสัมพันธ์ธรรมเหล่านี้มากหรือเร็วยิ่งกว่าผู้อื่นใด แต่ทำไมจึงไม่ปรากฏ ถ้าไม่ให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายอยู่ตลอดเวลาเท่านั้น มันจึงไม่ปรากฏในคำที่ควรปรากฏ

พระพุทธเจ้าสอนเพื่อให้รู้ให้เห็นในสิ่งเหล่านี้แท้ ๆ ธรรมะเป็นธรรมะสด ๆ ร้อน ๆ จึงเรียกว่า อกาลิโก ไม่มีกาลไม่มีสถานที่อันใดมาทำลายธรรมที่ทันสมัยในการแก้กิเลสการฆ่ากิเลสนี้เลย แล้วทำไมเรานำมาใช้เรานำมาประพฤติปฏิบัติ จึงกลายเป็นเรื่องกิเลสเหยียบย่ำทำลายเอาเสียหมด หลุดไม้หลุดมือไป เครื่องไม้เครื่องมือคือธรรมทั้งหลายเหล่านี้ไม่ติดตัวเลย เป็นเพราะอะไร ตั้งปัญหาถามตนบ้างซินักปฏิบัติ

ศึกมันประดังเข้าอยู่ที่หัวใจตลอดเวลา ธรรมะทำไมไม่มีเครื่องต้านทานกันบ้างนักปฏิบัติ เพื่อจะได้ปรากฏสมาธิเป็นยังไง คำว่าความสงบใจสงบเป็นอย่างไร เสียงสงบเราก็เคยได้ยิน ลมสงบเราก็เคยได้ยินได้เห็น เรื่องราวสงบเราก็เคยได้ยินได้เห็น ความสงบเป็นของดี ใจยิ่งเลิศยิ่งกว่านั้น สงบจากอารมณ์ที่เป็นพิษเป็นภัยทั้งหลายเข้าสู่ความเป็นเองของตัวเอง เข้าสู่ตัวของตัว เป็นตัวของตัว ในขั้นนี้เราก็มีความผาสุกสบาย เย็นใจเบาใจ

ความสุขในความสงบของใจนี้ผิดกับความสงบอันใด ผิดกับความสุขอื่นใด เพียงขั้นนี้เราก็ประจักษ์มันก็ดูดดื่มแล้ว ถ้าธรรมให้เห็นให้รู้ทำไมจะไม่ดูดดื่ม นี่ก็เพราะมันไม่สงบนั่นเอง นั่งสมาธิภาวนานิดหน่อยก็กลัวแต่จะตาย ถูกอารมณ์มันผลักมันไส มันขยี้ขยำจนถลอกปอกเปิกแข้งหักขาหักไปตามมันเสียจนได้ แล้วจะหาสมาธิหาปัญญามาจากที่ไหน จากวิธีการอย่างนั้นของกิเลสลากนักปฏิบัติไป

ยิ่งปัญญาด้วยแล้วนั่นยิ่งสำคัญมาก นักปฏิบัติถึงวาระที่ควรไตร่ตรองพินิจพิจารณาต้องไตร่ตรอง เราอย่าคอยให้ปัญญาเกิดขึ้นมาเอง ให้ฉลาดเองเป็นไปไม่ได้ นี่เคยพูดย้ำแล้วย้ำเล่า พูดด้วยความแน่ใจ จิตสงบเป็นปากเป็นทาง มีต้นทุน คือจิตสงบนั้นเป็นจิตที่อิ่มตัวไม่ฟุ้งซ่านรำคาญ ไม่หิวโหยกับอารมณ์อะไร นำจิตที่สงบนั้นเข้าทำงานทางด้านปัญญาจึงสะดวก ตั้งหน้าตั้งตาทำให้ พอปรากฏผลในแง่นั้นแง่นี้ขึ้นมาด้วยอุบายของปัญญา ก็ยิ่งเป็นเครื่องสะดุดใจไปโดยลำดับลำดา ทำให้ตื่นจิตตื่นใจขึ้นมา ทำให้ตื่นตัวขึ้นมาเพราะปัญญา แล้วก็พอใจกับการขวนขวาย พอใจกับการพินิจพิจารณา นี่ละปัญญาเริ่มไหวตัว ทีแรกต้องได้บังคับ

เมื่อปัญญาได้ทำงานเห็นผลไปโดยลำดับลำดาแล้ว ปัญญาจะตั้งหน้าตั้งตาทำงานไปเอง และดูดดื่มในการคิดค้นคว้าของตนจนกลายเป็นอัตโนมัติขึ้นมาได้ ได้สัมผัสสัมพันธ์กับอะไรก็ตาม สติปัญญาจะขึ้นมาพร้อม ๆ กัน พร้อม ๆ กัน ไม่สัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งใดก็เป็นสติปัญญาค้นคว้าหาเหตุหาผล หาความสัตย์ความจริงอยู่โดยทำนองนั้น นี่ละอุบายทั้งหมดหรือวิธีการทั้งหมด กิริยาที่ปัญญาทำหน้าที่อยู่ทั้งหมดนี้เป็นกิริยาอาการที่ฆ่ากิเลสโดยลำดับลำดา

เพียงปัญญาเท่านั้นก็ได้เห็นชัดเจนแล้วว่ากิเลสได้ขาดวรรคขาดตอนไป กิเลสจะขาดจากใจนี้ขาดด้วยปัญญานะ ไม่ได้ขาดด้วยสมาธิ สมาธิเป็นแต่เพียงให้จิตสงบอารมณ์ รวมกำลังของใจเพื่อจะทำงานในการฆ่ากิเลสด้วยปัญญา เมื่อปัญญาได้เกิดได้มีขึ้นแล้วนี้ละที่นี่ เอ้า กิเลสมันจะมีหนาแน่นเท่าไรก็เถอะไม่พ้นไปได้เลย นับวันที่กิเลสจะขาดสะบั้นหั่นแหลกลงไป เพราะความเพียรจะเหนียวแน่นมั่นคงมากดูดดื่มมาก เป็นไปโดยอัตโนมัติของตัวเอง นี่ละที่ธรรมพระพุทธเจ้าท่านสอนว่า **ปญฺญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ** เบื้องต้นท่านก็สอนว่า **สีลปริภาวิโต สมาธิ มหปฺผโล โหติ มหานิสโส** ศีลเป็นเครื่องอบอุ่น ไม่ทำใจให้เกิดนิวรณ์เดือดร้อนแก่ตนเองว่าได้ทำศีลด่างพร้อย มีความอบอุ่นบำเพ็ญสมาธิ เมื่อนิวรณ์เหล่านี้ไม่กวนจิตก็เข้าสงบได้ง่าย **สมาธิปริภาวิตา ปญฺญา มหปฺผลา โหติ มหานิสสา** ปัญญาที่สมาธิเป็นเครื่องหนุนแล้วย่อมทำงานได้คล่องตัวไม่เถลไถล **ปญฺญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจ**

ติ จิตที่ปัญญาได้เป็นผู้รักษา เป็นผู้สังหารกิเลส ปอกกิเลสสำรอกกิเลสแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากกิเลสโดยชอบ นั่น

นี่ละเป็นบทที่สำคัญมากในพุทธศาสนาหรือในการบำเพ็ญ อันนี้แยกไม่ได้ จะให้มีแต่สมาธิจะให้มีแต่ปัญญาก็ไม่ได้ นอกจากขิปปาภิญญา ซึ่งมีสมาธิและปัญญาหมุนไปพร้อม ๆ กัน ถ้าเป็นรายธรรมดาท่าน ๆ เรา ๆ ดำเนินไปโดยลำดับลำดาล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ เรื่องสมาธิเป็นเรื่องที่สำคัญอยู่มากทีเดียว ถ้าไม่มีสมาธิเราจะใช้แต่ปัญญาอย่างเดียวมันเถลไถลไปเสีย กลายเป็นสัญญาอารมณ์และเป็นเรื่องของกิเลสไปเสียโดยไม่รู้สึกตัว ไม่ได้เรื่องอะไร พอจิตอิ่มตัวมีความเย็นใจมีความสบายไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ไม่คึกไม่คะนองกับอารมณ์ต่าง ๆ แล้วพาทำงานโดยทางปัญญา ย่อมตั้งหน้าตั้งตาทำงานและได้ผลประจักษ์ขึ้นมาโดยลำดับลำดา จนเป็นสักขีพยานแห่งการทำงานของปัญญา แล้วเกิดความดื่มด่ำหมุนตัวไปโดยลำดับลำดาได้โดยไม่ต้องสงสัย

ธรรมที่กล่าวเหล่านี้อยู่ที่ไหนเวลานี้ อยู่ที่หัวใจดวงรู้ ๆ นี่แหละ โดยอาศัยธาตุขันธ์เป็นเครื่องประกอบทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ผู้ที่จะดีจะชั่วจริง ๆ แล้วคือใจ ธาตุขันธ์อันนี้ไม่ได้ดีได้ชั่วอะไร แต่เป็นเครื่องอาศัยกัน ถ้าจิตหมุนไปทางฝ่ายอธรรม ขันธ์เหล่านี้ก็เป็นเครื่องมือสำหรับสั่งสมอธรรมขึ้นภายในใจ ถ้าจิตหมุนไปทางธรรม อาการทั้งห้าคือขันธ์ทั้งห้านี้ก็เป็นเครื่องมือสำหรับธรรมไป มีเท่านั้น ผู้ที่จะรับดีรับชั่วจริง ๆ คือใจจึงต้องอาศัยธรรมเป็นสำคัญ ให้ขันธ์ห้านี้ทำงานในทางที่ถูกที่ดีแล้วเป็นผลที่พึงพอใจแก่จิตใจเอง

เสียดายอะไรนักโลกอันนี้จึงไม่จืดไม่จาง เคยจมมากี่ภพกี่ชาติแล้ว เอาภพชาตินี้เป็นหลักปัจจุบันเป็นสักขีพยานซิ ภพชาตินี้เป็นมาได้ยังไงถ้าไม่มีสาเหตุพาให้มันเป็นและภพชาติก่อน ๆ ที่หนุนกันมาโดยลำดับ ๆ เกิดแล้วตายเล่า ๆ ไม่มีเชื้อไม่มีสิ่งเกี่ยวโยงให้พาเป็นมามันเป็นมาได้ยังไง เราจะมาปฏิเสธหรือมาตัดสินเอาแบบหลับหูหลับตาให้กิเลสปิดตาอย่างนั้นได้ผลได้ประโยชน์อะไร

พระพุทธเจ้าเป็นผู้พ้นจากกิเลสเป็นผู้เหนือกิเลส เป็นผู้ฆ่ากิเลสฉิบหายวายปวงไปหมดแล้ว เป็นผู้ตรัสไว้ว่าตายแล้วเกิด ภพนั้นภพนี้ ภพน้อยภพใหญ่ หาความแน่นอนไม่ได้เพราะวิบากกรรม นั่น นี่คือหลักธรรมของพระพุทธเจ้า นี่ละโอวาทของพระพุทธเจ้าสอนตามหลักความจริง นอกจากโอวาทของกิเลสมันปลอมทั้งเพ เพราะเป็นข้าศึกต่อความจริงคือธรรม

กิเลสกับธรรมต้องเป็นข้าศึกกันเสมอไป มันจะเอาของจริงมาพูดไม่มีเลย เอาของจริงมาสอนสัตว์โลกไม่มีเลยแม้แต่นิด จะเอาแต่เรื่องปลอมทั้งนั้นมาสอน เรายังเชื่อมันอยู่เหรอ แล้วยังจะเชื่ออย่างติดจมไปอีกอยู่เหรอ ไม่เห็นโทษเหรอ **พุทฺธํ ธมฺมํ สรณ**

คจฺฉามิ ไม่มีค่าอะไรบ้างเหรอ จึงไม่ได้นำมาคิดไม่ได้นำมาตรองแล้วดำเนินตามที่ท่านสอนไว้นั้น

ท่านบอกไว้ชัด ๆ แล้วว่า **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** นั่น เพียงเท่านี้กระเทือนไปหมดแล้วในหัวใจของสัตว์โลกทั่วไตรภพ เพราะมีอยู่กับทุกดวง บรรดาผู้ที่ยังมีกิเลสคือ **อวิชฺชาปจฺจยา** นี้อยู่แล้วกระเทือนหมด เว้นพระอรหันต์เท่านั้นท่านไม่มี นี่แหละพาสัตว์ทั้งหลายให้เกิด เกิดแล้วตายเล่า ดี ๆ ชั่ว ๆ อย่างนั้นเป็นวิบากกรรมที่เกิดขึ้นจากการทำดีทำชั่ว สัตว์โลกทั้งหลายจึงไม่ได้เหมือนกัน **กมฺมํ สตฺเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตํ** นั่น กรรมเป็นเครื่องจำแนกแจกสัตว์ทั้งหลายให้ประณีตเลวทรามต่างกัน ท่านบอกไว้อย่างชัดเจนไม่มีอะไรที่น่าสงสัยเลย

เราอยากจะทราบเรื่องเหล่านี้ เอ้า พิสูจน์ทางด้านปฏิบัติ เราจะได้เห็นพระพุทธเจ้าประหนึ่งว่าประทับอยู่ตรงหน้าเรานี้ กี่หมื่นกี่แสนกี่ล้านพระองค์ก็ตามจะลบล้างไม่ได้เลย โดยความจริงที่มีอยู่ในหัวใจของเรานี้ออกประสานกันเลย กับพระพุทธเจ้าและธรรมทั้งหลายนั้น ตลอดถึงพระสงฆ์สาวกมีกี่องค์ในบรรดาสาวกของพระพุทธเจ้ามีจำนวนมากเท่าไร จะรวมลงเป็นความจริงอันเดียวกันหมด ประสานกันได้อย่างประจักษ์ใจหายสงสัย กราบราบ เรียกว่า อกาลิโก ให้ปฏิบัติลงตรงนี้ถ้าอยากรู้อยากเห็น

เริ่มตั้งแต่ที่สอนนี้ สมาธิไม่มีเริ่มขวนขวายให้มี ไม่มีผู้ใดจะมาขวนขวายให้ถ้าเราไม่ขวนขวายเสียคนเดียว เรื่องสุขเรื่องทุกข์เรื่องบาปเรื่องกรรมมากน้อย ไม่มีผู้อื่นผู้ใดที่จะมารับเคราะห์ให้เรา เราเป็นผู้รับเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นเราต้องเป็นผู้ช่วยตัวเอง ประพฤติปฏิบัติแก้ไขตัวเอง หนักก็เป็นเรื่องของเรา เบาเป็นเรื่องของเรา ไม่ใช่เรื่องของผู้อื่นใดพอที่จะหวังพึ่งผู้อื่นในการแก้กิเลส เพื่อแก้ทุกข์ทั้งหลายไปในตัวพร้อม ๆ กัน เราต้องทำของเราเอง ให้เจอเสียสมาธิเกิดเป็นยังไง ใจซึ่งมีแต่กิเลสครองหัวใจ สมาธิไม่ได้ปรากฏภายในใจเลยนี้หาความสุขที่ไหนได้ นอกจากความรุ่มร้อนเป็นฟืนเป็นไฟอยู่ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน โดยไม่เลือกชาติชั้นวรรณะฐานะใด ๆ ทั้งสิ้น เอาให้เกิดซิ

ปัญญามีแต่พระพุทธเจ้าและสาวกเท่านั้นหรือ ท่านสอนไว้เพื่อใครเวลานี้ ธรรมะทั้งหมด ศีลก็ดี สมาธิก็ดี ปัญญาก็ดี สอนไว้เพื่อโลก ใครเป็นโลก ก็เรานี้คนหนึ่งมีเชื้อโรคเต็มตัวอยู่ภายในจิตใจ จะนำยาธรรมโอสถนี้เข้ามาแก้มาถอดมาถอนกัน นำมาใช้ซิปัญญา หุงต้มแกงกินได้เหรอ

เราเกิดมากี่ภพกี่ชาติแล้วไม่อิดหนาระอาใจบ้างเหรอ กิเลสตัวไม่พาให้อิดหนาระอาใจมันฝังใจเรา ธรรมตัวอิดหนาระอาใจก็เข้าแก้กันซิ ให้มันเห็นซิ เมื่อปัญญาได้

เกิดแล้วเอาละที่นี่ว่างั้นเลย เกิดขึ้นโดยหลักธรรมชาติ ไม่ต้องไปศึกษาหาจากผู้หนึ่งผู้ใดแหละ ถ้าลงปัญญาขั้นนี้ได้เกิดแล้วเป็นขึ้นในตัวเอง ฆ่ากิเลสภายในจิตใจพินาศฉิบหายโดยลำดับลำดาไป จนกระทั่งไม่มีกิเลสตัวใดเหลือเพราะปัญญาประเภทนี้

ท่านให้ชื่อว่ามหาสติมหาปัญญา ก็ไปตั้งแต่ปัญญาล้มลุกคลุกคลานนี้แล จนกลายเป็นมหาสติมหาปัญญาขึ้นมาได้ เพราะการฝึกการอบรมอยู่โดยสม่ำเสมอ หมุนกันไปเรื่อยพิจารณาเรื่อยจนมีกำลัง แล้วกลายเป็นอัตโนมัติขึ้นมา แล้วกิเลสตัวไหนที่นี่ นี่ละที่ว่าปัญญาเดินละที่นี่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสสัมพันธ์อะไร สติปัญญาจะตามไปเพื่อฆ่ากิเลสโดยลำดับลำดาในขณะเดียวกัน โดยไม่ได้ตั้งอกตั้งใจหากเป็นไปเอง

เมื่อถึงขั้นสติปัญญาเป็นไปเองแล้ว อะไรมาสัมผัสสัมพันธ์จะเป็นไปเองในการแก้การถอดการถอน และเรื่องการสั่งสมกิเลสนี้ไม่มี มีแต่เรื่องฆ่าโดยลำดับลำดาเท่านั้น จนกระทั่งกิเลสบรรลัยไปหมดจากหัวใจแล้วโล่งหมด เป็นอวกาศของจิต ไม่ปรากฏเลยว่าอันใดมาเป็นข้าศึก เอ้อ หายห่วง หมดแล้วเหรอที่นี่ข้าศึก จะไปถามใคร **สนฺทิฏฺฐิโก** พระพุทธเจ้าประกาศลั่นโลกอยู่คือจุดนี้เป็นจุดสำคัญมาก จุดเอก **สนฺทิฏฺฐิโก** อันนี้ นี่ละที่นี่เหนือโลกหรือไม่เหนือโลก อยู่กับขันธ์ก็รู้ที่นี่ ขันธ์ก็รู้ว่าขันธ์ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ก็รู้ว่าธรรมชาติที่บริสุทธิ์เต็มหัวใจสงสัยอะไร

พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปกี่พระองค์ หายสงสัยในขณะที่ความบริสุทธิ์ได้ปรากฏเต็มดวงขึ้นมานี้นี่ฉันใด พระพุทธเจ้าทั้งหลายฉันนั้น สาวกทั้งหลายฉันนั้นพอแล้ว อยู่ไหนก็เหมือนกับได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า นี่ละที่ว่าผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา ก็คือเห็นจิตดวงที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ สง่าผ่าเผยเหนือโลกเหนือสงสาร อัศจรรย์ก็อัศจรรย์เหนือโลกเหนือสงสาร นอกสมมุติโดยประการทั้งปวง นี้แลคือผลของการปฏิบัติตามหลักศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ชี้ไปไหน ชี้ลงจุดนี้ให้ผู้ปฏิบัติได้หลุดพ้น

เราน่ะเอาแต่คัมภีร์กิเลสมาแบกอยู่ตลอดเวลา ทั้งยืนทั้งเดินทั้งนั่งทั้งนอน แม้แต่ประกอบความเพียรก็แบกแต่คัมภีร์กิเลสอยู่บนหัว ไม่ได้รู้สึกเนื้อรู้สึกตัวเลย ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติหลุดพ้นจะมาจากที่ไหน ก็มีตั้งแต่เรื่องของกิเลสเต็มหัวใจ มันแปลกต่างอะไรกับสัตว์โลกด้อม ๆ แด้ม ๆ อยู่ตามประสีประสาเขา นั่นเขาก็มีกิเลสเหมือนกันกับเรา เราจะยกฐานะเราว่าสูงกว่าเขาที่ตรงไหนเมื่อกิเลสยังเต็มหัวใจอยู่แล้ว

อวดอะไร กิเลสมันชอบอวด แต่ธรรมะไม่ชอบไม่อวด ยิ่งถึงความพอตัวแล้วเท่านั้นละที่นี่ ไม่ว่าจะตำหนิติเตียน ไม่ว่าจะถูกชมเชยสรรเสริญประการใด ก็เหมือนน้ำตกลงบนใบบัว กลิ้งตกไป ๆ ไม่ซึมซาบเป็นโดยหลักธรรมชาติ จิตก็เหมือนกันเมื่ออิ่มตัวพอตัวแล้ว เสียงสรรเสริญตกเข้ามาสัมผัสพับดับไป เสียงนินทาเข้ามาสัมผัสพับดับไป

เท่านั้น เกิดดับ ๆ เป็นอาการของสมมุติทั้งมวล ธรรมชาตินั้นเป็นวิมุตติเข้ากันไม่ได้นั่น เอาให้เห็นซินักปฏิบัติ

นี่ครูบาอาจารย์ท่านล่วงลับไปมากต่อมากแล้วนะ เรายังไม่ตื่นใจอยู่เหรอ ใครจะแนะนำสั่งสอนเราต่อไป ถ้าเราก็หาหลักหาเกณฑ์แก่ตัวเองไม่ได้ อ่อนเปียกอยู่ตลอดเวลา เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เป็นของไม่แน่นอน การอยู่ด้วยกันนี้ก็เป็นของไม่แน่นอน มีการยักย้ายผันแปรอยู่ตลอดเวลา ทั้งธาตุขันธ์ทั้งการอยู่ร่วมกันนี้แหละ ในขณะที่อยู่ก็ให้รีบเร่งขวนขวาย อันใดที่ยังบกพร่องให้พยายามขวนขวายซิ

อย่าถืองานใดเป็นงานสาระสำคัญยิ่งกว่า งานเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาชำระจิตใจ ซึ่งมีตัวภัยอันสำคัญ ๆ ฝังจมอยู่ในนั้นให้ออกไปได้โดยลำดับ จะได้เห็นคุณค่าของศาสนาและเห็นคุณค่าของใจตัวเอง แล้วบวชมาคุ้มค่า บวชมาไม่เสียท่าเสียที เกิดมาไม่เสียท่าเสียที ได้เป็นเจ้าอำนาจเหนือกิเลสเสียทีและตลอดไป

นี่พอพูดไป ๆ ก็รู้สึกเหนื่อยแล้ว อย่างนั้นซิ เอาละ เพียงเท่านี้ละ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ธรรมมีอยู่ตลอดอนันตกาล

ธรรมะถ้าได้มีช่องทางซึมซาบเข้าสู่ใจ ย่อมปรากฏมีลักษณะอาการต่าง ๆ กัน เช่นเดียวกับฝ่ายอธรรมที่กลมกลืนกันกับใจ ย่อมจะทำให้ใจมีความรู้สึกแปลก ๆ ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา รสของความรักเป็นอย่างไรก็รู้ นั่นก็คือรสของกิเลส รสของความชังเป็นอย่างไรก็รู้ นั่นก็เป็นรสของฝ่ายอธรรม รสของความโลภของความโกรธโมโหโทโส รสของความอิจฉาพยาบาทปองร้าย ความเคียดแค้นต่าง ๆ รสแห่งความรื่นเริงบันเทิง รสแห่งความหวังในแง่ต่าง ๆ จะจริงหรือไม่จริงไม่สำคัญขอให้ได้หวัง เหล่านี้เป็นรสของกิเลสของอธรรมทั้งมวล ย่อมจะทราบภายในใจของผู้รับสัมผัสและอยู่ใต้อำนาจของมันโดยไม่ต้องสงสัย

นี่คือรสของฝ่ายอธรรมซึ่งกลมกลืนกับใจมาเป็นเวลานาน ไม่มีเวลาขยับขยายให้อันหนึ่งแสดงอาการหนึ่งออกมา ขณะหนึ่งแสดงอาการอย่างหนึ่งออกมา พร้อมทั้งรสชาติของมันผลิตออกมาด้วย ให้สัมผัสสัมพันธ์กับความรู้ ให้รู้ว่าเป็นอย่างไรต่ออย่างไร แม้จะให้ชื่อให้นามได้หรือไม่ได้ไม่สำคัญ แต่ความรับทราบในรสชาติต่าง ๆ ที่แสดงออกมา เพราะความโลภความโกรธความหลงราคะตัณหาเป็นต้นนั้น เจ้าของไม่มีทางที่จะปฏิเสธ นอกจากยอมรับโดยถ่ายเดียวเท่านั้น เพราะเป็นความที่เด่นอยู่ภายในจิต ไม่ว่าจะเป็นอาการใดแสดงออกมา ทั้งตัวเหตุทั้งตัวผลของมันจะมาพร้อม ๆ กัน

รักมีเหตุอันหนึ่งให้รัก รักเป็นเหตุอันหนึ่งที่จะให้เกิดรสชาติขึ้นมา นี่เรียกว่าเหตุซ้อนเหตุ มันซ้อนกันอยู่เช่นนั้น แต่ละอย่าง ๆ สัมผัสสัมพันธ์อยู่กับใจซึ่งเป็นผู้รู้นี้ทั้งนั้น รสชาติเหล่านี้ไม่มีใครในโลกนี้จะปฏิเสธได้ในความรู้สึกของตัวเอง แม้จะไม่พูดให้ใครต่อใครฟังก็ตาม แต่เป็นความยอมรับกันอยู่โดยหลักธรรมชาติหาความสงสัยไม่ได้ ที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นอาการของฝ่ายอธรรมซึ่งมีอำนาจ และขณะที่มีอำนาจอยู่ภายในจิต ครอบงำจิต แสดงพิษภัยต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในจิต ส่วนมากไม่เห็นว่าเป็นโทษ มักจะเห็นว่าเป็นคุณทั้งนั้น ไม่ว่าจะพิษร้ายแรงขนาดไหนจิตยังพอใจรับพอใจแสดง เช่น ความโกรธ ความฉุนเฉียว นี้เป็นความทุกข์ ความเคียดแค้นเป็นความทุกข์มากมาย จิตยังยอมรับสิ่งเหล่านี้ นั่นแหละรสชาติของอธรรมปรากฏภายในจิตใจ ตามเหตุการณ์ของมันหนักเบามากน้อยเพียงไร ผลจะแสดงออกมาตามนั้น นี่คือสิ่งที่คลุกเคล้าอยู่กับใจ ใจย่อมรับทราบโดยไม่สงสัย ไม่ว่าใจของผู้ใดก็ตามยอมรับกันทั่วดินแดน

ทีนี้แยกออกมาไปสู่ด้านธรรมะ อันหนึ่งเป็นอธรรม อันหนึ่งเป็นธรรม ธรรมหากได้บุกเบิกสิ่งเหล่านี้ออกไป ให้ธรรมได้ปรากฏตัวขึ้นภายในใจ เริ่มแต่เหตุที่จะให้

เกิดธรรม เพราะเบื้องต้นได้ยินได้ฟังได้อ่าน ได้เห็นในตำรับตำราให้เกิดความเชื่อขึ้นมา แล้วพยายามขวนขวายบำเพ็ญให้เป็นด้านธรรมะขึ้นมา ย่อมจะมีรสชาติปรากฏขึ้นมาเช่นเดียวกันกับรสชาติของฝ่ายอธรรม เมื่อความพอใจความเชื่อความเลื่อมใสความมุ่งมั่นปรากฏขึ้นภายในใจก็แสดงว่า กระแสแห่งธรรมฝ่ายเหตุได้เริ่มปรากฏตัวขึ้นมาแล้ว ผลก็เริ่มแสดงขึ้นมาในระยะเดียวกัน แม้เจ้าตัวจะไม่ทราบว่าเป็นผล ให้ชื่อว่าเป็นผลก็ตาม แต่ก็ทราบด้วยการยอมรับเช่นเดียวกันกับฝ่ายอธรรม

เมื่อได้ปรับปรุงจิตใจให้ธรรมได้ปรากฏขึ้นที่ใจหรือล่วงไหลเข้าสู่ใจ เพราะธรรมมีอยู่รอบใจเช่นเดียวกัน แต่กิเลสซึ่งเป็นฝ่ายอธรรมมีอำนาจเหนือกว่าจึงเข้าอยู่วงในธรรมอยู่วงนอกหรือธรรมมีอำนาจน้อย แม้อยู่ภายในจิตก็แสดงตัวออกมาไม่ได้ เพราะถูกครอบงำจากฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่า เมื่อได้บุกเบิกด้วยวิธีการดังพระพุทธเจ้าท่านทรงสั่งสอนไว้จะเป็นกรณีใดแง่ใดก็ตาม ย่อมจะเป็นทางให้ธรรมทั้งหลายปรากฏขึ้นภายในจิตมากน้อย ดังท่านสอนให้อบรมจิตตภาวนา วิธีการท่านสอน ๆ เพื่อให้ธรรมปรากฏขึ้นที่ใจนั่นแล

เวลานี้มีแต่ฝ่ายอธรรมปรากฏแสดงตัวอยู่อย่างเด่นชัด อย่างองอาจกล้าหาญ ธรรมไม่มีอำนาจที่จะแสดงออกมาได้ ท่านจึงสอนวิธีการที่จะทำให้ธรรมแสดงตัวออกมาได้เช่นเดียวกับฝ่ายอธรรม เช่น ให้นั่งสมาธิภาวนา จะกำหนดวิธีใดก็ตามตามแต่จริตชอบในธรรมบทใด เช่น คำบริกรรม พุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ หรือกำหนดอานาปานสติ ลมหายใจเข้าหายใจออก ให้รู้อยู่ทุกระยะแห่งลมสัมผัสอวัยวะมีจมูกเป็นต้นเข้าและออกมีความรู้สึก ไม่ให้คิดปรุงไปในแง่ใด ๆ

เพราะความคิดปรุงในแง่ใดนั้นเป็นทางเดินของกิเลส แสดงว่ากิเลสออกก้าวเดิน ธรรมไม่ได้ก้าวเดิน ธรรมเริ่มจะก้าวเดินในขณะที่มีสติ กำหนดดูลม ลมเข้าก็รู้ลมออกก็รู้ หรือกำหนดบริกรรมภาวนาในธรรมบทใด เช่น พุทโธ จิตรู้อยู่กับคำว่า พุทโธ ๆ ไม่ปรุงไม่แต่งไปไหน ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสผลักดันให้ปรุงออกไป แต่ปรุงเรื่องของธรรมคือพุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ เท่านั้น มีความรู้สึกสืบต่ออยู่ นี่ชื่อว่าบุกเบิกทางเพื่อให้ธรรมได้ปรากฏ หรือบุกเบิกทางเพื่อให้ธรรมก้าวเดินได้ เริ่มตั้งแต่สติก้าวเดินได้

จากนั้นความรู้ที่สืบเนื่องกันเป็นลำดับเพราะสติเป็นผู้ควบคุม ก็ก้าวเดินได้เป็นระยะยาวไปโดยลำดับลำดา จนกลายเป็นใจที่มีความสงบเพราะการก้าวเดินแห่งธรรมทั้งสติทั้งความรู้สืบเนื่องกัน กลายเป็นความรู้ที่แนบแน่น เป็นความรู้ที่สงบ เป็นความรู้ที่เย็น นี่คือผลแห่งธรรมได้ปรากฏขึ้นแล้วจากเหตุแห่งการก้าวเดินของธรรม ผลก็ปรากฏตามกันมา นี่ขั้นเริ่มแรกแห่งธรรมปฏิบัติที่จะสัมผัสสัมพันธ์ในจิตใจของผู้ปฏิบัติทั้งหลาย เริ่มปรากฏอย่างนี้

ส่วนการให้ทาน การรักษาศีล ก็มีรสมีชาติไปแต่ละอย่าง ๆ หากไม่ชัดเจนไม่แน่ใจเหมือนรสชาติของจิตตภาวนา ซึ่งเป็นทางที่ให้ธรรมสัมผัสขึ้นในขณะนั้น ๆ และเด่นขึ้นโดยลำดับ สุดท้ายผลแห่งการให้ทาน การรักษาศีล จะไหลรวมเข้ามาสู่จุดเดียวกัน เหมือนกับแม่น้ำสายต่าง ๆ ไหลรวมเข้ามาสู่ทำนบใหญ่เช่นนั้น นี่ธรรมของพระพุทธเจ้าที่ว่ามีอยู่ตลอดอนันตกาล มีอยู่ที่ไหนพูดไม่ได้ เพราะอยู่ทั่วไป เช่นอย่างอากาศมีอยู่ทั่วไป แต่ใครจะเป็นผู้สัมผัส ก็นอกจากร่างกายของเราเท่านั้น เดินไปไหนก็สัมผัสเรื่องเย็นเรื่องร้อนไม่ปฏิเสธ เพราะกายนี้เท่านั้นเป็นผู้จะสัมผัสดินฟ้าอากาศทั้งหลายไม่ว่าในสถานที่ใด ๆ ก็ตาม

เรื่องธรรมของพระพุทธเจ้า เอาท้องฟ้ามหาสมุทรมาเทียบก็ยังไม่ได้กว้างขวาง เอาไตรโลกธาตุมาเทียบก็ยังไม่กว้างขวางเท่าธรรม ไม่ละเอียดลออเหมือนธรรม ธรรมนี่ครอบหมดขอบเขตจักรวาล ทั้งแดนสมมุติและแดนวิมุตติ ไม่มีจุดไหนดอนใดที่ธรรมจะไม่แทรกอยู่

ถ้าเราอยากจะทราบเรื่องธรรมทั้งหลายกว้างแคบลึกตื้นหยาบละเอียดเพียงไร จงปรับจิตใจของตนให้เข้าสู่ระดับธรรมเป็นลำดับลำดาไป ตั้งแต่เริ่มแห่งขั้นสมาธิเป็นลำดับถึงขั้นปัญญา ทะลุถึงวิมุตติหลุดพ้น แล้วจะจะทราบได้อย่างชัดเจนไม่ต้องถามใครทั้งนั้น เพราะคำว่า **สนฺทิฏฐิโก** นี้ประกาศกังวานอยู่ภายในจิตของผู้รู้นี้แล้ว รู้โดยสมบูรณ์ **สนฺทิฏฐิโก** ก็เต็มภูมิสมบูรณ์เช่นเดียวกัน ไม่ทราบว่าจะไปถามใคร เพราะสมบูรณ์เต็มที่แล้วในการสัมผัสสัมพันธ์ธรรมทั้งหลาย หรือรู้ธรรมทั้งหลาย ไม่ว่าข้างนอกไม่ว่าข้างใน ใจเป็นผู้รู้ทั้งนั้น

เวลานี้เรากำลังพยายามที่จะทำธรรมให้ซึมซาบให้สัมผัสสัมพันธ์กับใจ จึงต้องตะเกียกตะกาย ต้องพยายาม เพราะเหตุไรจึงต้องพยายาม จึงต้องตะเกียกตะกาย เพราะฝ่ายต่ำมีกำลังมาก เวลานี้อยู่ภายในจิตใจ กระดิกพลิกแพลงออกในแง่ใดมุมใดมีแต่ฝ่ายต่ำนี้ทำงานก่อนทั้งนั้น สกัดลัดกั้นให้ธรรมก้าวเดินออกไม่ได้

เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนเวลาตั้งสติ สังเกตดูก็รู้ เริ่มตั้งสติจะไปสักกี่วินาที มันจะมีความผลักดันออกมาจากภายในใจ เพราะกิเลสแท้ ๆ อยู่ที่ใจผลักดันออกมาที่นั่นผลักดันออกมาให้คิดให้ปรุงให้แต่งในเรื่องราวทั้งหลาย ที่เคยคิดเคยปรุงเคยแต่งมาแล้วทั้งนั้นแหละ นอกจากนั้นก็ปรุงลม ๆ แล้ง ๆ หาเหตุหาผลหาความสัตย์ความจริงไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้คิดเฉลียวใจว่าเป็นความผิดถูกชั่วดีประการใดพอที่จะให้พินิจพิจารณาหรือให้ละให้เว้น ให้เห็นโทษเห็นภัยแห่งความคิดปรุงนั้น ๆ ย่อมคิดเหลวแหลกแหวกแนวอยู่ตลอดเวลาภายในจิตใจ

เพราะฉะนั้นเวลาบังคับจิตใจให้เข้าสู่ระดับธรรมเพื่อธรรมจะได้ก้าวเดิน เช่น นั่งสมาธิภาวนากำหนดสติลงไปสู่งานของตน เช่น งานภาวนาหรืองานบริกรรมภาวนาจะไม่กี่นาที เมื่อเราจับหลักของธรรมยังไม่ได้ จะถูกผลักดันออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน ผลักดันออกมาให้เกิดความเสียดาย ให้เกิดความอยากคิดอยากปรุง ให้เกิดความอยากสำคัญมั่นหมายสิ่งนั้นสิ่งนี้ ทั้ง ๆ ที่เคยรู้เคยเห็นเคยสัมผัสสัมพันธ์ เคยปรุงเคยแต่งกันมานานแสนนานจนกี่กัปนับไม่ถ้วน แม้แต่ในปัจจุบันชาตินี้ก็นับไม่ได้แล้วเพราะมากต่อมาก มันยังไม่อิ่มไม่พอ ยังเสียดายยังอยากคิดอยากปรุง เพราะฉะนั้นมันจึงผลักดันออกมาจากกิเลสตัวหิวโหยนี้แล นี่เป็นอย่างนั้น

ทีนี้เวลาเราพยายามตั้งสติให้ดี จึงต้องฝืนที่นี่นะ ต้องพยายามต้องฝืน ต้องมีสติต้องจดจ่อระมัดระวังให้ธรรมได้ก้าวเดิน สติจดจ่อต่องาน งานคือคำบริกรรมหรือการกำหนดอานาปานสติเป็นต้น ให้ได้ทำงานอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยทำความเข้าใจกับตนและทำความรู้สึกตนว่าโลกนี้เหมือนไม่มี อะไร ๆ ไม่มี มีเฉพาะลมหายใจที่ผ่านเข้าผ่านออก ลมผ่านเข้าหรือลมผ่านออกก็ไม่ได้นิยมว่าเป็นลมหรือไม่เป็นลม กำหนดให้ทราบเฉพาะความปรากฏคือลมนั้นแหละ สัมผัสกับอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น ดั้งจมูกเป็นต้น สัมผัสเข้าสัมผัสออกก็รู้

เราจะกำหนดว่าเป็นลมหรือไม่เป็นลมไม่สำคัญ ที่สำคัญก็คือให้รู้ในขณะที่ขันธ์นี้แสดงตัว สัมผัสเข้าสัมผัสออก ลมกับความรู้สัมผัสกัน สิ่งที่มาสัมผัสความรู้ที่เรียกว่าลมนั้น เราให้ชื่อให้นามไม่ให้ชื่อไม่ให้นามไม่สำคัญ สำคัญที่ไม่ให้เผลอ นั่นไม่พยายามจะเป็นไปได้อย่างไร ต้องได้ใช้ความพยายาม ต้องอดต้องทนพินิจพิจารณา ประหนึ่งในขณะนั้นเหมือนไม่มีอะไรเลยในโลกเข้ามาเจือปนจิตใจ มีแต่งานกับความรู้ที่สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่เท่านั้น นี่ก็เป็นความทุกข์อันหนึ่ง

เมื่อจิตมีผู้ตามรักษาคือสติบังคับให้ทำงานอยู่โดยสม่ำเสมอ เกี่ยวเนื่องหรือเกี่ยวโยงกันไม่ให้ขาดวรรคขาดตอน เพราะฝ่ายต่ำมาทำลายหรือมากีดขวาง ใจย่อมจะสงบเย็นขึ้นมา พอใจสงบเย็นขึ้นมาเท่านั้นผลย่อมเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นมาแล้วในธรรมขั้นสมถะนี้ บางครั้งถึงกับขาดไปเลยก็มี แต่ผู้ฟังอย่าได้คาดได้หมาย ให้เป็นตามหลักธรรมชาติของตัวเอง นี่ท่านพูดถึงเรื่องความมีความเป็นของท่านต่างหาก ซึ่งเราอาจจะเป็นอย่างนั้นก็ได้ หรืออาจจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่เหตุของเราที่จะพาให้เป็นผลขึ้นมาจากการบำเพ็ญ

บางครั้งมันขาดไปหมดเลย ไม่เพียงแต่สงบเท่านั้น ปรากฏว่าขาดหมดเหลือแต่ความรู้ เหมือนกับเป็นเกาะอยู่ในท่ามกลางน้ำมหาสมุทรทะเลใหญ่ทะเลหลวงนั้นแล

เกาะนั้นหมายถึงความรู้ที่เด่นดวงอยู่โดยเฉพาะ นอกจากนั้นเป็นสมมุติทั้งหลาย ไม่ได้มาเกี่ยวข้องเลยแม้แต่ขันธ์

ขั้นสมาธิก็เป็นได้อย่างนี้ แต่เราให้ชื่อเฉย ๆ เราพูดได้เต็มปากแต่เพียงว่าบางครั้งเวลาบำเพ็ญสมถธรรม จิตสงบตัวลงได้ถึงขนาดนั้นก็มี นั่น เมื่อได้ปรากฏเช่นนี้แล้ว ทำไมรสแห่งธรรมจะไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดภายในความรู้อันนั้น เมื่อรสแห่งธรรมขั้นสมถะหรือขั้นสงบราบคาบได้ปรากฏขึ้นเช่นนี้ ทำไมใจจะไม่มีความกระหยิ่มยิ้มย่อง ไม่กระตือรือร้น ไม่ตื่นเต้นภายในตัวมีเหรอ สิ่งเหล่านี้ตั้งแต่เกิดมาเราไม่เคยปรากฏ เราไม่เคยรู้เคยเห็น พึ่งมารู้มาเห็นมาเป็นในขณะที่เราภาวนานี้เท่านั้น นี่ก็เป็นเครื่องปลูกศรัทธา หรือเสริมศรัทธาที่มีอยู่แล้วให้มีกำลังมากขึ้นด้วยความประจักษ์ใจ

เรื่องความเพียรความอุตส่าห์พยายามจะโหมตัวมา เพราะธรรมเหล่านี้เป็นธรรมเกี่ยวโยงกัน ศรัทธาเป็นสิ่งสำคัญมาก ศรัทธาเกิดแล้วความมุ่งมั่นก็ตั้งขึ้นมา ทีนี้ศรัทธากับความมุ่งมั่นที่จะให้ได้ให้ถึงมีน้ำหนักมากเพียงไร เรื่องความเพียรเรื่องความอุตส่าห์พยายามไม่ว่าจะเป็นจะตาย จะเป็นธรรมเข้ามาด้วยกันทั้งนั้น ไม่ได้กลัวเป็นกลัวตาย กลัวแต่จะไม่รู้ไม่เห็น อยากรู้อยากเห็นเป็นกำลัง นี่ความอยากประเภทนี้เรียกว่ามรรคแสดงตัวขึ้นแล้ว แข่งกับความอยากของฝ่ายต่ำซึ่งเคยอยากมา ทำแต่ความรุ่มร้อนให้เรา ความอยากอันนี้ไม่ได้ทำความรุ่มร้อน ความอยากอันนี้เป็นธรรมชาติที่จะลบล้างความอยากซึ่งเป็นอธรรมไปโดยลำดับลำดา จนกระทั่งถึงสิ้นสุดวิมุตติหลุดพ้นไปโดยสิ้นเชิง แล้วความอยากนี้ก็หายไป

ความอยากอันเป็นตัวกิเลสไม่ต้องพูด มันบรรลัยไปแล้วความอยากนี้ถึงจะหายก็อยากดับทุกข์อยากพ้นทุกข์ อยากฆ่ากิเลสให้วอดวายไปหมด เมื่อฆ่าได้สมใจแล้วจะเอาอะไรมาอยากอีก อยากฆ่าอะไร อยากพ้นหาอะไรพ้นทุกข์ เพราะพ้นแล้ว อยากบริสุทธิ์ที่ไหนก็บริสุทธิ์แล้ว นั่น อยากประเสริฐที่ไหนก็ประเสริฐแล้วโดยหลักธรรมชาติเห็นอย่างชัดเจน ความอยากนี้ก็หลุดลอยไปเองโดยหลักธรรมชาติ ไม่ต้องปรุงต้องแต่งไม่ต้องสลัดปัดทิ้งแต่ประการใด

นี่เรื่องธรรมที่ว่าธรรมมีอยู่ ก็เช่นเดียวกันกับอธรรมที่มีอยู่ภายในใจ หรือกิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ภายในใจ ย่อมแสดงอาการต่าง ๆ ให้เราได้เห็นได้รู้อยู่ประจักษ์ทุกดวงใจไม่มีเว้น ใจจึงเท่ากับฟุตบอล ถูกเตะให้กลิ้งไปกลิ้งมาอยู่ไม่หยุดไม่ถอย นี่เรื่องของกิเลสปรากฏภายในจิตใจเป็นอย่างนั้น ใครจะสงสัยล่ะ สิ่งที่ปรากฏเหล่านั้นจะให้ชื่อว่ากิเลส ให้ชื่อว่าฝ่ายต่ำฝ่ายสูงก็ตาม มันล้วนแต่ฝ่ายต่ำทั้งนั้น ที่แสดงตัวอยู่ภายในจิตของผู้ไม่มีธรรมจิตตภาวนาภายในใจเลย ก็ติดก็พันก็เชื่อ ยอมรับกันโดยหลัก

ธรรมชาติไปอย่างนั้น ไม่มีที่จะให้รู้โทษรู้กรณ์ของมัน เห็นโทษเห็นพิษเห็นภัยของมัน เพราะฉะนั้นมันจึงได้สนุกกล่อมสนุกเหยียบย่ำทำลาย สนุกขยี้ขยำจิต

หากเป็นสิ่งที่ฉิบหายวายปวงไปได้ จะไม่มีจิตดวงใดเหลือค้างในสามแดนโลกธาตุนี้แม้ดวงเดียวเลย จะแหลกไปหมด แต่นี้เพราะจิตเป็นธรรมชาติที่เหนียวแน่นมั่นคงทนทานมาก ถึงจะได้รับความทุกข์ความลำบาก เพราะความขยี้ขยำบีบบี้สีไฟของกิเลสประเภทใดก็ตาม ทุกข์ก็ย่อมยอมรับว่าทุกข์ ทุกข์มากขนาดไหนถึงมหันตทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์ แต่ไม่ฉิบหายก็คือจิตดวงนี้ จึงได้รอดตัวออกมาในภพในชาติต่าง ๆ ถึงปัจจุบันที่เรารู้ ๆ เห็น ๆ อยู่นี้ ก็คือจิตดวงที่ไม่เคยตายนี้แล แต่ถูกสิ่งทั้งหลายเหล่านี้คลุกเคล้าตลอดเวลา แสดงทั้งเหตุแสดงทั้งผลให้เป็นอยู่ภายในจิตอยู่อย่างนั้นไม่มีเวลาหยุดยั้ง นอกจากเวลาที่หลับสนิทซึ่งกิเลสพักตัวเท่านั้นจิตจึงได้พักตัว ว่าคืนนี้หลับสนิทดี แน่ะ นี่ละการได้พักจิตมีอยู่เพียงเท่านั้น

ทีนี้เมื่อได้ก้าวเข้าสู่ธรรม เพื่อให้ธรรมก้าวเดิน ด้วยวิธีการปฏิบัติมีจิตตภาวนาเป็นสำคัญแล้ว ธรรมก็จะเริ่มเดินดังที่กล่าวนี้ แต่ธรรมมีอำนาจน้อยในขั้นเริ่มแรก ต้องได้ใช้การฝ่าฝืนใช้การบังคับบัญชา ใช้การกดขี่ข่มเหงฝ่ายต่ำอย่างมาก แต่ส่วนมากก็พูดว่าทรมานจิต ก็ทรมานกิเลสที่อยู่กับจิตนั่นแหละไม่ใช่ทรมานอะไร ทุกวิธีการจะหักโหมขนาดไหนเอาเป็นเอาตายเข้าแลกเข้าต่อกรกัน ก็คือการต่อสู้กับกิเลสไม่ใช่การต่อสู้กับจิต

จิตเป็นสิ่งที่ประเสริฐอยู่แล้ว แต่ถูกรุมล้อมถูกย่ำยีตีแหลกจากกิเลสประเภทต่าง ๆ จิตจึงเรียกร้องหาความช่วยเหลือจากเจ้าของ เมื่อเจ้าของได้ช่วยอย่างนั้นให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้ว จะว่าทรมานจิตได้ยังไง จิตจะมาเห็นโทษของการทรมานนี้ยังไง นอกจากจะเห็นคุณค่าของการทรมาน ของการต่อสู้กับกิเลส ของการฟาดฟันหั่นแหลกกับกิเลส ให้เห็นเป็นความสุขความสงบเย็นใจขึ้นมาโดยลำดับ ๆ เท่านั้น นี่แหละที่ว่าได้หักโหมกันหักโหมอย่างนี้ ต่อสู้อย่างนี้

ในขั้นเริ่มแรกหนักไปอีกอย่างหนึ่ง ขั้นต่อไปก็หนักไปโดยลำดับ ขั้นเริ่มแรกนี้หนักทางร่างกาย จิตก็ได้หักโหมกันเต็มที่ ร่างกายก็ต้องได้ทดได้สอบได้ตัดทอนกันลง อาหารการบริโภคการเป็นอยู่หลับนอน นอนมากเป็นอย่างไรกิเลสแสดงไหม แสดงเพิ่มกำลังขึ้นมากมาย ฉันมากเป็นอย่างไรกิเลสเพิ่มกำลังขึ้นไหม

แต่พึงทราบนักปฏิบัติทั้งหลาย ไม่ควรจะสงสัยเลยว่าการนอนมากเป็นเรื่องส่งเสริมกิเลสให้กำเริบตัวขึ้นมาได้อย่างชัดเจน การฉันมากก็เป็นการเพิ่มกำลังของกิเลสให้มีกำลังมากขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย การฝึกฝนทรมาน การจิตตภาวนาจึงก้าวไม่ค่อยออก

หรือก้าวไม่ออก เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญอยู่มาก ที่มีอำนาจกดขี่บังคับจิตใจให้ก้าวไม่ออกทางสมถธรรม

ด้วยเหตุนี้ผู้ปฏิบัติจึงต้องได้สังเกตในเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ เรื่องความพากความเพียรของตน การกินอยู่หลับนอนเป็นยังไง จึงต้องได้ระวัง อยากจะนอนขนาดไหนก็ต้องได้ทนไม่ให้เป็นไปตามนั้น อยากฉันมากขนาดไหน กินมากขนาดไหน ก็ต้องได้ลดให้หย่อนลงไป เพราะเอาธรรมเข้าไปว่า ไม่ใช่เอาเรื่องของกิเลส กิเลสมันอยากมันหิวมันโหย ได้เท่าไรไม่พอ นั่นเรื่องของกิเลส เมื่อให้ตามใจชอบของกิเลสแล้วมันมีกำลังมากมันก็ทับเรา เพราะฉะนั้นจึงต้องเอาตามธรรม ธรรมเห็นว่าขนาดนี้พอ พออยู่ได้พอเป็นไปได้ เพื่อรสแห่งธรรมจะได้ปรากฏยิ่งกว่ารสของอาหารการบริโภค ยิ่งกว่ารสของกิเลสนี้เป็นไหน ๆ แล้วก็ฟาดฟันหั่นแหลกกัน นี่ละทุกข์ตรงนี้

ในการปฏิบัติ เบื้องต้นถ้าไม่มีการทรมานมีการฝึกทางกายหักโหมทางกายบ้างย่อมเป็นไปได้ยาก สำหรับผมเองเคยดำเนินมาอย่างนั้น เวลาธาตุขันธ์มีกำลัง เอะอะนิดหนึ่งคอยแต่จะเสริม นิดหนึ่งคอยแต่จะเสริม จึงต้องได้ระมัดระวังให้กดลงไว้เสมอ ให้หิว ๆ โหย ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นเรื่องของกิเลสชอบแล้วต้องตัดลง ๆ การนอนก็ให้น้อยที่สุด พอตื่นแล้วไม่ซ้ำ รีบลุกทันทีไม่ซ้ำ นั่น การฉันก็เหมือนกันผ่อนหนักผ่อนเบาสุดท้ายมีแต่ผ่อนเรื่อย ๆ เป็นจำนวนมาก เอาเรื่อย แล้วจากนั้นก็อด จิตจึงพอก้าวไปได้ นี่ได้เห็นอย่างชัดเจน

สำหรับจริตนิสัยส่วนมากถูกกับวิธีการที่กล่าวมาเหล่านี้ ไม่ค่อยผิดแหละ นอกจากขิปปาภิญญาเท่านั้น ถ้าขิปปาภิญญาก็ไม่สำคัญอะไรนัก เพราะกำลังจิตของท่านพร้อมที่จะพุ่งอยู่แล้ว ธรรมดาของพวกเราที่เคยนอนจมอยู่กับกิเลสมาเป็นเวลานานฝึกยาก ๆ ทรมานยาก ๆ อย่างนี้ สิ่งเหล่านี้ต้องเป็นภัยได้ทั้งนั้นแหละ จึงต้องได้สังเกตกันการปฏิบัติ

ให้ธรรมได้ออกลวดลายบ้างซิ เริ่มแต่สมาธิธรรมได้ปรากฏขึ้นมา นี่รสของธรรมปรากฏแล้วภายในจิต จะมีกว้างแคบขนาดไหน เราถือเอาความสัมผัสระหว่างจิตกับธรรมที่ปรากฏกันอยู่นี้เท่านั้น เช่นเดียวกับอากาศ อากาศจะกว้างแคบขนาดไหน เราถือเอาความร้อนความเย็นที่ปรากฏมาสัมผัสร่างกายของเรานี้โดยเฉพาะ ๆ ไปที่ไหนก็ทราบว่าร้อน ๆ หรือหนาว ๆ อยู่เฉพาะนี้ ที่อื่น ๆ มันจะหนาวหรือไม่หนาว ร้อนหรือไม่ร้อนไม่สำคัญ เพราะกายต่างหากเป็นผู้สัมผัส ต่อเมื่อกายก้าวไปที่ไหนจึงย่อมรับความสัมผัสเย็นร้อนอ่อนแข็งไปเรื่อย ๆ ว่าที่นั้นร้อนที่นี้เย็นที่นี้หนาว

ธรรมก็เหมือนกัน ถ้าลงได้สัมผัสแล้ว ไปที่ไหนก็สัมผัสอย่างนี้ สัมผัสอยู่ที่ใจของเรา เช่นเดียวกับอากาศสัมผัสอยู่ที่กายของเรานี้แล เพียงธรรมได้ปรากฏขึ้นมาแล้ว

ส่วนอธรรมทั้งหลายก็จะค่อยจางไป นี่เป็นขั้นหนึ่งของการฝึกทรมานที่หนักและหักโหมกันพอประมาณหรือหักโหมกันมาก ในขั้นเริ่มแรกที่จะให้จิตได้รู้เรื่องรู้ราวให้พอสงบตัวเย็นใจได้หายใจบ้าง ต้องเอากันอย่างหนัก

เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วก็เพลิน มีความสงบสบายไม่ฟุ้งซ่านรำคาญ เพราะกิเลสตัวสำคัญ ๆ ที่เคยผลักดันออกไปให้คิดถึงรูปถึงเสียงถึงกลิ่นถึงรสราคะตัณหาสงบตัวลงไป อันนี้ละตัวสำคัญมาก มันกวนใจมากนะราคะตัณหานี่ กวนเอามากทีเดียว ตัวนี้เป็นตัวร้ายแรงที่สุดในวงวัฏจักรนี้ ตัวนี้แสดงอย่างผาดโผนมากทีเดียว เมื่อตัวนี้สงบลงไปเท่านั้นก็พอมีพอเป็นพอไป พอปลงจิตปลงใจได้ จากนั้นให้พิจารณาทางด้านปัญญาอย่าอยู่เฉย ๆ

เวลาพิจารณาทางด้านปัญญาไม่ว่าข้างนอกไม่ว่าข้างใน เพราะสมุทัยเป็นไปได้ทั้งข้างนอกข้างใน ติดรูปข้างนอกไม่ใช่สมุทัยเหรอ อยู่ข้างนอกนั่น เอารูปนั้นเป็นเหตุตัวสมุทัยจริง ๆ อยู่ที่จิตไปยึดเหนี่ยวเอารูปเอาเสียงเอากลิ่นเอารสภายนอกเข้ามาคละเคล้าอยู่ภายในจิตใจ จนกลายเป็นทุกข์ขึ้นมาเพราะสิ่งภายนอกได้ เราพิจารณาสิ่งภายนอกให้เป็นมรรคทำไมพิจารณาไม่ได้ แยกส่วนแบ่งส่วนพินิจพิจารณาให้เป็นเหมือนป่าช้าผีดิบ เอาให้เห็นชัดเจนอย่างนั้นนักปฏิบัติ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ไปเยี่ยมป่าช้าก็ให้ไปพิจารณาอย่างนี้เอง

ธรรมเหล่านี้สด ๆ ร้อน ๆ เพราะกิเลสทุกประเภทสด ๆ ร้อน ๆ ธรรมทำไมจะล้าสมัย เอามาแก้สิ่งสด ๆ ร้อน ๆ ที่เผาเราให้เดือดร้อนอยู่ทุกวันนี้ กิเลสตัวไหนที่ล้าสมัยไปแล้วมีไหม เวลามันเผาเราตัวไหนมันก็เป็นฟืนเป็นไฟไปเหมือนกันหมด ทำไมธรรมจะล้าสมัย เอามาแก้กิเลสปราบกิเลสให้บรรลัยลงไปจากใจจะล้าสมัยที่ไหน นำเอามาใช้ซิ

การพิจารณาแยกส่วนแบ่งส่วนของธาตุของขันธ์ทั้งภายนอกภายในให้สนใจจริง ๆ เช่นเดียวกับเราสนใจจ่อในสมาธิด้วยสติของเราเอง สนใจทางปัญญาก็จ่อทางด้านปัญญา มีสติตามควบคุมให้ได้การได้งานในสิ่งนั้นจริง ๆ เมื่อพิจารณาหลายครั้งหลายหน หากจะแย็บออกมาจนได้เรื่องปัญญา พอแย็บออกมาเข้าใจแล้วสะดุด แย็บ ๆ ครั้งหนึ่งสองครั้งเข้าไป นี่เรียกว่าได้เงื่อนแล้วได้พยานแล้ว จิตก็ก้าวเดินเรื่อย สติปัญญาก้าวเดินไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็เข้าใจสิ่งนั้นเข้าใจสิ่งนี้ เข้าใจอันใด ๆ ที่ชัดเจนแจ่มแจ้งเต็มที่แล้วปล่อยได้ ๆ เป็นลำดับ นี่ละเรื่องปัญญาฆ่ากิเลสตัดกิเลสตัดอย่างนี้

สมาธิเป็นแต่เพียงทำให้สงบ ปัญญาเป็นฝ่ายฆ่าฝ่ายถอดฝ่ายถอน เพราะฉะนั้นปัญญาจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในอันดับต่อไป ถึงกาลเวลาที่ควรจะพิจารณาทางด้านปัญญาไม่ต้องเสียดายสมาธิ ไม่ต้องมาเป็นห่วงเป็นใยความสงบ ให้หมุนลงปัญญาให้เต็มเม็ด

เต็มหน่วยเต็มที่เต็มฐาน เป็นปัจจุบันธรรมตลอดเวลาในการพิจารณาทางด้านปัญญา เช่นเดียวกับเราพิจารณาภาวนาทางด้านสมาธิ ไม่ห่วงปัญญา ให้เป็นปัจจุบันธรรม ปัจจุบันจิตกับงานของตนอยู่โดยสม่ำเสมอ จนกว่าจะถอยออกมาแล้วจึงพิจารณาทางด้านปัญญา ทำงานไม่ให้ก้าวก่ายกัน

ถึงวาระที่จะทำอะไรให้มีความจริงจังนักปฏิบัติ อย่าเหลาะ ๆ แหละ ๆ ดังที่เคยเห็นอยู่นี้ ผมหนักใจนะ หนักใจถึงขนาดมากทีเดียว เพราะมันสัมผัสสัมพันธ์ทางตาทางหูตลอด นอกจากไม่พูด ผมเองเป็นผู้แนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนเพื่อความดิบความดีเพื่ออรรถเพื่อธรรม ทุ่มเทลงอย่างไม่มีอัดมีอั้นไม่มีคำว่าเสียดาย ไม่มีลี้มีลับ ธรรมบทใดที่จะเป็นประโยชน์แก่หมู่เพื่อน ได้ถอดถอนออกมาค้นออกมาโกยออกมาทุ่มให้หมด เพราะฉะนั้นเวลาเห็นอากัปกิริยาของหมู่ของเพื่อนที่แสลงหูแสลงตา ขัดต่ออรรถธรรมทั้งหลายแล้ว จึงทนคิดไม่ได้อดคิดไม่ได้ ต้องได้คิด จากนั้นถ้าจะพูดว่าหนักใจก็หนักใจ มันไม่สมเหตุสมผลกับการแนะนำสั่งสอนเต็มเม็ดเต็มหน่วย ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างเพื่อหมู่เพื่อคณะ ควรจะเห็นใจ ทั้งเห็นใจตัวเองทั้งเห็นใจครูบาอาจารย์ที่แนะนำสั่งสอนแล้วเอาลงให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

ไม่มีอะไรที่น่าเสียดายแหละสามแดนโลกธาตุ มีแต่ดินน้ำลมไฟอากาศธาตุเท่านั้นเอง ถ้าพูดถึงเรื่องจิตก็จิตกับบาปกับบุญ นี่มันก็คลุกเคล้ากันอยู่ตลอดเวลา ทุกข์ก็เคยทุกข์มาแล้ว สุขก็เคยสุขมาแล้ว เราไม่ต้องสงสัยว่าตกนรกอเวจีที่ไหน จิตดวงนี้ช่ำชองมากในสิ่งเหล่านี้ เพราะไม่มีอะไรที่จะไปตกนรกอเวจีขึ้นสวรรค์ชั้นพรหมนอกจากจิตดวงเดียวนี้ เคยไปมาหมดแล้ว มันก็เป็นของเก่าอย่างนั้นละ ผ่านไปผ่านมาเพราะอยู่ในกฎ **อนิจฺจำ**

เรื่องของสมมุติแล้วย่อมเป็นกฎ **อนิจฺจำ** ทั้งนั้น ไม่มีอะไรแน่นหนาถาวรพอที่จะตายใจได้เลย นอกจาก **นิพฺพานำ ปรมำ สุขำ** ซึ่งเลยจากกฎแห่ง **อนิจฺจำ ทุกฺขำ อนตฺตา** นี้ไปแล้วเท่านั้น จึงเป็นธรรมชาติที่ตายตัวไว้ใจได้ตลอดเวลาแม้ทรงขันธ์อยู่ก็ตาม ขอให้จิตได้ถึงธรรมชาติอันนี้เถอะไม่มีอะไรเสียดาย ไม่มีอะไรสงสัย ตายเมื่อไรตายได้ อยู่ ๆ ได้ตาย ๆ ได้ ไม่สงสัยไม่ห่วงใยอะไรทั้งนั้น ไม่หวังพึ่งอะไรเลย จะว่าพึ่งตัวเองก็ไม่มักไม่หมาย หากพอดิบพอดีกันอยู่อย่างนั้น

นี่ละขอให้ธรรมตั้งแต่ขั้นเริ่มแรก จนกระทั่งถึงขั้นปัจจุบันที่กล่าวอยู่เวลานี้ ได้เข้าสัมผัสสัมพันธ์และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจเถอะ อยู่ที่ไหนก็เป็นธรรมหมดที่นี่ กระจายออกทั่วแดนโลกธาตุทั้งสมมุติทั้งวิมุตติทั่วถึงกันหมดเลย ไม่ต้องพูดแต่เพียงว่าแดนสมมุติโลกธาตุนี้เท่านั้น

กิเลสมีอยู่ในแดนโลกธาตุนี้ ๓ ไตรภพ จึงเรียกว่า ๓ ภพ ไตรแปลว่าสามนั่นแหละ ในไตรภพนี้เป็นเรื่องของอธรรมมันท่องเที่ยว เป็นบ้านเป็นเรือนของมัน แต่เมื่อธรรมได้ครอบเข้าไปแล้วหมดเลย ทั้งสามแดนโลกธาตุนี้ ทั้งแดนแห่งนิพพานไม่สงสัย นั่นละธรรมเมื่อได้กระจายแล้วกระจายหมด ยิ่งกว้างขวางลึกซึ้งกว่ากิเลสเป็นไหน ๆ

ด้วยเหตุนี้ท่านผู้เป็นปราชญ์ทั้งหลายจึงโฆษณาด้วยความถึงพระทัยถึงใจ แก่พวกสัตว์ทั้งหลายมีพวกเราพุทธบริษัทเป็นสำคัญ **โก นุ หาโส กิมานนฺโท ? นิจฺจํ ปชฺชลิเต สติ อนฺธกาเรน โอนทฺธา ปทีปึ น คเวสถ.** ก็เมื่อโลกสันนิวาสนี้มันรุ่มร้อนไปด้วยฟืนด้วยไฟอยู่ตลอดเวลา เผาลนอยู่ไม่มีวรรคมีตอนเลย พวกท่านทั้งหลายรื่นเริงบันเทิงหัวเราะกันหาอะไร ทำไมไม่เสาะแสวงหาที่พึ่ง ซึ่งเป็นของเลิศของประเสริฐยิ่งกว่านี้เป็นไหน ๆ เล่า นั่น เหมือนอย่างตะโกนบอกไฟ ๆ ๆ ตะโกนบอก ยักษ์ผี บอกอยู่งั้น ว่าเป็นมิตรเป็นสหายที่ไหน ให้กิเลสหลอกเฉย ๆ เราสงสัยที่ตรงไหน

เกิดในอัตภาพนี้เป็นยังไง ที่ได้เคยสัมผัสสัมพันธ์มากับสิ่งต่าง ๆ ด้วยอัตภาพด้วยขันธ์อันนี้เป็นยังไง ได้รับความวิเศษวิโสอะไรบ้าง ความคิดความปรุงก็ปรุงมาพอ ความเห็นก็เห็นมาพอ ได้ยินมาพอ สัมผัสสัมพันธ์มาพอ มีอะไร ใครได้ของวิเศษวิโสมาอวดกันบ้าง มันก็เท่าเดิม ไม่ว่าท่านว่าเราเหมือนกันหมด

เอาธรรมออกมาซิ ให้จิตได้สัมผัสธรรมดูซิ จะได้ประกาศกังวานขึ้นในหัวใจตัวเอง แม้ไม่ได้ประกาศให้ใครทราบก็ตาม จะประกาศกังวานขึ้นที่หัวใจของตนเอง อิ่มพอ ๆ โดยลำดับลำดา จนกระทั่งถึงอิ่มเต็มที่ พอหมดทุกสิ่งทุกอย่าง **อนาลโย** หมดเรื่องอาลัยตายอยากกับแดนแห่งป่าช้า แดนแห่งสมมุติทั้งสามนี้คือแดนแห่งป่าช้านั่นแหละเกิดตาย ๆ อยู่ที่นี่ พ้นจากนี้แล้ว **ทุกฺขํ นตฺถิ อชาตสฺส** หมดเรื่องเสียทีเถอะเรื่องเกิด ๆ ตาย ๆ นี่ ทุกข์ไม่มีละ ท่านว่าอย่างนั้น

นี่พูดถึงเรื่องธรรมมีอยู่และความสัมผัสสัมพันธ์ธรรม เช่นเดียวกับจิตที่สัมผัสสัมพันธ์กับฝ่ายอธรรมนั่นแล เมื่อมันมีมากมันก็สัมผัสสัมพันธ์กันมาก ทุกข์ก็มากฝ่ายอธรรม ฝ่ายธรรมเมื่อมีมากก็มีความสุขมาก เย็นมาก สุขมีมากเท่าไร จนกระทั่งธรรมกับใจเป็นอันเดียวกันแล้วหมดที่จะพูด พูดอะไรไม่ถูก เพราะไม่ใช่แดนที่จะนำมาพูดกัน จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิตล้วน ๆ แล้ว ถ้าว่าสบายก็แสนสบาย จะว่าล้านสบายก็จะเป็นไรไป หากพูดติดปากกันว่าแสนสบาย ๆ ล้านสบายก็ได้ เลยความสุขความทุกข์ไปโดยประการทั้งปวงแล้ว สุขโลก ๆ ทุกข์โลก ๆ เลยไปหมด นี่การปฏิบัติ

ธรรมของพระพุทธเจ้านี้แลเป็นธรรมสด ๆ ร้อน ๆ เป็นธรรมที่ทันสมัย เป็นเครื่องมือที่เยี่ยมที่สุดในการปราบกิเลส ไม่มีเครื่องมือใดในสามแดนโลกธาตุนี้จะเสมอเหมือนได้ ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่กิเลสผลิตขึ้นมา ทั้งตัวของมันเอง

เอาแหลกได้ด้วยอรรถด้วยธรรมเหล่านี้แหละ สติธรรม ปัญญาธรรม สำคัญมาก พละ ๕ ท่านกล่าวไว้แล้ว ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา นั่นเกี่ยวโยงกัน

เฉพาะศรัทธาเชื่ออย่างธรรมดาก็มี ศรัทธาที่เชื่อในวงปฏิบัตินี้มีรสชาติมากนะ เพราะเป็นรสประจักษ์ วิริยะก็เหมือนกัน วิริยะของความเพียรแท้เป็นยังไง วิริยะในวงปฏิบัติเป็นยังไง ความเพียรทั่ว ๆ ไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง สติของในวงปฏิบัติเป็นยังไง และวงปฏิบัติเป็นขั้น ๆ แห่งธรรมทั้งหลายเป็นยังไงไปอีก ปัญญาก็เหมือนกัน สมาธิก็เหมือนกัน สมาธิเป็นขั้น ๆ โดยลำดับเห็นประจักษ์เจ้าของ ๆ

ธรรมเหล่านี้บรรจุอยู่ที่ใจนี่หมด เปิดออกมาก็จะได้เห็นถ้าเปิดด้วยภาคปฏิบัติ ถ้าไม่เปิดด้วยภาคปฏิบัติ ไปเปิดดูแต่คัมภีร์ใบลานก็เห็นแต่ตัวหนังสือกับกระดาษเท่านั้นละ เปิดดูอ่านดูจนกระทั่งวันตายไม่สำเร็จผลไม่สำเร็จประโยชน์ กิเลสยังเต็มตัวหัวเราะด้วยซ้ำไป ถ้าเปิดด้วยวิธีภาคปฏิบัติดังท่านสอนไว้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ แล้วไม่ต้องพูด จะเปิดเผยขึ้นมาที่ใจนี่ กิเลสเต็มหัวใจเปิดเผยอยู่ในหัวใจของเรา แม้เราโง่ขนาดไหนทุกข์เรายังยอมรับว่าทุกข์ เพลินยังยอมรับว่าเพลิน

เมื่อธรรมแทรกเข้าไป ทำลายสิ่งเหล่านี้เข้าไป เป็นยังไงทำไมจะไม่รู้ รสของธรรมเป็นยังไง ความสว่างกระจ่างแจ้งของธรรมเป็นยังไง รสชาติของธรรมเป็นยังไง ทำไมจะไม่รู้ ต้องรู้ นี่ละท่านว่าปัญญา ปัญญาสุดยอดคือปัญญาอัตโนมัติ แหลมคมละเอียด ตั้งแต่ขั้นกระเทือน ปัญญาอัตโนมัติมีตั้งแต่ขั้นผาดโผนไปถึงขั้นละเอียดนั้นเป็นแบบน้ำซับน้ำซึม เหมือนกระดาษซึมนั่นแหละ

กิเลสละเอียดลงไป สติปัญญาอันเป็นเครื่องมือปราบกิเลสก็ละเอียดตามกันไป ๆ ถ้ากิเลสไม่หมดจากหัวใจเสียเมื่อไรแล้ว ปัญญาประเภทนี้จะไม่หยุดทำงาน จะลุกลามไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งหมดเชื้อแล้วไฟก็ดับเอง นี่ตปธรรม เมื่อเชื้อแห่งวัฏจักรหมดไปแล้วก็ดับเอง ไม่มีสิ่งใดเหลือแล้ว ทรงแต่วิมุตติ เสวยวิมุตติ ฟังซิ ท่านพูดออกมาว่าเสวย ๆ

เพราะโลกมีสมมุติท่านก็ว่าเสวยวิมุตติ ท่านไม่ได้เสวยเหมือนเราเสวยสุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนานี่นะ ท่านยกออกมาเทียบกับสมมุติว่าเป็นคู่เคียงกันเท่านั้นเองว่าเสวยวิมุตติ ความจริงท่านไม่ได้เสวย เอาอะไรมาเสวย ถ้าเสวยแบบโลก ๆ วิมุตตินั้นก็เป็นเวทนา ๓ ไปละซิ นี่ท่านไม่มี ท่านว่าเสวยวิมุตติสุขท่านก็ว่าอย่างนั้น เข้าให้ถึงก็รู้เอง เสวยหรือไม่เสวยก็รู้เอง

ให้พากันตั้งอกตั้งใจนะ ผมนี้เหนื่อยลงทุกวัน ๆ ดังที่เห็นนี่น่ะ ผมไม่ได้แน่นอนนะ วันหนึ่งเป็นอย่าง ๆ นี้ใจของผมเป็นยังไงพวกท่านทั้งหลายก็ทราบแล้ว มันพอไปไม่อยู่ต้องไป พอทำต้องทำ แต่นี้เมื่อมันไม่ควรไปได้ไม่ควรทำได้ มันก็ไปก็ทำไม่ได้ ฝืน

เหตุฝืนผลฝืนไปไม่ได้ ฝืนความจริงฝืนไม่ได้ ให้พากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ อย่าเห็นสิ่งใดสำคัญยิ่งกว่าธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้ จะปรากฏขึ้นที่ใจของเราทุก ๆ ท่านนี่แหละ ซึ่งมีการปฏิบัติอย่างเข้มงวดกวดขัน

อย่าเผลอไผลไปกับอะไร อย่าติดใจกับอะไร เพราะเป็นสิ่งที่เคยผ่านเคยรู้เคยเห็นมาแล้ว เป็นของเก่าทั้งนั้น ของเป็นเดนมาแล้วทั้งหมด แต่กิเลสมันเสกสรรปั้นยอขึ้นมาให้เราหลงเฉย ๆ ว่าเป็นของใหม่เอี่ยมเรื่อย ธรรมพอจะทำประกอบเข้าไป กิเลสเป่าพรู้ดเดียวให้เป็นของเดนไปหมด เป็นของล้าสมัยไปหมด กิเลสกลายเป็นของทันสมัยขึ้นมา นี่เพราะมันมีอำนาจมาก ทีนี้เราไม่รู้กลมายาของมันน่ะซิ

พิจารณาให้แน่ลงไปภายในจิตของเราเถอะ แล้วมันก็ทราบชัดโดยไม่ต้องสงสัย พระพุทธเจ้าปรินิพพานกี่พระองค์ ว่านานเท่าไรตามกาลนิยมสมมุตินิยมกันนั้น จะปรากฏสด ๆ ร้อน ๆ อยู่ที่จิตดวงเดียวนี้แหละ ฉันใดฉันนั้นในที่นี่ได้เลย พระสาวกมีจำนวนเท่าไรก็ไม่สงสัย นี้ฉันใดนั้นฉันนั้น นั้นฉันใดนี้ฉันนั้นทีเดียว แล้วไม่พูดว่าฉันนั้นฉันใดเสียด้วยซ้ำไป ประจักษ์ทีเดียวพอเลยกับความจริงทั้งหลายอันประเสริฐของพระพุทธเจ้า แต่ความจริงไม่ประเสริฐนอกจากสัจธรรมทั้งสี่ไป ความจริงอันนี้เป็นความจริงอันประเสริฐ นอกจากสัจธรรม

สัจธรรมท่านว่าทุกข์ก็เป็นความจริงอันประเสริฐ สมุทัยเป็นความจริงอันประเสริฐ คือไม่เคลื่อนไหวเป็นอย่างอื่น ต้องเป็นอย่างนั้น ทุกข์ต้องเป็นทุกข์ สมุทัยแหล่งผลิตทุกข์มันต้องผลิตของมันไม่เป็นอย่างอื่น นั่นความหมาย มรรคเครื่องปราบกิเลสต้องปราบไม่เป็นอย่างอื่น นั่นความหมายว่าอย่างนั้นนะ คือไม่เคลื่อนไหวไปกับสิ่งใด ๆ ทั้งนั้น นิโรธความดับทุกข์เพราะอำนาจของมรรคมีกำลัง ต้องดับโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ดับ ๆ โดยลำดับลำดา นี่ท่านเรียกว่าสัจธรรม อันที่ว่าจริงอันประเสริฐ อันนั้นนอกจากสัจธรรมอันนี้ไป โดยอาศัยมรรคสัจเป็นผู้หนุนเป็นผู้ตัดสิ่งที่ไม่ประเสริฐทั้งหลาย สิ่งที่เลวทรามต่ำช้าทั้งหลายออก จนกลายเป็นธรรมทั้งดวงขึ้นมาที่จิตทั้งดวงนั้น

เอาละ การแสดงธรรมก็เห็นว่าพอสมควร เทศน์ไปเทศน์มาก็รู้สึกเหนื่อย

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

กรงขังของวัฏฏะ

นักปฏิบัติอย่าได้มองดูและสนใจกับผู้ใด ยิ่งกว่าพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่าน และอย่านำแบบใดฉบับใดนอกเหนือจากแบบฉบับของพระพุทธเจ้า และพระสาวกที่ท่านพาดำเนิน แบบฉบับของท่านเป็นแบบเป็นฉบับที่ทำลายวัฏจักร ทำลายกองทุกข์ทั้งมวลซึ่งเป็นสาเหตุมาจากวัฏจักรวัฏจิต แบบนอกนั้นส่วนมากมีแต่เรื่องส่งเสริมวัฏจักรวัฏจิต โดยเจ้าตัวก็ภูมิใจว่าได้ปฏิบัติดีปฏิบัติถูก หรือความหวังพาให้เคลิ้มไปไม่รู้สึกตัว เหมือนคนเดินทางไม่สนใจในทาง แต่มุ่งหมายในจุดที่ตนต้องการแล้วเดินไปอย่างเพลินตัว สาวเท้าไปเรื่อย ๆ ไม่ทราบว่าปลีกแวะไปทางใดทวีปใด

แต่ความหวังยังเต็มหัวใจว่าจะถึงจุดที่หมายซึ่งตนต้องการ ทั้ง ๆ ที่ก้าวเท้าไปนั้นผิดไปโดยลำดับลำดา และห่างไกลต่อจุดที่หมายไปโดยลำดับ เจ้าตัวก็ไม่รู้ นี่คือขาดความสนใจในสายทางที่จะพาให้ถึงความมุ่งหมาย ขาดความสนใจในแบบฉบับตามหลักธรรมที่ท่านพาดำเนินมา

ไอ้เรื่องความหวังนั้นหวังกันได้ทั้งนั้นแหละ แต่การที่จะสังเกตสอดรู้ในปฏิปทาเครื่องดำเนินเพื่อให้ถึงความหวังนั้นเป็นอีกแง่หนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับการพินิจพิจารณาความสนใจจดจ่อ ผู้ปฏิบัติที่ไม่สมความมุ่งหมายนี้แล้วก็ไปโทษให้อรรถให้ธรรมให้มรรคผลนิพพานว่าไร้ผลไร้ประโยชน์ ก็เพราะความโง่เง่าเต่าตุ่นของตนซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ ทำลายธรรมอยู่ในการปฏิบัติของตนนั้นแล ไม่ใช่สิ่งอื่นใดมาทำลายความมุ่งหมายนั้นให้ไม่สมหวัง หรือจนกลายเป็นความมุ่งหมายล้มละลายไปได้ เพราะไม่ปรากฏผลขึ้นมาแม้นิดหนึ่งจากการปฏิบัติลุ่ม ๆ ดอน ๆ นั้นเลย

ด้วยเหตุนี้ผู้ปฏิบัติจึงควรสำเหนียกศึกษาให้ดี อย่าเสียดายกับสิ่งใดที่พระพุทธเจ้าไม่พาเสียดาย พระสงฆ์สาวกท่านผู้ฆ่ากิเลสให้ฉิบหายวายปวงไปจากพระทัยและใจไม่พาเสียดายอย่าเสียดาย ฝืนความเสียดายนั้นด้วยการต่อสู้ด้วยการสลัด แล้วนำธรรมที่ถูกต้องดีงามเข้ามาแทนที่กับสิ่งที่อยากหรือสิ่งที่รู้ผิดเห็นผิดนั้น จะชื่อว่าดำเนินตามหลักศาสดา

ความผิดถูกชั่วดี สิ่งที่ควรฝืนไม่ควรฝืน พระพุทธเจ้าทรงผ่านมาไม่มีอันใดสงสัยแล้ว และไม่มีใครเกินศาสดาในการฝ่าฝืนความยุ่งยากการเลือกเฟ้น ได้รับความทุกข์ความทรมาน เพราะการประพฤติปฏิบัติผิดบ้างถูกบ้างมาโดยลำดับจนถึง ๖ พระพรรษา นี่ล้วนแล้วตั้งแต่สมบุกสมบัน ส่วนมากเป็นทางที่ผิดไม่ใช่ทาง ๆ เรื่อยมา ทรงสลัดปัดออกเรื่อย เสาะแสวงหาทางที่ถูกที่ดีโดยลำพังพระองค์เองที่เรียกว่าสยัมภู เมื่อ

ได้ตรัสรู้แล้ว ทรงรู้เองเห็นเองเพราะทรงแสวงเอง โดยปราศจากครูอาจารย์สั่งสอนในทางที่ถูกต้องดีงาม พระองค์ได้ทรงผ่านมาหมดแล้ว

ปฏิปทาใดความรู้ความเห็นใด ที่พระโอวาทได้แสดงไว้อย่างแจ่มแจ้งแล้วนั้น นั้นแลคือปฏิปทาเครื่องฆ่ากิเลสโดยประการทั้งปวงที่เสด็จผ่านไปแล้ว และสาวกก็ได้ผ่านพ้นไปแล้วด้วยปฏิปทาอันออกมาจากการดำเนิน และสาวกขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนั้น

ผู้ปฏิบัติต้องเป็นผู้หนักแน่นอย่าโยก ๆ คลอน ๆ อย่าเอานิสัยของฆราวาสนิสัยของกิเลสซึ่งเป็นข้าศึกต่อธรรมมาใช้ จะไม่เห็นผลที่มุ่งหมายตลอดไป ถ้ายังเสียดายความรู้ความเห็นจริตนิสัยของตนที่เคยฝังจมมากับกิเลสนั้นมาใช้ในวงศาสนาแล้ว ก็จะมาทำลายการประพฤติปฏิบัติของตน โดยที่เจ้าตัวก็ภูมิใจว่าได้ปฏิบัติ ว่าได้นั่งสมาธิ ว่าได้ภาวนา นั่นละความละเอียดของสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อธรรม ละเลียดมากไม่มีสิ่งใดจะเหนือกว่าในสามแดนโลกธาตุนี้ เพราะธรรมชาตินี้เป็นเจ้าอำนาจครอบโลกธาตุอันเป็นแดนสมมุตินี้มานานแสนนาน

โลกที่หลุดรอดพ้นไปไม่ได้ ก็เพราะธรรมชาตินี้เกลี้ยกล่อมครอบงำขู่เข็ญบังคับบัญชา ความเกลี้ยกล่อมก็แหลมคมไพเราะเพราะพริ้ง อำนาจก็มากไม่มีใครกล้าฝืนและไม่มีสิ่งใดจะปราบ ไม่มีสิ่งใดที่จะรู้โทษของมันได้ และปราบมันลงได้ให้ได้หลุดพ้นไปจากเครื่องกดขี่บังคับเหล่านี้

เบื้องต้นก็มีพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น จึงเป็นความอัศจรรย์มากทีเดียว ที่พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกแต่ละพระองค์ ๆ นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องสามแดนโลกธาตุนี่หวั่นไหวทั่วถึงกัน ทั้งฝ่ายมารทั้งฝ่ายที่หวังพึ่งพระพุทธเจ้าที่เป็นฝ่ายดีสะเทือนไปหมด ฝ่ายมารก็สะเทือนใจ เพราะมีสิ่งทำลายมีสิ่งกีดขวางมีข้าศึกของตน เพราะฝ่ายอธรรมต้องถือธรรมเป็นข้าศึกศัตรูอย่างฝังลึก

เมื่อธรรมได้ปรากฏขึ้น พระพุทธเจ้าได้ทรงอุบัติขึ้นในโลกและตรัสรู้ ฝ่ายอธรรมจึงกระเทือนจิตใจมาก ถ้าพูดเรื่องความเสียใจเสียใจมาก อย่างพญามารเสียใจนั่น ฝ่ายดีก็กระเทือนเหมือนกันดังที่ท่านแสดงไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ตั้งแต่ภุมมเทวดา **สทฺทมนุสฺสาเวสุ** ๆ เรื่อย ๆ คือส่งเสียงกระจายกันไปประกาศลั่นไป พอพวกนี้ได้ยินแล้ว **สทฺทำ สุตฺวา สทฺทำ สุตฺวา** นี่เราพูดเพียงย่อ ๆ เพื่อให้ได้ใจความเท่านั้นว่า เทวดาแต่ละชั้นละภูมิเมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ประกาศต่อกันไปโดยลำดับจนกระทั่งถึงพรหมโลก นี่ฝ่ายดีฝ่ายหวังพึ่งธรรม

เหมือนโรคเหมือนคนไข้มีความหวังในหมอในยาอย่างนั้นแล เพราะการอุบัติขึ้นนี้ แม้พระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาถึงขนาดนั้นแล้วทรงแนะนำสั่งสอนโลก ยังไม่พ้นที่

มหาอำนาจแห่งวัฏจักรจะครอบโลกไว้ให้อยู่ในเงื้อมมือของตน รอดพ้นไปไม่ได้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่รอดพ้นไปได้ตามฝ่ายของสวากขาตธรรมแห่งพระพุทธเจ้านั้น มีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

นั่นละพระโอวาททั้งหมดที่ออกจากพระโอษฐ์เอง ไม่มีแม้นิดหนึ่งที่จะเคลื่อนคลาดจากหลักความจริง เพื่อความสังหารสิ่งที่เป็นข้าศึกอยู่ภายในจิตใจ แม้เช่นนั้นก็ยังจับเอามายึดเอามาปฏิบัติ เพื่อกำจัดสิ่งที่กล่าวสิ่งที่ธรรมตำหนินี้ไม่ได้ เพราะสิ่งนั้นยังแหลมคมเข้าไปอีกกว่าผู้ได้เห็นได้ยินได้ฟังผู้ปฏิบัติธรรมนั้นเป็นไหน ๆ

สัตว์โลกใครจะไม่อยากหลุดอยากพ้นจากความทุกข์ความลำบาก เพราะตั้งแต่วันเกิดมาไม่ว่ารายใด จมอยู่ด้วยความทุกข์ความลำบากในแง่ต่าง ๆ จิปาถะ วันหนึ่งคำนวณไม่ถูก เพราะความทุกข์ที่แสดงตัวออกมาจากใจซึ่งมีสิ่งผลักดันให้เป็นอย่างนั้นขึ้นมา แต่ละราย ๆ จมอยู่กับกองทุกข์ทั้งนั้น มีรายไหนที่เว้นไม่มีกองทุกข์ ขึ้นชื่อว่าอยู่ในแดนสมมุตินี้แล้วต้องเป็นเหมือนกันหมด เป็นแต่เพียงว่ามากกับน้อย หนักกับเบาต่างกันเท่านั้นเอง เรื่องกองทุกข์ที่จะไม่ฝังจมอยู่ภายในใจนั้น ลงวัฏจักรซึ่งเป็นยาพิษอันสำคัญได้ฝังอยู่ภายในใจแล้ว ทำไมจะไม่ผลักดันออกมาให้เป็นเรื่องความทุกข์ความลำบาก

สิ่งที่กล่อมสัตว์ทั้งหลายก็คือ ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นสุขบ้าง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินบ้าง ให้มีความสุขประเดี๋ยวประด๋าวบ้าง นี้ล้วนแล้วแต่เหยื่อล่อทั้งนั้น ล่อเพื่อจะทุบเพื่อจะตีเพื่อจะทรมาน สัตว์โลกจมอยู่ในแหล่งเหล่านี้ทั้งนั้น ไม่มีรายใดที่จะเห็นโทษเห็นภัยของมัน เพราะสิ่งที่กล่อมไม่ให้เห็นโทษยังมีอีกทีหนึ่งเป็นชั้น ๆ เข้าไป

เราคำนวณดูซิว่าในสามแดนโลกธาตุนี้มีสัตว์โลกจำนวนเท่าไร มีรายใดที่เล็ดลอดตัวออกไป ได้ตั้งอยู่ในหรือสถิตอยู่นอกขอบข่ายของกองทุกข์มากน้อยเหล่านี้ไม่มีเลย เพราะคำว่าสมมุติทั้งสามแดนโลกธาตุนี้เป็นเขตแดนของผู้ครองอำนาจที่จะให้ทุกข์แก่สัตว์โลกโดยดีอยู่แล้ว ใครจะเล็ดลอดไปได้ แล้วเราประมวลมาดูซิว่า สัตว์ทุกตัวมีแต่อยู่ในกรงขังนี้หมด เหมือนกับปลากี่ร้อยตัวก็ตามที่เขาขังไว้ แม้ที่สุดขังไว้ในทะเลมีตาข่ายครอบไว้หมด นับวันนับเวลาที่จะตายกันไปเรื่อย ๆ แล้วเอามาเพิ่มเรื่อย ๆ ตายกันไปเรื่อย ๆ ฆ่าเรื่อย ๆ ต้มแกงกันอยู่เรื่อย ๆ นำเข้ามาเพิ่มเรื่อย ๆ นี่ทำนองเดียวกันกับสัตว์โลกที่ทนทุกข์ทรมานพอแล้วก็ตายไป แล้วเกิดใหม่เรื่อยมาแทนเรื่อย ตายไปเรื่อยอยู่ทำนองนี้ ไม่มีสัตว์ตัวใดที่ไม่เป็นอย่างนี้เลย

นอกจากชั้นสุทธาวาส ๕ ชั้น แม้มีทุกข์อยู่บ้างตามกิเลสที่ละเอียดตามเชื้อแห่งวัฏฏะที่ยังมีละเอียดที่จะไม่กลับมาเท่านั้น เพราะ ๕ ชั้นนี้ไม่กลับ แต่ในขณะที่ไม่กลับนั้นก็ยังอยู่ในกรงขังห้องขังของวัฏฏะจนได้ จนกว่าจะเพียงพอกับการบำเพ็ญ หรือจิต

เต็มที่เต็มภูมิในอรรถธรรมทั้งหลายแล้วก็ผ่านไป นอกนั้นไม่มีปรากฏว่ารายใดที่จะอยู่นอกขอบข่ายอันนี้ไปได้ หรืออยู่นอกรั้วของวัฏจักรนี้ไปได้ นี่ละสัตว์โลกทั้งหมดอยู่กันด้วยการหลับหูหลับตา ด้วยความมืดบอดตลอดเวลามา ไม่มีคำว่าสว่าง ๆ

ต่อเมื่อธรรมะของพระพุทธเจ้าได้กระจายออกไปนั้นจึงมีทางเล็ดลอดบ้าง แม้ไม่มากก็ตามก็ยังดีอยู่มากมาย เพราะจิตแต่ละดวง ๆ นั้นมีคุณค่ามากอยู่แล้ว เลยได้บรรลุธรรมหรือได้สร้างคุณงามความดี เพราะความเชื่อความเลื่อมใสในอรรถธรรมของพระพุทธเจ้าได้มากน้อยเพียงไร ก็ยังมีคุณค่าแก่จิตใจของผู้นั้นอยู่ไม่น้อย นี่ละความอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าจึงเป็นสิ่งที่อัศจรรย์ ไม่มีใครแนะนำสั่งสอนทางเล็ดลอดให้พระองค์เลย แต่ทรงเสาะแสวงหาโดยลำพังพระองค์เองจนได้ตรัสรู้ขึ้นมา จึงให้นามว่าสยัมภู ทรงรู้เองเป็นเองเห็นเองไม่มีครูใดสั่งสอน ได้วิชชาแขนงทำลายวัฏจักรนี้ เป็นวิชชาที่พระพุทธเจ้าทรงขุดค้นขึ้นมาเอง

จากนั้นก็ประทานอุบายให้แก่พุทธบริษัทมีปฐมสาวกเป็นต้น ได้ยึดเอาหลักเกณฑ์อันนั้นไปประพฤติปฏิบัติ พร้อมกับอุบายแนะนำสั่งสอนเรื่อย ๆ แล้วก็สร้างสติปัญญาขึ้นมา ซึ่งเป็นสติปัญญาที่ควรแก่การสังหารวัฏจักรวัฏจิตได้เป็นอย่างดี ขึ้นภายในตัวเองและอาศัยคติธรรมต่าง ๆ จากพระพุทธเจ้าทรงแสดง ก็ได้ผ่านพ้นไปได้เป็นลำดับลำดา ดังเบญจวัคคีย์ทั้งห้าที่ว่าตรัสรู้เร็ว คือท่านเหล่านี้พร้อมแล้วที่จะรู้ได้อย่างรวดเร็ว

เพราะฉะนั้นผู้ปฏิบัติจึงต้องปักใจลงให้แน่นหนามั่นคง ในความเชื่อต่อปฏิปทาของศาสดา พร้อมกับธรรมของศาสดาและปฏิปทาของสาวกท่าน ที่ได้คว่ำวัฏจักรลงจากจิตใจหมดแล้ว ยึดเข้ามาเป็นหลักใจฝากเป็นฝากตายกับนี้ แล้วตั้งท่าฝืนในสิ่งที่ควรฝืนอยู่โดยสม่ำเสมอ ไม่ลดละความพากเพียร ไม่ลดละความฝ่าความฝืน แล้วเร่งความพากเพียร ที่จะเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์วิมุตติหลุดพ้นจากแหล่งแห่งกองทุกข์นี้

ดังที่เคยเทศน์เสมอว่า พละ ๕ หรืออินทรีย์ ๕ นั้นเป็นธรรมสำคัญมาก เกี่ยวโยงกัน อย่างอิทธิบาทก็เหมือนกัน ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา นี้เรียกว่าพละ ๕ คือกำลัง ๕ อย่างรวมตัวกันเข้าหนุนดวงใจให้มีกำลังแก่กล้า หนุนทั้งสติปัญญาทั้งศรัทธาความเพียรทุกด้านให้มีกำลัง เพื่อปราบปรามสิ่งที่ฝังจมอยู่ภายในจิตนั้นให้ขาดสะบั้นออกไป ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ก็เหมือนกันเช่นนั้น ประมวลแล้วเครื่องมือเหล่านี้มีแต่เครื่องมือจะฆ่าฟันหั่นแหลกกับสิ่งที่เป็นภัยแก่ตนมาตั้งกัปตั้งกัลป์ หรือนับกัปนับกัลป์ไม่ถ้วนนี้ทั้งนั้น ไม่มีเครื่องมือใดที่จะเป็นสิ่งส่งเสริมวัฏจักรภายในจิตนี้ให้เจริญยิ่งขึ้นไปเพื่อทำลายเรา

เพราะฉะนั้นความเชื่อในพระพุทธเจ้า ในปฏิปทาของพระองค์และศาสนธรรม ตลอดความเชื่อใน **สงฺฆ สรณ คจฺฉามิ** ที่ท่านดำเนินมาอย่างไรนั้น จึงเป็นกำลังใจสำคัญที่จะให้ฟันฝ่าอุปสรรคซึ่งเป็นของยาก นับแต่พระพุทธเจ้าและพระสาวกลงมายากด้วยกัน ไม่ใช่จะเสียเปรียบเฉพาะเราคนเดียว ว่าธรรมเป็นความยาก พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายง่ายนิดเดียว ๆ เช่นนั้น

นั่นเป็นเรื่องความหลอกหลอนของกิเลสซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา แทรกอยู่ทุกระยะ เมื่อสติปัญญาไม่ถึงขั้นจะทราบได้นั้นทราบไม่ได้ ทั้งที่ถูกมันพัดผันอยู่ตลอดเวลาหาความสงบสุขภายในจิตใจไม่ได้เลย เราก็ยังทราบสิ่งพัดผันนั้นไม่ได้ว่าคืออะไร นี่ละการดำเนินจึงต้องอาศัยหลักอาศัยเกณฑ์ มีที่ยึดมีที่เกาะมีที่ให้เป็นกำลังใจ มีที่ให้ความเชื่อความเลื่อมใส ความหวังก็เป็นขึ้นมา จะหวังขนาดไหนก็เป็นขึ้นจากความเชื่อนี้เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเชื่อมั่นต่อแดนแห่งความพ้นทุกข์แล้ว ความหวังความพ้นทุกข์ก็มาพร้อม ๆ กัน เรื่องวิริยะความพากเพียร เพียรได้ทุกด้านทุกอิริยาบถ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้ามาสัมผัสสัมพันธ์ไม่มียกเว้นว่าความเพียรจะไม่เพียร การเพียรเพื่อละเพื่อถอน เพียรเพื่อบำเพ็ญ เพียรทั้งนั้น

คำว่าสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้วนี้ เหมือนกับแบมรรคผลนิพพานให้ดู ดูทั้งสายทางเดิน ดูทั้งจุดที่หมาย ให้เห็นชัดเจนทั้งสองอย่าง คือให้เห็นทั้งเหตุให้เห็นทั้งผลอย่างสด ๆ ร้อน ๆ ไม่มีคำว่ากาลสถานที่เข้ามาเกี่ยวข้องเลย ตามหลักธรรมคือความจริงเป็นอย่างนั้น ไอ้ที่ว่ากาลนั้นสมัยนี้มีมรรคผลนิพพานไม่มีมรรคผลนิพพานนั้น เป็นเรื่องของกิเลสที่หลอกลวงสัตว์โลกทั้งมวล ธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ได้หลอกลวง นอกจากปราบสิ่งจอมปลอมทั้งหลายนี้ให้หมดไปจากใจ แล้วก็เชื่อพระพุทธเจ้าเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ไปเองเท่านั้น

นี่เราบวชมาด้วย **พุทฺธ ธมฺม สงฺฆ สรณ คจฺฉามิ** เหตุใดจึงให้กิเลส **สรณ คจฺฉามิ** เข้าแทรกโดยไม่เปล่งวาจาถึงมันเลย แต่ทางใจนั้นหมอบราบกับมันอยู่ตลอดเวลาสมควรแล้วเหรอนักปฏิบัติเรา แล้วคำนี้จำไว้ให้ดี ขอให้ผลิตสติปัญญาศรัทธาความเพียรขึ้นให้พอตัวเถอะ จะทราบภายในใจของตัวเอง เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่อยู่นอกเหนือไปจากใจนี้เลย ดินฟ้าอากาศสถานที่กว้างแคบอะไรไม่มีปัญหา ไม่ใช่สถานที่อยู่สถานที่หลับที่นอน ที่ขับกล่อมบำรุงบำเรอตนของมันให้สะดวกสบายยิ่งกว่าจิตดวงนี้เลย เมื่อผลิตสติปัญญาขึ้นที่ตรงนี้แล้ว จะต้องสัมผัสสัมพันธ์ จะต้องรู้ต้องเห็น จะต้องได้เข่นได้ฆ่ากันโดยไม่ต้องสงสัย ดังพระพุทธเจ้าและสาวกพาเข่นฆ่ามาแล้ว ไม่มีปัญหาอันใดเลยที่จะเข้าไปขัดแย้งท่านได้

ดังที่เคยพูดว่าปัญญา สุตมยปัญญา การได้ยินได้ฟังเวลานี้ก็เพื่อความเฉลียวฉลาด เพราะผู้สอนก็สอนเพื่อความฉลาด จินตามยปัญญา พิจารณาไตร่ตรองหาเหตุหาผลโดยอรรถโดยธรรม เพื่อถอดเพื่อถอนเพื่อแก้เพื่อไข เพื่อให้รู้เรื่องสิ่งที่พัวพันกับใจตนอันเป็นข้าศึกนั้นไปโดยลำดับ เบื้องต้นจะเกิดขึ้นจาก สุตมยปัญญา จินตามยปัญญานี้ก่อน ต้องได้ใช้การบังคับพาพินิจพิจารณา จนปรากฏผลขึ้นมาบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วปรากฏขึ้นในข้อใดแง่ใดย่อมจะเป็นสักขีพยาน ย่อมจะมีกำลังใจให้ได้พินิจพิจารณาค้นคว้ามากยิ่งกว่านั้น และคล่องตัวไปโดยลำดับ จนเข้าไปสู่ภาวนามยปัญญา

เมื่อจิตได้ก้าวเข้าสู่ภาวนามยปัญญา คือหมุนตัวไปโดยหลักธรรมชาติภายในจิตของตนเอง โดยไม่ต้องไปศึกษาสำเหนียกจากสิ่งใดจากผู้ใดด้วยเจตนา หากเป็นหลักธรรมชาติของสติปัญญานี้จะรับทราบกันเองกับสิ่งที่มาเกี่ยวข้อง เช่น รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส จะไม่มาสัมผัสที่ใดนอกจากมาสัมผัสตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ความสัมผัสระหว่างอายตนะภายนอกกับภายในนั้นแล เป็นเหตุให้สติปัญญาทำงานอยู่กับสิ่งเหล่านี้ ไม่มีวันไม่มีคืนมีปีมีเดือน ไม่มีคำว่ามืดแจ้งสว่าง ไม่มีคำว่าอิริยาบถเว้นแต่หลับเสียเท่านั้น นี่คือภาวนามยปัญญา

ปัญญาประเภทนี้จะให้ผู้ใดมามอบให้ไม่ได้ เป็นปัญญาประเภทที่เกิดขึ้นกับตนไม่เคยรู้ก็รู้ขึ้นมา ไม่เคยเห็นเห็นขึ้นมา ไม่เคยคิดเคยค้นคิดค้นขึ้นมา กิเลสอยู่ในสถานที่ใด หยาบกลางละเอียดขนาดไหน เมื่อสติปัญญาประเภทนี้ได้เริ่มไหวตัวแล้ว จะเริ่มทราบไปโดยลำดับลำดาและฆ่าฟันหั่นแหลกไปไม่หยุดไม่ยั้ง ไม่มีคำว่ายอมแพ้ จะยากลำบากขนาดไหนไม่มีคำว่าถอย เอาจนรู้เอาจนเห็น เอาจนกิเลสประเภทต่าง ๆ พังทลายลงไป เห็นประจักษ์ด้วยใจของตนเองโดยทางสติปัญญา

นี่ละสติปัญญาประเภทนี้แล เป็นสติปัญญาประเภทที่คว่ำวัฏจักรออกจากใจได้ ไม่มีประเภทใด ประเภทเหล่านั้นเป็นแต่เพียงเครื่องส่งเสริมเข้ามาให้ประเภทนี้มีกำลังเท่านั้น เมื่อถึงขั้นนี้แล้วเป็นสติปัญญาโดยอัตโนมัติขึ้นมาภายในใจของผู้ปฏิบัติ เพราะสิ่งที่กีดขวางลวงใจไม่ให้เกิดสติปัญญาไม่ให้คิดให้ค้น เป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล

เมื่อความสว่างกระจ่างแจ้งนี้ได้ปรากฏขึ้น ความมืดทั้งหลายอันเป็นเรื่องของกิเลสก็ค่อยจางไป ๆ ความสว่างกระจ่างแจ้งนี้ยิ่งมีกำลังพุ่งตัวออกไป ทั้งกว้างทั้งแคบทั้งลึกทั้งตื้นและหยาบละเอียดไปได้หมด ที่นี่กิเลสอยู่ตรงไหน อธรรมอยู่ตรงไหน ยาพิษที่เคยฝังจมอยู่ภายในใจอยู่ตรงไหน มันแสดงลวดลายอย่างไรบ้าง สติปัญญานี้ไม่ต้องบอกตามต้อนกันให้รู้หมดทุกแง่ทุกมุม พร้อมกับการสังหารกันไปในตัวด้วย ๆ นี่ละที่ว่าธรรมะสด ๆ ร้อน ๆ มรรคผลนิพพานสด ๆ ร้อน ๆ อยู่กับผู้ปฏิบัติอย่างนี้แล

ครั้งพุทธกาลและครั้งนี้เหมือนกัน เพราะกิเลสเป็นประเภทเดียวกัน คำว่ากิเลสแล้วไม่ขึ้นอยู่กับกาลสถานที่ใด ๆ ทั้งสิ้น แต่อยู่กับจิต ผลิตตัวอยู่กับจิต ส่งเสริมกำลังตัวอยู่กับจิตของสัตว์โลกโดยลำดับมา ไม่ได้เสริมกำลังอยู่ด้วยกาลนั้นสถานที่นั้น เวล่ำเวลาสมัยนั้นสมัยนี้อันใดเลย ทีนี้เมื่อสติปัญญาซึ่งเป็นคู่ปรับหรือเป็นคู่ปราบปรามกันได้ปรากฏขึ้นแล้วก็เหมือนกันเช่นนั้น ขอให้ผู้ปฏิบัติอย่าไปสนใจกับเวล่ำเวลากาลสถานที่ใด ๆ นั้นเลย จะถูกกิเลสหลอกต้มโดยไม่รู้สึกตัว ให้สนใจกับความสัตย์ความจริง สัจธรรมทั้งสี่ สติปัฏฐาน ๔ ด้วยจิตตภาวนาตั้งแต่ขั้นสุตมยปัญญาไปถึงจินตามยปัญญาแล้วจะปรากฏภาวนามยปัญญาขึ้นภายในตัวเองโดยไม่ต้องสงสัย จะไม่มีเวล่ำเวลาด้วยที่นี่ จะเป็นท่ามกลางแห่งสนามรบอยู่ตลอดเวลาระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน

เราไม่เคยได้ปรากฏแต่ก็ได้ปรากฏ ประจักษ์กับขณะที่ประกอบความพากเพียรหรือฟาดฟันหั่นแหลกกันกับกิเลสภายในหัวใจของเรานี้แล สติปัญญาไม่เคยคิด ๆ ขึ้นมาจนได้ ไม่เคยรู้ ๆ ขึ้นมาจนได้ กิเลสประเภทใดไม่เคยรู้เคยเห็นกัน เห็นจนได้รู้จนได้ฆ่าจนได้จนไม่มีอะไรเหลือ ด้วยอำนาจของสติปัญญาประเภทนี้แล ไม่ใช่ด้วยกาลด้วยสถานที่เวล่ำเวลาดังที่กิเลสหลอกชาวพุทธเราทั่ว ๆ ไป

ส่วนมากหลอกอย่างนั้นแหละ แล้วเชื่ออย่างนั้นด้วย สุดท้ายก็มันเอาเป็นเครื่องมือ นับถือศาสนาก็นับถือด้วยอำนาจของกิเลสไปเสียโดยไม่รู้ตัว จะทำบุญให้ทานอะไรก็ให้มันกำหนดกฎเกณฑ์คะแนนให้ไปเสียหมด ไม่มีธรรมที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ให้ได้บ้างเลย แล้วจะเข้าถึงธรรมได้อย่างไร นี่สำคัญ

ดังที่มันกำหนดกฎเกณฑ์ให้เราทำความเพียรอยู่เวลานี้น่ะรู้ไหม เดินจงกรมสติมีไหม ถ้าสติไม่มีเวลาใดนั้นแลคือมันทำงานอยู่แล้ว นี่เราก็ไม่รู้เมื่อยังไม่ถึงขั้นที่รู้ นั่งสมาธิก็ไม่รู้ว่ากิเลสเป็นอย่างไร ทั้ง ๆ ที่กิเลสลากไปจนถลอกปอกเปิกก็ยังไม่รู้ว่ากิเลสคืออะไร เดินจงกรมภาวนาก็เป็นแบบเดียวกันหมด ถลอกปอกเปิกจนกระทั่งไม่มีหนังติดตัว

ถ้าหากกิเลสเป็นเหมือนสัตว์เป็นเหมือนบุคคลลากถูเราไปอย่างนั้นแล้ว พระในวัดป่าบ้านตาดนี้จะไม่มีเนื้อหนังติดตัวเลย ดีไม่ดีกระดูกขาดไปกี่ท่อนก็ไม่รู้ แต่แล้วยังครึ้มใจอยู่ว่าได้ทำความพากความเพียร มันเพียรอะไร นอกจากมันเคลิ้มไปกับเพลงกล่อมของกิเลสลากไปเท่านั้น หนังขาดออกไปก็ยังพอใจ กระดูกขาดสะบั้นลงไปก็ยังพอใจ ยังไม่รู้ว่ากระดูกของเจ้าของหลุดไป หนังเจ้าของหลุดไป เนื้อเจ้าของหลุดไป ดีไม่ดีกะโหลกศีรษะเจ้าของก็จะหลุดไป ไม่มีศีรษะก็ยังกลิ้งกับมันได้สบายไปเลย

นี่เมื่อยังไม่ถึงขั้นรู้เราจะไม่รู้ มันเป็นอย่างนี้ กิเลสลากหัวใจเราไปถลุงมันถลุงอย่างนี้ แต่เมื่อถึงขั้นที่ควรรู้ดังที่อธิบายมาแล้วนี้ ขอให้ดำเนินตามนี้เถอะจะรู้มันทุกแง่

ทุกมุมไปโดยลำดับลำดา ค่อยขยายออกไปกว้างออกไป ๆ ละเอียดเข้าไป แล้วจะเห็นความละเอียดของกิเลสถี่ยิบเข้าไป สติปัญญาก็ตามต้อนกันเข้าไปเหมือนไฟได้เชื้อ เผาไปเป็นลำดับลำดา สุดท้ายไม่มีอะไรเหลือ

แม้กระทั่งที่แทรกอยู่ภายในจิตก็ไปกล่อมจิตอีก ธรรมดีไม่ดีเผลอตัว แต่ก็เผลอไม่นาน คำว่าไม่เผลอยังพูดไม่ได้ ต้องเผลอก่อนละคนเรา เพราะเพลงของกิเลสละเอียดขนาดนั้น แต่ก็ไม่พ้นสติปัญญาที่ว่าจิตตภาวนาหรือว่าภาวนามยปัญญานี้ไปได้เลย เดี๋ยวก็พุ่งกันทะลุไปเลย หมดสิ้นซากภายในใจ

สิ่งที่ปรากฏเด่นชัดและอัศจรรย์ที่สุดครอบสามแดนโลกธาตุนี้ ก็คือใจที่บริสุทธิ์ด้วยธรรม ธรรมกับใจเป็นอันเดียวกัน พูดอะไรไม่ถูกแต่ไม่สงสัยนี้เท่านั้นที่เด่นอยู่ในโลก ธรรมกับจิตเป็นอันเดียวกันแล้วเด่น และจะสนุกพิจารณาย้อนหลังไปหากิเลสที่นี่ กิเลสมันเด่นตรงไหน วิเศษวิโสที่ตรงไหน เลิศเลอที่ตรงไหน มันให้เราได้รับความสุขความสบายที่ตรงไหน จะย้อนรู้หมด

ปิดไม่อยู่เมื่อถึงขั้นรู้-รู้หมด ทีนี้กิเลสอยู่ในหัวใจใด และหัวใจนี้ได้ฟัดกันเสียจนแหลกไม่มีอะไรเหลือแล้ว ทนไม่ได้แล้วพังทลายลงไปแล้ว มันยังอยู่ในหัวใจใดแสดงออกมาโดยอากัปกิริยาใดทำไมจะไม่รู้ ปิดได้ยังไง ไม่มีญาณก็ตามเถอะ กิเลสมันจะต้องมีเครื่องมือเหมือนกัน แสดงออกมาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางกิริยามารยาทจนได้ ให้รู้ให้เห็นกันอยู่อย่างนั้นละ นี่ทางเดินของกิเลสออกมาในไม้นี้ ๆ กิริยานี้ ๆ รู้หมด เมื่อได้รู้อย่างนี้แล้ว ก็กิเลสประเภทเดียวกันมันอยู่ในหัวใจใดก็ต้องรู้จนได้ แม้ผู้นั้นไม่รู้ก็ตาม ผู้ที่เคยรู้เคยละมันมาแล้วจะต้องรู้ ดังพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านปิดท่านไม่อยู่ นี่ละความเห็นโทษท่านเห็นถึงขนาดที่เหมือนกับน่าใจหาย

คิดดูซิพระพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้ใหม่ ๆ ทรงท้อพระทัย ทั้ง ๆ ที่ทรงปรารถนาโพธิญาณเพื่อจะรื้อขนสัตว์โลกออกจากแหล่งแห่งกองมหันตทุกข์นี้อยู่แล้ว แต่เวลาได้ตรัสรู้ธรรมแล้วยังทรงเกิดความขวนขวายน้อย ก็เพราะว่ามันหนาแน่นเอาจนขนาดทรงทำความขวนขวายน้อยนั้นเอง โอ้โห ถึงขนาดนี้ทำไมใครจะรู้ได้เห็นได้ มันสุดวิสัยของโลกที่จะรู้ได้เห็นได้ ถึงขนาดนี้แล้ว ถ้าพูดภาษาอย่างตลาดของพวกเราก็ว่า เราไม่ควรจะสั่งสอนใครอีกแล้ว หนักพอแล้ว ตั้งแต่เราฟัดกับมันมาก็ถึงขนาดสลบไสล แล้วจะไปสอนใคร ใครจะกล้าสลบไสลเหมือนเรา ใครจะกล้าได้รับความทุกข์ความลำบากขนาดที่เราได้รับความทุกข์ความลำบากเพราะการต่อสู้กับกิเลสมานี้เล่า จะไม่มีรายใด แล้วจะสอนไปยังไงเมื่อมันเป็นขนาดนี้แล้ว อยู่ไปวันหนึ่ง ๆ พอยังมีชีวิตให้เป็นไปเท่านั้นก็พอแล้ว ถึงวันก็ไปเลย นั่น เพราะทรงรู้เฉพาะวงจำกัดเท่านั้น ยังไม่ทรงตีแผ่ขยายออกไปถึงปฏิปทาเครื่องดำเนิน และอุปนิสัยของผู้ที่สามารถรู้ยังมีอยู่

ต่อเมื่อได้พิจารณากระจายลงไปโดยถือเอาพระองค์เองเป็นต้นเหตุว่า ก็เมื่อเป็นสิ่งที่สุดวิสัยของโลกของใคร ๆ จะรู้ได้แล้ว ทำไมเราเป็นอะไร เป็นเทวบุตรเทวดามาจากไหน วิเศษกว่ามนุษย์มาจากไหนถึงรู้ได้เห็นได้ รู้ได้เพราะอะไร เพราะเหตุผลกลไกอันใดถึงรู้ได้ นี่ก็ไม่พ้นปฏิปทาเครื่องดำเนิน รู้ได้เพราะเหตุนั้น ๆ แน่ะ ก็เมื่อแนะนำสั่งสอนอุบายวิธีการทางเดินเครื่องดำเนินให้เขารู้ แล้วทำไมคนที่มุ่งหวังต่อความจริงมีอยู่จะไม่ปฏิบัติ จะไม่รู้ไม่เห็นมีอย่างเหรอ ต้องรู้ เรายังรู้ได้ คนอื่นเขาก็คนเหมือนกันต้องรู้ได้ ผู้มีอุปนิสัยปัจจัยละเอียดลออยังมีอยู่เยอะ นั่น ทรงเล็งไปอีกเล็งญาณ ก็ทราบชัดว่ามีได้ที่นี่ นั่น

ถึงขนาดนั้นน่ะเห็นไหม ความทอดอาลัยตายอยากกับการสั่งสอนโลก เพราะอำนาจของกิเลสที่พระองค์ได้เคยต่อสู้กับมันมามันถึงขนาดนั้น ทุกข์ขนาดนั้นใครจะมากล้าเสี่ยง ใครจะมากล้าถวายชีวิตจิตใจของตนต่อพระพุทธศาสนาดังที่เราเป็นอยู่นี้มีเหรอ เลยเข็ดหลาบในพระองค์ แล้วก็เข็ดหลาบในการสั่งสอนคนอื่น ๆ ให้เขาทำอย่างพระองค์ นี่ละหลักความจริงเป็นเช่นนั้น

แต่เมื่อทรงพิจารณาเหตุผลต้นปลายเหมาะสมกับเหตุกับผลแล้ว พระองค์ก็ขยายพระองค์ออกไปให้สมกับภูมิของโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นศาสดาขึ้นมา ทรงทำหน้าที่ของพระองค์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยตั้งแต่วันตรัสรู้แล้วจนกระทั่งปรินิพพาน ยังประกาศธรรมสอนโลกไว้ตลอดมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ว่า ธรรมนี้สามารถ ๆ ขอให้ผู้นำไปปฏิบัติเป็นผู้สามารถเถอะ มรรคผลนิพพานจะอยู่ในเงื้อมมือไม่ต้องสงสัย กิเลสจะพังไปด้วยธรรมเหล่านี้ ๆ วัฏจักรวัฏจิตจะหนาแน่นขนาดไหน ทนมัชฌิมาปฏิปทานี้ไปไม่ได้เลย พังด้วยกันหมด เอาเถอะ ๆ เหมือนอย่างนั้น

อย่าไปคิดให้เสียเวล่ำเวลา ที่ถูกกิเลสกล่อมไปนั้นน่ะ นั่นไม่ใช่เราตถาคตสอน นั่นไม่ใช่ธรรมตถาคต มันเป็นกลมายาของกิเลส เป็นเพลงกล่อมของกิเลสต่างหาก อย่าไปเชื่อถ้าไม่อยากจมอยู่ในวัฏวนแล้วอย่าเชื่อ ให้เชื่อธรรมจะเป็นวิวัฏจิตขึ้นมาภายในใจบริสุทธิ์พุทโธขึ้นมาที่ใจ ให้เชื่อตถาคตนะ

พุทฺธ สรณ คจฺฉามิ เปล่งถึงท่าน อุทิศชีวิตจิตใจข้อวัตรปฏิบัติของตนให้ถึงท่าน **ธมฺม สรณ คจฺฉามิ** เป็นสิ่งที่วิเศษเลิศเลอไม่มีอะไรเสมอแล้วในสามแดนโลกธาตุนี้ มีพระนิพพานหรือวิสุทธิธรรมเท่านั้นเป็นอันเดียวกัน เอ้า มุ่งใจถวายลงไป **สงฺฆ สรณ คจฺฉามิ** ท่านเหล่านี้เป็นผู้ที่สละเป็นสละตายและได้ไปถึงธรรมขั้นบริสุทธิ์วิมุตติพระนิพพานด้วยการอุตส่าห์พยายาม เราเป็นลูกตถาคตเราถอยหลังทำไม เอาซิ **สงฺฆ สรณ คจฺฉามิ** นี้ว่ายังไง ถึงใจแล้วต้องถึงตัว ถึงปฏิปทาการดำเนินทุกสิ่งทุกอย่างแล้วจะพ้นเงื้อมมือไปไม่ได้นะ

ไม่อยู่ที่ไหนมรรคผลนิพพาน อยู่ที่จิตที่กำลังถูกรุมล้อมอยู่ด้วยยาพิษทั้งหลายนี้ ฟันลงไปนักปฏิบัติอย่าท้อถอย อย่าเห็นอันใดเลิศยิ่งกว่าศาสนธรรม หรือยิ่งกว่าสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนี้ เราเคยคลุกเคล้าเราเคยล่มเคยจมมากับวัฏวน กับเพลงของกิเลสนี้มานานแสนนานแล้ว แม้เราจำไม่ได้ก็ตาม ให้ถือหลักปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ทุกวี่ทุกวันทุกเวล่ำเวลา ทุกขณะที่สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่นี้เป็นสักขีพยานเถอะ แล้วนำธรรมเข้าไปกำจัด จะไม่มีกิเลสตัวใดที่เหนือขอไปได้ เหนืออำนาจแห่งธรรมนี้ไปได้ เพราะธรรมนี้เป็นธรรมปราบกิเลสโดยตรงแล้ว ไม่ใช่ธรรมปราบธรรม ธรรมปราบกิเลส นำไปปราบต้องได้ต้องรู้ต้องเห็น

การจะรู้ธรรมเห็นธรรมรู้ด้วยภาคปฏิบัติ ปริยัติศึกษาเล่าเรียนได้ยินได้ฟังมาแล้ววิธีการอย่างไร ให้นำวิธีการนั้นมาประพฤติปฏิบัติ ปฏิเวธจะค่อยรู้แจ้งเห็นจริงไปโดยลำดับลำดา แต่ธรรมนั้นจะไม่เกิดเพียงความจำอย่างเดียว จำได้เท่าไรก็เต็มตู้เต็มหีบอยู่อย่างนั้น นี่ก็น่าคิด

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นธรรมที่เลิศที่ประเสริฐ แต่กลายเป็นคัมภีร์ใบลานไปหมด อยู่ในตู้ในคัมภีร์ใบลาน ไปอยู่ในความจดความจำของผู้ท่องบ่นสังวัธยาย โดยไม่สนใจกับการปฏิบัติเลย ถ้าศาสนธรรมคือคัมภีร์ใบลาน คือความจดความจำเท่านั้น ใครก็จดได้จำได้ ท่องบ่นสังวัธยายได้กว้างแคบมากน้อยก็เป็นแต่เพียงความจำ โลกเขาก็จำได้ยากอะไร มันไม่วิเศษ ไม่เห็นประจักษ์ ต้องเอาภาคปฏิบัติจับเข้าไปถ้าเราอยากจะรู้จะเห็น

อย่าให้ธรรมะของพระพุทธเจ้าต้องเข้าไปดองอยู่ในสถานที่ไม่ควรดอง ไปดองอยู่ในคัมภีร์ใบลาน อยู่ในตู้นั้นหีบนี้ ในหนังสือเล่มนั้นเล่มนี้ ไปดองอยู่ในความจดความจำ ถือเอาความจดความจำเป็นของวิเศษ ถือเอาชื่อของอรรถของธรรมของกิเลสตัณหาอยู่ในคัมภีร์ใบลานว่าเป็นของวิเศษ วิเศษที่ไหนชื่อ กิเลสในคัมภีร์ใบลานได้ให้ความทุกข์แก่คัมภีร์ใบลานมีเหรอ มันทุกข์อยู่ที่ใจของเราต่างหาก กิเลสอยู่ที่ไหนทุกข์อยู่ที่นั่น ให้ย่ำยีกันลงที่นี่กับกิเลส อย่าให้กิเลสย่ำยีเราก็แล้วกัน ให้เอามาใช้

เหมือนเรามีเครื่องไม้เครื่องมือ มีมากขนาดไหนไม่นำมาใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย เต็มตู้เต็มหีบก็เต็มอยู่นั้น แม้เงินทองข้าวของจะมีล้นฟ้าก็ตาม มันก็ล้นฟ้าเฉย ๆ ไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ไม่นำมาใช้ นี่เรียนจดจำได้มากน้อยเพียงไรก็เท่านั้นแหละ เหมือนเครื่องมือล้นฟ้านั่นเอง ไม่นำมาแก้มาไขมาถอดมาถอนกิเลสอันเป็นตัวฟืนตัวไฟเผาลนอยู่ภายในจิตใจนี้ จะเกิดความร่มเย็นเป็นสุขสว่างกระจ่างแจ้งถึงความหลุดพ้นไปที่ไหน เป็นไปไม่ได้

พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนไว้แล้ว ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ธรรมสามอย่างนี้แยกกันไม่ได้ ถ้าผู้ต้องการผลจากศาสนธรรมอย่างแท้จริง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงรู้ทรงเห็นและทรงปฏิบัติมาจนสมบูรณ์แล้วนั้น ต้องดำเนินตามหลักของครูที่สอนนี้ พากันตั้งอกตั้งใจ ให้นำออกมาใช้ นำออกมาปฏิบัติให้เป็นภาคปฏิบัติ แล้วปฏิเวธจะแฝงตัวขึ้นมาภายในจิตใจของเรานี้

ไม่เอาจริงไม่เอาจังไปไม่รอดนะ อย่าเข้าใจว่ากิเลสจะอ่อนกำลัง อย่าเข้าใจว่ากิเลสนี้มีวัยเหมือนเด็กเล็ก เข้ามาหาหนุ่มสาวเฒ่าแก่ไปอย่างนั้นนะ ราคะตัณหาคืออะไร คือกิเลส มันเคยแก่ไหม ความโลภ ความโกรธ ความหลง เคยแก่ไหม คนแก่แล้วกิเลสแก่ด้วยไหมเราพิจารณาดูซิ กิเลสไม่เคยแก่ สังขารร่างกายเครื่องมือของกิเลสมันแก่ แต่กิเลสไม่เคยแก่ หนุ่มฟ้ออยู่นั้น คึกคะนองได้ตลอดจนกระทั่งจะหมดลมหายใจยังคึกคะนองได้สบาย โกรธได้สบาย หลงได้สบาย เพราะอันนี้ไม่ขึ้นอยู่กับวัย มันขึ้นอยู่กับหลักธรรมชาติของมันเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นธรรมะเป็นอย่างไรต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ

ธรรมะไม่มีวัยเหมือนกัน ไม่มีคร่ำคร่าชราไปเหมือนกัน ถ้าเราผู้ปฏิบัติธรรมไม่เป็นตัวคร่ำคร่าชราเสียทั้ง ๆ ที่หนุ่มฟ้ออยู่นี้ นำมาประพฤติปฏิบัติต้องรู้ต้องเห็น ดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านรู้ท่านเห็น เพราะธรรมนี้เป็นธรรมสด ๆ ร้อน ๆ แท้ ๆ ไม่มีกาลไม่มีสถานที่ เหมือนกับกิเลสไม่มีกาลสถานที่ ธรรมก็ไม่มีกาลสถานที่ฟัดกันลงไป มันมืดตรงไหนตามไฟขึ้นไปจะสว่างที่ตรงนั้น มันรกรุงรังตรงไหนรื้อถอนสิ่งที่รกรุงรังออก ความเตียนโล่งจะปรากฏขึ้นมา

เดี๋ยวนี้มันรกอยู่ที่จิต มืดอยู่ที่จิต ถอดถอนออกจากจิตนี้ เปิดสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียรขึ้นที่จิตนี้ จะสว่างจ้าขึ้นภายในใจแล้วหายสงสัย ไม่มีอะไรที่จะหายสงสัยยิ่งกว่าจิตกับธรรมเข้าสัมผัสสัมพันธ์และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้เลย หายสงสัยไม่ต้องไปถามใคร

พูดแล้วก็สาธุ แม้พระพุทธเจ้ากี่พระองค์ก็ตามมาประทับอยู่ตรงหน้าก็ไม่ทูลถามท่าน ถามไปทำไมของอันเดียวกัน รู้อย่างเดียวกัน **สนฺทิฏฺฐิโก** บ่งบอกชัดเจนอยู่แล้ว สุดท้ายก็คือบ่งบอกธรรมชาติที่บริสุทธิ์นี้เองจะบ่งบอกอะไร บ่งบอกมาโดยลำดับลำดาจนกระทั่งถึงขั้นบริสุทธิ์เต็มดวงแล้วถามพระพุทธเจ้าหาอะไร ของอันเดียวกัน รู้อย่างเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกัน เหมือนกับเรารับประทานหรือฉันจังหันนี้ มันอิ่มอย่างเดียวกัน รสชาติอย่างเดียวกันถามกันหาอะไร เมื่อถึงความพอตัวแล้วมันก็หยุดเองจากการรับประทานด้วยกัน ด้วยการขบการฉัน ไม่จำเป็นต้องถามกัน มีกี่ร้อยกี่พันคนรับ

ประทานอยู่ในวงเดียวกันก็ตาม ไม่มีใครถามใครแหละ เพราะเป็นความจริงอย่างเดียวกันถามกันหาอะไร นี่ก็เหมือนกันฉันนั้นไม่มีอะไรผิดแปลกกันเลย

รู้สึกเหนื่อย ๆ แล้ว เอาละนะ แค่นี้พอ

<<สารบัญ

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๗

ปลุกปลอบเร้าใจ

หมู่เพื่อนมาก็สบาย แต่เราผู้ดูแลซิ สายตามองดูนี้มันทิ่ม ๆ ๆ หูฟังก็ทิ่ม ๆ ๆ ตลอดเวลานี่จะว่าไง ทราบหรือยัง เจ้าของไม่ทราบ มันอกจะแตกแล้วนี่ ยังสนุกเพลินอยู่หรือเจ้าของน่ะ ผู้ดูผู้ฟังนี้มันอกจะแตกแล้วนะ เรียนหลักวิชาของพระพุทธเจ้า เอ้าเรียนซิ คำพูดนี้จะผิดไปไหม เรียนให้รู้ อย่าเอาวิชาทางโลกเข้ามาเหยียบย่ำทำลายธรรมของพระพุทธเจ้า เรียนสามไตรโลกธาตุก็เรียนมาเถอะ ที่จะมาแก้กิเลสไม่มีทาง เพราะเป็นกลอนของกิเลสแต่งให้ทั้งนั้น

ใครจะอวดดีขนาดไหนก็อวดเถอะ ให้เรียนวิชาทางธรรมเสียก่อนจะได้รู้เรื่อง สิ่งไม่รู้ก็รู้ขึ้นมา สิ่งไม่เห็นเห็นขึ้นมา จึงได้กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบเลย กราบเพราะเหตุนี้เอง นอกจากจะพูดหรือไม่พูดเท่านั้น พระพุทธเจ้าสอนไว้ผิดที่ตรงไหน อวดดิบอวดดีอะไร เอากิเลสมาเหยียบย่ำทำลายวัดวาอาวาสศาสนา ตนของตนและหมู่คณะวงศาสนาแหลกไปหมด โดยที่เจ้าของก็ยังภูมิใจว่าได้มาประพฤติปฏิบัติธรรม ยิ่งมาอยู่วัดป่าบ้านตาดนี้เคร่งครัดดิบดีเป็นชื่อเป็นเสียง ให้เสริมกิเลสเข้าไปอีก ให้มันเหยียบย่ำเจ้าของลงไปอีก นอกจากนั้นก็เป็นเครื่องต้มตุ๋นแหลกไปหมดไม่รู้ มีตั้งแต่เรื่องอันเดียวอธรรม ๆ นั่นละที่มันเข้าทำงานอยู่ตลอดเวลา ทำความเพียรก็แย็บ ๆ นิดหนึ่งเท่านั้นเดี๋ยวมันปัดออกแล้ว เอาหมัดเข้าแทนแล้ว ใส่เข้าที่ถนัด ๆ ยังไม่รู้ ฉะนั้นจงจำให้ดีคำพูดเหล่านี้

เรียนซิเป็นยังไง หลักของพระพุทธเจ้าท่านสอนเรื่องของปัญญานั่นน่ะ อย่าลืมที่เคยพูดให้ฟังแล้ว นี่ละหลักที่จะเปิดเรื่องความโง่ของเจ้าของที่อวดว่าตนฉลาด หยิ่งในตนว่าฉลาด ๆ ให้เห็นขึ้นมาชัดเจนด้วย สุตมยปัญญา ฟังเพื่อจะแก้กิเลส ให้เกิดปัญญาเพื่อแก้กิเลส จินตามยปัญญา คิดเพื่อจะเปิด ตัวเป็นเสี้ยนเป็นหนามตัวยักษ์ตัวผีอยู่ภายใน ที่พาให้หยิ่งอยู่ตลอดเวลาอยู่ภายในหัวใจนั้นออก ภาวนามยปัญญา นี่เป็นหลักใหญ่มากทีเดียว

พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ ได้หลักใหญ่คือ ภาวนามยปัญญา นี้ นี่ละเปิดโลกธาตุที่ว่าโลกวิทู เปิดอันนี้ เปิดขึ้นในพระทัยของพระองค์เอง ไม่ต้องศึกษามาจากไหน เมื่อถึงวาระธรรมที่มีช่องจะเกิดขึ้นแล้วเกิดตลอดเวลา เกิดทุกขณะจิตที่คิดขึ้นมา ๆ เป็นขึ้นมาเอง ขอให้เรื่องขวากเรื่องหนามที่มันทิ่มแทง มันหุ้มมันห่อมันปิดอยู่อย่างมิดชิดนี้เบิกตัวออกมาเถอะ ด้วยปัญญาอันใดขั้นใดก็ตาม ประเภทใดก็ตามในสามปัญญานี้ เริ่มต้นตั้งแต่ สุตมยปัญญา เข้าไปหา จินตามยปัญญา จนกระทั่งเข้าถึง ภาวนามยปัญญา ที่

เกิดขึ้นเองโดยหลักธรรมชาติ เช่นเดียวกับกิเลสเกิดขึ้นในหัวใจของสัตว์โดยหลักธรรมชาติของมัน มันทำลายและทำงานของมันตลอดเวลาโดยไม่ต้องมีใครบังคับ มันเป็นอัตโนมัติของมัน นี่ละปัญญาอันนี้ก็เหมือนกัน ไม่อย่างนั้นไม่ทันกันแก้กันไม่ตก จะไม่ได้เห็นโทษของกิเลสว่าพาสัตว์เกิดแก่เจ็บตายมาเท่าไร นอกจากจะตัวเกิดตัวตายหามกันมาแบกกันมากี่ภพกี่ชาติจนจะไปไม่หวาดไม่ไหว

ในภพชาตินี้แต่เพียงของคนคนเดียวนี้ก็มากต่อมากแล้ว ยังสำคัญเข้าไปอีก ยังให้มันตีขมับเข้าไปอีกว่าตายแล้วสูญ ฟังซิโง่ขนาดไหนมนุษย์เรา เอ้า เรียนวิชานี้ถ้าอยากรู้ว่าอะไรมันสูญจริง ๆ ไม่สูญจริง ๆ ตัวใดเป็นหลอกตัวใดเป็นจริงให้มันเห็น นี่ละตัวมันหลอก ตายแล้วสูญ ๆ นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี บาปไม่มี บุญไม่มี นี้แหละตัวกิเลสจัง ๆ ทั้งนั้น ตัวมันบีบหัวสัตว์โลกกล่อมสัตว์โลกให้ฉิบหายวายปวง ไม่รู้จักบุญจักบาป ไม่รู้จักศีลจักธรรม แล้วก็เปิดทางให้ออกทำความชั่วช้าลามกทุกสิ่งทุกอย่าง เต็มกายเต็มวาจาเต็มใจ เต็มกิริยาทุกสิ่งทุกอย่าง มีแต่ออกจากธรรมชาติที่มีอำนาจปิดบังทางที่จะเข้าสู่อรรถสู่ธรรมนี้ไว้หมด เปิดทางเดินเพื่อนรกอเวจีให้เจ้าของสร้างขึ้นมา ๆ ตกนรกอเวจีอยู่ในอัตภาพนี้ด้วยความรุ่มร้อนภายในจิตใจยังไม่แล้ว ออกจากนี้ไม่ไปนรกจะไปไหน

กิเลสมันวิเศษวิโสอะไร มันไปปฏิเสธอะไรว่านรกไม่มี กิเลสนั้นหรือเป็นเจ้าตัวการใหญ่ที่เก่งกว่าศาสดา เอ้า เรียนเข้าซิถ้าอยากจะรู้ ว่าบาปไม่มีบุญไม่มี ใครเสวยบาปใครเสวยกองทุกข์อยู่ทุกวันนี้ถ้าไม่มี มันหลับตาพูดหรือผู้ฟังหลับตาฟังก็ไม่รู้ซิ ถ้าลืมตามันทำไมจะไม่รู้ สัตว์โลกได้ว่างจากความทุกข์ทรมานภายในจิตใจนี้อย่างไร บาปไม่มีเอาอะไรมาทรมาน บาปแปลว่าอะไร ความชั่วล้าลามกนำมาซึ่งความทุกข์ ทุกข์อยู่ที่ไหน ความชั่วช้าลามกใครเป็นคนสร้าง ใครเป็นคนทำขึ้นมา ถ้าไม่ใช่สัตว์โลกนี้จะเป็นใครไปแล้วใครเสวยอยู่ทุกวันนี้

มองเห็นหน้ากันเอาแต่ความทุกข์ความทรมานมาระบายต่อกัน พอที่จะให้มีความเบาใจบ้างมันไม่เบา ต่างคนต่างเอาทุกข์มาทุ่มกัน ๆ ๆ ก็เหมือนกับเอาไฟกับเชื้อมาทุ่มกัน เปลวมันจรดฟ้าโน่นแล้วมีประโยชน์อะไร สิ่งเหล่านี้มีตั้งแต่มันแทรกเข้ามาแฝงเข้ามา หนุนเข้ามาให้พูดให้อัดอั้นตันใจ จะเป็นจะตายแล้วก็พูดออกมา และเอาความสำคัญยัดเข้าไปอีกว่าพอได้ระบายแล้วว่าสบายบ้าง มันสบายอะไรคนจะตายอยู่แล้วนั่น นั่นละมันสลับซับซ้อนขนาดนั้น

เอ้า เรียนถ้าว่านี่โกหกน่ะ หลักวิชาธรรมของพระพุทธเจ้าใครจะเลิศยิ่งกว่านี้วะ เอา ดูซิ ให้เห็นเรื่องของกิเลสเป็นยังไง จะไม่เข็ดได้ยังไง สิ่งที่น่าเข็ดเอาเสียจริง ๆ เต็มหัวใจคือกิเลสนั่นเองจะเป็นอะไรไป เรื่องพาให้สัตว์โลกเข็ด ๆ ขอให้รู้ในเงื่อนที่ควรจะ

เข็ดเถอะ อันนี้ไม่รู้ไม่เห็นนั่นซิ มันปิดบังไว้หมดทุกข์ยากลำบากขนาดไหน ตกนรกอเวจีมากี่กัปกี่กัลป์กี่ภพกี่ชาตินับไม่ได้ สำหรับอัตภาพเดียวนี้เท่านั้น ยังถูกมันปฏิเสธลบล้างไปหมดว่าไม่เคยเกิด ตายแล้วยังสูญ นรกไม่มี บาปไม่มีบุญไม่มี เก่งขนาดไหน กิเลส แล้วเราโง่ขนาดไหน เอาธรรมะพระพุทธเจ้าเข้าไปจับชิจับภาคปฏิบัติ

อย่าเรียนแบกคัมภีร์มาอวดกันเฉย ๆ อวดน้ำลาย นั้นแหละตัวเครื่องมือของกิเลสอีก เราอย่าเข้าใจว่าเราเรียนธรรมกิเลสมันกลัว มันวิ่งเข้าป่าเข้ารก นั่นแหละคือกิเลสทำงาน เรียนเข้ามาได้แต่ความจดความจำมาอวดรู้อวดฉลาดกัน ยิ่งเย่อหยิ่งจองหองก็คือพวกเรียนรู้มาก ๆ นั่นแหละ ทิฐิมาก ๆ จรดเมฆจรดฟ้าโน่นถ้ามีฟ้า และหาได้รู้ไม่ว่าอะไรพาให้ทะนงอย่างนั้นถ้าไม่ใช่ธรรมชาติอันเดียวนี่ เรื่องธรรมพระพุทธเจ้าแล้วไม่มีทะนง เอาอะไรมาทะนง แม้แต่เพียงขั้นสมถธรรมเท่านั้นก็ยุบยอบไปแล้ว เรื่องกิเลส จะเอาอะไรมาทะนง

จิตละเอียดเข้าไปเท่าไร ปัญญาแหลมคมเข้าไปเท่าไร ยิ่งเห็นสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของพิษของภัยทั้งนั้น ความเย่อหยิ่งจองหอง ความทะนงตน มีแต่เรื่องอันเดียวนี้ทั้งนั้น เป็นแต่ขวากแต่หนาม แล้วใครจะยอมพอใจให้มันปักเสียบอยู่ในหัวใจนี้ ต้องถอดออก ๆ ถอนออก ๆ เท่านั้นซิ ยิ่งละเอียดเข้าไปเท่าไรก็ยิ่งเห็นเข้าไปชัดเจน ๆ ทำไมจะนอนใจอยู่ได้มนุษย์เรา นอกจากนอนอยู่เหมือนหมูเท่านั้นซิ มาภาวนา ๆ มีแต่เอาหมูมัดติดคอไว้ ๆ หมูหมอนติดอยู่นั้นตลอดเวลามันจะไปรู้ไปเห็นอะไร

มาภาวนากี่ปีกี่เดือนไม่ได้เรื่องได้ราว มันจะได้เรื่องได้ราวอะไรไม่ได้เอาเรื่องภาวนามาเข้าในหัวใจ มีแต่เรื่องของกิเลสตัณหาอาสวะประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีแต่พิษแต่ภัยตัวยักษ์ใหญ่ทั้งนั้นเหยียบหัวใจตลอดเวลา นี่คือตัวพิษตัวภัยมันเอาฝังไว้ในหัวใจ นั่งสมาธิมันก็ฝัง เดินจงกรมอยู่ก็มีแต่กิริยาอาการเหล่านั้น มีแต่เรื่องกิเลสทำงานกอบโกยเอาจนหาที่บรรจุไม่มีแล้วเรายังทะนงอยู่เหรอ เรายังภูมิใจอยู่เหรอว่าเรามาภาวนา

เอ้า ภาวนาเข้าให้เห็นซิเรื่องของกิเลสเป็นยังไง พระพุทธเจ้าท่านสอนโลกโกหกโลกเหรอ พระพุทธเจ้ามาสอนโลกแต่ละองค์ ๆ นี้มีพระโอวาทอันเดียวกัน คือรู้เห็นอย่างเดียวกัน ไม่มีอะไรผิดแผกแตกต่างกันเลยพอที่จะได้คำพูดแปลก ๆ มาพูดให้โลกได้ฟัง ให้โลกได้แย้งเสียบ้างว่า ทำไมพระพุทธเจ้าองค์นี้มาตรัสรู้เป็นอย่างนี้ สอนธรรมธรรมเป็นอย่างนี้ องค์นั้นสอนธรรมเป็นอย่างนั้น...ไม่มี สอนลงแบบเดียวกันหมด เพราะรู้อย่างเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกันค้านกันได้ยังไง ต้องนำเอาเรื่องอย่างเดียวกันมาสอนซิ เช่นอย่างนรก บาป บุญ สวรรค์ ความเกิดแก่เจ็บตาย แล้วก็ **ทุกฺขำ นตฺถิ อชาตสฺส** ทุกข์ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่เกิด ที่มันเกิดมันเป็นยังไง อันเดียวกันทั้งนั้นพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่ท่านสอน

นี่แหละเลิศ **นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** ก็คือ **ทุกฺขํ นตฺถิ อชาตสฺส** นั่นเอง เข้ากันได้ปุ๊บเลย นี่ทำไมกี่ล้านองค์ เราอย่ามาพูดถึงเป็นล้าน ๆ เลย อยากจะเอาเม็ดหินเม็ดทรายมาพูดนั่น ตรัสรู้ถ่ายทอดกันมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่กี่กัปกี่กัลป์ไหนมาจนกระทั่งบัดนี้ต่อกันไปเรื่อย ๆ เรายังมาหลับตาปฏิเสธได้อยู่เหรอ ให้กิเลสหลอกอยู่เหรอ เราเป็นชาวพุทธเป็นนักปฏิบัติ เฉพาะอย่างยิ่งเป็นพระแท้ ๆ ทำไมให้มันหลอกได้ ไม่เชื่อคนอย่างพระพุทธเจ้าเชื่ออะไร เชื่อกิเลสเป็นยังไง เห็นผลของมันไหม ไม่เห็นว่างั้นเลย ถ้าพูดธรรมดาก็บอกว่าต้องเห็น แต่นี้มันไม่เห็น ถ้าเห็นต้องเชื่อพระพุทธเจ้าให้ฝังใจ

ถ้าลองความเชื่อได้หยั่งธรรมะได้หยั่งเข้าถึงใจแล้ว กิเลสหนาแน่นขนาดไหนก็เถอะ มันอยู่ไม่ได้พังทลาย ๆ ทั้งนั้นแหละ ไม่มีอะไรที่จะมีกำลังรุนแรงมากยิ่งกว่ากำลังของใจ สามแดนโลกธาตุนี้พังทลายไปหมด ไม่พังยังไง พระพุทธเจ้าทำลายแดนโลกธาตุภายในจิตใจที่มันไปเที่ยวยึดเที่ยวแบกเที่ยวหาม มีใจดวงเดียวนี้เท่านั้นพังออกได้หมด ตัวแบกตัวหามคืออะไร คือกิเลสมันพาให้แบกให้หาม พังอันนั้นออกแล้วไม่แบกอะไรไม่หามอะไร อยู่สบาย รู้ตามเป็นจริง อะไรมีอยู่ก็รู้ตามสิ่งที่มี เห็นตามสิ่งที่มี แนะนำสั่งสอนตามสิ่งที่มีที่เป็นไม่โกหกโลก นี่แหละพระพุทธเจ้า

เอ้า เอาเข้าไปนี้ซิ ภาวนาทั้งสามปัญญาทั้งสามนี่ ให้ไปกองอยู่คัมภีร์แบกให้มันหลังหักเล่นอยู่ทำไม ธรรมะพระพุทธเจ้าไม่ใช่ตุ๊กตา อยู่ในคัมภีร์ก็เป็นธรรม เอามาแก้ซิ แต่เราอย่าไปหานะกิเลสและธรรมอยู่ในคัมภีร์ นั่นมีแต่ชื่อ ธรรมก็มีแต่ชื่อในคัมภีร์ มันกองอยู่ในหัวใจคนทั้งกิเลสทั้งธรรมแหละ นรก สวรรค์ นี่แหละเป็นสื่อทางที่จะก้าวไปจนกระทั่งถึงความสิ้นทุกข์ ไม่มีอะไรนอกเหนือไปจากการปฏิบัตินี้เลย

ลองเปิดทางให้ปัญญาเกิดซิ ได้ยินแต่พระพุทธเจ้าว่าปัญญา ๆ ตลอดถึงมหาสติมหาปัญญา มหาสติมหาปัญญานั่นละภาวนามยปัญญาโดยแท้ เมื่อถึงวาระที่ควรเกิดควรมีขึ้นแล้วไม่มีหยุด หมุนติ้ว ๆ เช่นเดียวกับกิเลสหมุนในหัวใจของสัตว์โลกนั่นแหละ เพราะนี้เป็นช่องเป็นโอกาส ธรรมมีกำลังแล้วกิเลสต้องหมอบราบ ๆ ต้องหลบต้องซ่อน ไม่หลบไม่ซ่อนพังจริง ๆ แตกจริง ๆ กระจายจริง ๆ ถ้าพูดแบบภาษาโลก ๆ เราก็ว่าหัวแตกสมองไหลเลยทีเดียวไม่รอ ขึ้นชื่อว่าปัญญาประเภทนี้ได้เกิดแล้ว

เครื่องอาวุธอย่างทันสมัยนี่ อะไรจะทันสมัยยิ่งกว่ามหาสติมหาปัญญา แม้กิเลสสิ้นไปแล้วปัญญานี้ก็ยังไม่สิ้นสุด แต่ใช้แบบปัญญาอิสระ ไม่ใช่ปัญญาแบบต่อสู้แก้นั้นแก้นี้แก้กิเลส ฆ่ากิเลสนั้นฆ่ากิเลสนี้ ในวงมหาสติมหาปัญญานี้เป็นปัญญาที่แก้กิเลสอาสวะ ต่อสู้กับข้าศึกศัตรูทั้งหลาย พอพ้นจากนั้นแล้วเป็นปัญญาอัตโนมัติอีกประเภทหนึ่ง ถึงวาระที่ควรจะเกิด เกิดขึ้น ๆ ๆ เกิดขึ้นแล้วดับไป ๆ โดยไม่มีเยื่อใยซึ่งกันและกัน และไม่สำคัญตนว่ามีปัญญา ไม่สำคัญตนว่าโง่ ไม่สำคัญตนว่าฉลาด เมื่อถึงวาระที่มี

เหตุมีผลเข้ามาสัมผัสสัมพันธ์แล้วเกิดเองเป็นเอง ๆ หมุนติ้ว ๆ จนกระทั่งถึงเหตุถึงผลถึงหลักถึงเกณฑ์เป็นที่แน่ใจแล้ว ไม่มีอะไรค้านตัวเองได้แล้วกับความจริงอันนั้น แล้วปล่อยวาง ๆ ๆ นี้เป็นปัญญาประเภทหนึ่ง เป็นปัญญาพิเศษประจำจิตที่บริสุทธิ์

มหาสติมหาปัญญานั้นเป็นปัญญาอัตโนมัติ และเป็นปัญญาที่ใช้ในวงต่อสู้กับกิเลส เป็นปัญญาที่กำลังต่อสู้กันไม่ใช่เป็นปัญญาอิสระ ยังมีสองกับกิเลส พอออกจากนั้นแล้วก็เป็นปัญญาอิสระ จิตเป็นอิสระฉันใด ปัญญานี้เวลาออกก็เป็นปัญญาอิสระเช่นนั้นเหมือนกัน ไม่มีอะไรมาติดมาข้องมาพัวมาพัน ไม่มีอะไรมาบีบบังคับ เวิ้งว้างเหมือนกับอวกาศ จิตเวิ้งว้างฉันใดปัญญานี้ก็เวิ้งว้างฉันนั้นเหมือนกัน ไปไม่มีติดมีข้องไม่มีคาที่ตรงไหน เพราะสมมุติไม่มีแล้วในจิตดวงนั้น อาการแห่งปัญญาที่ก้าวเดินออกมาแล้วจะเอาอะไรมาติดมาข้องมาพัวมาพัน พอพูดแล้วหรือคิดไปแล้วก็ดับไป ๆ ๆ พูดแล้วหายไป ๆ ๆ เหมือนไม่ได้พูด เพราะไม่มีอารมณ์กับสิ่งใด สิ่งที่เหลืออยู่ก็คือความบริสุทธิ์ล้วน ๆ เท่านั้น

เอ้า จำให้ดี ธรรมะพระพุทธเจ้าเป็นโมฆะเชียวหรือ จึงไม่ปรากฏกับนักปฏิบัติของเรา สอนประกาศกังวานมาได้ ๒,๕๐๐ ปีกว่านี้แล้วสำหรับองค์ศาสดาของเรา องค์ศาสดาอยู่ในที่เช่นไรเวลานี้ หรือมีแต่ลมปากนั่นเหรอ ในข้อปฏิบัติของเราเพื่อได้พบได้เห็นองค์ศาสดา ที่ว่าผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต จะไม่มีบ้างเหรอในหัวใจของผู้ปฏิบัติแท้ ๆ น่ะ พระพุทธเจ้าโกหกโลกที่ไหน ธรรมเป็นของมีอยู่ ๆ ๆ ประกาศกังวานอยู่ทั่วดินแดนโลกธาตุมาแต่กาลไหน มีอยู่ยังไงธรรม

ปฏิบัติให้เห็นซิว่าธรรมมีอยู่ยังไง การสัมผัสธรรมสัมผัสด้วยวิธีใด ธรรมแต่ละขั้น ๆ สัมผัสกับจิตแล้วเป็นยังไง เราอย่าเอาอะไรมาสัมผัสไม่มีทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่มีทางที่จะสัมผัสสัมพันธ์ธรรมที่ว่ามีอยู่ ๆ นั้นได้เลยนอกจากจิต เริ่มตั้งแต่สมถธรรมไปด้วยภาคปฏิบัติ สมถธรรมเป็นขั้น ๆ จะทราบในนี้ ถ้าพูดเป็นขั้นก็ขั้นอันนี้ ถ้าว่าละเอียดก็ละเอียดในนี้ เป็นเองไปเองในจิตดวงนี้ ปัญญาธรรมก็เหมือนกันค่อยหมุนตัวออกมา ๆ ทีแรกพาบังคับให้ก้าวเดินเพราะมันติดสมาธิ มีความสุข ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยมีความสุขความสบาย พอจิตเป็นสมาธิสงบตัวแล้วเย็นสบาย เพลินอยู่ในความสบายนั้น

คิดดูซิตั้งแต่เกิดมาหาความสบายไม่ได้ จิตเหมือนฟุตบอลกลิ้งไปกลิ้งมาอยู่เพราะถูกเตะจากกิเลส ทีนี้พอได้สงบตัวแล้วก็เพลินซิคนเรา นั่นละท่านถึงได้สอนให้ก้าวทางด้านปัญญา ไม่สอนให้ออกไม่ออก ติดจริง ๆ เพราะไม่เคยมีความสุขอย่างนั้นก็ต้องติดซิ เพียงความสุขในขั้นสมาธิมันก็เกินโลกไปแล้วแหละ เกินโลกที่อยู่ในขั้นที่ควรเกิน แล้วก็ค่อยเกินไปเรื่อย ๆ สูงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงวาระที่จะ เอ้า เหยียบให้

แหลกหมด ขึ้นชื่อว่าวัฏจักรวัฏจิตที่มีอำนาจครอบอยู่หัวใจนี้ เอาแหลก ๆ นั่นละ ปัญญาอัตโนมัติหรือภาวนามยปัญญา เกิดขึ้นไม่มีขอบมีเขต เกิดขึ้นได้ทุกระยะทุกเวลา ทุกอิริยาบถเว้นแต่หลับเท่านั้น

เดี๋ยวนี้มันมีแต่ชื่อนะศาสนา มีศาสนาที่แท้จริงติดหัวใจ ติดกิริยามารยาทของชาวพุทธเราที่ไหนเมื่อไร มีแต่เรื่องของกิเลสเข้าไปทำงานหมดนี่ ว่าข้าถือพุทธ ข้าไปวัด ข้าไปวา ข้าไปฟังธรรมจำศีล ข้าเรียนปริยัติสอบได้ชั้นนั้นชั้นนี้ มีแต่เรื่องมันแทรก ๆ ไม่รู้ เราไม่คุยเราก็ไม่รู้แต่ก่อน ทำไมคราวนี้เอาคำพูดอันนี้ออกมาพูดได้ เอาฟังซิ เรียนได้นักธรรมตรีก็ โอ๊ย ตัวเท่าภูเขานี่ สำคัญว่าตนรู้ตนฉลาด นักธรรมโทก็ไปใหญ่เลย ภูเขากี่ลูกก็ไม่โตเท่า ยิ่งได้นักธรรมเอกมหาเปรียญเข้าไปแล้วก้าวไม่ออก เพราะหนักความรู้มาก นั่นดูเอา

มันหนักความรู้ มันหนักความรู้อะไร มันหนักกิเลสทับหัวมันนั่น โน่นต้องเอาภาคปฏิบัติเข้าไปทำลายถึงได้เรื่องได้ราวกันจะว่าไง ปฏิบัติภาวนาซิ เข้าไปทำลายทิฐิมานะเหล่านี้ มันฝังจมอยู่ลึก ๆ ไม่รู้นี่ทำยังไง ใครก็ภูมิใจ เวลาสอบเปรียญตกจนจะล้มทั้งหงายนี่ มันเสียใจมาก ฟังซิ พอสอบได้ก็เหมือนจะเหาะจะบินทั้ง ๆ ที่ไม่มีปีก ดีใจมาก มันบ้าทั้งขึ้นทั้งล่อง อยากจะรู้นี้เอาภาคปฏิบัติจับเข้าไปซิ มันก็รู้บ้าของตัวเองแหละไม่ต้องรู้บ้าของใคร รู้บ้าของตัวเองแล้วก็รู้บ้าของโลกเท่านั้นแหละจะไปไหน กิเลสประเภทเดียวกันครอบหัวอยู่ พังเข้าไปตรงนั้นมันก็รู้กันหมดนั่นแหละ

นี่มันอิดหนาระอาใจแล้วนะการสั่งสอนหมู่เพื่อน มันคอยแต่จะแหวกแนว ๆ ช่องทางที่ให้ไปไม่ยอมไปไม่ยอมฝืนนี่ซิ ให้แต่กิเลสลากไปถลอกปอกเปิกทั้งวันทั้งคืน ไม่มีเข็ดมีหลาบน่ะซิ ตื่นตามาเช้ามีแต่เรื่องอันเดียวฉุดลากไป ถ้าหากว่ามันเป็นภาพเป็นอะไรเหมือนอย่างสิ่งทั้งหลายที่เป็นรูปเป็นร่างแล้ว พระเณรในวัดป่าบ้านตาดเรามีกระดูกติดตัวที่ไหน อย่าว่าแต่หนังถลอกปอกเปิกเลย หนังก็หมด เนื้อก็หมด เอ็นก็หมด กระดูกก็หมด เป็นผุยผงไปเลย

ถูกกิเลสมันขยี้ขยำเอาแหลกขนาดนั้นแหละ ทั้ง ๆ ที่เราเองก็ไม่รู้นะ ยังภูมิใจอยู่ เห็นกิเลสเป็นของประเสริฐเลิศเลอไปได้นี่ทั้ง ๆ มาปฏิบัติธรรม แล้ว **พุทฺธ ธมฺม สรณ คจฺฉามิ** เสียด้วย คำว่ากิเลส **สรณ คจฺฉามิ** ไม่ได้ว่าเลย แต่กอดเอามากัดตับเอาเลยนี่ซิ เอามากัดในขั้วหัวตับแหลกไปเลย **สรณ คจฺฉามิ สรณ คจฺฉามิ** อยู่นั้น แย็บออกท่าไหนมีแต่ท่าของกิเลสทั้งนั้น แย็บออกไปกว้านไฟเข้ามา ๆ กว้านเข้ามาเผาเจ้าของยังไม่รู้นี่ โง่ไหมมนุษย์เรา โง่ไหมพวกปฏิบัติเรา เอ้า จำให้ดีคำนี้ ฟิตขึ้นสติปัญญาที่กล่าวนั้นน่ะ มันจะพ้นมือไปไหน จะไม่รู้อันนี้จะรู้อะไร มีอันนี้ติดแนบกับหัวใจใกล้กว่าสิ่งใดทั้งหมด

ประเภทต่าง ๆ ของอธรรม ข้าศึกศัตรูอันใหญ่หลวงนี่นับแต่ **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณ** ไปเรื่อย ๆ พอพูดถึงเรื่องอวิชชานี้ก็เป็นเหตุให้คิดอีกเหมือนกัน **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** ผู้เรียนอวิชชา ผู้ปฏิบัติอวิชชา จะดู **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** อวิชชาเป็นปัจจัยที่ให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ ยาวยืดไปโน้น ๆ ให้มันวาดภาพหลอกไป ๆ ตัว **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณ** มันเกี่ยวพันกันอยู่ในหัวใจดวงเดียวนี้ไม่คิด

ปฏิบัติมันก็รู้เองอันนี้ก็ดี ที่เราจะไปตามมันตามเท่าไรก็ตามเถอะ เหมือนไม้ต้นนี้ เอ้า ไปเด็ดออก เด็ดใบนี้ออกเด็ดใบนั้นออก ตัดกิ่งนี้ออกตัดกิ่งนั้นออก ตายทิ้งเปล่า ๆ ก็ไม่ได้ทำลายต้นของมัน ขุดรากแก้วรากฝอยถอนพรวดขึ้นมาแล้วมันไปไหน เท่านั้นไม่ต้องไปนับมันตายหมด มันเกี่ยวโยงกันหมดไม้ทั้งต้นนั้น นับแต่กิ่งก้านดอกใบของมัน อันนี้ก็เหมือนกันท่านว่า **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา** นั่นรากแก้ว **สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณ** นั้นคือกิ่งคือก้านคือเปลือกคือกระพี้ คือดอกคือใบของมันไปเรื่อย ๆ ทีนี้ก็นับดอกนั้นนับใบนี้เป็นบ้าไปเลย

นี่ละความจำ ไม่พ้นที่จะต้องหมายอย่างนั้นหมายอย่างนี้ เหมือนอวิชชาจะเป็นอย่างนั้น เหมือนสังขารจะเป็นอย่างนี้ วิญญาณจะเป็นอย่างนั้นไปเรื่อย ๆ ให้มันหลอกให้ตัวกิเลสนั่นแหละหลอก เราเรียนธรรมเรียนเรื่องของกิเลส อยากจะรู้เรื่องกิเลส ถูกกิเลสปิดไปไม่รู้ ปิดไปเรื่อย ๆ ไม่รู้ เป็นกิเลสทั้งหมดนี่เราไม่รู้ โน่นภาคปฏิบัติจับเข้าไป ๆ ขุดอันโน้นออกมา ขุดด้านนี้เข้ามา ขุดเข้าไป ๆ รากฝอยตัดเข้าไป ๆ ถึงรากแก้วตัดขาดแหลกล้มตูมลงไป ไม่ต้องไปนับมันก็ได้ ไม่ต้องไปดูมันก็ได้ กิ่งก้านสาขาดอกใบมันตายพร้อม ๆ กันหมดเลย

นี่จึงไม่เทศน์ เทศน์เรื่อง **อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณ** เทศน์ไปทำไม บอกตั้งแต่เรื่องราวความจริงที่จะฆ่าอวิชชาให้ท่านทั้งหลายได้ทราบ พอเทศน์เข้าไปถึงเรื่องรูปกาย อายตนะภายนอก รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส มาสัมผัสสัมพันธ์กับอายตนะภายใน ตา หู จมูก ลิ้น กาย นี่เรื่องอวิชชามันไปทำงานเห็นไหม ความหมายว่าอย่างนั้น จะพิจารณารูปกับพิจารณาเสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เอาพิจารณาเข้ามาถึงตา หู จมูก ลิ้น กาย เข้ามาหากายนี้ เข้ามาหาเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หมุนเข้ามานี่ พิจารณารอบเข้าไป ๆ นี่เหมือนกับว่าตัดรากฝอยของมันเข้าไปโดยลำดับลำดา พอเข้าถึงที่แล้วมันก็เข้าอุโมงค์อย่างเคยพูดนั้น

เมื่อรู้ชัดทั้งรูปกายของตน ทั้งเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณแล้วมันจะไปไหน มันหาที่ยึดที่เกาะหาที่หลบซ่อนไม่ได้ก็หมุนตัวเข้าใน ๆ สุดท้ายก็ไปอยู่ที่จิต ดังที่เคยพูดให้ฟังเสมอ ๆ จนปากแฉะแล้วนี่ เอาความจริงมาพูดนี่ นี้ละคือพูดเรื่องอวิชชา เป็น

แต่เพียงไม่บอกอวิชชาเฉย ๆ ไม่ได้บอกเป็นชื่ออย่างนี้เฉย ๆ หลักธรรมชาติก็คือ อวิชชา แล้วสุดท้ายจึงไปบอกว่าอวิชชากับจิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน แน่ะ ถึงได้บอก เวลามันหดตัวเข้าไปแล้ว ตัดเข้าไป ๆ จนกระทั่งถึงถอนพรวดออกมาจากจิต แตกกระจายไปหมดแล้ว ถามหาทำไมนิพพาน ขอให้ใจบริสุทธิ์เท่านั้นก็พอ มันกระจายไปหมดเลย

มีแต่กิริยาถือศาสนา ไม่ได้นำศาสนามาเป็นประโยชน์แก่ชาวพุทธเราเลยทำยังไง ประกาศโฆษณาแสดงที่นั่นแสดงที่นี่ ก็มีแต่พูดกันไปฟังกันไปเฉย ๆ ไม่ได้สนใจปฏิบัติ ถ้าลงสนใจปฏิบัติ อะไรจะศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าศาสนายิ่งกว่าตัวของเราแต่ละคน ๆ ยิ่งกว่าสังคมแต่ละสังคมที่มีศีลมีธรรมมีศาสนาประจำตัว ไม่มีอันใดเลิศอะไรประเสริฐ ไม่มีอะไรศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าคนแต่ละคนตั้งใจทำตัวให้ศักดิ์สิทธิ์ด้วยหลักธรรมหลักวินัยเลย

ศีลไม่ต้องมาก ศีล ๕ ก็เอาซิ เท่านั้นพอแล้ว โลกนี้เดือดร้อนเพราะอะไร เพราะทำลายศีลนั่นเอง ว่าทำลายศาสนาจะเป็นอะไรไป ศีล ๕ ใครบัญญัติไว้ แน่ะ **ปาณาฯ** ฆ่ากันวินาศสันตะโร นี้คือใครฆ่ากัน ไม่ใช่ทำลายศาสนาจะเป็นเรื่องอะไร ศาสนาพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้แล้วว่าชาวพุทธเองเป็นผู้ทำลาย จะไม่เรียกว่าทำลายศาสนาอะไร **ปาณาฯ อทินนาฯ กาเมฯ มุสาฯ สุราฯ** เหล่านี้ไม่มีใครรักษา มีแต่ผู้ทำลาย ๆ แล้วเอาชาวพุทธมาจากไหน มาพูดว่าเป็นชาวพุทธแล้วเดือดร้อน เดือดร้อนเพราะอะไร ไม่ได้เดือดร้อนเพราะศาสนา มันเดือดร้อนเพราะการทำลายศาสนา ถ้าต่างคนต่างรักษาปฏิบัติเพียงเท่านี้ก็พอแล้วโลก นี่ศักดิ์สิทธิ์วิเศษ

ตะรางมีไว้อะไรไม่เห็นจำเป็น เพราะใครก็ไม่ทำ โทษจะเกิดมียังไง ไม่ว่าโทษอาญาไม่ว่าโทษอะไรทั้งนั้นแหละ โทษแพ่งโทษอาญาพูดกันไปอย่างนั้น โทษไหนก็เกิดจากมนุษย์ที่ทำลายศีลธรรมทำลายศาสนานั่นแหละ ทำลายตัวเองแล้วก็กลายเป็นทำลายหมู่เพื่อนที่เกี่ยวโยงกันไปไม่มีสิ้นสุด มันอัดอยู่นั้นเห็นไหมตะราง มีแต่คนทำลายศาสนานั่นแหละ คนรักศาสนาจะไปทำอะไรอย่างนั้น ไม่ฉกไม่ลักไม่ปล้นไม่สะดม อะไรที่จะผิดศีลธรรมผิดกฎหมายบ้านเมือง ผิดศีลธรรมยิ่งเป็นของละเอียดแล้วไม่ทำ จะเป็นโทษไปจากไหน ใครจะไปติดคุกติดตะราง ศักดิ์สิทธิ์ไหมที่นี่มนุษย์เรามนุษย์ทั้งคนไปเป็นนักโทษในเรือนจำมันเลวไหม

ทีนี้เมื่อมนุษย์ต่างคนต่างรักษาตัวเองให้ศักดิ์สิทธิ์ตามหลักศาสนาแล้ว ใครจะศักดิ์สิทธิ์เกินมนุษย์ มองเห็นกันยิ้มแย้มแจ่มใส ด้วยความไว้เนื้อเชื่อใจกันได้ตายใจกันได้ ไม่ว่าจะเกิดมาจากชาติชั้นวรรณะใดสกุลใดภาคใด แม้ในประเทศเดียวกันภาคใดก็ตาม มนุษย์เหมือนกันความรู้สึกเหมือนกัน ต่างคนต่างรักษาความศักดิ์สิทธิ์วิเศษศักดิ์ศรีดีงามของตัวเองด้วยศีลด้วยธรรมแล้วเข้ากันได้สนิทมนุษย์เรา อันนี้มันไม่สนิท

เพราะอะไร ก็เพราะตัวเทวทัตอยู่ภายในจิตใจนั่นซิ คอยทำลายศาสนาซึ่งมีอยู่ในตัวเองที่ควรจะได้มันไม่ได้ พังทลายลงไปหมด หลุดไม้หลุดมือไปหมด ถ้าทำให้มันศักดิ์สิทธิ์มันก็ศักดิ์สิทธิ์

อย่างเมืองไทยเรานี้ เอ้า ลองต่างคนต่างรักษาศีล ๕ ซิ เมื่อต่างคนต่างรักษาแล้วคดีไม่มี ขึ้นโรงขึ้นศาลขึ้นไปเพราะการทำลายกฎหมายบ้านเมือง ทำลายศีลธรรมนั่นเอง เมื่อต่างคนต่างรักษาแล้วจะเอาอะไรไปขึ้นโรงขึ้นศาล..ไม่มี แน่ะ ตะรางเรือนจำทำไว้ก็ทำไว้อย่างงั้นแหละ...ร้าง ผู้พิพากษา อัยการ ทนายนี้รื้อหมดเมื่อต่างคนต่างเป็นธรรมอย่างที่ว่านี้แล้ว ถึงจะเป็นด้วยเหตุที่ไม่รู้ก็ตามให้อภัยกันได้ แน่ะ เป็นขั้น ๆ ไปเลย ใครจะไปถือสีถือสากัน ลงศีลธรรมในหัวใจมีเต็มอัตราของผู้ปฏิบัติแล้วไม่ได้ถือสีถือสากัน เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีคุณค่าเกินศีลธรรม ศีลธรรมมีคุณค่ามากกว่าก็ให้อภัยกันได้ง่ายนิดเดียว

มนุษย์เรามีแต่ทำลาย ๆ ใครก็ว่าใครเก่ง ใครก็ว่าใครฉลาด สร้างขึ้นมาศาสตราอาวุธก็เพื่อจะสังหารเรานั่นเองจะไปว่าสังหารเขาอะไร ก็สังหารเรานั่นแหละ มันโง่ไหมนั่นพิจารณาซิ เรามีเขาก็มีน่ะซิ นั่น เราสู้เขาก็สู้ เรารบเขาก็รบ เราฟันเขาก็ฟัน เราฆ่าเขาก็ฆ่า ไม่ว่าสร้างขึ้นมาเพื่อทำลายตัวเองจะว่าอะไร ผิดที่ไหนธรรมพระพุทธเจ้าสอนไว้นั่น ว่าสร้างไว้เพื่อป้องกันตัว สร้างไว้เพื่อทำลายตัวนั่นหลักความจริง ต่างคนต่างสร้างต่างคนต่างทำเพื่อจะทำลายกัน คือสร้างทำลายตัวนั่นเอง หลักศีลธรรมเป็นอย่างนั้น

นี่ทำยังไง ยิ่งหลั่งยิ่งไหลเข้ามานี่จนไม่มีขอบมีเขต จนไม่มีที่อยู่ที่พักให้พักให้อยู่แล้วนี่ มาเก้ง ๆ ก้าง ๆ ภาวนายิ่งกว่าจูงหมาใส่ฝน ร้องแหง็ก ๆ นั่น ถ้าปล่อยออกหานรกอเวจีละมันเร็ว นี่ซิมันไม่ทันทำไง แม้ไม่มีตั้งใจเจตนาให้มันเป็น แต่สิ่งที่ผลักดันมันเหนืออำนาจเรา เหนือความรู้ความฉลาดของเราที่จะทันมัน มันมีอยู่ภายในใจถึงผลักดันออกมาให้แสดงตลอดเวลาโดยไม่รู้สึกตัว ๆ เลย นี่ซิมันสะดุดใจเอามากทีเดียว กระเทือนใจมากเรา นี่ถึงกล้าพูดออกมาได้ เรากับกิเลสนี้มันผูกขึ้นมานะ เดี๋ยวนี้มันไม่เป็นอะไรแหละ มันเอาเรื่องที่เคยต่อสู้กันถึงพริกถึงขิงถึงเป็นถึงตายมานั่นแหละ กิเลสกับเรานี้ไม่ทราบเป็นยังไง มันเป็นข้าศึกต่อกันอย่างยิ่ง

สมมุติว่านั่งฉันจังหันอยู่นี้ว่ากองทัพกิเลสมาแล้ว ไหนทีเดียว บาตรนี้ทิ้งตูมเลยใส่กันเปรี้ยงไม่มีคำว่ายกครู เอ้า กิเลสตายแล้วถึงจะกลับมาฉันจังหันอีกทีหนึ่ง ถ้าเราตายแล้วก็ไม่ต้องมาฉันไม่ต้องมายุ่งมัน ให้กิเลสเผาศพไปเลย คำว่าถอยไม่มี เพราะมันเคียดแค้นถ้าพูดถึงเรื่องความเคียดแค้นแบบโลก ๆ นะ นี่เรายกเอามาพูดให้เป็นข้อเปรียบเทียบกับโลกสมมุติที่มีว่าเคียดแค้น มันถึงใจถึงขนาดนั้นนะ รอไม่ได้เลย คำข้าว

ยังคาปากอยู่ก็ทั้งต่อยทั้งเคี้ยว หรือมันลืมเคี้ยวก็ไม่รู้แหละ เอากันเลย ปิ๋งเลยเทียวรอไม่ได้

ปัญญาที่ถึงขั้นมันเด็ดใส่กันมันเด็ดอย่างนั้น นี่ความเทียบเข้าอีกขั้นหนึ่ง กิเลสจะโผล่มาไม่ได้เป็นอันขาด เพราะไม่โผล่ก็ค้นหาอยู่แล้วนี่ นั่นละแปลว่างานอันหนึ่ง ที่ว่าสติปัญญาอัตโนมัติ คือมันคุ้ยเขี่ยหาอยู่นั้นไม่มีหยุดมีถอย จนจะไม่มีอะไรให้เหลือซากอยู่ภายในจิตใจเลย เอาให้แหลกหมดนี่ คุ้ยเขี่ยก็คุ้ยเขี่ยอย่างถึงใจด้วย เพราะฉะนั้นมันถึงหมุนติ้ว ๆ ซิ ธรรมไม่ถึงใจหมุนได้ยังไง สติปัญญาก็เป็นธรรมอันหนึ่ง ธรรมชาติอันหนึ่งที่หนุนสติปัญญาให้หมุนอีกมีอีก นั่น เหมือนกับกิเลสที่มันพอตัวของมัน กำลังของมันมาก มันหมุนตัวออกมาผลักดันกิริยาอาการต่าง ๆ ให้เป็นก็อย่างเดียวกัน เมื่อส่วนหยาบมันหมดไป ๆ ปัญญาขั้นละเอียดก็ตามกันไป ๆ กิเลสละเอียดขนาดไหนปัญญาละเอียดขนาดนั้น เหนือนั้น ๆ ก็ทำลายกันได้ เอาจนกระทั่งมันแหลกไม่มีเหลือนั่นแหละ ถ้าพูดถึงว่าเกิดก็เกิดชาติใหม่เสียว่างั้น

ขนาดนั้นแล้วทำไมจะไม่เห็นโทษ โอ้โห มันปิดมันบีบบังคับเรามาตั้งแต่เมื่อไรไม่รู้ ๆ โอ้โห ๆ แหละ อโธอธัง น้ำตาร่วง ความอัศจรรย์ในธรรมทั้งหลายที่ไม่เคยรู้เคยเห็น ก็ได้เห็นเสียแล้วได้ปรากฏเสียแล้ว นี่ก็ถึงใจ อัศจรรย์น้ำตาร่วง เอ้า เห็นโทษเพราะถูกกิเลสต้มตุ๋นมาเสียพอ จนกระทั่งวาระสุดท้าย **อวิชฺชาปจฺจยา** มันยังต้มอีกนี่ก็ถึงใจ เมื่อถึงใจต่อถึงใจทำไมกำลังใจจะไม่มี นี่ละมันผึง ๆ

อะไรจะไปเหนือกำลังใจไม่มีในโลกนี้ ถ้าลงได้บรรจุตัวเต็มที่ไม่ว่าทางฝ่ายดีฝ่ายชั่ว มันทำให้เอาแหลกได้เหมือนกัน ทางชั่วก็แหลกได้เลย ไม่ได้วิตกวิจารณ์กับบาปกับบุญคุณโทษอะไรเลยถ้าลงกิเลสตัวนี้มันถึงใจแล้ว ทางธรรมก็เหมือนกัน ธรรมก็ถึงใจที่จะปราบกิเลส **อตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย** การชนะตนนั้นแลประเสริฐ นี่ละตรงนี้อันหนึ่งกับ **เอกญฺจ เชยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชุตฺตโม** การชำนะตนนั้นแลประเสริฐสุด นี่มันถึงใจ

กำลังของใจเป็นสำคัญนะการประกอบความพากเพียร เมื่อกำลังใจความมุ่งมั่นของใจมีมากแล้วมันจะหมุน ๆ ตัว ถ้ายิ่งได้รับอุบายจากครูจากอาจารย์ที่ท่านแสดงถูกต้องแม่นยำต่ออรรถต่อธรรมต่อความจริง เพื่อฆ่ากิเลสทุกประเภทด้วยแล้ว นั่นแหละยิ่งถึงใจ มันดีดผึง ๆ เลย เพราะฉะนั้นการได้ยินได้ฟังจึงเป็นสิ่งสำคัญมากทีเดียว เราไม่ลืมเราได้ฟังธรรมกับพ่อแม่ครูบาอาจารย์ วันไหนท่านจะประชุมนี้มันกระหยิ่มเหมือนจะเหาะจะบินโน่นน่ะ ข้อข้องใจตรงไหน ๆ ที่มีอยู่ภายในใจจะต้องมากระจายกันวันนี้ความหมายว่างั้นนะ

ที่จะได้ฟังได้ต่อผลประโยชน์ต่อไปอีกก็มี สิ่งที่ยังขัดยังข้องอยู่ภายในใจ วันนี้จะต้องถูกเปิดเผยด้วยธรรมของท่านทั้งนั้น แน่ะ เพราะมันเคยเป็นอย่างนั้นนี่ พอเทศน์ไปถึงจุดของเราแล้วมันจ่อ ๆ พอไปถึงนั้นพับท่านผ่านผึงเลย เพราะท่านผ่านไปแล้วนี่ท่านรู้แล้ว ผ่านผึงเราก็โดดผึงไปตาม ได้ก้าวหนึ่งสองก้าวก็เอา ฟังเทศน์แต่ละครั้ง ๆ นี่ทีละก้าวสองก้าวไปเรื่อย แล้วก็เพิ่มเติมกันไปเรื่อย ๆ นี่การฟังเทศน์จึงเป็นของสำคัญมากนะ

ดังที่ท่านแสดงไว้ในครั้งพุทธกาลว่า พระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทแต่ละครั้งพุทธบริษัทได้บรรลุมรรคผลนิพพานมากมายก่ายกอง ไม่มากยังไง คนที่มีจิตจดจ่อต่อธรรมทั้งหลายมีอยู่เป็นจำนวนมาก แล้วอุปนิสัยปัจจัยมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงต่างกัน ฟังมากต่อมาก คราวนี้คนนี้ผ่านไปได้แค่นี้ คนนั้นผ่านไปได้แค่นั้น มากต่อมากก็ผ่านได้ซิเอ้า ผู้นั้นขยับเข้ามา ผู้นี้ผ่านไป ผู้นั้นขยับขึ้นมา ผ่านไป ๆ เราเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก่อนก็ไม่ได้คิดอะไรมากนักตอนที่เรียนหนังสืออยู่ แต่พอมาปฏิบัติแล้วมาได้ยินได้ฟังโอวาทของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่ให้โอวาทนี้ แหม มันถึงใจเหลือเกินนะ เทศน์บางทีถึง ๓ วันยังเหมือนกับโลกธาตุมันดับไปตาม ๆ ธรรมเทศนาของท่านเหมือนไม่มีอะไรไหวติงเลยใบไม้เหล่านี้ ธรรมดาโลกก็มีอยู่ธรรมดา แต่เหมือนกับว่าโลกนี้ดับไปหมดเพราะอำนาจของธรรมท่านครอบไปหมด มันกังวานอยู่หัวใจเรา แน่ะ

พอพูดไป ๆ เหนื่อยแล้วนะ พูดเข้มข้น เอาละแค่นี้ละ

<u>พูดท้ายเทศน์</u>

จะเทศน์ธรรมดามันก็ไม่ได้ นี่ก็เป็นกรรมอันหนึ่งหรือยังไงก็ไม่รู้ ถ้าพูดแล้วมันหากผึงของมันแหละ พอไปมันก็มากระเทือนธาตุขันธ์นี่เสีย ไปไม่ถึงไหนหยุดเสียเทศน์สมใจมันไม่สมละ เครื่องมือไม่ดีเป็นอย่างนี้ละ รถไม่ดีคนขับจะมือดีขนาดไหนก็เถอะ อีโหลกโขลกเขลกอยู่นั้นแหละ

เราไม่ตื่นอะไรแหละเราพูดตรง ๆ ใครจะว่าเป็นอะไรก็ฟังไปเฉย ฟังเป็นลมปากไปอย่างนั้น เราไม่ได้ตื่นอะไรนี่ เพราะไม่สำคัญตนว่าเป็นอะไร ถ้ามันหมดนี่ความสำคัญไม่มีจริง ๆ ว่าประเสริฐเลิศเลออะไรมันก็ไม่เห็นมี ว่าจะต่ำต้อยน้อยหน้าอะไรไม่เห็นมี เพราะทั้งสองอย่างนี้เอาเป็นสมมุติเข้ามาใช้เฉย ๆ แต่ธรรมชาติอันแท้จริงนั้นทรงอยู่กับตัวแล้ว เอาอะไรมาพูดก็ไม่ถูก เอาอะไรมาเพิ่มก็ไม่เหมือน ไม่มีอะไรเหมือนและไม่เหมือนอะไร

การแจกอาหารเป็นยังไง เคยพูดซ้ำ ๆ ซาก ๆ ใครแจกอาหารดูทุกบาตรให้ละเอียดลออไหม หรือว่าทำซุ่ม ๆ ซ่าม ๆ แบบพอผ่านมือ ๆ พอแล้วมือ ๆ อย่ามาทำให้เห็นอย่างนั้นนะ การทำนี้เป็นข้อวัตร เป็นการปฏิบัติตัวเองทั้งนั้น อย่าทำสักแต่ว่าทำ

ความเป็นธรรมอยู่กับความสม่ำเสมอ อย่างหมู่เพื่อนเอามาสุมอยู่กับผม ผมไม่ได้ยินดีนะ ผมไม่คิดอยู่แค่นี้ คิดอยู่หมดทุกปากทุกท้องที่อยู่ร่วมกัน จากความดูแลและความรับผิดชอบของเรา ถ้าเทียบกับโลก ผิดอะไรกับลูกของเรา ลูกแต่ละคน ๆ พ่อแม่จะมีความรักสม่ำเสมอในคำว่าเป็นลูก แน่ะ อันนี้ก็เหมือนกัน เราอะไรมันจริงจริง ๆ นี่มันไม่ลืม จริงทุกอย่าง เพราะฉะนั้นใครจะมาทำเหลาะ ๆ แหละ ๆ ให้เห็นมันถึงขวางตามันกระเทือนหัวใจ เพราะนี้ไม่เหลาะแหละนี่ มีมากมีน้อยให้สม่ำเสมอ แจกใส่บาตรไหนก็ดู นอกจากเจ้าของไม่เอานั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง แจกสม่ำเสมอเป็นธรรม

ธรรมอยู่ที่ความสม่ำเสมอ อะไรเอาให้หัวหน้า ๆ มาเสกเอาเฉย ๆ นี่ หัวหน้าจริง ๆ ไม่เห็นไปเสกอย่างนั้น อย่างผมเป็นหัวหน้าผมไม่เสกนะว่าผมเป็นผู้ใหญ่กว่าหมู่เพื่อน ผมควรจะได้ฉันของดิบของดีกว่าหมู่เพื่อน ผมไม่ยินดีอย่างนั้นเลย ถึงไหนถึงกันอย่างนั้นละ อันนี้พูดได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ถึงไหนถึงกัน มากน้อยเหมือนกัน ให้เหมือนกันเลย จิตของเราอยู่กับหมู่กับเพื่อน ไม่ได้มาอยู่กับเรา เพราะสิ่งเหล่านี้มันเสมอกันเหมือนกัน ปากท้องมันเหมือนกัน ไม่ว่าปากเณรปากพระปากครูอาจารย์ ท้องครูท้องอาจารย์ ท้องพระท้องเณรมันเหมือน ๆ กัน ต้องให้มันเสมออย่างนี้ อย่างนี้เสมอภาค

ผมนี่จะว่านักล่าอาจารย์ก็ถูก มันเข้าหมดทั้งปริยัติทั้งปฏิบัติ เพราะฉะนั้นถึงพูดได้ เรื่องปริยัติก็พูดได้เรื่องปฏิบัติก็พูดได้ เพราะเคยเข้าเคยอยู่ทั้งนั้นไม่ว่าวัดราษฎร์วัดหลวงอะไร วัดใหญ่วัดน้อย ได้ไปอยู่หมดมันก็รู้ซิ ออกมาทางป่าก็เหมือนกัน สำนักไหนผมก็ไป ครูบาอาจารย์ยิ่งมีชื่อโด่งดังเท่าไรยิ่งบุกเข้าไป มันไปเห็นนี่ ครูบาอาจารย์แต่ละองค์ มีนิสัยเป็นยังไง ๆ ไม่เหมือนกันแต่ละองค์ แต่อย่าให้ผิดธรรมเราถือเอาตรงนี้ นิสัยเหมือนกันไม่เหมือนกันไม่สำคัญยิ่งกว่าเอาหลักธรรมวินัยออกกางตามนิสัยนั้น ๆ อย่าเอากิเลสออกมากาง

เอากิเลสมากางอย่างที่เคยพูดนั่นซิ หัวหน้าอย่างนี้ไม่ทราบว่าหม้อไม่ทราบว่าปิ่นโต เอื้อมเกือบจะไม่ถึง นั่น ลูกวัดแห้งผากอย่างนี้มีนะ ได้พบได้เห็นด้วยตาเจ้าของจนกระทั่งมันถึงใจ ออกอุทานภายในใจนี่ เมื่อเราได้เป็นผู้ใหญ่ สมมุติว่าเราได้มีอำนาจวาสนาได้เป็นผู้ใหญ่นี้ เราจะเป็นอย่างนี้ได้ไหมนา นี่น่ะมันถึงใจ อันนั้นมันจึงกังวานอยู่ที่หัวใจ

เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างจึงไม่ให้มาขอผม ของมีไว้สำหรับทุกองค์ ใครมีอะไรก็ใช้ไปฉันไปอย่างนั้น เหล่านี้อย่ามายุ่งกับผมยิ่งกว่าที่จะให้หมู่เพื่อนได้รับความผาสุกสบายตามวิสัยของสมณะ แต่ไม่ให้ผิดวิสัยสมณะ ถ้าสิ่งใดที่มันจะเสริมทำกิเลสให้เกิดนั้น ผมเอาจริงนี่ก็ดี ผมไม่เสริมผมไม่ให้ ยกตัวอย่าง เช่น นมเนิมนี้ผมไม่เสริมพระ แม้จะเอาไปถวายวัดไหนผมก็ไม่ให้นะ เพราะวัดไหนก็เหมือนกัน เป็นวัดที่ปฏิบัติธรรม

เหมือนกัน ผมไม่ให้ ให้เฉพาะคนแก่ให้เด็กให้เล็ก ให้พวกเขาไม่มีขอบเขตไปเสียตามเรื่องของเขา

เราพูดถึงเรื่องธาตุขันธ์ที่กำลังรุนแรงนี่ มีอะไรไปเสริมนิดหนึ่งมันดีดผึง ๆ เลย ผมเป็นอย่างนั้นนะสำหรับผมเอง จึงว่าปฏิปทาลำบากทุกข์มากตามเรานิสัยหยาบนั่นละ ไม่ได้แตะเลยนมตั้งแต่ออกปฏิบัติ แตะทีไรก็รู้ทุกทีไม่เคยพลาดเลย เพราะมันรุนแรงของมันอยู่แล้ว แม้แต่เรียนหนังสือก็ยังไม่เอา รู้เจ้าของอยู่โน้นนะ เรียนหนังสือก็เป็นธรรมอยู่แล้วนี่ เพราะเรียนเพื่อรู้แล้วจะออกปฏิบัติ จิตก็เป็นธรรมน่ะซิ อะไรกระเทือนในธาตุในขันธ์ จะไปทางไม่ดีมันก็รู้ของมัน มันก็ดัดกันระงับกันทันที ๆ เช่นอย่างนมนี้ผมไม่เอา เรียนหนังสืออยู่ก็ไม่เอา เขาถวายมานี้ถวายครูบาอาจารย์ท่านไปเสียไม่เอาเลย เพราะรู้ว่ามันเสริมง่ายที่สุด มันเป็นอาหารที่ละเอียดซึมซาบเข้าส่วนร่างกายแล้วส่งเสริมราคะตัณหาได้เร็ว

นี่มันไม่เห็นน่ะซิ ทางราคะตัณหากำเริบนี่มันรวดเร็วด้วย หมายถึงว่าเป็นทางใจ เช่น ฝันไปต่าง ๆ อย่างนี้ เวลาสัมผัสสัมพันธ์ทางตา หู จมูก พวกนี้มันก็เร็ว จึงต้องได้บังคับกันไว้ ๆ ดัดกันไว้ กินก็ไม่อิ่มแล้วทำไง ในระยะนั้นให้อิ่มมากไม่ได้มันดัดเรา ทำลายเรา มันทรมานเรา

การปฏิบัติไม่สังเกตเจ้าของขนาดนั้นไม่ได้นะ อาหารพวกผัดพวกมันนี้เร็ว เสริมไม่ได้ อาหารอย่างอื่นผิดกันสำหรับธาตุผม แต่ก่อนกินอย่างนั้นละ กินดิบ ๆ ดี ๆ ไม่ได้แหละ มันกรรมมันอะไรของมัน หรือบาปหรือกรรมอะไรก็ไม่รู้มันพูดยาก รู้อยู่หากไม่อยากพูด มาคิดย้อนหลังการต่อสู้กิเลส โฮ้ เพราะฉะนั้นถึงว่ากองทัพกิเลสมาแล้วมันจึงรอไม่ได้ มันจะมาเรืองอำนาจอยู่บนหัวใจอีกเหรอ พูดง่าย ๆ กูเข็ดมึงพอแรง ถ้าว่ากำลังฉันจังหันอยู่ ทิ้งบาตรตูมและโดดใส่กันผึงเลย มันพังลงเมื่อไรจึงจะกลับมาฉันจังหัน มันเข็ดขนาดนั้นละถ้าพูดถึงเรื่องเข็ด มันจำมันจองไว้ไม่ให้เป็นอิสระได้ ไม่ว่าความคิดความอ่าน ไม่ว่าความรู้ความเห็นอันใด มีแต่อันนี้เป็นเจ้าตัวการทั้งหมด เที่ยวกีดเที่ยวขวางไว้หมด พออันนี้พังลงไปแล้วมีอะไรกีดมีอะไรขวาง นั่นมันเห็นชัด ๆ นี่

นี่พูดถึงว่า อวกาศของจิต อวกาศของธรรม นั่นเอง มันไม่มีอะไรดึงดูด กิเลสแหละดูด อะไรติดหมด รักก็ติด ชังก็ติด รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสสัมพันธ์อะไรติดหมด มันดูดเอาหมด ๆ เพราะกิเลสตัวนี้มันเป็นแม่เหล็ก ฟาดมันพังทลายลงไปแล้วไม่มีอะไรดูด รู้ก็รู้อิสระเสีย คิดก็คิดอิสระเสีย ตาเห็นก็เห็นอิสระ ยืนอยู่ก็อิสระ อะไรก็อิสระไปตาม ๆ กันหมด จนกระทั่งเข้าไปความคิดภายในมันก็อิสระหมด

การพูดการจาอะไรก็เหมือนกันอิสระหมด เพราะฉะนั้นจึงพูดได้ถึงใจเต็มเหตุเต็มผล ไม่ได้คิดว่ากลัวเขาจะผิดใจอย่างนั้น เกรงใจคนอย่างนั้น เกรงใจคนอย่างนี้

เกรงหาเหตุหาผลไม่ได้เกรงไปทำไม นั่น เราเอาเหตุผลเข้าไปจับเลย เหตุผลอยู่ตรงไหนก็พุ่งไปตามเหตุผล หนักเบาไม่ว่าทั้งนั้นละ เมื่อถึงวาระที่จะไม่ว่าแล้วเป็นอย่างนั้นนะ พูดได้ทุกอย่างเมื่อเหตุผลพร้อมที่จะพูด เรื่องความประหม่าพรั่นพรึงหวั่นไหว หรือเกรงอกเกรงใจนั้นไม่ได้เข้ามายุ่ง มันก็อดรู้ไม่ได้ว่าสิ่งนี้คืออะไรอีกแหละ คือความละเอียดของกิเลสมันแทรกอยู่ในธรรมนั้นแหละ ความเกรงอกเกรงใจกันก็เป็นธรรมอันหนึ่ง แต่ก็ไม่พ้นที่กิเลสจะเข้าไปแทรกอยู่ในนั้นอีกได้ เกรงใจหาเหตุผลไม่ได้ แน่ะ นั่นละคือกิเลส

เอาละนะที่นี่นะ

<<สารบัญ